วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์
Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2565)
E-ISSN: 2630-0362 Vol.9 No.4 (April 2022)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.

บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศ์ภาพรรณ คูวิเศษแสง
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ
นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ฝ่ายประสานงานและจัดการ
พระไกรศร ปิยสีโล
พระดิศรณ์ สิงห์เพียง
พระเดโช ปุญญวโร
พระบุริศร์ ศรีสุข
นายอนุชิต ปราบพาล
นายอภินันท์ คำหารพล

♦ ฝ่ายกฎหมาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก
นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม
นายอนุชิต ปราบพาล

พิมพ์ที่
ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

เจ้าของ
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2565 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 **ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)** เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของ สกอ. ทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 30 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์** โดย *อภิชัย ไพรสินธุ์ และคณะ* บทความฉบับนี้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์งานวิจัยที่เป็นผลงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรนี้ เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ ที่ได้รับจากงานวิจัยในทางวิชาการ กับกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่สนใจได้รับรู้เรียนรู้ ในเรื่องของการออกแบบ ที่พักอาศัยและการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมไปถึงคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข เข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่พักอาศัยได้อย่างสะดวก พึ่งพาตนเองได้ ปลอดภัย ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุและปราศจากอุปสรรค โดยในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อที่มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่าหนึ่งแบบ (Multi Activity) อีกทั้งคณะผู้วิจัยยังได้นำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน ทำให้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานวิจัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กองบรรณาธิการ**วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

การวิเคราะห์อภิมาน : อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน 1

A META-ANALYSIS: DIRECT AND INDIRECT EFFECTS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ON JOB PERFORMANCE

พัชรินทร์ แก้วมาเมือง, ไพเราะ ราชสมบูรณ์, สุมิตรา ยาประดิษฐ์ และนิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ

ครูไทยกับการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption 13

THAI TEACHERS AND LEARNING MANAGEMENT IN THE DIGITAL DISRUPTION ERA

ทิศนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ

โมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ถอดรหัสแนวปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 27

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY MODEL: RECODING TO PRACTICE GUIDELINE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

เรืองยศ แวดล้อม, อัมพร กุลาเพ็ญ, บุญจักรวาล รอดบำเรอ, นงลักษณ์ เรือนทอง และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง

กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 41

STRATEGIES FOR TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT OF RANGSEE VITTAYA SCHOOL UNDER THE CHURCH FOUNDATION OF THAILAND

กาญจนา รัตนไพบูลย์

บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 53

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN TOURISM MANAGEMENT UNDER THE COVID-19 SITUATION: A CASE STUDY OF KOH LIBONG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION OFFICE, TRANG PROVINCE

ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง, ครรชิต เชื้อขำ และสรัญญา โยะหมาด

การพัฒนารูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง จังหวัดลำพูน 66
THE DEVELOPMENT OF GENTLEMAN BAG'S FROM KAREN CLOTH, LAMPHUN
ศรัณย์ จันทร์แก้ว

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต 80
THE DEVELOPMENT OF AN ONLINE LEARNING MODEL WITH FLIPPED CLASSROOM TO ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT OF EDUCATION STUDENTS
เศณวี ฤกษ์มงคล

องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน 93
THE ELEMENTS OF CONTINUOUS LEARNING OF TEACHER IN THE PRIMARY SCHOOL IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES
ทิศนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ 110
DEVELOPING A MODEL OF PROJECT-BASED LEARNING ACTIVITIES THROUGH ONLINE LEARNING THAT AFFECTS DIGITAL LITERACY SKILLS OF EDUCATION STUDENTS
ธณัฐชา รัตนพันธ์

การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 126
PUBLIC RELATIONS OF RESEARCH IN HOUSING DESIGN FOR THE ELDERLY AND MOBILITY DISABLED PEOPLE BASED ON UNIVERSAL DESIGN CONCEPT THROUGH THE ONLINE SOCIAL MEDIA
อภิชัย ไพรสินธุ์, อัษฎา วรรณกายนต์, ลลิลทิพย์ รุ่งเรือง และณัฐธิณี วรรณกายนต์

ความพึงพอใจ ความคาดหวัง และความต้องการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ของนักเรียนในสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 140
SATISFACTION EXPECTATION AND DEMAND IN ONLINE CLASS OF TUTORING SCHOOL DURING COVID-19 PANDEMIC
ปัณณรุจน์ ดิศพงษ์สันต์

บริบทพลเมืองในนโยบายสาธารณะ 155
CITIZEN CONTEXT IN PUBLIC POLICY
พระไกรสร ศรีรีภพ

การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี 169
DEVELOPING AN ENGLISH MANUAL OF RECOMMENDED LOCAL DISHES FOR COMMUNITY-BASED TOURISM: A CASE STUDY OF NONG BUA THAI PECULIAR DESSERT MARKET, CHANTHABURI PROVINCE
วินิชยา วงศ์ชัย, ปรอยฝน ทวิชัย, กนกวรรณ อยู่ไสว, ณัฐธยาน์ จิรสุขธันยกร และหทัยชนก อินลบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน 185
FACTORS EFFECTING TO ACCEPT TECHNOLOGY TO USE PODCAST OF WORKING AGE
ณัฐชยา สงวนสุข, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรรณ อภิศุภะโชค

สภาพปัญหา และแนวทางการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดปทุมธานี : กรณีศึกษาช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 200
THE PROBLEM OF PREVENTION OF FAMILY VIOLENCE IN PATHUM THANI PROVINCE: CASE STUDY DURING THE COVID-19
เกียรติเฉลิม รักษ์งาม และอารณีย์ วิวัฒนาภรณ์

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน อักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม 214
THE DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MANAGEMENT MODEL FOR THE EDITING OF PALM-LEAF MANUSCRIPTS TIPITAKA WRITTEN IN KHOM, BURMESE, SINHALESE AND THAM SCRIPTS
พระมหาวรท กิตฺติปาโล (วุฒินีรนาท)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 228
PUBLIC OPINIONS TOWARDS COMMUNITY DEVELOPMENT OF NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
ธีรวัฒน์ ทองบุญชู, พระสาโรจน์ ธมฺมสโร (แซ่อู้), พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ) เจียร ชูหนู และศักดิ์ดา หารเทศ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง 245
FACTORS INFLUENCING THE ACCEPTANCE AND USAGE BEHAVIOR OF THE PAO TANG APPLICATION'S USERS
ณัฐธนินทร์ แสงประเสริฐ, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรรณ อภิศุภะโชค

การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 260
THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED AGRICULTURE ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN THE AREA OF WIANG SA SUB-DISTRICT, WIANG SA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE
โกศล สุขเกษม, ไพรัตน์ ฉิมหาด และดิเรก นุ่นกล่ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับน้ำตาลของหญิงที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โรงพยาบาลมหาสารคาม 278
EFFECTIVE FACTORS ASSOCIATED WITH BLOOD SUGAR AMONG GESTRATIONAL DIABETES MELLITUS AT MAHASARAKHAM HOSPITAL
สิวาพร พานเมือง และนิตยา อามาตยบัณฑิต

ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล 292
FIRST EXPERIENCE OF PRACTICING ON A PSYCHIATRIC WARD FOR NURSING STUDENTS
จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ และเนาวรัตน์ สิงห์สนั่น

สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษากรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทน 311
RIGHT TO DEFEND THE ALLEGATIONS OF STATE OFFICIAL ACCUSED OF BEING AN ALLEGED CULPRIT: STUDY OF NATIONAL ANTI-CORRUPTION COMMISSION (NACC) TO ENTRUST INVESTIGATOR TO CONDUCT TO THE INQUIRY
ธนิตา ศรีครินทร์ และสัญญพงศ์ ลิ่มประเสริฐ

ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนใกล้กองขยะชานเมือง 325
ENVIRONMENTAL JUSTICE OF COMMUNITY NEAR SUBURBAN GARBAGE DUMP
วัชรี บุญวิทยา และกังสดาล เชาว์วัฒนกุล

การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม 341
EVALUATION OF HYGIENE STANDARDS OF COMMUNITY-BASED TOURISM ENTERPRISES IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE
จิราภรณ์ บุญยิ่ง และพนิดา นิลอรุณ

ปัญหากฎหมายซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551: ศึกษาเฉพาะกรณีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 358

LEGAL ISSUES ARISING FROM THE ACT CONTROLLING ALCOHOLIC BEVERAGES B.E. 2551: STUDY ONLY ON THE PROHIBITION OF ELECTRONIC ADVERTISEMENTS ON ALCOHOLIC BEVERAGES

ชินพรรธน์ เกตุไทยวีรกุล และธเนศ สุจารีกุล

กฎหมายการปกครองว่าด้วยหลักนิติรัฐในสังคมไทย 374

ADMINISTRATIVE LEGAL ON THE RULE OF LEGAL IN THAI SOCIETY

โกเมศ ขวัญเมือง และพระครูวินัยธรสุริยา สุริโย

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว 387

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF RESEARCH PERSONNEL THROUGH PRACTICE AND SOCIAL SUPPORT FOR SAKAEO CROWN PRINCE HOSPITAL'S IMPROVING WORK QUALITY AND PROVIDING HEALTH SERVICES

มณีรัตน์ เจริญศิลป์, จิตรานุช เทียมเขา, มณเฑียร พิทักษ์, วรพล แวงนอก และประภาพร เมืองแก้ว

การพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร 402

THE DEVELOPMENT OF PAIN MANAGEMENT MODEL IN CRITICALLY ILL PATIENTS, JAINADNARENDRA HOSPITAL

จำลอง เมฆศรีสวรรค์, นฤมล จันทร์สุข และดุษฎี แก้วจงประสิทธิ์

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 418

THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE COMMUNITY ENTERPRISES OF BANDONRONG PROFESTIONAL GROUP IN KHAO PHRABAT SUB-DISTRICT, CHIAN YAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ทิพย์วรรณ จันทรา, พระครูอรุณสุตาลังการ และพระครูวิรัตธรรมโชติ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 436
THE PARTICIPATION IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF THE PEOPLE IN NONG HONG SUB - DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
สุชาติ พริกเล็ก, ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แขน้ำแก้ว

พลวัตในบริบทอนาคตท้องถิ่นไทย ที่มิใช่รัฐส่วนกลาง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา สวัสดิการสังคม 453
DYNAMICS IN THE THAI LOCAL FUTHER CONTEXT THAT IS NOT A CENTRAL STATE SOCIETY ECONOMY EDUCATION SOCIAL WELFARE
พระไกรสร ศรีรีภพ

ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 469
A STUDY OF POLICY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ELDERLY QUALITY IN THE AREA OF THA YANG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THUNG YAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.
พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท (เพชรถาวร), ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แขน้ำแก้ว

การพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนไทรงามพิทยาคม 480
A MODEL DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT ADVANCE TOWARDS LEARNER QUALITY OF SAI-NGAM PITTHAYAKOM SCHOOL
บรรจบ ภูโสดา

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช 496
APPLICATION OF THE ROUR IDDHIPADA FOR PERFORMING DUTIES TOWARDS SOCIETY OF STUDENT'S IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS
พระไกรสร ศรีรีภพ และเดชชาติ ตรีทรัพย์

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 511
COMMUNITY ENTERPRISES DEVELOPMENT FOR ECOTOURISM OF TONNAMKLAY OF PATTHANA VILLAGE NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE BASED ON COMMUNITY TOURISM
พระปลัดกิตติธัช สีลานุโลโม (กุลระวัง), ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แขน้ำแก้ว

มนุษย์กับศาสตร์แห่งการปกครอง **523**
MAN AND THE SCIENCE OF GOVERNANCE
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

วิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยตามแนวพระพุทธศาสนา **534**
ANALYSIS OF THAI POLITICS AND GOVERNMENT ACCORDING TO BUDDHISM
พระครูรัตนสุตากร (ปราโมทย์ จนฺทโชโต)

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยกับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน **543**
DEMOCRATIC GOVERNANCE AND THAI SOCIETY IN THE PRESENT ERA
บัญญัติ แพรกปาน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **ฎ**

การวิเคราะห์อภิมาน : อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน*

A META-ANALYSIS: DIRECT AND INDIRECT EFFECTS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ON JOB PERFORMANCE

พัชรินทร์ แก้วมาเมือง
Patcharin Kaewmamuang
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand
ไพเราะ ราชสมบูรณ์
Phairoh Rachsomboon
สุมิตรา ยาประดิษฐ์
Sumitra Yapradit
นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ
Nipitpholt Sanitlou
สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand
E-mail: patcharin_math@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยของหน่วยงาน รวมทั้งดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีวิเคราะห์อภิมาน วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน 2) วิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ งานวิจัยที่เป็นดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกลักษณะงานวิจัยระดับเล่มและระดับชุดทดสอบสมมติฐาน และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย การวิเคราะห์ใช้สถิติบรรยาย และการวิเคราะห์พหุระดับด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น ผลการวิจัยพบว่า (1) งานวิจัยที่นำมาศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับ

* Received May 6, 2021; Revised October 25, 2021; Accepted April 9, 2022

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรส่งผ่านจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน มีทั้งหมดจำนวน 4 ตัวแปร คือ ลักษณะงาน ความพึงพอใจ การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความผูกพันต่อองค์กร (2) จากการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน พบว่าค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.60 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบที่มีต่อขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน จากการสังเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพล คือตัวแปรด้านแนวคิดทฤษฎีแนวคิดหลักของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การปฏิบัติงาน, การวิเคราะห์อภิมาน

Abstract

This study aimed to synthesize researches that were the organization researches, dissertations and independent studied that examine effects of transformational leadership on job performance. Meta-analysis method was employed to analyze data in this study. The objectives of this study were 1) to investigate the status of target researches, 2) to analyze the effect size of transformational leadership on job performance, and 3) to study the factors that affect the effect size of transformational leadership on job performance. Data were collected through research characteristics form and research quality evaluation form. This study analyzed the data with descriptive statistics and multilevel analysis with a hierarchical liner model. The results showed that 1) According to the study on the research status there are 4 variables of influencing transformational leadership on job performance, satisfaction, empowerment and organizational commitment. 2) The mean size of influencing transformational leadership on job performance was 0.60 statistically significant different at the 0.05 level 3) The factors affected of transformational leadership on job performance. It was found that Variables affecting influence Is the conceptual variable, the main conceptual theory of transformational leadership
Keyword: Transformational Leadership, Performance, Mete-Analysis

บทนำ

การแข่งขันในสถานการณ์ปัจจุบัน สามารถเรียกได้ว่าเป็นการแข่งขันที่เกิดขึ้นเกือบทุกอย่างทุกกิจกรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของยุคแห่งการก้าวกระโดด มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว เกือบทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร รวมถึงกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดการเปลี่ยนไปจากเดิม ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะหน่วยงาน หรือองค์กร จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อความอยู่รอดของหน่วยงาน หรือองค์กร หากหน่วยงานใด หรือองค์กรใด ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงให้ทันกับสถานการณ์เหล่านี้ได้ ก็ไม่สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมาย หรืออาจจะต้องมีการปิดกิจการไปในไม่ช้า ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานหรือขององค์กร ที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้ รวมถึงการแข่งขันกับองค์กรภายนอกได้ จะต้องเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในของหน่วยงานก่อน เป็นอันดับแรก โดยทุกคนในหน่วยงาน จะต้องมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่สำคัญที่จะสามารถทำให้ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลง หรือ มีการปรับปรุง ที่จะเกิดขึ้นได้และเป็นไปทิศทางเดียวกันภายในหน่วยงาน หรือ ภายในองค์กร ได้แก่ปัจจัยส่วนที่เป็น ผู้บริหาร หรือ ผู้นำ นั้นเอง เพราะถือได้ว่าเกือบทุกกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน จะสามารถขับเคลื่อน หรือบรรลุเป้าหมายได้จะต้องมีการวางแผน การควบคุม และการกำหนดทิศทางให้ไปในทิศทางใด หรือต้องการบรรลุเป้าหมายอย่างไร หรือประสบความสำเร็จอย่างไร ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นคนที่จะกำหนด วางกลยุทธ์ของการดำเนินการ รวมถึงการตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นเอง (เศาวนิต เศาณานนท์, 2542) ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง หรือได้รับการยกย่องจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ตำแหน่งผู้นำ แต่การที่จะเป็นผู้นำนั้น อาจได้มาโดยที่มีการกำหนดตำแหน่งจากคุณสมบัติบางประการตามข้อตกลง หรือได้มาจากการแต่งตั้งจากความพึงพอใจจากสมาชิกของหน่วยงาน หรือ องค์กร เพื่อให้เป็นผู้รับผิดชอบในการที่จะเป็นผู้นำสำหรับการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือจะกล่าวได้ว่า เมื่อเป็นผู้นำจะเป็นศูนย์กลางทั้งหมด แล้วย่อมมีอำนาจในการออกแบบ กำหนด ควบคุม และตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในหน่วยงาน หรือ องค์กร ได้ แต่คุณลักษณะการเป็นผู้นำ กับ คุณสมบัติของผู้นำ มีความแตกต่างกัน หากจะเปรียบเทียบแล้ว การเป็นผู้นำ เป็นคุณลักษณะภายนอกที่ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจน อาจมาโดยตำแหน่ง การแต่งตั้ง หรือ ความสมัครใจ ตามข้อกำหนดของหน่วยงาน แต่คุณสมบัติของผู้นำ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล ไม่สามารถปรากฏออกมาภายนอก และยากที่จะมองเห็นได้อย่างชัดเจนซึ่ง ผู้นำคือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือมีความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ผู้นำนั้นมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของผู้อื่น (ภิญโญ สาธร, 2523)

ในการกล่าวถึงภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง(ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้นำให้บุคคลอื่น(ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง (พยอม วงศ์สารศรี, 2534) แต่ในสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นควรลักษณะในสร้างการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เพื่อพร้อมกับสถาวะปัจจุบัน สิ่งที่ผู้นำควรมี คือ การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีอิทธิพลที่สำคัญของผู้บริหารโดยตรง ซึ่งหมายถึงระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม หรือสังคม (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2548) ทำให้ผลงานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่สามารถวัดคุณค่า หรือคุณภาพของผู้นำได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจาการปฏิบัติในฐานะผู้นำ หรือผู้ปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นศักยภาพ ประสิทธิภาพของบุบุคคลในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร (พิจิตรา ใช้เอกปัญญา, 2551) ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นคุณลักษณะที่มีการกล่าวถึงและให้ความสนใจเป็นอย่างมากในขณะนี้ อาจเป็นเพราะว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยสามารถเปลี่ยนแปลง ศักยภาพ หรือพัฒนาให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ตามมีความสามารถมากขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาทั้งผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ได้มีงานวิจัยมากมายที่มีผู้ที่สนใจที่ทำการศึกษา และค้นคว้าทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้ที่ทำการศึกษามีการแยกศึกษาประเด็น หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงมีผู้สนในที่ศึกษางานวิจัย เพื่อจัดทำในการรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยการในการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งนิยมใช้การวิเคราะห์อภิมาน เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณแบบหนึ่งที่นักวิจัยรวบรวมงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน แล้วนำค่าสถิติจากงานวิจัย แต่ละเรื่อง อาจเป็นขนาดอิทธิพล นำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์โดยแปลงให้อยู่ในรูปของดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ดัชนีขนาดอิทธิพล และดัชนีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แล้วใช้วิธีการทางสถิติสังเคราะห์งานวิจัยเข้าด้วยกัน โดยใช้หลักสถิติหลายแบบในการสังเคราะห์งานวิจัย ทั้งนี้ การวิเคราะห์อภิมานให้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีความเป็นปรนัยสูงและเชื่อถือได้มากขึ้น เพราะวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นวิธีการที่มีระบบ และใช้สังเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากได้

การวิเคราะห์อภิมานเป็นวิธีใช้สำหรับเปรียบเทียบได้เป็นอย่างดี ในรูปแบบของข้อความ จำนวน ลำดับความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และเป็นการรวบรวม

ข้อมูลที่เป็นรูปแบบที่มีอยู่หลากหลายให้เป็นรูปแบบที่ดีที่สุดจากการประมวลผล (Lam. H. and T. Munzner., 2008) อีกทั้งการวิเคราะห์อภิมานมีวิธีการที่มีระบบซึ่งจะช่วยชี้ให้เห็นช่องว่างหรือส่วนที่ขาดหายไปในแง่มุมต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ช่วยชี้แนะให้เห็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยต่อไปได้ชัดเจนขึ้นการวิเคราะห์อภิมานให้ข้อค้นพบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีเงื่อนไข หรือการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกำกับ (moderator variable) กับผลการวิจัยจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ข้อค้นพบส่วนนี้จะหาไม่ได้จากงานวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียวในกรณีที่มีงานวิจัยเรื่องหนึ่งให้ผลแตกต่างจากงานวิจัยส่วนใหญ่ การวิเคราะห์อภิมานมีกระบวนการตรวจสอบสาเหตุที่ทำให้งานวิจัยเรื่องนั้นมีผลการวิจัยแตกต่างจากเรื่องอื่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในแง่มุมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยของหน่วยงาน รวมทั้งดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานที่ทำเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2562 ด้วย ด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน ตามแนวทางที่เสนอโดย Glass, McGaw, & Smith เพื่อหาค่าขนาดอิทธิพลหรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการตรวจสอบว่าค่าดัชนีมาตรฐานมีความแปรปรวนหรือไม่ (Glass, G. V., McGaw, B., & Smith, M. L., 1981) หากพบว่ามีความแปรปรวน จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์อภิมานด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น (hierarchical linear models - HLM) ที่เสนอโดย Bryk & Raudenbush ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรต่างระดับ ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ทำให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำขึ้น และสามารถหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างระดับชั้นได้ (Bryk, A.S., & Raudenbush, S.W., 1992) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบใหม่และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังที่ได้กล่าวมา และคาดหวังว่าผลการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่อผลของการปฏิบัติงานที่มีความเป็นระบบชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน
2. เพื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ งานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานที่ทำเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2562 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 1)เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน เป็นรายงานการศึกษาที่มีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ 2)รายงานการวิจัยมีการรายงานค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการศึกษา คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หรือค่าสถิติที่สามารถแปลงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบบันทึกลักษณะงานวิจัยในการสร้างเครื่องมือทั้ง 2 ชุดนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างและรูปแบบของเครื่องมือจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์อภิมาน (อุทุมพร จามรมาน, 2531); (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช, 2541)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับดังนี้

1) ศึกษาเอกสารหลักการ ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตด้านเนื้อหาตามที่กำหนด

2) นำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำและข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้สำนวนภาษาตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของแบบสอบถาม

3) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อของครอนบาค (Alpha Coeffcient) ซึ่งมีเกณฑ์แปลผลค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ดังนี้ (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552)

6) จัดพิมพ์แบบสอบถามที่สมบูรณ์ และเตรียมนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมและการบันทึกข้อมูล ขั้นที่ 1 สืบค้นงานวิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยจะสำรวจรายชื่อดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และงานวิจัยของหน่วยงานที่ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน ด้วยคอมพิวเตอร์จาก

ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทยหรือ Thai Digital Collection (TDC) ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่น่าจะมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้เรื่องใดที่สามารถดาวน์โหลดฉบับเต็มจากอินเทอร์เน็ตได้ ขั้นที่ 3 สำรวจงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่รวบรวมได้ เพื่อพิจารณาว่างานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตรงตามที่ผู้วิจัยกำหนดหรือไม่ ขั้นที่ 4 ศึกษางานวิจัยที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยการอ่านอย่างน้อย 2 รอบ รอบแรก เพื่อเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะในด้านต่างๆ ของงานวิจัยเพื่อบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกลักษณะงานวิจัย รอบที่สอง เพื่อให้ทราบสาระของวิทยานิพนธ์โดยละเอียด และทำการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยการบันทึกคะแนนลงในแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ขั้นที่ 5 ตรวจสอบผลการบันทึกข้อมูลที่บันทึกลงในแบบ บันทึกลักษณะงานวิจัยหากมีส่วนใดที่ยังไม่ชัดเจน หรือยังไม่ครบถ้วน ก็จะดำเนินการอ่านงานวิจัยเล่มนั้นๆ อีก และบันทึกเพิ่มเติม เมื่อมีความครบถ้วน ชัดเจน ก็จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค การวิเคราะห์อภิมานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์อภิมานครั้งนี้ ผู้วิจัยจะแยกวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของค่าดัชนีมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงานด้วยตัวแปรลักษณะงานวิจัยด้วยตัวแปรลักษณะงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์จำนวน 45 เล่ม มีค่าอิทธิพลทางของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน จำนวน 45 ค่า สรุปข้อมูลได้ดังนี้ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผ่านงานวิจัย พบว่าตัวแปรส่งผ่านจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานมีทั้งหมดจำนวน 4 ตัวแปรจากคือ ลักษณะงาน ความพึงพอใจ การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความผูกพันต่อองค์กร จากการงานวิจัยทั้งหมดจำนวน 72 เล่ม พบงานวิจัยที่มีตัวแปรส่งผ่านเป็นลักษณะงาน มีจำนวน 42 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 58.33 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .50งานวิจัยที่มีตัวแปรความพึงพอใจ มีจำนวน 63 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .33 งานวิจัยที่มีตัวแปรส่งผ่านเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ มีจำนวน 33เล่ม คิดเป็นร้อยละ 45.83 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .50 และงานวิจัยที่มีตัวแปรส่งผ่านเป็นความผูกพันต่อองค์กร มีจำนวน 58 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 80.56 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .40

2. ผลการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อขนาดของอิทธิพล ผลการตรวจสอบของความแตกต่าง และปัจจัยที่ส่งผลต่อของขนาดอิทธิพลทางตรงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานผลการวิเคราะห์พบว่าอิทธิพลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวพยากรณ์ที่ส่งผลกระทบต่อขนาดของอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ แนวคิดทฤษฎีหลักของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาสภาพงานวิจัยตามตัวแปรลักษณะงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

2.1 ข้อมูลลักษณะงานวิจัยระดับเล่ม งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 72 เรื่อง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ข้อมูลลักษณะงานวิจัยระดับเล่มด้านการตีพิมพ์และผู้ทำวิจัย จากงานวิจัยที่ผลิตในช่วงปี พ. ศ. 2552 -2562 มหาวิทยาลัยที่ผลิตงานวิจัยนี้มากที่สุดในรอบ 10 ปี คือ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจากกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในครั้งนี้ สาขาที่ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน มากที่สุด คือ สาขาบริหารการศึกษา และงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ มีค่าเฉลี่ยจำนวนหน้าของเล่มงานวิจัยที่ไม่รวมภาคผนวกเท่ากับ 152.32 หน้า โดยผู้ทำวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง หน่วยงานต้นสังกัด คือ กระทรวงศึกษาธิการ (สพฐ. สปช. และกรมสามัญศึกษา) และตำแหน่งของผู้ทำวิจัยในขณะที่กำลังทำงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่ คือ ครูผู้สอน

2.1.2 ลักษณะงานวิจัยด้านเนื้อหาสาระของการวิจัย พบว่า แนวคิดหรือทฤษฎีหลักของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่นำมาใช้ในงานวิจัยมากที่สุดคือ แนวคิด/ทฤษฎี ของ Bass, Bass และ Avolio และแนวคิดที่นำมาใช้รองลงมา คือ แนวคิดของ Burns และทฤษฎี Gordon ตามลำดับ ส่วนแนวคิดหรือทฤษฎีผลการปฏิบัติงานที่ใช้ในการวิจัยมากที่สุด คือ ทฤษฎี Federick Herzberg และ Bass & Avolio รองลงมาคือแนวคิดหรือทฤษฎีของ Motowidlo และแนวคิดหรือทฤษฎีของ murphy and Shiarella ตามลำดับ

2.1.3 ลักษณะงานวิจัยด้านวิธีวิทยาการวิจัย พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นการตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทาง ส่วนในด้านการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทำวิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนมากที่สุด รองลงมาคือ การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในด้านแหล่งตัวอย่าง พบว่าแหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปช. ตามลำดับ

2.1.4 ลักษณะงานวิจัยด้านคุณภาพงานวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพงานวิจัยเท่ากับ 89.25 คะแนน โดยมีคะแนนต่ำสุด 80 คะแนน และคะแนนสูงสุด 93 คะแนน

2.2. ข้อมูลลักษณะงานวิจัยระดับชุดทดสอบสมมติฐาน มีจำนวนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 157 ค่า สรุปได้ดังต่อไปนี้ประเภทของเครื่องมือวัดผลการปฏิบัติงานที่ใช้มากที่สุด คือ แบบสอบถาม รองมา คือ แบบทดสอบ/แบบวัด โดยผู้ทำวิจัยเป็นผู้สร้างเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการหาความเที่ยงตรงของเครื่อง (IOC) พบว่างานวิจัยทุกเล่มมีการหาค่าความเที่ยงตรง คิดเป็นร้อยละ 100

2.3. ผลการวิเคราะห์ตารางไขว้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะงานวิจัย พบว่าการผลิตงานวิจัยในเรื่องอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 -2562 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด ในด้านคุณภาพงานวิจัย พบว่า งานวิจัยในระยะแรกๆ มีจำนวนน้อยที่ได้คะแนนประเมินคุณภาพงานวิจัยสูง แต่งานวิจัยในระยะหลังพบว่าส่วนใหญ่ได้คะแนนประเมินคุณภาพวิจัยสูง

3. จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน พบว่า แนวคิดหรือทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยแนวคิดหรือทฤษฎีส่วนใหญ่ยังคงอ้างอิงของนักวิชาการต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Bass & Avolio ที่ได้รับการนำมาใช้ในงานวิจัยมากที่สุด

อภิปรายผล

1.จากการวิเคราะห์ตัวแปรส่งผ่านจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน พบตัวแปรความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีมากที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและแรงจูงใจ มีความมีอิทธิพลกับผลการปฏิบัติงานให้ลุล่วงได้ ตามที่ สุดารัตน์ หลิวสกุล มีการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูช่วยราชการในส่วนกลางสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าครูช่วยราชการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก (สุดารัตน์ หลิวสกุล, 2535) อีกทั้ง อมตา จันทร์ปาน ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการพัฒนาสถานีอนามัยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัย พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยมีแรงจูงใจรวมระดับสูง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จของงานมีแรงจูงใจอยู่ในระดับสูง (อมตา จันทร์ปาน, 2545) ตามที่ สุชามนตร์ แย้มเจริญ มีการศึกษาเรื่อง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหมายถึง ผู้ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กร โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับงาน ทักษะ

ความสามารถและประสบการณ์ ผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ตลอดจนสร้างแรงจูงใจต่อผู้ร่วมงานให้มีความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ขององค์กร

2. การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับมีอิทธิพลโดยตรงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน เป็นตัวแปรตาม และตัวแปรลักษณะงานวิจัยระดับเล่มเป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ สถาบันที่ผลิตงานวิจัย สาขาที่ผลิตงานวิจัย ประเภทงานวิจัย เพศผู้ทำวิจัย หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ทำวิจัย ตำแหน่งของผู้ทำวิจัยในขณะที่ทำงานวิจัย ประเภทสมมติฐานของการวิจัย จำนวนสมมติฐาน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากตัวแปรอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทั้งตัวแปรจัดประเภทและตัวแปรต่อเนื่อง จึงควบคุมตัวพยากรณ์อื่นๆให้เป็นค่าคงที่ตัวพยากรณ์ที่ส่งผลกระทบต่อขนาดของอิทธิพลทางตรงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีเพียง 2 ตัวแปร คือสาขาที่ผลิตงานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีหลักของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3.ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขนาดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน พบว่าแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และยังคงอ้างอิงของนักวิชาการต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Bass & Avolio ซึ่งแนวคิดหรือทฤษฎีของ Bass ได้กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่มีความชัดเจนมากกว่า พวกเขาไม่ได้ถูกจำกัดโดยการรับรู้ของผู้ตาม ผู้นำต้องตั้งใจทำงานเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนรูปแบบข้อเสนอของลูกน้อง และปรับปรุงข้อเสนอเหล่านั้นเสียใหม่ มากกว่าที่จะเชื่อว่าต้องทำงานให้ตรงกับความคาดหวังของลูกน้อง (Bass, B. M., 1985) สอดคล้องกับ Bass & Avolio ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหมายถึง คุณลักษณะของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้อื่นให้มองเห็นถึงแง่มุมใหม่ๆ ในการทำงาน (Bass, B.M., & Avolio, B.J., 1998)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผ่านงานวิจัย พบว่าตัวแปรส่งผ่านจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานที่มีมากที่สุดจะเป็นงานวิจัยที่มีตัวแปรความพึงพอใจ 2) ผลการวิเคราะห์แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass ได้รับการมาใช้มากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1) การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้ทรงคุณวุฒิในการหาคุณภาพ

เครื่องมือ และประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิมีความสำคัญในการหาคุณภาพเครื่องมือซึ่งหมายความว่าจำนวนของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจคุณภาพของเครื่องมือต้องมีไม่มากเกินไป หรือมีน้อยจนเกินไปจะส่งผลต่อการวิเคราะห์คุณภาพ 2) การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้พบว่าสถาบันที่ผลิตงานวิจัย เป็นมหาวิทยาลัยที่ผลิตงานวิจัยที่ศึกษา มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยในด้านนี้โดยเฉพาะให้มีการผลิตงานวิจัยให้มากและทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3) . เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช้าง.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์อภิมาน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช. (2541). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้านการวิเคราะห์ อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

พยอม วงศ์สารศรี. (2534). องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุภาการพิมพ์.

พิจิตรา ใช้เอกปัญญา. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานของพนักงานปฏิบัติการของโรงพยาบาลเอกชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ภิญโญ สาธร. (2523). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2548). โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชาวน์อารมณ์และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 43, 360-367.

เศาวนิต เศาณานนท์. (2542). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา.

สุดารัตน์ หลิวสกุล. (2535). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูช่วยราชการในส่วนกลางสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อมตา จันทร์ปาน. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการพัฒนาสถานีอนามัยของจังหวัดนครศรีธรรมราชในโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัย. ใน วิทยานิพนธ์

ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บริหารสาธารณสุข สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุทุมพร จามรมาน. (2531). การสังเคราะห์งานวิจัย : เชิงปริมาณ เน้นวิธีวิเคราะห์เมตต้า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ฟันนี่พับบลิชชิ่ง.

Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectation. New York: Free Press.

Bass, B. M. , & Avolio, B. J. (1998) . Improving organizational effectiveness throughtransformational leadership. Newbury Park: CA: Sage.

Bryk, A.S., & Raudenbush, S.W. (1992). Hierarchical Linear Models in Social and BehavioralResearch: Applications and Data Analysis Methods (First Edition). Newbury Park, CA: Sage Publications.

Glass, G. V., McGaw, B., & Smith, M. L. (1981). Meta-analysis in social research. Beverly Hills, CA: Sage Publication.

Lam. H. and T. Munzner. (2008). Increasing the Utility of Quantitative Empirical Studies forMeta- Analysis. In Proceedings of the 2008 CHI Workshop on Beyond Time andErrors : Novel Evaluation Methods for Information Visualization, 21-27.

ครูไทยกับการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption*

THAI TEACHERS AND LEARNING MANAGEMENT IN THE DIGITAL DISRUPTION ERA

ทิศนา แสงระวี
Thisana Sangravee
เรชา ชูสุวรรณ
Recha Choosuwan
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University, Thailand
Email: thisana_sangravee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนผันทางนวัตกรรมที่มีความเป็นพลวัตรสูง ส่งผลให้บุคคลเข้าถึงแหล่งข้อมูลจำนวนมากผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อการบูรณาการเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป ครูจึงถือเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม มีสมรรถนะ และมีทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ที่จำเป็นสู่ผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนต้องอาศัยหลักคิดของการพัฒนา 3 หลัก คือ 1) การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้ผ่านการแก้ไขปัญหาในงาน และการเรียนรู้วิธีการสื่อสารความรู้สึกเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง 2) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนบทบาทภายในตัวครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง อันเกิดมาจากสถานการณ์รอบข้างที่เกี่ยวข้อง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ภายในตัวบุคคลที่หลากหลาย และ 3) การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อการประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการเรียนรู้ การเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง จากหลักคิดของการพัฒนา ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ให้เป็นผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อการพัฒนาตนเอง ชี้นำ ให้คำปรึกษา และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน และผู้ร่วมวิชาชีพ ดังนี้ 1) การเป็นบุคคลที่ตื่นตัวทางความรู้ 2) การปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองด้านการจัดการ

* Received August 11, 2021; Revised October 30, 2021; Accepted April 7, 2022

สอน 3) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาตนเองของครูทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนสูงสุด
คำสำคัญ : ครูไทย, การจัดการเรียนรู้, Digital Disruption

Abstract

Disruptive innovation with high dynamic effecting individuals has access to many resources through modern technology for integration to the most efficient innovation under the process of learning is changing the teachers are therefore a person who is extremely necessary to developed to be ready, competencies and skills in using technology to improve teaching effectiveness to keep pace with the rapid changes, to enhance the necessary knowledge skills to learners. Therefore, teachers must rely on 3 principles of developments 1) Transformative learning is the expansion of consciousness through which an individual can question themselves about their own feelings, beliefs, assumptions, and perspective on their purpose. Individuals who are undergoing such a transformative process are believed to completely rewire and transform their beliefs, assumptions, and experiences into brand new expressive perspectives. 2) Adult learning is learning style that arises from changing the role of the teacher as the search for knowledge on their own, it is a result of circumstances arising and learning from experiences within a variety of individuals. 3) Self-directed learning is a process in which individuals take the initiative, with or without the help of others, in diagnosing their learning needs, formulating learning goals, identifying human and material resources for learning, choosing and implementing appropriate learning strategies, and evaluating learning outcomes. Teachers must focus on changing their roles to develop yourself, guide, give counsel and inspire learning or doing the right thing for students and colleagues as follows: 1) Being a person who is aware of the knowledge 2) Changing their role in teaching management 3) Continuous self-development 4) Using creativity 5) Using ICT in Professional development of teachers and an effective learning management and the most effective for students.

Keywords: Thai teachers, Learning Management, Digital Disruption

บทนำ

Digital Disruption เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารความเร็วสูง เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีการเชื่อมต่อผ่านอุปกรณ์อัจฉริยะ และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีความก้าวหน้าและประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีอยู่ทั่วโลกเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงอนาคต โดยมองเห็นการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งในด้านการดำเนินการภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม รวมทั้งภาคการศึกษา นับว่าเป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงทำให้ประเทศไทยมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ภายใต้แผนแม่บทของการพัฒนาประเทศหรือยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) และการปรับโครงสร้างประเทศที่เน้นการพัฒนานวัตกรรม การบริการใหม่ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายระดับชาติ ส่งผลให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนและสร้างความตระหนักตั้งแต่ระดับฐานราก ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ว่าการจัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอนจะต้องดำเนินการในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือที่เรียกว่าการเรียนแบบกลับทาง ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีครูผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้ ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยตัวของผู้เรียน ภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันหรือความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้คิด ระบุปัญหา วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยมีครูผู้สอนเป็นพี่เลี้ยง เพื่อลดการชี้นำทางการเรียนรู้ เป็นการค้นพบหรือค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ภายใต้การปรับตัวด้านสถานการณ์ทางสังคมที่เป็นข้อจำกัด

ด้วยบทบาทการเปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน ย่อมส่งผลต่อผู้ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงอย่างครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ทลายกำแพง พื้นที่ปลอดภัยภายในของตนเอง สู่การปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ มุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม (ไกรยส ภัทราวาท, 2559) จากการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอน ไม่เพียงแต่มุ่งหวังให้ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจใน

เนื้อหาสาระวิชาที่สอนอย่างถ่องแท้ แต่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อการเติมเต็มความรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะสูงสุด จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การเลือกใช้สื่อของครูผู้สอนภายใต้กระบวนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่จะนำความต้องการของครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ภาพสะท้อนการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระดับห้องเรียน แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน เพื่อการเติมเต็มคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ เอกชัย กี่สุขพันธ์ กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Digital disruption จะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อการประยุกต์ใช้ในการวางแผนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาภายใต้กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างวัฒนธรรมการทำงาน การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงจูงใจ และการจัดระบบติดตามและให้คำปรึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ หลอมรวมครูผู้สอน และขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการเปลี่ยนผ่านของโลกที่ทำให้ระบบการศึกษาของไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปทั้งระบบ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียน ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่เกิดขึ้น หากทำการพิจารณาเชิงลึกพบว่า ครูผู้สอน เป็นตัวกลางสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนต้องทำการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียน รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง เพื่อการเปิดใจการเปิดโลกทัศน์ใหม่ การยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง การรู้จักพัฒนาตนเอง การศึกษาหาความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ การนำความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ ผ่านการพัฒนาตนเอง ที่สามารถทำลายการสอนรูปแบบเดิม สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนต่อไป

Digital Disruption คืออะไร

การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิตอล เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่แตกต่างไปจากการดำเนินการรูปแบบเดิม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากยิ่งขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562)

การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและต่อเนื่อง ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อการเผชิญยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉม หรือการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, ม.ป.ป.)

การเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่ง ในวิธีใหม่ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สิ่งเดิม ๆ หายไป ประกอบด้วยความเร็ว ความวิตกกังวล รวมทั้งการที่คนได้รับข่าวสารข้อมูลมากขึ้นอย่างรวดเร็วและสะดวกสบายมากขึ้น (อริญญา เถลิงศรี, 2561)

สามารถสรุปได้ว่า Digital Disruption คือ การเปลี่ยนผันทางนวัตกรรมที่มีความเป็นพลวัตรสูงและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด ทำให้องค์กร หน่วยงาน หรือแม้แต่ระดับบุคคล สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจำนวนมากผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยนำความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และทำลายรูปแบบเดิมที่ไร้ประสิทธิภาพลง

การจัดการเรียนรู้ก่อนยุค Digital Disruption

การจัดการเรียนรู้ก่อนยุค Digital Disruption มีการผสมผสานหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี นับว่าเป็นความท้าทายของครูผู้สอนที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองภายใต้ข้อจำกัดของการเข้าถึงข้อมูลที่สนใจ ซึ่งการพัฒนาตนเองโดยส่วนใหญ่อาจมาจากการสอบถามผู้รู้ที่อยู่ใกล้ชิด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหัวข้อการจัดประชุม อบรม สัมมนา ไม่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาตนเองในช่วงเวลานั้น ประกอบกับงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาตนเองของครูค่อนข้างสูง จึงเป็นที่มาของข้อจำกัดและลดทอนความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูลง ทำให้ครูส่วนหนึ่งขาดความสนใจ ขาดการปรับเปลี่ยนตนเอง ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม เนื่องจากไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาตนเอง (สุนันท์ สีพาย, 2562) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนเท่านั้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งการเรียนรู้ก่อนยุค Digital Disruption ได้นำเสนอไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งปี พ.ศ. 2504 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ใช้ทักษะในการยังชีพ ครูจะเป็นผู้บอกให้ผู้เรียนเข้าใจ และเกิดเป็นทักษะการปฏิบัติ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเน้นการท่องจำตามตำรา การทำแบบฝึกหัด ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากการมีครูเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี ทุ่มเท เสียสละ

ตั้งใจในการเตรียมการสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในทุกโอกาส อีกทั้งต้องให้การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลและอบรมสั่งสอนศิษย์โดยไม่ย่อท้อ

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2521 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อการตอบสนองระบบอุตสาหกรรม ใช้ทักษะแบ่งงานกันทำ ต่างคนต่างทำหน้าที่ที่ตนเองมีความถนัด ครูใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูจะต้องรู้ถึงความสนใจ ระดับสติปัญญา และกระบวนการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2551 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนด้วยวิธีการบรรยายลง เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทั้งนี้แล้วครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา สนใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนยุค Digital Disruption สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย อาจด้วยข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ จึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ต้องเป็นไปตามช่วงเวลาในขณะนั้น และอาจเกิดผลกระทบทั้งระบบการศึกษา เนื่องจากหากครูขาดการพัฒนาตนเอง และการเข้าถึงความรู้ค่อนข้างยาก ย่อมส่งผลให้ครูมีระบบคลังความรู้ที่อยู่ในชุดข้อมูลเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้เรียนหรือคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน ดังนั้นการพัฒนาตนเองของครูในทางวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานกับการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการก้าวทันทางความรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

การจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruption โดยเฉพาะวงการการศึกษาของไทย ซึ่งส่งผลกระทบทั่วทั้งระบบ ทั้งในส่วนของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน และกระบวนการจัดการเรียน

การสอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างถ่องแท้ อีกทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เครื่องมือในการแสวงหา สืบค้นความรู้เพื่อการเติมเต็ม การลงมือปฏิบัติ การสร้างสรรค์ประสบการณ์ การจัดกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาแก่ผู้เรียน ดังนั้นสื่อการเรียนรู้หรือเทคนิควิธีการในรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำวัตถุประสงค์ของครูผู้สอนสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

การจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผลิตภาพ และการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอก อันเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนานวัตกรรมแสดงให้เห็นถึง การเรียนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องสร้างชุมชนแห่งความสงสัย ความอยากเรียนอยากรู้ และความต้องการคำตอบในช่วงเวลานั้น เพื่อให้นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดปัญหาเป็นฐาน กล่าวคือ การเริ่มต้นจากความสงสัย ความต้องการในการอยากเรียนรู้ และการคลายความสงสัยด้วยการค้นหาคำตอบ (สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561)

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว เปรียบเสมือนภาพสะท้อนให้หน่วยงานทางการศึกษาตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนแบบทำลายล้างเพื่อสร้างสรรสิ่งใหม่ โดยเฉพาะครูผู้มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการสอนจากการบรรยายในรูปแบบเดิมมาเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน ตั้งแต่กระบวนการคิดหาโจทย์ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการหาวิธีการแก้ไขปัญหา ดังจะเห็นได้จากโปรแกรมการค้นหา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการได้มาซึ่งคำตอบ แต่สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นและขาดเสียไม่ได้ คือ การพัฒนากระบวนการคิดเพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้ หรือการเรียนรู้เพื่อการค้นพบตัวตน ดังนั้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นกระบวนการคิดที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดภายในตัวครูผู้สอน เพื่อการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนต่อไป

หลักคิดการพัฒนาครูยุค Digital Disruption

ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน เกิดเป็นความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูผู้สอน

ไม่ได้มีบทบาทเพียงบทบาทเดียว แต่ต้องเป็นผู้เรียนควบคู่ไปด้วย จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ การตัดสินใจในการเรียนรู้ อีกทั้งต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ภายใต้การบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมในการพัฒนาเป็นระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตร่วมกับแนวคิดการนำเทคโนโลยีมัลติมีเดียมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา ซึ่งภาพการพัฒนาในอนาคตที่จะเกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) ที่ได้รับการพัฒนาโดย Mezirow ในปี 1978 ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ถูกนำเสนอให้เกิดการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ (Adult learning) เพื่อการเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิง (Frame of reference) ได้แก่ มุมมอง แบบแผนทางความคิด และชุดความเชื่อ เพื่อให้เกิดเป็นกรอบอ้างอิงใหม่ที่มีความหมาย ครอบคลุม จำแนกความแตกต่าง สะท้อน นำเสนอ เหมาะสม และถูกต้อง (Mezirow, J., 1991) สอดคล้องกับแนวคิดของ Taylor, Marienau, Fiddler ที่กล่าวว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนกระบวนการคิดที่มีการรวมตัว แบ่งแยก สู่การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะใหญ่กว่าเดิม โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก คือ การเปลี่ยนแปลงในระดับตัวตนของมนุษย์ที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ (Taylor, K., Marienau, C., & Fiddler, M., 2000) ในทางทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ 2 ประเด็น คือ 1) การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านการแก้ไขปัญหาในงาน (Task-orientation problem solving) และการกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Determination of cause and effect relationships) 2) การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Communicative learning) เป็นการเรียนรู้วิธีการสื่อสารความรู้สึก ความต้องการ และความปรารถนาของตนเองไปยังผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ สามารถแยกแยะ ระบุ อธิบายลักษณะของปัญหา (Mezirow, J., 1991)

สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult learning theory) ที่มีการศึกษาโดย Malcolm Knowles ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการศึกษาและได้เขียนบทความลงวารสาร Adult Leadership ฉบับเดือนเมษายน ในปี ค.ศ.1968 และได้มีการให้ความหมายของคำว่า Andragogy ว่า The Art Science of Teaching Adults หรือศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ ซึ่งขยายความได้ว่า ครูจะไม่ได้เป็นผู้สอนหรือผู้แสดงเพียงฝ่ายเดียว แต่จะถูกเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเรียน หรือเป็นผู้ร่วมกิจกรรม หรือเป็นผู้ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ทักษะ และพฤติกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการตกผลึกทางความรู้ ในทางทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้นำเสนอประเด็นสำคัญดังนี้ คือ 1) ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) เป็นแรงจูงใจภายในที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้

หากความต้องการและความสนใจตรงกับการเรียนรู้ ดังนั้นการเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อการสร้างความสนใจและนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 2) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life situation) เป็นการเรียนรู้ที่ถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเป็นสำคัญ ไม่ใช่การยึดตัวเนื้อหาเป็นหลัก 3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุด ดังนั้นการวิเคราะห์ประสบการณ์อย่างละเอียด นำมาซึ่งแนวทางของการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) เป็นความต้องการส่วนลึกทางความรู้สึกถึงความสามารถในการนำตนเองด้านกระบวนการสืบหาหรือสืบค้นความรู้ มากกว่าการเรียนรู้ผ่านกระบวนการอธิบาย บรรยาย หรือบอกเล่า และ 5) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference) เป็นการพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากบุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้น การเตรียมความพร้อมหรือการจัดบรรยากาศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ ด้วยความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ย่อมมีความแตกต่างตามลักษณะบุคคล (Knowles, M. S. , 1975)

2. แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจจากภายใน สมัครใจในการเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบภายใต้การวินิจฉัยความต้องการของตนเองในการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ การแสวงหาวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำมาสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกิดการเรียนรู้ได้มากกว่า ดีกว่า เนื่องจากมีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูงกว่า อีกทั้งสามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่า (Knowles, M. S. , 1975) อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจำเป็นต้องอาศัยหลักทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักแก้ไขปัญหาเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง การเผชิญปัญหา ดังนั้นครูผู้สอนไม่ควรครอบงำความคิดของผู้เรียน แต่ควรส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบจากภายใน ซึ่งได้อธิบายความแตกต่างระหว่างข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนเป็นผู้ชี้นำ (Pedagogy) และการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเอง (Andragogy) ไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อตกลงเบื้องต้นระหว่างครูผู้สอนเป็นผู้ชี้นำ (Pedagogy) กับผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเอง (Andragogy)

ลักษณะ	การเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้นำ (Pedagogy)	การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเอง (Andragogy)
มโนทัศน์	พึ่งพาครูผู้สอน	พึ่งพาตนเอง
ประสบการณ์	แสวงหาประสบการณ์มากกว่าใช้ประสบการณ์	ประสบการณ์เป็นแหล่งความรู้

ลักษณะ	การเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้นำ (Pedagogy)	การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเอง (Andragogy)
ความพร้อมในการเรียนรู้	เพิ่มตามระดับการเจริญเติบโต	ต้องการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
แนวทางการเรียนรู้	เนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง	ปัญหาหรือภารกิจเป็นศูนย์กลาง
แรงจูงใจ	แรงจูงใจจากภายนอก	แรงจูงใจจากภายใน

ที่มา : (Knowles, M. S. , 1975)

จากหลักคิดดังกล่าว เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของครูด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย อาทิ การพัฒนาทักษะด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างฐานความรู้จากการลงมือปฏิบัติ การสืบเสาะค้นหา การนิเทศ การสอนงานโดยพี่เลี้ยง การอบรม การอบรมทางไกล การสัมมนา การศึกษาต่อ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ; (กิติยวดี บุญซื่อ , 2546) ; (สุมน อมรวิวัฒน์, 2546); (วสันต์ ปานทอง และคณะ, 2556) ;(Sparks, D., & Loucks-Horsley, S., 1989);(Ubben, G.C., Hughes, L.W., & Norris, C.J., 2001) และ (Reimers, E.V. , 2003) ได้ทำการศึกษาวิธีการพัฒนาครูทางวิชาชีพ สามารถสรุปเป็นรูปแบบในการเรียนรู้ 3 วิธี ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ภายในตนเอง ซึ่งเป็นแรงขับภายในให้บุคคลเกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยปัจจัยสนับสนุนภายนอก ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด โอกาส และเวลา

2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดขณะปฏิบัติงาน อาจอยู่ในรูปของการให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติในลักษณะตัวต่อตัวหรือกลุ่มในช่วงเวลาทำงาน โดยมุ่งหวังให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงประเด็น และสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

3. การเรียนรู้นอกจากการปฏิบัติงาน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปการพัฒนาตนเองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การฝึกอบรมตามหลักสูตร การอบรมโดยหน่วยงานภายนอก การพัฒนาผ่านสื่อทางไกล การศึกษาความสำเร็จของเพื่อนร่วมวิชาชีพ และการศึกษาต่อ

จากรูปแบบในการเรียนรู้ 3 วิธีที่กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนอาจใช้รูปแบบการเรียนรู้เดียวหรือผสมผสาน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อศิษย์ และการพัฒนางานภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เกิด

จากการขับเคลื่อนของครูผู้สอนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวงกว้างและทั่วทั้งระบบของสถานศึกษา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ในโลกยุคปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองบนเครือข่ายเพื่อเป็นรูปแบบการเรียนการสอน หรือการศึกษาฐานความรู้ผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีรูปแบบการจัดการและการนำเสนอที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ต้องการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง หรือเป็นทางเลือกในการแสวงหาความรู้ของผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ต่อไป

แนวทางปฏิบัติของครูไทยในยุค Digital Disruption

แนวทางปฏิบัติของครูไทยในยุค Digital Disruption เปรียบเสมือนวิธีการในการปรับเปลี่ยนบทบาทภายในตัวครูผู้สอนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) ; (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. มีความตื่นตัวทางความรู้ เนื่องจากปัจจุบันด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและความก้าวหน้าของนวัตกรรม ส่งผลให้องค์ความรู้บางส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในศาสตร์หลายแขนงด้วยความถ่องแท้ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่รักในการเรียนรู้ รักในการพัฒนาตนเอง และรักในการพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. มีการปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง เนื่องจากครูผู้สอนมีบทบาทต่อผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง รูปแบบกระบวนการจัดการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการบรรยาย การมอบหมายงาน มาเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านโลกออนไลน์ และให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการหรือประยุกต์เป็นโครงงานหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการสอนในรูปแบบใหม่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

3. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจุบันความรู้มีอยู่ทั่วทุกมุมของโลกผ่านการสืบค้นด้วยเครืออินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถที่จะเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องได้โดยง่าย ตรงตามความต้องการ ประหยัดค่าใช้จ่าย เพียงแต่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ทลายกำแพงในการป้องกันตนเองไม่ให้เกิดการพัฒนา ปรับเปลี่ยนตนเองจากการถูก Disrupt เป็นผู้

Disrupt ด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองเพื่อศิษย์อย่างต่อเนื่อง

4. มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของครูผู้สอนจากผู้บรรยายมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย อีกทั้งมีการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ การเรียนการสอนบนเว็บ กระดานอัจฉริยะ และข้อมูลผ่านเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการ คงทน หลากหลายวิธีการ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์เป็นโครงงานต่อไป

5. มีการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเข้าถึงความรู้แบบตลอดเวลา ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีการนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจในการเรียนรู้อย่างแพร่หลาย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเป็นผู้สร้างทางเลือกแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมาย เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

จากแนวทางปฏิบัติของครูไทยในยุค Digital Disruption ที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึง การปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองของครูให้เป็นบุคคลที่มีความตื่นตัวทางความรู้ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองเพื่อศิษย์ ผ่านการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการออกแบบและสร้างกิจกรรมการสอนที่หลากหลายภายใต้รูปแบบการจัดการสอนแนวใหม่ และการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่มีความเฉพาะเจาะจงหลากหลายและสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน

สรุป

ยุค Digital Disruption เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน บทบาทของครูผู้สอน และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษามีความเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นครูผู้สอนผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญใน การจัดการเรียนรู้ ต้องตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ และการฝึกฝนทักษะ ผ่านการกำหนด

เป้าหมาย การวางแผนการเรียนรู้ การแสวงหาวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองให้เป็นครูผู้นำทางวิชาการที่มีความตื่นตัวและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ การฝึกฝนทักษะการคิดและทักษะด้านเทคโนโลยีในการสร้างทางเลือกแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย เหมาะสม สอดคล้องตามความต้องการของตนเองและผู้เรียน อันส่งผลต่อการพัฒนาทางวิชาชีพ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอรต์ ซินดิเค จำกัด.

กิติยวดี บุญซื่อ. (2546). รายงานการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาครูทั้งโรงเรียน : โรงเรียนในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.

ไกรยส ภัทราวาท. (2559). ติดอาวุธครู สร้างห้องเรียน 4.0. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพธุรกิจ.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (ม.ป.ป.). กระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2564 จาก https://www.sammajivasil.net/news11.htm

วสันต์ ปานทอง และคณะ. (2556). “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(ฉบับพิเศษ), 193-205.

วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). Disruptive Teacher: ครูผู้ทำลายล้างการสอนแบบเดิมๆ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุนันท์ สีพาย. (2562). บทบาทของครูไทยในการศึกษา 4.0. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 25(2), 3-14.

สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). เปลี่ยนผ่านการศึกษาไทยสู่การศึกษา 4.0. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(2), 13-27.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2546). ปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาครูและเครือข่าย. สานปฏิรูป, 6(65), 79-80.

อริญญา เถลิงศรี. (2561). Disruption: ทำลายล้างหรือสร้างโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://www.trueplookpanya.com/ knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir

Knowles, M. S. (1975). Self-directed Learning: A Guide for Learners and Teachers. New York: Cambridge Book.

Mezirow, J. (1991). Transformative Dimensions of Adult Learning. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Reimers, E.V. (2003). Teacher Professional Development: An International Review of theLiterature. Paris: International Institute for Educational Planning.

Sparks, D., & Loucks-Horsley, S. (1989). Five models of staff development for teachers. Journal of Staff Development, 10(4), 40–57.

Taylor, K., Marienau, C., & Fiddler, M. (2000). Developing adult learners: Strategies for teachers and trainers. San Francisco: Jossey-Bass Inc., Publishers. 59-66.

Ubben, G.C., Hughes, L.W., & Norris, C.J. (2001). The principal: creative leadership for effective School. Boston: Allyn & Bacon.

บทความวิชาการ

โมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ถอดรหัสแนวปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY MODEL: RECODING TO PRACTICE GUIDELINE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

เรืองยศ แวดล้อม
Rueangyot Waedlom
อัมพร กุลาเพ็ญ
Amporn Kulapen
บุญจักรวาล รอดบำเรอ
Bunchakkrawan Rotbamroe
นงลักษณ์ เรือนทอง
Nongluk Rueanthong
สัมฤทธิ์ กางเพ็ง
Samrit Kangpheng
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand
E-mail: kongkiatch1986@gmail.com

บทคัดย่อ

โมเดลอย่างง่ายของกระบวนการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากคนที่มีคุณธรรมในการใช้ความรู้เพื่อการตัดสินใจอย่างรอบรู้ และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ เช่น สังคมที่มีความเอื้ออาทร โดยมีกระบวนการ คือ ขั้นที่ 1 คุณธรรมและคุณลักษณะ เช่น ความเอื้ออาทรควบคู่กับความรู้ ในขั้นที่ 2 การสร้างองค์ความรู้ เช่น มีคนที่ด้อยโอกาสในสังคมแล้วสร้างให้เกิดเจตคติที่รอบรู้ ในขั้นที่ 3 คุณลักษณะที่รอบรู้และความตระหนักรู้ในความพอเพียง เช่น ควรช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสนั้นแล้วจูงใจให้ปฏิบัติ ในขั้นที่ 4 การลงมือปฏิบัติและพฤติกรรม เช่น สนับสนุนช่วยเหลือคนเหล่านั้นก็จะนำไปสู่การบรรลุผล ในขั้นที่ 5 ผลผลิตและผลลัพธ์ เช่น สร้างความสมานฉันท์ในสังคม เป็นต้น ซึ่งการนำโมเดลแนวปฏิบัติตามปรัชญาพอเพียงหรือหลักการพอเพียงใช้วิธีการจดจำง่าย ๆ ได้ว่า “โมเดล 2-3-4-5” ซึ่งมาจาก 2 เงื่อนไขคือ “คุณธรรมกำกับความรู้” 3 หลักการพร้อมกัน คือ “พอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน” 4 มิติมีความสมดุลคือ “เศรษฐกิจ

* Received January 31, 2022; Revised April 3, 2022; Accepted April 18, 2022

สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม” และ 5 ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานซึ่งเป็นแนวปฏิบัติไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณลักษณะความพอเพียงหรือการอยู่อย่างพอเพียงเป็นลักษณะประจำตัวที่แสดงออกหรือปฏิบัติเป็นประจำและสม่ำเสมอที่ครอบคลุมทั้งผลผลิต และผลลัพธ์ ในส่วนกรณีของผลผลิต เป็นความสมดุลใน 4 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติเศรษฐกิจ 2) มิติสังคม 3) มิติสิ่งแวดล้อม และ 4) มิติวัฒนธรรม ในส่วนกรณีของผลลัพธ์ เป็นความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตหรือการอยู่ดีกินดี ประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) พึ่งตนเอง 2) มีภูมิคุ้มกัน และ 3) ยืดหยุ่น
คำสำคัญ: โมเดล, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

A simplified model of the Sufficiency Economy Philosophy implementation process it starts with people who are virtuous in using their knowledge to make informed decisions. And lead to behavior to achieve the goals according to the vision such as a caring society the process is the first step, virtues, and attributes, such as generosity coupled with knowledge; in the second step, the creation of a body of knowledge, for example, some people are disadvantaged in society and create a well-informed attitude. Self-sufficiency awareness, for example, should help the disadvantaged and then motivate them to act. Step 4: Actions and behaviors, such as supporting and helping them, lead to results. Step 5: Productivity and outcomes, such as creating social reconciliation, etc., which the model follows the philosophy of sufficiency or the principle of sufficiency, using a simple method to remember that “model 2-3-4-5” which comes from 2 conditions: “morality governs knowledge” 3 principles ready. Together, which is “moderation, rational, immune”, 4 dimensions are balanced, which are “economic, social, environmental, cultural” and 5 steps of the operational process, which are guidelines for sustainable development. And sufficiency or sufficiency attributes are characteristics that are expressed or practiced on a regular and consistent basis that encompass both productivity and outcomes. It is a balance in 4 dimensions: 1) economic dimension, 2) social dimension, 3) environmental dimension, and 4) cultural dimension. Is it the sustainability of the quality of life well-being consists of three dimensions: 1) self-reliant, 2) immune, and 3) resilient.
Keywords: Model, Sufficiency Economy Philosophy, Sustainable Development

บทนำ

จากสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบาย แห่งรัฐ มาตรา 75 รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษา (conceptual design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (inclusive education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) และหลักการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในสังคม (all for education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs 2030) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวีถีชีวิต ค่านิยมประเพณีและวัฒนธรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2559)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายปีงบประมาณ 2562 ไว้สอดคล้องกัน กล่าวคือ นโยบายที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน กลยุทธ์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดตัวชี้วัด คือ ร้อยละของผู้เรียนที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละของสถานศึกษาที่น้อมนำ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 9 และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) อีกทั้ง จัดระบบการศึกษาและวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สู่การเป็นแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (กัณญาณัฐ เสียงใหญ่ และศิริวรรณ วิสุทธิรัตนกุล, 2564)

จากแนวนโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาทุกระดับ ซึ่งสำนักงาน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา ที่ได้ระบุถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคน 3 ประการ คือ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีจิตเมตตา และจิตสาธารณะ 2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่า และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และ 3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม โดยหลักคิดและหลักปฏิบัติดังกล่าวจะนำไปสู่การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ และนำไปสู่การสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ (outputs and outcomes) ที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ผลผลิตเป็นความพอเพียง (sufficiency) ที่เป็นความสมดุลระหว่างมิติของเศรษฐกิจหรือวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559); (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา, 2557); (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2560)

ส่วนในกรณีผลลัพธ์นั้น เป็นความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตหรือการอยู่ดีกินดี (well-being sustainability) ได้แก่ พึ่งตนเอง (self-reliance) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริซึ่งเป็นผลของการทำทุกอย่างแล้วจึงจะพึ่งตนเองได้ต้องมีความรู้ มีวิธีคิด มีทักษะในการตัดสินใจ และการปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกัน (immunity) เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ และยืดหยุ่นหรือความสามารถในการต้านแรงกระทบต่าง ๆ (resilience) (เกษม วัฒนชัย และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555); (Avery, G.C. & Bergsteiner, H., 2016) ดังนั้น คุณลักษณะของความพอเพียง (sufficiency attributes) จึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่จะต้องเสริมสร้างให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี โดยยึดหลักการความพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐาน (คุณธรรมนำความรู้) เป็นความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2560)

ดังนั้น กระบวนการดำเนินงานในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหน่วยงาน ทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปแบบหรือโมเดลอย่างง่าย ของกระบวนการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

กระบวนการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานไว้ให้คนไทยจนถึงวันนี้ แม้ว่าจะเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางแต่ความเข้าใจและการนำไปใช้อย่างถูกต้องเป็นรูปธรรมได้ประโยชน์อย่างแท้จริงสำหรับคนไทยอาจจะยังไม่มากพอ ดังนั้น การศึกษาถึงแก่นที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือหลักการพอเพียงเพื่อนำมาถอดรหัสจนได้เป็นแนวปฏิบัติใหม่และเรียบเรียงไว้ในหนังสือ “Sufficiency Thinking” ในบทที่ 3 The Sufficiency Economy Philosophy Process โดย ดร.ปรียานุช ธรรมปิยา ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์พัฒนาและพุทธศาสตร์ และ Dr. Harald Bergsteiner ศาสตราจารย์เกียรติคุณ The Australian Catholic University และผู้ร่วมก่อตั้งสถาบันเพื่อผู้นำความยั่งยืน จึงไม่เพียงเป็นประโยชน์กับชาวต่างชาติที่ให้ความสนใจในเรื่องนี้และยกย่องในหลวงรัชกาลที่ 9 เท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์กับคนไทยให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) ดังนั้น แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy Model หรือ SEP Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก “Virtues and attributes” (คุณธรรมและคุณลักษณะ) ตามระบบการคิด (system thinking) นั่นคือ คนซึ่งเป็นปัจจัยเข้าสู่กระบวนการ (input) เป็นการพูดถึงการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางคือเริ่มต้นที่คุณลักษณะของคนเป็นสำคัญในการพัฒนาทุกเรื่อง ที่ต้องการ “คุณภาพของคน” ตามหลักพอเพียงกำหนดด้วยสองเงื่อนไขคือ “คุณธรรมกับความรู้” ทั้งนี้ “คุณธรรม” มีสองส่วนคือส่วนแรก “Enduring virtues” เป็นคุณลักษณะของตัวเรา ซึ่งมาจากการบ่มเพาะในครอบครัวความเชื่อที่ฝังมาในจิตสำนึกของเรา เป็นคุณงามความดีที่อยู่ในตัวเรา กับส่วนที่สอง “Share virtues” หรือ “ethics” (จริยธรรม) เป็นคุณลักษณะของกลุ่ม เป็นสิ่งที่ต้องตกลงร่วมกัน เป็นความเชื่อร่วมกัน เป็นคุณงามความดีของกลุ่ม เช่น corporate ethic ยึดถือการไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจริยธรรมขององค์กรเกิดจากผู้บริหารและพนักงานบริษัทยึดมั่นในแนวทางนี้ เป็นต้น (Avery, G.C. & Bergsteiner, H., 2016)

อย่างไรก็ดี การถอดบทเรียนและนำเสนอรูปแบบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ในตำราดังกล่าว มีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เพื่อแสดงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย เป็นตรรกะเป็นเหตุเป็นผล และเป็นการบูรณาการ 2) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย 3) เพื่อเป็นเครื่องมือในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นภาพรวมและให้โอกาส นำไปประยุกต์ใช้ และ 4) เพื่อเป็นกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือ SEP อย่างเป็นขั้นตอนให้นำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ โดยสร้างเป็นโมเดลอย่างง่ายของกระบวนการดำเนินการตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากคนที่มีคุณธรรม (virtuous person) ในการใช้ความรู้ (knowledge) เพื่อการตัดสินใจอย่างรอบรู้ (wise decisions) และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ

ตน (acts accordingly) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ (envisioned results) เช่น สังคมที่มีความเอื้ออาทร (compassionate society) มีกระบวนการ คือ **ขั้นที่ 1** คุณธรรม เช่น ความเอื้ออาทรควบคู่กับความรู้ใน **ขั้นที่ 2** ความรู้ เช่น มีคนที่ด้อยโอกาสในสังคมแล้ว สร้างให้เกิดเจตคติที่รอบรู้ใน **ขั้นที่ 3** เจตคติที่รอบรู้ เช่น ควรช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสนั้นแล้วจูงใจให้ปฏิบัติใน **ขั้นที่ 4** การตัดสินใจลงมือปฏิบัติหรือประพฤติตน เช่น สนับสนุนช่วยเหลือคนเหล่านั้นก็จะนำไปสู่การบรรลุผลใน **ขั้นที่ 5** ผลลัพธ์และวิสัยทัศน์หรือภาพที่คาดหวัง เช่น สร้างความสมานฉันท์ในสังคม (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2562) ดังแสดงในภาพ 1

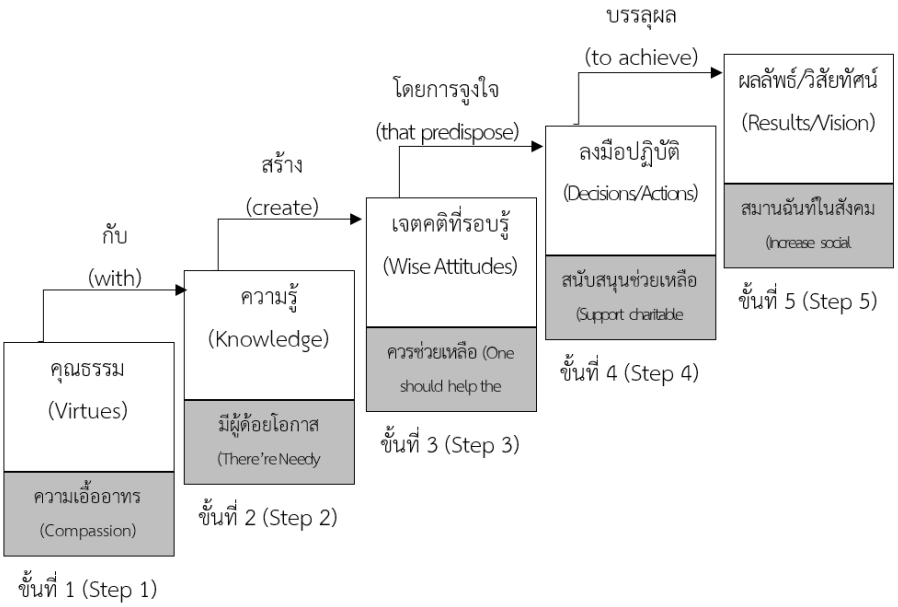

ภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Avery and Bergsteiner ยังได้นำเสนอ SEP Model หรือโมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งระบบโดยเริ่มจาก **ขั้นที่ 1** คุณธรรมและคุณลักษณะ (virtues and attributes) เป็นการรู้จักตัวเรา (who we are) และผนวกกับ **ขั้นที่ 2** องค์ความรู้ (knowledge) อะไรที่เป็นองค์ความรู้ที่เรามี (what we know) ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคลและการแบ่งปันในกลุ่ม **ขั้นที่ 3** คุณลักษณะที่รอบรู้และความตระหนักรู้ในความพอเพียง (Wise attitudes and a sufficiency mindset) เราตัดสินใจอย่างไร (how we decide) **ขั้นที่ 4** การลงมือปฏิบัติ (actions and behaviors) เป็นการรู้ว่าจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร (how we behave) และ**ขั้นที่ 5** ผลผลิตและผลลัพธ์ (outputs and outcomes) เป็นการวัดที่ครอบคลุมทั้งผลิต (measurable outputs) และผลลัพธ์ (envisaged outcomes) อย่างไรก็ดี

"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานไว้ให้คนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แม้ว่าจะเป็นที่ *"รับรู้"* อย่างกว้างขวาง แต่ *"ความเข้าใจ"* และ *"การนำไปใช้"* อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงสำหรับคนไทยอาจจะยังไม่มากพอ ดังนั้น การศึกษาถึงแก่นที่มาของ "ปรัชญาความพอเพียง" หรือ "หลักความพอเพียง" เพื่อนำมาถอดรหัสจนสามารถได้เป็นแนวปฏิบัติใหม่และเรียบเรียงไว้ในหนังสือ "Sufficiency Thinking" ในบทที่ชื่อว่า "The Sufficiency Economy Philosophy Process" ดังเกริ่นแล้วในตอนต้น แนวปฏิบัติของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy model หรือ SEP model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Avery, G.C. & Bergsteiner, H., 2016); (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง , 2562) ดังแสดงในภาพที่ 2

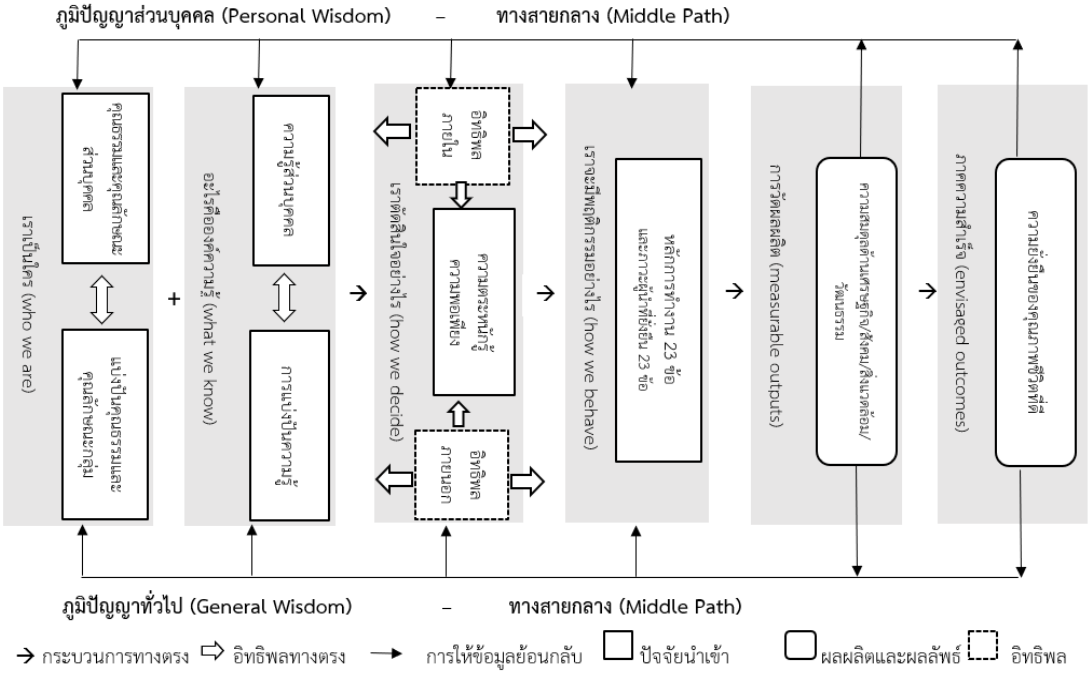

ภาพที่ 2 โมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
(The Sufficiency Economy Philosophy Model)

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าโมเดลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The Sufficiency Economy Philosophy model) เป็นรูปแบบที่ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งระบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 คุณธรรมและคุณลักษณะ (virtues and attributes) ตามแนวคิดเชิงระบบ (system thinking) นั่นคือ คนซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (input) สู่กระบวนการเป็นการพูดถึงการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางคือเริ่มต้นที่คุณลักษณะของคนเป็นสำคัญในการพัฒนาทุกเรื่องที่ต้องการ **"คุณภาพของคน"** ตามหลักพอเพียงกำหนดด้วยสองเงื่อนไขคือ **"คุณธรรมกับความรู้"** ทั้งนี้ "คุณธรรม" มีสองส่วนคือ *ส่วนแรก* คือ enduring virtues ซึ่งเป็นคุณลักษณะของตัวเราเกิดจากการบ่มเพาะในครอบครัว ความเชื่อที่ฝังมา ในจิตสำนึกของเราเป็นคุณงามความดีที่อยู่ในตัวเรา และ*ส่วนที่สอง* คือ Share virtues หรือ ethics (จริยธรรม) ที่เป็นคุณลักษณะของกลุ่ม/สิ่งที่ต้องตกลงร่วมกัน/ความเชื่อร่วมกัน/คุณงามความดีของกลุ่ม เช่น corporate ethic ยึดถือการไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจริยธรรมขององค์การเกิดจากผู้บริหารและพนักงานบริษัทยึดมั่นในแนวทางนี้ เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) ดังนั้น ในขั้นแรกนี้จึงเริ่มด้วยคำถามว่า **"Who we are"** เมื่อเริ่มด้วยคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา จึงต้องเริ่มต้นว่าเราเป็นคนอย่างไร เพื่อให้ทบทวนตัวเอง เพราะแต่ละคนอาจจะมีความเชื่อส่วนบุคคลต่างกัน เช่น จริยธรรม (ethic) ในสังคมไทยจะตอบแทนผู้มีพระคุณ ในขณะที่คุณธรรม (virtue) คนไทยมีสัมมาคารวะและนอบน้อมถ่อมตน นั่นคือ จะมองในสองมิติทั้งคุณธรรมและคุณลักษณะของตน และมิติกลุ่มที่เป็นเรื่องของจริยธรรม มีงานวิจัยยืนยันว่าชัดเจนว่าการทำงานเป็นทีมและการร่วมมือกันมีส่วนช่วยสนับสนุนผลงานของแต่ละคน เช่น ในหมู่บ้านพลังงานชีวภาพของเยอรมันมีองค์ประกอบแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีผู้นำในท้องถิ่น (local champions) ที่มีความตระหนักและความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแรงกล้า ความไว้วางใจ และความร่วมมือจริงจัง การสื่อสารที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ การศึกษาความเป็นไปได้อย่างครอบคลุม ประสิทธิภาพ การวางแผนอย่างจริงจังและโปร่งใส และการนำไปปฏิบัติ ในทำนองเดียวกันโครงการในพระราชดำริของไทยจะดำเนินการโครงการต่าง ๆ ต่อเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมด้วยการให้เวลาและมีความพยายามอย่างมุ่งมั่นนั่นเอง ดังนั้น การเริ่มต้นของรูปแบบนี้ด้วยคุณธรรมของคนไม่ได้เป็นเรื่องบังเอิญ แต่เป็นการสะท้อนว่าองค์การที่ยั่งยืน (sustainable organizations) เริ่มมองหาคนใหม่เข้ามาในองค์การด้วยการตรวจสอบหรือพิจารณาว่าคนใหม่นั้นมีค่านิยม (values) ตรงกับขององค์การหรือไม่ก่อนที่จะดูเรื่องความรู้และทักษะ การพัฒนาทักษะของคนเป็นเรื่องที่องค์การที่ยั่งยืนทำตลอดเวลา ซึ่งการจะเปลี่ยนระบบค่านิยมของคนนั้นเป็นเรื่องยากแต่ถือว่าเป็นเรื่องท้าทาย

ขั้นที่ 2 การสร้างองค์ความรู้ (adding knowledge) ในขั้นนี้เป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ ก่อนที่คนจะตัดสินใจได้อย่างรอบด้านหรืออย่างชาญฉลาดจำเป็นต้องมีความรู้และพัฒนาความรู้ตลอดเวลา ความรู้จะประกอบด้วย ความรู้ส่วนบุคคล (personal knowledge) และความรู้ที่แบ่งปันกันในกลุ่ม (Shared knowledge) เป็นคุณธรรมสำคัญในองค์การ การเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การ ต้องมีการจัดการความรู้ควบคู่ไปด้วย ซึ่งการจัดการ

ความรู้เป็นการยกระดับความรู้ขององค์การ เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญาเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์การจัดเก็บความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์การ สร้างและถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสามารถนำมาพัฒนาองค์การให้ยั่งยืน (เอกกนก พนาดำรง, 2560) ซึ่งองค์การที่ล้มเหลวนั้นมักจะมีคนที่เก็บข้อมูล (gate-keepers) ไว้ไม่แบ่งปัน ดังนั้น การเก็บข้อมูลไว้ไม่แบ่งปันคนอื่นจึงเป็นสาเหตุที่ทำลายองค์การด้วย ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ จึงต้องถามตัวเราว่า **"What we know"** ซึ่งเมื่อแต่ละคนมีคุณธรรม (virtue) กับจริยธรรม (ethic) ในสังคม ที่มีอยู่ และมีความรู้ส่วนบุคคลที่สามารถนำมาใช้ได้แล้วกับการแบ่งปันความรู้ และเมื่อมีทั้งสองอย่างนี้แล้ว เขาพร้อมทำงานตัดสินใจและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาได้แล้ว นี่คือ ปัจจัยนำเข้าที่เป็นเงื่อนไขคุณภาพ (quality foundations) ของคนก่อนที่จะทำงาน แต่เดิมการนำหลักการหรือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้ความสำคัญเท่ากันทั้ง "ความรู้" และ"คุณธรรม" โดยมักจะพูดว่า "ความรู้คู่คุณธรรม" แต่โมเดลใหม่นี้ให้ความสำคัญกับ "คุณธรรม" มาก่อน เพราะถ้าไม่มีคุณธรรมอาจจะสรรหาความรู้ที่ไม่ดีมาใช้ จึงใช้คำว่า "คุณธรรมกำกับความรู้" ซึ่งเป็นคำที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงใช้ หมายถึง "ต้องมีและใช้คุณธรรมกำกับความรู้" สำหรับในเชิงธุรกิจก็นำไปใช้ได้เช่นกัน กล่าวคือ เมื่อสัมภาษณ์หรือเลือกคนเข้าทำงานก็ต้องเลือกจากคนที่มีความเชื่อหรืออุดมการณ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายบริษัทก่อน เพื่อให้มีหลักยึดไปในทางเดียวกัน แล้วจึงมองเรื่องความสามารถว่ามีมากเพียงพอที่บริษัทต้องการหรือไม่ เมื่อนำไปใช้แบบนี้จะทำให้เลือกคนได้ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 ทัศนคติที่ดี หรือคุณลักษณะที่รอบรู้และกรอบแนวคิดพอเพียง (wise attitudes and a sufficiency mindset) เมื่อมีคุณธรรมและความรู้แล้ว เจตคติหรือทัศนคติที่รอบรู้หรือชาญฉลาด คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความระมัดระวังหรือมีภูมิคุ้นกันที่ดี (moderateness, reasonableness, prudence) คือ หลักในการตัดสินใจและปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงดำริว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุดความตระหนักเรื่องความพอเพียง (sufficiency mindset) ในขั้นตอนนี้รูปแบบที่นำเสนอไม่ได้แยกแยะความแตกต่างระหว่างมิติของบุคคลและมิติของกลุ่มเนื่องจากบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว อย่างไรก็ดี อิทธิพลภายในและอิทธิพลภายนอกมีผลต่อ การกำหนดการตัดสินใจของกระบวนการสร้างความตระหนักความพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2564) และประเด็นสำคัญคือต้องใช้ทั้งสามหลักการนี้ "พร้อมกัน"เสมอ เช่น การสั่งซื้อยาต้องคิดว่าควรซื้อในจำนวนที่พอเหมาะพอดี โดยมีเหตุผลที่อธิบายได้ และต้องมีการตรวจสอบยาที่มาส่งว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ หรือแม้แต่คนจัดซื้อยาต้องมีคุณธรรมและ

ความรู้เรื่องการจัดซื้อยา แล้วจึงมาใช้สามหลักการ พร้อมกันเสมอ ห้ามขาดอันใดอันหนึ่ง จึงประสบความสำเร็จในการสั่งซื้อยา และเป็นการจัดซื้อยาตามหลักการพอเพียง

สำหรับ อิทธิพลภายในและภายนอก (internal influences-external influences) เนื่องจากคนเราจะตัดสินใจอะไรไม่ใช่เราอยากทำอะไร แต่ต้องพอเหมาะพอดีกับปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกที่กำกับอยู่ ยกตัวอย่างเรื่องเดิมคือการจัดซื้อยา ในส่วนของอิทธิพลภายใน เช่น ตัวเรามีข้อจำกัดเรื่องความรู้เกี่ยวกับยาหรือไม่ ฯลฯ หรือบริษัทมีงบประมาณที่กำหนดให้เท่านี้ ส่วนอิทธิพลภายนอกบางครั้งยาชนิดนี้ขาดตลาด หาซื้อไม่ได้ ใช้ยาอื่นแทนได้หรือไม่ หมายความว่า ทั้งสามหลักการมีทั้งสองปัจจัยนี้เกี่ยวข้องที่ต้องคำนึงถึงตลอด ดังนั้น ในขั้นตอนกรอบแนวคิดพอเพียง (sufficiency mindset) (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) การอธิบายว่าเป็นทางสายกลางและตั้งคำถามว่าจะตัดสินใจอย่างไร **(How we decide)** เพราะกรอบแนวคิดพอเพียงเป็นตัวกำกับการตัดสินใจของเราและเป็นหลักคิดพอเพียง เมื่อใช้โมเดลนี้ตามพระองค์ท่านจะทำให้เราเป็นคน “คิดก่อนทำ” เสมอไม่ใช่ทำไปคิดไป คือคิดให้“รอบคอบ” ก่อนทำเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้จากพระองค์ท่าน เพราะมีพระราชดำรัสหลายครั้งที่บอกไว้ว่า การทำไปคิดไปหรือทำก่อนคิด หากเกิดข้อผิดพลาดในบางเรื่องกลับมาแก้ไขไม่ได้แล้ว

ดังนั้น เพื่อไม่ให้สับสนและติดกับมิติทางเศรษฐกิจเนื่องจากในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงรับสั่ง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อปี 2540 ในช่วงเวลานั้นประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หรือวิกฤติต้มยำกุ้ง จึงมีคำว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งแท้จริงคือ“หลักคิดพอเพียงหรือปรัชญาพอเพียง” ที่มีความครอบคลุม สามารถนำไปใช้ได้กับทุกเรื่องไม่เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ และในปี 2542 พระองค์ ทรงรับสั่งว่า “คิดอย่างพอเพียง พูดอย่างพอเพียง ปฏิบัติอย่างพอเพียง” ทรงก้าวข้ามเรื่องเศรษฐกิจไปแล้ว

ขั้นที่ 4 การลงมือปฏิบัติและพฤติกรรม (actions and behaviors) เมื่อบุคคลได้มีความตระหนักถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันหรือความระมัดระวังแล้ว โดยได้คำนึงถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นอิทธิพลภายในและภายนอกแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินกิจกรรมและการประพฤติตนที่สะท้อน เจตคติหรือทัศนคติที่รอบรู้ชาญฉลาดเกี่ยวกับความพอเพียง หรืออธิบายให้เข้าใจง่ายๆ คือ ในขั้นนี้เป็นการเพิ่มหลักการทรงงาน (adding work principles and practices) นอกเหนือจากหลักพอเพียงสามหลักการดังกล่าว เพื่อจะบอกว่าเราควรจะประพฤติอย่างไร จึงเป็นคำถามว่า **“How we behave”** ซึ่งมีมากมายหลายเรื่อง เช่น ทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ฯลฯ เราจึงนำ “หลักปฏิบัติ” นี้มาใช้กับ “วิธีคิด” ดังนั้น “ทางสายกลาง” คือ การใช้สามหลักการพอเพียงร่วมกับหลักการทรงงาน นั่นเอง นอกจากนี้ “ทางสายกลาง” คือทั้งหมดที่มีการคิด มีการตัดสินใจ และมีการปฏิบัติแล้วผ่านการคิดเชิงระบบ (system thinking) ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการ (process) ซึ่งในขั้นตอนนี้ได้เพิ่มหลักการทำงาน ที่ยั่งยืน (sustainable work

principles) คือ หลักการทรงงาน 23 ข้อของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทำงาน 23 ข้อของการปฏิบัติภาวะผู้นำแบบยั่งยืน (Avery, G.C. & Bergsteiner, H., 2011)

ขั้นที่ 5 ผลผลิตและผลลัพธ์ (outputs and outcomes) เป็นผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากสี่ขั้นตอนแรก กล่าวคือ ผลผลิตเป็นความพอเพียง (sufficiency) ที่เป็นความสมดุลระหว่างมิติ ของเศรษฐกิจหรือวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม นอกจากเศรษฐกิจจะดีมีวัตถุให้พอกินพอใช้ เป็นขั้นพื้นฐาน สังคมอยู่เป็นสุข และสิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ ยังต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากเหง้าและความเป็นอยู่แต่ละชนชาติจึงจะทำให้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง และเมื่อมีการนำเสนอให้ชาวยุโรปได้เข้าใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทำให้ได้รับการชื่นชมและยอมรับอย่างมาก อีกทั้งเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2564) ส่วนในกรณีผลลัพธ์นั้นเป็นความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตหรือการอยู่ดีกินดี (well-being sustainability) ประการแรก คือ พึ่งตนเอง (self-reliance) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นผลของการทำทุกอย่างแล้วจึงจะพึ่งตนเองได้ต้องมีความรู้ มีวิธีคิด มีทักษะในการตัดสินใจและการปฏิบัติ ประการที่สอง มีภูมิคุ้มกัน (immunity) เป็นการเตรียมตัว ให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ประการสุดท้าย ยืดหยุ่นหรือความสามารถในการต้านแรงกระทบต่าง ๆ (resilience) ซึ่งทั้งหมดนี้อธิบายกลไกของความยั่งยืนเนื่องจากเมื่อพึ่งตนเองได้ เช่น ประเทศชาติเกิดวิกฤต แต่ชาวนายังอยู่ได้เพราะพึ่งตนเองได้หรือมีภูมิคุ้มกัน เช่น ไปฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดเป็นความรอบคอบไม่ประมาทในเรื่องของสุขภาพทำให้ไม่เจ็บป่วย หรือมีความยืดหยุ่นหรือความสามารถต้านทานต่อแรงกระทบ เช่น การสร้างบ้านโดยออกแบบให้รับมือกับภัยพิบัติภาวะน้ำท่วมและแผ่นดินไหว ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจะพ้นภัย

อย่างไรก็ดี การนำโมเดลแนวปฏิบัติตามปรัชญาพอเพียงหรือหลักการพอเพียงใช้วิธีการจดจำง่าย ๆ ได้ว่า “โมเดล 2-3-4-5” ซึ่งมาจาก 2 เงื่อนไขคือ “คุณธรรมกำกับความรู้” 3 หลักการพร้อมกัน คือ “พอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน” 4 มิติมีความสมดุลคือ “เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม” และ 5 ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานซึ่งเป็นแนวปฏิบัติไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง

แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณลักษณะความพอเพียงหรือการอยู่อย่างพอเพียงจึงเป็นลักษณะประจำตัวที่แสดงออกหรือปฏิบัติเป็นประจำและสม่ำเสมอที่ครอบคลุมทั้งผลผลิต และผลลัพธ์ในกรณีของ**ผลผลิต**เป็นความสมดุลใน 4 มิติ ประกอบด้วย

มิติเศรษฐกิจ (economic domain) เป็นการเห็นคุณค่าและใช้วัตถุสิ่งของ เงินทอง ทรัพยากร อย่างประหยัด คุ้มค่า ได้แก่ ใช้สิ่งของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและคุ้มค่าตามอายุการใช้งาน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและมีการเก็บออม และรู้จักเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ ให้เหมาะสมกับงาน

มิติสังคม (societal domain) เป็นการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ได้แก่ แบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ร่วมมือกับผู้อื่นในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มใจ เสียสละทรัพย์สินหรือแรงงานเพื่อคนอื่น/หรือส่วนรวม ไม่นำสิ่งของหรือผลงานคนอื่น มาเป็นของตน และปฏิบัติตามข้อตกลง/กฎระเบียบหรือข้อบังคับของครอบครัว/โรงเรียน/หรือสังคม

มิติสิ่งแวดล้อม (environmental domain) เป็นคนที่มีจิตสำนึก รู้วิธีการ และมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ รักษาความสะอาดสถานที่หลังจากทำกิจกรรมแล้วเสร็จ รักษาความสะอาดเครื่องมือ/หรืออุปกรณ์ที่ใช้เสร็จแล้ว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้าน/โรงเรียน/หรือชุมชน และร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียน/ชุมชน/ หรือสังคมด้วยความสมัครใจ

มิติวัฒนธรรม (cultural domain) เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ท้องถิ่น/ความเป็นไทย ได้แก่ ร่วมกิจกรรมงานบุญหรือประเพณีและกิจกรรมสืบสานหรืออนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไหว้ผู้ปกครอง/ครู/หรือผู้ใหญ่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีสัมมาคารวะ/มารยาท/หรือกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และแต่งกายได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ

ส่วนในกรณี**ผลลัพธ์**เป็นความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตหรือการอยู่ดีกินดี (well-being sustainability) ประกอบด้วย **พึ่งตนเอง (self-reliance)** เป็นคนที่รู้จักเพียงพอ พอดีเหมาะสมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะหรือความเป็นอยู่ของตนเอง มีทักษะในการตัดสินใจและการปฏิบัติ แบ่งเวลา ในการเรียน/ทำงาน/หรือการเล่นอย่างเหมาะสม และทำงานตรงตามความสามารถและศักยภาพของตนเอง **มีภูมิคุ้มกัน (immunity)** เป็นคนที่รู้จักวางแผนการเรียนหรือทำงานโดยมีวิธีป้องกันทุกครั้ง ตรวจสอบอุปกรณ์หรือสิ่งของก่อนใช้งานทุกครั้ง ศึกษาขั้นตอนหรือวิธีการก่อนทำงานทุกครั้ง ประชุมปรึกษาหารือ กับผู้อื่นก่อนทำงานทุกครั้ง และตรวจสอบสถานที่ให้พร้อมและปลอดภัยก่อนทำกิจกรรมทุกครั้ง **และยืดหยุ่น (resilience)** เป็นบุคคลที่สามารถต้านแรงกระทบจากสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ปรับตัวเข้ากับ

คนอื่น/สิ่งแวดล้อม/หรือสังคมได้ดี ไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกในการตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และศึกษาเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สรุป

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสขึ้น ทรงชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยตั้งแต่เกิดสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทรงเน้นย้ำ แนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับสังคม ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง จะเห็นว่าความพอเพียงเป็นความสมดุลระหว่างมิติของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อันเป็นความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ การพึ่งตนเอง การมีภูมิคุ้มกัน ความยืดหยุ่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มพันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ดังนั้น รูปแบบสมบูรณ์ เป็นการนำเสนอหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) ของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นั้นจึงเป็นกระบวนการที่เป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด ในกระบวนนี้มีองค์ประกอบต่างๆ คือ คนที่มีคุณธรรมยืนยาวและคุณลักษณะที่มีความรู้ที่แท้จริง ส่งผลให้เกิดเจตคติหรือทัศนคติ ที่รอบรู้ชาญฉลาด เป็นชุดของความตระหนักพอเพียง (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกันหรือ ความระมัดระวัง) เป็นเงื่อนไขให้คนร่วมทำกิจกรรมที่ชาญฉลาดและความประพฤติที่ถูกต้อง (ทางสายกลาง) ส่งผลให้เกิดผลผลิตของความสมดุลและเป็นแนวปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่มี 4 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติเศรษฐกิจ 2) มิติสังคม 3) มิติสิ่งแวดล้อม และ 4) มิติวัฒนธรรม นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนหลายประการ

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). CSR ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์.

เอกกนก พนาดำรง. (2560). มุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วย KM แถลงการณ์การแพทย์ศิริราช. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2564 จาก https://he02.tci-thaijo.org/index.php/simedbull/article/view/ 81446

กัณญาณัฐ เสียงใหญ่ และศิริวรรณ วิสุทธิรัตนกุล. (2564). ความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(43), 14-24.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา. (2557). ตามรอยพ่อชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิง.

ปรียานุช ธรรมปิยา. (2560). หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืน. ใน เอกสารประกอบการบรรยายศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 9 กันยายน 2560 . โรงแรมตรัง เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.

ผู้จัดการออนไลน์. (2561). มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ถอดรหัสแนวปฏิบัติใหม่ จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2564 จาก https://mgronline.com /greeninnovation/detail/

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2564). เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2564 จาก https://www.chaipat. or.th/site_content/item/1309-2010-06-03-09-50-07.html

ราชกิจจานุเบกษา. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). เล่มที่ 133 ตอนที่ 115 ก 30 ธันวาคม 2559.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2562). การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงระบบเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาคาร. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทยตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ.

Avery, G.C. & Bergsteiner, H. (2011). Sustainable leadership: Honeybee and locust approach. New York: Routledge.

Avery, G.C. & Bergsteiner, H. (2016). Sufficiency Thinking: Thailand's gift to an unsustainable world. Editors. Crow Nest NSW, Australia: Allen & Unwin.

กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยา สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย*

STRATEGIES FOR TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT OF RANGSEE VITTAYA SCHOOL UNDER THE CHURCH FOUNDATION OF THAILAND

กาญจนา รัตนไพบูลย์
Kanjana Rattanapaiboon
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
E-mail: oilkanjana2522@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย 2) สร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้บริหาร หัวหน้า และครูผู้สอน จำนวน 182 คน กลุ่มตัวอย่าง สุ่มโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่ มอร์แกน ได้ 125 คน เลือกแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน ตามโครงสร้างบริหาร จากนั้นสุ่มตัวอย่างง่ายโดยการจับฉลาก เชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 46 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 7 คน หัวหน้า 12 คน ครู 15 คน กรรมการสถานศึกษา 3 คน ผู้ปกครองจำนวน 3 คน นักเรียน 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน รวม 46 คน เลือกจากกรรมการสถานศึกษา, กรรมการนักเรียน, สมาคมผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครู ประกอบด้วยกลยุทธ์หลักดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) การพัฒนาภาวะผู้นำครูอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาตนเองสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ 4) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็น

* Received October 6, 2021; Revised December 12, 2021; Accepted March 29, 2022

สำคัญ 5) ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานเป็นทีม 6) พัฒนาการบริการจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รอง 13 กลยุทธ์ และโครงการสนองกลยุทธ์ 23 โครงการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนา, สมรรถนะ, ครู

Abstract

The objectives of this research article were 1) To study the current condition and the desirable condition of teacher competency of Rangsee Vittaya School under the Church Foundation of Thailand 2) Create a strategy to develop teacher competency at Rangsee Vittaya School under the Church Foundation of Thailand using multiple mixed methods. Quantitatively, the population consisted of 182 administrators, supervisors and teachers. 125 people were randomly selected using Krazy Morgan's ready-made grid. according to the management structure Then easy sampling by drawing lots. Qualitative Information Group 46 people were selected using a specific method, namely 7 administrators, 12 heads, 15 teachers, 3 school committees, 3 parents, 3 students, 3 community leaders, total 46 people, selected from the school committee, student committee, and association. parent and stakeholders in school education management Use a participatory workshop. The research tools were 1) questionnaire 2) participant workshop report form. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, PNI index, content analysis. The results showed that Strategies for Developing Teacher Competency It consists of the following main strategies: 1) Developing morality, ethics and professional ethics 2) Developing effective teacher leadership 3) Self-development, creating a body of knowledge and innovation for quality professional development 4) Developing curriculum and student-centered learning management; 5) encourage and develop to build good relationships in teamwork; 6) develop effective classroom management services, 13 secondary strategies, and 23 strategic response projects.

Keywords: Strategies, Development, Competency, Teacher

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ในการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย ครูจึงเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะพัฒนายกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอนคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การที่ครูจะสอนคนอื่นได้นั้นครูจะต้องมีสมรรถนะ มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับความเป็นครู การพัฒนาด้านการศึกษา ครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณภาพของเยาวชน ซึ่งส่งผลถึงการเป็นพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560)

ครูถือว่ามีบทบาทสำคัญมากใน การจัดการเรียนการสอนที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้อย่างถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันปัญหาด้านการศึกษาก็มีสาเหตุมาจากครูด้วยเช่นกันที่การศึกษาไม่พัฒนาหรือมีคุณภาพ ซึ่งอาจจะมีหลายสาเหตุที่ปัญหาด้านการศึกษาเกิดจากครู อาทิครูมีภาระการสอนมากเกินความสามารถที่จะรับผิดชอบ ครูต้องใช้เวลาส่วนมากไปกับการรายงานเอกสาร ครูบางส่วนไม่ยอมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ครูไม่พัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย ครูสอนไม่ตรงตามสาขาที่ตนเองมีความรู้ เป็นต้น (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2551) การกำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครูและการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ : กิจกรรมจัดระบบพัฒนาครูเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาครูรายบุคคล ซึ่งคณะทำงานประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันพิจารณาและกำหนดสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์สมรรถนะครู ประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา จากแบบประเมินสมรรถนะและมาตรฐานของครูผู้สอน ที่หน่วยงานต่างๆได้จัดทำไว้ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน (สมรรถนะ) เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มาตรฐานวิชาชีพครู ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สค.บศ.) นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า

สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

โรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เปิดทำการสอนระดับชั้นปฐมวัย ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางด้านการศึกษา มีทั้งโรงเรียนรัฐบาล เอกชนเป็นจำนวนมาก การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในการจัดการเรียนสอนให้มีคุณภาพ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองเลือกให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน คือ คุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และครูผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการสอนการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน ซึ่งจากการศึกษาผลการวิเคราะห์ swot ของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ผลการประเมินรอบสาม จาก สมศ. และแนวทางพัฒนา พบว่า ครูผู้สอนยังขาดการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงานในหลายด้าน เช่น การสอนของครูไม่มีความหลากหลาย การสอนแบบเดิม ๆ เน้นการให้ความรู้ด้านเดียว ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูส่วนใหญ่อายุมากไม่ถนัดด้านสื่อเทคโนโลยี ไม่ปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเอง ขาดภาวะผู้นำ จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นต้น อีกทั้งการวิเคราะห์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางกลุ่มสาระยังไม่เป็นไปตามที่โรงเรียนคาดหวังไว้ นักเรียนยังคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย และมีความแตกต่าง คุณภาพระหว่างโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่กับโรงเรียนรอบนอก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในยกระดับสมรรถนะของครูในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาและสามารถตอบสนองวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครูของโรงเรียนรังสีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังสีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้า และครูผู้สอนโรงเรียนรังษีวิทยา จำนวน 182 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่ มอร์แกน ได้จำนวน 125 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 5 คน หัวหน้า 28 คน ครูผู้สอน 92 คน ใช้วิธีเลือกแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน ตามบทบาทหน้าที่ในโครงสร้างการบริหารโรงเรียน จากนั้นสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก (Core Competency) 44 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของ ลิเคิร์ท (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) 59 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครู

การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ แนวคิด ทฤษฎีและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของครู จากนั้นสร้างแบบสอบถามที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครู

2. นำร่างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เลือกแบบเจาะจง ปริญญาเอกทางการศึกษา มีประสบการณ์ด้านบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ยอมรับด้านการศึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงสอดคล้อง (Index of Item Obective

Congruence: IOC)

4. ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อนำส่งผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามดำเนินการเก็บด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC) สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ด้วยสูตร $PNI_{Modified} = (I - D) / D$ โดย D = สภาพที่เป็นจริง I = สภาพที่พึงประสงค์ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้า ครูผู้สอน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 46 คน ดังนี้ 1) ผู้บริหาร 7 คน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี 2) หัวหน้า 12 คน ครูผู้สอน 15 คน กรรมการสถานศึกษา 3 คน ผู้ปกครองจำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี 3) นักเรียน 3 คน เป็นกรรมการสภานักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิจัยในขั้นตอนนี้จะใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค AIC เก็บข้อมูลจาก ผู้บริหาร หัวหน้า ครูผู้สอน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันสรุปสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ วางแผนภาพอนาคต โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อเชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาประมวลผลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 69.60 เพศชาย จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 ระดับการศึกษา อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 91.20 ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติเป็นครูผู้สอน จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของครูเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก 5 ด้าน พบว่า สมรถถนะหลักที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็น (PNI) เรียงลำดับจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (PNI = 0.42) รายการพฤติกรรม คือ ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ และปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบข้อบังคับและขนบธรรมเนียมประเพณี 2) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง (PNI = 0.35) รายการพฤติกรรม คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส, ศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ๆทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ, ให้คำปรึกษาแนะนำนิเทศ และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น 3) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม (PNI = 0.34) รายการพฤติกรรม คือ สร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น, แสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เหมาะสมในทุกโอกาส และทำงานร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของครูเกี่ยวกับสมรรถนะประจำสายงาน 6 ด้าน พบว่า สมรรถนะประจำสายงาน ที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญ

ตามความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู (PNI = 0.51) รายการพฤติกรรม คือ สนับสนุนความคิดริเริ่มซึ่งเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองของเพื่อนร่วมงาน และมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ และกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของตนเองตามสภาพจริง และปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้, มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่นโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ และริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรมสามารถนำเสนอความคิดได้อย่างเป็นระบบ 2) สมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (PNI = 0.48) รายพฤติกรรม คือ ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้, ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับวัย ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (PNI = 0.47) รายการพฤติกรรม คือ แก้ปัญหา/พัฒนานักเรียนด้านระเบียบวินัยโดยการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน, จัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. กลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการวิจัยได้กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1) การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) การพัฒนาภาวะผู้นำครูอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาตนเองสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ 4) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานเป็นทีม 6) พัฒนาการบริการจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะในด้านใดอย่างเร่งด่วน และเป็นสำคัญ เพื่อส่งผลให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะกระบวน มีความคิดสร้างสรรค์ในการการจัดการเรียนการสอน และในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนรังษีวิทยา จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของครูเกี่ยวกับสมรรถหลัก 5 ด้าน พบว่า

1.1 สมรรถนะหลักของครูที่มีลำดับความสำคัญจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง 3) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ด้านจริยธรรมพบประเด็นในการพัฒนาสมรรถนะครูรายข้อ คือ การปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ และปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบข้อบังคับและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับ (ฉันทนา บุญมาก, 2555) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบสมรรถนะครูของครูโรงเรียนอนุบาลชลบุรีและให้ได้สมรรถนะครูแกนกลางของครูโรงเรียนอนุบาลชลบุรี ตามความรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจำแนกตามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โรงเรียนมีการพัฒนาครูในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการทำงานของครูซึ่งต้องอาศัยการประสานงานที่ดี ทำให้การทำงานเป็นทีมเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ธารารัตน์ มาลัยเถาว์ ได้ทำวิจัย เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาทักษะครูประถมศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทักษะที่ทำให้สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า สภาพปัจจุบัน คือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง การชี้แนะ การอบรมและการนิเทศ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลยุทธ์การพัฒนาครูประถมศึกษา ตามความต้องการจำเป็น คือ การวางแผนและกำหนดวิธีการเรียนรู้ของตนเอง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ด้วยตนเอง การแสวงหาแหล่ง สื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการ เรียนรู้ของตนเอง และการเลือกสรรและประเมินข้อความรู้ด้วยตนเอง (ธารารัตน์ มาลัยเถาว์, 2560) และสอดคล้องกับ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554) ที่ว่ากระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรจะต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคล และกลุ่มครูจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำงานเป็นทีม เทคนิคการทำ งานเป็นทีม การสื่อสารในองค์กร การประสานงาน การได้ฝึกร่วมคิด ร่วมการแก้ปัญหา เรียนรู้การสร้าง วัฒนธรรมขององค์กรในการทำงานเป็นทีม เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร การนำ จุดเด่นของตนมาใช้ในการพัฒนางาน

1.2 สมรรถนะประจำสายงานของครูที่มีลำดับความสำคัญจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู 2) สมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (ประไพ ธรมธัช, 2553) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาการโดยใช้กลยุทธ์การปรับโครงสร้างองค์กรของฟลูแลนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า 1) หลังการพัฒนาสมรรถนะที่ขาดหายไปของครู คือ สมรรถนะด้านการสอน ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้ ของนักเรียน สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำได้แก่ การสื่อสารและการทำงานเป็นทีม พบว่า ครูกลุ่มเป้าหมาย มีสมรรถนะทางวิชาการด้านการสอนและการเป็นผู้นำ

ในระดับดีมาก โดยสมรรถนะในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับดี สมรรถนะด้านการ สื่อสารอยู่ในระดับดีและการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีมาก

2. กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้ได้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครู โดยได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง โครงการ และผู้รับผิดชอบ ซึ่งได้กลยุทธ์หลัก 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับ ชื่นฤดี บุตะเขียว ที่ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะ ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะของครูที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คุณลักษณะด้านเจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมจริยธรรมของครู คุณลักษณะด้านทักษะสำคัญใน ศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะด้านองค์ความรู้ของครู กลยุทธ์การพัฒนาครูให้สอดคล้องกับ ศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 พัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21และประเมินผลการ พัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยผลการประเมินการพัฒนาครูให้มี คุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่มี คุณลักษณะสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 (ชื่นฤดี บุตะเขียว, 2560) กลยุทธ์หลักที่ 2 การพัฒนาภาวะผู้นำครูอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อไปสู่ความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศด้านการสอน สอดคล้องกับ อภิภา ปรัชญพฤทธิ์ ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0 ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในการศึกษายุค 4.0 มี 10 ด้าน คือ การคิดแบบ มีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม ความเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การ สื่อสารข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำ และ การมีจิตสาธารณะ (อภิภา ปรัชญพฤทธิ์, 2560) กลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาตนเองสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ชิลลีย์ โทมัส (Sally Thomas) ได้ศึกษาการพัฒนาครูและคุณภาพการศึกษาในประเทศจีนและเอเชียตะวันออก พบว่า ครูจะต้องมีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่มีทั้งความรู้และทักษะ โดยเน้นทักษะมากกว่าความรู้ (Sally Thomas, 2018) กลยุทธ์หลักที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลยุทธ์หลักที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี

ในการทำงานเป็นทีม และกลยุทธ์หลักที่ 6 พัฒนาการบริการจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ (Harris และ Sass ,2011) ได้ศึกษาเรื่อง การฝึกอบรมครูคุณภาพของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาผลของการศึกษาชนิดต่าง ๆ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตครูในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อนหน้า ได้รับการขัดขวางโดยมาตรการที่ไม่เพียงพอของการฝึกอบรมครูและความยากลำบากในการแก้ไขตัวเลือกที่ไม่สุ่มของครูกับนักเรียนและครูในการฝึกอบรม ซึ่งได้แก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยการประเมินแบบจำลอง ที่มีรายละเอียดมาตรการในการให้บริการก่อนและการฝึกอบรมในการบริการชุดสมบูรณ์ของตัวแปรเวลาที่แตกต่างของครูและนักเรียน และพบว่าโรงเรียนประถมและมัธยมมีการผลิตครูที่มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น (อย่างไม่เป็นทางการในงานฝึกอบรม) ในทางตรงกันข้ามเราอาจจะไม่พบ ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างการฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพอย่างเป็นทางการและการผลิต ครู แต่อาจจะผลักดันส่วนหนึ่งจากปัญหาการประมาณค่าในขณะที่เราพบว่าผลในเชิงบวกอย่างมี นัยสำคัญมากขึ้นของการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการในการรวมกันภายใต้ระดับที่ควรจะเป็น ซึ่งประมาณการได้แม่นยำที่สุด ไม่มีหลักฐานว่าคะแนนการฝึกอบรมหรือการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ของครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเกี่ยวข้องกับผลผลิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนรังษีวิทยาสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาสมรรถนะในด้านใดอย่างเร่งด่วนและเป็นสำคัญ เพื่อส่งผลให้ ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวน มีความคิดสร้างสรรค์ในการการจัดการเรียนการสอน และในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยสมรรถนะหลักของครูที่มีความสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ สมรรถนะด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน ที่มีความสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ซึ่งผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในวางแผนพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์พัฒนาสมรรถนะครู ให้มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งเป็นแนวทางให้โรงเรียน หน่วยงานอื่นๆนำไปประยุกต์ใช้กำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาสมรรถนะครูให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่โรงเรียน หน่วยงาน หรือสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ฉันทนา บุญมาก. (2555). การศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนอนุบาลชลบุรีตามความรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลยับูรพา.

ชื่นฤดี บุตะเขียว. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธารารัตน์ มาลัยเถาว์. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาทักษะครูประถมศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(2), 306-319.

ประไพ ธรมธัช. (2553). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาการโดยใช้กลยุทธ์การปรับโครงสร้างองค์กรของฟูลแลน สำหรับครูประถมศึกษาของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). สมรรถนะและแนวทางการพัฒนาครู ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. ใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานครสกศ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2560). ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้ สู่การศึกษา 4.0. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). หลักการทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิภา ปรัชญพฤทธิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. วารสารร่มพฤกษ์, 35(3), 101-136.

Sally Thomas. (2018). Improving Teacher Development and Educational Quality in China and East Asia. UK aid from the department for International Development University of Bristol. Retrieved January 30, 2562, from http://www.bristol.ac.uk/education/research/sites/ieeqc/

บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง*

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN TOURISM MANAGEMENT UNDER THE COVID-19 SITUATION: A CASE STUDY OF KOH LIBONG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION OFFICE, TRANG PROVINCE

ครรชิต เชื้อขำ
Khanchit Chuarkham
ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง
Hasan Akrim Dongnadeng
สรัญญา โยะหมาด
Saranya Yohmad
หน่วยวิจัยความมั่นคงของมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
Human security Research Unit, Prince of Songkla University, Trang Campus.
Email: arsun.do@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง โดยใช้รูปการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง 4 กลุ่มหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จำนวน 5 คน 2) ประชาชนในพื้นที่เกาะลิบงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนและดำเนินการตามมาตรการโควิด-19 จำนวน 30 คน 3) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบนเกาะลิบง จำนวน 15 คน และ 4) นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์แก่นสาระ จัดหมวดหมู่คำตอบและสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทสำคัญประกอบด้วย 1) การประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในสถานการณ์โควิด-19 โดยวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ นำแผนการทำงานไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ และประสานทุกภาคส่วน

* Received September 27, 2021; Revised December 20, 2021; Accepted March 31, 2022

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ 2) การเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการเตรียมอุปกรณ์ป้องกันโควิด-19 และเตรียมพร้อมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 3) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ท่องเที่ยว ผ่านหลายช่องทาง งานวิจัยนี้เสนอแนะว่า ผู้บริหารองค์กรควรลงพื้นที่อย่างใกล้ชิดเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจกับผู้ปฏิบัติงาน วางแผนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของประชาชนและผู้ประกอบการ ควรจัดทำนโยบายเร่งด่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการที่ส่งผลอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถกระตุ้นให้มีกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: บทบาทขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่น, การจัดการท่องเที่ยว, เกาะลิบง, โควิด-19

Abstract

This research aimed to investigate the role of tourism management during the COVID-19 of Koh Libong Subdistrict Administrative Organization, Trang Province. It was developed as a qualitative study. The key informants were selected based on the purposive sampling method. They consisted of four main groups, 1) 5 officials of Koh Libong Subdistrict Administrative Organization, 2) 30 members of Koh Libong participating in the planning and implementation of COVID-19 measures, 3) 15 tourism operators, and 4) 10 tourists. Upon performing thematic analysis, data classification, and discussion of the result of the data retrieved from the in-depth interview, the research indicates the significant role of Koh Libong Subdistrict Administrative Organization in different areas: 1) coordinating in tourism management within the area amidst the COVID-19 pandemic by conducting a systematic operation and converting it into action while bringing every party to partake in the management, 2) preparing to respond to the COVID-19 to support tourism in the area by equipping protective equipment and preparing public health workers with knowledge and understanding on the prevention of COVID-19, and 3) communicating, publicizing, and building understanding about the Covid-19 prevention measures through multiple channels. With regards to suggestions, the research proposes that corporate executives should make a close visit to the area in order to motivate and encourage the workers. They should also prepare work orders to improve

income and reduce expenses for people as well as the operators. Consequently, urgent policies should be put in place to accommodate their needs to strive for concrete outcomes while promoting activities to attract tourists.
Keywords: Role of local government, Tourism Management, Koh Libong, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในปลายปี พ.ศ. 2562 และแพร่กระจายอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คน ต้องมีการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจหยุดชะงัก ห่วงโซ่การผลิตทั้งในและต่างประเทศขาดความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยวและบริการที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ไม่มีนักท่องเที่ยวเดินท่องเที่ยว ทำให้ธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยวซบเซา รายได้ลดลง ทำให้เกิดการลดการจ้างงานในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ (กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และบุญมา สุนทราวิรัตน์, 2564); (ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์, 2564); (มณฑลี กปิลกาญจน์ และคณะ, 2563)

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการแพร่ระบาดขอโควิด-19 มีมาตราการเข้มงวด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ, 2564) ทั้งนี้เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563 ได้มีหนังสือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายหน้าที่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศให้ดูแลรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) โดยในพื้นที่อันเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับว่ามีบทบาทสำคัญในการดำเนินการผลักดันและพัฒนาการท่องเที่ยว (Javier, A. D. ,& Elazigue, D. B., 2011) เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นทีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2550 มาตรา 78(3) ให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจด้วยตัวเองในการปฏิบัติการตามนโยบายพื้นฐานของรัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550, 2550) นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และ มาตรา 68(11),(12) องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ดูแลและจัดการกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์และการท่องเที่ยว (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537, 2537)

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ท่องเที่ยวที่เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดตรัง โดยถูกจัดเป็นเกาะท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประเทศไทย ในสถานการณปกติก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมมาเยี่ยมชม มีสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อาทิ สะพานหิน จุดชมพะยูน บ่อน้ำจืดกลางทะเล เป็นต้น และมีแหล่งอำนวยความสะดวก ทั้งโรงแรมและรีสอร์ท ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เป็นที่น่าสนใจว่าในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์สมบูรณ์ดำเนินบทบาทอย่างไรในการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 การทราบถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ว่ามีบทบาทอย่างไรในการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 จะเป็นประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองในการทบทวนบทบาทที่ดำเนินการอยู่เพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวในวิกฤตโควิด-19 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงกับการจัดการการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงกับการจัดการการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยนี้คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) ไปยัง 4 กลุ่มหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาวิจัย ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จำนวน 5 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ดูแลด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่กู้ชีพ เจ้าหน้าที่กองช่าง เจ้าหน้าที่ธุรการ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการตามมาตรการโควิด-19 เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่นักวิจัยสนใจหาคำตอบ 2) ประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จำนวน 30 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนและดำเนินการตามมาตรการโควิด-19 โดยคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป จากพื้นที่ 4 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะลิบง

เนื่องจากเป็นผู้ที่มีข้อมูลในเชิงลึกสามารถให้ข้อมูลกับนักวิจัยได้อย่างลึกซึ้ง 3) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบนเกาะลิบง โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการท่องเที่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จำนวน 15 คน และ 4) นักท่องเที่ยวจำนวน 10 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลิบง ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ สามารถให้ข้อมูลกับนักวิจัยโดยอิสระ

2. เครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภาครัฐ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว 1 คน เพื่อพิจารณาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงคำถาม เมื่อดำเนินการปรับปรุงเรียบร้อย จึงนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีหนังสือจากหน่วยงานของคณะผู้วิจัยไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล และมีการขอความยินยอมในการให้สัมภาษณ์โดยใช้ใบพิทักษ์สิทธิ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาดำเนินการดังนี้ 1) จัดการข้อมูล โดยการถอดเทปการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนอย่างละเอียด และนำคำตอบของผู้ให้ข้อมูลมาจัดระบบตามข้อคำถามแต่ละประเด็น 2) การอ่านข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และ 3) จัดหมวดหมวดหมู่คำตอบ โดยใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผลจาการวิจัย พบบทบาทสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงในการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 นำเสนอดังต่อไปนี้

1. การประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด โดยวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และนำแผนการทำงานไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ประสานทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ดูแลด้านสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่กู้ชีพ ผู้นำชุมชน โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขของอบต. ที่ว่า

"ทางอบต. ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อหารือในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการโควิดในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่ของเราเอง ผู้ประกอบการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่อสม.รวมถึงเจ้าหน้าที่กู้ภัยในพื้นที่ มาร่วมกันประชุมวางแผนการดำเนินงาน" (ผู้ให้ข้อมูล. O1, 2564)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ที่กล่าวว่า

"ทางอบต.มีเการสร้างความร่วมมือกับจ้าหน้าที่กู้ชีพในการดำเนินการคัดกรองและเฝ้าระวังบริเวณท่าเรือหาดยาว ก่อนที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวจะขึ้นเรือข้ามมายังเกาะลิบงเพื่อป้องกันโควิด-19" (ผู้ให้ข้อมูล. P1, 2564)

2. การเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทในการจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันโควิด-19 เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เครื่องวัดอุณหภูมิ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ของอบต. ที่ว่า

"ทาง อบต. มีการจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เจลล้างมือ และอุปกรณ์วัดไข้ เพื่อนำไปกระจาย ยังจุดคัดกรองต่าง ๆ เช่น บริเวณท่าเรือก่อนจะขึ้นเรือมายังเกาะลิบง"

สอดคล้องกับคำกล่าวของ นักท่องเที่ยวที่ว่า

"มีการตั้งจุดกดเจลล้างมือ และมีที่ตรวจวัดไข้ ก่อนลงเรือมาที่เกาะ" (ผู้ให้ข้อมูล. O2, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงยังมีบทบาทในการเตรียมพร้อมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 โดยมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

"ทาง อบต. มีการอบรมให้กับ อสม.และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมเจ้าหน้าที่ให้มีความ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19" (ผู้ให้ข้อมูล. O2, 2564)

3. การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเกี่ยวมาตราการป้องกันโควิด-19 ให้นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ ผ่านหลากหลายช่องทางทั้งการประกาศเสียงตามสาย การทำแผ่นพับแจก การทำหนังสือแจ้งผู้ประกอบการเพื่อขอความร่วมมือดำเนินการตามมาตรการป้องกันโควิด-19 การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาให้ประชาสัมพันธ์

เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 การติดป้ายไวนิล ตามจุดต่าง ๆ การใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ที่กล่าวว่า

“ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทาง อบต. เขามีการประกาศเสียงตามสายเกี่ยวกับ มาตรการป้องกันโควิด-19” สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ประกอบการที่ว่า

“ ส่วนมากจะเป็นการประกาศเสียงตามสายให้ข้อมูลกับประชาชนให้ป้องกันโควิด-19” และคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลอีกคนที่กล่าวว่า

“อบต. ได้แจ้งให้ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา ประกาศที่มัสยิด ให้ประชาชนมีการป้องกันโควิด-19 โดยการสวมใส่หน้ากากอนามัย ใช้เจลล้างมือก่อนเข้าไปทำกิจกรรมทางศาสนา ในมัสยิด” (ผู้ให้ข้อมูล. P2, 2564)

เพิ่มเติมจากนี้มีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกล่าวถึงการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“มีการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูล. O4, 2564)

นอกจากนี้มีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกล่าวถึงการที่ผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วนำข้อมูลมากระจายบอกกล่าวแก่ประชาชน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ที่ว่า

“ส่วนตัวผมไม่ได้เข้าร่วมประชุมกับทาง อบต. โดยตรง แต่ที่นี่ส่วนมากเขาจะเรียกผู้นำชุมชนไปประชุม แล้วบรรดาผู้นำชุมชนเขาก็จะนำมาบอกกล่าวกระจายแก่ประชาชนต่อ เป็นแบบนี้มากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูล. P6, 2564)

อย่างไรก็ตามผู้ให้ขอมูลบางส่วน กล่าวว่าการสื่อสารแบบปากต่อปากในหมู่ประชาชนด้วยกันเอง ยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีการใช้ในพื้นที่อย่างกว้างขวาง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“ส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นการแจ้งข่าวปากต่อปากรับรู้กันจากการพูดคุยกัน (ผู้ให้ข้อมูล P20, 2564)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายในรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทบาทการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง มีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด โดยวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และนำแผนการทำงานไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ประสานทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่ง

เป็นหน่วยงานราชากรที่ใกล้ชิดประชาชนมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์เร่งด่วนที่เกิดขึ้น ดังผลการวิจัยของ ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ ที่วิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการประสานบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการสถานการณ์โควิด-19 ในพื้นที่ (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ, 2564) ทั้งนี้การที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ช่วยให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างงานไว้อย่างชัดเจน สามารถลงมือปฏิบัติได้ทันท่วงที การวางแผนทันต่อเหตุการณ์ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตอบสนองความต้องการของประชาชน การวางแผนที่ดีทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน (ธวัชชัย ไพใหล, 2556); (จิรกฤต เสมอเพื่อน, 2557)

นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดีในการดำเนินการเพื่อจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 สอดรับกับงานวิจัยของนักวิจัยหลายคนที่พบว่าการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคีและเกิดความไว้วางใจกันในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมควรจะมีการประชุมหรือจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย (สุรศักดิ์ วิเศษนคร, 2556); (ธนิษฐา ซึมกระโทก และ อนุจิตร ชิณสาร, 2560); (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ, 2563)

บทบาทการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทในการจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันโควิด-19 เช่น หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เครื่องวัดอุณหภูมิ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยส่วนหนึ่งที่พบว่าการเตรียมพร้อมอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นในการป้องกันต่าง ๆ มีความสำคัญจะช่วยให้เกิดผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหา (อนันต์ คำอ่อน และวิภาวี กฤษณะภูติ, 2564); (ไททัศน์ มาลา และคณะ, 2558); (ศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี, 2560) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลงบงมีบทบาทในการเตรียมพร้อมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 โดยมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ลดความรุนแรงและความสูญเสียได้เป็นอย่างดี (กวินทร์ พิมจันทนา, 2560); (นำศักดิ์ อุทัยศรีสม และ สัมพันธ์ พลภักดิ์, 2560) สอดรับกับงานวิจัยของ (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ, 2564); (ธีรัตน์ แทนสกุล และคณะ, 2563) ที่พบว่ามีการเตรียมความพร้อมบุคลากรโดยการอบรมให้ความรู้เพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่เน้น

ย้ำว่าการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อรับมือกับวิกฤตโควิด-19 นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (Tran et al, 2020)

บทบาทในการการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวมาตราการป้องกันโควิด-19 ให้นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งมีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยืนยันว่าการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข่าวสารมีผลให้เกิดการรับรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องรวมทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ, 2564); (รจนา ชูใจ และคณะ, 2564); (พระครูศรีปริยัติวิธาน, 2563) อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า การใช้การสื่อสารแบบปากต่อปากในหมู่ประชาชนด้วยกันเองยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีความสำคัญและใช้กันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ หากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างการรับรู้เกี่ยวกับมาตราการหรือแนวทางในการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างใกล้ชิดกับประชาชนจะช่วยให้การดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเกิดผลลัพธ์ได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

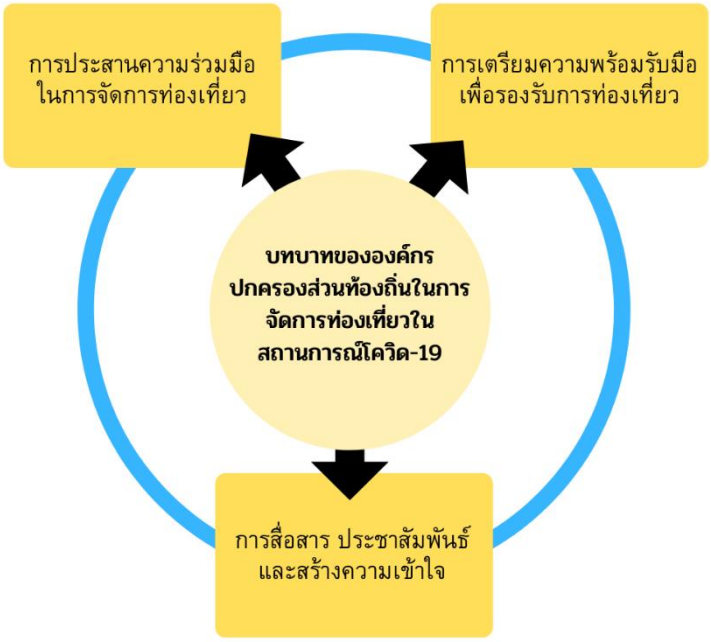

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัยที่พบดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดประชาชนมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด ผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญในการลงพื้นที่อย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจกับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารองค์กรควรมีการวางแผนจัดทำนโยบายเร่งด่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ส่งผลอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถกระตุ้นให้มีกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น และควรมีแผนการดำเนินงานในการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายให้กับประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการวิจัยยังพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามควรคำนึงถึงคุณภาพของการสื่อสารโดยเน้นการสื่อสารสองทาง นำข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19 อย่างมีประสิทธิผล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ นางสาวณัฐณิชา ชาตะรัตน์ นายธีรทัศน์ อุยสุย และนายภาณุเดช ชูทอง นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง สำหรับการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). แนวทางการจัดทำประชาสังคมท้องถิ่นกรณีการเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19). เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2563 จาก http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2020/4/23424_1_1586511691010.pdf

กวินทร์ พิมจันทนา. (2560). ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจสมัครเข้าอบรมหลักสูตรพิเศษ ศูนย์ฝึกอบรมหลักสูตรพิเศษวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(1), 379-392.

กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และบุญมา สุนทราวิรัตน์. (2564). แนวทางการดำเนินงานและผลกระทบจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19). วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 7(1), 16-34.

จิรกฤต เสมอเพื่อน. (2557). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลกมลาต่อธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างนั่งยืนของชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8(16), 55-66.

ไททัศน์ มาลา และคณะ. (2558). บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีกับการจัดการปัญหาอุทกภัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 9(3), 172-183.

ธนิษฐา ซึมกระโทก และ อนุจิตร ชิณสาร. (2560). การรับรู้บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย, 10(3), 53-59.

ธวัชชัย ไพใหล. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(9), 17-28.

ธีรัตน์ แทนสกุล และคณะ. (2563). การปฏิบัติภารกิจในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกะเปียด อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชศรีมา. วาสารสังคมศาสตร์และมานุษวิทยาเชิงพุทธ, 5(2), 349-363.

นำศักดิ์ อุทัยศรีสม และ สัมพันธ์ พลภักดิ์. (2560). การบริหารจัดการด้านการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นและมนุษยศาสตร์, 7(2), 266-276.

ผู้ให้ข้อมูล P20. (15 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ภาณุเดช ชูทอง, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. O1. (20 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. O2. (20 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ครรชิต เชื้อขำ, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. O4. (20 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (สรัญญา โยะหมาด, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. P1. (15 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ณัฐณิชา ชาตะรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. P2. (15 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ณัฐณิชา ชาตะรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูล. P6. (15 พฤษภาคม 2564). บทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19. (ธีรทัศน์ อุยสุย, ผู้สัมภาษณ์)

พระครูศรีปริยัติวิธาน. (2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4. วารสารศิลปะการจัดการ, 4(3), 521-536.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. (2537). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 111 ตอนที่ 53 ก. หน้า 26-27 (2 ธันวาคม 2537).

มณฑลี กปิลกาญจน์ และคณะ. (2563). ผลกระทบโควิด-19 ต่อตลาดแรงงานไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2564 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_12Oct2020.aspx

รจนา ชูใจ และคณะ. (2564). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด-19 ต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(1), 250-262.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 22 (24 สิงหาคม 2550).

ศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสารสนเทศ, 16(1), 141-150.

ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์. (2564). วิกฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 3(2), 1-14.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ. (2563). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 21(2), 112-127.

สุรศักดิ์ วิเศษนคร. (2556). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 5(2), 120-133.

อนันต์ คำอ่อน และวิภาวี กฤษณะภูติ. (2564). แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่. วารสารวิจัย มข. (บศ.), 9(3), 127-138.

ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง และคณะ. (2564). กลไกการจัดการสถานการณ์โควิด-19 ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนปริงอำเภอเมือง จังหวัดตรัง. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 14(3), 291-308.

Javier, A. D. ,& Elazigue, D. B. (2011). Opportunities and challenges in tourism development roles of local government units in the Philippines. Retrieved February 24, 2022, from https://www2.gsid.nagoyau.ac.jp/blog/anda/files/2011/08/5-rolesjaviere38080.pdf

Tran et al. (2020). Coping of local authority and community on epidemic response in Vietnam: Implication for COVID-19 preparedness. Safe Science, 30(5), 1-5.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง จังหวัดลำพูน*
THE DEVELOPMENT OF GENTLEMAN BAG'S FROM KAREN CLOTH, LAMPHUN

ศรัณย์ จันทร์แก้ว
Sarun Jankaew
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand
E-mail: sarun.j@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน 2) เพื่อถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูนและ สมาชิกกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเพศชายส่วนใหญ่ อายุในช่วง 36 - 45 ปี อาชีพรับราชการ/พนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ความพึงพอใจต่อรูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.89 คือ ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.67 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน พบว่า นักท่องเที่ยวที่นิยมสินค้ากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ มีความต้องการซื้อสินค้ากลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถนำไปใช้ในในชีวิตประจำวัน และต้องการสินค้ารูปแบบทันสมัย สามารถใช้งานได้หลากหลาย การถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า เมื่อกลุ่มทอผ้ามีความรู้ความเข้าใจการขึ้นต้นแบบผลิตภัณฑ์จากการถ่ายทอดความรู้แล้วสามารถถอดแบบการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ได้ตามต้นแบบ

* Received February 23, 2022; Revised March 30, 2022; Accepted April 23, 2022

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบกระเป๋า, รูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษ, ผ้าทอกะเหรี่ยง, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to design and develop a product model of a gentleman's bag made from Karen cloth from Phrabat Huai Tom community group, Na Sai Sub-district, Li District, Lamphun Province. and 2) to convey and evaluate the product model of a gentleman's bag from woven fabrics of the Phrabat Huai Tom community group, Na Sai Sub-district, Li District, Lamphun Province. The population and the sample group were tourists in Lamphun Province and 100 members of Phrabat Huai Tom Community Weaving Group, Na Sai Sub-district, Li District, Lamphun Province, by choosing a specific model, 100 people and research tools were questionnaires and product pattern assessment forms. The statistics used in the analysis were percentage, mean, and standard deviation. The results showed that Most of the male tourists, aged between 36 - 45 years, civil service/government workers/state enterprises Overall satisfaction with the styles of men's bags from Karen woven fabrics was at the highest level, with an average of 4.89, representing the refinement and beauty of the product, followed by the strength and durability of the product, with an average of 4.67, the development of unique product styles of the community to add value to the products to meet the needs of today's consumers found that tourists who prefer products of most ethnic groups There is a demand for ethnic products that can be used in daily life and want products with modern styles can be used in many ways. The transfer and evaluation of the product model of a gentleman's bag from Karen cloth of the Phrabat Huai Tom community group, Na Sai Sub-district, Li District, Lamphun Province, found that when the weaving group had knowledge and understanding of the product prototype from the knowledge transfer, it was able to replicate the Tailoring the product according to the prototype.

Keywords: Bag pattern development, Gentleman bag pattern, Karen woven fabric, Community Product Standards

บทนำ

ผ้าทอกะเหรี่ยงถือเป็นการทอผ้าของชุมชนชาวไทย เป็นมรดกภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้านชาวไทยกะเหรี่ยงที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่น ซึ่งผ้าทอกะเหรี่ยงกับการแต่งกายจะบ่งบอกสถานภาพทางสังคม แสดงให้เห็นคุณวุฒิทางจริยธรรมและการควบคุมความประพฤติของผู้สวมใส่ควบคู่กับความสวยงามของลวดลาย ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้นำผ้าทอกะเหรี่ยงมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การนำมาใช้ในการสืบสานประเพณีกินข้าวห่อ การส่งเสริมให้พัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดความรู้ให้อยู่กับชุมชน ก่อนที่จะขึ้นเครื่องทอ จำเป็นจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการทอก่อนว่าจะทอเพื่อใช้ทำอะไร เช่น ทอย่าม ทอเสื้อ ทอผ้าถุง ฯลฯ และต้องกำหนดขนาดไปพร้อมกันด้วย ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของเครื่องนุ่งห่มของชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นการนำผ้าแต่ละชิ้นมาเย็บประกอบกันโดยไม่มีการตัด (ยกเว้นความยาว) ดังนั้นการทอผ้าแต่ละครั้งจึงต้องกะให้ได้ขนาดที่จะนำมาเย็บ แล้วสวมได้พอดีตัว (สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ และคณะ, 2553) ผ้าทอกะเหรี่ยงจึงถือเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงามด้านรูป ทรง ลวดลาย สีสัน และความประณีต จัดเป็นงานศิลปะหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์อันสะท้อน รากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยการถัก ทอความรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการและจิตวิญญาณของ ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ (จรัสพิมพ์ วังเย็น, 2554) การออกแบบ แบบดั้งเดิมของงานหัตถกรรมชนเผ่า คือ มีการสะท้อนวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม มี การผลิต รูปแบบลวดลาย การใช้สีที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำหรับใช้ทางศาสนา พิธีกรรมต่าง ๆ รูปแบบลายผ้าเหล่านี้พัฒนาไปถึงจุดอิ่มตัว ทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยและความงาม เป็นงานที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะ ผลงานในส่วนนี้จึงอนุรักษ์และรักษาคุณค่าดั้งเดิมในฐานะที่เป็น มรดกของชาติ (กษิรา ภิวงศ์กูร และคณะ, 2562) ปัจจุบันผ้าทอจากกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งยังคงทอลวดลายแบบดั้งเดิม เพราะผู้ทอส่วนใหญ่มักจะเป็นสตรีสูงอายุเริ่มมีจำนวนลดน้อยถอยลง ทำให้ขาดช่วงการสืบทอดความรู้ ขาดความต่อเนื่องและขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผ้าทอ โดยเฉพาะในชุมชนที่มี เชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กระจายตัวกันอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ทำให้ขาดช่วงการสืบทอดความรู้ การหมดความนิยมในการใช้ และขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผ้าทอ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงและหาทางป้องกันมิให้เสื่อมสูญ เพราะผ้าทอกะเหรี่ยงมีคุณค่าในวัฒนธรรมประเพณี มีคุณค่าความงามที่แสดงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น มีภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ และมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจที่จะส่งเสริมการสร้างอาชีพในท้องถิ่น จึง

นับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรรักษาไว้และให้คงอยู่กับลูกหลานชาวกะเหรี่ยงต่อไป (ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยต้ม, 2564)

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนกะเหรี่ยง สภาพเศรษฐกิจในอดีตเป็นแบบพึ่งพาธรรมชาติและทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยงานหัตถกรรมบ้านห้วยต้ม สำหรับส่งเสริมงานหัตถกรรมและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโบราณ ภายในศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพชุมชน โดดเด่นด้วยผ้าฝ้ายปลูกและทอมือ ซึ่งมีความประณีตและลวดลายที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ แต่การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนดังกล่าว มีจุดอ่อนคือ รูปแบบและลวดลายมักซ้ำกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบของผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2559) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นโอกาสในการถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ไปสู่สิ่งใหม่ที่มีความโดดเด่นแตกต่างไปจากสินค้าเดิมที่มีอยู่ในตลาด จึงเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพในการผลิตที่ใช้ทุนวัฒนธรรมให้คุ้มค่าและนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน นำมาสู่รายได้ของชุมชนและท้องถิ่น ตลอดทั้งสร้างความภาคภูมิใจต่อฝีมือที่ได้ผสมผสานกับการพัฒนารูปแบบนำไปสู่การขายที่แข่งขันกับผ้าไหมของจังหวัดต่าง ๆ พร้อม ๆ กับสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์นำมาสู่การพัฒนาของชุมชนในท้องถิ่นสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน (นริสรา ลอยฟ้าและคณะ, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

2. เพื่อถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. กำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 100 คน

2. กำหนดแผนงานวิจัยมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลปฐมและทุติยภูมิ เพื่อเป็นแนวทางของการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพื่อคัดเลือกใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยง

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าทำงาน กระเป๋าเบ็ดเตล็ด กระเป๋าเงินแบบสั้น และกระเป๋าเงินแบบยาว อย่างละ 5 รูปแบบ โดยการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 20 คน โดยกำหนดผ้าทอกะเหรี่ยงที่เป็นผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่ม จำนวน 5 ลวดลาย เพื่อนำมาผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษต้นแบบ ที่ผู้วิจัยออกแบบ 15 รูปแบบ ให้ทางสมาชิกกลุ่มคัดเลือกให้เหลือจำนวน 5 รูปแบบ โดยประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่คัดเลือกมาจากแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จากการหาคุณภาพของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แก่ กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าทำงาน กระเป๋าเบ็ดเตล็ด กระเป๋าเงินแบบสั้น และกระเป๋าเงินแบบยาว จำนวน 5 รูปแบบ

สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้ทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ลวดลายของผ้าทอกะเหรี่ยงที่เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม จำนวน 5 ลวดลาย เพื่อนำมาผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษ ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยออกแบบ 15 แบบ เพื่อคัดเลือกให้เหลือจำนวน 5 แบบ

จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ค้นหารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่จะช่วยส่งเสริมการตลาด

ขั้นตอนที่ 5 ออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แก่ กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าทำงาน กระเป๋าเบ็ดเตล็ด กระเป๋าเงินแบบสั้น และกระเป๋าเงินแบบยาว จำนวน 5 รูปแบบ

รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษ

ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง ประกอบด้วยกระเป๋าเดินทาง กระเป๋าทำงาน กระเป๋าเบ็ดเตล็ด กระเป๋าเงินแบบสั้น และกระเป๋าเงินแบบยาว จำนวนชนิดละ 3 แบบ รวมทั้งสิ้น 15 รูปแบบ ดังนี้

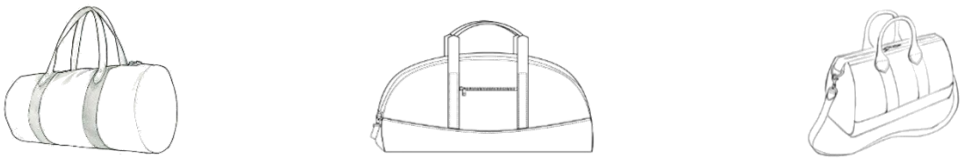

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3

ภาพที่ 2 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าเดินทางสุภาพบุรุษ

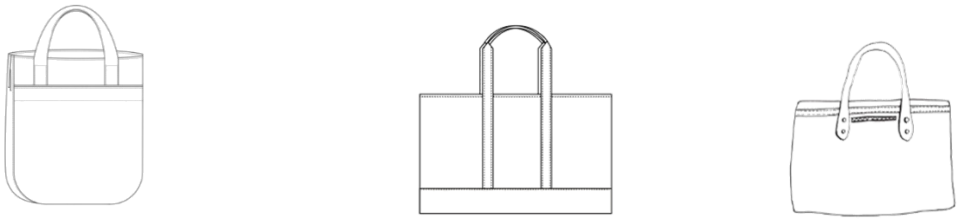

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3

ภาพ 3 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าทำงานสุภาพบุรุษ

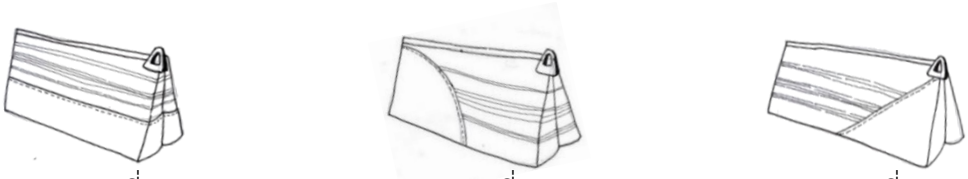

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3

ภาพที่ 4 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าเบ็ดเตล็ดสุภาพบุรุษ

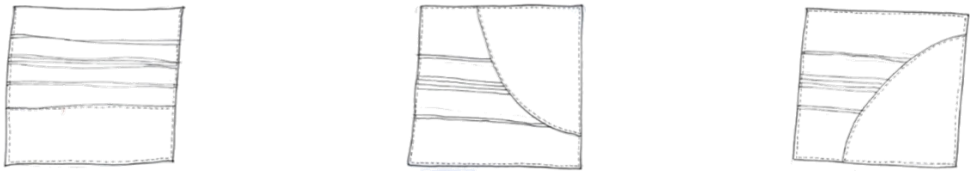

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3

ภาพที่ 5 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าเงินสุภาพบุรุษแบบสั้น

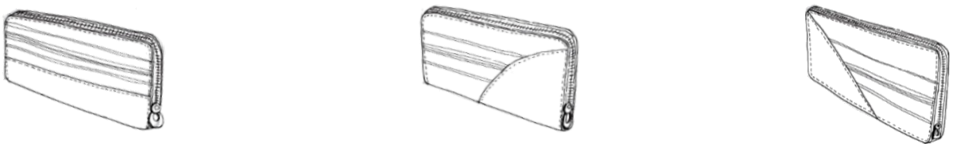

แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3

ภาพที่ 6 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าเงินสุภาพบุรุษแบบยาว

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบร่างการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษ จากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 15 แบบร่าง ให้เหลือแบบร่างละ 1 แบบ ดังนี้

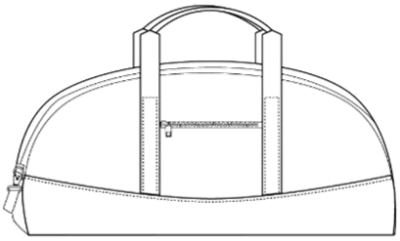

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม พิจารณาเลือกแบบร่างกระเป๋าเดินทางสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง แบบที่ 2 โดยให้ความเห็นว่า รูปทรงแข็งแรง ตำแหน่ง หูกระเป๋าวางพาดถึงครึ่งของข้างกระเป๋าเห็นแล้วรู้สึกว่า รับน้ำหนักกระเป๋าได้ดี หูหิ้วไม่ขาดง่าย

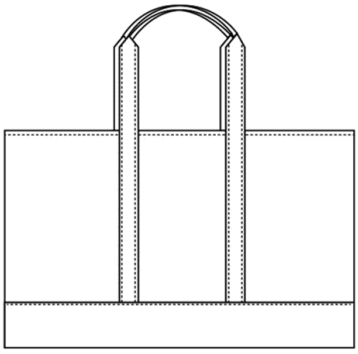

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม พิจารณาเลือกแบบร่างกระเป๋าทำงานสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง ประเภทกระเป๋าทำงาน แบบที่ 2 โดยให้ความเห็นว่า ทรงเหมาะกับการใส่เอกสาร หูหิ้วสะพายไหล่ได้ จึงสะดวกในการพกพา มือมีอิสระทำงานอื่นได้ ไม่ต้องกลัวหายเพราะสะพายติดตัวได้ตลอด

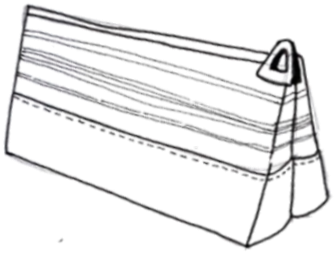

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม พิจารณาแบบร่างกระเป๋าเป็ดเตล็ดสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง แบบที่ 1 โดยให้ความเห็นว่า การเอาวัสดุอื่นที่ไม่ใช่ผ้าทอกะเหรี่ยงมารองก้น

กระเป๋าจะทำให้ก้นกระเป๋าไม่ยืด สิ่งของที่ใส่ในกระเป๋าจะไม่แทงทะลุออกมาให้กระเป๋าชำรุด และช่วยให้กระเป๋ารักษารูปทรงได้ดี

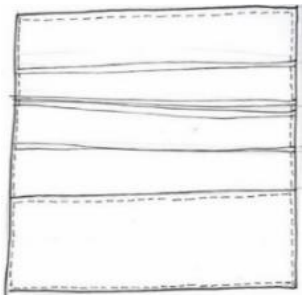

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม พิจารณาแบบร่างกระเป๋าเงินสุภาพบุรุษแบบสั้น จากผ้าทอกะเหรี่ยงแบบที่ 1 โดยให้ความเห็นว่า รูปทรงกระเป๋าเป็นสี่เหลี่ยมกะทัดรัด ดูแข็งแรง สอดเก็บในกระเป๋ากางเกงได้สะดวก

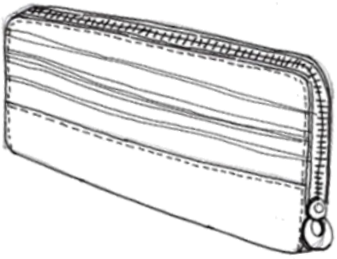

สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม พิจารณาแบบร่างกระเป๋าเงินสุภาพบุรุษแบบยาว จากผ้าทอกะเหรี่ยงแบบที่ 1 โดยให้ความเห็นว่า ทรงกระเป๋ามีขนาดยาว ใส่ธนบัตรตามยาวได้ หยิบใช้ง่ายไม่ยับย่น

ขั้นตอนที่ 6 ผลิตต้นแบบ นำต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษ ทดสอบความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง เป็นคำถามแบบปลายปิด มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) โดยพิจารณาเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน จากนั้นแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยว จำนวน 80 คนและ สมาชิกกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้มจำนวน 20 คน กรอกคำตอบด้วยตนเอง (Self-Administered) พร้อมรออธิบายเมื่อเกิดข้อสงสัยในแบบสอบถาม เพื่อให้นักท่องเที่ยวตอบแบบสอบถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อนักท่องเที่ยวกรอกข้อมูลเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงรับกลับ

ภาพที่ 7 การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนารูปแบบสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนเอง เพื่อให้ชุมชนเข้าใจรากเหง้าของตนเองและสามารถถ่ายทอด เอกลักษณ์ของท้องถิ่นลงมาบนผลิตภัณฑ์ เพื่อนำข้อมูลที่ ได้มาเป็นแนวทางในการผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่าบริบทส่วนใหญ่ของตำบลตำบลนาทรายมีลักษณะเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือทำไร่ทำนา และเมื่อว่างเว้นจากการทำงานก็มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ตกทอดกันมาแต่ช้านาน คือ การทอผ้า เพื่อหารายได้เสริม จึงเกิดการรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้านที่มีความสนใจในเรื่องการทอผ้าเหมือนกัน โดยได้การสนับสนุนจากภาครัฐ จึงเกิดเป็นกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้มขึ้น ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีจำนวน สมาชิกทั้งหมด 20 คน โดยทางทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้มมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การผลิตผ้าจากการปั่นด้าย จนกระทั่งถึงการทอผ้า ตัด เย็บ และขายส่ง-ปลีก อย่างเป็นขั้นตอน ทำให้ประชาชนในชุมชนชุมชนพระบาทห้วยต้มมีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองได้จากการทอผ้าที่เป็นอาชีพเสริม ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มผลิต ณ ปัจจุบัน ได้แก่ ผ้าสำเร็จรูป เสื้อกะเกรี่ยง ของชำร่วย เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มได้ผลิตและจำหน่ายนั้นมีรูปแบบที่ไม่หลากหลาย ไม่มีความแปลกใหม่ ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน และยังไม่มีรูปแบบที่ร่วมสมัยมากพอที่จะทำให้กระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากภาพลักษณ์ของผ้ากะเหรี่ยงเป็นผ้าพื้นถิ่น การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่งถึง และผู้บริโภคส่วนใหญ่มีมุมมองว่าผ้าพื้นถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดรูปแบบที่มีความหลากหลาย การออกแบบมีความไม่ร่วมสมัย ให้สามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน

จากข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการออกแบบและพัฒนากระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม

ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นแนวทางสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัย สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน และด้วยแนวทางสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยง ซึ่งหากมีผู้ใช้งานในชีวิตประจำวันจะทำให้เป็นการประชาสัมพันธ์รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง และทำให้ผู้บริโภคมีมุมมองเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นว่ามีความใกล้ตัวมากขึ้น อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่บรรพบุรุษ สร้างสรรค์ไว้ให้อยู่คู่กับคนไทย และยังเป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับชุมชน (สายทอง เงินเลิศสกุล และคณะ, 2562)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยกำหนดค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตารางที่ 4 ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผลความพึงพอใจต่อกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง โดยรวม(n = 100)

รายการ		$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1.	ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์	4.89	0.135	มากที่สุด
2.	ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน	4.62	0.263	มากที่สุด
3.	การเลือกวัสดุตกแต่ง	4.38	0.283	มาก
4.	ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์	4.67	0.248	มากที่สุด
5.	ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์	3.95	0.293	มาก
รวม		4.50	0.119	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$= 4.50)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{x}$= 4.89) ความแข็งแรง ทนทานของผลิตภัณฑ์ ($\bar{x}$= 4.67) และขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน ($\bar{x}$= 4.62) รองลงมาค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เรียงตามค่าเฉลี่ยคือ การเลือกวัสดุตกแต่ง ($\bar{x}$= 4.38) และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ($\bar{x}$= 3.95) ตามลำดับ

จากการถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ ที่สามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ต้องการองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนากระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน และนำผลการศึกษาที่ได้นำมาถ่ายทอดกระบวนการให้กับกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้

จังหวัดลำพูน โดยมีการคำนึงถึงความเหมาะสมในการพัฒนา ดังนี้ รูปแบบกระเป๋า ควรมีน้ำหนักเบาสามารถพกพาได้สะดวก ขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมแก่การใช้งาน สามารถใช้งานได้ทุกวัย ออกแบบให้มีความร่วมสมัย และผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพ และตัวแทนกลุ่มสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในกลุ่มได้

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนดไว้ดังนี้

1.พัฒนารูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง จังหวัดลำพูน ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย จังหวัดลำพูน เป็นผู้บริโภคที่นิยมสินค้ากลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ มีความต้องการซื้อสินค้ากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประโยชน์ใช้สอย สามารถนำไปใช้ในในชีวิตปะจำวัน ช่วงที่นักท่องเที่ยวไม่เข้ามาเที่ยวเลย คือ ช่วงฤดูฝน ส่วนฤดูหนาว จะมาเยี่ยมชมมากที่สุด นอกจากนั้นในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ยังพบว่า ผู้บริโภคที่นิยมสินค้ากลุ่มชาติพันธุ์ ต้องการสินค้าที่มีรูปแบบทันสมัย สไตล์สมัยใหม่หรือร่วมสมัย เรียบง่ายเน้นประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้งานได้หลายอย่าง ลวดลายในการทอมีความแปลกใหม่ ควรมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และจากการประธานกลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม และสมาชิกกลุ่ม สินค้าที่กลุ่มผลิต ได้แก่ ผ้าสำเร็จรูป เสื้อกะเกรี่ยง ของชำร่วย เป็นต้น ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบไม่หลากหลาย ไม่มีความแปลกใหม่ ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน

2.ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง จังหวัดลำพูน เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนพบว่า ผู้ทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มีความรู้ความเข้าใจการขึ้นต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยงทั้ง 5 รูปแบบ จนสามารถถอดแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ตามต้นแบบได้อย่างถูกต้อง และมีแนวทางกำหนดเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์สำหรับใช้เป็นเกณฑ์ในการรับรองและประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภคได้

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงของกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้มอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยง อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่ม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งจินตวีร์ เกษมศุข ที่ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีด ความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน (จินตวีร์ เกษมศุข, 2561) จากการสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์การออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันต่อการพัฒนาว่าการออกแบบควรคำนึ่งตามกรอบแนวคิดที่ ได้จากการสนทนากลุ่มร่วมกันกับชุมชน พบว่า รูปแบบของผลิตภัณฑ์กระเป๋า มีความร่วมสมัย ทนทาน ควรเป็นรูปแบบที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของซิสิกกา วรรณจันทร์ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีการพัฒนาและ ปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้และให้ได้มาซึ่งเงินและกำไร งานหัตถกรรมรวมทั้งสินค้าต่างๆ จึง ต้องมีการปรับตัวจนกระทั่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป (ซิสิกกา วรรณจันทร์, 2555) จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบได้ คำนึงถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยง ตามประเด็นกรอบแนวคิดในด้านการออกแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ อรัญ วานิชกร ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเด็นการสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การตัดทอนรายละเอียด การจัดรูปทรงองค์ประกอบ ด้านประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่ และด้านการผลิตต้นแบบ ให้มีความเหมาะสมและร่วมสมัย สอดคล้องกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน (อรัญ วานิชกร, 2559) ซึ่งได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2. การถ่ายทอดและประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษากระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยง กลุ่มทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า มีความพึงพอใจต่อความประณีต สวยงามของผลิตภัณฑ์ ในระดับ มากที่สุด ด้านขนาดของผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการใช้งาน ในระดับ มากที่สุด และความแข็งแรงทนทานของผลิตภัณฑ์ ในระดับ มากที่สุด ส่วนด้านการเลือกวัสดุตกแต่ง และด้านประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับดี กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้ากะเหรี่ยงสามารถบ่งบอกถึงความเป็นผลิตภัณฑ์ได้ในระดับมากที่สุด การถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า ผู้ทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีความรู้ความเข้าใจการขึ้นต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง จนสามารถถอดแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ตามต้นแบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอกะเหรี่ยง อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มทอผ้าในกลุ่มชุมชนพระบาทห้วยต้มในครั้งนี้ มุ่งเน้นกรณีศึกษาที่กลุ่มทอผ้าชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งการสร้างสรรค์ทอกะเหรี่ยง และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอกะเหรี่ยงในแต่ละที่มีกระบวนการ กรรมวิธี และรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันการอ้างอิงควรเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตด้วยการลงพื้นที่ครั้งใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปัจจุบัน 2. ในการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ควรมีความชัดเจนจากข้อมูลในการสัมภาษณ์และสอบถาม โดย วิเคราะห์แยกเป็นส่วน ๆ ตามอุปกรณ์ ราคา เวลาผลิต วัสดุ หรือกระบวนการในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการกำหนดผลิตภัณฑ์ที่เป็นเหตุเป็นผลชัดเจนในการอ้างอิง

กิตติกรรมกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมและสนับสนุน จากคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ และออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ปีงบประมาณ 2562 เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าสุภาพบุรุษจากผ้าทอ กะเหรี่ยง จ.ลำพูน

เอกสารอ้างอิง

กษิรา ภิวงศ์กูร และคณะ. (2562). การศึกษาลวดลายชาติพันธ์ชนเผ่า ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมู่บ้านกระเหรี่ยงรวมมิตร. วารสารมังรายสาร, 7(2), 123-140.

จรัสพิมพ์ วังเย็น. (2554). แนวคิดหลังสมัยการย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ปีที่13 (1), 20-23.

จินตวีร์ เกษมศุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-185.

ซิสิกกา วรรณจันทร์. (2555). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าใยไผ่เพื่อสร้างเอกลักษณ์สู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นริสรา ลอยฟ้าและคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยต้ม. (2564). ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยต้ม ศูนย์วิจัย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2562 จาก https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/store/detail/itemid/81027

สายทอง เงินเลิศสกุล และคณะ. (20 พฤษภาคม 2562). ประวัติความเป็นมากลุ่มทอผ้าชุมชนห้วยต้ม. (นายศรัณย์ จันทร์แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2559). รายงานประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ และคณะ. (2553). เสื้อผ้าชนเผ่าไทย: รูปแบบและเทคนิคการตัดเย็บผ้าชาวเขาเผ่าม้งน้ำเงิน กระเหรี่ยง เย้าและมูเซอดำ. วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม), 31(2), 194-205.

อรัญ วานิชกร. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต*

THE DEVELOPMENT OF AN ONLINE LEARNING MODEL WITH FLIPPED CLASSROOM TO ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT OF EDUCATION STUDENTS

เศณวี ฤกษ์มงคล
Senawee Roekmonkol
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E–mail: Senawee_roe@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 2. เพื่อหาประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างก่อนและหลังเรียน 4. ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนมีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศา

* Received March 29, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted April 28, 2022

สตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คุณภาพระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) 2) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเท่ากับ 83.60/84.16 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์, ห้องเรียนกลับด้าน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

the article of this research have objectives ware to 1. Develop an online learning management model with a reverse classroom approach to improve academic achievement 2. To find the effectiveness of the development of an online learning management model with a reverse classroom model to improve learning achievements 3. Comparison of the learning achievement of the students studying with the online reverse classroom learning management model between before and after the class. 4. To study the satisfaction of the learners towards the online learning management model of the reverse classroom to develop the academic achievement. The sample group was the first year students of the Bachelor of Education Program in Digital Technology for Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, semester 1, academic year 2021, consisted of 25 students by selective selection. The research tools were 1) an online learning management model, 2) an achievement test and 3) a satisfaction questionnaire. The results of the research were as follows: 1) The quality of the development of an online learning management model with a reverse classroom model in order to improve the academic achievement has the quality level at very good level (= 4.70, S.D. = 0.44) 2) The efficiency of teaching and learning in the reverse classroom combined with lessons on social networks was 83.60/84.16. 4) The students' satisfaction with the online learning management model in the reverse classroom for improving the learning achievement of BA students was at the level of the most satisfaction.

Keywords: Online Learning Mode, Flipped Classroom, achievement

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เพื่อสามารถเชื่อมโยงข้อมูลของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน การปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของมนุษย์ทุกคนในโลกอย่างทั่วถึง สำหรับทางด้านการศึกษาครูหรือผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำารงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 โดยวิจารณ์ พานิช ได้กล่าวว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุดก็คือ ทักษะการเรียนรู้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถรวมทั้งทักษะที่จำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน จะเห็นได้ว่าสื่อและเทคโนโลยีรวมทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญในการที่จะใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในยุคปัจจุบันเป็นจุดสนใจในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันได้มีผู้สนใจในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางในการศึกษา และให้ผู้เรียนได้เปิดโลกทัศน์ในการสืบค้นข้อมูล โดยบทเรียนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการส่งต่อบนโลกอินเทอร์เน็ตที่ใช้เป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในชั้นเรียนในการเรียนเนื้อหาวิชา แต่ใช้เวลาให้เหมาะสมและเกิดคุณค่า เป็นการใช้สำหรับแปลงความรู้ไปเป็นทักษะหรือสาระเพื่อความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับโลกและชีวิตจริง

แนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ของ Bergmann & Sams เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบเนนผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำการเรียนรูของเทคโนโลยีมาประยุกตเป็นเครื่องมือให นักเรียนสามารถเรียนรูได้ด้วยตนเองจากที่บ้าน และเนนกิจกรรมการเรียนรูระหว่างเพื่อนร่วมชั้นกับครูในห้องเรียน หรือรับการถ่ายทอดความรู้ที่บ้าน แล้วมาสร้างความรู้ต่อยอดจากวิชาที่รับถ่ายทอดมาที่โรงเรียน (Bergmann, J. and Sams, A., 2012) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีพลัง ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ “เรียนรู้โดยลงมือทำ” เป็นการเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนให้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสอนหรือโค้ช มากกว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรูกระบวนการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อโยงความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ (Puttiwan Chuangpitak, Thiyaporn Kantathanawat And Pariyaporn Tungkunanan,

2017) โดยผู้สอนต่องลดบทบาทในการสอนแต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างเนื้อหาและผลิตสื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นและเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การใช้บทเรียนออนไลน์เป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เป็นการเพิ่มความเสมือนจริง และเร้าใจผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระในรูปแบบของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ ภาพกราฟฟิกและเสียง นอกจากนี้ยังมีการปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์กับผู้เรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย (Kanjana Janchung, 2017) และถ้านำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เข้ามาเพื่อช่วยในการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยเริ่มด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการตั้งคำถามที่น่าสนใจ ฝึกที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน การพัฒนาการของผู้เรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ (Saowaluk Suwannarong Aukkapong Sukkamart and Paitoon Pimdee, 2017)

นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ต้องศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งการสอนในปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักศึกษาให้สามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองนอกห้องเรียนเพื่อที่จะออกไปฝึกสอนจึงจำเป็นที่จะต้องหาโปรแกรมหรือเทคนิค วิธีการในการเรียนที่น่าสนใจสนุก โดยผู้สอนได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน และได้ปรับปรุงเนื้อหารายวิชาให้ทันสมัย โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายและสะดวกในการเข้าถึงบทเรียน คือ กูเกิลคลาสรูม (Google Classroom) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ และประหยัดเวลาในการจัดระเบียบการเรียนการสอนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ได้ทั้งแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลาและประสิทธิภาพในการประเมินผล

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งนักศึกษาสามารถไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเองล่วงหน้าผ่าน

เทคโนโลยี สื่อและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อาจารย์ผู้สอนจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าจากที่บ้าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยหากมีข้อสงสัยก็สามารถนำประเด็นข้อสงสัยกลับมาซักถามผู้สอนเพิ่มเติม อีกทั้งร่วมอภิปรายและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนให้เข้าใจมากขึ้น และจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการคิดและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รู้จักการออกแบบการทำงาน และทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนมีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ชั้นปีที่ 1 จำนวน 25 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต รายวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มีการออกแบบและพัฒนาตามรูปแบบ ADDIE Model ประกอบด้วย 1.1) Analysis ทำการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ 1.2) Design การออกแบบวางโครงสร้างและออกแบบบทเรียน 1.3) Development การพัฒนาสร้างบทเรียนออนไลน์ 1.4) Implement ทดลองใช้และ1.5)

Evaluation ประเมินผลโดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์สอนรายวิชาที่เกี่ยวกับการออกแบบสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา และอาจารย์ผู้สอนด้านการวัดประเมินผล มีประสบการณ์สอนมากกว่า 10 ปี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of ItemObjectives Congruence : IOC) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2545) ได้ค่าระหว่าง 0.7 - 1.0 และหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์ E1/E2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520)

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item Object Congruence) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ โดยมีค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.5 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 - 0.64 และโดยใช้สูตร K-R20 ของ Kuder-Richardson โดยมีค่า 0.94 จากนั้นจึงนำไปทดลองจริง

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน แบบมาตราส่วน 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ และด้านเทคนิคการนำเสนอ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน กับกลุ่มเป้าหมายที่เรียนรายวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

2. ชี้แจงข้อปฏิบัติ แนวทางการจัดการเรียนรู้และทดสอบก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อ

3. ดำเนินการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน ให้ผู้เรียนเข้าใช้งานบทเรียนออนไลน์ กูเกิลคลาสรูมก่อนล่วงหน้า และทำแบบฝึกปฏิบัติในบทเรียนออนไลน์ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็น โค้ชหรือผู้จัดการเรียนรู้ คอยแนะนำและสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ที่บ้านและกลับมาทำกิจกรรมที่ชั้นเรียนออนไลน์แบบประสานเวลาโดยใช้ Google Meet

4. ผู้เรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้และเปรียบเทียบคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการจัดการเรียนและหลังเรียน

5. ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ตามเกณฑ์ 80/80

2. วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

3. วิเคราะห์ค่าความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีผลการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน

รายการประเมิน	**ผู้เชี่ยวชาญ**		
	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับคุณภาพ**
ด้านเนื้อหา	4.80	0.40	ดีมาก
ด้านเทคนิคการผลิตสื่อ	4.60	0.49	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	**4.70**	**0.44**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยภาพรวมมีคุณภาพระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการผลิตสื่อ มีคุณภาพระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40) และด้านเนื้อหา มีคุณภาพระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

รายการ	N	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละ
ระหว่างเรียน	25	2090	83.60	83.60
หลังเรียน	25	2104	84.16	84.16

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 83.60/84.16 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

ผลการทดลอง	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D	t	Sig
ก่อนเรียน	25	30	18.40	1.41	23.50	0.00
หลังเรียน	25	30	26	0.62		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ก่อนเรียนเท่ากับ 18.40 และคะแนนเฉลี่ยนระดับความรู้หลังเรียนเท่ากับ 26.00 โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.76	0.43	มากที่สุด
2. ด้านประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้	4.82	0.37	มากที่สุด
3. ด้านเทคนิคการนำเสนอ	4.88	0.33	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.82	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตร

บัณฑิต โดยภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการนำเสนอ ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก คุณภาพระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้หลักการออกแบบตามขั้นตอนของ ADDIE Model ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ Nawapat Kemkaman พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ 2 เรื่อง การเขียนโปรแกรมแบบทางเลือกมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.37) (Nawapat Kemkaman, 2015) และศิริพล แสนบุญส่ง พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้กลับด้านที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.50) ทั้งนี้เพราะว่า รูปแบบมีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่เหมาะสมและได้รับการพัฒนาโดยผสานแนวคิดในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (ศิริพล แสนบุญส่ง, 2560)

2.ประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.60/84.16 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้าน ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาและผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญอีกทั้งยังได้รับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุรสา พรหมทา และ สมชาย วงศา พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเท่ากับ 84.75/89.07 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำาหนดไว้ เนื่องจากการสร้างสื่อการเรียนเป็นไปตามขั้นตอนและระบบ ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ (อุรสา พรหมทาและสมชาย วงศา, 2561) และสุมาลี สุนทรา พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาคอมพิวเตอร์ มีค่าเท่ากับ 82.67/85.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (สุมาลี สุนทรา, 2564)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ($\bar{X}$ = 26.00, S.D = 0.62) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 18.40, S.D = 1.41) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สุนทรา พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (สุมาลี สุนทรา, 2564) และ Kanjana Janchung พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Kanjana Janchung, 2017)

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังจากการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะว่า มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบออนไลน์และผู้เรียนมีพื้นฐานในการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ทั้งในรูปแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ตลอดเวลาและสามารถเข้าไปสืบค้น ศึกษา ความรู้ได้จากทุกสถานที่และมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanaporn Kanjanapan พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับมาก (Thanaporn Kanjanapan, 2016) โดยนงค์ลักษ์ สมมี และคณะ พบว่านักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต วิชาคณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดีมาก (นงค์ลักษ์ สมมี และจิรพันธุ์ ศรีสมพันธุ์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบการเรียนนี้มีความยืดหยุ่นของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเตรียมเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการสอนหรือโค้ชที่คอยแนะนำผู้เรียนอย่างใกล้ชิดผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและผู้เรียนมีความพึงพอใจกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ มากที่สุด

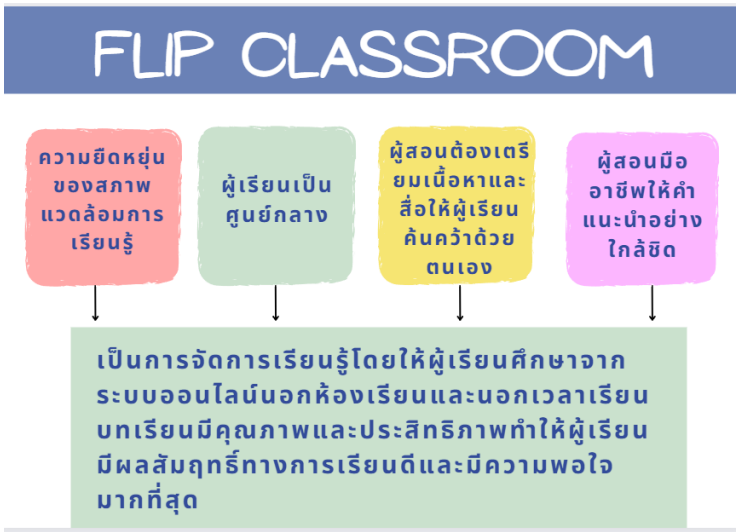

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สรุปได้ดังนี้การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีคุณภาพระดับดีมาก และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.60/84.16 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้เรียนหลังจากการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. ก่อนการจัดกิจกรรมผู้สอนควรชี้แจงรายละเอียดให้คำแนะนำขั้นตอนการใช้งานโดยละเอียด ทั้งการเรียนบทเรียนผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรืออุปกรณ์อื่น ๆ 2. ผู้สอนควรมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ มีการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแบบห้องเรียนกลับด้านต่อไป ข้อเสนอแนะในการ

ทำวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมีบูรณาการการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบอื่น ๆ เช่น การเรียนแบบโครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น 2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนรู้ระหว่างรูปแบบการเรียนออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านกับวิธีการสอนวิธีอื่น ๆ 3. ควรมีการจัดปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหรือนักศึกษาสาขาอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงค์ลักษ์ สมมี และจิรพันธุ์ ศรีสมพันธุ์. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาคณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน . ใน การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏเพชรบุรีวิจัย เพื่อแผ่นดินไทยที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7 “สหวิทยาการ สู่ไทยแลนด์ 4.0”, 7(1), 354-363. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2545). การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำาหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหนคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วิจารณ์ พานิช. (2556). วิถีสร้างการเรียนร้เพื่อศิษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ฝ่าย โรงพิมพ์ บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น.

ศิริพล แสนบุญส่ง. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์สำาหรับครูของนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ 11 ฉบับพิเศษ พฤศจิกายน 2560.

สุมาลี สุนทรา. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการ เรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 19 ฉบับที่2.

อุรสา พรหมทาและสมชาย วงศา. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ รายวิชาความเป็นครู. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2561.

Bergmann, J. and Sams, A. (2012). "Why Flipped Classrooms Are Here to Stay. "Education Week, 45 (2) : p.17-41.

Kanjana Janchung. (2017). A Study of the Learning Achievement of the Social Studies Subject on Suffciency Economy using Management Learn in Reverse Classroom Style. In Master of Education Thesis. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.56.

Nawapat Kemkaman. (2015). The effect of Flipped Classroom Instruction with e-Learning Courseware on Achievement of Information Technology II Subject for Grade 10 Students. In Master Degree of Science Program in Computer Education, Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.

Puttiwan Chuangpitak, Thiyaporn Kantathanawat And Pariyaporn Tungkunanan. (2017). Development of Flipped Classroom with active learning via e-Learning Ii Presenting Information Using Technology for High School. Journal of Industrial Education, 16(2), 89-96.

Saowaluk Suwannarong Aukkapong Sukkamart and Paitoon Pimdee. (2017). The development of instructional packages for reinforce the system thinking with cooperative and problem-based learning for Mathayomsuksa 5 at Bodindecha (Sing Singhaseni) school. Industrial Education, 14(3), pp. 699-703.

Thanaporn Kanjanapan. (2016). Effect of Inverted Classroom Learning Management on Academic Achievement in Biology Self-Directing and Satisfaction with Learning Mamagement of Mathayomsuksa 5 Students. In ion Thesis. Prince of Songkla University.

องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน*

THE ELEMENTS OF CONTINUOUS LEARNING OF TEACHER IN THE PRIMARY SCHOOL IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES

ทิศนา แสงระวี
Thisana Sangravee
เรชา ชูสุวรรณ
Recha Choosuwan
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University, Thailand
Email: thisana_sangravee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาขอบข่ายองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาขอบข่ายองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 27 คน และคัดกรองตัวแปรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าตัวแปรมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) จำนวน 300 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 591 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน มีองค์ประกอบจำนวน 6 องค์ประกอบ จำนวนตัวบ่งชี้ 42 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างช่องทางการเรียนรู้ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การสร้าง

* Received August 11, 2021; Revised February 27, 2022; Accepted April 7, 2022

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 6 การสนับสนุนทางสังคม จำนวน 3 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู, โรงเรียนประถมศึกษา, พื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

Abstract

The objective of the study were to examine scope of the elements of continuous learning of teacher in the primary school in the southern border provinces and to verify the elements of continuous learning of teacher in the primary school in the southern border provinces. This research is divided into 2 phases. 1) Scope of the elements of continuous learning of teacher in the primary school in the southern border provinces from review of related literatures and brought the information to interview 27 experts and variable screening by 5 connoisseurship. The experts considered that the variable was appropriate, possible and applicable. 2) Verify of elements of continuous learning of teacher in the primary school in the southern border provinces to using exploratory factor analysis 300 schools with 591 copies. The result revealed that elements of elements of continuous learning of teacher in the primary school in the southern border provinces got 6 elements 42 indicators consist of 1) The stimulating energy of self-directed learning 15 indicators 2) The academic leadership of school administrators 9 indicators 3) Learning organization 6 indicators 4) Professional learning community 6 indicators 5) Information technology for learning 3 indicators and 6) Social support 3 indicators.

Keywords: Elements, Continuous learning of teacher, Primary school, The southern border provinces.

บทนำ

หลักการจัดการศึกษาตามพะราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นบุคคล

สำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพเท่าทันการเปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้นสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาครูหรือบุคลากรทางการศึกษาต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา เพื่อให้คุณภาพที่เกิดขึ้นภายในตัวครูส่งผลไปยังผู้เรียนที่มีคุณภาพในลำดับต่อไป (Freire, P., 1996)

ด้วยความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เมื่อทำการพิจารณาปัญหาเชิงลึก พบว่ามีปัญหาอยู่ 3 ประเด็น คือ คุณภาพการศึกษา โอกาสทางการศึกษา และปัญหาสวัสดิภาพ สวัสดิการครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพครูและคุณภาพของนักเรียนในพื้นที่อย่างสัมพันธ์กัน ดังนั้นผู้รับผิดชอบด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับในเขตพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดนต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพื้นที่ค่อนข้างมาก (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2552) เมื่อทำการพิจารณาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน พบว่า ผลการทดสอบระดับชาติตกต่ำต่อเนื่องทุกปี (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) อีกทั้งเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักในการเรียนรู้ของครูภายในสถานศึกษา สร้างสรรค์คุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (ทิฆัมพร สมพงษ์ และคณะ, 2559) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการโรงเรียนต้องเป็นบุคคลต้นแบบทางการเรียนรู้ สนับสนุน และเปิดโอกาสในการเรียนรู้ของครู ประสานหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งเร้าพลังทางการเรียนรู้ของครูภายในสถานศึกษาให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ความมุ่งมั่นในการพัฒนาทางวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Knowles, M. S., 1975, b) อันเกิดจากการค้นหาความต้องการ วางแผน แสวงหาวิธีและแหล่งเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) พัฒนาขึ้นโดยเมซิโรว์ (Mezirow, J., 2000) ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการค้นหาและอธิบายการเรียนรู้ของบุคคลว่า สร้างขึ้นและพัฒนาให้อยู่ในตัวบุคคลได้ โดยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นการจัดการกับปัญหาที่เข้ามาในระหว่างการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ลดทอนการเรียนรู้แบบเดิมของบุคคล และลดทอนสิ่งที่บุคคลเรียนรู้มาก่อน ในทางกลับกันการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่ทำให้บุคคลได้วิธีการเรียนรู้และความรู้ใหม่ นอกจากนี้แล้ว จัดสภาพแวดล้อมและการดำเนินงานภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดเป็นกิจนิสัย

เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่อง (Gibson, J. M., 1991) และ (Pedler, M., Burgoyne, J. & Boydell, T., 1988)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ครูเป็นกำลังหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ที่ผ่านมามีการพัฒนาครูหลากหลายรูปแบบ แต่ไม่อาจตอบสนองกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ที่มีข้อจำกัดเรื่องการขาดแคลนครูเชิงคุณภาพ การย้ายออกนอกพื้นที่ของครู อันเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ และครูที่อยู่ในพื้นที่เป็นครูที่สอนไม่ตรงวุฒิ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ว่าหากจะพัฒนาครูต้องดำเนินการเรื่องใดบ้าง และต้องทำอย่างไร เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน สำหรับนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขอบข่ายองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาขอบข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู และวิธีการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

ขั้นตอนที่ 3 การคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ขอบข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดนที่มีคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560 สูงกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ครอบคลุม 9 เขตพื้นที่การศึกษา และ 9 โรงเรียน ในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคลากร ผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 9 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน และครู จำนวน 18 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 27 คน

การคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ขอบข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ด้วยแบบคัดกรองตัวแปรและขอบข่ายเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เลือกจากนักวิชาการหรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนำนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่การปฏิบัติ เลือกจากนักวิชาการหรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการบริหารการศึกษาหรือการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน และมีผลงานในด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาหรือการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน ไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เลือกจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน และมีผลงานดีเด่นทางวิชาการ จำนวน 3 ท่าน รวมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

การวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาของเขตพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ซึ่งการพิจารณากลุ่มตัวอย่างทำการพิจารณาจากอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10 ต่อ 1 และทำการเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 9 เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 300 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 300 คน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาของเขตพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน 300 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 600 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การรวบรวมข้อมูลหลายชนิดโดยใช้เทคนิคหลายแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ตัวผู้วิจัย และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi– Structured Interview Protocol) เกี่ยวกับเกี่ยวกับองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู และวิธีการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

การคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ขอบข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้แบบสอบถามเพื่อคัดกรองตัวแปรและขอบข่ายเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ของครูของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสรุปขอบข่ายของเนื้อหาและตัวแปรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู
จำนวน 16 ขอบข่ายเนื้อหา 53 ตัวแปร

การวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการคัดกรองตัวแปรโดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู มารวบรวมในการสร้างแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน จัดทำกรอบแนวคิดพร้อมจัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบตัวต่อตัว ซึ่งได้ข้อมูลรอบด้านครบถ้วน ครอบคลุมองค์ประกอบ และทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ และสรุปผลจากการสัมภาษณ์

3. ส่งแบบสอบถามเพื่อคัดกรองตัวแปรและขอบข่ายเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน จำนวน 9 ชุด ถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการกำหนดนโยบาย ระดับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และระดับผู้ปฏิบัติตามนโยบายทางไปรษณีย์ พร้อมขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามเพื่อคัดกรองตัวแปรและขอบข่ายเนื้อหาคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแบบสอบถามเพื่อคัดกรองตัวแปรและขอบข่ายเนื้อหา

4. เก็บข้อมูลและแบบสอบถามส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 600 ฉบับ พร้อมขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการส่งและรับคืนออกเป็น 2 วิธี คือ การส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และการส่งและรับแบบสอบถามทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียน กำหนดส่งแบบสอบถามคืนภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันส่ง และผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 591 ฉบับ

5. จัดเตรียมข้อมูลเพื่อบันทึกคะแนนที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลเป็นรายข้อจนครบทุกข้อในแต่ละชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยสถิติ Factor Analysis ในรูปแบบของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์และตีความองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู และวิธีการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวม และใช้เทคนิคการจำแนกและการจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิคัดกรองตัวแปร โดยการพิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้องของขอบข่ายตัวแปร และความเป็นไปได้ทางทฤษฎีของตัวแปร โดยใช้วิธีการนับความถี่ และการสังเคราะห์พร้อมสรุปขอบข่ายและตัวแปร การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน และนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการสร้างแบบสอบถามการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู โดยวิเคราะห์องค์ประกอบแบบส่วนประกอบสำคัญ (Principle Component Analysis) และหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal) โดยวิธีแวริแมกซ์ (Varimax Method) วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อนำตัวบ่งชี้ที่มีจำนวนมากมาจัดไว้ด้วยกันเป็นองค์ประกอบ เป็นการพิจารณาค่าสถิติที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละตัวบ่งชี้ ผลการวิเคราะห์ มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และค่านำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.30(ยุทธไกยวรรณ์, 2556) เป็นวิธีที่เหมาะสมในการลดจำนวนตัวบ่งชี้ให้เหลือน้อยที่สุด แต่สามารถอธิบายความหมายได้มากที่สุด ได้ผลรวมความแปรปรวนร่วมสูงสุดสำหรับองค์ประกอบแต่ละตัว ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้มีความเป็นอิสระต่อกันง่ายต่อการแปลความหมาย และใช้เกณฑ์ตัดสินการคัดเลือกตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ขอบข่ายองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน พบว่า จากการวิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดและประเด็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู 5 ด้าน คือ 1) สมรรถนะสำคัญของครู 2) พลังแห่งการเรียนรู้ 3) บุคลิกภาพแห่งการเรียนรู้ 4) ภาวะผู้นำแห่ง

การเรียนรู้ และ 5) โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยนำกรอบแนวคิดและประเด็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคลากร พบว่า การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู 5 ด้าน 16 ขอบข่ายเนื้อหา 53 ตัวแปร คือ ด้านที่ 1 สมรรถนะสำคัญของครู 3 ขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 9 ตัวแปร ด้านที่ 2 พลังแห่งการเรียนรู้ 3 ขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 9 ตัวแปร ด้านที่ 3 บุคลิกภาพแห่งการเรียนรู้ 3 ขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 11 ตัวแปร ด้านที่ 4 ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ 3 ขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 9 ตัวแปร และด้านที่ 5 โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ 4 ขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 15 ตัวแปร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิคัดกรองตัวแปรโดยใช้วิธีการนับความถี่ และการสังเคราะห์ พร้อมสรุปขอบข่ายและตัวแปรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน คือ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 1 สมรรถนะด้านความคิด ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ครูประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ 2) ครูสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ในอดีต เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้กับสถานการณ์ปัจจุบัน และ 3) ครูสามารถออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 2 สมรรถนะด้านภาษาและการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 ขอบข่าย คือ 1) ครูสามารถใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมายได้ถูกต้องตรงประเด็น 2) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อการแสวงหาความรู้ และ 3) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ขอบข่ายเนื้อหาที่ 3 สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสืบค้นข้อมูล 2) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และ 3) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มเครือข่ายทางการเรียนรู้ต่าง ๆ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 4 ความต้องการก้าวหน้าทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ครูต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง 2) ครูต้องการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น และ 3) ครูต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 5 ความต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ครูมีความมุ่งมั่นในการสร้างวินัยแห่งการเรียนรู้แก่ผู้เรียน 2) ครูมีความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และ 3) ครูมีความมุ่งมั่นในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดระหว่างการเรียนรู้ของผู้เรียน ขอบข่ายเนื้อหาที่ 6 ความต้องการพัฒนาสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ขอบข่ายตัวแปร คือ 1) ครูมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ โดยนำนโยบายทางการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 2) ครูมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานตามนโยบายที่สถานศึกษากำหนด และ 3) ครูมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดจากการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ขอบข่ายเนื้อหาที่ 7 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ครูมีการประเมินตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา

ตนเอง 2) ครูตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัยอยู่เสมอ 3) ครูค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาอยู่เสมอ และ 4) ครูมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถหรือทักษะที่หลากหลาย ขอบข่ายเนื้อหาที่ 8 การใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ครูมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้ของตนเอง 2) ครูมองเห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายในการเรียนรู้ของตนเอง 3) ครูมีนิสัยรักการอ่าน การฟัง และการสืบค้นอยู่เสมอ และ 4) ครูปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง เต็มความสามารถ และเต็มเวลา ขอบข่ายเนื้อหาที่ 9 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ครูเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง 2) ครูมีการพูดคุย แสดงความคิดเห็นทางวิชาการกับผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อนร่วมวิชาชีพเพื่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ และ 3) ครูถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเพื่อนครูภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 10 การเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีนิสัยรักการอ่าน การฟัง และการสืบค้นอย่างสม่ำเสมอ และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษารู้ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขอบข่ายเนื้อหาที่ 11 การสร้างความตระหนักในการเรียนรู้ร่วม ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาพูดคุย บอกเล่า แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองของครู 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีนิทรรศการนำเสนอผลการปฏิบัติงานของครู 3) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการประชุมสรุปผลภายหลังการดำเนินงานทุกครั้ง และ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีคู่บัดดี้ หรือคู่พี่เลี้ยง หรือครูที่ปรึกษา เพื่อช่วยเหลือในการเรียนรู้ของครู ขอบข่ายเนื้อหาที่ 12 การมอบอำนาจในการร่วมนำ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม และสนับสนุนครู ให้เป็นวิทยากร เพื่อการถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนครูภายในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเอง และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานที่มีความท้าทายให้แก่ครูได้รับผิดชอบ เพื่อการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น ขอบข่ายเนื้อหาที่ 13 วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) การรวมกลุ่มของครู เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา 2) การกำหนดเป้าหมาย เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา 3) การจัดชั่วโมงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ครู เพื่อการพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) การเคารพความคิดเห็นของเพื่อนครูภายในสถานศึกษาอย่างจริงใจ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 14 ความพร้อมของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) การจัดหาสื่อ และหนังสือที่เพียงพอ และเหมาะสมต่อการสืบค้นของครู 2) การจัดทำสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ของครู 3) การจัดให้มีคอมพิวเตอร์ที่มีความพร้อมและ

เพียงพอ เพื่อการสืบค้นข้อมูลของครู และ 4) การติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อให้ครูสืบค้นข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอบข่ายเนื้อหาที่ 15 การสร้างพันธมิตรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) การได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้แก่ครู 2) การได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้แก่ครู และ 3) การได้รับความอนุเคราะห์เพื่อเข้ารับการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้ของครู ขอบข่ายเนื้อหาที่ 16 การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) การได้รับความร่วมมือจากชุมชน ด้านการจัดการเรียนรู้ตามวิถีท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) การได้รับความร่วมมือจากชุมชน ด้านการติดตามการจัดการศึกษา เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานแก่ครู และ 3) การได้รับความร่วมมือจากชุมชน ด้านการรักษาความปลอดภัยครูเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้หลังจากการหมุนแกนแบบตั้งฉาก โดยใช้วิธีแวรีแมกซ์ ได้องค์ประกอบของตัวบ่งชี้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 8 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ และได้ทำการตัดองค์ประกอบที่ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่ถึง 3 ตัวบ่งชี้ โดยทำการจัดลำดับองค์ประกอบที่ได้จากการเรียงลำดับ จำนวน 6 องค์ประกอบ 42 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างช่องทางการเรียนรู้ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 6 การสนับสนุนทางสังคม จำนวน 3 ตัวบ่งชี้

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ จำนวน 42 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดแยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบการเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 1 การเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ครูมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้ของตนเอง มุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดจากการดำเนินงานภายในสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดระหว่างการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานตามนโยบายที่สถานศึกษา

กำหนด มองเห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายในการเรียนรู้ของตนเอง มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถหรือทักษะที่หลากหลาย มุ่งมั่นในการเรียนรู้ โดยนำนโยบายทางการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัยอยู่เสมอ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง เต็มความสามารถ และเต็มเวลา ประเมินตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาตนเอง ค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาอยู่เสมอ มีนิสัยรักการอ่าน การฟัง และการสืบค้นอยู่เสมอ มุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมุ่งมั่นในการสร้างวินัยแห่งการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูส่วนใหญ่เกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านทักษะและความรู้ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้เพื่อการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ความต้องการในการเรียนรู้ของครูถูกแสดงออกผ่านพฤติกรรมความมุ่งมั่น การสืบค้น การแก้ไขปัญหา เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ของตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดจากการริเริ่มด้วยตนเอง ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ การแยกแยะ การคัดเลือกวิธีการและการประเมินผล (Knowles, M. S., 1975, b) และแนวคิดของ Guglielmino ได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง มี 8 องค์ประกอบสำคัญคือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความภูมิในความสำเร็จ ชอบศึกษาค้นคว้า มโนมติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการกับเวลาและความรับผิดชอบในการเรียน การมีความสุขกับการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ด้วนตนเอง โดยไม่ท้อถอยจากสิ่งที่ไม่รู้ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีความรักในการเรียน มีความสนุกสนานในการค้นคว้า และสนใจอยากเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มองอนาคตในแง่ดี และรู้ทักษะการแก้ปัญหา (Guglielmino, Lucy Madsen, 1977)

2. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษารู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พูดคุย บอกเล่าแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองของครู ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีนิสัยรักการอ่าน การฟัง และการสืบค้นอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ครูตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเอง มอบหมายงานที่มีความท้าทายให้แก่ครูได้รับผิดชอบ เพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนครู ให้เป็นวิทยากร เพื่อการถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนครูภายในสถานศึกษา จัดให้มีนิทรรศการนำเสนอผลการปฏิบัติงานของครู และจัดให้มีคู่บัดดี้ หรือคู่พี่

เลี้ยง หรือครูที่ปรึกษา เพื่อช่วยเหลือในการเรียนรู้ของครู ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความใกล้ชิดกับครู ดังนั้นการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูภายในสถานศึกษา ย่อมส่งผลให้เกิดการต่อยอดทางความรู้จากผู้บริหารสู่ครู ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ จากภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ผ่านการพูดคุย บอกเล่า ประชุม และการเป็นแบบอย่างทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ McEwan ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ผ่านการส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และหลักสูตร (McEwan, E.K., 2003) สอดคล้องกับ สงบ ประเสริฐพันธ์ กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไว้น่าสนใจ “...ในยุคโลกาภิวัตน์... ความรู้ คืออำนาจ ” ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้เป็นผู้นำทางวิชาการ มีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ไปสู่การปฏิบัติ ปฏิบัติตนเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ นำพาบุคลากรได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543)

3. องค์ประกอบการสร้างช่องทางการเรียนรู้ ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 3 การสร้างช่องทางการเรียนรู้ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้แก่ครู การได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้แก่ครู การได้รับความอนุเคราะห์เพื่อเข้ารับการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อการเติมเต็มความรู้ของครู การจัดให้มีคอมพิวเตอร์ที่มีความพร้อมและเพียงพอ เพื่อการสืบค้นข้อมูลของครู การติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อให้ครูสืบค้นข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดทำสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ของครู ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การจัดช่องทางการเรียนรู้ที่มีความพร้อม ย่อมส่งผลต่อการเข้าถึงความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะตนเองของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการจัดสรรอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งที่เป็นระดับหน่วยงาน และระดับบุคคล เพื่อเปรียบเสมือนใบเบิกทางให้แก่ครูในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสภาพความพร้อมให้แก่ครูและผู้เรียนมี สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เอื้อให้ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถเข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและผู้เรียนด้วยการทดลอง ค้นคว้าปฏิบัติจริงมากยิ่งขึ้น (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2561) ประกอบกับแนวคิดของ Villegas-Reimers ได้กล่าวถึง การทำความตกลงกับเครือข่ายการเรียนรู้จากหน่วยงานภายนอก และการส่งเสริม

สนับสนุนให้พัฒนาทีมวิจัยหรือจัดกลุ่มสนใจเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มีความสอดคล้อง ตอบสนองประเด็นสภาพการดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันได้เป็นอย่างดี (Villegas-Reimers, E., 2003)

4. องค์ประกอบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 4 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา การเคารพความคิดเห็นของเพื่อนครูภายในสถานศึกษาอย่างจริงใจ การกำหนดเป้าหมาย เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดชั่วโมงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ครู เพื่อการพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา และการพูดคุย แสดงความคิดเห็นทางวิชาการกับผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อนร่วมวิชาชีพ เพื่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การรวมตัวกันของครูเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นภายในตนเอง พัฒนาวิชาชีพอย่างมีระบบ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังนั้นการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้าใจแก่ครูในการพัฒนาตนเองด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นหนึ่งในแนวทางในการกระตุ้นการคิด การพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช ที่กล่าวถึง การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำร่วม การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน การมีระบบทีมร่วมใจซึ่งหมายถึงการเป็นชุมชนกัลยาณมิตร การทบทวนไตร่ตรองผล และการสนับสนุน (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DoFour ที่กล่าวถึง การดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จัดครูให้ทำงาน และจัดการเรียนรู้ร่วมกัน 3 ด้าน คือ การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน การมีระบบทีมร่วมใจ และการทบทวนไตร่ตรองผลซึ่งหมายรวมถึงความมุ่งมั่นต่อผลลัพธ์ (DoFour, R., 2004)

5. องค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสืบค้นข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มเครือข่ายทางการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ในสภาพปัจจุบันครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน การจัดการเรียนการสอน รองรับการสร้างนวัตกรรม บริหารจัดการชั้นเรียน รวมถึงสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ศิษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิติวัสส์ สุขป้อม และคณะ กล่าวว่า ครูต้องมีความเข้าใจสื่อเทคโนโลยี มีทักษะในการใช้และถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองไปสู่

นักเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในฐานะผู้ผลิตและผู้กระจายความรู้ไปสู่ศิษย์ได้ (ฐิติวัสส์ สุขป้อม และคณะ, 2563) และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ วรรณะ บรรจง ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง การเรียนรู้ด้วยการวางแผน การเรียนรู้อย่างอิสระ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสรรสร้างนวัตกรรมใหม่ และการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของตนเอง (วรรณะ บรรจง , 2551)

6. องค์ประกอบการสนับสนุนทางสังคม ผลการวิจัยค้นพบว่า องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้านการจัดการเรียนรู้ตามวิถีท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้านการติดตามการจัดการศึกษา เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานแก่ครู และด้านการรักษาความปลอดภัยครู เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ชุมชนให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา โดยเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมไปถึงการดูแล แก้ไขปัญหาผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง ที่ได้กล่าวว่า การบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักในความหลากหลาย (รุ่ง แก้วแดง, 2543) การมีส่วนร่วม และการสร้างความปรองดอง เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สร้างสันติสุข และความยุติธรรมในสังคม (Novelli, M., Cardoza, M., T., A., L., & Smith,A., 2017) ; (Datzberger, S., Smith, A., & McCully, A., M., 2016) และงานวิจัยของ เอกรินทร์ สังข์ทอง ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและสถานศึกษา ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับโรงเรียนและชุมชน และการจัดเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นในลักษณะของโรงเรียนคู่พัฒนา เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน มีการพัฒนานโยบายและกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมีการจัดกิจกรรมร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียน (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) การใช้ช่องทางการเรียนรู้ 4) การเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และ 6) การสนับสนุนทางสังคม โดยองค์ประกอบการเร้าพลังทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยมีองค์ประกอบ 2 และ 6 เป็นองค์ประกอบสนับสนุนหลัก ส่วนองค์ประกอบ 3, 4 และ 5 เป็นองค์ประกอบสนับสนุนรองในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1.1 ผู้บริหารระดับกระทรวงศึกษาและผู้ที่มีสวนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากผลการสนทนากลุม พบวา องค์ประกอบด้านการสนับสนุนทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจครูในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันทั้งในส่วนของผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานความมั่นคง เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกปลอดภัยในการมาปฏิบัติหน้าที่ อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาต่อไป 1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านการใช้ช่องทางการเรียนรู้ การเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ทำให้ครูเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหา และการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู ของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน เพิ่มเติม 2.2 ควรจัดทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครูหลังจากสิ้นปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แกไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

ฐิติวัสส์ สุขป้อม และคณะ. (2563). ครูกับเทคโนโลยีการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 15(2), 1-17.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2561). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก https://adacstou.wixsite.com/adacstou/singlepost/2018/07/23/ การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21-1

ทิฆัมพร สมพงษ์ และคณะ. (2559). การบริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 14(1), 97-107.

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหาคร: มติชน.

วรรณะ บรรจง. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของเอกลักษณ์นักศึกษาครูและการรับรู้ความสามารถของตนในการเป็นครูนักวิจัยที่มีต่อพฤติกรรมครูนักวิจัยของนักศึกษาครูในยุคปฏิรูปการศึกษา. ใน ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สงบ ประเสริฐพันธ์. (2543). ร่วมกันสรรค์สร้างคุณภาพโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาส์น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2560). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2560 จาก http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/SummaryONETP6_2559.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนีเคชั่น.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2551). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Datzberger, S., Smith, A., & McCully, A., M. (2016). The integration of education and peacebuilding-synthesis report on findings from Myanmar. In Pakistan, South Africa and Uganda. Ulster University.

DoFour, R. (2004). What is professional learning community? Educational Leadership, 61(8), 6-11.

Freire, P. (1996). Letters to Cristina: Reflections on my life and work. London: Routledge.

Gibson, J. M. (1991). A Concept Analysis of Empowerment. Journal of Advanced Nursing, 16 (March): 354-361.

Guglielmino, Lucy Madsen. (1977). Development of the Self-Directed Learning Readiness ScaleDissertation, Ed. D. University of Georgia. Retrieved October 18, 2020, from UMI Proquest Digital Dissertation

Knowles, M. S. (1975, b). Self - directed learning. New York: Association Press.

McEwan, E.K. (2003). Seven steps to effective instructional leadership. California: Corwin Press.

Mezirow, J. (2000). Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Novelli, M., Cardoza, M., T., A., L., & Smith,A. (2017). The 4R's framework: Analyzing education's contribution to sustainable peacebuilding with social justice in conflict-affected contexts. Journal on Education in Emergencies, 3(1). 14-4.

Pedler, M., Burgoyne, J. & Boydell, T. (1988). The Learning Company: A strategy for Sustainable Development. London: McGraw – Hill.

Villegas-Reimers, E. (2003). Teacher Professional Development: An International Review of the Literature. Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning.

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์*

DEVELOPING A MODEL OF PROJECT-BASED LEARNING ACTIVITIES THROUGH ONLINE LEARNING THAT AFFECTS DIGITAL LITERACY SKILLS OF EDUCATION STUDENTS

ธณัฐชา รัตนพันธ์
Thanatcha Rattanaphant
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: thanatcha_rat@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ 3) เพื่อประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เรียนรายวิชาการจัดทำฐานข้อมูลทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 30 คน เครื่องมือ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบสมมติฐาน โดย t-test Dependent ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและผลการประสิทธิภาพ

* Received March 30, 2022; Revised April 15, 2022; Accepted April 28, 2022

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.22/82.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดกิจกรรม, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน, การเรียนรู้แบบออนไลน์, ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a model and find an effective model of project-based learning activities through online learning management that affects digital literacy skills of education students 2) to study the achievement of students studying by organizing project-based learning activities through online learning management that affects digital literacy skills of education students 3) to assess the digital literacy skills obtained from project-based learning activities through online learning management that affect the digital literacy skills of education students, and 4) to study the satisfaction of students studying by organizing project-based learning activities through online learning management that affects digital literacy skills of education students. A project-based learning activity model through online learning that affects digital literacy skills. The sample group was 2nd year students of the Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. There were 30 students studying in subjects Database Management System for Education for the 1st semester of the academic year 2021. Research tools were 1) learning management plan 2) pretest and posttest 3) digital literacy skills test and 4) satisfaction assessment form. The statistics used in the research were mean, standard deviation, percentage and hypothesis testing using t- test Dependent. The results of the research found that: 1) the overall model development results showed the appropriateness of the overall model at the highest level, and the efficiency results of the developed model were 81.22/82.23, higher than the specified threshold of 80/80 2) the students' academic achievement after learning management was statistically significantly

higher than before at the .05 level 3) the overall digital literacy skills assessment was at the highest level, and 4) the results of the student satisfaction study were at a high level.

Keywords: A Model of Learning Activities, Project-based Learning Activities, Online Learning, Digital Literacy Skills

บทนำ

ในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีดิจิทัลถูกพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และก้าวกระโดดเป็นอย่างมาก เกิดกระแสการตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่เรียกว่า Digital Disruption คือ ผลกระทบจากการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานแบบใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญหรือการศึกษา 4.0 มีจุดมุ่งเน้น คือ การเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและพัฒนาในมิติต่าง ๆ ไปพร้อมกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความรู้และมีทักษะสำคัญแห่งอนาคต โดยอาศัยวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้สามารถเติบโตและเป็นพลเมืองที่พร้อมดำรงชีวิตและทำงานในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน ก็คือทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการเรียนรู้ให้ตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2561) การให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงานจริงได้ทำงานเป็นทีมส่งผลให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบขั้นตอน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning Activities) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้น โดยผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้และด้านทักษะผ่านการทำงานด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีม โดยมีชิ้นงานเป็นการแสดงออกถึงศักยภาพที่ได้จากการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Learning Skills) อย่างแท้จริง ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นจะเกิดขึ้นได้จากผู้สอนต้องไม่สอนแต่ต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำหรือลงมือปฏิบัติ (วิจารณ์ พานิช, 2555) โดยนำขั้นตอนการพัฒนาโครงงาน 6 ขั้นตอน อันได้แก่ ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ขั้นแสวงหาความรู้ ขั้นสรุป และขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล (ไพฑูรย์ นันตะสุคนธ์ และวัลลภา อยู่ทอง, 2557) มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วน

ร่วมกับการเรียนการสอนนั้นเป็นการกระจายขีดความสามารถของการเรียนรู้ออกไปจากการเรียนการสอนแบบเดิม เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนให้สูงขึ้นและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Iftakhar, S., 2016) ดังนั้น สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์มาช่วยสนับสนุนในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานได้ โดยมีการค้นคว้าแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการสร้างชิ้นงานขึ้น ซึ่งเชื่อว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานนั้นจะเพิ่มอัตราการเข้าชั้นเรียนออนไลน์ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาทัศนคติไปในทิศทางบวกต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็น อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นคว้าหาข้อมูล ข่าวสาร เพิ่มแรงจูงใจ และกระตุ้นให้เกิดเจตคติอันดีต่อผู้เรียนส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่และทุกเวลา (Thomas, J. W., 2000) โดยอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นจะช่วยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังสนับสนุน ส่งเสริมและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนให้สูงขึ้นด้วย ซึ่งเป็นการขยายขอบข่ายการเรียนรู้แบบปกติและประสบการณ์ทางการเรียนรู้ให้เป็นแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ในการเรียนรู้แบบออนไลน์นั้นเมื่อมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนแล้ว ผู้เรียนต้องตระหนักถึงการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital literacy Skills) ซึ่งประกอบด้วย 7 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการเข้าถึง คือ ความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2) ทักษะการวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการอ่านทำความเข้าใจสารสนเทศและสัญลักษณ์ได้อย่างถูกต้อง 3) ทักษะการประเมิน คือ ความสามารถในการประเมินคุณภาพของสารสนเทศ 4) ทักษะการสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการสร้างสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ทักษะการสื่อสาร คือ ความสามารถในการเลือกช่องทางการสื่อสาร เนื้อหาดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม 6) ทักษะการสะท้อนกลับ คือ ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การโต้ตอบ และการเชื่อมโยงสารสนเทศ และ 7) ทักษะการปฏิบัติ คือ ความสามารถในการทำงานร่วมมือกับบุคคลอื่นในการแบ่งปันความรู้ และการแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (พีรวิชญ์ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ, 2561)

จากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เรียนและผู้สอนไม่สามารถที่จะปฏิบัติการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ ทำให้ผู้เรียนขาดการฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงานจริง ไม่สามารถทำงานเป็นทีม ผู้สอนจึงต้องหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เกิดบูรณาการการเรียนการสอนที่ผนวกความรู้ เทคนิค วิธีการ

และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าด้วยกันให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและบูรณาการสารสนเทศเข้ากับความรู้เดิมที่มีได้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการใช้ข้อมูล ข่าวสาร และเข้าถึงดิจิทัล ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองและเป็นผู้เรียนที่รู้เท่ากันดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์

3. เพื่อประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ องค์ประกอบโครงสร้างของการเรียนรู้ ข้อดี ข้อจำกัด หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

1.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุป และ 6) ขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล

1.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์ 3) ทักษะการประเมิน 4) ทักษะการสร้างสรรค์ 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการสะท้อนกลับ และ 7) ทักษะการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ทั้งด้านทฤษฎี และแนวคิดมาพิจารณา ยกร่างรูปแบบ

2.2 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การนำเสนอรูปแบบของ Joyce, B. & Well, M. ซึ่งเป็นวิธีการนำเสนอรูปแบบการสอนที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย มี 5 องค์ประกอบ (Joyce, B. & Well, M., 1996) คือ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) เป้าหมายของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) ผลที่เกิดต่อผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 นำร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาการจัดทำฐานข้อมูลทางการศึกษา และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล โดยเรียบเรียงเป็นข้อคำถามในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในด้านการสื่อความหมาย ด้านความครอบคลุมเนื้อหา และด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยใช้เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert 5 ระดับ ถ้าค่าเฉลี่ย (Mean) มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่คำนวณค่าได้ไม่เกิน 1 ถือว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คัดเลือกจากอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ หรือด้านที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 10 ปี มีความเห็นว่า ข้อความนั้นมีความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะมาปรับปรุง แก้ไขร่างรูปแบบและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ มีดังนี้

กลุ่มทดลองใช้รูปแบบ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน เป็นนักศึกษาที่เรียนในรายวิชานี้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีเครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ

การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ถ้าค่าเฉลี่ย (Mean) มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่คำนวณค่าได้ไม่เกิน 1 ถือว่า ถือว่ามีความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมของแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือโดยมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.60-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40-0.60 (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548)

การประเมินความเหมาะสมของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล และการประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า IOC (Index of Item Object Congruence) ประเด็นการประเมินข้อใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการทดลองและหาความเชื่อมั่น โดยผู้สอนนำไปทดลองประเมินหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การวิจัยระยะที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เรียนรายวิชาการจัดทำฐานข้อมูลทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1/2564 จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอน คือ 1) ให้นักศึกษาทำแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลก่อนเรียน 2) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล 3) เมื่อสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม ให้นักศึกษาทำแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังเรียน และ 4) ทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติ t-test dependent ด้วยโปรแกรม SPSS นำข้อมูลจากแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percent) และนำข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) เป้าหมายของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) ผลที่เกิดต่อผู้เรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุป และ 6) ขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล และทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์ 3) ทักษะการประเมิน 4) ทักษะการสร้างสรรค์ 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการสะท้อนกลับ และ 7) ทักษะการปฏิบัติ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบ

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสื่อความหมาย	4.40	0.80	มาก
2. ด้านความครอบคลุมเนื้อหา	4.60	0.49	มากที่สุด
3. ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้	4.80	0.40	มากที่สุด
รวม	**4.60**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ มีความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.80 รองลงมา คือ ด้านความครอบคลุมเนื้อหา ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.60

ส่วนด้านการสื่อความหมายมีความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.40 ตามลำดับ

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครูศาสตร์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพ

การทดสอบ	n	Score	Percent
ระหว่างเรียน (E_1)	30	30	81.22
หลังเรียน (E_2)	30	30	82.23

จากตารางที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.22/82.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว 80/80

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครูศาสตร์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

การทดสอบ	n	Score	Mean	S.D.	t-test	sig
ก่อนการจัดการเรียนรู้	30	30	19.83	0.52	28.31	.00
หลังการจัดการเรียนรู้	30	30	24.90	0.75		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครูศาสตร์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
1. **ทักษะการเข้าถึง**	4.80	0.41	**มากที่สุด**
2. **ทักษะการวิเคราะห์**	4.47	0.57	**มาก**
3. **ทักษะการประเมิน**	4.40	0.62	**มาก**
4. **ทักษะการสร้างสรรค์**	4.43	0.68	**มาก**

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
5. **ทักษะการสื่อสาร**	4.73	0.52	**มากที่สุด**
6. **ทักษะการสะท้อนกลับ**	4.43	0.73	**มาก**
7. **ทักษะการปฏิบัติ**	4.63	0.56	**มากที่สุด**
รวม	**4.52**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล พบว่า ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.52 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่มีผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทักษะการเข้าถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.80 รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสาร ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.73 และทักษะการปฏิบัติค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.63 ส่วนด้านที่มีผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลอยู่ในระดับมาก คือ ทักษะการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.47 ทักษะการสร้างสรรค์และทักษะการสะท้อนกลับ ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.43 และทักษะการประเมิน ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.40 ตามลำดับ

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน	4.47	0.63	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์	4.23	0.68	มาก
3. ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	4.40	0.67	มาก
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.57	มากที่สุด
รวม	**4.41**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.41 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาในระดับมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.53 ความพึงพอใจของนักศึกษาในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.47 รองลงมา คือ ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.40 และด้านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.23 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากวิธีการนำเสนอรูปแบบการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) เป้าหมายของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) ผลที่เกิดต่อผู้เรียน เป็นรูปแบบที่เป็นระบบได้รับการยอมรับ ง่ายต่อการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.22/82.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของวีนา คงพิษ ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 (วีนา คงพิษ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของพลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และเกียรติศักดิ์ แสงอรุณ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้อย่างสร้างสรรค์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในสถานการณ์การวิกฤติของโรคระบาดหรือในสถานการณ์สังคมที่ไม่ปกติภายใต้ข้อจำกัดด้านระยะเวลาและการจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้เต็มที่ การจัดการเรียนการสอนนอกห้องเรียนหรือที่บ้านซึ่งมาจากสถาบันครอบครัวจะส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการใช้ปัญหาและโครงงานเป็นฐาน (Problem-based Learning and Project-based Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นอกชั้นเรียนนั้นส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนที่นำการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานมาร่วมใช้ จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพได้เช่นกัน (พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และเกียรติศักดิ์ แสงอรุณ, 2565)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทวรรณ กล่อมดี, ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และคณะ ซึ่งได้ออกแบบบทเรียนด้วยสื่อที่น่าสนใจ ใช้สีและตัวอักษร

ที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนส่งผลให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่ากว่าก่อนเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการใช้สื่อต่าง ๆ หรือการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง หากผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมผู้เรียนจะตั้งใจเรียนและสร้างชิ้นงานได้อย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น (นันทวรรณ กล่อมดี, ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และคณะ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของเกวริฐา รองพล พบว่า การเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ควรเสริมสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ มีอิสระในการวางแผน การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยตนเอง (เกวริฐา รองพล, 2565)

3. ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.52 โดยการที่ผู้เรียนได้เรียนออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีความชื่นชอบ สนใจ ใฝ่เรียนรู้ เพลิดเพลินต่อสื่อในโลกออนไลน์ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรคอยชี้แนะแนวทางต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้กลับเข้าสู่เนื้อหาโดยอาจจะสอดแทรกคำถามเพื่อกลับเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา ปกิจเฟื่องฟู และประกอบ กรณีกิจ ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ มีความเห็นว่านอกจากให้ผู้เรียนได้เรียนออนไลน์จากสื่อแล้วผู้สอนยังคงต้องใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน โดยการพยายามสอบถามประเด็นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบคำถาม และการจัดทำชิ้นงานจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้และนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานจากสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม (ณัชชา ปกิจเฟื่องฟู และประกอบ กรณีกิจ, 2563)

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.41 ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเรียนออนไลน์ในสถานการณ์ปัจจุบันจะสอดรับกับบริบทของการแพร่กระจายของโรคระบาด แต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์นั้นควรคำนึงถึงช่วงวลาและระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนด้วย การที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอนไม่ตรงกับคาบระบุไว้ตามตารางหรือการสอนเพิ่มเติมนอกเวลา อาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนน้อยลงสอดคคล้องกับงานวิจัยของอโรชา ทองลาว, พัลลภ สุวรรณฤกษ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการจัดการเรีนการสอนออนไลน์ ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยผู้เรียนให้ข้อเสนอแนะว่าสิ่งที่ส่งผลต่อระดับความพึง

พอใจในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ ช่วงเวลาของการเรียน ระยะเวลาในการเรียน และระบบการเรียนการสอนของการเรียนออนไลน์ หากผู้สอนสามารถจัดการได้ดีมีผลต่อการทำให้ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจที่สูงขึ้น (อโรชา ทองลาว, พัลลภ สุวรรณฤกษ์ และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) เป้าหมายของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) ผลที่เกิดต่อผู้เรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุป และ 6) ขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล และทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์ 3) ทักษะการประเมิน 4) ทักษะการสร้างสรรค์ 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการสะท้อนกลับ และ 7) ทักษะการปฏิบัติ ดังภาพที่ 1

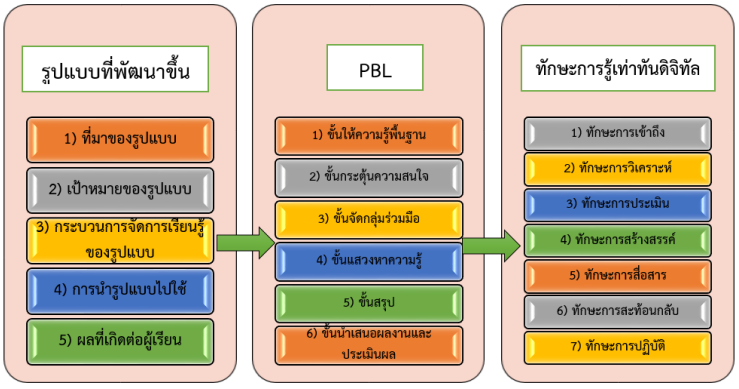

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการเรียนรู้แบบออนไลน์ ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาครุศาสตร์ สรุปได้ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) เป้าหมายของรูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) ผลที่เกิดต่อผู้เรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุป และ 6) ขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล และทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์ 3) ทักษะการประเมิน 4) ทักษะการสร้างสรรค์ 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการสะท้อนกลับ และ 7) ทักษะการปฏิบัติ โดย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.60 และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่มีผลต่อทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.22/82.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานผ่านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ มีผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.52 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.41 สรุปได้ว่า ภายใต้บริบทการแพร่ระบาดของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) การเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ดีนั้นผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนได้การสร้างความรู้ด้วยตัวเอง โดยผู้สอนอาจมอบหมายชิ้นงานจะทำให้ผู้เรียนได้นำความคิดของตนไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม ซึ่งผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กระบวนการดังกล่าวนั้นจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้รู้ เข้าใจ และเท่าทันสื่อได้ ทั้งนี้ยังส่งผลให้ความรู้ที่ผู้เรียนได้ที่สร้างขึ้นมานั้นมีความคงทน สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้เป็นอย่างดี เป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น ๆ และคณะอื่น ๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ ทำงานเป็นกลุ่ม และลงมือปฏิบัติงานแบบออนไลน์ด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้ผู้สอนยังคงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่มีหน้าที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่สนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

เกวริฐา รองพล. (2565). การพัฒนาสื่อบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การออกแบบ การผลิต และการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 7(1), 1-14.

ณัชชา ปกิจเฟื่องฟู และประกอบ กรณีกิจ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 15(2), 1-13.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2561). นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0. เชียงใหม่: ตองสามดีไซน์.

นันทวรรณ กล่อมดี, ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และคณะ. (2565). การใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง รอบรู้เรื่องมะพร้าว ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(2), 77-91.

พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และเกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้คาบการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้อย่างสร้างสรรค์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(1), 211-224.

พีรวิชญ์ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). การรู้เท่าทันดิจิทัล: วิวัฒนาการ ความหมายและการสังเคราะห์ทักษะ. วารสารวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยีประยุกต์, 1(2), 72-81.

ไพฑูรย์ นันตะสุคนธ์ และวัลลภา อยู่ทอง. (2557). การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน. ในหน่วยศึกษานิเทศก์. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วีนา คงพิษ. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีการช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนตามการเรียนรู้แบบ VARK. ใน

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

อโรชา ทองลาว, พัลลภ สุวรรณฤกษ์ และคณะ. (2563). การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ต่อการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2563. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 4(2), 617-63.

Iftakhar, S. (2016). GOOGLE CLASSROOM: WHAT WORKS AND HOW ? Education and Social Sciences, 3(2), 12-18.

Joyce, B. & Well, M. (1996). Models of teaching (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Thomas, J. W. (2000). A REVIEW OF RESEARCH ON PROJECT-BASED LEARNING. San Rafael, CA: Autodesk Foundation.

บทความวิจัย

การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์*

PUBLIC RELATIONS OF RESEARCH IN HOUSING DESIGN FOR THE ELDERLY AND MOBILITY DISABLED PEOPLE BASED ON UNIVERSAL DESIGN CONCEPT THROUGH THE ONLINE SOCIAL MEDIA

อภิชัย ไพรสินธุ์
Aphichai Praisin
อัษฎา วรรณกายนต์
Asada Wannakayont
ลลิลทิพย์ รุ่งเรือง
Lalintip Rungruang
ณัฐธิณี วรรณกายนต์
Nuttinee Wannakayont
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University, Thailand
E-mail: praisin.ap@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัย และประเมิน ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่สนใจ ที่เข้ามาเยี่ยมชม และเข้ามามีส่วนร่วมในเพจเฟสบุ๊คหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม การประชาสัมพันธ์งานวิจัย จำนวน 70 คน ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ หรือแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ คณะผู้วิจัยได้สร้างโพสต์ข้อความและแทรกสื่อในเพจเฟสบุ๊คหลักสูตรฯ ใช้เวลาการเผยแพร่ และเก็บข้อมูล 120 วัน โดยกลุ่มตัวอย่างจะเข้าไปรับชม มีส่วนร่วม และประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำเสนอผลงานของอาจารย์

* Received September 22, 2021; Revised December 10, 2021; Accepted April 4, 2022

ประจำหลักสูตรที่เป็นผลงานวิจัย ด้วยการประชาสัมพันธ์โดยใช้แบนเนอร์ โปสเตอร์ และแผ่นพับโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการใช้ เพจ Facebook ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่สนใจได้อย่างรวดเร็ว สร้างการยอมรับ ภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ อีกทั้ง สามารถนำความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการออกแบบที่พักอาศัยตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน 2) ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 42 คน (ร้อยละ 60) มีอายุ 15-25 ปี จำนวน 40 คน (ร้อยละ 57.14) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 56 คน (ร้อยละ 80) และมีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 39 คน (ร้อยละ 55.72) และความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.75 และ SD.= 0.45)
คำสำคัญ : การประชาสัมพันธ์, งานวิจัย, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of this survey research were to public relations and to assess the satisfaction of public relations in the research topic named housing design for the elderly and mobility disabled people based on the universal design concept. The sample group was from 70 people of online social media by accidental or convenience sampling consisting of visitors and participants of the Facebook Page of the Bachelor of Science Program in Civil Engineering Technology and Architecture. The research tools were the public relation media and the satisfaction assessment form in public relations. Following the process, post and insert the public relations media on the PhD. Facebook Fanpage. Then, participants viewed and participated with the media on Facebook Fanpage to complete the satisfaction assessment form. Used 120 days of publishing media on Facebook Page for collecting the data. Descriptive statistics used for this research were percentage, mean, and standard deviation. The study found that: 1) Public relations of the instructor's research in the program using banner, poster, and brochure through the online social media of Facebook Fanpage that could be made accessible for the target group and interesting people readily, acceptability, corporate image, and credibility in academic. In addition, could utilize the knowledge of research results to design housing based on the universal design concept. 2) Most of the participants were male (60%), 15-25 years old (57.14%), in Bachelor's Degree (80%), and students (55.72%). The total of satisfactions was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.75 and S.D. = 0.45)

Keywords: Public Relations, Research, Online Social Media

บทนำ

การประชาสัมพันธ์ หรือการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ เป็นส่วนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงด้วยวิธีการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายเกิดมีความรู้ ความเข้าใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบัน (เมศิยาห์ อ่อนตา, 2562)

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม เป็นหลักสูตร ที่มีความมุ่งเน้นในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ และ สร้างนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม เพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตและ ความต้องการทางด้านอุตสาหกรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม (สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม, 2559) ทั้งนี้ การดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯ ในช่วงที่ผ่านมา เน้นส่งเสริมและสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทั่วไป และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน หรือผู้ที่สนใจได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปทำงาน หรือนำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาตนเอง ชุมชน และท้องถิ่น จากการดำเนินงานในการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่า การประชาสัมพันธ์ที่ผ่านมา ยังขาดการสื่อสารที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ เกิดความน่าเชื่อถือ เกิดการยอมรับ และความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรฯ ในการตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีทางวิชาการ แก่หลักสูตรฯ รวมไปถึงยังขาดการประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตรฯ ที่ต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองทางด้านวิชาการ และยังขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจที่มีต่อผลงานทางวิชาการดังกล่าว เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาผลงานทางวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตรฯ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตร ที่ได้รับการสนับสนุนการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหวตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนการวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยเป็นการออกแบบที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อม ให้มีความสะดวก และปลอดภัยในการใช้ชีวิต อันจะนำไปสูการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการ และผู้สูงอายุ ที่ในอนาคตจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข เข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่พักอาศัยได้อย่างสะดวก พึ่งพาตนเองได้ ปลอดภัย ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ และปราศจากอุปสรรค (อภิชัย ไพรสินธุ์ และคณะ, 2563)

ดังนั้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตร ที่ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นในแต่ละปี ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่สนใจได้รับรู้ เรียนรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือนำไปใช้ในการอ้างอิงทางวิชาการ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้จาการศึกษาวิจัย โดยในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย จะใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกระดับ (อภิชัจ พุกสวัสดิ์ และกุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, 2556) โดยสื่อสังคมออนไลน์มีอยู่ด้วยกันหลากหลายกลุ่มชุมชนออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Instagram เป็นต้น โดยเฉพาะ Facebook นับเป็นกลุ่มชุมชนออนไลน์ขนาดใหญ่ที่มีปริมาณผู้เข้าถึงเป็นจำนวนมาก อีกทั้งองค์กรส่วนใหญ่ภายในประเทศนิยมเลือกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์องค์กร (จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์, 2558) ; (วิภัคฉณัฏฐ์ นิมิตพันธ์ และศิริจันทรา พลกนิษฐ์, 2559) ทั้งนี้ เป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งคนทั่วไป นักศึกษา นักออกแบบที่พักอาศัย และผู้ประกอบการธุรกิจที่พักอาศัย สามารถนำแบบที่พักอาศัยที่ได้ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ สร้าง ปรับปรุง ที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับคนพิการ และผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อม ที่เป็นมิตรกับคนทุกวัย ไม่มีการแบ่งแยก เป็นสังคมที่มีความเสมอภาพ และเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาสังคม สู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่สนใจที่เข้ามาเยี่ยมชม และมีส่วนร่วมใน เฟสบุ๊คแฟนเพจ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่สนใจที่เข้ามาเยี่ยมชมและมีส่วนร่วมใน เฟสบุ๊คแฟนเพจ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธา

และสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรจำกัดได้ เนื่องจากเนื่องจากผู้ที่สนใจที่เข้ามาเยี่ยมชมและมีส่วนร่วมในเพจเฟสบุ๊ค มีความสนใจในข้อมูลหรือเนื้อหาที่ไม่เหมือนกัน อีกทั้ง ในการแสดงข้อมูลในเฟสบุ๊คจะมีการโพสต์ข้อมูลจากเพื่อน และเพจเฟสบุ๊คต่างๆ ตลอดเวลา ทำให้ข้อมูลหรือเนื้อหาที่โพสต์ลงในเพจเฟสบุ๊คเกิดความเคลื่อนไหว ที่เปิดมาแล้วอาจข้ามหรือไม่เจอข้อมูลหรือเนื้อหาที่โพสต์ลงไป ทำให้ไม่สามารถระบุว่าจำนวนประชากรได้ ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G.Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมันร้อยละ 90 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ คือ

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม (โดยทั่วไปนิยมใช้สัดส่วน 40% หรือ 0.4)

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (Z มีค่าเท่ากับ 1.65 ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 (ระดับ 1))

E แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น (ระดับความเชื่อมั่น 90% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.10 = 0.1)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{(.40)(1-.40)(1.65)^2}{(.1)^2} = 65.34$$

ซึ่งหมายความว่าจะต้องใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 66 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 10 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 70 คน โดยมีวิธีได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. ขอบเขตด้านสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย

สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย คณะผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊คแฟนเพจ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรมคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ดำเนินการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ใน 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 แบนเนอร์ (Banner)

2.2 โปสเตอร์ (Poster)

2.3 แผ่นพับ (Brochures)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย

การสร้างสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยมีขั้นตอนใน ตามลำดับต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ การสร้างสื่อใน การประชาสัมพันธ์ และสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการของการวิจัยครั้งนี้

3.1.2 การออกแบบ สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตรฯ โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกใช้ในสื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบนเนอร์ 2) โปสเตอร์ และ 3) แผ่นพับ โดยมีการออกแบบดังนี้

1) แบนเนอร์ จะใช้นำเสนอข้อมูลที่เป็นภาพ และข้อความสั้นๆ กะทัดรัด ได้ใจความ สามารถดึงดูดความสนใจ และสื่อความหมายได้รวดเร็ว

2) โปสเตอร์ จะใช้นำเสนอข้อมูลที่เป็นภาพ และข้อความสั้นๆ กะทัดรัด มีรายละเอียด ขนาดใหญ่มากกว่าแบนเนอร์

3) แผ่นพับ จะใช้นำเสนอข้อมูลที่เป็นภาพ ข้อความ และอื่ข้อมูลนๆ ลงไป โดยมีรายละเอียดมากกว่าโปสเตอร์ใช้การพับเพื่อแบ่งเนื้อหาและกางออกขณะที่ใช้งาน

3.1.3 สร้างสื่อตามที่ได้ออกแบบไว้ ตกแต่งสี เพิ่มหัวข้อ เพิ่มข้อความ การอธิบายภาพ และจัดเรียงลำดับ ใส่พื้นหลัง ใส่รูปแบบตัวอักษร โดยใช้โปรแกรมตบแต่งภาพทางคอมพิวเตอร์ เมื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัยเสร็จก็ทำการแปลงไฟล์เป็น นามสกุล .jpg

3.1.4 นำสื่อที่สร้างขึ้นไปประชาสัมพันธ์งานวิจัยเพื่อเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นเฟสบุ๊คแฟนเพจ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จากนั้นดูข้อบกพร่องต่างๆ ถ้ามีข้อบกพร่องก็นำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย

การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและการกำหนดข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการในแบบประเมินความพึงพอใจในการวิจัยครั้งนี้

3.2.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยฉบับร่างให้ครอบคลุมประเด็นสาระสำคัญของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.2.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยฉบับร่างเสนอต่อ ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา สาระสำคัญ ประเด็นข้อคำถามในเรื่อง การประชาสัมพันธ์และรับฟังข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยฉบับร่างกลับมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำจากที่ปรึกษางานวิจัย

3.2.5 นำแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ไปทำแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยออนไลน์ โดยใช้ Google From

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เรื่อง การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 รวบรวมสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่

4.1.1 แบนเนอร์

4.1.2 โปสเตอร์

4.1.3 แผ่นพับ

4.2 ลงชื่อเข้าไปที่เฟสบุ๊คแฟนเพจ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

4.3 สร้างข้อความในการนำเสนอ และจัดลำดับสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย

4.4 ลงข้อความและแทรกสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย และเพิ่มส่วนที่เชื่อมโยง (Link) ไปที่แบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยออนไลน์

4.5 ตรวจสอบข้อความ สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยและส่วนที่เชื่อมโยง (Link) ข้อมูลต่างๆ

4.6 โพสต์ข้อความ และรูปภาพสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย โดยการประชาสัมพันธ์งานวิจัยผ่านเพจเฟสบุ๊ค หลักสูตรฯ ให้กลุ่มตัวอย่างที่สนใจได้ศึกษา เป็นระยะเวลา 120 วัน

4.7 กลุ่มตัวอย่างที่สนใจที่เข้ามาเยี่ยมชม และมีส่วนร่วมในเพจเฟสบุ๊ค หลักสูตรฯ ได้ศึกษาสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย และงานวิจัย

4.8 กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ตามระดับน้ำหนักคะแนน

4.9 นำผลที่ได้จากการประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการประชาสัมพันธ์งานวิจัย

การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตรฯ โดยใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) แบนเนอร์ 2) โปสเตอร์ และ 3) แผ่นพับ ที่สามารถสื่อสารความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย และทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งหรืองานที่ได้นำเสนอ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยเพจเฟสบุ๊คหลักสูตรฯ ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่สนใจได้อย่างรวดเร็ว สามารถเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยในการแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการด้านการเคลื่อนไหว สร้างการยอมรับ สร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของอาจารย์ในทางวิชาการ

ภาพที่ 1 แบนเนอร์ประชาสัมพันธ์งานวิจัย

ภาพที่ 2 โปสเตอร์ และ แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์งานวิจัย

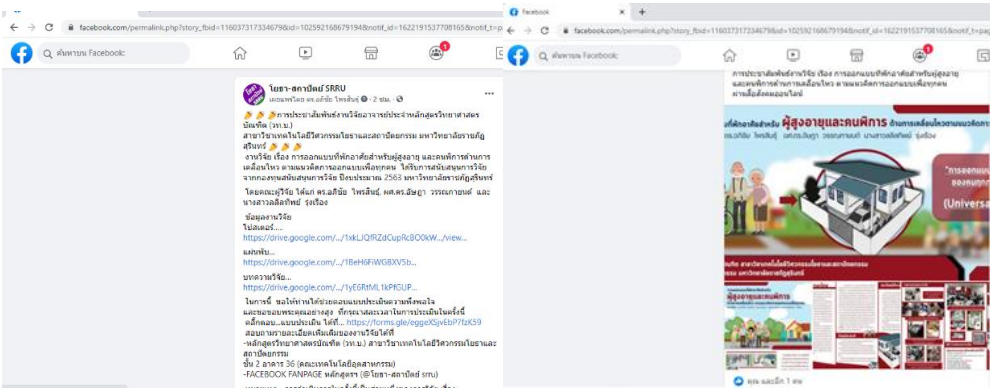

ภาพที่ 3 การประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. ผลการประเมินความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ	ชาย	42	60
	หญิง	28	40
รวม		70	100
2.อายุ	15-25 ปี	40	57.14
	26-35 ปี	5	7.14
	36-45 ปี	14	20

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
	46-55 ปี	4	5.72
	56 ปี ขึ้นไป	7	10
รวม		70	100
3. การศึกษา	มัธยมศึกษา	3	4.3
	อนุปริญญา	0	0
	ปริญญาตรี	56	80
	สูงกว่าปริญญาตรี	11	15.7
รวม		70	100
4. อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	13	18.58
	รัฐวิสาหกิจ	2	2.85
	เอกชน	7	10
	ธุรกิจส่วนตัว	8	11.43
	นักเรียน/นักศึกษา	39	55.72
	อื่นๆ	1	1.42
	รวม	70	100

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน 42 คน คิดเป็น ร้อยละ 60 มีอายุ 15-25 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.14 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 56 คน คิดเป็น ร้อยละ 80 และมีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 55.72 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีสื่อที่หลากหลาย	4.81	0.43	มากที่สุด
2. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีสื่อที่เหมาะสม	4.77	0.42	มากที่สุด
3. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย	4.69	0.47	มากที่สุด
4. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.63	0.52	มากที่สุด
5. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาที่สื่อความหมายได้ดี	4.69	0.50	มากที่สุด
6. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย	4.77	0.46	มากที่สุด
7. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว	4.74	0.47	มากที่สุด
8. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย	4.80	0.47	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
9. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์	4.83	0.38	มากที่สุด
10. เป็นการประชาสัมพันธ์ที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร	4.81	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.75	0.45	มากที่สุด

2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ มีสื่อที่หลากหลาย และสามารถสร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถสรุประดับความคิดเห็น 3 ลำดับสูงสุด ได้ดังนี้ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.38 เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีสื่อที่หลากหลาย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.43 เป็นการประชาสัมพันธ์ที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 และเป็นการประชาสัมพันธ์ที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) สามารถเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และรวดเร็ว สร้างการยอมรับ สร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือในทางวิชาการแก่องค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัษฎา วรรณกายนต์ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด สำหรับข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนประเภทผักอินทรีย์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า การประชาสัมพันธ์งานวิจัยเป็นการนำเสนอผลงานวิจัยของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และกว้างขวาง ตรงกับความสนใจที่ผู้สนใจได้เข้ามาเยี่ยมชม และมีส่วนร่วม สามารถ

เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย และนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อหลักสูตรให้เป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการ (อัษฎา วรรณกายนต์ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดที่ สุทธิชัย ปัญญโรจน์ ได้กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดความเข้าใจ ทำให้เกิดการสร้างการยอมรับ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดการชื่นชม ยินดี ทำให้เกิดความร่วมมือ สร้างภาพลักษณ์ และชื่อเสียง แก่บริษัท แก่องค์กร แก่สินค้า (สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2558)

2. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัค ถาวรนิติกุล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ของคณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า ความคิดเห็นและความพอใจในของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุภัค ถาวรนิติกุล, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติยา ชุ่มอภัย ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ข่าวสาร และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระดับมาก (นิติยา ชุ่มอภัย, 2562)

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจาก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างสื่อ และเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ที่สามารถสื่อสารถึงองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังนำสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นเครื่องมือที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นการสื่อสารโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถนำเสนอ แบ่งปัน เนื้อหารูปภาพ เสียง ข้อความ คลิปวิดีโอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน การแบ่งปันเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของการเข้าร่วมในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน (วราพร ดำจับ, 2562) จึงทำให้การประชาสัมพันธ์งานวิจัยเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประชาสัมพันธ์งานวิจัยที่เป็นผลงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรนี้ เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ ที่ได้รับจากงานวิจัยในทางวิชาการ กับกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่สนใจได้รับรู้เรียนรู้ ในเรื่องของการออกแบบ ที่พักอาศัยและการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมไปถึงคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข เข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่พักอาศัยได้อย่างสะดวก พึ่งพาตนเองได้ ปลอดภัย ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ

และปราศจากอุปสรรค โดยในการประชาสัมพันธ์งานวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อที่มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่าหนึ่งแบบ (Multi Activity) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่สนใจ ซึ่งในการนำเสนอจะใช้ขนาด ลักษณะและสีตัวอักษร พื้นหลัง รวมไปถึงการนำภาพเข้ามาช่วยในการสื่อความหมายให้มีความน่าสนใจ สื่อสารได้ง่าย และรวดเร็ว อีกทั้งคณะผู้วิจัยยังได้นำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน ทำให้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานวิจัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความ พึงพอใจที่มีต่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ มีสื่อที่หลากหลาย และสามารถสร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ควรสร้างสื่อในการประชาสัมพันธ์งานวิจัยที่มีทั้งรูปแบบทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักศึกษา ผู้ที่สนใจ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามาศึกษา หรือได้ทราบข้อมูลผลงานวิจัยต่าง ๆ ของอาจารย์ประจำหลักสูตร 2) ควรสร้างสื่อ และช่องทางการสื่อสารผ่านผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบอื่น เช่น สื่อ วีดีโอ ในช่องทาง Line, Youtube เป็นต้น และ 3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์งานวิจัย หรือประชาสัมพันธ์งานอื่น ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารของผู้ที่สนใจที่เข้ามาเยี่ยมชม และเข้ามามีส่วนร่วมในเพจเฟสบุ๊คหลักสูตรฯ เพื่อตอบสนองความต้องการการรับรู้ข่าวสารของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2558). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, 8(2), 55-69.

นิติยา ชุ่มอภัย. (2562). การศึกษาการรับรู้ข่าวสาร และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการประชาสัมพันธ์ ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารอินฟอร์เมชั่นสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 26(2), 19-28.

เมศิยาห์ อ่อนตา. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการประชาสัมพันธ์. ใน สำนักงานคณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วราพร ดำจับ. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 7(2), 143-159.

วิภัคฉณัฏฐ์ นิมิตพันธ์ และศิริจันทรา พลกนิษฐ์. (2559). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 6(1), 21-31.

สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม. (2559). มคอ. 2 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต เทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2559. ใน หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต เทคโนโลยีวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สุภัค ถาวรนิติกุล. (2557). การศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ของคณะเกษตรกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2) , 1137-1148.

สุทธิชัย ปัญญโรจน์. (2558). การประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด. วารสาร TPA News, 25(223) , 45-46.

อภิชัจ พุกสวัสดิ์ และกุลทิพย์ ศาสตระรุจิ. (2556). การประชาสัมพันธ์ภายใต้กระแสสื่อสังคมออนไลน์. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 6(2), 24-38.

อภิชัย ไพรสินธุ์ และคณะ. (2563). การออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการด้านการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อัษฎา วรรณกายนต์ และคณะ. (2564). การพัฒนาสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์งานวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด สำหรับข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนประเภทผักอินทรีย์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์. ใน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ความพึงพอใจ ความคาดหวัง และความต้องการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ของนักเรียนในสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19*

SATISFACTION EXPECTATION AND DEMAND IN ONLINE CLASS OF TUTORING SCHOOL DURING COVID-19 PANDEMIC

ปัณณรุจน์ ดิศพงษ์สันต์
Pannaruj Dispongsant
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thaialnd
Email: pannaruj.d@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจความพึงพอใจของการเรียนพิเศษออนไลน์ 2) ศึกษาหาความคาดหวังของการสอนแบบออนไลน์ในสถาบันกวดวิชา และ 3) เสนอแนวทางการปรับตัวการสอน ออนไลน์ให้กับโรงเรียนกวดวิชาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองในช่วงการระบาดของโรคโควิท-19 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามในกลุ่มประชากรเป็นนักเรียนจากโรงเรียนกวดวิชา 5 สถาบัน เพศหญิง 60.6% เพศชาย 39.4% อายุระหว่าง 13 - 19 ปี การสัมภาษณ์เชิงลึกในนักเรียน 1 คน และ อาจารย์สอนพิเศษ 1 คน พบว่านักเรียนที่เรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์มีความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียนถึงแม้รูปแบบการสอนจะเปลี่ยนไปในระดับมากที่สุด (4.21±1.12) และพึงพอใจปริมาณของงานที่ได้รับมอบหมายในระดับน้อย (1.94±1.03) มีความคาดหวังให้สอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่าเหมือนเรียนปกติ (4.66±0.75) มีความคาดหวังให้สามารถสอบถามครูผู้สอนกวดวิชาในประเด็นที่ไม่เข้าใจภายหลังการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ได้ (4.50±0.50) มีความคาดหวังให้สถาบันกวดวิชาลดค่าใช้จ่ายในการเรียนลงจากการเรียนที่สถาบันกวดวิชาปกติ (4.17±0.37) ความต้องการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังการระบาดของโรค โควิท-19 ได้จบลง พบว่านักเรียน 62.5% ต้องการเรียนพิเศษตัวต่อตัวเป็นหลักและเรียนพิเศษออนไลน์เป็นบางครั้ง 25% ต้องการเรียนพิเศษออนไลน์เป็นหลักและเรียนพิเศษตัวต่อตัวเป็นบางครั้ง และ 12.5% ไม่ต้องการเรียนพิเศษออนไลน์ ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนพึง

*Received November 5, 2021; Revised February 1, 2022; Accepted March 30, 2022

พอใจเมื่อติวเตอร์มีเวลาหลังคลาสเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ถามคำถามที่ตนเองสงสัย และนักเรียนคาดหวังการตอบคำถามที่สงสัยในทันทีรวมถึงการได้รับคำแนะนำทางด้านการศึกษาต่อ

คำสำคัญ: โรงเรียนกวดวิชา, การเรียนพิเศษออนไลน์, โควิท-19

Abstract

The objectives of this article were 1) investigate the satisfaction of online learning in tutoring school during the COVID-19 lockdown 2) investigate the expectation of students and guardian toward the tutoring school during the online tutoring class 3) provide suggestion to the tutoring school to meet satisfaction of students and guardian during the COVID-19 pandemic. The study was conducted by mixed method using questionnaires of 60.6% female and 39.4% male age 13-19 years old from 5 tutoring schools. An in-depth interview of 1 student and 1 tutoring teacher. The study found that students are most satisfy with the topic learnt during the online class (4.21±1.12) and the least satisfy with the amount of assignments(1.94±1.03). They expect the efficiency to be equal as they have taught in person (4.66±0.75). They expect to access to tutoring teacher after the class to ask questions (4.50±0.50). They expect the tutoring school to give discount on the courses (4.17±0.37). The demand of online classes after the pandemic shows that 62.5% prefer an offline class with some online classes, 25% prefer online class with some offline classes and 12.5% of students do not want to study via online at all. The result from in-depth interview found that student want an immediate explanation of the unclear topics. An extra time after each class that allow students to ask questions, plus, the extra tools to facilitate in university admission are expected by students from tutoring schools.

Keywords: Tutoring School, Online Learning, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (SARS - CoV - 2) ที่ก่อให้เกิดโรคปอดบวมจากไวรัสโคโรนา หรือ COVID- 19 ได้แพร่ระบาดไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค.

ได้ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนด (พรก.) การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ฉบับที่ 16 โดยมีข้อกำหนดและข้อปฏิบัติ 8 ข้อ หนึ่งในข้อกำหนดได้กำหนดให้สถานศึกษางดใช้อาคารในการจัดการเรียนการสอน โดยทำการหยุดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา และกำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ หรือ การให้ใบงาน โดยไม่ให้มีการเข้าชั้นเรียน (Physical School Closure, PSC) นอกเหนือจากสถาบันการศึกษาแบบปกติที่ต้องปรับตัวต่อการสอนแบบออนไลน์ สถาบันกวดวิชาก็เป็นอีกสถาบันที่จำเป็นต้องปรับตัว การเรียนกวดวิชาต่างจากการเรียนในโรงเรียนปกติ เนื่องจากการเรียนกวดวิชาเกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน ไม่ใช่การเรียนภาคบังคับเหมือนโรงเรียนทั่วไป ซึ่งสถาบันกวดวิชาเข้าข่ายอยู่ในสินค้าเฉพาะกลุ่ม ผู้ใช้บริการมีกระบวนการตัดสินใจในการซื้อคอร์สทั้งก่อนซื้อ ระหว่างทำการซื้อ และ การบริการหลังจากที่ซื้อคอร์สไปแล้ว (สิริชัย ดีเลิศ และคณะ) โดยซึ่งปัจจัยให้ตัดสินใจ ได้แก่ เทคนิคการสอนและประสบการณ์ของตัวผู้สอน รวมถึงเนื้อหาของบทเรียนและตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนสอนพิเศษ (พรหมสร เดชากวินกุล, 2552)

เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อผลลัพธ์ของการเรียนกวดวิชา โดยส่วนมากนักเรียนเรียนโรงเรียนกวดวิชาเพื่อให้นักเรียนสามารถสอบเข้าระดับอุดมศึกษาได้ (จิรา ขาวิเศษ, 2557) การปรับตัวของโรงเรียนกวดวิชามาเป็นการสอนแบบออนไลน์หากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและผู้เรียนได้ อาจจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของโรงเรียนกวดวิชาได้ ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการในการศึกษาความพึงพอใจในปัจจุบันของผู้ปกครองและนักเรียนที่เรียนพิเศษผ่านช่องทางออนไลน์ รวมถึงความคาดหวังที่ผู้ปกครองและนักเรียนมีต่อสถาบันกวดวิชาในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ของนักเรียนจากสถาบันกวดวิชาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ของนักเรียนจากสถาบันกวดวิชาในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความต้องการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ภายหลังสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ของนักเรียนจากสถาบันกวดวิชาในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมโดยมีการทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในกลุ่มประชากรแบบเจาะจงจำนวน 405 คน ใช้สมการของ (Cochran W. G., 1963) มีการเผื่อ Sampling Error 5% ในการคำนวณจำนวน

ประชากรตัวอย่าง ประชากรในการทำแบบสอบถามต้องเป็นนักเรียนที่เคยเรียนพิเศษในห้องเรียนปกติและมีการปรับมาเรียนพิเศษผ่านช่องทางออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เก็บตัวอย่างจากกลุ่มประชากรจากนักเรียนอายุ 13 - 19 ปี จากเรียนโรงเรียนกวดวิชา 5 สถาบัน ได้แก่ Medcoach Ignite by Ondemand House of Grinffin The Pillar Enconcept เคมีอ.อุ๊ รวมเป็นจำนวน 328 คน และนักเรียนที่ไม่ได้เรียนในสถาบันกวดวิชา (เรียนกับติวเตอร์ส่วนตัว) 84 คน แบบสอบถามดัดแปลงจากแบบสอบถามในงานวิจัยของ (Dziuban C. et al., 2015) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา เขตที่ตั้งสถานที่อยู่อาศัยและจังหวัด รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ความถี่ในการเรียนกวดวิชาต่อสัปดาห์ รูปแบบการเรียนกวดวิชาในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสำหรับการใช้บริการกวดวิชา

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ ใช้วิธีการให้คะแนนแบบมาตราวัดของลิเคิร์ท (Linkert scale) 5 ระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง พึงพอใจในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบประเมินสิ่งที่คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบอนไลน์ภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ใช้วิธีการให้คะแนนแบบมาตราวัดของลิเคิร์ท (Linkert scale) 5 ระดับ โดยกำหนดให้ 1 หมายถึง คาดหวังในระดับน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง คาดหวังในระดับมากที่สุด

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือทำโดยการนำเสนอแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่านและผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งหมด 3 ท่าน โดยทุกท่านเป็นอาจารย์ประจำคณะวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิตเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและส่งกลับให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนน IOC โดยได้รับคะแนน IOC 0.95 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับค่าที่ยอมรับได้

การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Non-structural in-depth interview) โดยสัมภาษณ์ ติวเตอร์จำนวน 1 ท่าน นักเรียนที่ใช้บริการโรงเรียนกวดวิชา 1 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้คำสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ติวเตอร์ อาจารย์ที่สอนในโรงเรียนกวดวิชา หรือ ติวเตอร์อิสระ สอนพิเศษมาอย่างน้อย 3 ปี เพื่อให้ครอบคลุมกับช่วงเวลาก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 มีประวัติการสอนสดในห้องเรียนปกติ และ ทำการสอนออนไลน์ช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 สามารถให้เวลาผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์อย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่มีการเจาะจงเพศ หรืออายุของติวเตอร์ท่านนั้น

นักเรียน ใช้บริการติวเตอร์ หรือสถาบันกวดวิชาทั้งในช่วงก่อนมีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และมีการใช้บริการติวเตอร์ต่อเนื่องมาจนถึงช่วงที่มีการเรียนออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้รับกลับมาเพื่อนำไปวิเคราะห์ ส่วนที่ 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบร้อยละ ข้อมูลจากคำถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาคะแนนเฉลี่ยเลขคณิต (mean) โดยมีการกำหนด Likert scale 5 ระดับดังต่อไปนี้

ระดับความเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5 คะแนน
มาก	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน

การแปลค่าความพึงพอใจและสิ่งที่คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ทำโดยการคำนวณตามสูตรค่าทางสถิติคะแนนเฉลี่ยเลขคณิต ซึ่งกำหนดช่วงของการวัดและแปลความหมายของข้อมูลดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ/ ความคาดหวัง
4.21 - 5.00	**มากที่สุด**
3.41 - 4.20	**มาก**
2.61 – 3.40	**ปานกลาง**
1.81 - 2.60	**น้อย**
1.00 - 1.80	**น้อยที่สุด**

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (interview) ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytical induction) แจกแจงข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มประชากรศึกษา จำนวน 53 ชุดข้อมูลที่มีการเรียนพิเศษออนไลน์อยู่ก่อนหน้าที่จะมีสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างการเรียนแบบสดก่อนมีสถานการณ์การแพร่ระบาดและการเปลี่ยนมาเรียนออนไลน์ภายหลังจากการมีการแพร่ระบาด ทางผู้ศึกษาได้

ทำการนำข้อมูลดังกล่าวออกจากการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้เหลือผลสำรวจทั้งหมด 359 ชุดที่เข้าสู่ระบบการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลประชากรที่ศึกษา

แบบสอบถามจำนวน 359 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 60.6 เพศชายร้อยละ 39.4 อายุระหว่าง 13 - 15 ปี อาศัยในเขตพญาไทยร้อยละ 29.1 เขตธนบุรีร้อยละ 29.8 เขตจตุจักรร้อยละ 20.8 และเขตอื่น ๆ ร้อยละ 20.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 50,000 - 69,999 บาทคิดเป็นร้อยละ 13.2 รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 30,000 - 49,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.3 และ รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวตั้งแต่ 70,000 บาท ร้อยละ 46.5 วิชาที่มีการเรียนกวดวิชาโดยส่วนใหญ่ คือ วิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีค่าใช้จ่ายในการเรียนแต่ละวิชาเฉลี่ยอยู่ที่ 7445 บาทต่อเดือนต่อวิชา นักเรียนส่วนใหญ่เรียนกวดวิชาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 วัน

ความพึงพอใจในการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์

งานวิจัยนี้ได้มีการสอบถามความพึงพอใจในการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์ในรูปแบบของ Likert scale การให้คะแนน 1-5 จากผลการทำแบบสอบถามสามารถสรุปผลออกมาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยต่อความพึงพอใจในการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์

หัวข้อ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
1. ความพึงพอใจเมื่อมีการเรียนการสอนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์	3.02	ปานกลาง
2. ความพึงพอใจในผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียน การสอนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์	3.88	มาก
3. ความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนกวดวิชาแบบออนไลน์ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19	3.50	มาก
4. ความพึงพอใจในเนื้อหาที่เรียนถึงแม้รูปแบบการเรียนการสอนจะเปลี่ยนมาเป็นการเรียนแบบออนไลน์	4.21	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจในบรรยายกาศของการเรียน การสอนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์	2.45	น้อย
6. ความพึงพอใจกับสัญญาณอินเตอร์เน็ตในระหว่างที่มีการเรียนพิเศษออนไลน์	3.39	ปานกลาง
7. ความพึงพอใจกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนพิเศษออนไลน์	4.01	มาก
8. ความพึงพอใจในเครื่องมือที่แต่ละ platform มีให้	3.90	มาก
9. ความพึงพอใจกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนระหว่างการสอน	2.76	ปานกลาง

หัวข้อ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
10. ความพึงพอใจกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนภายหลังการสอน เช่น การให้ข้อเสนอแนะ ตอบคำถามหลังชั่วโมงเรียน เป็นต้น	2.55	น้อย
11. ความพึงพอใจกับคุณภาพของสื่อการสอน เช่น สไลด์ PowerPoint หนังสือ หรือ วีดีโอ	3.97	มาก
12. ความพึงพอใจกับงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การบ้านหรือโครงงาน	1.94	น้อย

ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 359 คน หัวข้อที่ผู้ใช้บริการสถาบันกวดวิชาส่วนมากพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ พึงพอใจในเนื้อหาที่เรียนผ่านช่องทางออนไลน์ (4.21±1.12) หัวข้อที่ผู้ใช้บริการพึงพอใจระดับมาก ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนพิเศษ (4.01±0.58) คุณภาพของสื่อการสอน (3.97±1.44) เครื่องมือที่แต่ละ platform มีให้ (3.90±0.66) ผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนพิเศษ (3.88±0.50) และ รูปแบบการเรียนการสอน (3.50±0.96) หัวข้อที่ผู้ใช้บริการพึงพอใจระดับปานกลาง ได้แก่ สัญญานอินเตอร์เน็ต (3.39±0.92) การมีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (3.02±0.47) และ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนระหว่างชั้นเรียน (2.76±0.43) หัวข้อที่ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับน้อย ได้แก่ บรรยากาศของการเรียนการสอนออนไลน์ (2.45±1.07) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนหลังจากเรียนเสร็จ(2.55±0.79) และ งานที่ได้รับมอบหมาย (1.94±1.03)

จากผลลัพธ์ของการสำรวจความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ศึกษาพบว่า ในหัวข้อของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในช่วงระหว่างเรียนและหลังจากจบชั่วโมงเรียนมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางจนถึงน้อย ผู้ศึกษาจึงทำการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเพื่อนำมาช่วยในการอภิปรายผลของการศึกษา พบว่าเมื่อผู้เรียนกับผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลบวกกับผู้เรียนเนื่องจากทำให้ผู้เรียนมีแรงกระตุ้นในการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนยังทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ถามในจุดที่ตนเองสงสัยเกี่ยวกับบทเรียน หรือปรึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้ศึกษาจึงสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการสถาบันกวดวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เนื้อหาระหว่างเรียนสดกับเรียนออนไลน์ และ ความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์หลังจากเรียนบทเรียนเสร็จ ผู้เรียนท่านนึงกล่าวว่า

“เวลาเรียนคลาสสด พอเห็นหน้าครูหนูก็พอจะรู้ว่าครูเน้นตรงไหนเป็นพิเศษค่ะ ถ้าเป็นเรียนตัวต่อตัว หนูยังโอเคนะคะ หนูยังไงก็ยังหาจังหวะขัดอาจารย์ถามคำถามได้ระหว่างที่อาจารย์สอน แต่พอเป็นคลาสสดออนไลน์ที่เรียนกันหลายๆคน...มันไม่กล้าขัดขึ้นมาค่ะ กลัวคนอื่นจะเสียเวลา กลัวคนอื่นคิดว่า ถามคำถามอะไรอ่ะ ถ้าเป็นตอนก่อนมีโควิท แล้วเป็นคลาส

กลุ่ม หนูยังไปถามอาจารย์ได้หลังจากที่เขาสอนเสร็จแบบส่วนตัว แต่พอออนไลน์ปุ๊บ หมดชั่วโมงก็คือหมดชั่วโมง แล้วเวลาถามออนไลน์ อาจารย์ก็จะตอบกลับมาด้วยการพิมพ์ ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้เข้าใจมากขึ้นเท่าไหร่หรอกค่ะ เนื้อหา (เรียนสดกับออนไลน์) ไม่ค่อยเปลี่ยนไป แต่การเรียนแล้วมองจอนาน ๆ มันล้ามาก ๆ เวลาเรียนในคลาส เรายังพอแอบหันไปเม้าท์กับเพื่อนได้ แต่พอเรียนออนไลน์ มันหดหู่ค่ะ ยิ่งวันไหนเรียนติดกันหลาย ๆ ชั่วโมง รับรู้ได้เลยว่า มันไม่เข้าสมองของหนูแล้ว นอกจากถามคำถามที่เกี่ยวกับเรื่องเรียนก็...อืม หนูถามเรื่องยื่นที่ไหนดีบ้างของหนู หนูปรึกษาเรื่องทำ portfolio ด้วย พี่ติวเตอร์กับเจ้าหน้าที่เขาจะแนะนำว่าให้เราไปทำกิจกรรมอะไรเพิ่มมาใส่พอร์ท หรือบางทีก็คุยเรื่องทั่ว ๆ ไปเลยค่ะ ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนเลย” (ปภัทร์ศิริ ชุ่มศรีขรินทร์, บทสัมภาษณ์ส่วนตัว, 19 กันยายน 2564)

ทางด้านติวเตอร์ท่านนึงที่ทำการสอนแบบตัวต่อตัวและสอนกลุ่มเล็กไม่เกิน 5 คน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนไว้ว่า

“ส่วนตัวคิดว่านี่คือข้อได้เปรียบของการเรียนกวดวิชานะ ยิ่งเป็น 1 on 1 เวลาที่มีให้นักเรียนต่อหนึ่งคนก็ยิ่งเยอะมากขึ้น ถ้าถามว่าเนื้อหาที่เราสอนต่างจากคอร์สกลุ่ม หรือ คอร์สออนไลน์ที่มีตามสถาบันอื่นไหม...เราว่าไม่นะ หนังสือก็ base จากข้อมูลแบบเดียวกัน แต่พอเราสอนตัวต่อตัว มันทำให้เราถามนักเรียนได้ ให้เวลานักเรียนคิดได้ โดยที่ตัวคนเรียนเองก็ไม่ต้องมาเกรงใจว่าถ้าตัวเองถาม มันจะไปกินเวลาคนอื่นในคลาสไหม เอาจริง ๆ บางทีเราก็ถามเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนเพื่อที่เราจะได้รู้จักเด็กคนหนึ่งมากขึ้น แล้วพอเรารู้จักเขามากขึ้นเราก็ยิ่ง personalize การเรียนให้เหมาะกับเขามากขึ้น แถมสนิทกันมากขึ้นด้วย แล้วพอนักเรียนสนิทกับเรา เขาจะยิ่งกล้าถามเนื้อหาของที่เรียน กล้าแชร์ความคิดเขามากขึ้นโดยที่ไม่กลัวเรา judge อ่ะ นักเรียนหลาย ๆ คนกลัวว่าคำถามที่เขาถามจะดูโง่ แต่ถ้านักเรียนรู้สึกสนิทกับเรา เขาจะไม่กลัวว่าเราจะมองว่าคำถามมันโง่อ่ะ ทำให้ไอ่จุดที่มันติดอยู่ในเนื้อหาเนี่ย มันถูกอธิบาย แล้วก็ทำให้เขาเข้าใจบทเรียนนั้นไปเลย คุณเบ้นเทียบกับการเรียนคลาสในห้องเรียนอ่ะ อาจารย์จะมาถามคุณเบ้นแบบเรื่องส่วนตัวให้สนิทกันมากขึ้น มันเป็นไปไม่ได้ มันดูไป expose ความเป็นส่วนตัวของนักเรียนคนนึงต่อสาธารณะมากเกินไป เราคิดว่าการมีปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียนติวเตอร์ มันไม่ใช่แค่ถามตอบเหมือนในห้องเรียน มันคือการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อลบ barrier ระหว่างคนเรียนกับคนสอนอ่ะ พอไม่ได้อยู่ในโรงเรียนเราก็ไม่จำเป็นต้อง position ตัวเองเป็นครูนะ เรา position ตัวเองเป็นเพื่อนกับนักเรียนได้เลย เราตัดไอ่ความ formal ออกไปจากการเรียนในคลาสเรา เราอยากให้นักเรียนมองเราเป็นจุดที่มาเจอแล้วสบายใจ ไม่ใช่ต้องมา formal เหมือนโรงเรียน เราว่านี่คือจุดที่ทำให้นักเรียนหลายคนชอบเรียนกวดวิชานะ” (จินดารัตน์ จำปาทิพย์, 2564)

เมื่อจำเป็นต้องมาสอนแบบออนไลน์ต้องทำอย่างไร

"เอาจริง ๆ นี่ไม่ชอบสอนออนไลน์นะ แต่ต้องปรับตัว ทุกคนต้องปรับกันไปหมด เวลาเรียนตัวต่อตัวแบบเจอตัวนี่เราสังเกตเห็นหน้านักเรียนได้ ต่อให้บอกว่าเข้าใจ แต่หน้านักเรียนงงเราก็รู้ว่าเขางง โกหกกันไม่ได้ ไอ่สีหน้า แววตา ท่าทาง พวกนี้หลอกครูกันยาก นักเรียนง่วงเราก็รู้ว่าเขาง่วง มันมองเห็น แต่พอมาเรียนออนไลน์จะให้นักเรียนมาเปิดกล้อง ให้เราสังเกตเหมือนตอนเรียนตัวต่อตัว นักเรียนก็ไม่สะดวกใจกัน บ้านนักเรียนหลาย ๆ คนไม่ได้พร้อมกับการมาเรียนออนไลน์เท่าไหร่ บางคนไม่มั่นใจที่ตัวเองไม่เขียนคิ้วก็มีค่ะ เขาก็ไม่เปิดกล้อง ทีนี้จะปรับยังไง ถ้าเป็นเรานะ ใครอยากเปิดกล้อง เปิดเลย เราเปิดกล้องสอนเป็นปกติ ใครไม่สะดวก ก็ไม่เป็นไร แต่ก็ต้องปรับวิธีสอนนิดหน่อย ตัวชีทเรียนต้องเตรียมให้พร้อม ต้องคอยถามบ่อย ๆว่าทันไหม พี่ไปเร็วไปหรือเปล่า ถ้าน้องตอบว่า ทันค่ะ ก็จะถามคำถามเกี่ยวกับที่สอนมาเมื่อกี้เลย ตอบได้ก็ผ่านไปเนื้อหาต่อไป ถ้าตอบไม่ได้ก็จะแซว ๆ ว่า ไหนบอกพี่ว่าทันไง ฮ่า ๆ แล้วก็ถามว่ามา ติดตรงไหน ถามพี่เร็ว พี่พร้อมตอบ" (ปภัทร์สิริ ชุ่มศรีครินทร์, 2564)

ผู้สัมภาษณ์ถามติวเตอร์ท่านนี้ว่า "ช่วงปกติไม่ทำแบบนี้หรือครับ?"

"ทำบ้าง ไม่เยอะเท่าตอนต้องมาสอนผ่าน zoom เวลาสอนเจอตัวต่อตัวมันจะเน้นไปทางมองสีหน้า ของเด็ก แค่เด็กขมวดคิ้ว เราก็ลดความเร็วในการอธิบายลงมาแล้ว เราหยุดแล้วถามเวลาเด็กทำหน้างง แต่เวลาสอนออนไลน์ไม่เห็นตรงนี้ มันเลยต้องมาคอยถาม คอย checkpoint เยอะอยู่ค่ะ" (จินดารัตน์ จำปาทิพย์, 2564)

ช่วงปกติก่อนมี COVID-19 ระบาดมีสอนออนไลน์บ้างไหมครับแล้วใช้วิธีแบบเดียวกันนี้กับตอนที่มี COVID-19 ระบาดหรือเปล่าครับ ตัวหนังสือหรือชีทเรียน ยังเหมือนเดิมไหมครับหรือต้องเปลี่ยนด้วย

"มีค่ะ แต่ส่วนมากจะเป็นเคสที่น้องอยู่คนละจังหวัด บางทีก็น้องอยู่ต่างประเทศบ้าง *ต่างกันที่สมัยก่อนเราทำแต่กับคลาสตัวต่อตัว แต่พอมีโควิท เราต้องมาทำแบบนี้กับคลาสกลุ่มด้วย มันก็ยากไปคนละแบบ หนังสือเหมือนเดิมค่ะ เรามีไฟล์ pdf, powerpoint ให้น้อง ๆ ด้วย นอกจากหนังสือแล้ว เดี๋ยวนี้เด็ก ๆ ใช้ iPad เรียนหนังสือกันหมดแล้วค่ะ ตอนทำไฟล์ก็จะเว้นที่ให้เด็กจดเยอะ ๆ หน่อย ส่วนใครอยากให้ปริ้นหนังสือให้ เราก็ส่งหนังสือไปตามที่อยู่ค่ะ ไม่ยากเลย เรื่องนี้ไม่ค่อยยากเท่าไหร่ คล้าย ๆ กับตอนสอนสดค่ะ"* (ปภัทร์สิริ ชุ่มศรีครินทร์, 2564)

สอนออนไลน์แบบตัวต่อตัว กับแบบกลุ่มความยากห่างกันมากไหมครับ

"โหหหหหห ฮ่า ๆ ความยากเทียบไม่ติด ไม่ต้องคิดถึงคลาสแบบ 20 คนนะคะ เอาแค่คลาส 5 คนที่ต่างคนต่างไม่รู้จักกันห้องก็เงียบมาก ตอนสอนช่วงแรก ๆ เสียเซลฟ์เลยนะ ไม่เคยสอนที่เราถามแล้วมีแต่ความเงียบกลับมาอ่ะ สุดท้ายเลยใช้วิธี rotate ให้เด็ก ๆ ตอบกันให้ทั่วถึง แล้วพยายามให้คอมเม้นกับคำตอบนั้นแบบระวังมากที่สุด เพื่อไม่ให้เด็กอาย ในกรณีที่น้องตอบผิดอ่ะนะ บางคลาสที่คนเยอะจริง ๆ เราใช้ poll ของ zoom ตั้งเอาไว้ ไอ่เนี่ยแหละที่

ทำให้เราต้องเตรียมตัวแพลนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะ poll พวกนี้ต้องทำล่วงหน้าก่อนคลาสสอน” (จินดารัตน์ จำปาทิพย์, 2564)

ความคาดหวังในการเรียนกวดวิชารูปแบบออนไลน์

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยต่อสิ่งที่คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ระหว่างและภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

หัวข้อ	คะแนนเฉลี่ย.	ระดับ
1. ความคาดหวังให้สถาบันกวดวิชาลดค่าใช้จ่ายในการเรียนลงจากการเรียนที่สถาบันกวดวิชาปกติ	4.17	มาก
2. ความคาดหวังให้การเรียนกวดวิชาแบบออนไลน์อย่างต่อเนื่องภายหลังสถานการณ์การณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19	3.17	ปานกลาง
3. ความคาดหวังให้ครูผู้สอนกวดวิชา (ติวเตอร์) ทำการสอนให้มีประสิทธิภาพเหมือนเรียนในห้องเรียนปกติ	4.66	มากที่สุด
4. ความคาดหวังให้การเรียนกวดวิชาสามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาเมื่อเป็นการเรียนแบบออนไลน์ โดยสามารถเรียนได้จากวีดีโอที่มีการบันทึกไว้ก่อนหน้า	1.98	น้อย
5. ความคาดหวังให้สามารถสอบถามครูผู้สอนกวดวิชาในประเด็นที่ไม่เข้าใจภายหลังการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ได้	4.50	มากที่สุด

ผลการทำแบบสอบถามพบว่าสิ่งผู้ใช้บริการโรงเรียนกวดวิชาคาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ระหว่างและภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในระดับ**มากที่สุด** ได้แก่ การคาดหวังให้ครูผู้สอนกวดวิชา (ติวเตอร์) ทำการสอนให้มีประสิทธิภาพเหมือนเรียนในห้องเรียน (4.66±0.75) และ คาดหวังให้สามารถสอบถามครูผู้สอนกวดวิชาในประเด็นที่ไม่เข้าใจภายหลังการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ได้ (4.50±0.50) คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ระหว่างและภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในระดับ**มาก** ได้แก่ การคาดหวังให้สถาบันกวดวิชาลดค่าใช้จ่ายในการเรียนลงจากการเรียนที่สถาบันกวดวิชาปกติ (4.17±0.37) คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ระหว่างและภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในระดับ**ปานกลาง** ได้แก่ การคาดหวังให้การเรียนกวดวิชาแบบออนไลน์เป็นไปอย่างต่อเนื่องภายหลังสถานการณ์การณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 (3.17±1.22) คาดหวังจากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ระหว่างและภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในระดับ**น้อย** ได้แก่ การคาดหวังให้การเรียนกวดวิชาสามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาเมื่อเป็นการเรียนแบบออนไลน์ โดยสามารถเรียนได้จากวีดีโอที่มีการบันทึกไว้ก่อนหน้า (1.98±1.11)

ผู้ศึกษาเห็นว่าคะแนนของเรื่องความคาดหวังให้การเรียนกวดวิชาสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาเมื่อเป็นการเรียนแบบออนไลน์ โดยสามารถเรียนได้จากวีดีโอที่มีการบันทึกไว้ก่อนหน้ามีคะแนนอยู่ในเกณฑ์น้อย ผู้ศึกษาจึงสอบถามนักเรียนที่เรียนพิเศษเพิ่มเติมถึงหัวข้อดังกล่าว

"ชอบเรียนสดมากกว่าวีดีโอค่ะ เพราะเวลาเราสงสัย เราถามคำถามได้ทันทีเลย จ่ายเงินแล้วทั้งทีก็อยากให้เข้าใจไปเลยทันทีค่ะ"

ผู้ศึกษาถามนักเรียนท่านถึงคอร์สวีดีโอที่นักเรียนได้ลงไว้

"มีคอร์สวีดีโอด้วยค่ะกับของ (สถาบันแห่งหนึ่ง ผู้ศึกษาขอสงวนชื่อสถาบันกวดวิชาแห่งนี้) ค่ะ อันนั้นสมัครไว้เผื่อค่ะ เพราะว่าเขามีแนะนำทำพอร์ทยื่นรอบ 1 มีแนะนำสัมภาษณ์สำหรับเด็กที่ลงเรียนกับเขาโดยเฉพาะ บางทีก็มีข้อสอบสัมภาษณ์หลุดออกมาเลยแต่ต้องเป็นเด็กของที่นี่เท่านั้นถึงจะได้เข้าไปฟังค่ะก็เลยสมัครไว้เผื่อเอาข้อสอบสัมภาษณ์" (จินดารัตน์ จำปาทิพย์, 2564)

สถาบันกวดวิชาที่นี่เอาข้อสอบสัมภาษณ์มาจากไหน

"ของรุ่นพี่ year 12 ตรงค่ะ ตรงเป๊ะเลย เห็นว่า เขาไปถามพี่ปีสามที่เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยนั้นมาค่ะ แต่ไม่รู้เหมือนกันว่า รุ่นพี่เขารู้ได้ยังไง"

ผู้สัมภาษณ์จึงถามว่า*"งั้นจริง ๆ แล้ว น้องก็ไม่ได้หวังแค่เรื่องเนื้อหา แต่หวังพวกข้อสอบหลุด หรือว่า พวกการช่วยเหลือจากสถาบันกวดวิชาด้วยใช่ไหมครับ?"*

นักเรียนท่านนี้ตอบว่า "ส่วนหนึ่งก็ใช่ค่ะ เพราะเรียนเนื้อหาจริง ๆ ก็มีครูประจำวิชาแยกต่างหากเลยค่ะ แล้วเรียนที่ (ชื่อสถาบันกวดวิชา) ก็ได้รู้จักคนที่อยากเข้าที่เดียวกันเยอะด้วย ก็เหมือนเรามาหาเพื่อนเหมือนกันค่ะ" (ปภัทร์สิริ ชุ่มศรีครินทร์, 2564)

ความต้องการในการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19

นอกเหนือจากความพึงพอใจและความคาดหวังในการเรียนพิเศษออนไลน์ช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ผู้ศึกษาได้ถามถึงความต้องการในการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้จบลง

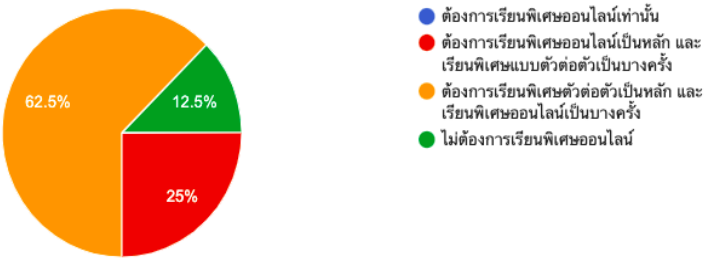

ภาพที่ 1 แสดงสัดส่วนความต้องการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

จากการสอบถามผู้ปกครองและนักเรียนที่เรียนพิเศษถึงความต้องการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังการระบาดของโรค COVID-19 ได้จบลง พบว่านักเรียน 62.5% ต้องการเรียนพิเศษตัวต่อตัวเป็นหลักและเรียนพิเศษออนไลน์เป็นบางครั้ง 25% ต้องการเรียนพิเศษออนไลน์เป็นหลักและเรียนพิเศษตัวต่อตัวเป็นบางครั้ง และ 12.5% ไม่ต้องการเรียนพิเศษออนไลน์

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของการเรียนพิเศษออนไลน์

นักเรียนที่เรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์มีความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียนถึงแม้รูปแบบการสอนจะเปลี่ยนไปในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนกวดวิชาในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ วุฒิมงคลพานิช. ที่กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอร์สเรียนพิเศษสำหรับนักเรียนระดับมัธยมคือเนื้อหาของคอร์สเรียนและความสามารถของผู้สอนซึ่งจะส่งผลต่อผลลัพธ์ของการเรียนพิเศษ ทำให้ผู้ใช้บริการยังคงจ่ายเงินเพื่อเรียนพิเศษที่สถาบัน หรือ กับติวเตอร์คนดังกล่าว (สุดารัตน์ วุฒิมงคลพานิช, 2559)

ความคาดหวังจากการเรียนพิเศษในรูปแบบออนไลน์

นักเรียนคาดหวังให้ครูผู้สอนกวดวิชาสอนโดยคงประสิทธิภาพให้เหมือนเรียนปกติ ได้ถามครูผู้สอนกวดวิชาในประเด็นที่ไม่เข้าใจภายหลังการเรียน คาดหวังให้สถาบันกวดวิชาลดค่าใช้จ่ายในการเรียนลงจากการเรียนที่สถาบันกวดวิชาปกติ ในงานวิจัยที่มีก่อนหน้าเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอร์สเรียนพิเศษ ค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษไม่เคยเป็นปัจจัยหลักที่ผู้ใช้บริการนำมาเป็นปัจจัยในการตัดสนใจซื้อคอร์สเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาทำแบบสอบถาม พบว่าผู้ใช้บริการมีความคาดหวังให้โรงเรียนกวดวิชาลดราคา เนื่องจากการเรียนออนไลน์ทำให้นักเรียนไม่ได้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่โรงเรียนสอนพิเศษได้จัดไว้ให้ รวมถึงปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนก็ลดลง หากมีการเรียนพิเศษออนไลน์แต่ต้องจ่ายราคาคอร์สเรียนเท่ากับตอนเรียนตัวต่อตัวทำให้นักเรียนรับรู้ถึงความไม่คุ้มค่า นอกเหนือจากนั้น ค่าใช้จ่ายในการเรียนออนไลน์ยังตกเป็นภาระของนักเรียนและผู้ปกครอง เช่นค่าอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ โดยที่โรงเรียนสอนพิเศษไม่ได้มีส่วนช่วยในด้านค่าใช้จ่ายส่วนนี้

การเรียนพิเศษเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และการเรียนตัวต่อตัวในโรงเรียนสอนพิเศษ ทำให้มีสัดส่วนของผู้สอนต่อผู้เรียนที่ดีกว่าสถานศึกษาทั่ว ๆไป ซึ่ง ในงานวิจัยของ Hojo M. แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้สอนต้องสอนนักเรียนในจำนวนที่เยอะขึ้น ผู้สอนจะใช้เวลาไปกับงานที่กินเวลา เช่น การตรวจงานที่มอบหมายให้นักเรียน การให้คะแนน ทำให้ผู้สอนมีเวลาที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนน้อยลง ในโรงเรียนสอนพิเศษ ผู้สอนพิเศษไม่มีการให้การบ้านหรือการทำคะแนนส่งฝ่ายวิชาการของโรงเรียน จึงทำให้ผู้สอนสามารถใช้เวลากับนักเรียนได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ถามคำถามหรือขอคำแนะนำในการศึกษาต่อ ได้มากขึ้น (Hojo M., 2021)

ในงานวิจัยของ Nugent T. กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนส่งผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการเรียนของนักเรียน ผู้สอนนอกจากจะให้ความรู้แล้วยังสามารถให้แรงบันดาลใจกับนักเรียนในการเรียนและให้ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆที่นอกเหนือจากด้านวิชาการ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ทำให้โรงเรียนสอนพิเศษแตกต่างจากสถานศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานทั่วไป เมื่อการสอนพิเศษถูกผลักให้ต้องมาอยู่ในรูปแบบที่เป็นออนไลน์ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเกิดขึ้นเฉพาะตอนที่มีการเรียนการสอนเท่านั้น ทำให้จุดเด่นข้อนี้ของโรงเรียนสอนพิเศษได้ถูกลดทอนไป (Nugent, T., 2009)

การเรียนพิเศษในช่วงปกติทำให้เกิด peer to peer motivation ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ในงานศึกษาของ Emmeline et al. พบว่า Peer support มีประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียนเนื่องจากการสื่อสารระหว่างเพื่อนที่เรียนด้วยกันมีความไม่เป็นทางการ (Informal) ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับการเรียนที่มีภาษาที่เป็นทางการสูง ผู้เรียนสามารถพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นและเข้าใจบทเรียนที่มีความทางการสูงได้ง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเรียนพิเศษผ่านระบบออนไลน์ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่เรียนพิเศษด้วยกันลดลง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการด้วย (Emmeline B. et al, 2016)

ความต้องการในการเรียนพิเศษออนไลน์ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดีขึ้น

นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนพิเศษแบบตัวต่อตัวเป็นหลักและเรียนผ่านออนไลน์เป็นบางครั้งภายหลังที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID19 ดีขึ้น ซึ่งอาจจะมีผลมาจากปัจจัยที่ได้ถูกกล่าวว่าการเรียนพิเศษผ่านออนไลน์ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้เรียนลดลง ซึ่งอาจส่งผลถึงคะแนนสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meulenbroeks R. ที่กล่าวว่านักเรียนที่ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต้องการความมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน รวมถึงต้องการมี workshop ที่ทำกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ร่วมกับการมีการเรียนออนไลน์บ้าง (Meulenbroeks R., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คุณภาพการสอนและตัวผู้สอน และค่าใช้จ่ายในการเรียนส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการเรียนพิเศษออนไลน์ บรรยากาศในการเรียนพิเศษออนไลน์ก็เป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนพิเศษออนไลน์ให้ความสำคัญกับบรรยากาศของการเรียนพิเศษและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ดังนั้นโรงเรียนกวดวิชาและครูสอนพิเศษควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มเวลาการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ก่อนชั่วโมงเรียนหรือหลังจากที่ชั่วโมงเรียนเสร็จสิ้นลง อาจจัดmini workshop ให้รวมกลุ่มคนในจำนวนน้อย ๆ ทำกิจกรรมแนะแนว หรือใช้เป็นโอกาสในการถาม-ตอบข้อสงสัยที่มีอยู่ในชั้นเรียน นอกเหนือจากนั้นจากผลการศึกษาจะกล่าวว่า นักเรียนที่เรียน

พิเศษส่วนมากยังเลือกที่จะเรียนพิเศษในห้องเรียนมากกว่าการเรียนพิเศษออนไลน์ แต่นักเรียนก็ยังเลือกเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ในบางชั่วโมงเรียน สำหรับโรงเรียนสอนพิเศษอาจจะไม่มีความจำเป็นมากนักในการติดตั้งอุปกรณ์การสอนออนไลน์แบบเต็มรูปแบบเพราะนักเรียนไม่ได้ต้องการเรียนพิเศษออนไลน์เป็นหลัก แต่ก็ควรเตรียมพร้อมในด้านอุปกรณ์และการเชื่อมต่อ รวมถึงการฝึกฝนให้บุคลากรของโรงเรียนกวดวิชามีความพร้อมในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเสริมศักยภาพของโรงเรียนกวดวิชาให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เนื่องจากการเรียนพิเศษมีค่าใช้จ่ายที่สูงทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนที่เรียนพิเศษมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ของการเรียนพิเศษมากขึ้นตาม

เอกสารอ้างอิง

จินดารัตน์ จำปาทิพย์. (8 กันยายน 2564). การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล. (ปัณณรุจน์ ดิศพงษ์สันต์, ผู้สัมภาษณ์)

จิรา ขาวิเศษ. (2557). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลให้เกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน กวดวิชาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 8(17), 55-71.

ปภัทร์สิริ ชุ่มศรีครินทร์. (19 กันยายน 2564). บทสัมภาษณ์ส่วนตัว. (ปัณณรุจน์ ดิศพงษ์สันต์, ผู้สัมภาษณ์)

พรหมสร เดชากวินกุล. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเรียนโรงเรียนกวดวิชาของผู้เรียนระดับประถมศึกษตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริชัย ดีเลิศ และคณะ. (ม.ป.ป.). การศึกษาพฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องแต่งกายที่มีผลต่อกลุ่มดิจิตอลเนทีฟผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตประเวศน์ กรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการด้านการจัดการระดับชาติ วลัยลักษณ์วิจัยทางการจัดการ รั้งที่ 4. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

สุดารัตน์ วุฒิมงคลพานิช. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอร์สเรียนพิเศษจากสถาบันกวดวิชา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Cochran W. G. (1963). Sampling Technique. 2nd Edition. New York: John Wiley and Sons Inc.

Dziuban C. et al. (2015). Student Satisfaction with Online Learning: Is it a Psychological Contract. Journal of Asynchronous Learning Network, 19(2), 1-15.

Emmeline B. et al. (2016). The Value of Peer Learning for First-year Postgraduate University Students' Social and Academic Integration. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 228(2016), 229-304.

Hojo M. (2021). Association between student-teacher ratio and teachers' working hours and workload stress: evidence from a nationwide survey in Japan. BMC public health, 21(1), 1-8.

Meulenbroeks R. (2020). Suddenly fully online: A case study of a blended university course moving online during the Covid-19 pandemic. Heliyon, 6(12), 1-7.

Nugent, T. (2009). The Impact of Teacher-student Interaction On Student Motivation And Achievement. Electronic Theses and Dissertations, 1(2009), 1-141.

บริบทพลเมืองในนโยบายสาธารณะ*
CITIZEN CONTEXT IN PUBLIC POLICY

พระไกรสร ศรีรีภพ
Phra Kraisorn Sririphop
วัดหน้าพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช
Wat Na Phraborommathat Nakhon Si Thammarat, Thailand
E-mail: naprathat.golf@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการนำเสนอเรื่องบริบทพลเมืองในนโยบายสาธารณะ เมื่อกล่าวถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ควรทราบถึง *"สิทธิพลเมือง"* เป็นสิทธิที่ทุกคนจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเท่าเทียมกัน สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร และสิทธิที่จะควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วน *"หน้าที่พลเมือง"* เป็นการทำหน้าที่อย่างกระตือรือร้นในการกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยที่การดูแลควบคุมและตรวจสอบ ในการพัฒนาพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการควบคู่กันไประหว่างการสร้างพลเมืองในฐานะปัจเจกชนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีวัฒนธรรมการเมืองของพลเมือง มีจิตสำนึกพลเมืองอย่างเข้มข้น เพื่อรองรับพลเมืองที่ถูกพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ และนำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะเป็นนโยบายที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ดังนั้น นโยบายสาธารณะและการสนับสนุนการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองด้วยรัฐ เป็นการใช้นโยบายในการปฏิรูปประเทศไปสู่รัฐสวัสดิการหรือสังคมแบบนั้นได้จะต้องผ่านสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากนโยบายจะนำไปสู่รัฐสวัสดิการหรือปฏิรูปประเทศสิ่งที่จะต้องดำเนินการก่อนในเบื้องต้นคือ การทำให้โครงสร้างของประเทศเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยต้องเริ่มต้นทำให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งการทำให้สถาบันการเมืองหรือสถาบันในรัฐธรรมนูญทุกสถาบันอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่ตนจะต้องอยู่ และแสดงบทบาทอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย นโยบายสาธารณะจึงมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศ

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, โครงสร้างทางสังคม, บทบาท นโยบายสาธารณะ

---

* Received March 5, 2022; Revised March 30, 2022; Accepted April 12, 2022

Abstract

This article presents the dynamics in the citizen context in public policy. When it comes to citizenship under a democratic regime, it should be borne in mind that "citizen rights" are rights in which everyone is equally protected from the law and the judicial process. The right to participate in decisions about the use of resources and the right to control and monitor the exercise of state powe. The "citizen duty" is the active duty of overseeing and monitoring the exercise of state power. where supervision and inspection. In the development of citizens under democratic rule, there must be a parallel between the creation of citizens as individuals. be a strong citizen have a political culture of citizens Have a strong civic consciousness. To support citizens who were developed to be full citizens and lead to the creation of public policy, a policy that the state operates to meet the needs of the people Help to solve problems in the lives of the people better. Therefore, public policy and advocacy for citizenship driven by the state It is a policy to reform the country towards a welfare state or a society like that must be through a democratic society. Since the policy will lead to the welfare state or reform the country, what must be done first is The democratization of the country's structure by having to start making the supreme power in governing the country truly belong to the people. Including enabling every political institution or constitutional institution to be in a position where they must be and play a role in a democratic constitution Public policy is therefore very important to society and the nation. because it affects the lives of the people of the whole country.

Keywords: Citizen, Social Structure, Role, Public Policy

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนโดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง (direct democracy) ซึ่งรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ในรูปแบบตัวแทนขึ้นโดยประชาชนจะเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตนแล้วผู้แทนเหล่านี้จะมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดนโยบายและวิธีปฏิบัติตามนโยบาย (วัชรา ไชยสาร, 2545) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบ

ความสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ทั้งนี้ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม ตลอดจนดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยการเห็นถึงคุณค่าคนในแนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่นและเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน หากเป็นในรูปแบบของสังคมระบบอุปถัมภ์ โครงสร้างสังคมจะอยู่ในรูปแบบแนวดิ่ง (vertical) โดยมีการแบ่งแยกชนชั้นแสดงถึงความไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชนของประชาชน และมองเห็นคุณค่าคนในแนวดิ่งมีคนที่อยู่สูงกว่าและมีคนที่อยู่ต่ำกว่าโดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมิใช่ลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างซึ่งกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม ถึงแม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ไม่มีความแตกแยกและใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย และต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างได้ นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว (สมชาย แสวงการ, 2558)

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย โดยพลเมืองจึงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน พลเมืองจึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจที่ทำให้สังคมเสื่อมลงหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม ดังนั้น พลเมืองต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น โดยเริ่มต้นที่ตนเองหรือร่วมแก้ปัญหา ไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง (สมชาย แสวงการ, 2558) ความเป็นพลเมือง (Citizenship) มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงตีมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่นั้นประชาชนจะต้องเป็น *“พลเมือง”* ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2565) โดยความเป็นพลเมืองต้องอยู่ในสังคมที่ใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา ดังนั้น ความเป็นพลเมองเป็นสภาวะของการเป็นพลเมืองของสังคมของประชาชน ของชาติที่ ให้สิทธิและความรับผิดชอบแก่ประชาชน โดยที่

ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตของชุมชนในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เชื่อมระหว่างปัจเจกชนกับรัฐด้วย ทั้งนี้ความเป็นพลเมืองได้ถูกกำหนดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ ในขณะที่รัฐให้ความคุ้มครองประชาชนในการมีส่วนร่วมที่จะรักษาสถาบัน โดยระบอบที่แตกต่างกันได้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของการเป็นพลเมืองที่แตกต่างกัน รวมทั้งบทบาทของพลเมืองย่อมมีความแตกต่างกันภายใต้ ระบอบการปกครองที่ต่างกัน เพราะต้องการการสนับสนุนสิ่งที่ต่างกันไปในแต่ละของระบอบการปกครอง เช่น ระบบศักดินา ระบบกษัตริย์ ระบบชาติ เป็นต้น (ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมหะหมัด, 2554)

เมื่อบริบทเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสปฏิรูป หรือการปกครอง หรือระบบอภิบาลที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Governance) ทำให้หน่วยงานภาครัฐอันเป็นหน่วยปฏิบัติตามโยบาย จะต้องปรับตัวโดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่แท้จริงแล้วก็คือ ไม่ว่าจำดำเนินการเรื่องใดก็ตามการบริหารภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อยกระดับการบริหารภาครัฐให้ตอบสนองต่อสาธารณกิจและประชาชนได้มากขึ้น (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2561) บริบทของนโยบายสาธารณะในกระแสการปฏิรูปมีเงื่อนไขของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องที่สลับซับซ้อน และหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนบริบทของการบริหารงานภาครัฐเข้าสู่ระบบอภิบาล (Governance) ทำให้กระบวนการนโยบายมีผู้แสดง และความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้ภาครัฐต้องหันกลับมาให้ความสนใจต่อการตอบสนองต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะความตระหนักถึงภาวการณ์พึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมในการให้บริการสาธารณะและการแก้ไขปัญหาสังคม และกระบวนการการส่งเสริมการมีส่วนร่มของพลเมือง ทำให้เกิดเครือข่ายนโยบายในลักษณะต่าง ๆ ขึ้น พร้อม ๆ กับความต้องการข้อมูลและความรู้ในการใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกนโยบายสังคม ในลักษณะของการเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานของการตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติได้และนำไปสู่พฤติกรรมของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม (Jantawan, N, 2016) ; (Jensantikul, N, 2013) ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอผ่าน ประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทของความเป็นพลเมือง 2) โครงสร้างสังคมกับการสะท้อนบทบาทของการเป็นพลเมือง และ3) นโยบายและการสนับสนุนการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองด้วยรัฐ มีรายละเอียด ดังนี้

บริบทของความเป็นพลเมือง

ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนของภาคประชาชน (social movement) มีเพิ่มมากขึ้น ทั้งด้วยกฎหมาย นโยบายของรัฐ ความตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบของนโยบายสาธารณะ

ทำให้การขับเคลื่อนของประชาชนในทางการเมืองมีอย่างหลากหลาย จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554) มาตรา 57 บัญญัติไว้ว่า *"ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง และให้มีกองทุนพัฒนา การเมืองภาคพลเมือง ในการเมืองภาคพลเมืองประชาชนมีสิทธิในการรวมตัวกันในรูปต่างๆ เพื่อเสนอแนะ สนับสนุน เรียกร้อง คัดค้าน หรือประท้วง การตัดสินใจทางนโยบายหรือ โครงการพัฒนา รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมไทย"* (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2554) ประเทศชาติจะพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองเป็นสำคัญ ซึ่งการมีคุณลักษณะหรือจิตสำนึกที่พลเมืองพึงจะกระทำหรือไมกระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศและสังคม เรียกว่า *"ความเป็นพลเมือง"* ประเทศที่มีความเป็นพลเมืองสูงจะมีรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงได้มากกว่าประเทศที่มีความอ่อนด้อย ในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองไทยกับบริบทที่เหมาะสมกับสถานการณและสอดรับกับความท้าทายของโลกสมัยใหม่เพื่อใช้เป็นพลังช่วย ขับเคลื่อนสังคมให้พัฒนาสู่อนาคตเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้น *"คน"* เป็นแกนกลางพลังขับเคลื่อนที่สำคัญเพื่อให้สังคมมีการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนที่แท้จริง และยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคม ในขณะที่พลเมือง (Citizen) เป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้สังคมมีพัฒนาการและดำรงอยู่ได้อย่างที่พึงประสงค์ ในยุคโลกสมัยใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 ประเทศที่ได้ชื่อว่า เป็นประเทศชั้นแนวหน้าที่มีความมั่นคงและสามารถพัฒนามีความเจริญก้าวหน้าได้ทุกด้านนั้น จะมีคุณลักษณะสำคัญคือ มีความเป็นสังคมคุณภาพที่มีสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพ หรือมีคนที่มีคุณภาพ จะเห็นได้ว่าความเป็นพลเมืองเป็นผลผลิตที่ได้จากการฝึกฝนและพัฒนาบุคคลในแต่ละระดับตามสถานภาพให้รู้จักคิดและปฏิบัติตนภายใต้บรรทัดฐานของสังคม จารีตประเพณี ธรรมเนียมทางสังคม คุณธรรม และจริยธรรม รวมถึงหลักนิติรัฐ กฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ การสร้างความเป็นพลเมือง (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559)

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นพลเมืองในภาคประชาสังคมจะมีขึ้นได้บุคคลในประชาสังคมนั้น ๆ ต้องมีองค์ความรู้เพื่อให้มีสติปัญญารู้เท่าทันเหตุการณ์และพิจารณาตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมรู้เท่าทันและมีเหตุผลเพียงพอ ตลอดถึงเรื่องค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมเป็นคุณสมบัติที่แสดงให้เห็นถึงความดีงามของบุคคลที่ยึดมั่นในความดีร่วมของสังคมอันนำมาซึ่งการกล่อมเกลาให้บุคคลเห็นความสำคัญ และคุณค่าในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์ร่วมของสังคมและประชาสังคมด้วย (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559) โดยจุดเริ่มต้นของการเป็นพลเมือง ได้แก่ 1) การตระหนักถึงอุดมการณ์ และประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของตนเอง 2) การร้อยเรียง เรื่องของการตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมือง 3) การร่วมกัน เป็นการสร้างความเชื่อร่วมกันในเรื่องของสิทธิ

หน้าที่ของประชาชน และ4) การเสริมพลังอำนาจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ครอบคลุมถึงสิทธิในการออกเสียงประชามติ สิทธิสมัคร รับเลือกตั้ง สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง สิทธิที่จะยื่นถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง และสิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมหะหมัด, 2547) เมื่อกล่าวถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ควรทราบถึง *"สิทธิพลเมือง"* คือ สิทธิที่ทุกคนจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเท่าเทียมกัน สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร และสิทธิที่จะควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มิใช่สิทธิที่จะเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ จากรัฐตามอำเภอใจของปัจเจกชน หรือสิทธิในการเลือกตั้งผู้ปกครองเท่านั้น และ *"หน้าที่พลเมือง"* คือ การทำหน้าที่อย่างกระตือรือร้นในการกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยที่การดูแลควบคุมและตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐนี้ไม่ควรจะจำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการคอรัปชั่น ทั้งนี้การใช้สิทธิพลเมืองและการทำหน้าที่พลเมืองของแต่ละคนจะต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างหลากหลาย หากมีการตัดสินใจในเรื่องการใช้สิทธิและการทำหน้าที่บนฐานของความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์เชื่อมโยงอันซับซ้อนของเรื่องต่าง ๆ มองเห็นทางเลือกที่หลากหลาย และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะตามมาจากการนำเอาทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งมาใช้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2555)

ดังนั้น การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องกระทำควบคู่กันไปกับการสร้าง *"วัฒนธรรมไทย"* ที่สอดคล้องกับ *"ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย"* ด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) ดังนั้น การเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์จำต้องรู้วิธีการเป็นผู้ปกครอง (ruler) และเป็นผู้ถูกปกครอง (ruled) นั่นหมายความว่า ไม่มีผู้ใดยึดครองตำแหน่งหนึ่งตลอดชีวิต แต่จะต้องมีการผลัดเปลี่ยนกัน เนื่องจากทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ทุกคนตัดสินใจร่วมกัน (Heater, D, 1990) เพราะการที่ประชาชนตระหนักในเรื่องของสิทธิ หน้าที่ และการทำให้เกิดความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการขจัดการคอรัปชั่น และทำให้การเมืองมีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพอันเป็นการแสดงความเป็นพลเมืองผ่านกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้รัฐบาลได้เห็นถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนการสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเหมาะสมให้กับสังคมไทยโดยที่มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนสังคมยุคใหม่ ทั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่จำเป็น เมื่อต้องการพลเมืองแบบไหนก็ต้องสร้างพลเมืองแบบนั้น สรุปได้ว่า เมื่อประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแล้วย่อมส่งผลต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

โครงสร้างสังคมกับการสะท้อนบทบาทของการเป็นพลเมือง

โครงสร้างทางสังคมในโลกยุคทันสมัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ในการดำรงอยู่ภายใต้ สภาวการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม การ เปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้น ความคิดของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วย เช่น การเน้นในเรื่องของ กระบวนการใช้เหตุผล การใช้ตรรกะในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ตลอดจนโครงสร้างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสังคมยังส่งผลกระทบไปยังโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสร้างช่องว่างทางเศรษฐกิจและเกิดเป็นการแบ่งชนชั้นมากขึ้น ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของปากท้องปากกว่าเรื่องสังคมและการเมือง ดังนั้น การแก้ไขเบื้องต้นที่จะให้ประชาชนทุกคนหันมาให้ความสำคัญกับสังคมและการเมือง จำเป็นต้องหาวิธีแก้ไขโครงสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเสียก่อน ให้มีช่องว่างเรื่องปากท้อง อาชีพ รายได้ ที่ลดน้อยลง ควรมีการบริหารจัดการคนในสังคมให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปากท้องอิ่มจะทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขจะทำให้คนเหล่านั้นสามารถหันมาสนใจเรื่องทางการเมืองได้ นอกจากนี้ ยังมีในเรื่องของความคิดเห็น อุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยม ทัศนคติ และความเชื่อทางการเมืองของประชาชนไทย ที่ยังแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีต้นทุนทางสังคม (social capital) ที่เอื้อต่อการเป็นประชาธิปไตยทำให้คนแสดงอกเป็นพฤติกรรมทางการเมือง อาจใช้พื้นที่ สาธารณะโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์มากมายได้สะท้อนคุณลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย ได้แก่ การมีส่วนร่วม การมีเหตุผล ความอดทนอดกลั้น ความยินยอม และความไว้เนื้อเชื่อใจ และที่สำคัญที่เกิดขึ้นในระบบโครงสร้างของสังคมคือ ระบบอุปถัมภ์ และระบบอำนาจนิยม (ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล, 2559) โดยเฉพาะสังคมไทยต้องยึดติดสังคมแบบอุปถัมภ์มาเป็นสังคมแบบหน้าที่ แต่การทำงานแบบหน้าที่ในรูปแบบเหนียวแน่น (mechanical solidarity) กล่าวคือ เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นสมาชิกในสังคมจะกระทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยอัตโนมัติโดยไม่ต้องถามว่าตัวเองเป็นใคร (สุภางค์ จันทวานิช, 2551) ที่ไม่ใช่การแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างชัดเจนด้วยการมอบหมายให้แต่ละหน่วยมีภาระหน้าที่ เพราะหากเป็นเช่นนั้นสังคมก็จะถูกแบ่งแยกและทำงานเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เพื่อให้กลไกดังกล่าวทำหน้าที่ในการปรับตัวและต้องการบรรลุยังสังคมของความเป็นพลเมือง ความเข้าใจเบื้องต้นคือ การทำให้ระบบย่อยแรกเห็นว่า พื้นฐานสังคมอยู่ที่วัตถุ อยู่ที่การผลิต ระบบนี้เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติและการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่ระบบการเมืองจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยการจัดสรรประโยชน์ และต้องทำหน้าที่ให้ประชาชนรู้สึกผูกพันว่าจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในวัฒนธรรมแบบพลเมือง โดยความเป็นพลเมืองในลักษณะนี้จะมีถานะที่แตกต่างจากผู้อยู่ใต้ปกครองในแง่ของการตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

สำหรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนไทยมีลักษณะวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม ต้องใช้การศึกษา การให้ความรู้ การให้ข้อมูล และระยะเวลาในการทำให้ประชาชนมีการรับเปลี่ยนความคิด วิธี คิด และการปฏิบัติ โดยต้องกำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบาย และดำเนินการผ่าน กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ปรับเปลี่ยนไปมาตามนโยบายของรัฐบาล และที่สำคัญการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ที่พร้อมที่จะเรียนรู้ และสนใจโลกภายนอกตนเอง และเห็นว่าถึงความสำคัญในทุกด้าน โดยตนเองสามารถ เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสร้างและร่วมเปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมทางการเมืองที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยของไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่โครงสร้างต่าง ๆ ล้วนมีปฏิสัมพันธ์กันและต่างร่วมกันผลิตซ้ำลักษณะของความไม่เป็นประชาธิปไตยที่เปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เมื่อเคลื่อนไปก็ไปเคลื่อนฟันเฟืองอื่น ๆ ให้ขยับ โดยให้คงและรักษาวัฒนธรรมลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตยนั้นไว้ด้วย ดังนั้น สภาพที่เกิดขึ้นต้องดำรงอยู่เนื่องจากสังคมทั้งหมดดำรงอยู่อย่างมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพ บุคคล ๆ หนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่งไม่อาจสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับโครงสร้างทั้งหมดได้ แต่การใช้ความมุ่งมั่นในการค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปจะช่วยในการค่อย ๆ ขยับฟันเฟืองให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย และคนในสังคมได้มีประสบการณ์ที่จะเรียนรู้ คุ้นเคย ยอมรับ และมีตอบรับที่จะแสดงออกในลักษณะของการส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2564) ดังนั้น ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้หรือไม่นั้น ก็ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย เช่น การวางหมุดหมายทางการเมืองว่า การวางเป้าหมายปลายทางโดยเฉพาะการเกิดระบอบประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายปลายทางที่ต้องการ ไปให้ถึง หรือการมองว่าวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในลักษณะแบบนี้คือสิ่งที่เหมาะสมกับการเมืองไทยและคนไทยมากกว่า ทั้งนี้ล้วนแล้วแต่เจตนารมของประชาชนคนไทยว่าอยากให้สังคมและการเมืองไทยจะไปในทิศทางไหน (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2556)

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในโลกยุคทันสมัยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายประเด็น ซึ่งแต่ละส่วนของสังคมต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาภาวะความสมดุลของโครงสร้างทางสังคม สถาบันทางสังคมเพื่อความอยู่รอด การดำรงอยู่ และการดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่อไป เมื่อโครงสร้างทางสังคมเกิดปัญหา สถาบันทางสังคมไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างปกติ สังคมก็จะมีการปรับตัวโดยให้โครงสร้างทางสังคมส่วนอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนโครงสร้างที่เป็นปัญหา เพื่อให้สังคมดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ให้มีความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคม และเห็นภาพถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมที่มีการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ของสังคมในยุคทันสมัย (ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล, 2559)

และระบบสังคมที่ทำหน้าที่ในการบูรณาการหน้าที่ ระบบการเมืองเข้าด้วยกันและมีการบริหารจัดการแบบระบบของความไว้วางใจ โดยมีระบบวัฒนธรรมเป็นตัวผสาน รักษาแบบแผน ซึ่งนำไปสู่การอธิบาย หน้าที่ของพลเมืองและโครงสร้างหน้าที่ของสังคมที่ต้องมีการปฏิสังสรรค์และพยายามสร้างสังคมของความเป็นพลเมืองในระดับมหภาคด้วยการมองว่าทุกส่วนของระบบต้องไปด้วยกันขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ นอกจากนี้ สังคมยังแสดงให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาท ตลอดจนการเรียนการรู้วัฒนธรรมแบบพลเมืองจากการกระทำระหว่างกันทางสังคม การใช้ภาษา ความรักองค์กรทางสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มทางสังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น และสถาบันทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นในกระบวนการจัดระเบียบ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550) และการปฏิสังสรรค์ขึ้นจากบรรทัดฐาน ค่านิยม ที่ส่งผลไปยังผู้กระทำ เป้าหมาย และยังมีความสำคัญในการกำหนดทิศทาง ทำให้คาดเดาพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ได้ การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลได้ซึมซับและเรียนรู้บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม Parsons ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ หากมีการแทรกซึมทั่วทั้งภาคประชาชนจนนำไปสู่การแสดงออกความเป็นพลเมืองแบบไม่รู้ตัว นั่นหมายความว่า ความเป็นพลเมืองได้เกิดขึ้นในทุกองคาพยพของสังคมไทย เพราะจะเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548) ดังนั้น การมองประชาชนที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อความเข้าใจของประชาชนในการใช้สิทธิทางการเมืองที่แตกต่างกันไปด้วย โดยไม่ว่าจะปกครองประชาธิปไตยในรูปแบบใดก็ตาม แต่สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ การให้ประชาชนในฐานะพลเมืองเข้าใจถึงโครงสร้างหน้าที่ เพื่อนำไปสู่กลไกตามการปกครองแบบประชาธิปไตย *“ปฏิสังสรรค์”* ที่ต้องประกอบด้วย ระบบร่างกาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ระบบบุคลิกภาพ ระบบสังคม และระบบวัฒนธรรม เพื่อเกิดการบูรณาการหน้าที่ระบบการเมืองเข้าด้วยกัน โดยมีระบบวัฒนธรรมเป็นตัวผสานและนำไปสู่หน้าที่ของพลเมืองและโครงสร้างหน้าที่ของสังคม

นโยบายสาธารณะและการสนับสนุนการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองด้วยรัฐ

การปรับโครงสร้างทางสังคมสะท้อนให้เห็นบทบาทของการเป็นพลเมืองของประชาชนเพื่อการรู้จักถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่แตกต่างกัน โดยการให้ความสำคัญกับการสร้างบรรทัดฐานค่านิยมและแนวคิดอื่น ๆ ต่อประชาชนการสนับสนุนให้ประชาชนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่หน้าที่ของใครหรือองค์กรใด แต่เป็นรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคมให้เกิดการพัฒนาสู่ความเป็นพลเมือง ดังยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ที่มีเป้าหมายเพื่อทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ โดยการสร้าง *“พลเมือง”* ที่มีความสามารถในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสมาชิกใน สังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น *“สังคมพลเมือง”* (civsociety)

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ซึ่งบริบทสังคมการเมืองไทยปัจจุบันที่กำลังเดินหน้าสู่การปฏิรูประบอบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งก็ได้ดำเนินมาถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 ได้ระบุข้อความหนึ่งว่า *"รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น"* ดังนั้น รัฐบาลไทย หน่วยงานด้านการศึกษาและภาคเอกชนเองมีความพยายามสนับสนุนให้ประชาชนไทยเป็น *"พลเมือง"* มาตั้งแต่ทศวรรษ 2530 (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2565) และในห้วงเวลาสิบปีที่ผ่านมาก็มีความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนเป็น *"พลเมือง"* ตามระบอบประชาธิปไตย ดังปรากฏในยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561 (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2565) สำหรับนโยบายตามรัฐแบบทางเลือกสาธารณะ หรือตัวแบบรัฐตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล หรือเหตุผลในการเลือกนโยบายคือ ผลการตัดสินใจการเลือกซื้อสินคาหรืออุปสงค์ จากการผลิตสินคาหรืออุปทาน โดยสินค้านั้นคือ นโยบายที่มีผู้ผลิตได้แก่พรรคการเมืองและนักการเมืองที่ส่งนโยบายหรือสินค้าลงสู่ตลาดหรือปริมณฑลการหาเสียงให้ผู้ซื้อสินค่า การเปรียบเทียบประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่ทำให้นโยบายเป็นเหมือนสินค้าที่ผ่านกระบวนการของตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลเพราะผลประโยชน์สูงสุดของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง การหาเสียง การเสนอความคิดความเห็นทางสาธารณะจึงเป็นกลไกสำคัญ แม้อาจจะมีจุดอ่อนสู่นโยบายประชานิยม (Populism) แต่เชื่อกันว่าเหตุผลของผู้เลือกตั้งกับเหตุผลของนักเลือกตั้งจะสัมพันธ์กันที่ประโยชนสูงสุด (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2560)

ดังนั้น นโยบายสาธารณะ จึงเป็นนโยบายที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยผลประโยชน์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อทั้งประชาชนและรัฐบาล โดยนโยบายสาธารณะแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทนั้นก็จะแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม ส่วนการนำไปใช้บริหารประเทศนั้นก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละชุดว่าจะกำหนดและปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะแบบไหน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนมากที่สุด จะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะจึงเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลที่มุ่งเน้นสร้างผลประโยชน์ให้กับประชาชนเป็นหลัก เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และพัฒนาชีวิตประชาชนให้ดียิ่งขึ้น และต้องให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายรวมไปถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าหากสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและตรงกับความต้องการของประชาชนก็จะสามารถช่วยให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2561) อาจกล่าวได้ว่า ระบบการเมืองเป็นการกำหนดนโยบายที่ให้มีความสัมพันธ์กับ *"ตัวแบบรัฐ"* หรือการใช้อำนาจของตัวกระทำทางการเมืองในปริมณฑลของนโยบาย โดยพื้นฐานแล่วจะมีอำนาจการตัดสินใจนโยบายโดยตรงกับการใช้อำนาจแฝงเร้นในการสร้าง

อิทธิพลต่อการตัดสินใจจากตัวกระทำทางอำนาจหรือการเมืองต่าง ในปริมณฑลของอำนาจ เช่น กลุ่มทางสังคม ชนชั้นนำ พรรคการเมืองหวังเข้าถึงอำนาจรัฐเพื่อครอบครองอำนาจรัฐ ดังนั้น การเมืองกระบวนการกำหนดนโยบายคือ กระบวนการใช้อำนาจของตัวกระทำทางการเมืองหรืออำนาจรัฐในปริมณฑลทางนโยบาย เพื่อการตัดสินใจและเพื่อมีอิทธิพลในการตัดสินใจต่อนโยบาย ทั้งนี้ ในบริบทรัฐแบบทุนนิยมเสรีปัจจุบันที่มีระบบการเมืองในรูปแบบการใช้อำนาจในรัฐกับกระบวนการกำหนดนโยบายคือ 1) แบบรัฐนิยม ซึ่งรัฐที่ชอบธรรมตามกฎหมายจะมีความเป็นอิสระมากในการกำหนดนโยบาย และกระทำทางอำนาจหลักเพียงอำนาจเดียว 2) แบบรัฐพหุนิยม เป็นลักษณะรัฐที่เน้นความสำคัญของพหุสังคม อันเนื่องมาจากกลุ่มองค์กร ขบวนการทางสังคมหรือพลังทางสังคมที่มีหลายศูนย์อำนาจที่มีพลังอำนาจสามารถสร้างอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ ทำให้รัฐไม่อิสระในการตัดสินใจนโยบาย 3) รัฐแบบสหการ เป็นบทบาทของตัวกระทำทางการเมืองที่มีตัวแทนกลุ่มทางสังคมการเมืองเป็นตัวถ่วงดุลอำนาจรัฐ ประสานผลประโยชนทั้งหลายให้กลุ่มองค์กร 4) รัฐแบบทางเลือกสาธารณะ เป็นพฤติกรรมการตัดสินใจของปจเจกชนในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐโดยอาศัยกระบวนการทางการเมืองคือ การออกเสียงเลือกตั้ง และ 5) แบบรัฐชนชั้นนำ เป็นการใช้อำนาจแบบแฝงเร้นหรือมีนัยะของกลุ่มหรือปจเจกบุคคลที่มีคุณลักษณะพิเศษ ในสังคมการเมืองในการมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบาย นโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสังคมการเมืองจึงเปรียบเหมือนปริมณฑลของนโยบายที่เต็มไปด้วยปริมณฑลของอำนาจ เพราะอำนาจเป็นแหล่งที่มาของนโยบาย นั้นคือ นโยบายที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะในสังคมการเมือง โดยที่นโยบายนั้นมีความแตกต่างกันไปตามการใช้อำนาจ (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2560)

ดังนั้น การพัฒนาพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการควบคู่กันไประหว่างการสร้างพลเมืองในฐานะตัวแสดง (Actor) หรือปัจเจกชน (Individual) ให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีวัฒนธรรมการเมืองของพลเมือง มีจิตสำนึกพลเมืองอย่างเข้มข้น ในขณะเดียวกันเราต้องสร้างระบบการเมืองให้เป็นการเมืองแบบประชาธิปไตย ในเชิงโครงสร้าง (Structure) ที่มั่นคงยั่งยืนเพื่อรองรับพลเมืองที่ถูกพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์คู่ขนานกันไป (อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564)

จะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะและการสนับสนุนการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองด้วยรัฐ เป็นการใช้นโยบายในการปฏิรูปประเทศไปสู่รัฐสวัสดิการหรือสังคมแบบนั้นได้จะต้องผ่านสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยเนื่องจากนโยบายจะนำไปสู่รัฐสวัสดิการหรือปฏิรูปประเทศสิ่งที่จะต้องดำเนินการก่อนในเบื้องต้นคือ การทำให้โครงสร้างของประเทศเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงก่อน โดยต้องเริ่มต้นทำให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งการทำให้สถาบันการเมืองหรือสถาบันในรัฐธรรมนูญทุกสถาบันอยู่ในตำแหน่ง

แห่งที่ที่ตนจะต้องอยู่ไม่มาก้าวก่ายกัน และแสดงบทบาทเท่าที่เป็นบทบาทที่อยู่ในรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย

สรุป

การเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานของการตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่แตกต่างจากฐานะของผู้แทนของประชาชนในการเข้าไปบริหารประเทศ ที่ไม่ใช่แค่การตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่เท่านั้นแต่ต้องกำหนดนโยบายสาธารณะและบริหารประเทศไปด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง และปรับโครงสร้างทางสังคมเป็นแนวราบ ซึ่งเป็นรูปแบบสังคมที่มีความเคารพ ศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาค มีภราดรภาพ มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในรูปต่าง ๆ เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง โดยมีพลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบและเข้ามามีบทบาทต่อการแสดงความคิดเห็น ต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองด้วยรัฐผ่านระบบการศึกษาแล้ว ยังต้องสนับสนุนให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนมากกว่าการบิดเบือนข้อมูล มีความสมดุลระหว่างความเป็นพลเมืองและการเมืองภาคตัวแทน โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะอย่างกว้างขวางเพื่อเป็นเวทีสาธารณะของประชาชนในการนำความจริงของสังคมมาพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนกัน และสร้างการรับรู้ข้อมูลร่วมกันให้เป็นมาตรฐาน และที่สำคัญคือ การทำให้โครงสร้างทางสังคมและการกระทำทางสังคมมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ที่มีบรรทัดฐาน ค่านิยม สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น การแสดงให้เห็นภาพของการเมืองในภาคพลเมือง คือ การให้ความสนใจกับบริบทที่กว้างไกลกว่าพรมแดนรัฐประชาชาติและอำนาจอธิปไตย เป็นการเมืองที่มีโลกทัศน์ในระดับโลก แต่เคลื่อนไหวในระดับท้องถิ่น การเคลื่อนไหวของประชาชนจึงไม่ใช่แค่เฉพาะกลุ่มของตนเอง แต่เป็นการแสดงสัญลักษณ์รูปแบบการต่อสู้เคลื่อนไหวที่หลากหลายสะท้อนให้เห็นถึง แนวทางการเรียกร้องถึงสิทธิความเป็นพลเมือง (citizenship) สถานภาพของความเป็นพลเมืองที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก (individuals) กับประชาคมทางการเมือง และเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวโดยการแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการพัฒนาประเทศที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิด สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เอกสารอ้างอิง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2565). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย (Civic Education). เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2565 จาก http://www.fpps.or.th/news.php? detail=n1

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). สัญวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: วิภาษา.

ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมหะหมัด. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ. ใน (ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับ ใช้รัฐธรรมนูญ). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมหะหมัด. (2554). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. นนทบุรี: บริษัทโรงพิมพ์ คลังวิชา จำกัด.

ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล. (2559). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโลกยุคทันสมัย. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 18(1), 81-90.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง. วารสารศิลปะศาสตร์, 5(1), 49-62.

รงค์ บุญสวยขวัญ. (2560). การเมืองของนโยบาย (Politics of Policy). Journal of Yanasangvorn Research Institute. , 8(1), 197-203.

รัชเกล้า กองแก้ว. (2559). ความเป็นพลเมืองไทย: แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนสังคม. ในหลักสูตร การปกครองกันราชอาณาจักรุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิชาการครองกันประเทศ.

รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข และสุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2564). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: ปัญหาเชิงโครงสร้าง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 6(2), 69-89.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2565). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2565 จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22720&Key= hotnews

วัชรา ไชยสาร. (2545). กระบวนการมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน. รัฐสภาสาร, 53(5), 44-98.

สถาบันพระปกเกล้า. (2555). ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สมชาย แสวงการ. (2558). สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย. ใน หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2551). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า. (2564). การสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย. Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 6(3), 121-134.

อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 611-623.

Heater, D. (1990). Citizenship: The civic ideal in world history, politics and education. London: Longman.

Jantawan, N. (2016). Democratic Citizenship: A Case Study of Undergraduates at the Main Campus of Ramkhamhaeng University. Academic Jounal Phranakhon Rajabhat University, 7 (1), 103-113.

Jensantikul, N. (2013). Social structure, role and public policy with the citizenship. Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai, 5 (1), 49-62.

การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี*

DEVELOPING AN ENGLISH MANUAL OF RECOMMENDED LOCAL DISHES FOR COMMUNITY-BASED TOURISM: A CASE STUDY OF NONG BUA THAI PECULIAR DESSERT MARKET, CHANTHABURI PROVINCE

วินิชยา วงศ์ชัย
Winitchaya Wongchai
ปรอยฝน ทวิชัย
Proyfon Tawichai
กนกวรรณ อยู่ไสว
Kanokwan Yusawai
ณัฐธยาน์ จิรสุขธันยกร
Natthaya Chirasukthunyakorn
หทัยชนก อินลบ
Hathaichanok Inlop
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพรรณี
Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand
E-mail: winitchaya.w@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรายการอาหารชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี และ 2) จัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานรูปแบบวิจัยและพัฒนา ได้แก่ 1) การศึกษากรอบแนวคิดการวิจัย จากการวิเคราะห์เอกสาร 2) การศึกษา สำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนขนมแปลกหนองบัว จำนวน 10 คน 3) การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำ

* Received December 16, 2021; Revised February 13, 2022; Accepted April 7, 2022

อาหารพื้นถิ่น โดยใช้แบบสอบถามเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ท่องเที่ยว และพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน 4) การประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือ โดยใช้แบบประเมินเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างคือ ปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนขนมแปลกหนองบัว จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์และสรุปข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) อาหารพื้นถิ่นหนองบัวมีความเป็นเอกลักษณ์เหมาะสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ขนมพื้นถิ่น 10 ชนิด อาหารพื้นถิ่น 5 ชนิด และเครื่องดื่มพื้นถิ่น 2 ชนิด 2) ด้านการพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษ มีรูปแบบเป็นหนังสือเล่มเล็กพร้อมภาษาไทยและเสียงประกอบ มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารพื้นถิ่น และขนมแปลกที่มีเอกลักษณ์ในชุมชน และ3) ด้านความพึงพอใจต่อคู่มือ มีผลประเมิน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.55) ด้านรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.52) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.44)

คำสำคัญ: คู่มือภาษาอังกฤษ, อาหารพื้นถิ่น, ขนมแปลกหนองบัว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to 1) survey, collect and analyze data on outstanding dishes of Nong Bua Thai Peculiar Dessert Market in Chanthaburi Province, and 2) develop an English manual of recommended local dishes for community-based tourism of Nong Bua Thai Peculiar Dessert Market in Chanthaburi Province. By using mixed-methods research was research and development model (R&D) such as: 1) studying the research conceptual framework from document analysis, 2) studying, surveying, collecting, and analyzing data through in-depth interview tools. By selecting a specific sample, key informants were village sages living in Nong Bua dessert community of 10 people, 3) developing the English manual of recommended local dishes, by using a questionnaire as an expert English language, tourism and community development of 3 people, and 4) assessing satisfaction with innovation by using the satisfaction assessment form. The sample group was village sages living in the Nong Bua dessert community of 10 people. The data were analyzed by using mean, standard deviation, content analysis, and overall conclusion. The results showed that: 1) categories of the outstanding local dishes at Nong Bua Thai Peculiar Dessert Market comprising 10 peculiar desserts, 5 local foods, and 2 local

beverages, 2) the developed English manual of recommended local dishes was designed in the form of the audio booklet with Thai and English version of unique local dishes as well as peculiar desserts, and 3) the overall satisfaction with the manual was at the highest level in all three aspects (4.50), ranked from most to least including content, the highest level (4.55), manual design highest level (4.52), and manual usage, high level (4.44).

Keywords: English Manual, Local Dishes, Nong Bua Peculiar Desserts, Community - Based Tourism

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่ดีที่สุดสำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยว ในปี 2562 สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดีเยี่ยม ประเทศไทยได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากถึง 39.7 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.2 โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวม 3.01 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 2.37 จากปีที่ผ่านมา เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ทั้งจากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศและการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสร้างรายได้กว่า 1.93 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.05 ภายในประเทศ โดยนักท่องเที่ยวที่สร้างรายได้สูงสุด 5 อันดับแรก ประกอบด้วย จีน มาเลเซีย รัสเซีย ญี่ปุ่นและอินเดีย ตามลำดับ ในปี 2562 ชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศจำนวน 166 ล้านคน การท่องเที่ยวในเมืองหลักและเมืองรองมีจำนวนใกล้เคียงกับปีที่มีผ่านม ซึ่งภาพรวมพบว่า การท่องเที่ยวเมืองรองมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.88 ขณะที่เมืองหลักหดตัวร้อยละ 0.49 (พิพัฒน์ รัชกิจประการ, 2563) จากนโยบายของรัฐบาลได้กล่าวถึงการลดภาระเมืองท่องเที่ยวหลักไปยังเมืองรอง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในเมืองรองภายใต้โครงการ 12 เมืองต้องห้ามพลาด ปี 2559 และ 12 เมืองต้องห้ามพลาด พลัส ปี 2560 ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในเมืองรองและการลดภาระการท่องเที่ยวของเมืองหลัก อีกทั้งยังทำให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานไปยังเมืองรองด้วย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2558 ซึ่งในปี 2561 มุ่งเน้นจุดขายที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละเมืองมากขึ้น และกระตุ้นการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพมากว่าปริมาณ ทั้งในเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน การสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นที่มีนวัตกรรมต่อยอดสร้างสรรค์ อาหารท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมกับการส่งเสริมสินค้าที่มีนวัตกรรมสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) ทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งหรือกิจกรรมที่ขาดไม่ได้ของการท่องเที่ยวคือการหาร้านอาหารและและอาหารเพื่อรับประทาน

อาหารระหว่างกิจกรรม อาหารเป็นสื่อบอกถึงภูมิหลังของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศต่าง ๆ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2556) ในปัจจุบันธุรกิจร้านอาหารมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจร้านอาหารที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของการท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวจากภายในและภายนอกประเทศ โดยค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสูงสุด 3 อันดับแรกใช้ไปกับ 1) ที่พัก 2) สินค้า ของฝาก และ 3) อาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2560 มีมูลค่าถึง 376,131.80 ล้านบาท เติบโตถึง ร้อยละ 14.27 เนื่องจากอาหารไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ความหลากหลายของอาหารและความคุ้มค่า อาหารไทยจึงเป็นหนึ่งในแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และในปี 2561 มูลค่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่ใช้จ่ายกับค่าอาหารและเครื่องดื่มสูงเป็นอันดับที่ 3 รองจากค่าที่พักและการเดินทาง ร้านอาหารมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรอง จัดโปรโมท 20 เส้นทางอาหารถิ่นดึงกุล่มนักท่องเที่ยวเข้าเมืองรอง นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการเดินทางท่องเที่ยวพร้อมทั้งลิ้มลองอาหารหลากหลายรูปแบบและรสชาติในพื้นที่ต่างกัน ฉะนั้น อาหารจึงเป็นกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเช่นกัน มรดกทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของอาหาร ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านรสชาติ คุณค่าโภชนาการและการตกแต่งที่สวยงาม อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในรูปแบบของรายได้จากอาหารและเครื่องดื่มระหว่างเดินทางของนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ จีน อังกฤษและรัสเซีย โดยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาพบว่า รายได้จากอาหารและเครื่องดื่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.74 เป็นผลมากจากการใช้จ่ายด้านอาหารของนักท่องเที่ยว (บทวิเคราะห์ธุรกิจ, 2563)

จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพและความพร้อมที่จะรองรับการเติบโตด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นหนึ่งในเมืองรองที่มีศักยภาพเป็นที่นิยมมีความโดดเด่นเรื่องอาหารถิ่น เชื้อชาติ วิถีชีวิตชุมชนที่หลากหลาย ผลไม้คุณภาพ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งทะเล ภูเขา น้ำตก สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและเรื่องราวทรงคุณค่ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับสืบทอดมาช้านานด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่นของอาหารท้องถิ่นทั้งการประมง การทำสวน และการทำอาหารแปรรูป อาหารถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์และหลากหลายชนิดทั้งอาหารคาว อาหารหวานและผลไม้ ทั้งนี้ จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งใน 12 เส้นทาง 12 เมืองต้องห้ามพลาด Plus ในภาคตะวันออกที่มีสโลแกนว่า *“สีสันตะวันออก”* และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬายังได้ระบุว่า จันทบุรีมีความพร้อมทั้งด้านแหล่ง

ท่องเที่ยวและการคมนาคม ด้วยเหตุนี้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเที่ยวจันทบุรีเพิ่มขึ้นทุกปี จันทบุรีขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองพลอย เมืองผลไม้ ทั้งผลไม้สดและผลไม้แปรรูป โดยเฉพาะทุเรียน มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และจากสถิติในช่วงปี 2555 - 2559 พบว่า มีนักท่องเที่ยวมาจังหวัดจันทบุรีสูงขึ้นจาก 1.55 ล้านคน ในปี 2555 เป็น 1.94 ในปี 2559 ทั้งนี้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มจาก 4,218 ล้านบาท ในปี 2555 เพิ่มเป็น 5,700 ล้านบาท ในปี 2559 ส่วนปี 2560 จันทบุรีมีนักท่องเที่ยวรวม 2.01 ล้านคน มีรายได้รวม 6,182 ล้านบาท ทั้งนี้ จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 7,112 คน และในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 6,929 คน ซึ่งในระยะเวลา 2 ปีนี้ มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีเพิ่มขึ้น 2.64 % โดยในจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาตินี้รวมประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติและภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการสื่อสารด้วย (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี, 2563)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งเป็นลักษณะการท่องเที่ยวแนวใหม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้เอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่มีความแปลกใหม่และความหลากหลายให้ได้เรียนรู้ ทั้งยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากท่องเที่ยว เกิดความภาคภูมิใจในทรัพยากร วิถีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตน (ปาริฉัตร ศรีหะรัญ, 2561) ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวได้ความรู้ในการท่องเที่ยวอีกด้วย จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดเมืองรองที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และจุดหมายปลายทางยอดนิยมมีความโดดเด่นด้านเอกลักษณ์พื้นถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว คือ ชุมชนหนองบัว ซึ่งมีอายุมากกว่า 100 ปี และมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักในนามชุมชนขนมแปลกหนองบัว ซึ่งคงเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้อย่างยาวนานแม้วันเวลาจะเปลี่ยนไป ชาวบ้านมีการทำอาหาร ขนม เครื่องดื่มหลากหลายที่มีเสน่ห์และเป็นเอกลักษณ์ในการปรุงแต่งรสชาติและรูปแบบที่ไม่เหมือนใคร จนกลายเป็นตลาดต้องชมที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ชาวต่างชาติและชาวไทยได้มีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศที่มีเสน่ห์นี้ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี, 2563)

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากผู้ประกอบการอาหารและเครื่องดื่ม ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับรายการอาหารและเครื่องดื่มที่มีขายในชุมชนหนองบัว และมีความน่าสนใจอย่างยิ่งทั้งชื่อ ประวัติและส่วนประกอบต่าง ๆ ของอาหาร และยังไม่มีการแปลความเป็นภาษาอังกฤษ มาก่อน อีกทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่เพียงพอต่อการให้ข้อมูลด้านอาหารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนหนองบัว

นี้ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเยี่ยมชมชุมชน และเพื่อเป็นการยกระดับการสื่อสารภาษาอังกฤษ วัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวอันดีงามของท้องถิ่นชุมชนหนองบัว เมืองจันทบุรี และอนุรักษ์รักษาไว้ให้คนรุ่นหลังสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรายการอาหารชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อจัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานรูปแบบวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน เพื่อสร้างคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดการวิจัย

แหล่งข้อมูล ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำคู่มือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาด้านภาษาและความต้องการการใช้คู่มือภาษาอังกฤษ

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน ด้านภาษาอังกฤษ และด้านวิจัย จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา และจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารพื้นถิ่น และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี (Rambhai Barni Rajabhat University Institutional Review Board) ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างและได้รับการรับรองเลขที่ 09/2564 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2564 แล้วนำผลจากการการ

สัมภาษณ์มาสร้างคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบสามเส้า เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผลการวิเคราะห์ และสรุปเป็นภาพรวม

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่น

แหล่งข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ด้านการท่องเที่ยว และด้านพัฒนาชุมชน และที่มีประสบการณ์ด้านอาหารพื้นถิ่นมากกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ร่างรูปแบบคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี และ 2) แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างร่างรูปแบบคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน หลังจากผ่านการวิพากษ์คู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญร่วมกันประเมินความเหมาะสมของคู่มือแล้ว มีการจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำการใช้คู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นให้กับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยประเมินผลคู่มือด้วยแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ด้านพัฒนาชุมชน และด้านวิจัย จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ถือว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklist) ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำอาหารพื้นถิ่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านรูปแบบของคู่มือ 2) ด้านเนื้อหาของคู่มือ และ 3) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967)

การเก็บข้อมูลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่น และขั้นตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรายการอาหารชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี พบว่า จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว โดยสรุปข้อมูลอาหารพื้นถิ่นชุมชนชนแปลกหนองบัวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว 3 หมวด ดังต่อไปนี้ หมวดขนมพื้นถิ่น 10 รายการ หมวดอาหารพื้นถิ่น 5 รายการ และ หมวดเครื่องดื่มพื้นถิ่น 2 รายการ ทั้งนี้ได้แปลความหมายเป็นภาษาอังกฤษด้วย

2. การจัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ในรูปแบบหนังสือเล่มเล็กพร้อมเสียง (แสกน QR - Code) โดยคู่มือจะมีข้อมูลอาหารพื้นถิ่นชุมชนชนมแปลก ประกอบด้วย 3 หมวด หมวดขนมพื้นถิ่น 10 รายการ หมวดอาหารพื้นถิ่น 5 รายการ และ หมวดเครื่องดื่มพื้นถิ่น 2 รายการ ทั้งนี้ได้แปลความเป็นภาษาอังกฤษด้วย โดยผลการประเมินความสอดคล้องด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC ที่ระดับ 0.92 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่ออาหารพื้นถิ่น หมวดขนมพื้นถิ่น 10 รายการ

ลำดับที่	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว (ภาษาไทย)	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว (ภาษาอังกฤษ)
1	ขนมควยลิง	Monkey Penis Cakes
2	ขนมติดคอ	Stuck in Your Throat Candy
3	ขนมล่าเตียง	Hunting for a Bed Snack
4	ขนมบุหลันดั้นเมฆ	Moon-Cloud Cake
5	ขนมตะลุ่ม	Steamed Custard Dessert
6	ขนมตังเม	Sticky Syrup Dessert
7	ขนมตังก๊วย	Winter Melon Cakes
8	ขนมนิ่มนวล	Soft and Supple Snack
9	ขนมนกกระสา	Stork Egg Cake
10	ขนมหันตรา	Shredded Dessert

จากตารางที่ 1 พบว่า อาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว หมวดขนมพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดที่รวบรวมข้อมูลไว้มีจำนวน 10 รายการ ได้แก่ ขนมควยลิง ขนมติดคอ ขนมล่าเตียง ขนมบุหลันดั้นเมฆ ขนมตะลุ่ม ขนมตังเม ขนมตังก๊วย ขนมนิ่มนวล ขนมนกกระสา และขนมหันตรา ตามลำดับ

ตารางที่ 2 รายชื่ออาหารพื้นถิ่น หมวดอาหารพื้นถิ่น 5 รายการ

ลำดับที่	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว (ภาษาไทย)	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว(ภาษาอังกฤษ)
1	เส้นจันท์ผัดหมูชะมวง	Stir-Fried Noodles with Chamuang Stewed pork
2	หมึกต้มน้ำอ้อย	Boiled Squid in Molasses
3	มัสมั่นไก่ทุเรียน	Chicken Massaman Curry with Durian
4	ข้าวเกรียบน้ำจิ้ม	Stretched Rice with Dipping Sauce
5	ทอดมันหมู	Fried Pork-Paste Ball

จากตารางที่ 2 พบว่า อาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัวหมวดอาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดที่รวบรวมข้อมูลไว้มีจำนวน 5 รายการ ได้แก่ เส้นจันท์ผัดหมูชะมวง หมึกต้มน้ำอ้อย มัสมั่นไก่ทุเรียน ข้าวเกรียบน้ำจิ้ม และทอดมันหมู ตามลำดับ

ตารางที่ 3 รายชื่ออาหารพื้นถิ่น หมวดเครื่องดื่มพื้นถิ่น 2 รายการ

ลำดับที่	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว (ภาษาไทย)	ชื่ออาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว (ภาษาอังกฤษ)
1	เฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว	Grass Jelly with Sugarcane Juice
2	น้ำมะปี๊ด	Kumquat Juice

จากตารางที่ 3 พบว่า อาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัว หมวดเครื่องดื่มที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดที่รวบรวมข้อมูลไว้มี 2 รายการ ได้แก่ เฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว และน้ำมะปี๊ด ตามลำดับ

จากการการสำรวจข้อมูล รวบรวมและวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและได้จัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำอาหารพื้นถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัวนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอตัวอย่างข้อมูลที่น่าสนใจของอาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนขนมแปลกหนองบัวในแต่ละหมวด ได้แก่ ขนมควยลิง หมึกต้มน้ำอ้อย และเฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว เป็นต้น โดยมีเนื้อหาและข้อความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขนมควยลิง

"ขนมควยลิง เป็นขนมที่มีรสชาติหวาน มัน รูปร่างเรียวยาว เป็นขนมไทยโบราณที่มีชื่อแปลก แต่ไม่ได้หยาบคายแต่อย่างใด เพราะมีชื่อนี้จริง ซึ่งมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่าแต่ก่อนนั้นที่ชุมชนคลองหนองบัวแห่งนี้ มีเจ้าลิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เวลาที่ชาวบ้านทำขนมอยู่ เจ้าจ๋อก็จะมานั่งโชว์ของดีกันให้เห็นอยู่ตลอด ๆ จึงเป็นที่มาของชื่อขนมควยลิง นั่นเอง" (ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 1, 2564)

สำหรับข้อความอธิบายเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้

"Khanom Kuay Ling is called "Monkey Penis Cakes" both for their tapering shape and the fact that when this sweet dessert is made, the local Nong Bua Community monkeys come to sit and watch, displaying their members."

ภาพที่ 2 หมึกต้มน้ำอ้อย

"หมึกต้มน้ำอ้อย ภาษาหนองบัวเรียกหมึกฮี้บ (ฮี้บหมายถึงการทำให้หวาน เช่น กุ้งฮี้บ ปลาฮี้บ) ที่ทำง่าย ๆ เพียงต้มน้ำใส่หอมแดง พริกไทยดำและน้ำอ้อย รอน้ำเดือดใส่ปลาหมึกก็เสร็จพิธี แต่เดิมเมนูนี้มาจากหมึกน้ำดำของชาวเลที่ทำอาหารกินกันบนเรือ โดยจะใช้น้ำหมึกของปลาหมึก ใส่ลงไปในน้ำแกงด้วยเพิ่มรสหวานตามธรรมชาติ" (ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 2, 2564)

สำหรับข้อความอธิบายเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้

"Boiled Squid in molasses (cane juice), this menu item is called "Muek Heep" ("Heep" means sweetening such as "Kung Heep", "Pla Heep"). It is simply made by using shallots, black pepper, and molasses or cane juice. Then, heat until it is boiling, and add some squid. That's it. This menu was originally from boiled squid in a black soup of fishermen by adding some squid ink to make natural sweetness. It was made on a boat for their meal."

ภาพที่ 3 เฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว

"ถ้าเห็นคำว่าน้ำเยี่ยววัวแล้วก็ อย่าเพิ่งตกอกตกใจไป เพราะน้ำเยี่ยววัวนั้นเป็นเพียงแค่ชื่อเรียกเท่านั้น ซึ่งทำมาจากน้ำอ้อยจากต้นสด ๆ คนโบราณเห็นว่าสีของน้ำตาลอ้อยที่ใส่ในเฉาก๊วยนั้นคล้ายกับสีของ น้ำเยี่ยววัว จึงถูกเรียกว่าน้ำเยี่ยววัวมาจนถึงปัจจุบัน" (ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 3, 2564)

สำหรับข้อความอธิบายเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้

" Nam Yieaw Wua (Grass Jelly with Sugarcane Juice) If you see the word "Nam Yieaw Wua" which means "cow's pee" in the Thai language, please don't be shocked. It is just a name. In fact, it is made from fresh sugarcane juice. Ancient people saw that the color of the sugarcane juice that was added to the grass jelly looked similar to the color of the cow's pee, so it has been called "Nam Yieaw Wua" until the present."

3. การทดลองใช้และประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยได้นำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นไปทดลองใช้ โดยการจัดประชุมอบรมและแนะนำวิธีการใช้งานให้กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้งานจริง หลังจากนั้นจึงทำการประเมินความพอใจต่อคู่มือด้วยแบบสอบถาม พบว่า ผลประเมินความพึงพอคู่มือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับ

ความพอใจสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.55 คือ ด้านเนื้อหาของคู่มือ รองลงมาคือ ด้านรูปแบบของคู่มือ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.52 และ 4.44 ตามลำดับ ในส่วนของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนั้น กลุ่มตัวอย่างต้องการให้เพิ่มรายการอาหารที่น่าสนใจประเภทอื่นเข้าไปในคู่มืออีกในอนาคต ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลระดับความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่น

ประเด็นความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษ	$\bar{x}$	S.D.
ด้านรูปแบบ		
1. รูปแบบคู่มือมีความน่าสนใจ	4.6	0.48
2. ความเหมาะสมของขนาดและรูปแบบตัวอักษร	4.5	0.50
3. ความสะดวกในการใช้งาน	4.4	0.66
4. ขนาดรูปเล่มมีความเหมาะสม	4.5	0.67
5. ความพึงพอใจโดยรวมด้านรูปแบบ	4.6	0.48
รวม	**4.52**	**0.57**
ด้านเนื้อหา		
1. เนื้อหามีความถูกต้องและครอบคลุม	4.5	0.67
2. เนื้อหามีความกระชับ ทำความเข้าใจได้ง่าย	4.6	0.48
3. เนื้อหามีความชัดเจนทุกขั้นตอน	4.3	0.78
4. เนื้อหามีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.7	0.45
5. มีการลำดับขั้นตอนก่อนหลังของเนื้อหา	4.5	0.50
6. เนื้อหาของคู่มือตรงกับความต้องการของท่าน	4.6	0.48
7. ความสอดคล้องระหว่างรูปภาพกับคำบรรยาย	4.6	0.48
8. สำนวนภาษาที่ใช้ อ่านเข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การใช้ภาษา	4.6	0.48
9. ความพึงพอใจโดยรวมด้านเนื้อหา	4.6	0.48
รวม	**4.55**	**0.56**
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์		
1. สามารถนำคู่มือไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง	4.6	0.66
2. สามารถนำคู่มือไปใช้ได้อย่างสะดวก	4.4	0.66
3. สามารถนำคู่มือไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้	4.5	0.50
4. สามารถนำคู่มือไปใช้ส่งเสริมการตลาดได้	4.3	0.64
5. ความพึงพอใจโดยรวมด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.4	0.66
รวม	**4.44**	**0.64**
รวมทั้ง 3 ด้าน	**4.50**	**0.50**

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ผลประเมินระดับความพึงพอใจต่อคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่น โดยรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) โดยเรียงจากมากสุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.55) ด้านรูปแบบ มี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.52) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.44)

อภิปรายผล

1. จากการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรายการอาหารชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี ชุมชมขนมแปลกหนองบัวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และเป็นที่น่าสังเกตว่าจะนิยมใช้น้ำอ้อยหนองบัวเป็นวัตถุดิบหลักซึ่งมีความหอม หวาน มีรสชาติโดดเด่นแตกต่างจากน้ำอ้อยชนิดอื่น อีกทั้งชื่ออาหารพื้นถิ่นมีความแปลกและมีประวัติที่มาของชื่อนั้นอย่างน่าสนใจ ซึ่งสามารถแยกประเภทอาหารพื้นถิ่นหนองบัวออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ 1) หมวดขนม 10 ชนิด ได้แก่ ขนมควยลิง ขนมติดคอ ขนมล่าเตียง ขนมบุหลันดั้นเมฆ ขนมตะลุ่ม ขนมตังเม ขนมตังก๊วย ขนมนิ่มนวล ขนมนกกระสา ขนมหันตราขนม 2) หมวดอาหาร 5 ชนิด ได้แก่ เส้นจันท์ผัดหมูชะมวง หมึกต้มน้ำอ้อย มัสมั่นไก่ทุเรียน ข้าวเกรียบน้ำจิ้ม ทอดมันหมู และ 3) หมวดเครื่องดื่ม 2 ชนิด ได้แก่ เฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว น้ำมะปี๊ด รายการอาหารเหล่านี้มีความเป็นเอกลักษณ์เหมาะสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างยิ่งซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมลิ้มลองอาหารพื้นถิ่นเพื่อสัมผัสความเป็นถิ่นนั้นโดยตรง สอดคล้องกับงานของ ปาริฉัตร ศรีหะรัญ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชน: ทางเลือกใหม่สู่ความยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนผ่านการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ชุมชนได้นำศักยภาพของทรัพยากรทั้งคน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ฯลฯ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปาริฉัตร ศรีหะรัญ, 2561) และการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ของ เปรมฤดี ทองลา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนหนองบัว และเพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี โดยพบว่า ชุมชนหนองบัวนั้นมีศักยภาพที่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นศักยภาพทางด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริการท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น (เปรมฤดี ทองลา, 2562)

2. การจัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี หลังจากศึกษารวมรวมข้อมูลรายการอาหารพื้นถิ่นหนองบัว และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือสรุปข้อมูลเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่กระชับเข้าใจง่ายเหมาะแก่การใช้เป็นความรู้เพิ่มเติม ปราชญ์

ชาวบ้านต้องการให้เป็นคู่มือเล่มเล็กที่สามารถพกพาได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพู อิสริยาวัฒน์ ที่กล่าวว่าความต้องการคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับชุมชนท่องเที่ยว คือ หนังสือเล่มเล็ก ที่พกพาได้สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน สามารถใช้ได้ตลอดเวลา โดยผลการประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือในด้านรูปแบบ (ชมพู อิสริยาวัฒน์, 2561) เนื้อหา และเสียง อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามลักษณะคู่มือที่ดีของ จิตรลดา รามพันธุ์ การพัฒนาคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับงานบริการอาหารและเครื่องดื่มบนแอปพลิเคชั่นเฟสบุ๊ค สำหรับนักศึกษาสาขาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่นักศึกษามีความพึงพอใจกับคู่มือระดับสูง เนื่องจากใช้งานง่ายและสะดวก (จิตรลดา รามพันธุ์, 2560) ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ ที่กล่าวว่าขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ การศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ การออกแบบนวัตกรรม การสร้างนวัตกรรม การตรวจคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้ และการรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม ประกอบกับการที่เกษตรกรผู้ประกอบการเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้จากนวัตกรรมต่อการใช้งานจริงได้อันจะมีผลความพึงพอใจต่อนวัตกรรมในระดับสูงได้อย่างชัดเจน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนต้นแบบในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีประวัติความเป็นมาที่น่าศึกษา มีชื่อที่แปลกน่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบอาหารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ ผู้วิจัยสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลประเภทอาหารพื้นถิ่นหนองบัวโดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด ประกอบด้วย 1) หมวดขนมพื้นถิ่น 10 ชนิด ประกอบด้วย ขนมควยลิง ขนมติดคอ ขนมล่าเตียง ขนมบุหลันดั้นเมฆ ขนมตะลุ่ม ขนมตังเม ขนมตังก๊วย ขนมนิ่มนวล ขนมนกกระสา ขนมหันตราขนม 2) หมวดอาหารพื้นถิ่น 5 ชนิด ประกอบด้วย เส้นจันท์ผัดหมูชะมวง หมึกต้มน้ำอ้อย มัสมั่นไก่ทุเรียน ข้าวเกรียบน้ำจิ้ม ทอดมันหมู และ3) หมวดเครื่องดื่มพื้นถิ่น 2 ชนิด ประกอบด้วย เฉาก๊วยน้ำเยี่ยววัว และน้ำมะปี๊ด ทั้งนี้อาหารพื้นถิ่นในชุมชนขนมแปลกหนองบัวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างโดดเด่น การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ โดยการจัดสภาพแวดล้อมของตลาดที่คงบรรยากาศดั้งเดิมของความเป็นชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำ ผู้ประกอบการเป็นชาวบ้านในพื้นที่ ๆ มีการส่งต่อความรู้ด้านการทำอาหารจากรุ่นสู่รุ่นทั้งขนมแปลก อาหารพื้นถิ่น และเครื่องดื่มเฉพาะถิ่นที่หาทานได้ยาก โดยการนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาจัดทำคู่มือภาษาอังกฤษแนะนำอาหารถิ่นชุมชนขนมแปลกหนองบัวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบคู่มือขนาดเล็กพกพาสะดวก ประกอบด้วย เนื้อหา

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เข้าใจง่าย อีกทั้งผลประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบ มีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงถึงความเหมาะสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการอนุรักษ์ความเป็นชุมชนต้นแบบที่มีภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่า เกิดความภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบต่อไป อีกทั้งยังส่งเสริมท่องเที่ยวเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และการเปิดประสบการณ์ด้านอาหารพื้นถิ่นให้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยมีดังนี้ 1) ควรนำกระบวนการวิจัยใช้กับรายการอาหารพื้นถิ่นหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนชนิดอื่นในชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่น ๆ และ 2) ควรสำรวจความต้องการด้านการสื่อสารและนวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมด้านภาษาอังกฤษและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

จิตรลดา รามพันธุ์. (2560). การพัฒนาคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับงานบริการอาหารและเครื่องดื่มบนแอปพลิเคชั่นเฟสบุ๊ค สำหรับนักศึกษาสาขาโรงแรมวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 19(1), 29-43.

ชมพู อิสริยาวัฒน์. (2561). การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับชุมชนท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านหนองตาไก้ ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. รมยสาร, 16(2), 127-146.

บทวิเคราะห์ธุรกิจ. (2563). ธุรกิจร้านอาหาร. บทวิเคราะห์ธุรกิจประจำเดือนกุมภาพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก http://www.dbd.go.th/download/ducument_file/Statsitic/2562

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ประชาชาติธุรกิจ. (2563). จันทบุรี โชว์ศักยภาพต้นแบบเมืองรองครบเครื่องวิถีถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก https://www.prachachat.net/public-relations/news-224366

ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 1. (19 สิงหาคม 2564). การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี. (วินิชยา วงศ์ชัยและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 2. (19 สิงหาคม 2564). การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กรณีศึกษา: ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี. (วินิชยา วงศ์ชัยและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนขนมแปลกหนองบัว คนที่ 3. (19 สิงหาคม 2564). การพัฒนาคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับแนะนำรายการอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนขนมแปลกหนองบัว จังหวัดจันทบุรี. (วินิชยา วงศ์ชัยและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

ปาริฉัตร ศรีหะรัญ. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชน: ทางเลือกใหม่สู่ความ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(3), 118-132.

เปรมฤดี ทองลา. (2562). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562 สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา. วิทยาลัยนครราชสีมา.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2557). ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน: ครูทุกคนทำได้ไม่ยาก. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด.

พิพัฒน์ รัชกิจประการ. (2563). ปี 62 ไทยต้อนรับนักท่องเที่ยว 39.7 ล้านคน ทำรายได้ 1.93 ล้านบาท. Voice online. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก https://voicetv.co.th/read/pglPgWM0n

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2556). คู่มือมาตราฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี. (2563). สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก https://chanthaburi. mots.go.th/more_news.php?cid=83

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน*
FACTORS EFFECTING TO ACCEPT TECHNOLOGY TO USE PODCAST OF WORKING AGE

ณัฐชยา สงวนสุข
Natchaya Sanguansuk
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว
Saranthorn Sasithanakornkaew
วราพรรณ อภิศุภะโชค
Warapan Apisuphachok
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: natchaya.sang@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน 3) ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ศึกษากลุ่มวัยทำงานที่ใช้พ็อดคาสต์อายุ 20 - 60 ปี ซึ่งไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่ชัด จึงใช้สูตรคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานวิจัยด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเพลิดเพลิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

* Received December 16, 2021; Revised February 20, 2022; Accepted April 9, 2022

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ การรับรู้ความเพลิดเพลินเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานมากที่สุด (β = 0.495)
คำสำคัญ: พ็อดคาสต์, การยอมรับเทคโนโลยี, การรับรู้ประโยชน์, การรับรู้ความเข้ากันได้, การรับรู้ความเพลิดเพลิน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the level of perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived enjoyment and podcast use behavior of working-age population, 2) study the relationship between perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived enjoyment and podcast use behavior of working-age population, and 3) study the influence of perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived enjoyment and podcast use behavior of working-age population. This study used a quantitative research design. The sample consisted of podcast listeners aged 20 to 60 in Thailand. With unknown population, the sample size was 400 respondents base on size calculation formula. Data were analyzed using the descriptive statistical data for percentage, mean, standard deviation. The research hypothesis was tested by inferential statistical analysis using Correlation coefficient analysis and Multiple regression analysis. The results showed that perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived enjoyment overall picture is at the highest level. The results of testing hypotheses indicated that perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, and perceived enjoyment positively affected working adults' podcast use behavior with statistical significance level of 0.05 level and perception of enjoyment was a factor influencing podcast use behavior of working-age population (β = 0.495).
Keywords: Podcast, accepting technology, Perceived Usefulness, Perceived Compatibility, Perceived Enjoyment

บทนำ

วิถีเสพสื่อของคนยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตผู้บริโภคด้วยเชื่อมต่อสัญญาณดิจิทัล ช่วยเปิดโลกไร้พรมแดนให้ผู้บริโภค

รับเนื้อหาผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เกิดกระแสความนิยมในสื่อใหม่ ที่เรียกว่า “พ็อดคาสต์” (Podcast) เป็นสื่อใหม่ที่เป็นวิทยุออนไลน์ที่ผู้ชมสามารถเลือกรับฟังคอนเทนต์ที่สนใจได้ (Virgillito, D., 2020) ซึ่งครอบคลุมแทบทุกด้าน พ็อดคาสท์จึงกลายเป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในต่างประเทศ ฐานผู้ฟังขยับเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ความนิยมฟังรายพ็อดคาสท์ในต่างประเทศ มีผู้จัดรายการกว่า 660,000 ช่องทั่วโลก และมีรายการมากกว่า 30 ล้านตอน ตลาดพ็อดคาสท์ในสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดใหญ่ที่มีมูลค่าสูงที่สุดในโลกมีผู้ฟังพ็อดคาสท์เพิ่มขึ้นทุกปี (โตมร ศุขปรีชา, 2561) อย่างปี 2563 พบว่า มีผู้ฟังพอดคาสท์เฉพาะในสหรัฐอเมริกาเกิน 100 ล้านคนแล้ว ส่วนการเติบโตของพ็อดคาสท์ในไทยรวดเร็วไม่แพ้กัน โดยเดือนเมษายน 2564 ที่ระบุว่า คนไทยนิยมฟังพ็อดคาสท์สูงเป็นอันดับ 6 ของโลกจากสัดส่วนผู้ใช้งานกว่า 48.1 เปอร์เซ็นต์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศทั้งหมด ถือสัดส่วนสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลก เมื่อดูลึกเข้าไปในปัจจัยเพศและวัยที่ฟังรายการพ็อดคาสท์ พบว่าเพศชายจะเป็นกลุ่มที่นิยมฟังรายการพ็อดคาสต์มากกว่าผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด และช่วงวัยที่ชอบฟังมากที่สุดกลับไม่ใช่อายุน้อยที่สุดแต่เป็นช่วง Gen Y คือ 25 - 34 ปี (Digital Stat, 2021)

กระแสความนิยมในสื่อพ็อดคาสต์ของคนไทย ที่มีไม่แพ้การอ่านหนังสือ เนื่องจากพ็อดคาสต์เป็นสื่อที่ผู้ใช้งานสามารถเปิดฟังเพลิดเพลินได้ทุกที่ ทุกเวลา คล้ายกับการฟังวิทยุออนไลน์ (ShopBack Blog TH Team, 2564) ทำให้มีการจัดทำรูปแบบรายการที่หลากหลายขึ้นมาให้ผู้คนได้เลือกฟัง ถือเป็นรูปแบบรายการที่น่าจับตามอง เนื่องจากมีกลุ่มผู้ผลิตรายการพ็อดคาสต์ที่เปิดช่องทางพ็อดคาสต์ และออกแบบรายการให้มีความหลากหลายตอบสนองการใช้ชีวิตผู้ฟัง ทำให้เกิดการแข่งขันในสื่อใหม่นี้ รูปแบบของพ็อดคาสต์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นส่วนสำคัญหรือทวีบทบาทสำคัญในโลกแห่งเสียงมากขึ้น ด้วยจำนวนผู้บริโภคพ็อดคาสต์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผลกระทบของการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ที่ทำให้ผู้คนแสวงหาความบันเทิงแบบง่าย ๆ และใกล้ตัวมากขึ้น (อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์, 2564)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยผู้วิจัยจะนำเอาแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance) ของ Davis, F. D. et al., ซึ่งเป็นที่แนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดที่ใช้ศึกษาถึงพฤติกรรมการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีมาเป็นกรอบหลักในการศึกษา โดยทำการศึกษาตัวแปรหลักของทฤษฎีนี้อย่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งานพ็อดคาสต์ของวัยทำงาน (Davis, F. D. et al., 1989) เพื่อที่จะทราบว่ากลุ่มผู้ใช้งานมีการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานพ็อดคาสต์ในระดับใด รวมถึงมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานหรือไม่ ร่วมกับศึกษาตัวแปรการรับรู้ความเข้ากันได้ จากทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) และตัวแปร

การรับรู้ความเพลิดเพลินจากแนวคิดการรับรู้ความเพลิดเพลิน มาใช้เพื่อการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ผลการศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์กับนักวิชาการไทยใช้เป็นแหล่งอ้างอิง และบุคลากรในแวดวงผู้ผลิตพ็อดคาสต์สามารถผลิตสื่อใหม่ที่ตรงใจคนฟัง ทั้งยังเป็นผลดีกับผู้ประกอบการโฆษณาและการตลาดที่จับทิศทางของพ็อดคาสต์ที่เข้าถึงคนไทย เพื่อสร้างสื่อโฆษณาดึงดูดคนให้สนใจสื่อใหม่มากยิ่งขึ้น ส่วนผู้ฟังได้รับทราบประโยชน์ของพ็อดคาสต์ที่นำไปใช้พัฒนาการทำงานและการใช้ชีวิตของตัวเองได้จะเป็นข้อมูลที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้ฟัง และเพิ่มแนวทางให้ผู้ประกอบการสื่อนี้เข้าใจตลาดพ็อดคาสต์ในประเทศไทยว่าจะครองใจผู้ฟังและมีการพัฒนาไปในทิศทางใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20 ถึง 60 ปีที่ใช้พ็อดคาสต์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Cochran ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 385 คน ผู้วิจัยจึงได้ปรับใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็น

ผู้ใช้พ็อดคาสต์อายุ 20 ถึง 60 ปี และเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ความเข้ากันได้ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ โดยส่วนที่ 2 ถึง 6 ใช้การสร้างคำถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale)

การตรวจสอบคุณภาพ

ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มวัยทำงานที่ใช้พ็อดคาสต์ จำนวน 30 คน หลังจากนั้นหลังจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อถือของแบบสอบถามต้องมากกว่า 0.7 จึงจะถือว่าแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือและสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยการหาความเชื่อมั่น จำแนกตามตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน	0.808
ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	0.789
ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ความเข้ากันได้	0.820
ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ความเพลิดเพลิน	0.890
ค่าความเชื่อมั่นพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	0.766

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google form ก่อนนำเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ ได้แก่ กลุ่ม Facebook ของผู้ใช้พ็อดคาสต์ และกลุ่มสังคมออนไลน์อื่น ๆ อาทิ ไลน์ และอินตราแกรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากร ระดับการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.3 มีอายุช่วง 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.8 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.0 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.8

การรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้ประโยชน์การใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

การรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
การฟังพ็อดคาสต์เป็นสิ่งที่ดูดีที่สุด เหมาะกับคนวัยทำงาน	4.41	0.77	มากที่สุด
พ็อดคาสต์ให้ข้อมูลที่ละเอียด เจาะลึกในเรื่องที่ท่านสนใจ	4.40	0.68	มากที่สุด
รวม	**4.36**	**0.68**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน เท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า การฟังพ็อดคาสต์เป็นสิ่งที่ดูดีเหมาะกับคนวัยทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.41 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด

การรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

การรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ท่านสามารถเรียนรู้วิธีการใช้งานพ็อดคาสต์ ได้ด้วยตัวเอง	4.64	0.59	มากที่สุด
ท่านพบว่าการใช้พ็อดคาสต์เป็นเรื่องง่าย	4.70	0.58	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**0.57**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน เท่ากับ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างพบว่าการใช้พ็อดคาสต์เป็นเรื่องง่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.70 เกณฑ์แปลผลในระดับมากที่สุด

การรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

การรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
พ็อดคาสต์มีความทันสมัยเข้ากับยุคสมัยของสังคม สอดคล้องกับค่านิยมคนรุ่นใหม่	4.42	0.59	มากที่สุด
เมื่อได้ฟังพ็อดคาสต์แล้ว ท่านรู้สึกว่า ท่านต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น	4.39	0.89	มากที่สุด
รวม	**4.33**	**0.55**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน เท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างพบว่าพ็อดคาสต์มีความทันสมัยเข้ากับยุคสมัย ของสังคม สอดคล้องกับค่านิยมคนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.42 เกณฑ์แปลผลในระดับมากที่สุด

การรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

การรับรู้ความเพลิดเพลินการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ท่านคิดว่าการฟังรายการพ็อดคาสต์ช่วยสร้างความสุขให้กับท่าน	4.56	0.71	มากที่สุด
ท่านคิดว่าการฟังรายการพ็อดคาสต์ทำให้ท่านเกิดความเพลิดเพลิน	4.63	0.67	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**0.60**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน เท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า การรับรู้ความเพลิดเพลินว่าการฟังรายการพ็อดคาสต์ ทำให้ท่านเกิดความเพลิดเพลิน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.63 เกณฑ์แปลผลในระดับมากที่สุด

พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ซึ่งรายการพ็อดคาสต์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมฟังมากที่สุด คือ รายการเล่าเรื่องแชร์ประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 20.8 ส่วนรูปแบบการนำเสนอของรายการพ็อดคาสต์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมฟังมากที่สุด คือ การสนทนาระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 31.0 ความยาวของรายการพ็อดคาสต์ต่อหนึ่งตอนที่กลุ่มตัวอย่างนิยมฟังมากที่สุด คือ ช่วงความยาวรายการพ็อดคาสต์ 5-15 นาที คิดเป็นร้อยละ 36.8 และช่องทางการฟังพ็อดคาสต์ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ ช่องทาง YouTube คิดเป็นร้อยละ 57.8

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ท่านใช้งานพ็อดคาสต์อย่างสม่ำเสมอ	4.06	0.82	มาก
ท่านคิดว่าจะใช้พ็อดคาสต์อย่างต่อเนื่อง	4.22	0.77	มากที่สุด
ในอนาคต ท่านจะแนะนำให้ผู้อื่นใช้พ็อดคาสต์	4.18	0.76	มาก
รวม	**4.15**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน เท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ที่ว่าจะใช้พ็อดคาสต์อย่างต่อเนื่องในอนาคต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.22 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	sig
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	0.620	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความง่ายในการใช้งานกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	0.573	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเข้ากันได้กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	0.653	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเพลิดเพลินกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน	0.738	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.620 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

การรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.573 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

การรับรู้ความเข้ากันได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.653 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

การรับรู้ความเพลิดเพลินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.738 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเพลิดเพลิน ต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตาราง 7 อิทธิพลการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเพลิดเพลิน ต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ตัวแปรอิสระ	b	β	t	sig
1. การรับรู้ประโยชน์	0.102	0.097	1.844	0.066
2. การรับรู้ความง่าย	0.060	0.047	0.922	0.322
3. การรับรู้ความเข้ากันได้	0.262	0.199	3.742	0.000*
4. การรับรู้ความเพลิดเพลิน	0.590	0.495	9.068	0.000*

Adjusted R^2 = 0.578, F = 137.570, sig = 0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 7 พบว่า สามารถอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานได้ร้อยละ 57.8 (Adjusted R^2 = 0.578) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆให้คงที่แล้ว มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ การรับรู้ความเพลิดเพลิน (**β** = 0.495) การรับรู้ความเข้ากันได้ (**β** = 0.199)

อภิปรายผล

1. การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการ การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลิน และพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

1.1 การรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ในการใช้พ็อดคาสต์ในภาพรวมเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการใช้พ็อดคาสต์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการทำงานและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพร สุวัจนพรพงศ์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ประโยชน์การใช้แอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก

กลุ่มตัวอย่างรับรู้ประโยชน์ว่าแอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์เป็นช่องทางที่ทำให้ผู้หญิงวัยกลางคนในเขตกรุงเทพมหานครได้มีโอกาสทำความรู้จักกับผู้อื่น (ธันยพร สุวัจนพรพงศ์, 2562)

1.2 การรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความง่ายในการใช้พ็อดคาสต์ เท่ากับ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะอินเตอร์เน็ตมีการเชื่อมต่อได้ง่ายมาก ทำให้คนใช้งานสื่อพ็อดคาสต์ได้ง่ายมากขึ้นด้วย เพราะสามารถเข้าถึงได้ง่ายเปิดฟังได้ทุกที่ สอดคล้องกับ สิทธิชัย ภูษาแก้ว ศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานส่งผลการตัดสินใจใช้บริการ Grab เมื่อผู้ใช้ทดลองใช้แล้วรับรู้ถึงความง่ายจากขั้นตอนการใช้งานที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีฟังก์ชันที่เรียนรู้ได้ง่ายไม่ต้องใช้ความพยายามมาก (สิทธิชัย ภูษาแก้ว, 2561)

1.3 การรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้พ็อดคาสต์ในภาพรวม เท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะพ็อดคาสต์เป็นช่องทางการศึกษาหาความรู้นอกจากการอ่านหนังสือ เป็นวิธีการที่เป็นทางเลือกในการรับสารให้กับผู้คนในระหว่างที่กำลังทำงาน หรือ ทำกิจกรรมอย่างอื่นของคนรุ่นใหม่ จากข้อมูลของ Statista ในปี 2019 พบว่า ร้อยละ 75 ของชาวอเมริกันที่เป็นผู้ฟังพ็อดคาสท์ระบุถึงจุดประสงค์ในการฟังสื่อประเภทนี้ว่า พวกเขาฟังพ็อดคาสท์เพราะต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ สอดคล้องกับค่านิยมคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตใหม่(New Normal) สอดคล้องกับแนวคิดของ สิงหะ ฉวีสุข และสุนันทา วงศ์จตุรภัทร กล่าวว่าคุณลักษณะของนวัตกรรมใดที่มีความเหมาะสมหรือสอดคล้อง กับผู้ใช้งาน (Compatibility) หรือตรงกับประสบการณ์และความต้องการของผู้ใช้งาน ย่อมจะมีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมเหล่านั้น (สิงหะ ฉวีสุข และสุนันทา วงศ์จตุรภัทร, 2555)

1.4 การรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน โดยค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเพลิดเพลินในภาพรวม เท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะมนุษย์ทุกคนมีความเพลิดเพลินเป็นหนึ่งในเป้าหมายในทุกบริบทของการใช้ชีวิต ดังเช่นคนหนุ่มสาวที่เพลิดเพลินไปกับกิจกรรมต่างๆ อย่างการฟังเพลง การดูการแข่งขันกีฬาในทีวี รวมถึงการฟังพ็อดคาสต์ จากสถิติโดย (Statista, 2020) ระบุว่า ร้อยละ 71 ของผู้ใช้พ็อดคาสต์ได้รับความเพลิดเพลิน และความบันเทิง ส่วนกว่าครึ่งได้รับความสุขจากการฟังพ็อดคาสท์ ซึ่ง Kim, B. ได้กล่าวถึง ความเพลิดเพลิน เป็นตัวแทนด้านบวกที่อธิบายความตั้งใจอย่างต่อเนื่องในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งความเพลิดเพลินนั้นเป็นความรู้สึกสนุกสนานที่ได้จากการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ แล้วเมื่อผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ มีความเพลิดเพลินกับการใช้งานผู้ใช้งานจะมีแรงจูงใจอันเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่จะสนับสนุนให้ยังคงใช้งาน สื่อสังคมออนไลน์นั้นต่อไป (Kim, B., 2011)

1.5 พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสท์ของวัยทำงาน โดยผู้ใช้งานส่วนใหญ่มองว่าจะใช้พ็อดคาสต์อย่างต่อเนื่องในอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเจตนาจะใช้งานพ็อดคาสต์ ซึ่งตามสถิติที่ทำการสำรวจช่วงอายุของผู้ใช้พ็อดคาสต์ทั่วโลกพบว่าร้อยละ 84 ของผู้ใช้พ็อดคาสต์ทั่วโลกเป็นกลุ่มคนที่มีอายุต่ำกว่า 55 ปี และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนวัยทำงาน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่ต้องการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองโดยพึ่งพาเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาตัวเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้ใช้งานที่คุ้นชินกับเทคโนโลยีมากขึ้น และประเมินไว้แล้วว่า การใช้พ็อดคาสต์ส่งผลดีในเชิงบวกต่อตนเอง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเพลิดเพลินและพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ฟังพ็อดคาสต์มีระดับความเชื่อว่าพ็อดคาสต์ที่ฟังมีประโยชน์กับตัวเอง และมีแนวโน้มจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการทำงานและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐนันท์ พิธิวัตโชติกุล ได้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยี โทรศัพท์มือถือ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจ ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอพพลิเคชั่นของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับ เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ณัฏฐนันท์ พิธิวัตโชติกุล, 2558)

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความง่ายในการใช้งานกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กล่าวคือ หากผู้ใช้งานมีการรับรู้ความง่ายของการใช้พ็อดคาสต์มากขึ้น จะทำให้มีพฤติกรรมในการใช้งานพ็อดคาสต์มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ ศรัยณ์ธร ศศิธนากรแก้ว และคณะศึกษาเรื่องของการยอมรับและพฤติกรรมการใช้เน็ตฟลิกซ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ความง่ายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการใช้เน็ตฟลิกซ์ (ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และคณะ, 2563)

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเข้ากันได้กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ หากผู้ใช้พ็อดคาสต์มีการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้พ็อดคาสต์มากขึ้น จะทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญธร พินิจจันทร์ ที่ศึกษาการยอมรับการใช้งานแอพพลิเคชันไทยชนะ พบว่าความเข้ากันได้มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมในในการใช้แอพพลิเคชั่นไทยชนะ โดยมีระดับการรับรู้ความเข้ากันได้ในการใช้งานแอพพลิเคชั่นไทยชนะภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่ม

ตัวอย่างมองว่าแอพพลิเคชั่นไทยชนะเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ที่จำเป็นจะต้องมีการติดตามและสองสวนโรคในกลุ่มผู้ที่สัมผัสใกล้ชิดผู้ติดเชื้อในระดับมาก (วรัญธร พินิจจันทร์, 2563)

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเพลิดเพลินกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน มีความสัมพันธ์ในระดับสูง เพราะความเพลิดเพลินเป็นเป้าหมายของมนุษย์ในการใช้ชีวิตและพัฒนาตัวเอง เมื่อเทคโนโลยี อย่างพ็อดคาสต์เป็นสื่อที่คนในยุคใหม่เข้าถึงได้ผ่านทางสมาร์ทโฟน เป็นช่องทางให้คนต้องการหาความบันเทิงให้กับตัวเอง ตามที่ Kim, B. กล่าวว่าผู้บริโภคที่เคยมีประสบการณ์ที่ดีหรือมีความประทับใจในการใช้ เทคโนโลยีมีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวางมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งการรับรู้ความเพลิดเพลิน (PE) เป็นหนึ่งในตัวแปรหลักของแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีที่มีการปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการอธิบายการยอมรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มวัยทำงาน มีการรับรู้ความเพลิดเพลินในการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน และสร้างความสุขและความบันเทิงให้กับตนเอง (Kim, B., 2011) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตินันท์ จำปาดวง ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้ไลน์ทีวีของผู้ใช้บริการในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านความเพลิดเพลิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้ไลน์ทีวีซึ่งมีอิทธิพลกับตัวแปรตามในเชิงบวก (ฐิตินันท์ จำปาดวง, 2560)

3. อิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเพลิดเพลิน ต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความเพลิดเพลิน และการรับรู้ความเข้ากันได้ เป็นปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานเกิดจากรับรู้ว่าพ็อดคาสต์ทำให้คนสนใจ และเกิดความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธันยา ศิริลาภพานิช ที่พบว่า เมื่อบุคคลได้รับความเพลิดเพลินจากการใช้ สื่อสังคมออนไลน์จะส่งผลให้เกิดความตั้งใจใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ส่วนการรับรู้ความเข้ากันได้นั้น พ็อดคาสต์เป็นสื่อที่เข้ากับยุคสมัยของสังคม สอดคล้องกับค่านิยมของคนรุ่นใหม่ เมื่อผู้ใช้ได้ฟังพ็อดคาสต์แล้วรู้สึกว่าต้องการเปลี่ยนแปลงชีวิตตัวเองให้ดีขึ้น ซึ่งพบว่า หนึ่งในปัจจัยที่มี มีปัจจัยเรื่องความเข้ากันได้มีอิทธิพลของต่อทัศนคติของผู้บริโภคในการยอมรับผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือ เทคโนโลยีที่ใช้มาก่อนเกี่ยวข้องด้วย (ธันยา ศิริลาภพานิช, 2558) ซึ่งการยอมรับนวัตกรรมมีปัจจัยมาจากความสอดคล้องระหว่างประโยชน์ของบริการใหม่ที่นำเสนอกับอุปกรณ์ที่นำเสนอบริการต่าง ๆ (Hanna, N. & Wozniak, R., 2001)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความความง่ายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงานในระดับปานกลาง ผู้ผลิตรายการควรจะทำสื่อนำเสนอวิธีการใช้พ็อดคาสต์ให้ผู้ฟังเข้าถึงและเข้าใจวิธีการใช้ รวมทั้งปรับรูปแบบการนำเสนอรายการให้มีเนื้อหาสาระเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังวัยทำงาน และผู้ฟังกลุ่มช่วงวัยอื่น ๆ มากขึ้น ซึ่งมีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พ็อดคาสต์ของวัยทำงาน ได้แก่ การรับรู้ความเพลิดเพลิน การรับรู้ความเข้ากันได้ ดังนั้น การจะเพิ่มจำนวนผู้ใช้งานพ็อดคาสต์ในอนาคตนั้น ผู้ผลิตรายการพ็อดคาสต์ออกแบบและพัฒนารายการพ็อดคาสต์ให้เข้าถึงประชาชน และดึงดูดให้ผู้ที่ไม่เคยฟังรายการพ็อดคาสต์เกิดความสนใจในสื่อประเภทนี้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังอาจแนวทางการพัฒนาพ็อดคาสต์ในอนาคตมีสิ่งที่ผู้ประกอบธุรกิจนี้ควรคำนึงคือ ควรออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการ ค่านิยม และความต้องการของผู้ใช้งานเพื่อให้เข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเนื้อหาเห็นหัวใจสำคัญของพ็อดคาสต์ ผู้ประกอบการควรออกแบบและผลิตรายการพ็อดคาสต์ที่มีเนื้อหาแปลกใหม่ หรือรูปแบบที่น่าสนใจ ที่ยังไม่เคยทำมาก่อนในวงการพ็อดคาสต์ นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ช่องทางการฟังพ็อดคาสต์ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ Youtube รองลงมา คือ Apple Podcast จึงอาจเป็นแนวทางการพัฒนารายการพ็อดคาสต์เผยแพร่ผ่านทางช่องทางที่ผู้คนนิยมฟัง เพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจในการใช้งานพ็อดคาสต์มากยิ่งขึ้นในอนาคต และรองรับกับวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ที่เข้าถึง และเท่าทันเทคโนโลยี สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ฟังรายการพ็อดคาสต์ ให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและมีความคุณภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งยังมีคำแนะนำ ติชมหรือความคิดเห็นสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ของผู้ใช้พ็อดคาสต์เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนารายการพ็อดคาสต์เพื่อขยายฐานผู้ฟังพ็อดคาสต์ในประเทศไทยต่อไป ทั้งยังควรเพิ่มเติมการเปรียบเทียบกับสื่อใหม่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพ็อดคาสต์ ให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของสื่อใหม่มากขึ้น และนำข้อมูลไปใช้ในอนาคตได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ฐิตินันท์ จำปาดวง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้ไลน์ทีวีของผู้ใช้บริการในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2564 จาก http://kowdum.com/article/fileattachs/04122017154322_f_0.pdf

ณัฏฐนันท์ พิธิวัตโชติกุล. (2558). การยอมรับเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคใน. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2564 จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2499/1/natthanun_pith.pdf

โตมร ศุขปรีชา. (2561). Podcasts 2018. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก https://www.the101.world/podcasts-2018/

ธันยพร สุวัจนพรพงศ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธันยา ศิริลาภพานิช. (2558). ความพึงพอใจความเพลิดเพลินสิ่งเร้าทางสภาวะแวดล้อม และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องของผู้บริโภค ในเขต กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2564 จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2066/1/tunya_siri.pdf

วรัญธร พินิจจันทร์. (2563). การยอมรับการใช้งานแอพพลิเคชั่นไทยชนะ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และคณะ. (2563). การยอมรับและพฤติกรรมการใช้เน็ตฟลิกซ์ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 27(2), 258-276.

สิงหะ ฉวีสุข และสุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2555). ทฤษฎีการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศลาดกระบัง, 1(1), 1-21.

สิทธิชัย ภูษาแก้ว. (2561). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/3353/1/sitthichai_phus.pdf

อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์. (2564). ส่องเทรนด์สื่อดิจิทัลมาแรง ประเทศไหนบ้างที่ “พ็อดคาสต์” ได้รับความนิยมมากที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก https://www.salika.co/2021/09/27/podcast-popular-around-the-world/

Davis, F. D. et al. (1989). User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models. Accelerating the world's research., 35(8), 982-1003.

Digital Stat. (2021). สรุปรายงาน Digital Stat 2021 ฉบับเดือนเมษายน ที่กระทบการตลาดออนไลน์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก https://www.everydaymarketing.co/update-news/digital-stat-thai-2021-april-we-are-social/

Hanna, N. & Wozniak, R. (2001). Consumer behavior: An applied approach. Upper Saddle River. NJ: Prentice Hall.

Kim, B. (2011). Understanding antecedents of continuance intention in social - networking services. Cyberpsychology Behavior and Social Networking, 14(4), 199-205.

ShopBack Blog TH Team. (2564). ชวนฟังพอดแคสต์กับ 7 podcast หลากสไตล์ เปิดเพลิน ๆ ฟังสบายตลอดปี 2020. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2564 จาก https://www.shopback.co.th/blog/podcast-%e0%b9%84%e0%b8%97%e0%b8%a2/(In Thai)

Statista. (2020). Share of people who listen to podcasts on a monthly basis in the United States from 2017 to 2021, by age group. Retrieved February 10, 2022, from https://www.statista.com/statistics/912381/united-states-monthly-podcast-listening-age/

Virgillito, D. (2020). What is a podcast? Learn how to start a podcast today. Retrieved December 1, 2021, from https://www.oberlo.com/blog/what-is-podcast

บทความวิจัย

สภาพปัญหา และแนวทางการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดปทุมธานี : กรณีศึกษาช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19*

THE PROBLEM OF PREVENTION OF FAMILY VIOLENCE IN PATHUM THANI PROVINCE: CASE STUDY DURING THE COVID-19

เกียรติเฉลิม รักษ์งาม
Kiatchaloem Rakngam
อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์
Aranee Vivatthanaporn
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
E-mail: c.hal.oem@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวช่วงมาตรการอยู่บ้านหยุดเชื้อ เพื่อชาติ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี และศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้กระทำความรุนแรง 15 คน ผู้ถูกกระทำความรุนแรง 15 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2 คน นักจิตวิทยา 2 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ 2 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรง และแบบสัมภาษณ์สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 รัฐบาลต้องออกมาตรการให้ทุกคนอยู่บ้านเพื่อป้องกันการติดเชื้อ และการระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งโดยปกติแล้วพ่อแม่ต้องไปทำงาน เด็กไปโรงเรียนจะไม่ได้อยู่ด้วยกันเป็นเวลานานติดต่อกันหลายวัน และเมื่อทุกคนต้องกักตัวอยู่ด้วยกันมากกว่า 1 เดือนอาจส่งผลต่อความรุนแรงในครอบครัวได้ ความรุนแรงในครอบครัวช่วงสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด 19 ส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากความเครียดจากปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว ความหึงหวง เมาสุรา ลักษณะความรุนแรงเป็นการทะเลาะกันระหว่างสามีภรรยา การทำร้ายร่างกายเด็ก และการทำร้ายผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ด้วย แนวทางการป้องกันปัญหาความ

* Received January 8, 2022; Revised February 16, 2022; Accepted April 2, 2022

รุนแรงในครอบครัว ควรปรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน บูรณากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ เสริมสร้างความรู้ด้านการสอบสวนข้อเท็จจริง คนในชุมชนต้องช่วยกันดูแลคอยแจ้งเหตุ มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสำหรับบริการให้ความช่วยเหลือดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, แนวทางป้องกัน, ความรุนแรงในครอบครัว

Abstract

The objectives of this research article were to study the causes and conditions of family violence problems during the social distancing preventive measure the epidemic situation of COVID-19 in Pathum Thani Province and study the guidelines for the prevention of family violence problems. Using a qualitative research model. The key informant total 36 persons consisted of 15 violent perpetrators, 15 victims of violence, 2 social workers, 2 psychologists, and 2 police officers. The tools used for two interviews were the interviews form for perpetrators and victims of violence and interview forms for social workers, psychologists and police officers. The results showed that; due to the epidemic situation of COVID-19, the government has to put in place measures for everyone to stay at home to prevent infection and the outbreak of COVID-19. Usually, parents have to go to work, children was going to school will not be together for several days in row, and when everyone has to stay together for more than a month, it can affect family violence. The family violence during the COVID-19 epidemic is mostly caused by stress from family economic problems, jealousy, drunkenness. Violence is a quarrel between husband and wife, child abuse, and hurting the elderly who live with. Guidelines for preventing domestic violence problems; the relevant laws should be adjusted, to clear, integrate staff work processes enchancing the knowledge of fact finding, The people in the community need to help take care and report the incident. A family development center has been established in the community to provide assistance in the care of family violence.

Keywords: Problem Condition, Guidelines for the Prevention, Family Violence.

บทนำ

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2563 ได้เกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า หรือ โควิด-19 (Covid-19) ในหลายประเทศ เช่น ประเทศจีนภายหลังจากการกักตัวช่วงเกิดโรคระบาดมีอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น 25% เจ้าหน้าที่เชื่อว่าสาเหตุอาจเกิดจากการที่คู่รักใช้เวลาอยู่ด้วยกันมากเกินไปอาจมีปากเสียงกันจากเรื่อง เล็ก ๆ น้อย ๆ และลุกลามไปสู่การหย่าร้าง ประเทศฝรั่งเศส นับตั้งแต่มีคำสั่งให้ประชาชนกักตัวอยู่ในบ้าน พบว่า กรุงปารีสมีการแจ้งความเพิ่มขึ้น 36% รวมทั้งพื้นที่อื่นทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 32% และประเทศอังกฤษ คณะกรรมการต่อต้านด้านความรุนแรงในบ้านของอังกฤษและเวลส์ ระบุว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบมีการโทรศัพท์ไปขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในบ้านในช่วงต้นเดือนเมษายน 2563 เพิ่มขึ้นถึง 65% (อุษณี กังวารจิตต์, 2563) นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศฝรั่งเศส และสิงคโปร์ ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ได้มีการปิดเมือง ผู้หญิงถูกคู่ครองกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้นมากกว่า 30% ส่วนประเทศออสเตรเลียในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกัน (UN Women, 2020)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ให้ข้อมูลความรุนแรงในครอบครัวว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2563 มีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็น 1,400 ราย/ปี ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับเด็กและสตรี (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ในขณะที่ศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว รายงานว่า ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึงพฤษภาคม 2564 มีผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว 1,492 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 81 แบ่งเป็นความสัมพันธ์สามี-ภรรยาร้อยละ 39 วัยกลางคนร้อยละ 32.4 และวัยผู้ใหญ่ตอนต้นร้อยละ 32.1 ไม่มีการดำเนินคดีสูงถึงร้อยละ 78 ปัญหาที่พบ ได้แก่ ทำร้ายร่างกาย จิตใจ และเพศ ตามลำดับ โดยมีปัจจัยกระตุ้นหลายอย่าง คือ ยาเสพติด สุรา อาการหึงหวง มีโทสะ ความรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจ มีปัญหาสุขภาพจิต และความเครียดทางเศรษฐกิจ สถานที่เกิดเหตุส่วนใหญ่คือ ภายในบ้านของตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ เช่น อุบลราชธานี ราชบุรี กาญจนบุรี เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี ปทุมธานี และตาก โดยมีผู้ถูกกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้นถึง 919 ราย สอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดการระบาดหนักในระลอกที่ 2 และ 3 (สำนักข่าวอิศรา, 2564)

ทั้งนี้ จังหวัดปทุมธานีนับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 จำนวนมาก ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีได้ประกาศปิดพื้นที่ที่พบจำนวนผู้ติดเชื้อของโรคโควิด-19 ได้แก่ ตลาดสุชาติ ตลาดพรพัฒน์ และพื้นที่อื่นๆ พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นพื้นที่ควบคุมการแพร่ระบาด มีการใช้มาตรการเชิงรุกในการตรวจหาผู้ติดเชื้อในทุกพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนการใช้มาตรการป้องกัน ควบคุม การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ มาตรการอยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ ส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่อยู่บ้าน ทำงานที่บ้าน เด็กต้องเรียนที่บ้าน เพื่อป้องกันการติดเชื้อ

และแพร่ระบาดของโรค บุคคลในครอบครัวซึ่งปกติไม่ได้มาอยู่รวมกันเป็นระยะเวลาหลายวัน เพราะพ่อแม่ต้องแยกย้ายไปทำงานนอกบ้านและเด็กต้องไปโรงเรียน แต่จำเป็นต้องหยุดกิจกรรมทุกอย่าง ต้องทำงานที่บ้าน หลายคนตกงาน ขณะเดียวกันสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานที่สาธารณะต่างๆ ปิดทำการ เมื่อทุกคนในครอบครัวจึงต้องกักตัวอยู่ในบ้านรวมกันมากกว่า 1 เดือน ย่อมส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ในจังหวัดปทุมธานีมีสถิติความรุนแรงในครอบครัวในช่วงเดือนตุลาคม 2563 ถึงกุมภาพันธ์ 2564 จำนวนมากถึง 23 ราย โดยมีปัจจัยสนับสนุน เช่น ความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ ขาดรายได้ ถูกเลิกจ้าง ถูกลดค่าจ้างค่าตอบแทน รวมทั้งสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ได้แก่ ยาเสพติด สุรา (อารีวรรณ จตุทอง , 2563); (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564)

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ว่า มีสาเหตุหรือปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 กำหนดเป็นพื้นที่สีแดงควบคุมสูงสุด (มีผู้ติดเชื้อจำนวนมากและพบผู้ติดเชื้อมากกว่า 1 พื้นที่) ผลของการวิจัยนี้จะตอบรับแนวคิด Marxist Feminism และสะท้อนถึงความอบอุ่นในครอบครัวของสังคมไทยเช่นกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้คนที่ตกอยู่ในสถานะของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และเพื่อส่งเสริมให้มีการกำหนดมาตรการรองรับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวช่วงมาตรการอยู่บ้านหยุดเชื้อ เพื่อชาติ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้กระทำความรุนแรง 15 คน ผู้ถูกระทำความรุนแรง 15 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2 คน นักจิตวิทยา 2 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจภูธรประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ 2 คน ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสอบถามจากผู้นำชุมชน คัดเลือกครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรง กำหนกลุ่มผู้กระทำความรุนแรง และผู้ถูกกระทำความรุนแรงแบบไม่ซ้ำครอบครัว และแบ่งการสัมภาษณ์โดยกำหนดพื้นที่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร ตลาดรังสิต และชุมชนใกล้เคียง โดยขอความร่วมมือกับผู้นำชุมชนให้

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ซ้ำครอบครัวของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามชุมชนที่กำหนดไว้ เมื่อได้ข้อมูลของครอบครัวในพื้นที่ดังกล่าวแล้วนำมาจำแนกตามสาเหตุของความรุนแรง โดยมีนักจิตวิทยาช่วยประเมินลักษณะของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำความรุนแรง มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผลของความรุนแรงในครอบครัว และแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ ชุดที่ 2 สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว ความถี่ของความรุนแรง ในครอบครัวในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และช่วงสถานการณ์ปกติว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย ตัวแปร และกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้ง นำประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เคยเข้าไปช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรง รวบรวมสาเหตุและประเด็นปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน จากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและขอคำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาประเด็นคำถาม ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของจังหวัดปทุมธานี โดยขอความร่วมมือและขอข้อมูลกับผู้นำชุมชน จากนั้นจึงลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้กระทำและผู้ถูกกระความรุนแรงในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้อนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านข้อความในแบบสัมภาษณ์ก่อน หากได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลจึงทำการสัมภาษณ์ทีละข้อ

2. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงครบแล้วจึงทำการเก็บรวบรวมสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ในช่วงวันที่ 7 - 12 ธันวาคม พ.ศ. 2564 โดยใช้ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์แยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายบุคคลแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน ได้แก่ ผู้กระทำความรุนแรง ผู้ถูกกระทำความรุนแรง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และเจ้าหน้าที่ตำรวจ พิจารณาข้อมูลแต่ละกลุ่มว่าให้ข้อมูลเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาสรุปเขียนเป็นรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สาเหตุและสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ช่วงมาตรการอยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี

ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 มีสถิติความรุนแรงในครอบครัวของจังหวัดปทุมธานีในพื้นที่ตลาดรังสิตมีจำนวน 55 ราย และก่อนการระบาดของโรคโควิด 19 มีประมาณ 30 กว่ารายซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น มีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวมาที่โรงพยาบาลปทุมธานีทั้งหมด 12 ราย ผู้ถูกกระทำความรุนแรงเป็นเพศหญิง (โรงพยาบาลปทุมธานี, 31 ธันวาคม 2563) ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงในช่วงโควิด ได้แก่ สภาพแวดล้อม ความใกล้ชิดและโอกาสเอื้ออำนวย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ลักษณะความรุนแรงในครอบครัวช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่วนใหญ่เป็นการทะเลาะกันระหว่างสามีภรรยา ความรุนแรงต่อเด็ก และความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว

ตารางที่ 1 สาเหตุและสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อ โควิด 19 ในจังหวัดปทุมธานี

สภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	สาเหตุความรุนแรงในครอบครัว
ความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา	ปัญหาเศรษฐกิจ ความเครียด ตกงาน เมาสุรา ความหึงหวง ยาเสพติด ความเชื่อและค่านิยมเรื่องผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง นิสัยส่วนตัว
ความรุนแรงต่อเด็ก เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครองทำร้ายบุตรหลาน	ความเครียด เด็กไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ เล่นเกม หนีเที่ยว
ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เช่น ดุด่าพ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ ไม่ดูแลเอาใจใส่ กักขัง	ความเครียด ปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ลดลง
ความรุนแรงทางเพศ	ผู้กระทำเมาสุรา

2. แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2.1 การให้ความรู้เรื่องแนวคิดบทบาทหญิงชาย

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเบื้องต้นจะต้องให้ความรู้เรื่องบทบาทของชายและหญิง สิทธิส่วนบุคคลในสังคมไทย และปรับเปลี่ยนทัศนคติของแต่ละคน ควรมีการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและปรับทัศนคติในเรื่องนี้ตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย จนมาถึงรุ่นปัจจุบัน ต่อไปจนถึงลูกหลานว่า ทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ต้องให้เกียรติกัน เคารพกัน ไม่ควรให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาใช้อำนาจข่มเหงคนที่มีกำลังน้อยกว่า ปลูกฝังให้กับสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักการควบคุมสติ ควบคุมอารมณ์ตนเอง เพราะถ้าคนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาดี ก็จะทำให้คนรู้จักยับยั้งชั่งใจ และไม่ก่อความรุนแรงได้ถึงแม้ว่าจะมีอาการเมา

2.2 การใช้เครือข่ายทางสังคม

ด้วยเหตุที่คนส่วนใหญ่ต้องเล็งเห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องสาธารณะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ทุกหน่วยงานต้องทำงานร่วมกัน ถ้าเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขึ้นผู้เกี่ยวข้องควรปรึกษาคนที่เคารพนับถือหรือญาติผู้ใหญ่เพื่อให้คำแนะนำ คนในชุมชนต้องช่วยกันดูแลโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น มีการจัดระบบที่ช่วยแจ้งช่วยรายงาน และไม่เปิดเผยตัวตนของผู้แจ้งเหตุ เพราะจะทำให้เกิดความเดือดร้อนกับตัวผู้แจ้ง มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับคนที่แจ้งเหตุ เช่น เมื่อทราบว่าบ้านนี้เริ่มมีปัญหาก็จะต้องมีเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแล มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีบุคคลในท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการ เช่น อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของทนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ มีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงความมั่นคงและพัฒนามนุษย์เข้าร่วมดำเนินงานด้วย โดยมีเงินอุดหนุนสำหรับจัดโครงการที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าประเด็นพวกนี้ ในจังหวัดปทุมธานีมีการจัดตั้งแล้ว 49 แห่งจาก 64 เทศบาล สำหรับเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังในเรื่องความรุนแรง และเรื่องการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม

2.3 มาตรการทางกฎหมาย

กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวต้องมีความเข้มงวด กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ทุกกระทรวงมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน ขั้นตอนการประสานงาน สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ มาตรการทางกฎหมายต้องกำหนดในเชิงป้องกัน ไม่ใช่ใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา ควรให้ความสำคัญความรุนแรงในครอบครัวโดยกำหนดให้เป็นปัญหาระดับชาติ กระบวนการยุติธรรมต้องมีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม บูรณาการกระบวนการทำงานระดับกระทรวงเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การเข้าสู่ระบบการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือการช่วยเหลือทางการดำเนินคดี มี

มาตรการไกล่เกลี่ย และมาตรการทางกฎหมายความรุนแรงทางครอบครัวต้องเข้าระบบการป้องกันอย่างจริงจัง

อภิปรายผล

1. สาเหตุ และสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดปทุมธานี

1.1 สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง

ผลการศึกษาความรุนแรงในครอบครัวในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงจะทะเลาะกับคู่สมรสของตนเอง ทำร้ายลูกเพราะความโมโห ใช้คำพูดหยาบคาย ทำร้ายร่างกายบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย จนทำให้เกิดความหวาดกลัว โดยมีสาเหตุมาจากความเครียดจากปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ลดลง บางคนตกงาน เพราะกิจการที่ทำงานอยู่ต้องปิดตัวลง โดยปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ช่วงสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ข้อมูลว่า ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ในย่านตลาดรังสิตมีปัญหาความรุนแรงไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการทะเลาะกันระหว่างสามีภรรยาที่มีปัญหาเรื่องเงินรายได้ที่ไม่พอกับค่าใช้จ่าย รวมถึงต้องคอยดูแลลูกที่เรียนออนไลน์ที่บ้าน และลูกไม่สนใจเรียนจึงเกิดการลงโทษกันบ้าง สอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยาได้ให้ข้อมูลว่า การทะเลาะกันของสามีภรรยา การทำร้ายร่างกายเด็ก เป็นเรื่องที่มักเกิดขึ้นในครอบครัวเสมอ บางรายตบตี ดุด่ากันอย่างรุนแรง อาจเป็นเพราะอยู่ใกล้ชิดกันเป็นระยะเวลานาน ซึ่งก่อนการระบาดของโรคโควิดนั้น ต่างคนต่างทำงาน จะเจอกันช่างเช้าและเย็น ก็ไม่ค่อยมีเรื่องเท่าไร แต่พออยู่ใกล้กันมากบางคนอาจเบื่อ พออยู่ด้วยกันแทบทุกวันก็จะพูดจากระแหนะกระแหนกัน จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งโมโห หงุดหงิด จากปัญหาที่มีอยู่แล้ว เช่น ตกงาน ไม่มีเงิน เมื่อมีปัญหาสะสมมากขึ้นก็จะหาทางออกด้วยการดื่มสุราจนเมา บางรายใช้ยาเสพติด แล้วแสดงพฤติกรรมรุนแรงกับคู่สมรส สอดคล้องกับ กล่าวว่า ความเครียดและการใช้แอลกอฮอล์ รวมถึงสารเสพติดก็จะทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ หรือการตัดสินใจบางสิ่งบางอย่างผิดพลาด ก็จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาจนเกิดความขัดแย้ง และความรุนแรงในครอบครัวตามมาได้ (อาภรณ์ เสียงแหลม, 2555)

1.2 เจตคติ ค่านิยมและความเชื่อ

สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่มาจากเจตคติ ค่านิยมและความเชื่อ นั้น พบว่ายังผู้ชายบางคนมีความเชื่อว่า ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวต้องมีอำนาจเหนือผู้หญิง และผู้หญิงไม่ควรนอกใจสามี ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ซึ่งเจตคติ ค่านิยม และความเชื่อเหล่านั้น เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน จนทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์มีแนวคิดว่า ผู้ชายควรปรับเปลี่ยนทัศนคติ โดยไม่ควรคิดว่าผู้ชายที่เป็นสามีจะต้องมีอำนาจเหนือภรรยา สอดคล้องกับแนวคิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กล่าวว่า ความเชื่อที่ว่าผู้ชาน

เป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงเป็นผู้ตามควรจะหมดไปจากสังคมไทยได้แล้ว เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน สถานการณ์ในปัจจุบันทุกคนต้องช่วยกันทำมาหากิน ควรอยู่ด้วยกันอย่างมีความเข้าใจกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหา

1.3 การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้กระทำความรุนแรงบางคนเติบโตในครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน เคยเห็นพ่อแม่กระทำความรุนแรงต่อกัน บางรายเคยถูกกระทำความรุนแรงในวัยเด็ก ก็จะจำพฤติกรรมนั้นมาใช้ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวมักจะนำไปใช้ในทางที่ผิดถ้าต่างคนต่างมีอคติต่อกัน ดังนั้นบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ หรือเพื่อนนับว่าบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งผู้ที่รับเอาสิ่งที่พบเห็นมาใช้โดยไม่ได้พิจารณาความถูกต้อง จนทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางลบทันทีจึงทำให้เกิดความขัดแย้ง และเกิดความรุนแรงขึ้น ตามทฤษฎีตัวยูของออตโต้ ซี. ชาร์เมอร์ นอกจากนี้ กลุ่มตัวแทนที่มีส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิตนี้ ยังทำให้เกิดการขัดเกลาที่อาจเป็นในรูปการส่งเสริมหรือขัดแย้งก็ได้ บางครั้งจึงเกิดความสับสนขึ้นในจิตใจของผู้รับเพราะไม่รู้ว่าจำต้องทำตามในแบบใด (Broom, L., & P. Selznick, 1969) ส่วนใหญ่จะเข้าใจกันว่า การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับเด็ก ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่ออารมณ์ ทัศนคติ และรูปแบบของความประพฤติ เช่น พ่อแม่ใช้คำพูดหยาบคาย ทะเลาะเบาะแว้งกัน เด็กก็จะจดจำและอาจนำไปใช้ในอนาคตได้ (สุพัตรา สุภาพ, 2545)

1.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิส่วนบุคคล

จากผลการสัมภาษณ์ผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำความรุนแรง พบว่าหลายคนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของบุคคล และมีมุมมองว่าในสังคมไทยนั้นชายและหญิงมีสิทธิส่วนบุคคลไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจมีผลเกี่ยวเนื่องมาจากการปลูกฝังความคิดของครอบครัว ที่ส่วนใหญ่จะกำหนดคุณค่าความเป็นหญิงและชายแตกต่างกัน โดยให้ผู้ชายจะมีบทบาทความเป็นชายสูงเพียงอย่างเดียว ส่วนผู้หญิงจะมีบทบาทความเป็นหญิงสูงแต่เพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้ทำให้ผู้ชายแสดงความเป็นผู้นำโดยมีลักษณะก้าวร้าวมีพลังมากกว่าผู้หญิง มีหน้าที่รับผิดชอบในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว มีอำนาจการตัดสินใจเรื่องสำคัญของครอบครัวส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตามและให้บริการในทุกสถานการณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลครอบครัวและงานบ้าน ดังนั้น ครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรงมักจะเกิดจากการสร้างสัญลักษณ์ความสำคัญในครอบครัวโดยให้ผู้ชายแสดงบทบาทเป็นใหญ่เสมอ และให้ความสำคัญกับตัวตนของผู้ชายมากเกินไปจึงพยายามแสดงอำนาจเหนือผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า จนนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

1.5 ความเจ็บป่วยทางจิตและประสาท

ผลการวิจัยพบว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีอาการป่วยทางจิตเวช บางครั้งมีอาการคุ้มคลั่ง โวยวาย และใช้อารมณ์ทำร้ายคนในครอบครัว บางรายมีอาการทางจิตควบคู่กับการใช้สารเสพติด ดังที่ บุญเสริม หุตะแพทย์ กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) สาเหตุความผิดปกติของจิตและบุคลิกภาพ ได้แก่ ปัญหาทางจิตทำให้เกิดอารมณ์ก้าวร้าวและควบคุมตนเองไม่ได้ บุคลิกภาพก้าวร้าว การใช้สารเสพติด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ 2) สาเหตุภาวะสังคมวิทยา บุคคลเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมและสิ่งที่พบเห็น โครงสร้างครอบครัว ปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิกฤติที่ครอบครัวต้องเผชิญอยู่ 3) สาเหตุจากสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างบทบาทชายและหญิง เจตคติที่มีต่อสตรี และยอมรับว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติทางสังคม (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545)

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2.1 การให้ความรู้เรื่องแนวคิดบทบาทหญิงชาย

การให้ความรู้เรื่องบทบาทของชายและหญิงเป็นการแก้ปัญหาในเบื้องต้น โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิส่วนบุคคล ควรมีการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและปรับทัศนคติในสิทธิส่วนบุคคลตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย จนมาถึงรุ่นปัจจุบัน ต่อไปจนถึงลูกหลานว่า ทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ต้องให้เกียรติกัน เคารพกัน รู้จักการควบคุมสติอารมณ์ตนเอง เพราะถ้าคนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาดี ก็จะทำให้คนรู้จักยับยั้งชั่งใจ ทั้งนี้ความรุนแรงจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยครอบครัวที่มีปัญหามักจะเกิดจากการสร้างสัญลักษณ์ความสำคัญของครอบครัวโดยให้ผู้ชายแสดงบทบาทเป็นใหญ่เสมอและผู้ชายมักจะให้ความสำคัญกับตนเองมากเกินไป กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะทำให้บุคคลปฏิบัติตามปทัสถานของสังคม การที่สังคมจะดำรงโครงสร้างอยู่ได้ด้วยการสรรหาบุคคลมาสวมบทบาทต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ บุคลิกภาพ โครงสร้างทางสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับโครงสร้างทางสังคมมีหลายแนวทาง กระบวนการทางสังคมจะทำหน้าที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552) ดังนั้น การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรเพิ่มความรู้ก่อน ถ้าแต่ละครอบครัวมีความรู้ด้านการกระทำความรุนแรงและตระหนักถึงการกระทำใดบ้างที่เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลอย่างไรต่อครอบครัว และการกระทำนั้นเป็นความผิด ผู้กระทำอาจหยุดการกระทำความรุนแรงได้ และต้องปลูกฝังค่านิยมใหม่ๆ ให้กับคนในสังคมและครอบครัวด้วย (รัฐวิชญ์ อริยพัชญ์พล, 2563)

2.2 การใช้เครือข่ายทางสังคม

ถ้าเกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ควรปรึกษาคนที่เคารพนับถือหรือญาติผู้ใหญ่ก่อนเพื่อให้คำแนะนำ แต่โดยทั่วไปแล้วญาติเข้าไปแทรกแซงลำบาก ทุกคนต้องให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีศูนย์บริการรับเรื่องร้องทุกข์ในชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในชุมชนช่วยการดูแล จัดทำช่องทางการร้องทุกข์ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทันต่อเหตุการณ์ สะดวกและรวดเร็ว และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างจริงจังเคร่งครัด เน้นการให้ชุมชนมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สร้างเครือข่ายชุมชนที่สามารถสละเวลาทำงานด้านครอบครัวอย่างจริงจัง (กัณฐิกา พลอยทับทิม, 2560) ผู้ป่วยต้องมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องสาธารณะ การให้ความช่วยเหลือต้องแสวงหาความร่วมมือ พอรู้ว่าบ้านนี้เริ่มมีปัญหาก็จะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปพูดคุย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชิตพล ชัยมะดัน ที่เสนอรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสังคม ประกอบด้วย ชุมชนควรมีรูปแบบและกลไกที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่โดยอาศัยคณะกรรมการหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมของประชาชน มีธรรมนูญสุขภาพของหมู่บ้านด้วยกระบวนการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานราชการ (ชิตพล ชัยมะดัน, 2561)

2.3 มาตรการทางกฎหมาย

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอีกวิธีหนึ่ง คือ กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวต้องปรับให้แข็งแรงกว่าเดิม เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้นมีลักษณะพิเศษที่มีรูปแบบ วิธีการและขั้นตอนที่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนการรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวได้ ซึ่งต่อมาได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครอบสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ขึ้นซึ่งกฎหมายฉบับนี้ต้องการปิดช่องว่างของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยให้ยกเลิกความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่สามารถยอมความได้ โดยให้เป็นคดีอาญาและดำเนินคดีควบคู่ไปกับการคุ้มครองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จนทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความเกรงกลัวและยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำ (วนิดา อินทรอำนวย, 2563) พระราชบัญญัติฉบับนี้ถึงแม้ว่าจะประกาศใช้เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของฐานความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กับฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาสำหรับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นความผิดที่สามารถยอมความได้ แต่ก็ยังเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวและเป็นความผิดทางอาญาอันยอมความไม่ได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครอบสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ที่ใช้ในปัจจุบันควรจะกำหนดมาตรการเกี่ยวกับลักษณะ

ความผิดอาญาที่บุคคลในครอบครัวกระทำต่อกันให้มีความครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยการกำหนดรายละเอียดของลักษณะการกระทำความรุนแรงให้ชัดเจนว่า ถ้ากระทำความรุนแรงลักษณะใดจะได้มีบทลงโทษอย่างไร หรืออาจให้หลักการว่าถ้ากระทำความรุนแรงครั้งแรกจะได้ลงโทษแบบไหน ต้องใช้มาตรการทางอาญาและมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพควบคู่กันไปหรือไม่ ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายต้องเป็นไปในเชิงป้องกัน เช่น ถ้าเกิดความรุนแรงในครอบครัวลักษณะนี้ต้องมีลงโทษอย่างไร ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ทุกกระทรวงมีส่วนร่วมในการทำงาน เริ่มจากการเขียนกฎหมายที่กำหนดบทบาทของแต่ละกระทรวงให้ชัดเจน วิธีการประสานการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐและขั้นตอนการเชื่อมต่อระบบงานต้องมีความชัดเจน

ควรกำหนดให้ความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นปัญหาระดับชาติ ในขณะเดียวกันผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องมองว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องสาธารณะ ไม่ใช่เรื่องในครอบครัวอีกต่อไป ซึ่งจะเป็นวิธีการป้องกันระดับปฐมภูมิที่สามารถลดจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวรายใหม่ได้ ต้องมีการเปลี่ยนพฤติกรรมและลดปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุของความรุนแรง ส่วนการป้องกันระดับทุติยภูมิเป็นการค้นหาหรือวินิจฉัยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ทันเวลา สามารถหยุดปัญหาอย่างเหมาะสมและรวดเร็ว และการป้องกันระดับตติยภูมิจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงซ้ำหรือทำให้ผลกระทบความรุนแรงเจือจางลง ดังผลการวิจัยของ กัณฐิกา พลอยทับทิม ที่พบว่า การป้องกันและเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวจะต้องสร้างความตระหนักให้ประชาชนมองปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมเข้าไปมีบทบาทและดำเนินการช่วยเหลือ (กัณฐิกา พลอยทับทิม, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดปทุมธานี ช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยภาพรวมของสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวมาจากผู้กระทำความรุนแรงติดยาเสพติด เมาสุรา นิสัยส่วนตัวเป็นคนอารมณ์ร้อน ความหึงหวง ความเครียด ความกดดัน และปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ อาการป่วยทางจิตและประสาท เจตคติ ค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของผู้ชายที่ต้องมีอำนาจเหนือผู้หญิง การอบรมเลี้ยงดู และความเข้าใจเรื่องสิทธิส่วนบุคคล ลักษณะความรุนแรงในครอบครัว มีทั้งกระทำความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก และการล่วงละเมิดทางเพศ โดยแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การควรจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือป้องกันความรุนแรงในครอบครัวให้ชัดเจน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว กระบวนการช่วยเหลือเยียวยา

ติดตามผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว มีช่องทางการติดต่อขอความช่วยเหลือ ระบบการทำงานต้องเชื่อมโยงประสานงานกันโดยอัตโนมัติ รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังความรุนแรงในระดับชุมชน และส่งเสริมให้มีบทบาทในการรายงานสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว สร้างเครือข่ายให้การช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรง ให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีการจัดตั้งทีมงานเคลื่อนที่เร็ว เพื่อช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม หรือศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และทำการเปรียบเทียบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับจังหวัด เพื่อให้ได้แนวทางป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น ทำการศึกษาเปรียบเทียบความรุนแรงในครอบครัวของจังหวัดในภาคกลางกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). สถิติความรุนแรงในครอบครัวปีงบประมาณ 2564 (ต.ค.63-ก.พ.64). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

กัณฐิกา พลอยทับทิม. (2560). การมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาครอบครัวในการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดปทุมธานี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2) (พิเศษ), 37-51.

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชิตพล ชัยมะดัน. (2561). รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสังคมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ประยุกต์, 5(2), 30-38.

บุญเสริม หุตะแพทย์. (2545). ลักษณะการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.

รัฐวิชญ์ อริยพัชญ์พล. (2563). การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(4), 21-335.

วนิดา อินทรอำนวย. (2563). กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักข่าวอิศรา. (2564). วิกฤติโควิด ปัจจัยเสี่ยงความรุนแรงในครอบครัว ทำสถิติปี 64 พุ่งกว่า 1.4 พันราย. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2564 จาก https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/99838-isranews-v.html

สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ เสียงแหลม. (2555). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีในสังคมไทย. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 25(3), 38-55.

อารีวรรณ จตุทอง. (2563). ปัญหาความรุนแรงครอบครัวภัยเงียบในวิกฤตโรคโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

อุษณี กังวารจิตต์. (2563). หวั่นช่วงหยุดอยู่บ้านต้านโควิด สถิติความรุนแรงในครอบครัวไทยอาจพุ่ง. ประชาชาติธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2563 จาก https://www.prachachat.net/general/news-444654

Broom, L., & P. Selznick. (1969). Sociology. New York: Harper & Row.

UN Women. (2020). COVID-19 and ending violence against women and girls. New York: UN Women.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน อักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม*

THE DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MANAGEMENT MODEL FOR THE EDITING OF PALM-LEAF MANUSCRIPTS TIPITAKA WRITTEN IN KHOM, BURMESE, SINHALESE AND THAM SCRIPTS

พระมหาวรท กิตฺติปาโล (วุฒินีรนาท)
Phramaha Warot Kittipalo (Wutthineeranart)
ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI
DCI Center for Buddhist Studies, Thailand
E-mail: warot2013@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ยืนยันรูปแบบ โดยใช้ Focus Group Discussion ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม จำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจใบลาน การถ่ายภาพคัมภีร์ใบลาน การคัดเลือกคัมภีร์ใบลาน การจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานบาลี การตรวจชำระคัมภีร์ใบลานบาลี และการเผยแพร่ รูปแบบการบริหารจัดการทุกขั้นตอนใช้หลักการบริหารแบบ Deming Cycle หรือ PDCA เพราะเป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุดเหมาะกับการทำงานระยะยาว ประกอบด้วย 1) การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) โดยกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ตัวชี้วัดความสำเร็จและเกณฑ์ วิธีการเตรียมปัจจัย 8 M ให้มีปริมาณและคุณภาพให้เพียงพอ ปัจจัย 8 M ประกอบด้วย ทีมงาน (Manpower) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ขั้นตอนวิธีดำเนินงาน (Method) การติดต่อประสานงาน (Mediation) กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ (Mandate) การตลาด (Marketing) และความมีคุณธรรมของทีมงาน (Morality) 2) การดำเนินงานตามแผน (Do) ได้แก่ ขั้นตอนในการดำเนินงานโปรแกรมและแบบฟอร์มที่พัฒนาขึ้น ตลอดจนข้อพึงระวัง 3) การตรวจสอบ (Check) ผลการ

* Received January 11, 2022; Revised March 16, 2022; Accepted April 9, 2022

ดำเนินงานกับเป้าหมาย ตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่กำหนด และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Act) เพื่อวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไป ด้านหลักธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารงานตรวจชำระ คือ หลักธรรมอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ส่วนหลักธรรมที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานรายบุคคล คือ หลักอิทธิบาท 4
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การตรวจชำระ, คัมภีร์ใบลาน, พระไตรปิฎก, รูปแบบการบริหารจัดการ

Abstract

The Objectives of this research article were to an administrative management model for the editing of palm-leaf manuscripts Tipitaka written in Khom, Burmese, Sinhalese and Tham scripts. The qualitative research was conducted using documentary and field research. Content analysis was used to analyze data. Focus group discussion was conducted to confirm the administrative model. The results revealed that the administration of the editing of palm-leaf manuscripts Tipitaka written in Khom, Burmese, Sinhalese and Tham scripts was classified into 6 steps: manuscript survey, manuscript digitization, manuscript selection, canonical text database creation, manuscript editing and distribution. The administrative management model for the editing of palm-leaf manuscripts employed Deming Cycle or PDCA as it is the continuous and endless improvement process of quality work suitable for long-term projects. 1) In the PLAN step, long-term and short-term goals, indicators, criteria and sufficient 8M factors were determined. 8M factors included manpower, money, material, method, mediation, mandate, marketing and morality 2) In the DO step, work procedures, computer programs, specific forms and precautions were implemented. 3) In the CHECK step, results, aims, indicators, and criteria were validated. 4) In the ACT step, the corrective actions were planned for the coming year. Moralities used for administrative management were the Four Noble Truths consisting of Dukkha, Samudaya, Nirodha and Magga and the Four Foundations for Accomplishment consisting of passion, diligence, consciousness and investigation. Morality used for individual performance was the Four Foundations for Accomplishment.

Keywords: administrative management, editing, palm-leaf manuscripts, Tipitaka, administrative management model

บทนำ

พระไตรปิฎกบาลีเป็นคัมภีร์คำสอนหลักในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่สืบทอดผ่านรูปแบบต่าง ๆ มายาว นานกว่าสองพันปี เริ่มจากการสวดทรงจำที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ในสมัยพุทธกาล แล้วได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงบนคัมภีร์ใบลานครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีการพิมพ์สมัยใหม่เป็นที่แพร่หลาย พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานจึงถูกพิมพ์เป็นหนังสือกระดาษ เมื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจึงมีการจัดทำฐานข้อมูลพระไตรปิฎกบาลีฉบับอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบของโปรแกรมลงบนแผ่น และกลายเป็นพระไตรปิฎกออนไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าตามลำดับ (สุชาดา ศรีเศรษฐวรกุล, 2564) ปัจจุบันพระไตรปิฎกบาลีฉบับพิมพ์ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาพระพุทธศาสนามี 4 ฉบับ ได้แก่ (1) พระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ (2) พระไตรปิฎกบาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคีติ (3) พระไตรปิฎกอักษรสิงหล ฉบับพุทธชยันตี และ (4) พระไตรปิฎกอักษรบาลีโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์แห่งประเทศอังกฤษ หรือที่นิยมเรียกว่า ฉบับ PTS (The Pali Text Society) (Tipitaka (DTP), 2556) แต่การจัดทำพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ 3 ฉบับในเอเชียดังกล่าวใช้แนวทาง “ตรวจชำระแบบสืบทอด” เป็นหลัก กล่าวคือ จัดทำโดยมุ่งรักษาเนื้อความพระไตรปิฎกของสายตนเป็นหลัก เช่น การจัดทำพระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ ใช้คัมภีร์ต้นฉบับจากพระไตรปิฎกใบลานอักษรขอมฉบับทองใหญ่และฉบับทองน้อย ที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ส่วนแนวทางการจัดทำพระไตรปิฎกอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ ที่จัดทำในยุโรปมีวิธีแตกต่างออกไป คือ มีแนวโน้มไปในแนวทาง “ตรวจชำระเชิงวิเคราะห์” (Textual criticism) (บรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์, 2563) โดยใช้คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับใบลานจากหลายสายจารีตมาเทียบเคียงกันและให้น้ำหนักคำอ่านของคัมภีร์ทุกสายจารีตเท่ากัน เช่น การจัดทำคัมภีร์สังยุตนิกาย เล่ม 1 ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2541 โดย G.A. Somaratne ได้ใช้คัมภีร์ใบลานทั้งหมด 6 ชุด ประกอบด้วยคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับใบลานอักษรสิงหล อักษรพม่าและอักษรล้านนาอย่างละ 2 ชุด แม้พระไตรปิฎกบาลีฉบับ PTS ซึ่งนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง จะจัดทำด้วยวิธีตรวจชำระเชิงวิเคราะห์ แต่คัมภีร์บางเล่มก็เริ่มจัดทำมานานกว่า 100 ปีแล้ว ซึ่งขณะนั้นเทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้าและจำนวนใบลานที่นำไปใช้ในการจัดทำของแต่ละสายก็มีไม่มาก เป็นเหตุให้นักวิชาการหลายท่านเรียกร้องให้จัดทำพระไตรปิฎกฉบับยุโรปหรือพระไตรปิฎกเชิงวิเคราะห์นี้ขึ้นมาใหม่ ส่วนงานตรวจชำระเชิงวิเคราะห์พระไตรปิฎกบาลีในประเทศไทย ยังมี

ผู้วิจัยด้านนี้ไม่มาก เนื่องจากพระไตรปิฎกในประเทศไทยเป็นสายจารีต และมีการจัดทำออกมาหลายฉบับจึงไม่นิยมทำกันในประเทศไทย (G.A. Somaratne, 1998)

ข้อเท็จจริงสำคัญบางประการในวงการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา พบว่า เมื่อนำข้อความจากพระไตรปิฎกบาลีทั้ง 4 ฉบับข้างต้นมาเปรียบเทียบกัน จะพบว่ามีข้อความบางแห่งไม่ตรงกัน ในทางวิชาการเรียกว่า “มีคำหรือข้อความไม่ตรงกัน (variant reading)” ทั้งนี้เพราะในการจารคัดลอกคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานในแต่ละสายจารีตเพื่อทดแทนฉบับเดิมที่ผุพังไป แม้ผู้จารจะระมัดระวังอย่างยิ่งไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกพระธรรมวินัย แต่เนื่องจากพระไตรปิฎกมีเนื้อหามาก ถึงจะระมัดระวังพียงใดก็ตามความผิดพลาดคลาดเคลื่อนก็หลีกเลี่ยงได้ยาก หรือบางครั้งผู้จารอาจไม่แตกฉานในภาษาบาลีจึงจารคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับ เมื่อมีผู้มาจารคัดลอกต่อแล้วเห็นจุดผิดก็ไม่กล้าแก้ไขให้ถูกต้อง เพราะเกรงว่าจะทำให้ตนได้บาปจากการแก้ไขพระธรรมวินัย จุดที่ผิดพลาดจึงถูกจารสืบต่อกันมาและนำไปเป็นข้อมูลจัดทำพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ของสายอักษรนั้นในที่สุด ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า คำของฉบับใดเป็นคำอ่านดั้งเดิมและถูกต้อง (Original Reading) ทางวิชาการปัจจุบันพยายามหาคำตอบเรื่องนี้ ซึ่งมีกระบวนการทำงานตั้งแต่ การรวบรวมแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นต้นฉบับเก่าแก่ กรณีของพระไตรปิฎกบาลีก็คือ “พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน” เมื่อรวบรวมต้นฉบับเก่าแก่ได้แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการศึกษาเปรียบเทียบและวินิจฉัยคำหรือข้อความที่ต่างกันที่พบในต้นฉบับทั้งหมด พร้อมศึกษาเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อสาวย้อนกลับไปหาข้อความดั้งเดิมมากที่สุด ซึ่งการตรวจชำระเชิงวิเคราะห์นี้เป็นวิธีการที่นักวิชาการชาวตะวันตกใช้กับคัมภีร์ไบเบิลและวรรณกรรมกรีก-ละตินมาก่อน (บรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์, 2562)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสายงานหนึ่งในระดับองค์กร ซึ่งรับผิดชอบเป็นผู้ช่วยด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสำรวจและรวบรวมพระไตรปิฎกฉบับใบลาน ตลอดจนช่วยสนับสนุนการบริหารงานปริวรรตและตรวจชำระมาไม่น้อยกว่า 10 ปี มีประสบการณ์ตรงตั้งแต่การลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยทำงานวิจัยและบริหารงานส่วนหนึ่งของโครงการตรวจชำระพระไตรปิฎกวิชาการ ซึ่งนำหลักฐานจากคัมภีร์ใบลานจาก 4 สายอักษรหลัก ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม มาใช้ในการตรวจชำระในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้ทำการวิจัยหัวข้อ “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่ต้องการดำเนินการตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับใบลานอักษรต่าง ๆ จะได้ใช้ในการคำนวณต้นทุน การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลา วิธีการ และจัดเตรียมทรัพยากรต่าง ๆ ได้ผ่านฐานการคิดจากประสบการณ์ตรงนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ในการออกสำรวจและรวบรวมข้อมูล คัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการงานสำรวจและรวบรวมข้อมูล งานปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูล แบบบันทึกข้อมูล ชุดอุปกรณ์ในการสำรวจภาคสนาม ชุดอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล โปรแกรมต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขอบเขตด้านระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. 2553-2563

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจคัมภีร์ใบลาน มีเป้าหมายเพื่อสำรวจแหล่งที่มีคัมภีร์ใบลานบาลีพระไตรปิฎกที่ยังหลงเหลืออยู่ทั้งหมด ส่วนใหญ่จะถูกเก็บรักษาอยู่ในวัดเก่าแก่ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดท้องถิ่น ในประเทศไทย เมียนมา ศรีลังกา ลาว กัมพูชา ตอนใต้ของจีน การสำรวจมี 2 แนวทาง คือ การสำรวจแบบเจาะจง คือ ทำการสำรวจในสถานที่ที่เคยมีการสำรวจโดยคณะหรือกลุ่มบุคคลใดมาก่อน และการสำรวจแบบไม่เจาะจง คือ ทำการสำรวจในสถานที่ที่ไม่เคยมีคณะหรือกลุ่มบุคคลใดเคยสำรวจมาก่อน การสำรวจทั้ง 2 แบบควรมีทีมนักวิชาการช่วยจัดหมวดหมู่คัมภีร์ที่พบให้ได้มาตรฐาน และการปฏิงานสำรวจควรตระหนักถึงความหวงแหนของชุมชนท้องถิ่น และควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เก็บรักษาคัมภีร์

ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายภาพคัมภีร์ใบลาน เมื่อพบแหล่งคัมภีร์ใบลานบาลีพระไตรปิฎกแล้ว จะดำเนินการขออนุญาตถ่ายภาพ เมื่อได้รับอนุญาตจะดำเนินการถ่ายภาพเก็บเป็นไฟล์ดิจิทัลด้วยอุปกรณ์คุณภาพสูงที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้ได้ภาพที่คมชัด สีเหมือนจริง สามารถขยายดูในคอมพิวเตอร์ได้สะดวก เมื่อถ่ายภาพเสร็จเรียบร้อยจะมอบไฟล์ภาพดิจิทัลต้นฉบับให้แก่เจ้าของใบลานและขอสำเนามาใช้เพื่อการศึกษาตรวจชำระพระไตรปิฎกต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกคัมภีร์ใบลาน เนื่องจากคัมภีร์ใบลานบาลีพระไตรปิฎกในแต่ละสายจารีตมีจำนวนมากนับร้อยนับพันชุด จึงจำเป็นต้องคัดเลือกตัวแทนคัมภีร์ใบลานที่ดีที่สุดสายละ 5 ชุด โดยพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ เช่น ความเก่าแก่ ความสมบูรณ์ของมัดคัมภีร์ ความคมชัดของเส้นจาร เป็นต้น และพิจารณาข้อมูลด้านเนื้อหา เช่น ความสมบูรณ์ของเนื้อหา จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของพระสูตร คำต่าง เป็นต้น และข้อมูลอื่น ๆ เช่น ผู้จารหรือผู้สร้างคัมภีร์ ความหลากหลายของแหล่งที่มา เป็นต้น แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำแผนภาพต้นไม้ (tree diagram) เพื่อแยกสายคัมภีร์ย่อยเพื่อวิเคราะห์หาตัวแทนที่ดีที่สุดของสายจารีตนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานบาลี นำคัมภีร์ใบลานที่ถูกคัดเลือกจาก 4 สายจารีต จารีตละ 5 ฉบับ รวม 20 ฉบับมาปริวรรตถ่ายถอดจากอักษรท้องถิ่นเป็นอักษรบาลีโรมัน โดยผู้ป้อนข้อมูลจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีข้อมูลตั้งต้น (base text) เป็นแนวทางในการสร้างฐานข้อมูลคำอ่านคัมภีร์แต่ละชุด ซึ่งโปรแกรมปริวรรตถูกออกแบบมาให้สามารถรองรับการป้อนข้อมูลจากผู้อ่าน 2 คนในเวลาเดียวกัน และมีฟังก์ชั่นให้สามารถนำงานของทั้งคู่มาเปรียบเทียบกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนส่งต่อให้บุคคลที่ 3 ตรวจสอบอีกขั้นหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจชำระคัมภีร์ใบลานบาลี ผ่านโปรแกรมตรวจชำระออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะ โดยนักวิชาการซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ทำการตรวจชำระเป็นลำดับ ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการทำการตรวจชำระในขั้นต้น ได้ข้อสรุปเป็นร่างที่ 1 (draft# 1) 2) กลุ่มนักวิชาการหลัก ได้ข้อสรุปเป็นร่างที่ 2 (draft# 2) นักวิชาการ 2 กลุ่มแรกนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีจะประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นประจำทุกสัปดาห์เพื่อหาข้อสรุปคำอ่าน (variant reading) ก่อนส่งการวิเคราะห์ให้นักวิชาการกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่ปรึกษาการตรวจชำระ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับระดับโลก เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบเป็นดับสุดท้าย ได้ข้อสรุปเป็นพระไตรปิฎกฉบับบูรณ์ (final draft)

ขั้นตอนที่ 6 การเผยแพร่ นำพระไตรปิฎกฉบับบูรณ์ (final draft) ที่ผ่านการตรวจจากที่ปรึกษาการตรวจชำระมาจัดทำพิมพ์เป็นหนังสือ และฉบับอิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักวิชาการและผู้สนใจจากทั่วทุกมุมโลกสามารถค้นคว้าศึกษาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และสามารถดึงภาพคัมภีร์พระไตรปิฎกใบลานต้นฉบับขึ้นมาศึกษาประกอบกับเนื้อความได้

ผลจากการประชุมกลุ่ม (focus group) ของผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่านได้ข้อสรุปว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรม ทั้ง 6 ข้างต้นใช้หลักการบริหารแบบ Deming Cycle (วงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA) ใช้หลักอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลี ฉบับใบลาน 4 สายอักษร

หลักการบริหารแบบ Deming Cycle (วงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA) เป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด เป็นกระบวนการที่ง่าย ทำซ้ำได้ มีความเสี่ยงต่ำ และนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหมาะกับงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎก ด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการ ดังนี้

1) ขนาดของโครงการ ที่ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศหลายหน่วยงานที่ทำงานต่อ เนื่องกันเป็นทอด ๆ ซึ่งงานในแต่ละขั้นต่างมีเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินความสำเร็จย่อยลงไปในระดับหน่วยงาน การวางแผนและประเมินงานของแต่ละหน่วยงาน จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถพัฒนางานในหน่วยงานของตนให้เหมาะสมในทิศทางที่ถูกต้อง

2) ความซับซ้อนของงาน เนื่องจากงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกเกี่ยวกับคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สืบทอดยาวนานมา 2,500 กว่าปี การนำคัมภีร์ใบลานต่างสายอักษรมาศึกษาเปรียบเทียบมีความละเอียดซับซ้อน และต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำสูง ดังนั้น การบริหารงานแบบ Deming Cycle ที่มีการปรับปรุงการดำเนินการให้เหมาะสมเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้การพัฒนางานมีมาตรฐานสูงขึ้นเรื่อย ๆ และสามารถอุดช่องโหว่ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อให้งานตรวจชำระออกมาสมบูรณ์ที่สุด

3) นวัตกรรมของงาน ลักษณะของกระบวนการทำงานนับเป็นนวัตกรรมใหม่ ตั้งแต่กระบวนการสำรวจ การรวบรวมคัมภีร์ การจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์และการตรวจชำระ

ที่ใช้การเทียบเคียงกันของคัมภีร์เก่าแก่จำนวนมากในแต่ละสายอักษร และใช้เทคโนโลยีเข้ามาจัดเก็บ เทียบเคียงและเชื่อมโยงฐานข้อข้อมูลทั้งหมดได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ

หลักการบริหารแบบ Deming Cycle ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) อธิบายถึงวิธีการกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตัวชี้วัดความสำเร็จและเกณฑ์ประเมินคุณภาพ วิธีการเตรียมปัจจัย 8 M ที่ต้องใช้ในการวางแผนการตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกใบลานทุกสายอักษร ได้แก่ ทีมงาน (Manpower) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ขั้นตอนวิธีดำเนินงาน (Method) การติดต่อประสานงาน (Mediation) กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ (Mandate) การตลาด (Marketing) และความมีคุณธรรมของทีมงาน (Morality)

2. การดำเนินงานตามแผน (Do) อธิบายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ภาพการทำงาน แบบฟอร์มสำคัญที่พัฒนาขึ้นมา ตลอดจนข้อพึงระวังที่อาจเกิดขึ้นได้

3. การตรวจสอบ (Check) เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับ ตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่กำหนดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการนำเสนอผลที่ได้รับแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน

4. การปรับปรุงแก้ไข (Act) เพื่อวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไป ได้นำเสนอสภาพปัญหาที่พบ วิธีการปรับปรุงแก้ไขแบบ case by case ข้อดีและข้อจำกัดอย่างละเอียด โดยการทำการวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบทั้ง 4 สายอักษร ถึงความเหมือนและความต่างในทุกงาน

หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการและการทำงานตรวจชำระคัมภีร์ใบลานทั้ง 4 สายอักษร ใช้หลักอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการ คือ **อริยสัจ 4** ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักธรรมผู้บริหารโครงการและผู้บริหารงานแต่ละภาคส่วนได้นำมาใช้ในการบริหารจัดการงานให้สำเร็จ ดังนี้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เช่นล่าช้ากว่ากำหนด **(ทุกข์)** จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาโดยหาสาเหตุให้พบ เพื่อจะได้แก้ไขได้ตรงประเด็น เช่น พบว่ากำลังคนไม่เพียงพอ การหาคัมภีร์ใบลานพบลักษณะผูกแตกกระจัดกระจายไม่ครบมัด หรือมัดไม่สมบูรณ์ต้องเดินทางไปหลายจังหวัด **(สมุทัย)** ในการบริหารจัดการจะใช้วิธีการประชุมระดมสมองว่าจะตั้งเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางของงานนั้นให้ชัดเจน **(นิโรธ)** จากนั้นก็หาวิธีแก้ไขปัญหาโดยใช้ **(มรรคมีองค์ 8)** การค้นหาทางเลือกที่ดีและถูกต้องที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. หลักธรรมที่ใช้รายบุคคล คือ **อิทธิบาท 4** ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่ใช้รายบุคคล ทั้งตัวผู้บริหารและทีมงานแต่ละท่านของโครงการในทุกภาคส่วน คุณธรรมแต่ละข้อต่างต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง

ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ การจะทำงานตรวจชำระพระไตรปิฎกแตกต่างจากการศึกษาพระธรรมวินัยทั่วไปที่ศึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติตามเท่านั้น แต่การศึกษาในเชิงตรวจ

ชำระวิชาการเป็นการนำบางประเด็นที่ยังไม่เคยมีใครศึกษามาก่อนมาวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์เป็นครั้งแรก หรืออาจเป็นประเด็นที่เคยมีการศึกษาค้นคว้ามาระดับหนึ่งแต่นำมาศึกษาต่อยอดให้ลุ่มลึกกว่าเดิม ดังนั้นผู้ที่จะตรวจชำระได้จึงต้องมีใจรักที่จะนำตำรา ทฤษฎี บริบทแวดล้อมของศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่น พุทธศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อักษรศาตร์ มาศึกษาในเชิงลึกเพื่อขบคิดหาคำตอบที่ดีที่สุดที่และมีความเป็นไปได้มากที่สุด เพื่อนำเสนอผลงานด้านวิชาการให้ออกมาเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการ

วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้ทำงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎก เพราะเป็นงานที่ต้องใช้ความวิริยะอุสาหะอย่างมากในการอ่านอักขระทุกอักษรบนพระไตรปิฎกอย่างละเอียดถี่ถ้วนนับแสนตัว และนำมาศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์โดยนำตำรา เอกสารวิชาการหรือหลักฐานอื่น ๆ มาอ้างอิงประกอบการตัดสินใจ บางครั้งกว่าจะได้บทสรุปสักประเด็นอาจใช้เวลาค้นคว้านานหลายสัปดาห์ หลายเดือน หรืออาจจะหลายปี

จิตตะ คือ มีใจที่จดจ่อและรับผิดชอบต่องาน การทำงานตรวจชำระพระไตรปิฎกเป็นการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยนักวิชาการจากหลายประเทศทั้งฝั่งตะวันตกและตะวันออก บางครั้งการทำงานอาจต้องอาศัยการปรับตัว เปิดใจรับฟังความคิดเห็น และลองผิดลองถูกจนกว่าจะได้งานวิชาการที่ดีที่สุด สิ่งใดที่ศึกษามาแล้วไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกก็ต้องนำกลับไปมาใหม่ให้ดีกว่าเดิม เพื่อรักษามาตรฐานงานตรวจชำระให้ออกมาสมบูรณ์ที่สุด

วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้ทำมา เพราะงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกเชิงวิเคราะห์เป็นงานที่ซับซ้อนกว่าการตรวจชำระเชิงสายจารีต เพราะต้องศึกษาและให้น้ำหนักคำอ่านในพระไตรปิฎกของทุกสายจารีตเท่าเทียมกัน ในขณะที่การตรวจชำระแบบสายจารีตจะรักษารูปแบบการสืบทอดตามธรรมเนียมที่มีมายาวนานอย่างเคร่งครัด การที่นักวิชาการจากสายจารีตหนึ่งต้องเรียนรู้พระไตรปิฎกของสายจารีตอื่น ๆ จึงเป็นเสมือนการเปิดโลกทัศน์ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และได้ทดลองทำงานด้วยกระบวนการวิชาการเชิงวิเคราะห์ในแบบที่ตนอาจไม่คุ้นเคย ดังนั้นจึงต้องหมั่นทบทวนความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน เพื่อนำไปพัฒนาฝีมือในการตรวจชำระ ให้ได้คุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

กล่าวโดยสรุป คือ อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารโครงการและผู้บริหารงานใช้ในการบริหารงานตรวจชำระทั้ง 6 ขั้นตอนตามหลักการบริหารแบบ Deming Cycle ส่วนอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทุกคนในโครงการใช้ในการทำงาน เพื่อมุ่งให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษรขอม อักษรพม่า อักษรสิงหล และอักษรธรรมแบ่งออกเป็น 6 ขั้น ได้แก่ 1) การ

สำรวจใบลาน (2) การถ่ายภาพคัมภีร์ใบลาน (3) การคัดเลือกคัมภีร์ใบลาน (4) การจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานบาลี (5) การตรวจชำระคัมภีร์ใบลานบาลี และ (6) การเผยแพร่ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 และ **2** คือ การสำรวจใบลานและการถ่ายภาพคัมภีร์พระไตรปิฎกที่หลงเหลืออยู่ในโลกเป็นไฟล์ดิจิทัล ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากทั้งการสำรวจแบบเจาะจงและไม่เจาะจง และในการปฏิบัติงานควรมีทีมนักวิชาการช่วยจัดหมวดหมู่คัมภีร์ที่พบให้ได้มาตรฐาน ทั้งต้องตระหนักถึงความหวงแหนของชุมชนท้องถิ่น และควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เก็บรักษาคัมภีร์

ลักษณะการดำเนินงานสอดคล้องกับงานวิจัยของดิเรก อินจันทร์และคณะ และงานวิจัยของราชบดินทร์ สุวรรณคัณฑิและวัชชิรา บูรณสิงห์ ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่า แต่ละวัดหรือหน่วยงานด้านคัมภีร์ใบลานควรดำเนินการสำรวจ ทำทะเบียนและถ่ายภาพคัมภีร์ให้มากที่สุด เป็นงานเร่งด่วน เพราะหากปล่อยทิ้งไว้จะผุพัง สูญหายและควรทะเบียนอย่างละเอียด จำเป็นต้องนำข้อมูลคัมภีร์ใบลานเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลออนไลน์เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลต้นฉบับได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ดิเรก อินจันทร์ และคณะ, 2558) ; (ราชบดินทร์ สุวรรณคัณฑิ และวัชชิรา บูรณสิงห์, 2553)

ในแง่ของการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและสอดคล้องกับรินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์ ที่พบว่า การอนุรักษ์ใบลานชุมชนวัดสูงเม่นจะใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร แบ่งเป็นกลุ่มพระภิกษุและกลุ่มผู้นำชุมชน 2) สาร เน้นเรื่องอานิสงส์การสร้างและถวายใบลาน 3) ช่องทางการสื่อสาร เช่น การสื่อสารทางบุคคล ทางกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ 4) ผู้รับสาร ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชน (รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์, 2562)

ขั้นตอนที่ 3 และ **5** คือ การคัดเลือกและการตรวจชำระคัมภีร์ใบลานบาลีโดยอาศัยหลักวิชาการตรวจชำระมาช่วยวิเคราะห์ จัดทำแผนภาพต้นไม้แบ่งสายการจารคัดลอกของทุกจารีต เพื่อคัดเลือกตัวแทนคัมภีร์ที่ดีที่สุดจำนวน 5 มัดจากแต่ละสายจารีต ซึ่งเมื่อนำคำอ่านที่เก่าแก่ที่สุดของ 4 สายจารีตมาตรวจชำระแล้วมีโอกาสจะได้พระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้มากที่สุด

ด้านการจัดสายคัมภีร์ใบลานสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาดา ศรีเศรษฐวรกุล ที่สรุปว่า คัมภีร์ใบลานบาลีอักษรขอมของกัมพูชาน่าจะได้รับอิทธิพลจากฉบับอักษรขอมของไทยและคัมภีร์ใบลานอักษรพม่านั้นสามารถแบ่งย่อยออกเป็นสายจารีตพม่าและสายจารีตมอญ ด้านการตรวจชำระโดยนำคัมภีร์ 4 สายอักษรมาเทียบเคียง (สุชาดา ศรีเศรษฐวรกุล, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของบรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์ ที่ยืนยันว่า การศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานของสายจารีตต่าง ๆ สามารถช่วยวินิจฉัยปัญหาคำต่างได้ และข้อมูลคำต่างยังฉายภาพให้เห็นพัฒนาการของภาษาบาลี ลักษณะการสืบทอดคัมภีร์

พระไตรปิฎก และประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเอเชียอาคเนย์ได้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย (บรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์, 2562)

ขั้นตอนที่ 4 คือการจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานบาลีโดยนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาช่วยแปลงเป็นบาลีอักษรโรมันเพื่อความสะดวกในการเทียบเคียงและตรวจชำระ

ขั้นตอนที่ 6 คือ การเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือและเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับบันทึกโครงการพระไตรปิฎกสากล อักษรโรมัน ที่กล่าวถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกอักษรโรมันฉบับอิเล็กทรอนิกส์ว่า “มีศักยภาพในด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีเพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างกว้างขวางด้วย ทำให้คลังอารยธรรมทางปัญญาของตะวันออกในรูปแบบรหัสอักษรโรมันสามารถเข้าถึงมวลชนรุ่นใหม่ทั่วโลก ซึ่งเป็นผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษาและมีทักษะทางเทคโนโลยีตะวันตกที่ทันสมัย นับเป็นการเผยแพร่ข้อมูลคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในระดับนานาชาติในมิติใหม่อีกด้วย” (กองทุนสนทนาธรรมนำสุข ท่านผู้หญิง ม.ล.มณีรัตน์ บุนนาค ในพระสังฆราชูปถัมภ์สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2549)

ส่วนหลักธรรม คือ อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน 4 สายอักษร สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่านในการประชุมกลุ่ม สรุปได้ว่า หลักธรรมทั้ง 2 มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะงานตรวจชำระคัมภีร์เป็นงานที่ยาก ต้องการความละเอียด ความใส่ใจและจดจ่ออยู่กับงานที่ทำ การบริหารบุคคลที่เป็นทีมงานให้เข้าใจเป้าหมายและมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นงานที่ต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างสูง ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีธรรมะพื้นฐานในการทำให้งานดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานอักษร 4 สายอักษร จำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจใบลาน ประกอบด้วย การสำรวจแบบเจาะจง และการสำรวจแบบไม่เจาะจง ตลอดจนข้อพึงระวัง ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายภาพคัมภีร์ใบลาน ประกอบด้วย มาตรฐานอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายภาพ และการมอบต้นฉบับภาพดิจิทัลแก่เจ้าของคัมภีร์ใบลาน ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกคัมภีร์ใบลาน ประกอบด้วย การจัดทำแผนภาพต้นไม้ และการคัดเลือกคัมภีร์ใบลานต่างสาย ๆ ละ 5 ชุด เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานบาลี ประกอบด้วย การคีย์ข้อมูลคัมภีร์เป็นบาลีอักษรโรมัน การสร้างฐานข้อมูลจากพระไตรปิฎกที่คัดเลือกมา และการสร้างโปรแกรมตรวจเนื้อหา ขั้นตอนที่ 5 การตรวจชำระคัมภีร์ใบลานบาลี ประกอบด้วยหน้าที่และคุณสมบัติของกลุ่มนักวิชาการขั้นต้น กลุ่มนักวิชาการ

หลัก และกลุ่มที่ปรึกษาการตรวจชำระ ขั้นตอนที่ 6 การเผยแพร่ ประกอบด้วย การพิมพ์เป็นหนังสือและการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตโดยการบริหารทุกขั้นตอนใช้วงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA ประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) ทั้งนี้เพราะวงจรเดมสามารถนำมาใช้กับโครงการที่มีขนาดใหญ่ รองรับความซับซ้อนและนวัตกรรมของงานตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกได้เป็นอย่างดี ด้านหลักธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ คือ หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย1. ทุกข์ (ปัญหา) ที่เกิดขึ้นในองค์กร 2. สมุทัย (สาเหตุ) เหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น 3. นิโรธ (เป้าหมายปลายทาง) ที่กำหนดไว้ 4. มรรค (วิธีการแก้ปัญหา) ทั้งทางด้านความคิด และหลักธรรมที่นำมาใช้ในการปฏิบัติรายบุคคล คือ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ (ความพอใจ) ปรารถนาจะทำงานตรวจชำระให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2. วิริยะ (ความเพียร) ความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยในการทำงาน 3. จิตตะ (ความคิด) ทำงานที่รับผิดชอบนั้นด้วยจิตที่มุ่งมั่น ไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านจนเกิดความผิดพลาด 4. วิมังสา (ความไตร่ตรอง) พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลและตรวจสอบความผิดพลาดทุกขั้นตอนในการทำงานจากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลาน คือ บุคลากรและงบประมาณ ด้วยเหตุดังกล่าวได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมการตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลี เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานและองค์กรระดับต่าง ๆ ให้ความสำคัญทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณด้วย 2) ภาครัฐควรทำให้เป็นระบบครบวงจร เช่น อนุรักษ์และและนำมาศึกษาปริวรรต ตรวจชำระ เผยแพร่และสนับสนุนการสร้างบุคลากรด้านตรวจชำระนี้ให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น 3) ภาครัฐควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้งานในอนาคตได้ง่าย และนำไปพัฒนาได้ต่อไป โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำงานมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องที่ใช้สำหรับการทำงานด้านนี้ ส่วนข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ด้านตรวจชำระคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานเป็นงานที่ต้องมีใจรัก ทุ่มเทและจดจ่อ เพราะเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดและรอบคอบอย่างมาก ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนระดับปฏิบัติการทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีความรู้และทักษะในการทำงานด้านนี้ ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณในระดับปฏิบัติการ จำเป็นต้องสร้างบุคลากรด้านตรวจชำระคัมภีร์เชิงวิเคราะห์ให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น จัดเป็นหลักสูตรในสถาบันการศึกษาสงฆ์ เพิ่มกระบวนทางวิชาการเข้ามาเพื่อให้เกิดการส่งต่อองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ และให้ความรู้และความสำคัญแก่บุคลากรที่มาทำงานด้านนี้ นำระบบเทคโนโลยีด้านโปรแกรมฐานข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการทำงานจะทำให้การทำงานสะดวกขึ้นและมีการเก็บอย่างเป็นระบบ ให้คนทำงานนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานทุกขั้นตอนให้มากยิ่งขึ้น เพราะในอนาคตด้านเทคโนโลยีจะมีบทบาทอย่างมากในระบบ

ต่าง ๆ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยฉบับนี้เน้นไปที่การบริหารจัดการงานตรวจชำระพระไตรปิฎกบาลีเฉพาะใบลานเป็นหลัก ซึ่งสามารถมาต่อยอดงานวิจัย ที่จะเป็นประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนาให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของการสืบต่อคัมภีร์พระพุทธศาสนา รวมทั้งความเกี่ยวเนื่องกับประเทศใกล้เคียงที่สืบทอดพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอหัววิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้ 1)การศึกษาความแตกต่างของคัมภีร์แต่ละสายอักษร 2)การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์พระไตรปิฎกอักษรขอมจากประเทศกัมพูชา กับคัมภีร์ใบลานอักษรขอมในประเทศไทย ว่ามีการสืบต่อกันและมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร 3)การศึกษาเปรียบเทียบพระไตรปิฎกฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนากับอักษรธรรมล้านช้าง 4)การศึกษาความเชื่อมโยงพระไตรปิฎกในไทยสายอักษรขอมกับสายอักษรธรรม

เอกสารอ้างอิง

กองทุนสนทนาธรรมนำสุข ท่านผู้หญิง ม.ล.มณีรัตน์ บุนนาค ในพระสังฆราชูปถัมภ์สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2549). บันทึกโครงการพระไตรปิฎกสากล อักษรโรมัน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร:

ดิเรก อินจันทร์ และคณะ. (2558). การจัดทำฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลานและศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคัมภีร์ใบลานวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ใน (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่:สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบพระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานเพื่อวินิจฉัยคำต่างในพระไตรปิฎก: กรณีศึกษาจากสุภสูตรแห่งคัมภีร์ทีฆนิกาย. วารสารธรรมธารา, 5(1), 117-158.

บรรเจิด ชวลิตเรืองฤทธิ์. (2563). การใช้อรรถกถาวินิจฉัยศัพท์ดั้งเดิม: กรณีศึกษาคัมภีร์ทีฆนิกาย. วารสารธรรมธารา, 6(1), 115-157.

ราชบดินทร์ สุวรรณคัณฑิ และวัชชิรา บูรณสิงห์. (2553). ระบบบริหารจัดการทะเบียนใบลาน. ใน (รายงานผลการวิจัย). โครงการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการพัฒนาระบบดิจิทัลอาร์ไคว์.

รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์. (2562). รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชมวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชุน. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 13(1), 340-369.

สุชาดา ศรีเศรษฐวรกุล. (2562). การสืบทอดพระไตรปิฎกใบลานอักษรขอมในประเทศไทยและกัมพูชา. วารสารธรรมธารา, 5(1), 73-113.

สุชาดา ศรีเศรษฐวรกุล. (2564). พระไตรปิฎกบาลีฉบับอิเล็กทรอนิกส์. ใน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตาเรื่องเล่าพระไตรปิฎก. (หน้า55-56). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

G.A. Somaratne. (1998). The Saṃyuttanikāya: Volume I. 1st Edition. Great Britain: Antony Rowe Ltd., Wilshire.

Tipitaka (DTP). (2556). ยุคจารจารึก คัมภีร์ใบลานมรดกธรรมจากพุทธกาล. วารสารอยู่ในบุญ, 17(129), 38-42.

บทความวิจัย

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PUBLIC OPINIONS TOWARDS COMMUNITY DEVELOPMENT OF NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู
Theerawat Thongbooncho
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
พระสาโรจน์ ธมฺมสโร (แซ่อู้)
PhraSaroj Thamasaro (Saeou)
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)
PhraNattapong Yanametee (Kraithep)
เจียร ชูหนู
Chian Chunu
ศักดิ์ดา หารเทศ
Sakda Hanthet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: theerawat.tho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เปรียบเทียบระดับการความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมดจำนวน 400 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน t-test และ F– test สรุป

* Received January 31, 2022; Revised April 3, 2022; Accepted April 18, 2022

ภาพรวมรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.= 0.16) ประกอบด้วย 1.1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.37) 1.2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.36) 1.3) ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.34) 1.4) ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.40) 1.5) ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.40) และ1.6) ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.37) และ 2. เปรียบเทียบระดับการความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมไม่แตกต่างกัน รายด้าน พบว่า เพศ สถานภาพ และอาชีพ มีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของประชาชน, การพัฒนาชุมชน, เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study level of public opinions towards community development of Nakhon Si Thammarat municipality**,** Nakhon Si Thammarat province, and 2) to comparison level of public opinions towards community development of Nakhon Si Thammarat municipality**,** Nakhon Si Thammarat province that classified by genders, ages, status, educational level and occupation. The qualitative research method used the questionnaires. Select purposive sampling, sample group such as: people aged 18 years and over who had house registration in Nakhon Si Thammarat municipality. Nakhon Si Thammarat Province total of 400 people. By the data analyzed with statistics frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test, F-test, summarized the overview in a tabular form for the essay. The research was found that: 1. study level of public opinions towards community development of Nakhon Si Thammarat municipality**,** Nakhon Si Thammarat province was at high level ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.= 0.16) contain 1.1) infrastructural aspect was at high level ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.37), 1.2) natural resource and environment aspect was at high level ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.36), 1.3) health

promotion, quality of life aspect was at high level ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.34), 1.4) management aspect under good governance principles was at high level ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.40), 1.5) tourism and sprot aspect was at high level ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.40), and 1.6) education, religious, cultural art , traditional and local wisdom was at medium level ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.37). And 2. comparison level of public opinions towards community development of Nakhon Si Thammarat. Overall, there were no differences in each aspect. It was found that gender, status and occupation were different in terms of natural resources. and environment and infrastructure differed statistically at the .05 level.

Keywords: Public opinions, Community development, Nakhon Si Thammarat municipality

บทนำ

การพัฒนาชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยลดช่องว่างทางสังคมและขจัดปัญหาความยากจนในชุมชนให้ลดน้อยลง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐบาล เอกชน องค์กรชุมชน นักวิชาการ และองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐบาล ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโดยการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวทางและมีมาตรฐานในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่องตามโครงการที่กำหนด การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้น ย่อมต้องเป็นผลดีสำหรับกลุ่มชนหรือชุมชน การพัฒนาจึงอาจเรียกได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา (desired change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ถูกพอกพูนด้วยค่านิยม (value loaded change) ตามระบบค่านิยมของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องกำหนดความมีคุณค่าหรือไร้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550) การพัฒนายังเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการจัดสรรทรัพยากรของสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่สังคมนั้นได้เลือกสรรแล้ว ด้วยการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป (ฑิตยา สุวรรณชฎ, 2553) การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ มีความรู้ ความ เข้าใจ เกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญองค์การพัฒนา ชุมชนของตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ให้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน การลงมือปฏิบัติกิจกรรมใน

ชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และรวมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกัน ทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แนะนำสิ่งที่ดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ประเด็นหลัก คือ ประชาชนในชุมชนนั้นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ชุมชนของตนเอง (ณรัชช์อร ศรีทอง, 2554) การพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ ปรับปรุง อย่างมีกระบวนการ (process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (planed and structured change) หรือมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (ultimate goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการธำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (social capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิม คือ ภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษา จากความหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ เปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิด ความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่ง ยกระดับมาตรฐานการ ครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพื่อให้การพัฒนาชุมชน เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมยังต้องอาศัยข้อมูลจากคนในชุมชนหรือประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนตรงกับบริบทในชุมชนนั้น ๆ จึงต้องอาศัยการแสดงออกถึงความคิดเห็นของประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

การแสดงออกถึงความคิดเห็นของประชาชน เป็นถ้อยคำจากทัศนคติ และได้บรรยายไว้อย่างน่าสนใจว่า เป็นความเชื่อที่บุคคล มีความรู้สึกโดยปราศจากข้อผูกพันทางอารมณ์หรือการตัดสินใจและแสดงออกมาอย่างเปิดเผยถึงแม้ว่าจะไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่ยอมรับว่าน่าเชื่อถือก็ตาม ซึ่งสามารถแสดงออกมาเป็นถ้อยคำภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสมอย่างน้อยที่สุดสำหรับบุคคลหนึ่ง ข้อสันนิฐานในเรื่องของจุดมุ่งหมายของความคิดเห็นนั้น เด่นชัดกว่าจุดมุ่งหมายของทัศนคติ ถึงแม้บางครั้งจุดมุ่งหมายอาจหลอกตัวเองอยู่บ้าง (ความคิดเห็นส่วนมากจะนำข้อเท็จจริง การตัดสินใจที่ถูกต้องและโครงสร้างของบุคลิกภาพออกมามากกว่าที่จะยึดมั่นบนข้อสมมติโดยทั่วไป) แต่ถึงว่าอิทธิพลเหล่านี้ จะมาจากแรงจูงใจ หรือการตัดสินใจก็ตาม ความคิดเห็นก็ยังเป็นคำกล่าวถึงเรื่องราวที่คลุมไปถึงความรู้บางอย่าง และข้อสรุปของหลักบานแห่งความจริงพอประมาณอีกประการหนึ่ง มันอาจจะเป็นความฝันล้วน ๆ ที่นึกขึ้นเองอย่างไม่มีเหตุผลก็ได้ (Chales A. Heidenrich., 1970) ซึ่งการแสดงออกของบุคคลในเรื่องใด

เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ซึ่งล้วนมีผลมาจากคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน การติดต่อระหว่างบุคคล หรือการได้รับข่าวสารสถานภาพทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้บุคคลมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และการแสดงออกของความคิดเห็นอาจเป็นไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ (นิกร จุมปา, 2553)

เทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีการเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว อัตราการเพิ่มของประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน น้ำประปา เนื่องจากลักษณะของแหล่งน้ำเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งน้ำดิบที่นำมาทำน้ำประปา เดิมได้ น้ำดิบจากคลองป่าเหล้า ซึ่งอยู่ห่างจากบริเวณการประปาที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ประมาณ 450 เมตร ปัจจุบันมีปัญหาเนื่องจากปริมาณน้ำในลำคลองมีปริมาณน้อยลงทุกปี เป็นต้น (แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561-2564) (เทศบาลนครนครศรีธรรมราช, 2564) นอกจากนี้ เทศบาลยังต้องพัฒนาในด้านอื่นควบคู่กับไป ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล 3) ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา 4) ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต และ 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เทศบาลนครนครศรีธรรมราช, 2564) แต่ในการพัฒนาชุมชนนั้นยังต้องต้องอาศัยเสียงของประชาชนเป็นพื้นฐาน จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน และนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น การพัฒนาชุมชน และข้อมูลทั่วไปของ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ตำบลในเมือง ตำบลคลัง ตำบลท่าวัง ตำบลโพธิ์เสด็จ และตำบลนาเคียน จำนวนทั้งสิ้น 102,152 คน (สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2564) และ 2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชน การจัดทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาชุมชน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวนทั้ง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1976) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 4) ข้อเสนอแนะ (Open Form)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และระยะที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน t-test F– test และรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน ร้อยละ 62.00 และเพศชาย จำนวน 152 คน ร้อยละ 62.00 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 131 คน ร้อยละ 32.75 มีสถานภาพสมรส จำนวน 158 คน ร้อยละ 39.50 มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 191 คน ร้อยละ 47.75 และประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง จำนวน 126 คน ร้อยละ 31.50

2) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D.= 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับมากสุดคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ = 3.73, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.36) และระดับน้อยสุดคือ ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = 0.37) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	**3.73**	**0.37**	**มาก**	**1**
1.1 ไฟฟ้าในชุมชนของท่านมีความสว่างมากพอในเวลากลางคืนหรือในบริเวณพื้นที่จุดเสี่ยง	3.99	0.94	มาก	1
1.2 ชุมชนของท่านมีการติดตั้งป้ายจราจร สัญญาณไฟจราจร ไฟกระพริบตามจุดต่าง ๆ	3.86	0.98	มาก	2
1.3 ท่อระบายน้ำในชุมชนของท่านมีปริมาณที่เพียงพอ และสามารถระบายน้ำได้เป็นอย่างดี	3.81	0.97	มาก	3
2. ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล	**3.57**	**0.40**	**มาก**	**4**
2.1 เทศบาลรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.78	0.91	มาก	1
2.2 มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน	3.74	0.92	มาก	2

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
2.3 บุคลากรของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชปฏิบัติติตนดีถูกต้องตามหลักธรรมและความเสมอภาค	3.61	0.95	มาก	3
3. ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา	**3.52**	**0.40**	**มาก**	**5**
3.1 เทศบาลมีการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในชุมชน	3.60	0.92	มาก	1
3.2 มีการปรับปรุงสนามกีฬาของชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในชุมชน	3.58	0.95	มาก	2
3.3 เทศบาลจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	3.52	0.88	มาก	3
4. ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	**3.44**	**0.37**	**ปานกลาง**	**6**
4.1 ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานการศึกษาจากเทศบาล	3.57	0.96	มาก	1
4.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน	3.54	1.02	มาก	2
4.3 เทศบาลได้มีการจัดทำป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน	3.51	1.02	มาก	3
5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	**3.59**	**0.34**	**มาก**	**3**
5.1 ชุมชนมีการช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาสาฉุกเฉินชุมชน	3.72	0.89	มาก	1
5.2 เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมทำความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพ และการดูแลตัวเองไม่ให้ป่วย	3.67	0.96	มาก	2
5.3 เทศบาลให้การสนับสนุนด้านอาชีพแก่สตรี ด้านผลิต และการจำหน่ายสินค้า	3.63	0.86	มาก	3
6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	**3.65**	**0.36**	**มาก**	**2**
6.1 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมด้านขั้นตอนวิธีการดูแลต้นไม้ใหญ่	4.15	0.92	มาก	1
6.2 ชุมชนของท่านมีกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน/ชายหาด	3.85	0.94	มาก	2
6.3 ชุมชนมีการบริหารจัดการขยะภายในโรงเรียนและขยายผลสู่ชุมชน	3.79	0.95	มาก	3
รวม	**3.58**	**0.16**	**มาก**	-

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.73, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ ไฟฟ้าในชุมชนของท่านมีความสว่างมากพอในเวลากลางคืน หรือในบริเวณพื้นที่จุดเสี่ยง ($\overline{X}$ = 3.99, S.D.= 0.94) รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมี

การติดตั้งป้ายจราจร สัญญาณไฟจราจร ไฟกระพริบตามจุดต่าง ๆ ($\overline{X}$ = 3.86, S.D.= 0.98) และระดับน้อยสุดคือ ท่อระบายน้ำในชุมชนของท่านมีปริมาณที่เพียงพอ และสามารถระบายน้ำได้เป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 3.81, S.D.= 0.97)

2. ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ เทศบาลรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\overline{X}$ = 3.78, S.D.= 0.91) รองลงมาคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ($\overline{X}$ = 3.74, S.D.= 0.92) และระดับน้อยสุดคือ บุคลากรของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชปฏิบัติติตนดีถูกต้องตามหลักธรรมและความเสมอภาค ($\overline{X}$ = 3.61, S.D.= 0.95)

3. ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ เทศบาลมีการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในชุมชน ($\overline{X}$ = 3.60, S.D.= 0.92) รองลงมาคือ มีการปรับปรุงสนามกีฬาของชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในชุมชน ($\overline{X}$ = 3.58, S.D.= 0.95) และระดับน้อยสุดคือ เทศบาลจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ($\overline{X}$ = 3.52, S.D.= 0.88)

4. ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานการศึกษาจากเทศบาล ($\overline{X}$ = 3.57, S.D.= 0.96) รองลงมาคือ ท่านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ($\overline{X}$ = 3.54, S.D.= 1.02) และระดับน้อยสุดคือ เทศบาลได้มีการจัดทำป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ($\overline{X}$ = 3.51, S.D.= 1.02)

5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.59, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ ชุมชนของท่านมีการช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาสาฉุกเฉินชุมชน ($\overline{X}$ = 3.72, S.D.= 0.89) รองลงมาคือ เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมทำความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพ และการดูแลตัวเองไม่ให้ป่วย ($\overline{X}$ = 3.67, S.D.= 0.96) และระดับน้อยสุดคือ เทศบาลให้การสนับสนุนด้านอาชีพแก่สตรี ด้านผลิต และการจำหน่ายสินค้า ($\overline{X}$ = 3.63, S.D.= 0.89)

6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากสุดคือ ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมด้านขั้นตอนวิธีการดูแลต้นไม้ใหญ่ ($\overline{X}$ = 4.15, S.D.= 0.92) รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน/ชายหาด ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.= 0.94) และระดับน้อยสุดคือ ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการขยะภายในโรงเรียน และขยายผลสู่ชุมชน ($\overline{X}$ = 3.79, S.D.= 0.95)

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า

1) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน พบว่า เพศชาย ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.16) และเพศหญิง ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.16) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	ชาย (152)		หญิง (248)		t	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.70	0.37	3.75	0.36	-1.296	.196
2. ด้านการบริหารจัดการภายหลักธรรมมาภิบาล	3.57	0.37	3.57	0.41	-.008	.994
3. ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา	3.54	0.39	3.51	0.41	.892	.373
4. ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.43	0.40	3.45	0.35	-.059	.611
5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิต	3.60	0.33	3.58	0.34	.747	.456
6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.61	0.33	3.68	0.37	-1.656	.099
รวม	**3.58**	**0.16**	**3.59**	**0.16**	**-.656**	**.512**

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	3	.113	.038	.273	.845
	ภายในกลุ่ม	396	54.392	.137		
	รวม	399	54.504			
2.ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลัก ธรรมมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	3	.448	.149	.931	.426
	ภายในกลุ่ม	396	63.502	.160		
	รวม	399	63.950			

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
3.ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา	ระหว่างกลุ่ม	3	1.017	.339	2.044	.107
	ภายในกลุ่ม	396	65.684	.166		
	รวม	399	66.701			
4.ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	3	.530	.177	1.242	.294
	ภายในกลุ่ม	396	56.319	.142		
	รวม	399	56.849			
5.ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	3	.368	.123	1.042	.374
	ภายในกลุ่ม	396	46.587	.118		
	รวม	399	46.955			
6.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	3	.343	.114	.873	.455
	ภายในกลุ่ม	396	51.943	.131		
	รวม	399	52.287			
รวมทุกด้าน	**ระหว่างกลุ่ม**	**3**	**.015**	**0.005**	**.186**	**.906**
	ภายในกลุ่ม	**396**	**10.872**	**0.027**		
	รวม	**399**	**10.887**			

3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ไม่แตกต่างกันในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	3	.362	.121	.883	.450
	ภายในกลุ่ม	396	54.142	.137		
	รวม	399	54.504			
2.ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลัก ธรรมมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	3	.285	.095	.590	.622
	ภายในกลุ่ม	396	63.665	.161		
	รวม	399	63.950			
3.ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา	ระหว่างกลุ่ม	3	.338	.113	.672	.570
	ภายในกลุ่ม	396	66.363	.168		
	รวม	399	66.701			

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
4.ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	3	.227	.076	.528	.663
	ภายในกลุ่ม	396	56.622	.143		
	รวม	399	56.849			
5.ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	3	.060	.020	.170	.917
	ภายในกลุ่ม	396	46.895	.118		
	รวม	399	46.955			
6.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.724	.575	4.501	.004
	ภายในกลุ่ม	396	50.562	.128		
	รวม	399	52.287			
รวมทุกด้าน	**ระหว่างกลุ่ม**	**3**	**.078**	**.026**	**.957**	**.413**
	ภายในกลุ่ม	**396**	**10.809**	**.027**		
	รวม	**399**	**10.887**			

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	3	.919	.306	2.263	.081
	ภายในกลุ่ม	396	53.586	.135		
	รวม	399	54.504			
2.ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลัก ธรรมมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	3	.290	.097	.601	.615
	ภายในกลุ่ม	396	63.660	.161		
	รวม	399	63.950			
3.ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา	ระหว่างกลุ่ม	3	.693	.231	1.386	.247
	ภายในกลุ่ม	396	66.008	.167		
	รวม	399	66.701			
4.ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต	ระหว่างกลุ่ม	3	.050	.017	.117	.950
	ภายในกลุ่ม	396	56.798	.143		
	รวม	399	56.849			

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น						
5.ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	3	.360	.120	1.019	.384
	ภายในกลุ่ม	396	46.595	.118		
	รวม	399	46.955			
6.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	3	.309	.103	.784	.503
	ภายในกลุ่ม	396	51.978	.131		
	รวม	399	52.287			
รวมทุกด้าน	**ระหว่างกลุ่ม**	**3**	**.024**	**.008**	**.290**	**.833**
	ภายในกลุ่ม	**396**	**10.863**	**.027**		
	รวม	**399**	**0.887**			

5) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.717	.572	4.293	.005
	ภายในกลุ่ม	396	52.788	.133		
	รวม	399	54.504			
2.ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลัก ธรรมมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	3	.327	.109	.678	.566
	ภายในกลุ่ม	396	63.623	.161		
	รวม	399	63.950			
3.ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา	ระหว่างกลุ่ม	3	.258	.086	.513	.673
	ภายในกลุ่ม	396	66.443	.168		
	รวม	399	66.701			
4.ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	3	.370	.123	.865	.459
	ภายในกลุ่ม	396	56.479	.143		
	รวม	399	56.849			

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
5.ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	3	.182	.061	.513	.673
	ภายในกลุ่ม	396	46.773	.118		
	รวม	399	46.955			
6.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	3	.202	.067	.511	.675
	ภายในกลุ่ม	396	52.085	.132		
	รวม	399	52.287			
รวมทุกด้าน	**ระหว่างกลุ่ม**	**3**	**.017**	**.006**	**.203**	**.895**
	ภายในกลุ่ม	**396**	**10.870**	**.027**		
	รวม	**399**	**10.887**			

อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D.= 0.16) ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ ไฟฟ้าในชุมชนมีความสว่างมากพอในเวลากลางคืน หรือในบริเวณพื้นที่จุดเสี่ยง 2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมด้านขั้นตอนวิธีการดูแลต้นไม้ใหญ่ เพราะเทศบาลให้ความสำคัญของการดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ 3) ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต คือ ชุมชนมีการช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน โดยอาสาฉุกเฉินชุมชนสามารถเข้าถึงเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว 4) ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล คือ รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำผลไปพัฒนา 5) ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา คือ เทศบาลมีการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และ6) ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานการศึกษาจากเทศบาลอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ อภิญญา ตันตระกูล กล่าวว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเมืองเก่าจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรม ด้านการจัดระบบจราจร ด้านการปรับปรุงทัศนียภาพ อยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาเมืองเก่าจังหวัดน่าน กับสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเมืองเก่า จังหวัดน่านไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุและอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเมืองเก่าจังหวัดน่านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัญหา

ในการพัฒนาเมืองเก่าจังหวัดน่าน ได้แก่ การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรม ปัญหาถนนบริเวณเมืองเก่าชำรุด ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการปรับปรุงภูมิทัศน์และไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และปัญหาไฟฟ้าส่องสว่างตามถนนและโบราณสถานไม่เพียงพอ (อภิญญา ตันตระกูล, 2554)

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเพศ สถานภาพ และอาชีพ มีความแตกต่างกันด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และด้านโครงสร้างพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากเพศ สถานภาพ และอาชีพ ส่งผลต่อทัศนะคติที่มีต่อการพัฒนา ของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เช่น มาตรฐานและการอำนวยความสะดวกของถนน ประปา และขยะ สอดคล้องกับ นิภาพร รัตนปริยานุช กล่าวว่า ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนา สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเมืองและการบริหาร และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี ไม่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ประชาชน ที่มีเพศ รายได้ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นิภาพร รัตนปริยานุช, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน ค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิต ด้านการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมมาภิบาล ด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา และน้อยสุดคือ ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ ประชาชนมีความคิดเห็นพึงพอใจในด้านโครงสร้างพื้นฐานมากที่สุด คือ การอำนวยความ

สะดวกให้กับประชาชน ด้านสวัสดิการและสังคม การพัฒนารายได้ให้เพิ่มขึ้นโดยส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพทุกหมู่บ้าน ด้านการศึกษาและการกีฬา คือ ให้เด็กได้ดื่มนมและอาหารเสริม การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ระดับความคิดเห็นของประชาชนในส่วนนเพศ สถานภาพ และอาชีพ มีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และด้านโครงสร้างพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ องค์กรปกครองท้องถิ่นควรศึกษาถึงแนวทางการกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ในการส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน โครงสร้างของนโยบายที่นำไปสู่ความต้องการในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง และตรงตามความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ฑิตยา สุวรรณชฎ. (2553). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ณรัชช์อร ศรีทอง. (2554). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

เทศบาลนครนครศรีธรรมราช. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561-2564) เพิ่มเติม ฉบับที่ 9 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครนครศรีธรรมราช.

นิกร จุมปา. (2553). ความคิดเห็นของประชาชนในตำบลดงเจนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดงเจน อำเภอภูกามยาว จังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ . มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

นิภาพร รัตนปริยานุช. (2556). ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2564). สถิติจำนวนประชากร. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/ stat/statnew/statMenu/newStat/sumyear.php

อภิญญา ตันตระกูล. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเมืองเก่า จังหวัดน่าน. ใน สำนักวิทยบริการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

Chales A. Heidenrich. (1970). Personality and Social Adjustment. New York: Heidenreich House.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York:: Harper Collins. Publishers.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.

Likert, Rensis. (1976). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง*

FACTORS INFLUENCING THE ACCEPTANCE AND USAGE BEHAVIOR OF THE PAO TANG APPLICATION'S USERS

ณัฐธนินทร์ แสงประเสริฐ
Natthanin Sangprasert
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว
Saranthorn Sasithanakornkaew
วราพรรณ อภิศุภะโชค
Warapan Apisuphachok
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: natthanin.s@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังของกลุ่มผู้ใช้งานในประเทศไทย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยง กับ พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง และ 3) อิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน โดยอาศัยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเข้ากันได้มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้

* Received December 14, 2021; Revised January 10, 2022; Accepted April 7, 2022

ความเข้ากันได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, พฤติกรรมการใช้งาน, แอปพลิเคชันเป๋าตัง

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the level of perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived risk and usage behavior of Pao Tang application's users in Thailand; 2) the relationship among perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived risk and usage behavior of the users; and 3) the influence of perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility and perceived risk over the usage behavior of the users. A quantitative research, this study used a questionnaire to collect data from 400 users of Pao Tang application, aged 18 and over, selected via convenience sampling. The data were analyzed using Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis. The research found that 1) the level of perceived usefulness, perceived ease of use, perceived compatibility, perceived risk and usage behavior of the users were high; 2) perceived usefulness, perceived ease of use and perceived compatibility, except perceived risk, were positively correlated with the usage behavior of the users at the statistical significance level of 0.05; and 3) perceived usefulness, perceived ease of use and perceived compatibility, except perceived risk, had an influence over the usage behavior of the users at the statistical significance level of 0.05.
Keywords: Technology Acceptance, Usage Behavior, Pao Tang Application

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล โดยเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความทันสมัยและมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม เนื่องจากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน อาทิ การใช้บริการโมบายแบงก์กิ้ง หรือ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) เป็นต้น ทั้งนี้ จากผลสำรวจโดย We Are Social ดิจิทัลเอเจนซี่ระดับโลก ร่วมมือกับ Hootsuite ผู้ให้บริการระบบจัดการ Social Media และ Marketing Solutions พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 คนไทยทำธุรกรรมผ่านโมบาย

แบงก์กิ้ง มากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของโลก อยู่ที่ 68.1 เปอร์เซ็นต์ ต่อเดือน (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) ขณะที่การใช้งานกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเช่นเดียวกัน โดยพบว่า จนถึงกลางปี พ.ศ. 2563 มีผู้ใช้งานมากถึง 99.43 ล้านบัญชี (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) สำหรับสาเหตุที่ทำให้อัตราผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้ผู้บริโภคจำเป็นต้องพึ่งพาการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม และหลีกเลี่ยงการสัมผัสเงินสด เพื่อเป็นการป้องกันการติดเชื้อโคโรนาไวรัส หรือ โควิด-19 ที่แพร่ระบาดตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2562 จนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2564 โดยไม่มีทีท่าว่าจะหมดไปในเร็ววัน ทั้งนี้จากปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ต่อเนื่องและยาวนาน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย อาทิ อัตราการจ้างงานที่ลดน้อยลง ปัญหาผลกระทบด้านการท่องเที่ยวและการบิน ปัญหาการส่งออกสินค้า ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหาด้านสุขภาพของคนในสังคมทั้งทางกายและทางใจ เป็นต้น (ทรูไอดี, 2563)

เนื่องด้วยปัญหาเหล่านี้จึงทำให้รัฐบาลไทยออกมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเยียวยาประชาชน ตลอดจนมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจากปัญหาสถานการณ์โควิด โดยหนึ่งในนั้น คือ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” หรือ แอปพลิเคชันกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) ที่ถูกออกแบบและพัฒนาโดยธนาคารกรุงไทย ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง โดยอยู่ในรูปแบบโครงการต่างๆ ที่ปัจจุบันมียอดผู้ใช้งานมากกว่า 40 ล้านคน (ไทยโพสต์, 2564) โดยแอปพลิเคชันนี้นอกเหนือจากจะเป็นช่องทางการในการจ่ายเงินไปยังประชาชนผู้ได้รับสิทธิ์แล้ว ยังช่วยในการลดการสัมผัสเงินสดซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงในการรับเชื้อและแพร่เชื้อ รวมไปถึงเป็นการช่วยเหลือให้เม็ดเงินกระจายไปสู่ร้านค้ารายย่อย ปัจจุบันแอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” มีฟังก์ชันต่างๆมากมาย ได้แก่ “กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ G-Wallet” ที่ครอบคลุมทุกการใช้จ่าย รวมถึงโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐ “กระเป๋าสุขภาพ Health Wallet” “วอลเล็ต สบม.” “ซื้อขายทองออนไลน์ Gold Wallet” “ซื้อขายหุ้นกู้” “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)” เป็นต้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังของกลุ่มผู้ใช้งาน โดยผู้วิจัยจะนำเอาทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology of Acceptance Model) ของ Davis Bagozzi & Warshaw ที่เป็นที่นิยมในการศึกษาการยอมรับหรือการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีมาเป็นกรอบหลักในการศึกษา โดยจะศึกษาตัวแปรหลักของทฤษฎีนี้อย่าง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง (Davis, F. D. et al., 1989) เพื่อที่จะทราบว่ากลุ่มผู้ใช้งานมีการรับรู้ถึงประโยชน์ และความง่ายจากการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมากน้อยเพียงใด รวมถึงมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการยอมรับหรือพฤติกรรมการใช้งานหรือไม่ ร่วมกับศึกษา

ตัวแปรการรับรู้ความเข้ากันได้ จากทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยง จากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาความเสี่ยง 3 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว ทั้งนี้ผลงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการแอปพลิเคชันเป๋าตังแก่ผู้พัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มผู้ใช้งานมากขึ้น และยังเป็นแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชันเป๋าตังให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยงกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังชาวไทย เพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน จากการแทนค่าในสูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของคอแครน Cochran โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% และสัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 (Cochran, W. G., 1977)

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ อย่าง กลุ่มเฟซบุ๊กสาธารณะ และห้องสนทนาใน LINE OpenChat ที่เป็นที่รวมตัวกันของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง โดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ 1) คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร 2) คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ 3) คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความง่าย 4) คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความเข้ากันได้ 5) คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง และ 6) คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง โดยแบบสอบถามในส่วนที่ 2- ส่วนที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) (น้อยที่สุด = 1 คะแนน ไปจนถึงมากที่สุด = 5 คะแนน) และผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544)

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908 การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.929 การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.913 การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.906 และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.920 จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากทั้งหมดมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2543) ผู้วิจัยจึงนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) โดยผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis – MRA) ในการทดสอบอิทธิพลของกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากร การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

1.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 มี

อายุในช่วง 18-25 ปี มากที่สุด จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.75 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72.25 มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษามากที่สุด จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท มากที่สุด จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50

1.2 การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**การแปลผล**
การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	3.58	0.75	มาก
1. การใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังช่วยให้ท่านลดการสัมผัสเงินสด ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการติดเชื้อโควิด-19	4.16	0.84	มาก
2. การใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังช่วยให้ท่านเข้าถึงสิทธิในการได้รับเงินเยียวยาจากรัฐบาลเนื่องในสถานการณ์โควิด-19	3.96	0.90	มาก
การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	3.75	0.73	มาก
1. ท่านสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้วิธีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังได้ด้วยตัวท่านเอง	4.07	0.81	มาก
2. ท่านคิดว่าแอปพลิเคชันเป๋าตังเรียนรู้ได้ง่ายและสามารถสอนผู้อื่นใช้งานได้	3.86	0.88	มาก
การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	3.81	0.79	มาก
1. ท่านใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังเนื่องจากท่านเคยมีประสบการณ์ในการใช้งานแอปพลิเคชันธุรกรรมทางการเงินอื่นๆมาก่อน	4.00	0.98	มาก
2. ท่านคิดว่าแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่จำเป็นต้องมีการหลีกเลี่ยงการสัมผัส และเว้นระยะห่าง	3.97	0.89	มาก
การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	3.46	0.84	มาก
1. ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว	3.70	1.00	มาก
2. ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย	3.50	0.94	มาก
3. ความเสี่ยงด้านการเงิน	3.18	0.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ว่าการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังช่วยในการลดการสัมผัสเงินสด ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการติดเชื้อโควิด-19 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ว่าการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังช่วยให้เข้าถึงสิทธิในการได้รับเงินเยียวยาจากรัฐบาลเนื่องในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้วิธีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังได้ด้วยตัวเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่าแอปพลิเคชันเป๋าตังเรียนรู้ได้ง่ายและสามารถสอนผู้อื่นใช้งานได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังเนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการใช้งานแอปพลิเคชันธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ มาก่อน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่าแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่จำเป็นต้องมีการหลีกเลี่ยงการสัมผัส และเว้นระยะห่าง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 รองลงมาคือ การรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และการรับรู้ความเสี่ยงด้านการเงิน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ตามลำดับ

1.3 พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. ท่านมีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอยู่เป็นประจำ	3.74	0.97	มาก
2. ท่านคิดว่า ท่านจะใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างต่อเนื่องในอนาคต	3.43	1.10	มาก
รวม	**3.51**	**0.93**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอยู่เป็นประจำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างต่อเนื่องในอนาคต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43

ในส่วนของลักษณะการใช้งาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในช่วงเวลา 16.01 - 20.00 น. มากที่สุด และมีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังโดยเฉลี่ย 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ทั้งนี้โครงการเยียวยาจากภาครัฐ เช่น คนละครึ่ง ยิ่งใช้ยิ่งได้ ฯลฯ ผ่าน (G-Wallet) เป็นบริการที่มีการใช้มากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โครงการคนละครึ่งเป็นโครงการจากภาครัฐผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตังที่เป็นประโยชน์มากที่สุด ในส่วนของค่าใช้จ่าย พบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมบนแอปพลิเคชันเป๋าตังต่อครั้ง 101-500 บาท และมีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังบนระบบปฏิบัติการ iOS มากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	
	r	Sig.
การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.677	.000*
การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.624	.000*
การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.633	.000*
การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.092	.068

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ .677 .624 และ .633 ตามลำดับ ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ขณะที่การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ .092

3. อิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อแสดงอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

ตัวแปรอิสระ	B	Beta (β)	t	Sig. t
การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.462	.373	7.563	.000*
การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.265	.207	4.153	.000*
การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	.308	.261	5.249	.000*
การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง	-.030	-.027	-.779	.436
Adjusted R2 = .539, F = 117.800, Sig. F = .000*				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มของตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง และการรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังได้ร้อยละ 53.9 (Adjusted R^2 = .539) ทั้งนี้พบว่ามีตัวแปรอิสระเพียง 3 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง (β = .373) การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง (β = .207) และการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง (β = .261)

อภิปรายผล

1. การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังว่าการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังช่วยลดการสัมผัสเงินสด ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการติดเชื้อโควิด-19 มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั่วโลก โดยการหลีกเลี่ยงการหยิบจับและสัมผัสเงินสดและเปลี่ยนไปใช้การชำระเงินออนไลน์แทน ถือเป็นหนึ่งในมาตรการที่องค์การอนามัยโลกแนะนำ (สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย, 2563) ดังนั้นการใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตังจึงเป็นส่วนหนึ่งในการลดการสัมผัสและส่งต่อเชื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัญช์รัตน์ วงษ์ยะรา ที่ศึกษา

เกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชันรูปแบบซูเปอร์แอป (SUPER APP) กรณีศึกษา แรบบิตไลน์เพย์และแกร็บเพย์ โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ว่า E-Wallet ในแอปพลิเคชันช่วยให้การชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีประโยชน์ต่อการชำระเงิน รวมถึงช่วยให้การชำระเงินเพื่อซื้อสินค้ารวดเร็วมากยิ่งขึ้น (วลัญช์รัตน์ วงษ์ยะรา, 2563) และมีการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังว่าสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้วิธีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังได้ด้วยตัวเองมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเป๋าตัง ได้มีการออกแบบการใช้งานในส่วนต่อประสานกับผู้ใช้งาน หรือ User Interface (UI) ให้สามารถใช้งานได้ง่ายและเหมาะกับทุกช่วงวัย (กนกพร โชคจรัสกุล, 2564) ประกอบกับฟังก์ชันการใช้งานที่จัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ มีการแบ่งหมวดหมู่การใช้งานที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้การใช้งานได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญธร พินิจจันทร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การยอมรับการใช้งานแอพพลิเคชั่นไทยชนะ โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันไทยชนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรับรู้ว่าแอปพลิเคชันไทยชนะสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจได้ง่าย และใช้งานได้ง่าย (วรัญธร พินิจจันทร์, 2563)

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังเนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการใช้งานแอปพลิเคชันธุรกรรมทางการเงินอื่นๆมาก่อนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผลสำรวจการทำธุรกรรมออนไลน์ของคนไทยในปี พ.ศ. 2563 โดย We Are Social และ Hootsuite พบว่า คนไทยมีการใช้งานกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) จนถึงกลางปี พ.ศ. 2563 มากถึง 99.43 ล้านบัญชี (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจและศึกษาวิธีใช้งาน และมีการรับรู้ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง ต้องมีการลงทะเบียนและยืนยันตัวตน โดยต้องมีการแสกนบัตรประจำตัวประชาชนและยืนยันตัวตนด้วยใบหน้า ผู้ใช้งานจึงมีความกังวลว่าอาจถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางอื่นที่ไม่ได้รับการยินยอมก่อน รองลงมาคือ การรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย เนื่องจากการใช้งานแอปพลิเคชันธุรกรรมออนไลน์จำเป็นต้องมีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต และต้องมีการระบุหมายเลขบัญชีและรหัสผ่านในการทำธุรกรรม ผู้ใช้งานจึงมีความกังวลถึงระบบรักษาความปลอดภัยของแอปพลิเคชัน ลำดับสุดท้าย การรับรู้ความเสี่ยงด้านการเงิน เนื่องจากปัจจุบันพบปัญหาแอปพลิชันโมบายแบงก์กิ้งของหลายธนาคารขัดข้องบ่อยขึ้น จึงทำให้ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความกังวลว่าอาจเกิดความผิดพลาดขณะทำธุรกรรมทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตังด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพร สุวัจนพ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งานแอปพลิเคชันหาคู่ออนไลน์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีการรับรู้ความเสี่ยงด้าน

ความเป็นส่วนตัวและด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมากทั้งคู่รพงศ์ (ธันยพร สุวัจนพรพงศ์, 2562)

พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอยู่เป็นประจำมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างต่อเนื่องในอนาคต และกลุ่มตัวอย่างจะแนะนำผู้อื่นให้มาใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ ความง่าย และความเข้ากันได้ของแอปพลิเคชันเป๋าตังในระดับมาก จึงส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีและส่งผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานในท้ายที่สุด รวมไปถึงการใช้ซ้ำในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver ที่กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคขึ้นอยู่กับความพึงพอใจหลังจากการที่ได้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการแล้ว โดยจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและจะส่งผลกระทบสู่ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Oliver, R. L., 1980)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยง กับ พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง

การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ หากผู้ใช้งานมีการรับรู้ประโยชน์ของแอปพลิเคชันเป๋าตังมากขึ้น จะทำให้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังที่มากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากทางภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ได้มีการประชาสัมพันธ์แอปพลิเคชันเป๋าตังผ่านสื่อในหลากหลายช่องทาง ทำให้ประชาชนได้ทราบถึงประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง รวมถึงตัวแอปพลิเคชันเป๋าตังเอง ก็ถือเป็นแอปพลิเคชันที่มีประโยชน์ในหลายด้าน จึงตอบโจทย์ผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี รวมถึงประชาชนคนไทยเกือบทั้งประเทศรู้จักและใช้บริการมากกว่า 40 ล้านคน (ไทยโพสต์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี TAM ของ Davis Bagozzi & Warshaw ที่ระบุไว้ว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานจะส่งผลต่อทัศนคติทำให้เกิดความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีและการใช้งานจริงในท้ายที่สุ (Davis, F. D. et al., 1989) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว, 2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยพยากรณ์ความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ หากผู้ใช้งานมีการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมากขึ้น จะทำให้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังที่มากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง Generation Y และ Z ที่พบว่า เป็นช่วงวัยที่เติบโตมาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี (ขวัญชนก กมลศุภจินดา, 2557) จึงมีความคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต รวมถึงแอปพลิเคชันเป๋าตังเองก็ถือเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย จึงทำให้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในระดับมาก และส่งผลถึงพฤติกรรมการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี TAM ของ Davis Bagozzi & Warshaw ที่ระบุไว้ว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานจะส่งผลต่อทัศนคติทำให้เกิดความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีและการใช้งานจริงในท้ายที่สุด (Davis, F. D. et al., 1989) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรวัตร อมรรัตนกิจ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการQR Code Payment ผ่าน Mobile Banking ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานมีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการ QR Code Payment ผ่าน Mobile Banking (ธีรวัตร อมรรัตนกิจ, 2560)

การรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ หากผู้ใช้งานมีการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมากขึ้น จะทำให้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังที่มากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการใช้งานแอปพลิเคชันธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ มาก่อน ประกอบกับแอปพลิเคชันเป๋าตังเองมีความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 รวมถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิต และค่านิยมของผู้ใช้งาน จึงทำให้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมของ Roger ที่ระบุถึง ลักษณะสำคัญ 5 ประการของนวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่าย โดยหนึ่งในนั้นคือ ความเข้ากันได้ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้รับนวัตกรรมรู้สึกว่า นวัตกรรมนั้นสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ในอดีต วิถีชีวิต และ ความต้องการของผู้ใช้งาน (Rogers, E. M., 1995)

การรับรู้ความเสี่ยงของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยมีความคุ้นชินกับการทำธุรกรรมออนไลน์ จากสถิติที่มีสัดส่วนการใช้ Mobile Banking ต่อประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงติดอันดับ 1 ของโลกมา 3 ปีซ้อน (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) รวมไปถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วง Generation Y และ Z โดยเป็นช่วงวัยที่เติบโตมาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี (ขวัญชนก กมลศุภจินดา, 2557) จึงมีความคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างดี รวมไปถึงกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์และความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมในระดับมาก จึงทำให้เมื่อเกิดการ

เปรียบเทียบระหว่างข้อดีและข้อเสีย หรือความเสี่ยงที่จะได้รับจากการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง ปัจจัยด้านความเสี่ยงจึงถูกมองข้ามไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุณยาพร จำนงค์ฤทธิ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานกระเป๋าเงินออนไลน์ (e-Wallet) โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยงไม่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานแอปพลิเคชันกระเป๋าเงินออนไลน์ (บุณยาพร จำนงค์ฤทธิ์, 2561)

3. อิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง การรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง และการรับรู้ความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับประโยชน์จะที่ได้รับจากการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังมากที่สุด รองลงมาขึ้นอยู่กับความเข้ากันได้และการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี TAM ของ Davis Bagozzi & Warshaw ที่อธิบายไว้ว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานจะส่งผลต่อทัศนคติที่ทำให้เกิดความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีและการใช้งานจริงในท้ายที่สุด (Davis, F. D. et al., 1989) รวมถึงยังสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ของ Everett Roger (1995) ที่กล่าวถึง ลักษณะของนวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่าย ว่าจะต้องมีความเข้ากันได้กับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ในอดีต วิถีชีวิต และ ความต้องการของผู้ใช้งาน (Rogers, E. M., 1995)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเข้ากันได้มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเข้ากันได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้และสำหรับครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันควรขยายโครงข่ายการใช้งานโครงการคนละครึ่งให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นจากในปัจจุบัน โดยอาจร่วมมือกับผู้พัฒนาแอปพลิเคชัน อื่นๆ อาทิ แอปพลิเคชันซื้อขายสินค้าออนไลน์ยอดนิยมอย่าง Shopee หรือ Lazada ให้สามารถใช้งานร่วมกับโครงการคนละครึ่งได้ เนื่องจากผลการวิจัย

พบว่า ผู้ใช้งานมีการรับรู้ประโยชน์ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังว่าช่วยลดการสัมผัสเงินสด และความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 มากที่สุด รวมถึงโครงการคนละครึ่งเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ตอบโจทย์การใช้งานของผู้ใช้งานและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการใช้งานที่มากยิ่งขึ้น 2) ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ที่ผู้ใช้งานจะได้รับจากการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังให้ได้มากที่สุด อาทิ การเป็นศูนย์รวมในการให้บริการของภาครัฐอย่างครบครัน หรือ อัตราค่าธรรมเนียมการใช้บริการที่ฟรีไม่มีขั้นต่ำ อย่างบริการโอนเงินไปยังบัญชีธนาคาร ที่ถือเป็นจุดแข็งของแอปพลิเคชันเป๋าตัง รวมไปถึงความง่าย และความเข้ากันได้ของการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง 3) นอกจากแอปพลิเคชันเป๋าตังแล้ว แอปพลิเคชันถุงเงินเป็นอีกหนึ่งแอปพลิเคชันที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาวิจัย เนื่องจากแอปพลิเคชันถุงเงินเป็นแอปพลิเคชันที่ผู้ประกอบการร้านค้าใช้งานร่วมกับแอปพลิเคชันเป๋าตัง โดยอาจจะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันถุงเงินของผู้ประกอบการร้านค้า

เอกสารอ้างอิง

กนกพร โชคจรัสกุล. (2564). คนคิดแอพฯ ‘เป๋าตัง เก่งแค่ไหน อาม่าอากงก็ใช้เป็น. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.bangkokbiznews.com/social/918597

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). “ไทย” ยืนหนึ่งใช้ “Mobile Banking” 3 ปีซ้อน มูลค่ารวมปี 63 สูงกว่า 40 ล้านล้าน. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.bangkokbiznews.com/business/959448

ขวัญชนก กมลศุภจินดา. (2557). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการแสดงตัวตนของเจเนอ เรชั่น: กรณีศึกษาความแตกต่างระหว่างเจเนอเรชั่นเบบี้บูมเมอร์สและเจเนอเรชั่นวาย. ใน การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.

ทรูไอดี. (2563). รวม 5 ผลกระทบโควิด-19 ในปี 2020. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2564 จาก https://news.trueid.net/detail/VGJ91QAkKvqN

ไทยโพสต์. (2564). แพลตฟอร์ม..เป๋าตัง ช่วย 'คนตัวเล็ก' สร้างธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก https://www.thaipost.net/main/detail/106812

ไทยรัฐออนไลน์. (2564). ไทยใช้โมบายแบงกิ้งอันดับหนึ่งของโลก. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2564 จาก https://www.thairath.co.th/business/finance/2031096

ธันยพร สุวัจนพรพงศ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรวัตร อมรรัตนกิจ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการ QR Code Payment ผ่าน Mobile Banking ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุณยาพร จำนงค์ฤทธิ์. (2561). ศึกษาการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีกระเป๋าเงิน ออนไลน์ (e-Wallet). ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชาชาติธุรกิจ. (2563). เล็งคุ้มครอง e-Money สูงสุด 5 ล้านบาท/คน/แบงก์. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2564 จาก https://www.prachachat.net/finance/news-532061

ประชาชาติธุรกิจ. (2564). เป๋าตัง แอปที่ทุกคนต้องมี มีดีมากกว่าแค่รับเงินเยียวยา. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2564 จาก https://www.prachachat.net/finance/news-684466

วรัญธร พินิจจันทร์. (2563). การยอมรับการใช้งานแอพพลิเคชั่นไทยชนะ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วลัญช์รัตน์ วงษ์ยะรา. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชันรูปแบบซูเปอร์แอป (SUPER APP): กรณีศึกษา แรบบิตไลน์เพย์และแกร็บเพย์. วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ, 6(3), 11-28.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2543). คู่มือการวิจัย : การวิจัยเชิงปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว. (2561). ปัจจัยพยากรณ์ความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 177-190.

สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย. (2563). ลดความเสี่ยง เลี่ยงสัมผัสเงินสดกับ 4 วิธีจ่ายเงินผ่านมือถือ เลี่ยงการติดเชื้อโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.dct.or.th/th/knowledge/detail/8

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Davis, F. D. et al. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. Management Science, 35(8), 982–1003.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. Journal of Marketing Research, 17(4), 460-469.

Rogers, E. M. (1995). Diffusion of Innovations. (4th ed.). New York: The Free Press.

บทความวิจัย

การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED AGRICULTURE ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN THE AREA OF WIANG SA SUB-DISTRICT, WIANG SA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

โกศล สุขเกษม
Kosool Sukkasem
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
ดิเรก นุ่นกล่ำ
Direk Nunkam
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: kosool2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 ราย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ จำนวน 329 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางและแผนภูมิประกอบการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.78) รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผล ($\bar{x}$ = 4.74) และด้านความพอประมาณ ($\bar{x}$ = 4.67) ส่วนด้านการมี

* Received January 27, 2022; Revised February 13, 2022; Accepted April 7, 2022

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.62) 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรผสมผสานเป็นแนวทางที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้เห็นเชิงประจักษ์ รวมทั้งควรทำแปลงตัวอย่างทั้งพืชหลัก พืชเสริม เลี้ยงสัตว์ในแปลงเดียวกันการจัดทำบัญชีครัวเรือน ออกแบบพื้นที่สร้างต้นแบบ และมีการสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการ และงบประมาณเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรมเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชน ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การพัฒนา, เกษตรผสมผสาน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the development of integrated agriculture according to the sufficiency economy philosophy and 2) to study the recommendations on the development of integrated agriculture according to the sufficiency economy philosophy in Wiang Sa Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani province. uses mixed research methodology, including qualitative research; Use an unstructured interview with a group of 21 key informants. The quantitative research was done using questionnaires. The sample group consisted of 329 farmers doing mixed farming who live in Wiang Sa Sub-district area. Data were analyzed by percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (SD.) presents data in the form of descriptive tables and charts. The results showed that; 1) The development of integrated agriculture according to the sufficiency economy philosophy, including all four aspects, was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.71) when considering each aspect by sorting the mean from highest to lowest, it was found that; the development of literacy in today's society with the highest mean ($\bar{x}$ = 4.78), followed by the aspect of reasonableness ($\bar{x}$ = 4.74), the aspect of moderation ($\bar{x}$ = 4.67). and the aspect of immunity was the lowest mean ($\bar{x}$ = 4.62). 2) Recommendations for developing integrated agriculture according to the philosophy of sufficiency economy integrated agriculture as an appropriate approach to practice. Still, it requires cooperation from all involved partnership, including the government, the people, local scholars, community leaders, as leaders of the body of knowledge to convey empirically. In addition, sample plots should be made for both primary crops, supplementary crops, and animal

husbandry in the same plot, area design, prototyping, academic information support, and budget to drive work as concrete. It is beneficial to farmers and communities as well.

Keywords: The Development, Integrated Agriculture, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

จากความไม่แน่นอนของราคาพืชผล ทางการเกษตร ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศเกือบครึ่งหนึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม หากปล่อย ให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป คนรุ่นใหม่ก็จะไม่อยากประกอบอาชีพเกษตรกรรม รัฐบาลจึงให้ ความสำคัญกับเกษตรกรรุ่นใหม่ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่มองว่า การทำงานภาคการเกษตรกรรมสามารถมีรายได้ สม่ำเสมอ และมีความมั่นคง โดยรัฐบาล ต้องการให้เกิดการบูรณาการของทุกภาคส่วนเพื่อให้ขับเคลื่อนประเทศไปในทิศทางเดียวกัน บรรลุ วิสัยทัศน์ของประเทศคือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ และความยากจนลดลง กระแสแนวคิดที่หันกลับมาสู่การทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม การเกษตรที่ไม่ได้เน้นการผลิตเพื่อป้อนเข้าระบบอุตสาหกรรม แต่เป็นการผลิตเพื่อยังชีพ ให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่อย่างพอ มีพอกิน ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เรื่องทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผู้เห็นด้วยสนับสนุนว่า เป็นทฤษฎีที่ดีสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้สามารถใช้กับคนได้กับคนในทุกระดับ ทุกอาชีพ ทำให้ประชาชนอยู่อย่างเป็นสุขเนื่องจากการมีรายได้ที่พอมีพอใช้ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

หนึ่งในแนวทางการทำเกษตรยั่งยืนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรในประเทศไทยก็ คือ ระบบเกษตรผสมผสาน ที่เป็นระบบการผลิตในไร่นาที่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกินขยาดเล็ก เพื่อลดความเสี่ยงจากการผลิต ลดการพึ่งพิงเงินทุน ปัจจัยการผลิต และอาหารจากภายนอก เศษพืชมูลสัตว์ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมการผลิต ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในไร่นา เพื่อทำให้ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น เป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์หลายชนิด ในพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมแต่ละชนิดต้องเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่รวมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่รวมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิต ชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสม และให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

ในตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหาจากเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ต่อมาชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชนได้แสวงหาวิธีการในการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนทางเกษตรกรรม ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในชุมชนรวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจนประสบความสำเร็จ และได้มีการขยายผลโครงการเกษตรผสมผสาน 1 ไร่แก้จนวิถีคนพอเพียง ปัจจุบันมีเกษตรกรในระดับบุคคลสามารถประสบความสำเร็จในการทำเกษตรผสมผสานและสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถแสดงให้เห็นแล้วว่าพวกเขาสามารถอยู่ได้ด้วยวิธีคิดการทำเกษตรแบบผสมผสานพึ่งตนเอง ที่แสดงให้เห็นว่าการทำการเกษตรนั้นไม่จำเป็นต้องมีการปลูกพืชโดยใช้สารเคมี ก็สามารถให้ผลผลิตคุณภาพดีมากกว่าการใช้สารเคมี เกษตรกรมีรายได้เลี้ยงครอบครัว จุนเจือช่วยเหลือกิจการสาธารณะและสังคมรอบข้าง มีเงินเหลือเก็บคุณภาพชีวิตดีขึ้น สุขภาพกายและจิตดีขึ้นและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรด้วยกันอย่างแนบแน่น ผลจากการทำเกษตรผสมผสานมีเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จและสามารถเป็นต้นแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานได้โดยเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จนั้นสามารถดำรงชีพด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีและความเกื้อกูลให้กับชุมชน แต่การทำเกษตรผสมผสานนั้น ยังคงมีคำถามว่าได้ผลดีจริงหรือไม่ แต่อุปสรรคของชาวบ้านเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การไม่สามารถแสดงให้สังคมทั่วไปเข้าใจได้ว่า หลักการทำการเกษตรผสมผสานในสวนของตนเองนั้นสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างไร การทำความเข้าใจและหาคำตอบในข้อนี้ก็เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของคำถามสังคมที่ว่า การทำการเกษตรแบบพอเพียงผสมผสานสามารถทำได้จริง การทำการเกษตรแบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอยู่ได้ในกระแสอุตสาหกรรมแบบแข่งขันและเพื่อให้ได้คำตอบที่กระจ่าง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นเป็นอย่างไร และเพื่อทราบข้อเสนอแนะการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่ามีแนวทางปฏิบัติอย่างไร ที่เป็นสิ่งสำคัญอันจะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและขยายผลการส่งเสริมเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนบนฐานของกระบวนการเรียนรู้ในบริบทของความเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1,853 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2563) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ยามาเน่ (Yamane) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2537) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 329 คน เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยสูตรดังกล่าวแล้วผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ทำเกษตรผสมผสาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคำถามปลายเปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 4) ด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน จำนวนด้านละ

5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากสุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยสุด (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม คือ ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำเนื้อหามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิด และสร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC แต่ละข้อตั้งแต่ 0.66 สรุปได้ว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้ การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชาชนซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ทำเกษตรผสมผสานในเขตพื้นที่อำเภอบ้านส้อง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิอัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของคอร์นบาค (Cronbact’ Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .964 สรุปได้ว่า ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับผู้ตอบแบบสอบถามจริงได้ และปรับปรุงแก้ไขจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการลงพื้นที่ ขอนัดหมาย สถานที่ วันเวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 329 ชุด ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้น ก่อนการดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์อธิบายเหตุผลกับผู้ให้ข้อมูลแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ทำเกษตรผสมผสาน นำมาเรียบเรียงเนื้อในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 21 ราย ประกอบด้วย เกษตรอำเภอ ปราชญ์ชาวบ้าน กำนันหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเกษตรกรผู้ทำเกษตรผสมผสาน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อขออนุความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ล่วงหน้า 3 วันก่อนที่จะสัมภาษณ์ และผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาไปสัมภาษณ์ เกษตรอำเภอเวียงสระ ปราชญ์ชาวบ้าน กำนันหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเกษตรกรผู้ทำเกษตรผสมผสาน ด้วยตนเอง ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อการบันทึกข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
1. ด้านความพอประมาณ	4.67	0.28	มากที่สุด
2. ด้านความมีเหตุผล	4.74	0.28	มากที่สุด
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4.62	0.31	มากที่สุด
4. ด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน	4.78	0.25	มากที่สุด
รวม	**4.71**	**0.14**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากสุด ($\bar{x}$ = 4.78) รองลงมาได้แก่ ด้านความมีเหตุผล ($\bar{x}$ = 4.74) และด้านความพอประมาณ ($\bar{x}$ = 4.67) ส่วนด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{x}$ = 4.62) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการรวบรวมข้อมูลภาคสนามข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางที่ดีในการให้ความคิดเห็น และนำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนเกษตรผสมผสานตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวทางที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เกษตรกรมีแนวทางที่ดีในการปฏิบัติ แต่ต้องอาศัยองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเชิงประจักษ์ ควรสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรในพื้นที่มีความเข้าใจหรือมีองค์ความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรกรแบบผสมผสาน โดยให้เกษตรกรมีความเชื่อว่าสามารถทำได้ทุกพื้นที่ เกษตรกรควรปรับจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาใช้เกษตรแบบผสมผสาน เป็นแนวทางที่ดีที่ดีสร้างรายได้จากหลายช่องทางให้เกษตรกรอยู่ดีกินดี ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1 ที่ว่า

"ฐานแรก ควรสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรในพื้นที่มีความเข้าใจหรือมีองค์ความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรกรแบบผสมผสานโดยให้เกษตรกรมีความเชื่อว่าสามารถทำได้ทุกพื้นที่ ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มีผลทำให้ครอบครัวมีกินมีใช้ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อความร่ำรวย เมื่อมีการบริหารจัดการที่ดีและสามารถขยายไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนได้" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1, 2564)

2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของประชาชน พบว่า การมีแนวทางในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกษตรกรในพื้นที่และต่างพื้นที่ตำบลก็จะได้มีต้นแบบและมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น และนำเอาแนวทางนั้นไปปฏิบัติก็จะช่วยลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและนำไปสู่ความมั่นคงในอาชีพ รวมถึงควรมีการพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงาน ได้ลงมือปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน การทำแปลงตัวอย่างทั้งพืชหลัก พืชเสริม เลี้ยงสัตว์ ประมงอยู่ในแปลงเดียวกัน ออกแบบเนื้อที่ให้สามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี การทำเกษตรผสมผสานมีความละเอียด และมีขั้นตอนที่เป็นหลักการ เมื่อชุมชนได้เห็นความสำคัญของการทำเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนั้น จะเป็นประโยชน์ของครอบครัวและชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2 ที่ว่า

"การพากลุ่มเกษตรกรเป้าหมายไปศึกษาดูงานพื้นที่เกษตรผสมผสานที่เป็นตัวอย่าง เช่น การปลูกปาล์มน้ำมัน บ่อเลี้ยงปลา พื้นที่สำหรับปลูกผัก การทำนา ร่องระบายน้ำในแปลงพื้นที่เดียวกัน สร้างต้นแบบการได้ลงมือปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน และสามารถแลกเปลี่ยนให้กับคนที่ร่วมชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดการตื่นตัวของคนในชุมชน" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2564)

2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการให้ชุมชน รู้จักเหตุ-ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล ชุมชนสังคมที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ดีที่สุด พบว่า การที่จะให้ชุมชนเข้าใจ รู้จักเหตุ-ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล ชุมชนสังคมที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดและปฏิบัติให้เกษตรกรเห็นเชิงประจักษ์ รวมถึงการให้เกษตรกรในชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีฟาร์ม บัญชีต้นทุน ออกแบบพื้นที่ในการทำเกษตรใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพการอดออม และสร้างคนต้นแบบด้านเกษตรผสมผสาน เพื่อทำให้ครอบครัวและชุมชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง และมีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3 ที่ว่า

"การจะให้ชุมชนเข้าใจนั้นต้องอาศัยผู้มีสวนร่วมหลายภาคส่วน โดยต้องอาศัยภาคส่วนทั้งราชการ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดและปฏิบัติให้เห็นเชิงประจักษ์ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ หรือสร้างการรับรู้ผ่านข่าวสารทุกช่องทางให้เกษตรกรในชุมชนได้เห็นผลลัพธ์จากการทำการเกษตรแบบผสมผสานก็จำทำให้เกษตรกรทั่วไปเข้าใจและรับรู้ แล้วก็มีความมั่นคงปลอดภัยในภาวะปัจจุบันได้" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2564)

2.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่งมี ศรีสุขแก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดียิ่ง พบว่า ส่งเสริมสนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านความรู้ รวบรวมผลผลิตและปัจจัยการผลิตรวบรวม ประเมินปัญหาและความต้องการด้านเกษตรกรแบบผสมผสาน ส่งเสริมให้ชุมชนมีตลาดจำหน่ายสินค้าในหลากหลายรูปแบบมีการต่อยอดการพัฒนาสินค้า การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต การแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม แก้ปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ สร้างธนาคารเมล็ดพันธ์พืช พันธ์สัตว์ จัดตั้งให้ทุกหมู่บ้านชุมชนมีครัวเรือนต้นแบบในการทำการเกษตร จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ด้านเกษตรกร และมีการสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4 และ 5 ที่ว่า

"สร้างคนต้นแบบการทำเกษตรกรผสมผสาน สร้างกลุ่มเพื่อรวบรวมผลผลิตและการแปรรูป การบริโภคที่ปลอดภัยและปลอดสารพิษ และการทำกิจกรรมให้เกิดความหลากหลายในพื้นที่เดียวกัน" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2564)

"การสร้างครัวเรือนต้นแบบสร้างศูนย์การเรียนรู้ แปลสาธิต กิจกรรมการทำเกษตรผสมผสาน การเชื่อมโยงเครื่องข่ายระหว่างหมู่บ้านจนเกิดเป็นความชำนาญในการพัฒนาด้านการผลิตที่มีคุณภาพ" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5, 2564)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความพอประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลเวียงสระ เกษตรกรได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณมาใช้ในครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนสามารถดำรงชีพอยู่ได้แบบพอประมาณ มีการวางแผนการใช้เงินในครัวเรือน ทำให้ค่าใช้จ่ายลดลง และมีการนำเกษตรผสมผสานมาปรับใช้ในครัวเรือน ทำให้เกิดการพัฒนาเกษตรผสมผสาน เสริมสร้างเครือข่ายในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงทำให้การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแนวคิดของ ณิชชา สุขสบาย และคณะ กล่าวว่า ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เป็นต้น (ณิชชา สุขสบาย และคณะ, 2554) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผลของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) ความตระหนักถึงคุณค่าของความยั่งยืน 2) การพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ระบบเกษตรผสมผสาน 3) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) มีชีวิตและความสุขที่เกิดจากการเชื่อมโยงของชุมชน (วิกมล ดำด้วงโรม และคณะ, 2564)

1.2 ด้านความมีเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลเวียงสระ เกษตรกรมีการดำรงชีพและยึดมั่นปฏิบัติตามหลักเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งประยุกต์ใช้เกษตรผสมผสานมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และเมื่อเหลือจากการบริโภคนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้ เกษตรกรได้ยึดหลักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดการพัฒนาเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพหลักของชุมชน ดังงานวิจัยเรื่อง การสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การสำรวจความต้องการของเกษตรกรในการสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ด้านการจัดทำหลักสูตรฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานสำหรับใช้ฝึกอบรมเกษตรกร มีจำนวน 3 รูปแบบ คือ 1) หลักสูตรระยะสั้น 2) หลักสูตรระยะปานกลาง และ 3) หลักสูตรระยะยาว และผลการประเมินผลการจัดทำฐานการเรียนรู้และหลักสูตรฟาร์มเกษตรผสมผสาน พบว่า ผู้รับบริการเห็นว่าฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานมีประสิทธิภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (เอกราช หนูแก้ว และเอกรัตน์ เอกศาสตร์, 2562) และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ สินวิมล และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการการเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเกษตรที่สำคัญ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรส่งเสริมเกษตรกรให้เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในกระบวนการผลิตข้าวโดยยึดถือทางสายกลางที่สอดคล้องกบความสามารถของเกษตรกร (ทรงศักดิ์ สินวิมล และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559)

1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลเวียงสระเกิดการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีการดำรงชีพตามหลักเกษตรผสมผสาน เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับอยู่ดี กินดี สร้างเสริมการออมเงิน มีการพัฒนาระบบเกษตรตั้งแต่ระดับล่าง เพิ่มระดับความมีรายได้ให้ชุมชน เป็นชุมชนต้นแบบที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ โดยมีผู้นำชมชนเป็นผู้กระตุ้นสร้างจิตสำนึกในระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมาย เกษตรผสมผสานเกิดขึ้นแก่ชุมชนแห่งนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีแก้ชุมชนและเกษตรกรในชุมชนเป็นอย่างดี ดังที่ พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ชุมชนบ้านหวายเหนียว อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เกษตรกรมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตประจำวันได้ ด้านภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การทำประกันชีวิตหรือฌาปนกิจสงเคราะห์ และการออมเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายเวลาฉุกเฉิน (พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง และคณะ, 2562)

1.4 ด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ในภาวะปัจจุบันการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะกระแสทุนนิยม ทำให้ความเป็นอยู่ดั้งเดิมของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป แต่ในพื้นที่ตำบลเวียงสระ มีการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ขยัน และอดออม และมีแนวทางการพัฒนาการเกษตรที่ดีแก่ชุมชน คือการสร้างความเชื่อ ค่านิยม การใช้เทคโนโลยีเหมาะสมและไม่ทำลายธรรมชาติ และที่สำคัญ คือ เกษตรในชุมชนรู้เท่าทันโลกด้วยความเป็นจริง ยึดหลักเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรมีจิตใจดี สิ่งแวดล้อมย่อมดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ผนวกกับมีวัฒนธรรมที่ดี มีความมั่นคง เกิดปัญญาพอเพียง ช่วยให้คุณภาพชีวิตเกษตรกรในชุมชนดี ดังที่ พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ชุมชนบ้านหวายเหนียว อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เกษตรกรมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตประจำวันได้ ด้านความรู้ มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และการทำการเกษตร และด้านคุณธรรม ทั้งในแง่มุมของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี และการช่วยเหลือสังคม ดังนั้น ความรู้เพื่อการวางแผน และการสร้างกิจกรรมในชุมชน ที่คนในชุมชนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนา (พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง และคณะ, 2562)

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อภิปรายผลตามประเด็นดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะแนวทางที่ดีในการให้ความคิดเห็น และนำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนเกษตรผสมผสานตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวทางที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เกษตรกรมีแนวทางที่ดีในการปฏิบัติ ต้องอาศัยองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเชิงประจักษ์ ควรสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรในพื้นที่มีความเข้าและมีองค์ความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรกรแบบผสมผสาน โดยให้เกษตรกรมีความเชื่อว่าสามารถทำได้ทุกพื้นที่ เป็นแนวทางที่ดีที่ดีสร้างรายได้จากหลายช่องทางให้เกษตรกรอยู่ดีกินดี 2) ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของประชาชน การมีแนวทางในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกษตรกรในพื้นที่และต่างพื้นที่ตำบลก็จะได้มีต้นแบบ แบบอย่าง และมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น และนำเอาแนวทางนั้นไปปฏิบัติก็จะช่วยลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและนำไปสู่ความมั่นคงในอาชีพ ควรมีการพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานที่ชัดเจน การทำแปลงตัวอย่าง ทั้งพืชหลัก พืชเสริม เลี้ยงสัตว์ ประมง อยู่ในแปลงเดียวกัน ออกแบบเนื้อที่ให้สามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี จะเป็นประโยชน์ของครอบครัวและชุมชนอย่างแท้จริง 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการให้ชุมชน รู้จักเหตุ-ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล ชุมชนสังคมที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ดีที่สุด ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดและปฏิบัติให้เกษตรกรเห็นเชิงประจักษ์ รวมถึงการให้เกษตรกรในชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีฟาร์ม บัญชีต้นทุน ออกแบบพื้นที่ในการทำเกษตรใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ การอดออม และสร้างคนต้นแบบด้านเกษตรผสมผสาน เพื่อทำให้ครอบครัวและชุมชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง และมีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคง 4) ข้อเสนอแนะแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่งมีศรีสุข แก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดียิ่ง ส่งเสริมสนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านความรู้ รวบรวมผลผลิตและปัจจัยการผลิตรวบรวม ประเมินปัญหาและความต้องการด้านเกษตรกรแบบผสมผสาน ส่งเสริมให้ชุมชนมีตลาดจำหน่ายสินค้าในหลากหลายรูปแบบมีการต่อยอดการพัฒนาสินค้า การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต การแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม แก้ปัญหาราคาสิ้นค้าตกต่ำ สร้างธนาคารเมล็ดพันธ์พืช พันธ์สัตว์ จัดตั้งให้ทุกหมู่บ้านชุมชนมีครัวเรือนต้นแบบในการทำการเกษตร จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ด้านเกษตรกร และมีการสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการ

บุคลากร และงบประมาณเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำ โครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำ โครงการสวมหมวก ใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น ในพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน นั้น เป็นรูปแบบการทำการเกษตรที่มีความหลากหลาย คือ การเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรยั่งยืน และการจัดการผลผลิตสู่ตลาดในท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก รวมถึงตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจสุขภาพ และจากการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น สรุปได้ ว่ารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่คน ชุมชน ป่าไม้ สามารถอยู่ด้วยกันได้ โดยสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่ (ณัชชภัทร พานิช และคณะ, 2560) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง “การออกแบบตลาดสดชุมชนเมือง ภายใต้ภูมิปัญญาเกษตรผสมผสาน” ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ชนบท ได้พบความสัมพันธ์ของการวางแผน การจัดการ การใช้ทรัพยากร ระบบการหมุนเวียนอย่างเกื้อกูลกันตามธรรมชาติ ที่สามารถถ่ายทอดสู่การออกแบบตลาดชุมชนเมือง เพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตประจำวันในชนบท ที่สามารถพึ่งพากันเป็นระบบอย่างเรียบง่าย และนำเสนอแนวคิดการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (ผาณิต ชวชัยชนานนท์, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เกษตรกรมีแนวทางที่ดีในการปฏิบัติ การสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรในพื้นที่ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดและปฏิบัติให้เกษตรกรเห็นเชิงประจักษ์ มีความเข้าใจหรือมีองค์ความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรกรแบบผสมผสานที่ถูกหลัก เพื่อให้เกษตรกรดำเนินการตามหลักการที่ถูกต้อง เช่น การปรับการเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน ออกแบบพื้นที่ ทำแปลงตัวอย่าง สร้างคนต้นแบบ สร้างเกษตรกรต้นแบบ สร้างครอบครัวต้นแบบ และดำเนินการตามแนวทางเกษตรผสมผสาน เช่น การปลูกพืชหลัก พืชเสริม เลี้ยงสัตว์ ประมง อยู่ในแปลงเดียวกัน จัดทำบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีฟาร์ม บัญชีต้นทุนการอดออม ส่งเสริมให้ชุมชนมีตลาดจำหน่ายสินค้าในหลากหลายรูปแบบ การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต การแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม แก้ปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ สร้างธนาคารเมล็ดพันธ์พืชพันธ์สัตว์ เกษตรผสมผสาน มีความละเอียด และมีขั้นตอนที่เป็นหลักการ เมื่อชุมชน ประชาชนเห็นความสำคัญของการทำเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนั้น จะเป็น

ประโยชน์ของประชาชน ทำให้ชุมชนมีชีวิตที่ดีและปลอดภัย จากการสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังภาพที่ 1

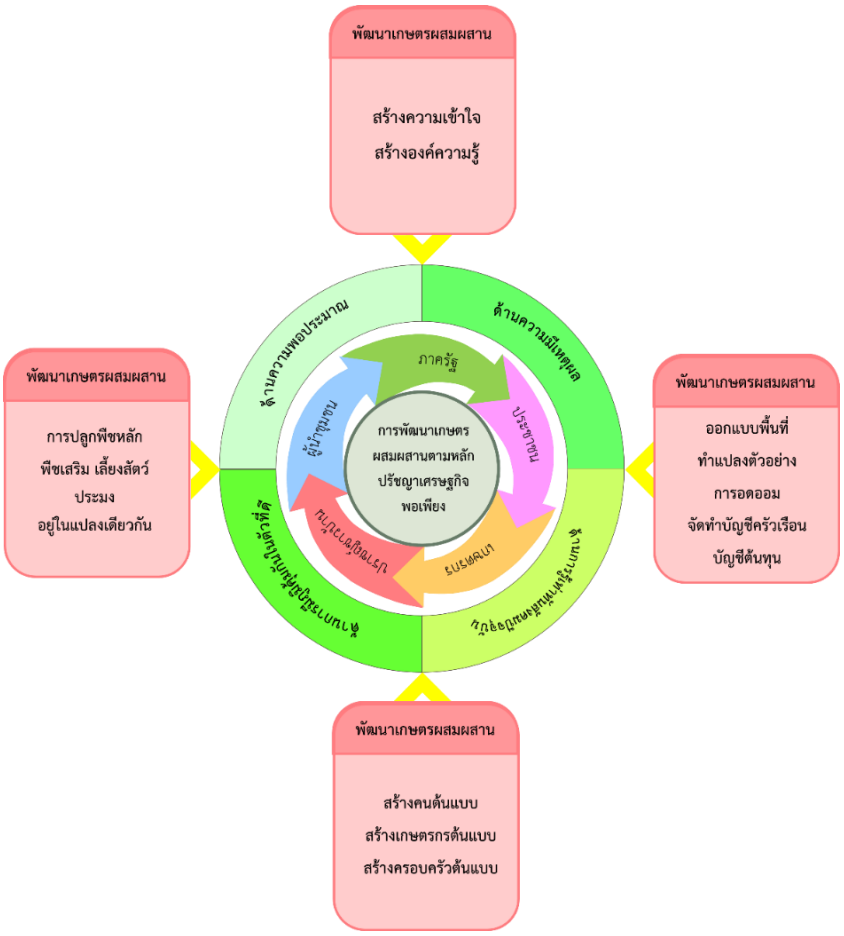

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยการพัฒนาเกษตรผสมผสาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาด้านการรู้เท่าทันสังคมปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ ส่วนด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ประเด็น พบว่า การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวทางที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เกษตรกรมีแนวทางที่ดีในการปฏิบัติ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่และต่างพื้นที่ตำบลก็จะได้มีต้นแบบและมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น และควรนำเอาแนวทางนั้นไปปฏิบัติก็จะช่วยลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและนำไปสู่ความมั่นคงในอาชีพ รวมถึงควรมีการพากลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานได้ลงมือปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน การทำแปลง การที่จะให้ชุมชนเข้าใจ รู้จักเหตุ-ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล ชุมชนสังคมที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดและปฏิบัติให้เกษตรกรเห็นเชิงประจักษ์ และมีส่งเสริมและสนับสนุน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านความรู้ รวบรวมผลผลิตและปัจจัยการผลิตรวบรวม ข้อมูลทางด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยที่พบว่า การทำเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่ดี ที่เหมาะสม แก่การนำไปปฏิบัติ ที่เสริมสร้างให้คนในพื้นที่ตำบลเวียงสระ มีรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้นเกษตรตำบลควรดำเนินการสนับสนุนเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานให้คนในพื้นที่ตำบลเวียงสระ มีความมั่นใจ และยึดเป็นต้นแบบแบบอย่าง ในการปฏิบัติตามเพื่อให้ประสบความสำเร็จ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ เพื่อช่วยในการขับเคลื่อน สร้างความเข้าใจและองค์ความรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนถ่ายทอดในเรื่องหลักการ เป้าหมาย ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ให้ชัดเจน ผู้ทำเกษตรผสมผสานสร้างแรงจูงใจ เป็นแรงบันดาลใจ สร้างความเชื่อมั่นและมีความมั่นใจที่จะอยากประสบผลสำเร็จการทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้นแบบ ทำให้เกษตรกรที่ยากจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดชุมชนเกษตรกรที่เข็มแข็งต่อไป 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ในอนาคตควรมีการวิจัยรูปแบบการพัฒนาเกษรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างรูปแบบ แบบแผน ตัวอย่าง การทำเกษตรผสมผสานเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้กับเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

เอกราช หนูแก้ว และเอกรัตน์ เอกศาสตร์. (2562). การสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(1), 137-151.

ณัชชภัทร พานิช และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการท้าเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำ โครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น จังหวัดน่าน. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ณิชชา สุขสบาย และคณะ. (2554). รูปแบบการเกษตรของชาวคลองจินดาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทรงศักดิ์ สินวิมล และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). การพัฒนาการบริหารจัดการการเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 6(2), 228-241.

ผาณิต ชวชัยชนานนท์. (2555). การออกแบบตลาดสดชุมชนเมือง ภายใต้ภูมิปัญญาเกษตรผสมผสาน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน. มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (25 ธันวาคม 2564). แนวทางที่ดีในการให้ความคิดเห็น และนำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนเกษตรผสมผสานตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (นายโกศล สุขเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (25 ธันวาคม 2564). แนวทางในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของประชาชน. (นายโกศล สุขเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (26 ธันวาคม 2564). แนวทางในการให้ชุมชน รู้จักเหตุ-ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล ชุมชนสังคมที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครอบครัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่ดีที่สุด. (นายโกศล สุขเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (27 ธันวาคม 2564). แนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่งมี ศรีสุข แก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดี. (นายโกศล สุขเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5. (29 ธันวาคม 2564). แนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่งมี ศรีสุข แก่เกษตรกรในชุมชนแห่งนี้ที่ดี. (นายโกศล สุขเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2537). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง และคณะ. (2562). การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ชุมชนบ้านหวายเหนียว อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 37(3), 527-537.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://www.chaipat.or.th/ site_content/item/1309-2010-06-03-09-50-07.html.

วิกมล ดำด้วงโรม และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(7), 164-182.

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2563). ข้อมูลประชากร ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2563 จาก http://suratthani.kapook.com/.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). เกษตรผสมผสาน. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://sites. google.com/site/kasetonilnebangsai/kestr-phsm-phsan.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับน้ำตาลของหญิงที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โรงพยาบาลมหาสารคาม*

EFFECTIVE FACTORS ASSOCIATED WITH BLOOD SUGAR AMONG GESTRATIONAL DIABETES MELLITUS AT MAHASARAKHAM HOSPITAL

สิวาพร พานเมือง
Sivaporn panmuang
นิตยา อามาตยบัณฑิต
Nittaya amatayabundit
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม
Srimahasarakham Nursing College, Thailand
E-mail: sivaporn@ smnc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระ ดับน้ำตาลของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน กลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงตั้งครรภ์เดี่ยวอายุครรภ์ 20 สัปดาห์ขึ้นไป ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 ถึง 31 ธันวาคม 2564 จำนวน 100 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลในระบบเวชระ เบียน เครื่องมือประกอบด้วย 1) แบบบันทึกข้อมูล ได้แก่ อายุ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ ดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ 2)แบบบัน ทึกระดับน้ำตาลในเลือด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ปัจจัยทำนายโดยใช้สถิติทด สอบความถดถอยโลจิสติก ผลการวิจัย พบว่า อายุและดัชนีมวลกาย มีความสัมพันธ์ต่อระดับน้ำตาลในเลือดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี (OR_{adj} = 2.71 , 95% ,CI = 1.19-6.17) และมีดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ต่ำกว่า 30 กก./ม2 มีโอกาสควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี (OR_{adj} = 0.54 , 95%, CI = 0.29-0.99) ผลที่ได้จากการศึกษาพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติ งานในคลินิกฝากครรภ์สามารถนำไปวางแผนการคัดกรองภาวะเบาหวานโดยเฉพาะในหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมาก กว่า 30 ปี และนำไปวางแผนในการให้คำแนะนำเรื่องการควบคุมน้ำหนักและการรับประทานอาหารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานในหญิงตั้งครรภ์ที่

*Received February 4, 2022; Revised April 4, 2022; Accepted April 23, 2022

มีดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์มาก กว่า 30 กก./ม^2 และหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ ≥ 30 ปีขึ้นไป เพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับปกติ
คำสำคัญ: หญิงตั้งครรภ์ , เบาหวานขณะตั้งครรภ์ , ระดับน้ำตาลในเลือด

Abstract

This cross section study aimed to determine factors influencing the occurrence of Gestational Diabetes Mellitus in pregnant women . The purposive sample consisted of 100 singleton pregnant women with gestational age more than 20 weeks , who attend at Antenatal care department at hospital of Mahasarakham ,Thailand. The data were collected from January 1, to December 31, 2021. Data collection instruments were the demographic characteristic questionnaire (Such as age , pararity ,urine sugar, family history and BMI) and blood sugar record. Sample were collected by using stratified sampling techniques . Self-adminitrated questionnaires were used to collect data .Data were analyzed by descriptive statistics and binary logistic regression. The results to the study showed that the majority of the sample was the ages over 30 years (62.%), Multipara (67), No family history (51%) and body mass index (BMI) was BMI > 30 kg/m2 (69%). The result showed that age and pre-pregnancy body mass index could significantly factors correrated blood sugar control at the 0.05 level. Pregnant women who have age ≥ 30 years had 2.71 times higher risk of abnormal blood sugar than those who were younger than 30 years (OR_{adj} = 2.71 , 95% CI = 1.19-6.17) . Pregnant women who pre-pregnancy body mass index over standard criteria had 0.54 times higher risk of abnormal blood sugar (OR_{adj} = 0.54 , 95% CI = 0.29-0.99) . The results from the study supported the importance of the quality antenatal care policy through supports from every level. The results suggest nurses and straffs at ANC clinic should provide advice on diet to meet the standard criteria to prevent blood sugar level in pregnant women, who have over pre-pregnancy body mass index over ≥ 30 kg/m^2 , by managing thire good eating behaviors for those who aged ≥ 30 years old.
Keywords : Pregnancy , Gestational diabetes mellitus, blood sugar

บทนำ

เบาหวานในสตรีตั้งครรภ์เป็นภาวะแทรกซ้อนที่พบมากที่สุดในระยะตั้งครรภ์ โดยเฉพาะภาวะเบาหวานที่เกิดขึ้นในขณะการตั้งครรภ์ (Gestational Diabetes Mellitus) เบาหวานขณะตั้งครรภ์ มีสาเหตุการเกิดจากการตั้งครรภ์ทำให้เกิดภาวะดื้อต่ออินซูลิน โดยเฉพาะในช่วงกลางของการตั้งครรภ์ประมาณ 24 - 28 สัปดาห์ ไขมันของหญิงตั้งครรภ์จะจับกับฮอร์โมนที่สร้างจากรกเป็นสาเหตุให้เกิดภาวะดื้อต่ออินซูลิน (American Diabetes Association, 2019) ขณะตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงเมตาบอลิซึมของคาร์โบไฮเดรต รกจะผลิตฮอร์โมนที่มีฤทธิ์ต้านต่ออินซูลินเข้าสู่กระแสเลือด ได้แก่ ฮิวแมนพลาเซนทอล แลคโตเจน (human placental lactogen, HPL) เอสโตรเจน โปรเจสเตอโรน และ โปรแลคติน (prolactin) เอนไซม์อินซูลินเนส (insulinase) และต่อมหมวกไตของทารกจะผลิตคอร์ติซอล (cortisol) เพิ่มขึ้นด้วย เอนไซม์ดังกล่าวทำให้เนื้อเยื่อตอบสนองต่ออินซูลินลดลงหรือทำให้เกิดภาวะดื้ออินซูลิน เป็นผลให้หญิงตั้งครรภ์มีระดับน้ำตาลต่ำ มีไขมันสะสมมาก เพิ่มความอยากอาหาร ความไวต่ออินซูลินลดลง จนในที่สุดมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติในระยะหลังรับประทานอาหาร (postprandial hyperglycemia) ในการตั้งครรภ์ปกติจะพบภาวะดื้อต่ออินซูลินเพื่อดึงน้ำตาลให้ไปเลี้ยงทารกให้เพียงพอ จึงมีลักษณะเหมือนการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ผลของฮอร์โมนจากรกต่อภาวะดื้ออินซูลินนี้จะลดลงในระยะหลังคลอด แต่ในหญิงที่เป็นโรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์จะมีการหลั่งอินซูลินไม่เพียงพอ โดยพบว่าระยะแรกของการตั้งครรภ์ของการหลั่งอินซูลินของหญิงตั้งครรภ์นี้หายไปและมีภาวะน้ำตาลในเลือดสูง การที่เบต้าเซลล์หลั่งอินซูลินไม่เพียงพอ อาจเนื่องมาจากมีภูมิต้านทานต่อตนเอง หรือมีภาวะดื้อต่ออินซูลินแบบเรื้อรัง และเชื่อว่ายังคงมีภาวะดื้อต่ออินซูลินแบบเรื้อรังไปจนถึงหลังคลอด (Committee on Practice Bulletins Obstetrics, 2018) สำหรับอุบัติการณ์การเกิดโรคภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์จากสมาคมเบาหวานนานาชาติ ปี ค.ศ.2015 พบผู้หญิงเป็นเบาหวาน จำนวน 199.5 ล้านคน คาดว่าปี ค. ศ. 2030 อาจพบ ผู้หญิงที่เป็นเบาหวานเพิ่มสูงถึง 313.3 ล้านคน มีจำนวนถึง 20.9 ล้านคนหรือ ร้อยละ 16.2 ของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะน้ำตาลสูงในเลือด โดย ร้อยละ 85.1 วินิจฉัยเป็นเบาหวานระหว่างตั้งครรภ์ (gestational diabetes) ร้อยละ 7.4 (Lee, K.W. et al., 2018) เป็นเบาหวานชนิดอื่นที่ตรวจพบตอนตั้งครรภ์ พื้นที่ที่มีความชุกของโรคสูงสุด คือ พื้นที่ในเขตตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ร้อยละ 12.9 รองลงมา คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และพื้นที่ด้านตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก ร้อยละ 11.7 (Zhu Y.& Zhang C., 2016) สำหรับประเทศไทย พบว่า ภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์มีอุบัติการณ์สูงขึ้น คาดการณ์ว่ามีความชุกถึงร้อยละ 22.98 สถิติของโรงพยาบาลศิริราช ในปี พ.ศ. 2562 พบอุบัติการณ์การเกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 15.6 (Division of Medical Record Siriraj Hospital, Faculty of Medicine Siriraj

Hospital , Mahidol University., 2018) จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผลมาจากหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ มีพฤติกรรมในการควบคุมระดับน้ำตาลที่ไม่เหมาะสม เช่น รับประทานอาหารและดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน การดื่มน้ำอัดลม รับประทานอาหารไขมันสูงที่มีกากใยน้อย รับประทานจุบจิบ มีลักษณะนิสัยติดรสหวาน ทำให้ต้องปรุงรสด้วยน้ำตาล และบังคับตนเองไม่ได้ จากการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้ระดับน้ำตาลในเลือดเพิ่มขึ้น และทำให้การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดเป็นไปได้ยากขึ้น (Suwannarat, K. et al., 2019) ส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดา ได้แก่ ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ การแท้งและความพิการทารก ปริมาณน้ำคร่ำมาก การคลอดก่อนกำหนด การคลอดยาก การผ่าตัดคลอดบุตรทางหน้าท้องจากภาวะทารกตัวโต และเพิ่มความเสี่ยงในการเป็นเบาหวานในอนาคต เครียดและความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองและทารกในครรภ์ ผลกระทบต่อทารก ได้แก่ ทารกมีขนาดตัวโต ทารกมีภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำในระยะหลังคลอดทันที จากภาวะดังกล่าวทำให้หญิงตั้งครรภ์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจเพิ่มมากกว่าปกติทำให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพชีวิตได้ (American Diabetes Association, 2020)

การตรวจวินิจฉัยภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ วิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Diabetes Association, 2016) ได้แนะนำให้คัดกรองหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ตั้งแต่ครั้งแรกที่มาฝากครรภ์ โดยใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยโรคเบาหวานจากการคัดกรองภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ที่มีปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ อายุมากกว่า 35 ปี ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์มากกว่า 30 kg/m2 มีประวัติครรภ์ก่อนตั้งครรภ์เป็นเบาหวาน ประวัติการคลอดที่ทารกพิการ หรือตายในครรภ์ ฯลฯ การวินิจฉัยภาวะเบา หวานขณะตั้งครรภ์ พิจารณาจากค่าระดับน้ำตาลในเลือดหลังการดื่มสารละลายน้ำตาลกลูโคส 50 กรัม (50 gm-GCT) และ 100 กรัม (100 gm-OGTT) ตามลำดับ การแปลผลถ้าพบระดับน้ำตาลในเลือดผิด ปกติ 2 ค่าขึ้นไป คือก่อนดื่ม ชั่วโมงที่ 1, 2 และ 3 มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 95, 180, 155 และ 140 มก./ดล. ตามลำดับ แสดงว่ามีภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ ดังนั้นถ้าโรงพยาบาลสามารถมีระบบคัดกรองภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ที่ดีและดูแลติดตามอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้การวินิจฉัยรวดเร็ว สามารถให้การดูแลมารดาและทารกในครรภ์ได้ดียิ่งขึ้น เป้าหมายสำคัญในการดูแลหญิงที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ คือการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ สามารถติดตามจากค่าระดับน้ำตาลในเลือดก่อนการรับประทานอาหาร 1 หรือ 2ชั่วโมง หรือจากค่าระดับน้ำตาลในเลือดหลังการรับประทานอาหาร 1 หรือ 2 ชั่วโมง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเบาหวานในระยะตั้งครรภ์มีมากมายหลายปัจจัย ได้แก่ อายุ สมาคมเบาหวานแห่งสหรัฐอเมริกา แนะนำว่าอายุที่

น้อยที่สุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น คือ อายุมากกว่าหรือเท่ากับ 25 ปี อายุที่เพิ่มมากขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความ สัมพันธ์กับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < .01) และจากการศึกษาของ Jean และคณะ (Jean, B.N. et al, 2022) ศึกษาในสตรีตั้งครรภ์จำนวน 96 ราย ผลการศึกษา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โดยพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ 21–25, 26–30 , 31–35 ปี โอกาสเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เท่ากับ 2.1 ,5.2 ,11.0 เท่าตามลำดับ (p < .01) ดัชนีมวลกาย (BMI) ก่อนการตั้งครรภ์ จากการศึกษาของ Lee และคณะ โดยศึกษาแบบวิเคราะห์อภิมาน (meta-analysis) พบว่า สตรีที่มีภาวะน้ำหนักตัวเกินก่อนการตั้งครรภ์ BMI > 30กก./ม2 เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น เนื่องจากดัชนีมวลกายมีความสัมพันธ์กับการลดความไวของอินซูลิน และเพิ่มการต้านฤทธิ์ของอินซูลิน สำหรับน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นขณะตั้งครรภ์ พบว่า การรับประทานอาหารหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน ถ้าหากรับประทานอาหารมากทำให้น้ำหนักเพิ่มกว่าเกณฑ์ มีโอกาสเกิดเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้มากกว่า 3.30 เท่าของสตรีตั้งครรภ์ที่มีระดับน้ำตาลปกติ และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ p < .05 (Lee, K.W. et al., 2018) เนื่องจากพลังงานอาหารที่รับประทานจะมีผลกระทบต่อระดับน้ำตาลหลังมื้ออาหาร และการตอบสนองของอินซูลินก่อให้เกิดความทนทานต่อระดับน้ำตาลในร่างกายลดลง จึงทำให้เกิดเป็นภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ การควบคุมการรับประทานอาหารในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน โดยคำนวณพลังงานที่ควรได้รับจากน้ำหนักตัวมาตรฐาน คือ 30 กิโลแคลอรี่/กิโลกรัม สำหรับสตรีที่มีดัชนีมวลกายระหว่าง 22-25 กก./ม2 , และ 24 กิโลแคลอรี่/กิโลกรัม สำหรับดัชนีมวลกาย 26-29กก./ม^2 และ 12-15 กิโลแคลอรี่/ กิโลกรัม สำหรับดัชนีมวลกายมากกว่าหรือเท่ากับ 30 กก./ม^2 สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณรัตน์ และคณะ พบว่า การรับประทานอาหารและดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ดื่มน้ำอัดลม รับประทานอาหารไขมันสูงที่มีกากใยน้อย มีลักษณะนิสัยติดรสหวาน ทำให้ต้องปรุงรสด้วยน้ำตาล โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานลดลง ร้อยละ 26 เนื่องจากการรับประทานอาหารประเภทเส้นใยและธัญพืชช่วยลดความ รู้สึกอยากอาหาร และทำให้รับประทานอาหารได้น้อยลง (Suwannarat, K. et al., 2019) ส่วนการมีประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวานโดยเฉพาะญาติสายตรง เช่น บิดามารดา พี่น้อง เป็นปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวานในระยะตั้งครรภ์ เนื่องจากปัจจัยทางด้านพันธุกรรม ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวานในระยะตั้งครรภ์ได้ จากการศึกษาความชุกของภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวานมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรค เท่ากับ 2.16 เท่า (p< .05) (Soheilykhah, S. et al., 2019) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Maxima Anand และคณะ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวานมีโอกาสเกิดภาวะเบาหวาน

ขณะตั้งครรภ์เป็น 27.3 เท่าของหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน (Maxima, A. et al., 2017)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับน้ำตาลขิงหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับพยาบาลและบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ ในการพัฒนาแนวทางคัดกรอง กิจกรรม โปรแกรมการดูแลให้กับของหญิงที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนในขณะตั้งครรภ์ ส่งผลให้มีหญิงตั้งครรภ์มีภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ชนิดของการคลอด น้ำหนักทารกแรกคลอด ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์

2. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายระดับน้ำตาลของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน ได้แก่ อายุ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์ และระดับน้ำตาลในเลือด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross section study) เก็บข้อมูลที่คลิกนิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลมหาสารคาม โดยศึกษาข้อมูลจากเวชระเบียน (Hos SP)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ หญิงตั้งครรภ์เข้ารับบริการที่คลินิกฝากครรภ์โรงพยาบาลมหาสารคาม ที่มีผล GCT≥140 มก./ดล. ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 ถึง 31 ธันวาคม 2564 จำนวน 100 คน

วิธีการคำนวณ สูตรของโครเฮน (Cohen)

การวิเคราะห์พหุคูณตามจำนวนตัวแปรของค่าแอลฟ่าที่ระดับ .05 คำนวณค่า Effect size ได้เท่ากับ 0.149 และกำหนดค่า Power of test เท่ากับ .80

$$n = \frac{L}{r} + K+1$$

แทนค่า $n = \frac{13.62}{0.149} + 6+ 1$ ได้เท่ากับ 98.40 กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 99 คน

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 100 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (purposive sampling)

มีเกณฑ์การคัดเข้า ดังนี้

1. หญิงตั้งครรภ์อายุมากกว่า 18 ปี

2. อายุครรภ์ 20 สัปดาห์ขึ้นไป

3. มีผลการตรวจ GCT≥140 มก./ดล.

มีเกณฑ์คัดออก ดังนี้

1. มีความผิดปกติในขณะตั้งครรภ์ เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เลือดออกขณะตั้งครรภ์ เป็นต้น

2. Preterm (GA≤ 37 wks)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย อายุ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ชนิดของการคลอด น้ำหนักทารกแรกคลอด ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์

แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลได้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เป็นอาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเวชระเบียนโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาลในการเข้าถึงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากเวชระเบียน

2. เมื่อผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยโรงพยาบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าแผนกฝากครรภ์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและบันทึกข้อมูลจากเวชระเบียน

4. นำข้อมูลในเวชระเบียนมาวิเคราะห์สถิติ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ พิจารณาจริยธรรมวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม รหัส IRB SNC 03/2565 คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมงานวิจัยโรงพยาบาลมหาสารคาม รหัส COA No 65/11

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์สถิติ

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ อายุ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ชนิดของการคลอด น้ำหนักทารกแรกคลอด ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์ และระดับน้ำตาลในเลือด โดยการทดสอบความถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic regression)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
< 30.0	38	38
≥ 30.0	62	62
ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ (กก./ม.2)		
≥ 30.0	79	79
< 30.0	21	21
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์		
ครรภ์แรก	31	31
ครรภ์หลัง	69	69
ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน		
ไม่มีประวัติ	51	51
มีประวัติ	49	49
ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ		
ไม่พบ	18	18
พบน้ำตาล	82	82
น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์		
น้อยกว่า 10 กก	36	36
เท่ากับหรือมากกว่า 10 กก	64	64
ชนิดของการคลอด		
คลอดทางช่องคลอด	43	43
ผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง	57	57
น้ำหนักของทารก		
< 2500 กรัม	4	4
2500 - 4000 กรัม	78	78
> 4000 กรัม	18	18

จากตารางที่ 1 พบว่า ร้อยละ 62 ของกลุ่มตัวอย่าง มีอายุมากกว่า 30 ปี โดยร้อยละ 79 มีค่าดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งร้อยละ 64 พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของน้ำหนักขณะตั้งครรภ์ เท่ากับหรือมากกว่า 10 กก. และร้อยละ 82 พบว่า เป็นการตั้งครรภ์ครรภ์หลัง โดยที่ร้อยละ 57 เป็นการผ่าคลอดมากกว่าการคลอดโดยธรรมชาติ อีกทั้งร้อยละ 78 ของเด็กที่คลอด มีน้ำหนักอยู่ระหว่าง 2500-4000 กรัม

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของปัจจัย อายุ ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน ที่มีผลต่อระดับน้ำตาลของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน

ข้อมูลส่วนบุคคล	1-hr. prepandial <95 N=75	1-hr. prepandial >95 n=25	รวม	P-value
อายุ (ปี)				
< 30.0	49	13	62	0.014*
≥ 30.0	26	12	38	
ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ (กก./ม.2)				
≥ 30.0	61	18	79	0.068*
< 30.0	14	7	21	
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์				
ครรภ์แรก	22	9	31	0.168
ครรภ์หลัง	53	16	69	
ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน				
ไม่มีประวัติ	41	10	51	0.021*
มีประวัติ	34	15	49	
ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ				
ไม่พบ	14	4	18	0.882
พบน้ำตาล	61	21	82	
น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์				
น้อยกว่า 10 กก.	26	10	36	0.266
เท่ากับหรือมากกว่า 10 กก.	49	15	64	

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในเลือด ได้แก่ อายุ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ และประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สถิติถดถอยโลจิสติก ของ อายุ ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวานที่มีผลต่อระดับน้ำตาลของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน

ข้อมูลส่วนบุคคล	OR	95% CI	Adjusted OR	95% CI	P- value
อายุ (ปี)					
< 30.0	1.00				
≥ 30.0	1.85	1.11-3.08	2.71	1.19-6.17	0.02*
ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ (กก./ม.2)					
≥ 30.0	1.00				
< 30.0	0.61	0.36-1.05	0.54	0.29-0.99	0.05 *
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์					
ครรภ์แรก	1.00				
ครรภ์หลัง	1.51	0.91-2.51	1.46	0.83-2.56	0.19
ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน					
ไม่มีประวัติ	1.00				
มีประวัติ	0.76	0.46-1.25	0.87	0.49-1.55	0.64
ระดับน้ำตาลในปัสสาวะ					
ไม่พบ	1.00				
พบน้ำตาล	1.60	0.89-2.85	1.25	0.67-2.34	0.49
น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์					
น้อยกว่า 10 กก	1.00				
เท่ากับหรือมากกว่า 10 กก	2.76	0.53-14.26	1.71	0.48-15.21	0.26

จากตารางที่ 3 พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้ เป็น 2.71 เท่า ของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี (OR_{adj} = 2.71 , 95% CI = 1.19-6.17) และหญิงตั้งครรภ์ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ต่ำกว่า 30 มีโอกาสที่จะควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์มากกว่า 30 เป็น 0.54 เท่า (OR_{adj} = 0.54 , 95% CI = 0.29-0.99)

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ อายุ และ ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ อายุ พบว่า มีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน อธิบายได้ว่าจากการตั้งครรภ์ทำให้เบต้าเซลล์จากตับอ่อน และความไวต่ออินซูลินจะทำหน้าที่ลดลง เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นทำให้ความทนทานต่อระดับน้าตาลลดน้อยลง และอายุที่มากขึ้นบอกถึงความมี

วุฒิภาวะหรือความสามารถในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ประสบการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อการเผชิญปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งอายุยังเป็นตัวกำหนดบทบาทในสังคม ผู้ที่มีอายุมากจะมีวุฒิภาวะพัฒนาการประสบการณ์ชีวิต และ มีการตัดสินใจที่ดี ทำให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดี ซึ่งส่งผลทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 62 มีอายุมากกว่า 30 ปี และ มีอายุเฉลี่ย 31.44 ปี ซึ่งจัดเป็นวัยผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะประสบการณ์ชีวิต และสามารถปรับตัวต่อการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นระหว่างการตั้งครรภ์ได้ดี ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพที่ดีตามมา ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ การศึกษาของ Jean ที่พบว่าหญิงตั้งครรภ์อายุ 25-30 ปี มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 8.3 % (OR = 2.85, 95% CI = 2.02-3.91, $p < .01$) (Jean, B.N. et al, 2022) จากการศึกษาของสมาคมเบาหวานแห่งสหรัฐอเมริกา (American Diabetes Association, 2019) พบว่าอายุที่น้อยที่สุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น คืออายุ ≥ 25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Maxima Anand (Maxima, A. et al., 2017) พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ ≥ 25 ปี มีโอกาสเกิดเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 63.6 % (OR = 3.85, 95% CI = 3.02-4.91, $p < .001$) และจากการศึกษาของ Lao และคณะศึกษาในสตรีตั้งครรภ์จำ นวน 16,383 ราย แบ่งอายุออกเป็น 6 ช่วงดังนี้ < 20 ปี, 20-24 ปี, 25-29 ปี, 30-34 ปี, 35-39 ปี และ ≥40 ปี ผลการศึกษา พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์โดยพบว่าสตรีตั้งครรภ์มีโอกาสเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เท่ากับ 1.3,2.5 ,6.2,10.3,21.7 และ 31.9 เท่าตามลำดับ ($p < .001$)

ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ การรับประทานอาหารหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์และรับประทานอาหารมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานของวิทยาลัย สูติ-นรีแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Diabetes Association, 2019) มีโอกาสเกิดเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้มากกว่า 3.30 เท่าของสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์และรับประทานอาหารตามเกณฑ์มาตรฐานฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (95%CI = 1.71-6.35, $p < .05$) เนื่องจากพลังงานอาหารที่รับประทานจะมีผลกระทบต่อระดับน้ำตาลหลังมื้ออาหาร และการตอบสนองของอินซูลินก่อให้เกิดความทนทานต่อระดับน้ำตาลในร่างกายลดลงจึงทำให้เกิดเป็นภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ สอดคล้องกับการศึกษา Lee Kai Wei พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกาย 20 , 25 ,30 กก./ม^2 มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ 6.09 , 10.22 13.78 % ตามลำดับ และเพิ่มอัตราการเป็นโรคเบาหวาน 3.27 % (RR = 1.1, 95% CI = 2.81-3.80) (Lee, K.W. et al., 2018) ดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ จากการศึกษาแบบวิเคราะห์อภิมาน (meta-analysis) พบว่าสตรีที่มีภาวะน้ำหนักตัวเกินก่อนการตั้งครรภ์ (BMI = 25-29.9 กก./ม^2) เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า และจะเพิ่มขึ้นเป็นสี่เท่า และแปดเท่าในสตรีตั้งครรภ์ที่มี BMI > 30กก./ม^2 และBMI > 35กก./ม^2 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าดัชนีมวลกายสามารถทำนายการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ 1.099 เท่า (95 % CI, 1.028-1.176, p < .05) ทั้งนี้เนื่องจากดัชนีมวลกายมีความสัมพันธ์กับการลดความไวของอินซูลิน และเพิ่มการต้านฤทธิ์ของอินซูลิน และการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีลักษณะครอบครัวที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การไม่ดื่มสุรา และการไม่สูบบุหรี่ สามารถทำนายระดับน้ำตาลในกระแสเลือดของในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานที่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>.05) (Radarith, C. et al., 2019)

จากการศึกษาปิยะนันท์ ลิมเรืองรอง พบว่า ประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวานไม่สามารถทำนายการเกิดภาวะเบาหวานในสตรีตั้งครรภ์ที่มีระดับน้ำตาลผิดปกติได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05) (Piyanun, L. et al., 2016) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ประวัติบุคคลในครอบครัวที่เป็นเบาหวานโดยเฉพาะญาติสายตรง เช่น บิดามารดา พี่น้องเป็นปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวานในระยะตั้งครรภ์ แต่อย่างไรก็ตามได้มีข้อสังเกตว่า ประวัติบุคคลในครอบครัวที่เป็นเบาหวาน ซึ่งได้สะท้อนภาพในด้านของพันธุกรรม อาจต้องร่วมกับปัจจัยอื่นๆ เช่น พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหารออกกำลังกาย หรือจำนวนครั้งของการคลอด ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวานในระยะตั้งครรภ์ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Maxima Anand และคณะ (Maxima, A. et al., 2017) ศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์จำนวน 165 ราย พบว่า สตรีที่มีประวัติบุคคลในครอบครัว เป็นเบาหวานเป็นปัจจัยทำนายการเกิดเบาหวานขณะตั้งครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .05)

น้ำหนักที่เพิ่มขณะตั้งครรภ์ ไม่สามารถทำนายระดับน้ำตาลในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ การรับประทานอาหารที่มากกว่าเกณฑ์ปกติของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน จะส่งผลให้พลังงานจากอาหารที่รับประทานจะมีผลกระทบต่อระดับน้ำตาลก่อนและหลังมื้ออาหาร และการตอบสนองของอินซูลิน ก่อให้เกิดความทนทานต่อระดับน้ำตาลในร่างกายลดลง จึงทำให้เกิดเป็นภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ แต่ถ้าหญิงตั้งครรภ์ได้รับอาหารที่ถูกสัดส่วน รับประทานอาหารประเภทเส้นใย ธัญพืช และ ผลไม้ ลดจำนวนไขมัน อาจทำให้ระดับน้ำตาลอยู่ในเกณฑ์ปกติได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณรัตน์และคณะ ปี 2562 (Suwannarat, K. et al., 2019) ศึกษาในหญิงที่มีตั้งครรภ์ที่มีระดับน้ำตาลผิดปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05) ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่รับประทานอาหารประเภทเส้นใยธัญพืช และ ผลไม้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานลดลง ร้อยละ 26 (95%, CI 9-49) เนื่องจากการรับประทานอาหารประเภทเส้นใยและธัญพืชช่วยลดความรู้สึกอยากอาหาร และทำให้รับประทานอาหารได้น้อยลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปว่า อายุ ดัชนีมวลกาย มีความสัมพันธ์ต่อระดับน้ำตาลในเลือดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล 1.1 บุคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการการฝากครรภ์ ควรเน้นการคัดกรองในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะดัชนีมวลกายมากกว่า 30 กก./ม^2 และหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 1.2 บุคลากรทางการแพทย์ ควรให้คำแนะนำ เรื่องการรับประทานอาหารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะดัชนีมวลกายมากกว่า 30 กก./ม^2 และในหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี เพื่อป้องกันภาวะระดับน้ำตาลในเลือดผิดปกติ 2. ด้านการวิจัย 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในปัจจัยตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ เช่น วิถีการดำเนินชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ พฤติกรรมการมีกิจกรรมทางกาย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการคัดกรองวินิจฉัย และพัฒนาโปรแกรมในการให้การพยาบาลต่อไป 2.2 การวิจัยเชิงทดลอง เพื่อสร้างโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพในการให้การพยาบาลเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะระดับน้ำตาลที่ผิดปกติ

เอกสารอ้างอิง

American Diabetes Association. (2016). Standards of medical care in diabetes-2016. Diabetes Care, 34 (Suppl 1), 95-112.

American Diabetes Association. (2019). Classification and diagnosis of diabetes: standards of medical care in diabetes 2019. Retrieved March 17, 2022, from http://care.diabetesjournals.org/content/42/Supplement_1/S13.full-text.pdf

American Diabetes Association. (2020). American Diabetes Association. Diabetes Care, 39 (Suppl 1), 97-112.

Committee on Practice Bulletins Obstetrics. (2018). ACOG practice bulletin No.190: gestational diabetes mellitus. Obstetric Gynecol, 131 (2) , 49-64.

Division of Medical Record Siriraj Hospital, Faculty of Medicine Siriraj Hospital , Mahidol University. (2018). Statistical report 2018: Siriraj Hospital. Bangkok: Division of Medical Record Siriraj Hospital.

Jean, B.N. et al. (2022). Gestational Diabetes Melitus and Its Associated Risk Factor in Pregnancy Women at Selected Health Facilities in Kigali city . Journal of Diabetes Melitus, 12 (1), 43-52.

Lee, K.W. et al. (2018). Prevalence and risk factors of gestational diabetes mellitus in Asia:a systematic review and meta-analysis. BMC Pregnancy Childbirth, 18 (1) , 481-494.

Maxima, A. et al. (2017). To study the incidence of gestational diabetes mellitus and risk factors associated with GDM. International Journal of Advance in Medicine, 4 (1), 112-116.

Piyanun, L. et al. (2016). Factors influencing the occurrence of gestational diabetes mellitus in pregnant women with abnormal glucose challenge test. Journal Nursing Scince, 34 (2), 58-69.

Radarith, C. et al. (2019). Factors influencing self-management among women with gestational diabetes mellitus. The Journal of Faculty of Nursing Burapha University, 27 (1), 50-59.

Soheilykhah, S. et al. (2019). Incidence of gestational diabetes mellitus in pregnant women. Iran Journal Report Medical , 8 (1), 24-28.

Suwannarat, K. et al. (2019). Effects of a self-management support program on diabetes self -management behavior and blood sugar level in women with gestational diabetes mellitus. Journal of Phrapokklao Nursing College, 30 (2), 1-13.

Zhu Y.& Zhang C. (2016). Prevalenceof gestational diabetes and risk of progression to type 2 diabetes: a global perspective. Curr Diab Rep, 16 (1) , 1-7.

บทความวิจัย

ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล*

FIRST EXPERIENCE OF PRACTICING ON A PSYCHIATRIC WARD FOR NURSING STUDENTS

จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ
Julaluck Nilati
เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น
Naovarat Singsanun
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก
Srimahasarakham Nursing College, Praboromarajchanok Institute, Thailand
E-mail: juraluck@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก ในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จำนวน 12 คน รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคิดของเลียวนาร์ด สร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยตามเกณฑ์ของ ลินคอล์นและคูบา ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล จำแนกได้ 6 ประเด็น คือ 1) กลัว เป็นความรู้สึกหวาดกลัวเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ภาพผู้ป่วยเกิดจากการจินตนาการการดูละคร ข่าว คำบอกเล่าของบุคคลอื่นและจากประสบการณ์ในอดีต ที่สื่อออกมาในด้านลบ 2) กังวล เป็นความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในตนเอง จากคาดการณ์ถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะต้องเผชิญแล้วประเมินตนเองว่าไม่สามารถทำได้ 3) ปรับตนเอง เป็นความพยายามในการปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายให้ได้ 4) รู้สึกอุ่นใจเมื่ออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง คอยสอน ให้คำแนะนำ สาธิตการปฏิบัติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล 5) เข้าใจตนเอง 6) เข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น สะท้อนถึงการฝึกปฏิบัติงานทำให้เกิดความเข้าใจและเปลี่ยนมุมมองต่อตนเอง ผู้ป่วยและผู้อื่นไปในทางที่ดีขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เข้าใจถึง

* Received February 13, 2022; Revised April 5, 2022; Accepted April 25, 2022

ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมการขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยต่อไป
คำสำคัญ: ประสบการณ์, นักศึกษาพยาบาล, ผู้ป่วยจิตเวช, การฝึกปฏิบัติงานครั้งแรก

Abstract

This qualitative research aimed to study the first experience of practicing on a psychiatric ward for nursing students. This study used Heidegger's hermeneutic phenomenological approach. Twelve participants were third-year nursing students who had initial practice on psychiatric clinic at Khonkaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital. Data were purposively collected using individual in-depth interviews based on the researcher-generated interview guidelines and were analyzed using Leonard's method. The data trustworthiness was established following Lincoln and Guba's criteria. The findings of this study revealed six thematic categories reflected including 1) fear, this was an emotional reaction when nursing students had no experience in caring for psychiatric patient. Then, a patient was negatively imaged by drama, news, other's speech, and previous experience 2) anxiety, this was an emotional in-confidence when they were unable to cope a new situation. 3) self -adjustment, nursing students attempted to adapt or manage a situation in nursing practice to reach the goal. 4) feel comfortable with lecturer or preceptor was by their side, teaching, giving advice and demonstrating practice while performing nursing activities 5) self-awareness, and 6) understanding of the patient and others, this reflected in nursing practice which demonstrated a better understanding and positive attitude to patients and others. This study could enable nurse's instructor and advisor to better understand the causes of behavioral expressions of nursing students during practice and use as a guide for improving the quality of teaching in nursing practice to solve problems and needs for initial practice on psychiatric clinic.
Keywords: Experiences, Nursing students, Psychiatric patients, Initial practice

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตและความปลอดภัยของผู้รับบริการ ทำให้นักศึกษาพยาบาลต้องมี

ความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น เป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดได้ จากการศึกษาของ สืบตระกูล ตันตลานุกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ เกี่ยวกับ ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดมากกว่านักศึกษาสาขาอื่น ๆ ซึ่งระดับความรุนแรงของความเครียดที่เกิดขึ้นในนักศึกษาพยาบาลไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการยอมรับและความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลแต่ละคนต่อความเครียดที่เกิดขึ้น (สืบตระกูล ตันตลานุกุลและปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560) และสาเหตุของความเครียดที่พบเป็นประจำ ที่มีความถี่สูงที่สุด คือ ด้านสาเหตุในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องกลัวการสอบตก รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรเวลา (วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ, 2559) และจากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในสถานการณ์ใหม่ทำให้เกิดวิตกกังวลมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านอาจารย์นิเทศและพยาบาลพี่เลี้ยง (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2560) และจากการศึกษาประสบการณ์การขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษามีความวิตกกังวลเกี่ยวกับสมรรถนะของตนเองจากการทำผิดพลาดและทำให้ผู้ป่วยเป็นอันตรายจากการปฏิบัติการพยาบาลของตนเอง (เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ, 2565) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติก็ส่งผลทำให้เกิดความเครียด ความกังวลในนักศึกษาพยาบาลได้เช่นกัน

การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชเป็นการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลแบบองค์รวมบนพื้นฐานการดูแลด้วยความเอื้ออาทรในการพยาบาลบุคคลทุกช่วงวัยที่มีภาวะเสี่ยงและมีปัญหาสุขภาพจิต ด้านความคิด การรับรู้ ความจำ สติปัญญา อารมณ์ พฤติกรรม การใช้สารเสพติดและการทารุณกรรม ในระยะเฉียบพลัน วิกฤต และเรื้อรัง (วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม, 2560) การขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งให้บริการผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางทางจิต ไม่สามารถควบคุมตนเองได้จำเป็นต้องได้รับการบำบัดทางจิต ซึ่งลักษณะของผู้ป่วยจิตเวชมักมีความผิดปกติของความคิด การรับรู้ พฤติกรรมและมีอารมณ์ไม่เหมาะสมมีลักษณะแปลกไปจากเดิมอย่างมาก หากควบคุมตนเองไม่ได้อาจส่งผลกระทบที่จะเป็นอันตรายต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ซึ่งภาพลักษณ์ที่แสดงออกอาจทำให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัวและจากการศึกษาลักษณะของพฤติกรรมรุนแรงในชุมชนของผู้ป่วยจิตเภท พบว่าลักษณะของพฤติกรรมรุนแรงที่กระทำต่อผู้อื่นและสิ่งของพบมากที่สุด คือการกระทำการอื่นใดที่น่าจะเรียกว่าความรุนแรง รองลงมาคือการตีหรือทำร้ายผู้อื่นด้วยกำปั้นหรือวัตถุ (ศิริพรรณ ธนันชัย และจินตนา ยูนิพันธุ์, 2562) จากพฤติกรรมของผู้ป่วยจิตเวชข้างต้น ส่งผลกระทบให้เกิดความเครียดต่อผู้คนรอบข้าง รวมทั้งนักศึกษาพยาบาลซึ่งต้องฝึกปฏิบัติกับผู้ป่วยจิตเวชโดยตรงในหอผู้ป่วย การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกเป็นการฝึกงานที่แตกต่างจาก

ประสบการณ์เดิมที่นักศึกษาเคยฝึกปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยฝ่ายกาย ซึ่งมีลักษณะรับรู้ตนเองตรงกับความเป็นจริง พูดคุยสื่อสาร รู้เรื่องตรงประเด็น อีกทั้งยังสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ตามสถานการณ์อย่างเหมาะสม จากประสบการณ์สอนภาคปฏิบัตินักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานรายวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช พบว่ามักมีความกลัวและกังวลต่อการได้รับอันตรายจากผู้ป่วยจิตเวช ไม่กล้าสื่อสารเพราะกลัวจะไปทำให้ได้ผู้ป่วยมีอาการแย่ลง นอกจากนี้จากการสนทนากลุ่มอาจารย์พยาบาลผู้สอนภาคปฏิบัติก็พบข้อมูลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ นักศึกษาแสดงออกถึงความเครียด กลัว เวลาปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วย มีพฤติกรรมกล้า ๆ กลัว ๆ เวลาให้การพยาบาลก็ไปกันเป็นกลุ่ม ไม่กล้าเข้าใกล้หรือทำกิจกรรม

การศึกษาข้อมูลผ่านมุมมองของประสบการณ์ของนักศึกษา ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรผู้ให้การดูแลนักศึกษามีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของนึกศึกษาอย่างแท้จริงตามบริบทที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของนักศึกษาที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงาน พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักศึกษาในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยฝ่ายกาย ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากหอผู้ป่วยจิตเวช ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทำความเข้าใจประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic phenomenology) ตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ (Heidegger) ซึ่งว่าด้วยการตีความ หรือให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษาเน้นที่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ทำให้เกิดความเข้าใจในการให้ความหมายของบุคคลต่อประสบการณ์นั้น ๆ สะท้อนให้เห็นประสบการณ์นั้นอย่างลึกซึ้ง (Horrigan-Kelly, M. et al. , 2016) เหตุผลที่ผู้วิจัยใช้การศึกษาแนวนี้เข้าไปทำความเข้าใจประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาลนั้น เนื่องจากต้องการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่มาจากมุมมองของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงว่าเกี่ยวกับการให้ความหมายอย่างไร อีกทั้งการศึกษานี้ผู้วิจัยได้มีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับบริบทพื้นที่และการสอนภาคปฏิบัติในรายวิชาการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช จึงใช้การศึกษาแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความเข้าไปทำความเข้าใจปรากฏการณ์และเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความลุ่มลึกตามประสบการณ์จริงของนักศึกษาและเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำมาวินิจฉัย วางแผนและให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้มีความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงานที่ครอบคลุม ทั้งมิติร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ ตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ (Horrigan-Kelly, M. et al. , 2016) ซึ่งให้นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก ได้อธิบายถึงเรื่องราวและประสบการณ์ที่ตนเองประสบ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูล (key informant) เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (criteria) ดังนี้ 1) เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ทั้งเพศหญิงหรือเพศชายที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก 2) มีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวช ระยะเวลา 3 สัปดาห์ 3) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาการวิจัย จำนวนของผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความเพียงพอและความอิ่มตัวข้อมูล โดยพิจารณาจากสารสนเทศมีความสอดคล้องและตอบคำถามวิจัยได้สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยยุติการเก็บข้อมูลเมื่อไม่พบรูปแบบข้อมูลใหม่ หรือข้อค้นพบอื่นมาเพิ่มเติมอีก

พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา (research setting) เป็นหอผู้ป่วยจิตเวชคือ หอผู้ป่วยฝ้ายคำ หอผู้ป่วยเฟื่องฟ้า หอผู้ป่วยชงโค โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรคทางจิตเวชหรือความผิดปกติที่นำมาซึ่งอาการทางจิตที่มีความหลากหลาย และหลายโรคหรือความผิดปกติที่เข้ารับการรักษา

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการใช้อุปกรณ์ที่ช่วยในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัย ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช เป็นเวลานานมากกว่า 20 ปี ทำให้ผู้วิจัยรับรู้ถึงปัญหาในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา รวมทั้งรับรู้บริบทและลักษณะการเจ็บป่วยของผู้ป่วยจิตเวช เคยมีประสบการในการเข้ารับการอบรมวิจัยเชิงคุณภาพและทำการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งได้เรียนรู้กับผู้มีประสบการณ์การทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการทำวิจัย คือ ทบทวนความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวคิดของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการลดอคติในการวิจัย โดยใช้การบันทึกส่วนตัวเพื่อสะท้อนตนเองอย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงเวลาการวิจัย

2. แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guideline) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการ โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับ การบอกเล่าความรู้สึก เช่น "นักศึกษารู้สึกอย่างไรในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก เพราะเหตุใดจึงรู้สึกแบบนั้น" เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามตามแนวคิดการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา กำหนดวัตถุประสงค์ของคำถามตามปัญหาการวิจัย แล้วเขียนแนวคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด เป็นประเด็นกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นตามการสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมตรงประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นได้นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของแนวคำถามเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษา และนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล จำนวน 3 ราย ที่มีลักษณะคุณสมบัติตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อทดสอบความชัดเจนในการสื่อสารของคำถามและมีการปรับคำถามบางคำถามเพื่อให้มีความชัดเจนเหมาะสมและนำไปใช้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาจริง

3. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์นักศึกษา

4. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับบันทึกข้อมูลหมายเลขผู้ให้ข้อมูล เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย ภูมิลำเนา ประสบการณ์การเรียนสถาบันอื่นหรือการทำงาน และความตั้งใจและการตัดสินใจในการเข้าเรียน

5. แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับบันทึกข้อมูลหมายเลขผู้ให้ข้อมูลหลัก รายละเอียดของการสัมภาษณ์ เช่น ครั้งที่ วันที่ ระยะเวลา สถานที่ บรรยากาศ สภาพแวดล้อม ปัญหาที่พบและการแก้ไขปัญหาของผู้สัมภาษณ์ เป็นต้น

6. แบบบันทึกการถอดความสัมภาษณ์สำหรับการถอดเนื้อความจากเทปบันทึกเสียงแบบถอดคำต่อคำ

การเก็บรวบรวบข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในวันที่สิ้นสุดการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย โดยผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์รายบุคคลตามช่วงเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนสะดวก ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45 - 90 นาที มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 - 2 ครั้ง จนกระทั่งได้ข้อมูลที่อิ่มตัว สถานที่ในการสัมภาษณ์เป็นห้องประชุมเล็กในที่ทำงานของผู้วิจัยที่มีความเป็นส่วนตัว การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตนเอง พูดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย ชี้แจงวัตถุประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลตามแนวทางพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล และให้ผู้ให้ข้อมูลได้ลงชื่อแสดงความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย

ในเอกสารการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกเก็บในตู้ที่มีความปลอดภัยล็อคได้และผู้วิจัยถือกุญแจไว้ผู้เดียว ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์และการรายงานผลการวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นความลับจะไม่มีข้อมูลที่ทำให้ผู้อ่านสามารถระบุตัวของผู้ให้ข้อมูลได้เนื่องจากมีการเปลี่ยนชื่อผู้ให้ข้อมูลเป็นรหัสหมายเลขทั้งหมด

ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการบันทึกเสียงและการจดบันทึกย่อขณะสัมภาษณ์ และมีการสร้างสัมพันธภาพเบื้องต้นก่อนนำเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์ ขณะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ฟังอย่างตั้งใจ ระมัดระวังท่าทีของตนเองระลึกรู้ถึงบทบาทในฐานะนักวิจัย เคารพ ไม่ตัดสินหรือวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออก และติดตามผู้ให้ข้อมูลทั้งเนื้อหาสาระ อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น วิเคราะห์และจับประเด็น ใช้ทักษะการถาม การสะท้อน การทวนคำที่ผู้ให้ข้อมูลพูดออกมาและขอความกระจ่างชัด ตลอดจนการสรุปสาระสำคัญ ระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามในกรณีที่ไม่สะดวก และหากไม่มีความไม่พร้อมในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะสอบถามถึงความต้องการในการหยุดพัก หรือยุติการสัมภาษณ์และนัดหมายการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะสิ้นสุดเมื่อข้อมูลมีความเพียงพอและความอิ่มตัวข้อมูล (saturation) โดยพิจารณาจากสารสนเทศมีความสอดคล้องและตอบคำถามวิจัยได้สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยยุติการเก็บข้อมูลเมื่อไม่พบรูปแบบข้อมูลใหม่ หรือข้อค้นพบอื่นมาเพิ่มเติมอีก

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึง มกราคม พ.ศ. 2565

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามเกณฑ์การพิจารณาความน่าเชื่อถือของลินคอล์นและคูบา (Lincoln YS, Guba EG., 1985) ดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (credibility) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจและผ่อนคลายกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้ข้อมูลในการเล่าประสบการณ์แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายถูกสัมภาษณ์ 1 - 2 ครั้ง แต่ละครั้ง ใช้เวลา 45 - 90 นาที และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ตั้งไว้ ก่อนยุติการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยสรุปเรื่องราวเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง(member checking) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถปรับและเพิ่มเติมได้ในข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือแปลบิดเบือนไปจากความจริง

2. การพึ่งพาเกณฑ์ (dependability) ผู้วิจัยวิเคราะห์การเขียนบันทึกสะท้อนคิดและและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นอิสระ จากนั้นให้รหัสข้อมูลแก่ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการสอนทางสุขภาพจิตและจิตเวช อย่างน้อย 3 คน และนำรหัสที่ได้มาเปรียบเทียบกัน และปรึกษา

ที่ปรึกษาวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพิจารณาประเด็นจนได้ข้อสรุปไปในทางเดียวกัน

3. การยืนยันผลการวิจัย (conformability) ผู้วิจัยทำการบันทึกแหล่งที่มาของข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน โดยจัดเก็บบทสัมภาษณ์และเทปบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้ง มีการจดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล ความคิดเห็น บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค มีการใช้รหัสเบื้องต้น แยกเป็นแฟ้มข้อมูลของแต่ละรายอย่างเป็นระบบ ไม่มีการลบข้อมูลหรือบันทึกซ้ำ ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล มีการจัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสามารถอ้างอิงและตรวจสอบได้ตลอดเวลา

4. ความสามารถนำไปอ้างอิง (transferability) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายของหอผู้ป่วยจิตเวช เกรดเฉลี่ย ภูมิลำเนา ประสบการณ์การเรียนสถาบันอื่นหรือการทำงาน และความตั้งใจและการตัดสินใจในการเข้าเรียน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมให้ผู้อ่านที่มีความสนใจในงานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทอื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของ เลียวนาร์ด (ชัชวาล วงค์สารี, 2563) ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ เลียวนาร์ด จะหาสาเหตุที่พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) ถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) 2) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป 3) สรุปรวมประเภทของเรื่องหรือประเด็นย่อยที่ได้ที่มีเนื้อหาเข้ากลุ่มกัน สรุปเป็นประเด็นหลัก(Themes) 4) พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำ มาเป็นแบบอย่าง (Exemplars) หรือเป็นเรื่องที่สามารถอธิบายความหมายของสถานการณ์นั้น 5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมาย ทำให้เกิดความเข้าใจภายใต้บริบทนั้น

การพิทักสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมการวิจัยสากล IRB SNC 030/2564 วันที่ 16 ธันวาคม 2564 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการ ประโยชน์และให้ผู้มีส่วนร่วมการวิจัยเซ็นยินยอมเข้าร่วมวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งผู้มีส่วนร่วมการวิจัยว่ามีสิทธิปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัยและไม่มีผลกระทบใด ๆ รวมทั้งได้ชี้แจงถึงวิธีและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างครบถ้วนและข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับโดยมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และไม่มีการใช้ชื่อของผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก รวมระยะเวลาในการฝึกงาน 3 สัปดาห์ จากหอผู้ป่วยฝ้ายคำ หอผู้ป่วยเฟื่องฟ้า และหอผู้ป่วยชงโค โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จำนวน 12 คน เพศหญิง 12 คน อายุ 21 - 22 ปี จำนวน 11 คน อายุ 40 ปี จำนวน 1 คน มีเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.71 - 3.60 มีภูมิลำเนาในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ศีรษะเกษ มีความตั้งใจมาเรียนและตัดสินใจเลือกมาเรียนด้วยตนเอง จำนวน 7 คน ตัดสินใจมาเรียนเพราะเชื่อว่าจบแล้วเป็นอาชีพที่มีงานทำ ไม่ตกงาน จำนวน 4 คน ตัดสินในมาเรียนเพราะเพื่อนชวน จำนวน 1 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ สามารถสรุปประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล จำแนกออกเป็น 6 ประเด็น คือ 1) กลัว 2) กังวล 3) ปรับตนเอง 4) รู้สึกอุ่นใจเมื่ออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง 5) เข้าใจตนเอง 6) เข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลัว เป็นความรู้สึกหวาดกลัวเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ภาพผู้ป่วยเกิดจากการจินตนาการการดูละคร ข่าว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่นและจากประสบการณ์ในอดีต ที่ประสบและสื่ออาการของผู้ป่วยจิตเวชออกมาเป็นภาพลักษณ์ทางลบ เช่น การอาละวาด ก้าวร้าว อารมณ์รุนแรง หลงผิด มีพฤติกรรมแปลก ๆ ทำลายข้าวของ ทำร้ายผู้อื่น พอรับรู้ว่าจะต้องไปเจอหรือพูดคุยกับผู้ป่วย ทำให้รู้สึกใจสั่น ตื่นเต้น ระแวง ทำให้เกิดความกลัว ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“หนูไม่รู้ว่าผู้ป่วยจริงเป็นยังไง แต่หนูเคยดูละคร ผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่มักอาละอาด ก้าวร้าว ทำร้ายคนอื่น หนูกลัวหนูโดนทำแบบนั้นค่ะ” (SN1, 2564)

“ตอนหนูก้าวเข้าไปบนตึกเห็นผู้ป่วย ใจหนูสั่น มันตื่นเต้น ระแวง กลัวเค้าจะทำร้ายเราค่ะ” (SN3, 2564)

“หนูเคยดูข่าวลูกชายเอามีดฟันพ่อ ยิงพ่อ มันภาพที่น่าหวาดกลัวมากค่ะ เค้าหลงผิดคิดว่าจะมาทำร้ายเค้า นักข่าวบอกเป็นผู้ป่วยจิตเวชไม่ได้รับยาค่ะ” (SN4, 2565)

“ตอนหนูเด็ก ๆ จะมีคนไข้จิตเวชในหมู่บ้าน เดินพูดคนเดียว ใส่เสื้อผ้ามอมแมม ผมรุงรัง แม่บอกไม่ให้ไปใกล้ เดี๋ยวเค้าจะทำร้ายเอา หนูก็เลยกลัว” (SN6, 2565)

“ตอนหนูเป็นเด็กมีคนไข้จิตเวชแถวบ้านเขามีท่าทีแปลก ๆ ใส่หนู ขี่รถตามหนูจนหนูกลัว เวลาหนูเดินไปโรงเรียนเขาก็มอง...มีอยู่วันนึงหนูไปโรงเรียนคนเดียวแต่เช้า เดินผ่านป่ากล้วยในหมู่บ้าน เค้าแอบอยู่ในป่ากล้วย แล้วกระโจนออกมาตอนหนูเดินผ่าน โชว์ของลับใส่หนู หนูตกใจ หนูวิ่งหนีสุดฤทธิ์..ถึงเค้าไม่ได้ทำอะไรหนู แต่หนูกลัวไม่กล้าบอกใคร มันเป็นภาพที่หนูจำไม่เคยหายจนมาถึงวันนี้ค่ะ” (SN10, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า ความรู้สึกกลัว เกิดจากการไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ภาพผู้ป่วยเกิดจากการจินตนาการการดูละคร ข่าว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่นและจากประสบการณ์ในอดีต ที่ประสบและสื่ออาการของผู้ป่วยจิตเวชออกมาเป็นภาพลักษณ์ทางลบ

ประเด็นที่ 2 กังวล เป็นความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในตนเอง จากคาดการณ์ถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะต้องเผชิญในการฝึกปฏิบัติงานแล้วประเมินตนเองว่าไม่สามารถทำได้ หรือทำแล้วอาจทำให้อาการของผู้ป่วยจิตเวชแย่ลง เช่น กังวลว่าจะไปสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยได้หรือไม่ ถ้าใช้เทคนิคผิดหรือพูดผิดจะทำให้ผู้ป่วยอาการแย่กว่าเดิมหรือไม่ พูดแล้วผู้ป่วยไม่พูดด้วยจะทำอย่างไร เป็นต้น จึงทำให้เกิดความกังวล ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“ไม่รู้จะใช้เทคนิคอะไรพูด จะพูดกับผู้ป่วยรู้เรื่องมั้ย ฝึกจิตเวชมีคำศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยากเลยกังวลค่ะ” (SN1, 2564)

“หนูกังวลว่า...หนูจะไปพูดกระทบความรู้สึกคนไข้ แล้วทำให้คนไข้มีอาการแย่ลงค่ะ” (SN2, 2564)

“ถ้าคนไข้หงุดหงิด ก้าวร้าว หนูไม่รู้ว่าหนูจะจัดการได้มั้ย มันกังวลไปหมดค่ะ” (SN3, 2564)

“พี่เคยเล่าให้ฟังว่า ไปพูดกับคนไข้แล้วคนไข้ไม่พูดด้วย ข้อมูลอะไรต่าง ๆ ก็ไม่ได้ ทำให้เขียนเคสส่งอาจารย์ไม่ได้ หนูก็กลัวว่าจะเป็นอย่างนั้น” (SN11, 2565)

“มีพี่รีวิวว่า ฝึกจิตเวชงานเยอะ ต้องแบ่งเวลาให้ดี คนไข้ก็ไม่เหมือนกัน หนูกลัวติดขัดทำงานส่งไม่ทัน” (SN12, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า ความรู้สึกกังวล เกิดจากคาดการณ์ถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะต้องเผชิญในการฝึกปฏิบัติงานแล้วประเมินตนเองว่าไม่สามารถทำได้ หรือมีผลกระทบต่อผู้ป่วยจิตเวชในทางที่แย่ลง

ประเด็นที่ 3 ปรับตนเอง เป็นความพยายามปรับหรือจัดการตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายให้ได้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และด้านความรู้ แสดงออก เช่น ค้นคว้าและอ่านหนังสือเพิ่มเติม การฝึกซ้อมทักษะปฏิบัติ การระบายความเครียด และปรับใจ เช่น การยอมรับอย่างเลี่ยงไม่ได้ หรือการให้ความเชื่อมั่นในตนเอง ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“หนูยังไม่ค่อยพร้อม แต่มันถอยไม่ได้มันเลี่ยงไม่ได้ ต้องทำแล้ว.. เวลาเครียด หนูก็ระบายกับเพื่อนกับแม่ค่ะ” (SN5, 2565)

“หนูกลัวทำไม่ได้ เช่น การทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด หนูต้องซ้อมพูดบ่อย ๆ กับตัวเอง ซ้อมกับเพื่อนหลายๆครั้ง ก่อนไปทำจริงกับผู้ป่วย” (SN7, 2565)

“หนูอ่านหนังสือ เสิร์ชกูเกิล ดูคลิป เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น แล้วนำไปปรับและทำตามค่ะ” (SN10, 2565)

“มันเป็นการฝึกงานที่ใหม่และยากสำหรับหนู บางทีก็คิดว่าเราจะทำได้มั้ย เราจะผ่านมั้ย แต่เห็นรุ่นพี่ที่ผ่านมา มีน้อยคนมากที่จะไม่ผ่านการฝึกจิตเวช หนูก็เลยคิดว่า คนอื่นทำได้หนูก็ต้องทำได้” (SN11, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า การปรับตนเอง เป็นความพยายามปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ประเด็นที่ 4 รู้สึกอุ่นใจเมื่ออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง สอน ให้คำแนะนำ สาธิตการปฏิบัติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล ทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อุ่นใจ ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“หนูชอบที่อาจารย์สาธิตการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยจริง ๆ ให้ดูก่อนค่ะ ทำให้ นักศึกษาเห็นแนวทางในการปฏิบัติ การสื่อสารกับผู้ป่วย มันก็ไม่ได้น่ากลัวเหมือนอย่างที่คิด” (SN7, 2565)

“ขณะสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด อาจารย์จะนั่งสังเกตอยู่ข้าง ๆ เวลาเราพูดติดขัด อาจารย์จะเสริมและพูดเพิ่มเติมอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ทำให้คนมองเราแย่ หนูเองก็รู้สึกอุ่นใจค่ะ” (SN10, 2565)

“พี่และอาจารย์จะไม่ปล่อยให้นักศึกษาทำกิจกรรมแต่ลำพัง จะคอยดูอยู่ไม่ห่างค่ะ มันทำให้นักศึกษารู้สึกปลอดภัยค่ะ” (SN3, 2564)

“เวลาเข้าไปประเมินอาการผู้ป่วยในห้องแยก พี่จะพาไปและสอน ทำให้เรารู้สึกมั่นใจปลอดภัย” (SN12, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า ความรู้สึกอุ่นใจเมื่ออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง ทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อุ่นใจ ที่อาจารย์หรือพี่พยาบาลคอยสอน ให้คำแนะนำ สาธิตการปฏิบัติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล

ประเด็นที่ 5 เข้าใจตนเอง เป็นความรู้สึกต่อตนเองหลังจากฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วย จิตเวช ได้เรียนรู้ประสบการณ์การเจ็บป่วย ประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วยโดยการรับฟังอย่างไม่มีอคติ การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบาย จากการเรียนรู้นี้ทำให้สะท้อนเห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้นทั้งด้านมุมมอง ความคิด ความรู้สึก เกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้น ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“พอหนูได้ดูแลผู้ป่วย ได้พูดคุย รับฟังอย่างไม่มีอคติ ทำให้หนูรู้เรื่องราวของเขา เข้าใจปัญหาของเขา เขาเครียดจึงใช้สารเสพติดคุมอารมณ์ไม่ได้ พอไม่ได้ดั่งใจก็อาละวาดทำลายข้าวพูดไม่ดีกับพ่อแม่ ในตอนนั้นหนูรู้สึกเข้าใจในปัญหาของเขาและหนูก็รู้สึกสงสารพ่อแม่ของผู้ป่วย เขาคงเสียใจที่ลูกทำแบบนั้น เรื่องของผู้ป่วยมันสะท้อนตัวหนู ทำให้หนูเห็นภาพตัวเอง

ตอนที่หนูโกรธหนูก็เอาแต่ใจพูดไม่เพราะกับแม่ แม่หนูคงเสียใจกับสิ่งที่หนูทำเหมือนกัน ตอนนี้หนูรู้แล้วว่าหนูทำไม่ดีเลย หนูจะกลับไปขอโทษแม่ หนูจะทำตัวใหม่" (SN2, 2564)

"หนูก้าวข้ามกำแพงในใจค่ะ จากตอนแรก หนูคิดว่าทำไมเราต้องเรียนวิชานี้ มันห่างไกล จนได้ลงฝึกจริง ๆ มันไม่ห่างเลยค่ะ จากที่หนูได้ดูแลคนไข้ มันทำให้หนูเข้าใจเรื่องจิตใจ เรื่องสุขภาพจิต ทำให้เห็นตนเองชัดขึ้นด้วยค่ะ หนูได้คำตอบ มันเป็นอะไรที่สำคัญมากค่ะ" (SN12, 2565)

"พอได้ฝึกจิตเวช ทำให้หนูเข้าใจคนไข้ เขาไม่ได้อยากป่วยแต่บางครั้งมันก็เกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุไม่มีอะไรที่แน่นอน ทุกคนสามารถเจ็บป่วยได้ มันทำให้หนูนึกถึงตัวเอง ทำไมเราต้องทำตัวเข้มแข็งอยู่เสมอ ในเมื่อทุกอย่างเกิดขึ้นได้ ทำหนูเข้าใจตัวเองว่าเราไม่จำเป็นต้องเข้มแข็งเสมอก็ได้ เราก็อ่อนแอได้ ร้องไห้ได้นะ" (SN8, 2565)

"พอหนูฝึกจิตเวช ทำให้หนูเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองหลายอย่างค่ะ ที่สำคัญหนูรู้สึกเข้าใจตัวเองมากขึ้น จากที่เราคิดว่าการเจ็บป่วยทางจิตเวชเป็นเรื่องไกลตัว แต่จริง ๆ แล้วมันไม่ใช่ ทุกคนก็ป่วยได้ ...เหมือนคนไข้หนู ตอนเป็นวัยรุ่นเรียนเก่ง เรียนดี แต่เก็บกด มีเรื่องไม่สบายใจก็ไปใช้สารเสพติด ทำให้มีอาการทางจิตจากสิ่งเสพติด เลยเรียนไม่จบ มันทำให้หนูนึกถึงตัวเอง ไม่ใช่ไม่มีใครรับฟังหนูนะคะ แต่หนูไม่ค่อยชอบพูด มีอะไรก็จะเก็บไว้คนเดียว.. ต่อไปหนูเลยคิดว่า จะพูดสื่อสารกับแม่หรือเพื่อนให้มากขึ้น เพราะอย่างน้อยก็มีคนรับฟัง ได้ระบายไม่ไปหาทางออกผิด ๆ จนเป็นอันตรายกับตัวเองค่ะ " (SN9, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า การเข้าใจตนเอง เป็นความรู้สึกต่อตนเอง จากการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวช ได้เรียนรู้ประสบการณ์การเจ็บป่วยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วย ทำให้สะท้อนเห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้นเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้น

ประเด็นที่ 6 เข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น เป็นความรู้สึกต่อผู้อื่นหลังจากได้ฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวช ได้เรียนรู้ประสบการณ์การเจ็บป่วยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วย ได้รับฟังอย่างไม่มีอคติ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบายอย่างอิสระ ทำให้เกิดความรู้สึก เข้าใจ เห็นใจ สงสารต่อผู้ป่วยและผู้อื่น มีการแสดงออกต่อผู้ป่วยและบุคคอื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

"จากที่หนูเคยเล่าว่ามีคนไข้จิตเวชขี่รถตามหนูจนหนูกลัว และตอนทราบข่าวว่าเค้าตาย ตอนนั้นหนูรู้สึกดีใจที่เค้าตาย แต่ตอนนี้หนูรู้สึกผิดที่หนูดีใจที่เค้าตาย หนูสงสารเค้ามากกว่าค่ะ เอาจริง ๆ เค้าเองก็คงไม่อยากเป็นอย่างนั้น" (SN10, 2565)

"เค้าป่วยจนคุมตนเองไม่ได้ อาละวาด พอรักษาก็อาการดีขึ้น ดูแลตัวเองได้ แต่คนอื่นมีแต่ภาพจำตอนเค้าอาละวาด หนูอยากให้คนเหล่านั้นได้รู้จักผู้ป่วยจิตเวชเพิ่มมากขึ้นเหมือนที่หนูรู้จะได้เข้าใจคนไข้มากขึ้น" (SN6, 2565)

"พอฝึกจิตเวชก็ทำให้หนูเข้าใจแม่มากขึ้น ตอนนั้นที่แม่อารมณ์ไม่ดี ด่าหนูจนทะเลาะกัน ช่วงนั้นแม่คงมีเรื่องเครียดหลายเรื่อง ตอนนี้หนูเข้าใจแม่มากขึ้น ทำให้หนูพูดกับแม่มากขึ้น พูดเพราะกับแม่มากขึ้น หนูก็มีความสุขมากขึ้นค่ะอาจารย์" (SN2, 2564)

"คนไข้หนูกลับมารักษาซ้ำ น่าจะเกิดจากการไม่เข้าใจเรื่องการดูแลตนเองเพราะกินยาไม่ต่อเนื่องค่ะ.. แต่พอได้รับฟังเหตุการณ์ที่คนไข้เล่าให้ฟังก็น่าเห็นใจเค้านะคะ เค้าบอก กินยาแล้วยามันกุม คือทำงานไม่ได้เลย มันง่วง มือสั่น บางครั้งเหมือนตัวแข็ง ๆ เลยจำเป็นต้องหยุดกินยา เพราะจะได้ทำงานได้ค่ะ" (SN9, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า การเข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น เป็นความรู้สึกของตนเองต่อผู้ป่วยและผู้อื่น จากการเรียนรู้ประสบการณ์เจ็บป่วยและประสบการชีวิตในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวช ทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจ เห็นใจ สงสารและการแสดงออกต่อผู้ป่วยและบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาล เป็นอีกมุมของชีวิตนักศึกษาที่แตกต่าง จากการฝึกปฏิบัติงานกับผู้ป่วยที่มีการเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ต้องมาฝึกปฏิบัติงานกับผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของความคิด การรับรู้ อารมณ์ พฤติกรรม ซึ่งภาพแรกมองผู้ป่วยน่ากลัว เป็นอันตราย เพราะคุยไม่รู้เรื่อง ไม่รู้จักหรือยอมรับตนเอง ควบคุมตนเองไม่ได้ แต่เมื่อได้ฝึกปฏิบัติงาน ผู้ป่วยได้รับการรักษา เวลาผ่านไปผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น ให้ความร่วมมือในการรักษา รู้จักตนเอง พูดคุยรู้เรื่องและสามารถใช้ชีวิตได้เหมือนคนปกติทั่วไป สามารถสรุปประสบการณ์ได้ 6 ประเด็น คือ 1) กลัว เป็นความรู้สึกหวาดกลัวเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ภาพผู้ป่วยเกิดจากการจินตนาการการดูละคร ข่าว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่นและจากประสบการณ์ในอดีตที่สื่อออกมาในด้านลบ 2) กังวล เป็นความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในตนเอง จากคาดการณ์ถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะต้องเผชิญแล้วประเมินตนเองว่าไม่สามารถทำได้ 3) ปรับตนเอง เป็นความพยายามในการปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายให้ได้ 4) รู้สึกอุ่นใจเมื่ออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง คอยสอน ให้คำแนะนำ สาธิตการปฏิบัติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล 5) เข้าใจตนเอง 6) เข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น เป็นความรู้สึกต่อตนเอง ผู้ป่วยและผู้อื่น จากการเรียนรู้ประสบการณ์การเจ็บป่วยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วยในการฝึกปฏิบัติงานทำให้เกิดความเข้าใจและเปลี่ยนมุมมองต่อตนเอง ผู้ป่วยและผู้อื่นไปในทางที่ดีขึ้น และจากการสรุปประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้นของการฝึกปฏิบัติงาน ระยะระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน และระยะหลังหรือเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ ภรณี สวัสดิ์-ชูโต และอาภา หวังสุข

ไพศาล ที่ศึกษาประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นประสบการณ์ คือ 1)ก่อนจะเริ่มฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) การพยายามใช้ชีวิตระหว่างฝึกปฏิบัติงานอย่างราบรื่น 3) การเรียนรู้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย (ภรณี สวัสดิ์-ชูโต และอาภา หวังสุขไพศาล, 2562) มีความสัมพันธ์กับ Benner, P. ที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิก พัฒนาจากผู้ที่เป็นระดับฝึกหัดหรือระยะเริ่มปฏิบัติงานต้องได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุน ค่อยเรียนรู้ เข้าใจบริบท พัฒนาประสบการณ์จนมีประสบการณ์มากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Benner, P., 1984)

กลัว เป็นความรู้สึกที่อยู่ในระยะเริ่มต้นของการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษา เนื่องจากยังไม่เคยเจอหรือเผชิญกับเหตุการณ์ การรับรู้ถึงผู้ป่วยจิตเวชจึงเกิดจากจินตนาการ จากละคร ข่าว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่นหรือจากประสบการณ์ในอดีต ที่มักสื่อถึงผู้ป่วยจิตเวชออกมาในทางลบ เกิดความรู้สึกหวาดกลัว มีอาการทางด้านร่างกายจนใจสั่น หัวใจเต้นแรง แสดงออกถึงความรู้สึกกลัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วย จะมีความรู้สึกกลัวจนมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน บางรายเป็นลม นักศึกษาจึงเกิดกระบวนการปรับตัวและปรับใจ เพื่อให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ได้อย่างสมดุล (เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ, 2565)

กังวล เป็นความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในตนเอง มักอยู่ในระยะเริ่มต้นของการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก เกิดจากคาดการณ์ถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะต้องเผชิญในการฝึกปฏิบัติงานแล้วประเมินตนเองว่าไม่สามารถทำได้ หรือทำแล้วอาจทำให้อาการของผู้ป่วยจิตเวชแย่ลง จึงทำให้เกิดความกังวล ซึ่งสัมพันธ์กับ ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในสถานการณ์ใหม่ทำให้เกิดวิตกกังวลมากที่สุด (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ ที่ศึกษาประสบการณ์การขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษามีความวิตกกังวลเกี่ยวกับสมรรถนะของตนเองจากการทำผิดพลาดและทำให้ผู้ป่วยเป็นอันตรายจากการปฏิบัติการพยาบาลของตนเอง (เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ, 2565)

ปรับตนเอง เป็นความพยายามปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายให้ได้ มักเกิดขึ้นระหว่างการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก จากการศึกษาของ สืบตระกูล ตันตลานุกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ เกี่ยวกับ ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล พบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล หรืออาการของผู้ป่วยที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดในระดับสูง ซึ่งระดับความรุนแรงของความเครียดที่เกิดขึ้นในนักศึกษาพยาบาลไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่

กับการยอมรับและความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาแต่ละคน จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบการปรับตนเอง เป็นความพยายามในการปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายให้ได้ โดยเริ่มต้นจากปรับใจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการฝึกปฏิบัติงานได้จึงต้องยอมรับ ให้ความเชื่อมั่นในตนเอง และปรับตนเอง โดยการค้นคว้าและอ่านหนังสือเพิ่มเติม การฝึกซ้อมทักษะปฏิบัติ การระบายความเครียด เพื่อให้การฝึกปฏิบัติงานลุล่วงไปได้ด้วยดี (สืบตระกูล ตันตลานุกุลและปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560)

รู้สึกอุ่นใจเมื่อมีอาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง เป็นความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ที่อาจารย์หรือพี่พยาบาล สอน ให้คำแนะนำ สาธิตการปฏิบัติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล เป็นความต้องการความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก เนื่องจากการฝึกปฏิบัติงานมีความกลัวเป็นฐาน มีความกังวลไม่มั่นใจในตนเองที่จะสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ ทำให้นักศึกษาต้องการความช่วยเหลือและกำลังใจจากคนรอบข้างที่สำคัญ คืออาจารย์หรือพี่พยาบาลอยู่เคียงข้าง ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย สบายใจ สอดคล้องการศึกษาของ อัจฉราพรรณ วงษ์น้อย และคณะ พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือแรงสนับสนุนด้านบุคคลใกล้ชิดผูกพัน (อัจฉราพรรณ วงษ์น้อย และคณะ, 2564) และจากการศึกษาของ เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยครั้งแรกคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือและไว้วางใจจากบุคลากรในวิชาชีพทั้งอาจารย์และบุคลากรในหอผู้ป่วยที่ให้ความช่วยเหลือ ดูแลใกล้ชิดทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ (เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ, 2565)

เข้าใจตนเอง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะหลังหรือเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงาน ที่สะท้อนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงาน ได้เรียนรู้ประสบการณ์การเจ็บป่วยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วยจิตเวช ได้รับฟังอย่างไม่มีอคติ การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบายเกิดความคิดความรู้สึกต่อตนเองเปลี่ยนแปลง เห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้นทำให้เข้าใจตนเองและยังส่งผลทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ดังเช่นคำกล่าว “พอหนูได้ดูแลผู้ป่วย ได้พูดคุย รับฟังอย่างไม่มีอคติ ทำให้หนูรู้เรื่องราวของเขา เข้าใจปัญหาของเขา เขาเครียดจึงใช้สารเสพติด คุมอารมณ์ไม่ได้ พอไม่ได้ดั่งใจก็อาละวาดทำลายข้าว พูดไม่ดีกับพ่อแม่ ในตอนนั้นหนูรู้สึกเข้าใจในปัญหาของเขาและหนูก็รู้สึกสงสารพ่อแม่ของผู้ป่วย เขาคงเสียใจที่ลูกทำแบบนั้น เรื่องของผู้ป่วยมันสะท้อนตัวหนู ทำให้หนูเห็นภาพตัวเอง ตอนที่หนูโกรธหนูก็เอาแต่ใจพูดไม่เพราะกับแม่ แม่หนูคงเสียใจกับสิ่งที่หนูทำเหมือนกัน ตอนนี้หนูรู้แล้วว่าหนูทำไม่ดีเลย หนูจะกลับไปขอโทษแม่ หนูจะทำตัวใหม่” สอดคล้องกับ ปาณิสรา ส่งวัฒนายุทธ และสรัลรัตน์ พลอินทร์ ที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษากับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้ป่วยหรือสถานการณ์ที่ไม่ตรงกับประสบการณ์เดิมหรือไม่เคยเผชิญมาก่อน เป็นสื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความคิด ความรู้สึก

มุมมอง ความเข้าใจของตนเองกับผู้ป่วย มีการสะท้อนอภิปราย เกิดผลลัพธ์กับตนเองโดยการใคร่ครวญอารมณ์ความรู้สึกตนเอง เปิดใจ ยอมรับความแตกต่าง รับฟัง นำมาสู่ความเข้าใจและปรับตนเองไปในทางที่ดีขึ้น (ปาณิสรา ส่งวัฒนายุทธ และสรัลรัตน์ พลอินทร์, 2562)

เข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่น เป็นความรู้สึกต่อผู้ป่วยและผู้อื่นที่เกิดขึ้นในระยะหลังหรือเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงาน สะท้อนถึงการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงาน ได้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช ได้รับฟังอย่างไม่มีอคติ เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบาย ทำให้ความรู้สึกต่อตนเองเปลี่ยนไป และยังส่งผลถึงความรู้สึกต่อผู้ป่วยและผู้อื่นเปลี่ยนแปลงด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจ เห็นใจ สงสารและการแสดงออกต่อผู้ป่วยและบุคคอื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สัมพันธ์กับการศึกษาของเนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยมีความรู้สึกห่วงใยและสงสารผู้ป่วย โดยเล่าถึงความความรู้สึกสงสารผู้ป่วย ห่วงใยอาการป่วยของผู้ป่วย จากการได้รับการทำหัตถการต่าง ๆ เข้าถึงความรู้สึกจนรู้สึกเจ็บปวดแทน (เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ, 2565)

จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาลสะท้อนให้เห็นถึงการเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ไม่เคยพบเจอ ก่อให้เกิดความรู้สึกกลัว กังวล แต่เนื่องจากไม่สามารถหลีกเลี่ยงการฝึกปฏิบัติงานได้ จึงทำให้นักศึกษาต้องปรับหรือจัดการตนเองให้สามารถดำเนินการฝึกปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย และพบว่าสิ่งสำคัญในการฝึกปฏิบัติงานคือความรู้สึกอุ่นใจ ต้องการได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนจากอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ พยาบาลพี่เลี้ยงบนหอผู้ป่วย เพื่อให้มีกำลังใจเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เมื่อนักศึกษาได้เผชิญและมีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการสะท้อนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูแลผู้ป่วยจิตเวช การได้รับฟังอย่างไม่มีอคติ เปิดใจยอมรับ และเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบาย ทำให้สะท้อนเห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้นเกิดความเข้าใจตนเองและยังส่งผลให้เกิดความเข้าใจผู้ป่วยและผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก มักขาดประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ทำให้ไม่เห็นภาพการดำเนินการของการเจ็บป่วย ทำให้รับภาพของผู้ป่วยจิตเวชมาจากการจินตนาการการดูละคร ข่าว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่นและจากประสบการณ์ในอดีต ที่ประสบและสื่ออาการของผู้ป่วยจิตเวชออกมาเป็นภาพลักษณ์ทางลบทำให้เกิดความกลัว ดังนั้นอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีความเข้าใจและรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด ของนักศึกษาในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ควรมีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินโรคของผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยที่มีอาการกำเริบควบคุมตนเองไม่ได้อาจเป็นอันตรายต่อตนเองและคนอื่น หากได้รับการรักษาและดูแล

ตัวเองอย่างเหมาะสมต่อเนื่องก็จะทำให้อาการของผู้ป่วยสงบ สามารถดูแลตนเองและใช้ชีวิตได้เหมือนคนปกติทั่วไป เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดทัศนคติเชิงบวก ลดความกลัวและวิตกกังวลในดูแลผู้ป่วยขณะขึ้นฝึกปฏิบัติงาน รวมถึงควรเข้าถึงความรู้สึกและความต้องการของนักศึกษาเรื่องความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ พยาบาลพี่เลี้ยงหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของนักศึกษา หากได้รับการแสดงออกที่ดีและเหมาะสมจากบุคคลดังกล่าว ทั้งการสื่อสาร การเป็นที่ปรึกษา การให้ข้อชี้แนะ ก็จะทำให้นักศึกษาเกิดความพร้อมในการที่จะเผชิญกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรกได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ชัชวาล วงค์สารี. (2563). การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา: สาขาพยาบาลศาสตร์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(1), 1-27.

ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างฝึก ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 34(1), 6-16.

เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และคณะ. (2565). ประสบการณ์การขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(1), 334-361.

ปาณิสรา ส่งวัฒนายุทธ และสรัลรัตน์ พลอินทร์. (2562). การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษากับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(2), 10-16.

ภรณี สวัสดิ์-ชูโต และอาภา หวังสุขไพศาล. (2562). ประสบการณ์เปลี่ยนผ่านของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานครั้งแรกในหอผู้ป่วย. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(3), 32-42.

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. (2560). หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560). มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม.

วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเครียดกับสาเหตุของความเครียด และการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 10(1), 78-87.

ศิริพรรณ ธนันชัย และจินตนา ยูนิพันธุ์. (2562). ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมรุนแรงในชุมชนของผู้ป่วยจิตเภท. วารสารแพทย์นาวี, 46(3), 31-46.

สืบตระกูล ตันตลานุกุลและปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 9(1), 81-92.

อัจฉราพรรณ วงษ์น้อย และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความแข็งแกร่งในชีวิต ปัญหาการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยและแรงสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 35(2), 73-94.

Benner, P. (1984). Form novice to expert: Excellence and power in clinical nursing practice. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.

Horrigan-Kelly, M. et al. . (2016). Understanding the key tenets of Heidegger's philosophy for interpretive phenomenological research. International Journal of Qualitative Methods, 15(1), 1-8.

Lincoln YS, Guba EG. (1985). Naturalistic inquiry. Newburg Park: Sage.

SN1. (27 ธันวาคม 2564). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN2. (25 ธันวาคม 2564). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN3. (25 ธันวาคม 2564). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN4. (4 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN5. (5 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN6. (6 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN7. (8 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN8. (10 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN9. (8 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN10. (9 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN11. (9 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

SN12. (9 มกราคม 2565). ประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจิตเวชครั้งแรก. (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ, ผู้สัมภาษณ์)

สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษากรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทน*

RIGHT TO DEFEND THE ALLEGATIONS OF STATE OFFICIAL ACCUSED OF BEING AN ALLEGED CULPRIT: STUDY OF NATIONAL ANTI-CORRUPTION COMMISSION (NACC) TO ENTRUST INVESTIGATOR TO CONDUCT TO THE INQUIRY

ธนิตา ศรีครินทร์
Tanitar Srikarin
สัญญพงศ์ ลิ่มประเสริฐ
Sanyapong Limprasert
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
E-mail: s.tanitar@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน และศึกษาเปรียบเทียบการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวเซาท์เวลส์ออสเตรเลีย นำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อปรับปรุงให้เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร บทความ ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานสอบสวน และของต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า การสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการแก้ข้อหา รวมทั้งสิทธิในการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อหา และผลการศึกษาตัวอย่างของต่างประเทศ พบว่า ประเทศฝรั่งเศสและญี่ปุ่นได้มีการรวบรวม

* Received February 22, 2022; Revised March 13, 2022; Accepted April 7, 2022

พยานหลักฐานเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ส่วนรัฐนิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย ได้มีคณะกรรมาธิการอิสระปราบปรามการทุจริตซึ่งทำงานคล้ายคลึงกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่การรวบรวมพยานหลักฐานจะสอดคล้องกับคดีอาญาทั่วไป ผลจากการวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนต้องมีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิแก้ข้อหาภายในระยะเวลาที่กำหนด มีสิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อหา และก่อนการชี้แจงแก้ข้อหาผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนได้

คำสำคัญ: คณะกรรมการ ป.ป.ช., ผู้ถูกกล่าวหา,สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหา

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze and study for the rights to obliterate the allegations of the officials as accused enforced by the National Anti-Corruption Commission (NACC) and investigating officials. In addition, the article shall compare Thai evidence accumulation processes and the accused officials' rights for answering allegations of wrongdoing among France, Japan, and the State of New South Wales in Australia to improve justice for the accused. This study is based on qualitative research based on document research, articles as well as electronic media information relating to the evidence collection process, including the right to answer allegations of government officials accused of malfeasance, which are prosecuted by the NACC, inquiry official and foreign countries.According to the studies, it has been discovered that the investigative processes by the officials are somehow not relevant to the inquiry committed by the NACC which are more inclined to generate concerning issues regarding answering the allegation rights and the rights for the evidence examination before clarifying their allegations. In accordance with traditional criminal cases, France and Japan share the same protocols for evidence accumulation; on the other hand, the State of New South Wales in Australia appoints the independent Anti-Corruption Commission that partly shares the same operative processes as the Thai National Anti-Corruption Commission, but different methodologies for evidence accumulation processes are significantly associated with general criminal cases. Accordingly, the result of the research

suggests that the evidence accumulation processes by investigating officials are considerably required any guarantees for the accused of not lower than the fundamental investigative processes designated by the National Anti-Corruption Commission; that is, the accused shall have lawful rights to obliterate their allegations within proposed deadline, rights of consulting a legal practitioner or within-three persons so accused can be consulted by his legal adviser in the presence of the allegation clarification, and before such clarification the accused shall be able to ask for evidence examination.

Keyword: NACC, accused, and right to defend the allegations

บทนำ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระที่มีหน้าที่และอำนาจไต่สวนวินิจฉัยเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนวิธีการ รวมถึงระยะเวลาการไต่สวนไว้โดยเฉพาะ โดยรูปแบบการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีลักษณะเป็นการแสวงหา รวบรวม และการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหา อันเป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่แยกต่างหากจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้คณะกรรมการไต่สวนหรือหัวหน้าพนักงานไต่สวนดำเนินการแทน ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกบุคคลดังกล่าวว่า “ผู้ไต่สวน” ซึ่งหากมีการไต่สวนแล้วเห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนให้ข้อกล่าวหามีมูล จะต้องทำการแจ้งข้อกล่าวหาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิด และเมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหาแล้วจะมีสิทธิโต้แย้งแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือหรือด้วยวาจา มีสิทธินำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนให้เข้าฟังการชี้แจงหรือสอบถามถ้อยคำ และเพื่อประโยชน์ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจอ้างพยานหลักฐานให้ผู้ไต่สวนดำเนินการไต่สวนและมีสิทธิยื่นคำร้องขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนไต่สวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ จะอยู่ในอำนาจไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินคดี ได้มีหลักการที่กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกระทำแทนได้ โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายเรื่องที่มิใช่เป็นความผิดร้ายแรงไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ และ

พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, 2561) การสอบสวนจึงเป็นหลักประกันให้ศาลเชื่อว่าได้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานและค้นหาความจริงตามที่มีการกล่าวหาจนมีมูลพอฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล (มานะ เผาะช่วย, 2556) โดยพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเข้าเป็นหลักฐานในสำนวน และจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจนเห็นว่ามีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดจริงแล้วจึงดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา โดยก่อนทำการสอบสวนพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเพื่อให้รู้ตัวว่าจะต้องถูกสอบสวนเรื่องใด ซึ่งจะทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาและมีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิมีทนายความ สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้ต้องหาจะไม่มีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหา โดยจะมีสิทธิดังกล่าวได้ต่อเมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล และจะสามารถขอตรวจหรือคัดได้เฉพาะสำเนาคำให้การในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะถูกพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิด (โสภณ รัตนากร, 2542) บุคคลทั้งหลายมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ การดำเนินคดีอาญาจึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเดียว แต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง โดยผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา และแก้ข้อกล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่การดำเนินคดีในชั้นก่อนพิจารณากรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ในปัจจุบันอาจดำเนินการโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานโดยหน่วยงานที่แตกต่างกัน มีบทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบและขั้นตอนการดำเนินการแยกจากกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและอาจสร้างความสับสนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น จึงเห็นสมควรทำการศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาแก้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความเป็นธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน

2. ศึกษาเปรียบเทียบการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวเซาท์เวลส์ออสเตรเลีย เปรียบเทียบกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีค้นคว้าข้อมูลจากการเอกสาร บทความ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวนในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของต่างประเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป และแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน พบว่า

1.1 ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะได้รับการไต่สวนโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยเร็ว และต้องไต่สวนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสองปีนับแต่เริ่มไต่สวน หากมีเหตุที่ไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาออกไปเท่าที่จำเป็น แต่รวมแล้วไม่เกินสามปี เว้นแต่เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องไต่สวนในต่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 อย่างชัดเจน หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องตามควรโดยเร็ว ซึ่งเป็นการกำหนดเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการดำเนินคดีโดยเร็ว สำหรับการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนโดยมิชักช้า โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนดระยะเวลาการสอบสวนเอาไว้ แต่ได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา กำหนดกรอบระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นเพียงคำสั่งภายในที่มีความยืดหยุ่นตามแต่ชนิดคดี และหากมีความจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาต่อผู้บังคับบัญชาได้

1.2 ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะรับทราบข้อกล่าวหา หากการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีมูลความผิดก็ให้ผู้ไต่สวนแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และกำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐานประกอบ โดยการแจ้งข้อกล่าวหาจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาแล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหาเท่าที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจข้อกล่าวหาได้ดี ส่วนพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนจนมีหลักฐานตามควรว่าผู้ถูกกล่าวหาน่าจะได้กระทำผิดตามข้อหาแล้วจึงแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ

ที่ถูกกล่าวหาและแจ้งข้อหาให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้ สำหรับวิธีการแจ้งข้อกล่าวหาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรและมอบบันทึกสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่มีรายละเอียดเพียงพอที่จะเป็นประโยชน์ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหาตามกำหนด ผู้ไต่สวนอาจจัดส่งบันทึกแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ และเมื่อพ้นระยะเวลาโดยไม่มีการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาก็ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและไม่ประสงค์แก้ข้อกล่าวหา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ แม้ในความจริงผู้ถูกกล่าวหาอาจไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหาก็ตาม แต่เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่สถานะแตกต่างจากบุคคลทั่วไปและเป็นบุคคลที่สามารถพบตัวได้อย่างแน่นอน จึงกำหนดวิธีการแจ้งข้อกล่าวหาลักษณะเช่นนี้ไว้ เพราะหากภายหลังปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหามีหลักฐานแสดงว่าไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ไต่สวนอาจเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐาน หรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจงได้ แต่จะต้องยื่นคำร้องขอก่อนฟ้องคดีต่อศาลและการชี้แจงดังกล่าวจะไม่มีผลต่อการไต่สวนที่ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว วิธีการแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นการกำหนดเพิ่มเติมไปจากการสอบสวนปกติ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อเท็จจริงและเข้าใจการกระทำที่ถูกกล่าวหาเช่นเดียวกับการสอบสวน

1.3 ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หรือวางเฉยในการดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองซึ่งสอดคล้องกับหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา และอาจขอขยายเวลาได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา โดยจะแก้ข้อกล่าวหาด้วยวาจาหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือก็ได้ และผู้ถูกกล่าวหาอาจอ้างพยานหลักฐานให้ผู้ไต่สวนทำการไต่สวน พยานหลักฐานใดที่ผู้ถูกกล่าวหานำส่งล่วงเลยเวลาหรือผิดขั้นตอนผู้ไต่สวนจะปฏิเสธไม่รับไม่ได้ เว้นแต่เป็นเรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลแล้ว หรือเป็นการที่ผู้ถูกกล่าวหาจงใจประวิงเวลา หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในกำหนดเวลา ผู้ไต่สวนจะพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้วจัดทำสำนวนไต่สวนหรือรายงานไต่สวนเบื้องต้นต่อไปได้ สำหรับการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์เช่นกัน ซึ่งเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะกำหนดระยะเวลาให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อหา

1.4 ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำ โดยขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ผู้ถูกกล่าวหามี

สิทธินำทนายความหรือบุคคลที่ผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังในการชี้แจงหรือให้ปากคำของตน แต่บุคคลดังกล่าวไม่มีหน้าที่ตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา และก่อนแจ้งข้อกล่าวหาผู้ไต่สวนต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบด้วย สำหรับการสอบสวน ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3 และก่อนถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตน ซึ่งสอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. สิทธินำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำถือเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948

1.5 ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดลอกเอกสารดังกล่าวในสำนวนไต่สวนก่อนการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือพร้อมด้วยเหตุผลต่อผู้ไต่สวนเพื่อขอตรวจพยานในสำนวน และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ผู้ไต่สวนจะอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอก็ได้ เว้นแต่เป็นพยานหลักฐานที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยานบุคคล หรือกระทบต่อสาระสำคัญของพยานหลักฐานในคดี อาจปฏิเสธไม่ให้ตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวได้ แต่หากผู้ไต่สวนอนุญาตให้ตรวจพยานหลักฐาน ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิขอจดบันทึกหรือคัดลอกเอกสารดังกล่าวได้ตามสมควรเท่าที่ไม่กระทบต่อรูปคดีหรือการคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผู้ถูกกล่าวหาอาจนำทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าช่วยเหลือ หรือหากผู้ถูกกล่าวหามีเหตุจำเป็นไม่อาจเข้าตรวจพยานหลักฐานด้วยตนเอง ผู้ไต่สวนจะอนุญาตให้ผู้รับมอบอำนาจของผู้ถูกกล่าวหาเข้าตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอก็ได้ แต่สำหรับการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหานั้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายกำหนดไว้ ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิดังกล่าวต่อเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว โดยจะมีสิทธิตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(4) และมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(6)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสิทธิในการต่อสู้คดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่

	คณะกรรมการ ป.ป.ช.	**พนักงานสอบสวน**
สิทธิที่จะได้รับการไต่สวนโดยเร็ว	ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปีหรือ 3 ปี	ต้องเริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า

	คณะกรรมการ ป.ป.ช.	พนักงานสอบสวน
สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา	- มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีมูล - ต้องแจ้งเป็นหนังสือและอาจส่งไปยังภูมิลำเนา	- มีหลักฐานตามควรว่าผู้ถูกกล่าวหาน่าจะได้กระทำผิดตามข้อหา - แจ้งเป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้
สิทธิที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา	15 วัน ไม่เกิน 30 วัน	ต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริง
สิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจง	มีสิทธินำเข้าไม่เกินสามคนและต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวแก่ผู้ถูกกล่าวหา	มีสิทธินำทนายความหรือบุคคลที่ไว้ใจเข้าฟังการสอบปากคำและต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ทราบ
สิทธิที่จะขอตรวจพยานหลักฐานและคัดลอกเอกสารในสำนวน	ยื่นคำร้องขอเพื่อขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวน ภายหลังได้รับทราบข้อกล่าวหา	ไม่ปรากฏว่าให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนฯ แต่มีสิทธิเมื่ออัยการยื่นฟ้องต่อศาล

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย เปรียบเทียบกับของประเทศไทย พบว่า

2.1 ประเทศฝรั่งเศส

การดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่ของประเทศฝรั่งเศสใช้วิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป มีกระบวนการที่มีความเป็นธรรมและเป็นเอกภาพ คู่ความมีสิทธิกำหนดคดีและจะต้องรักษาความเท่าเทียมกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย การดำเนินคดีต้องตั้งอยู่บนกฎเกณฑ์อย่างเดียวกัน โดยมีตำรวจทำหน้าที่สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด เพื่อรายงานต่อพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ ซึ่งพยานหลักฐานที่แสวงหาและรวบรวมได้มาในชั้นสอบสวนจะถูกนำเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในการดำเนินคดีชั้นก่อนพิจารณาผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว มีสิทธิได้รับแจ้งข้อกล่าวหา และมีสิทธิแก้ข้อกล่าวหา โดยผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงการกระทำที่ถูกกล่าวหาแล้วจึงแจ้งฐานความผิด และแจ้งสิทธิต่าง ๆให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิในการมีทนายความเพื่อต่อสู้คดี เป็นต้น การสอบสวนจะสิ้นสุดลงไม่ได้หากไม่มีการ

สอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหา และก่อนการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาแต่ละครั้งต้องแจ้งทนายความ ผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหาย ให้มีโอกาสตรวจสอบสำนวนการสอบสวนก่อนเป็นเวลาสี่วัน เพื่อให้ปรึกษากันก่อนการถามปากคำ และหากสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะต้องแจ้งให้คู่ความทราบเพื่อให้โอกาสยื่นคำร้องขอและนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง

2.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐจะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรับผิดชอบดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิด องค์กรของรัฐทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ และตำรวจจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง การสอบสวนความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่จะอยู่ในอำนาจของตำรวจและพนักงานอัยการเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปโดยไม่มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ การสอบสวนและการฟ้องคดีจะเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ ซึ่งถือเป็นหลักการที่สำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้วจึงจะแจ้งข้อกล่าวหา เพราะการแจ้งข้อกล่าวหาจะทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกล่าวหา และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงให้มากที่สุด ผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องได้รับการคุ้มครองหลักประกันสิทธิพลเมืองและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เปิดเผยเป็นกลาง มีสิทธิในการต่อสู้คดี แม้วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถขอตรวจดูเอกสารในสำนวนสอบสวนก่อนการถามปากคำได้ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส แต่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอก่อนปรากฏพยานหลักฐานที่ชัดเจนอาจสอบถามถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาโดยการอาศัยความร่วมมือและความสมัครใจของผู้ถูกกล่าวหาได้ และเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานจนมีความแน่ชัดแล้วจึงจะมีการแจ้งข้อหา ซึ่งในทางปฏิบัติมักไม่ปรากฏว่ามีกรณีที่ศาลยกฟ้องเนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เพราะการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการในขั้นตอนการสอบสวนได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเพียงพอจนมั่นใจว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด

2.3 รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย

รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีคณะกรรมาธิการอิสระปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นต่อฝ่ายบริหาร ตุลาการ หรือรัฐสภา ทำหน้าที่ดำเนินคดีทุจริตในทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจสืบสวนการติดสินบน และการทุจริตรูปแบบอื่น ๆ โดยมีลักษณะคล้ายกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยคณะกรรมาธิการอิสระปราบปรามการทุจริตจะมุ่งเน้นดำเนินการเฉพาะคดีสำคัญ และมีการดำเนินคดีที่ไม่ขัดแย้งกับวิธีพิจารณาความอาญาปกติ รวมทั้งมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นพิเศษมากกว่า

เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น มีหนังสือเรียกให้บุคคลหรือหน่วยงานรัฐส่งเอกสารพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีมาให้ มีอำนาจตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และยังมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานด้วยวิธีการไต่สวนทั่วไปโดยให้บุคคลที่เข้าร่วมไต่สวนได้รับแจ้งสิทธิ และได้รับแจ้งเกี่ยวกับลักษณะข้อกล่าวหาร้องเรียนที่ถูกสอบสวนให้ทราบเสียก่อน ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

อภิปรายผล

การดำเนินคดีอาญามิได้มุ่งหมายเพื่อจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน (วศิน แดงประดับ, 2564) และเพื่อให้การค้นหาความจริงมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเนื่องจากบุคคลทุกคนมีความเสมอภาค (สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช, 2552) และสมควรได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย (Amnesty International Thailand, 2021) กระบวนการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาหากดำเนินการไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ก็จะก่อให้เกิดความชอบธรรมตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจึงจำเป็นต้องมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหาและแก้ข้อกล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดี (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547) โดยสามารถต่อสู้คดีหรือวางเฉยในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ (ณัฐถาวดี ลี้ตระกูล, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดและหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (สมัคร เชาวภานันท์, 2561)

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ และถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนจะมีสิทธิแก้ข้อหาภายในระยะเวลาใดก็ได้ตามที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควรกำหนด เนื่องจากไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดระยะเวลาในการแก้ข้อกล่าวหาไว้ แต่หากถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน 15 วัน หรือรวมแล้วไม่เกิน 30 วัน นับแต่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา ส่วนการขอตรวจพยานหลักฐานหรือคัดลอกสำเนาเอกสารในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนจะไม่มีสิทธิขอตรวจหลักฐานหรือคัดลอกเอกสารในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อหาได้จนกว่าพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช ที่ให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการขอตรวจและคัดเอกสารในสำนวนการไต่สวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีทุจริตของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น พบว่า การดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตของ

ทั้งสองประเทศใช้วิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนและฟ้องร้องคดีตามหลักการสอบสวนและฟ้องร้องคดีเป็นอำนาจเดียวกัน และมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกส่วนร่วมมือกันค้นหาความจริง ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศไทยที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานที่ต่างกันและมีการบังคับใช้กฎหมายคนละฉบับ โดยการสอบสวนของประเทศฝรั่งเศสจะต้องทำการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและแจ้งการกระทำที่ถูกกล่าวหา รวมทั้งแจ้งฐานความผิดให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยในการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาในแต่ละครั้งต้องแจ้งให้ทนายความ ผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหาย ได้มีโอกาสตรวจสอบสำนวนการสอบสวนเพื่อปรึกษากันก่อนการถามปากคำ และเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นต้องแจ้งให้คู่ความทราบเพื่อให้โอกาสในการยื่นคำร้องขอและนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง สำหรับการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่น แม้วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้กำหนดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการขอตรวจดูเอกสารในสำนวนของเจ้าพนักงานก่อนการถามปากคำได้ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส แต่การรวบรวมพยานหลักฐานของประเทศญี่ปุ่นก็จะต้องมีความแน่ชัดเสียก่อนจึงจะมีการแจ้งข้อหา อีกทั้งประเทศญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการคุ้มครองให้เป็นไปตามหลักประกันสิทธิพลเมืองและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เปิดเผย เป็นกลาง และมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ส่วนการดำเนินคดีทุจริตของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย นั้น ได้มีองค์กรคณะกรรมาธิการอิสระปราบปรามการทุจริต (พนิดา ศิวาพานิช, 2561) ซึ่งทำงานเช่นเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แม้จะมีมาตรการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพิเศษกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่ก็ไม่ขัดแย้งกับวิธีพิจารณาความอาญาปกติ และไม่ทำให้สิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการต่อสู้คดีตามวิธีพิจารณาความอาญาปกติเสียไป

อย่างไรก็ตาม การมอบหมายเรื่องกล่าวหาให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทนสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านปริมาณคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีจำนวนมาก และส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานเกิดความล่าช้า การมอบหมายเรื่องที่มิใช่ความผิดร้ายแรงให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทนจึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แม้จะไม่สอดคล้องกับการดำเนินคดีทุจริตของประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นที่มีวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่การดำเนินคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำทุจริตต่อหน้าที่โดยกำหนดกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพิเศษไปกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไปก็ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักเรื่องความเสมอภาคและต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียม หากการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหามากกว่าการดำเนินการของพนักงานสอบสวน จึงเห็นสมควรที่จะกำหนดสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะถูกดำเนินคดี

โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน จึงมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนโดยการกำหนดระยะเวลาในการแก้ข้อกล่าวหา และสิทธิในการที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือให้ปากคำ รวมทั้งสิทธิในการขอตรวจดูหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหา ให้สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนมีสิทธิแก้ข้อกล่าวหาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความกำหนด แต่ยังไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในแง่ของระยะเวลาในการแก้ข้อกล่าวหา สิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือให้ปากคำ และสิทธิในการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหา ซึ่งส่งผลให้กระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา โดยผลการศึกษาของประเทศฝรั่งเศสที่ให้โอกาสคู่ความตรวจสอบสำนวนการสอบสวนก่อนการถามปากคำ และเมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นต้องให้โอกาสคู่ความแสดงพยานหลักฐานใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ในประเทศญี่ปุ่นที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เปิดเผย เป็นกลาง มีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ที่มีการดำเนินคดีแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะ แต่การรวบรวมพยานหลักฐานก็ไม่ได้ทำให้สิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาตามวิธีพิจารณาความอาญาปกติเสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการต่อสู้คดี การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่ของประเทศไทยไม่ว่าจะดำเนินการโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน จึงควรให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานในสำนวน และแสดงพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม รวมทั้งมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อหา เพื่อให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นไปโดยเสมอภาคและเท่าเทียม จึงมีข้อเสนอแนะ 1) ควรบัญญัติกฎหมายเพื่อวางหลักเกณฑ์การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนให้มีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การไต่สวนของ ป.ป.ช. และให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีไปตามกำหนดเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด 2) ควรบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นการเพิ่มเติมว่าภายหลังจากผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนกำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหามาชี้แจงแก้ข้อหา และ

แสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจง โดยในการชี้แจงแก้ข้อหาและการให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะนำทนายความ หรือผู้ซึ่งไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อหาหรือการให้ปากคำของตนได้ และก่อนชี้แจงแก้ข้อหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นขอต่อพนักงานสอบสวนเพื่อขอตรวจดูพยานหลักฐานในสำนวน และพนักงานสอบสวนอาจอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอได้ ยกเว้นเป็นพยานหลักฐานที่มีผลกระทบต่อพยานบุคคล หรือกระทบต่อของพยานหลักฐานในคดีที่เป็นสาระสำคัญ และหากพนักงานสอบสวนอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิขอจดบันทึกหรือขอคัดลอกพยานเอกสารได้ ผู้ถูกกล่าวหาอาจนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าช่วยเหลือในการตรวจพยานหลักฐาน หรือหากมีเหตุจำเป็นไม่อาจเข้าตรวจดูพยานหลักฐานได้ด้วยตนเอง พนักงานสอบสวนจะอนุญาตให้ผู้อื่นที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกกล่าวหาเข้าตรวจดูพยานหลักฐานแทนได้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ณัฐถาวดี ลี้ตระกูล. (2555). สิทธิในการมีทนายความ : ศึกษาเปรียบเทียบผลการละเมิดสิทธิในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พนิดา ศิวาพานิช. (2561). การนำหลักการไต่สวนสาธารณะมาใช้กับคดีที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. (2561). ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 52 ก หน้า 1. (21 กรกฎาคม 2561).

มานะ เผาะช่วย. (2556). ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 40 ก หน้า 1. (6 เมษายน 2560).

วศิน แดงประดับ. (2564). การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2564 จาก https://www.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf

สมัคร เชาวภานันท์. (2561). หลักสิทธิมนุษยชนกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 20(59), 214-232.

สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช. (2552). การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

โสภณ รัตนากร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณนาการ.

Amnesty International Thailand. (2021). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/

บทความวิจัย

ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนใกล้กองขยะชานเมือง*
ENVIRONMENTAL JUSTICE OF COMMUNITY NEAR SUBURBAN GARBAGE DUMP

วัชรี บุญวิทยา
Watcharee Boonwittaya
กังสดาล เชาว์วัฒนกุล
Kangsadan Chaowatthanakun
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: fsocwrb@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาระทางสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของคนในชุมชนใกล้กองขยะ รวมถึงค้นหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาแบบเฉพาะกรณี เก็บรวบรวมข้อมูลจากคนในชุมชนใกล้กองขยะ 3 พื้นที่ คือ ชุมชนใกล้กองขยะหนองแขม ชุมชนใกล้กองขยะอ่อนนุช และชุมชนใกล้กองขยะสายไหม รวม 30 คน และเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร อีก 6 คน รวม 36 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังเก็บรวบรวมข้อมูลจากนโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนใกล้กองขยะชานเมืองเป็นกลุ่มคนที่ต้องรับภาระทางสิ่งแวดล้อมจากกองขยะ โดยพื้นที่กองขยะจัดเป็นโครงการและกิจการที่ไม่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยนโยบายการบริหารจัดการขยะของเมืองต้องคำนึงถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มีกฎหมายเฉพาะที่ครอบคลุมการบริหารจัดการขยะทั้งกระบวนการ การกำหนดให้พื้นที่กองขยะเป็นประเภทของโครงการและกิจการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นอกจากนี้ควรสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชนและประชาชนในการ

* Received July 18, 2021; Revised February 23, 2022; Accepted March 30, 2022

บริหารจัดการขยะ รวมถึงการสร้างโอกาสในชีวิตให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะได้มีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี
คำสำคัญ: ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม, ภาระทางสิ่งแวดล้อม, สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

Abstract

The purpose of this research paper was to explore the environmental burden and participation in decision-making for the right to a healthy environment of dweller in communities nearby the garbage dumps and to seek policy recommendations for environmental justice. This study was qualitative research methodology with case study. Total of 36 interviews were conducted with 30 dwellers in communities nearby the garbage dumps, namely Nong Khaem garbage dump community; On Nut garbage dump community; and Sai Mai garbage dump community, and 6 Bangkok Metropolitan Administration (BMA) officers. In addition, data and information were collected from BMA's policies, laws and regulations related to BMA's waste management. The study reveals that people in communities near suburban garbage dumps have to bear the environmental burden of garbage dumps. The garbage dump area is classified as a project and an activity that does not qualify for an environmental impact assessment report. Therefore, there is no need for a public participation process to contribute to the participation of the people involved. However, the city's waste management policy must consider to environmental affected people. There are specific laws that cover all processes of waste management. The garbage dump area project must require an environmental impact assessment and public participation process. In addition, participation should be created with the private sector and people in waste management including creating opportunities in life for dwellers in communities near garbage dumps to have the right to live in a healthy environment.
Keywords: Environmental Justice, Environmental Burden, Right to healthy environment

บทนำ

ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental justice) เป็นกระบวนทัศน์ที่เกิดขึ้นมาจากความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental injustice) จากการที่คนบางกลุ่มต้องเผชิญกับความเสี่ยงและอันตรายจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมยังเกิดขึ้นเมื่อปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มถูกปฏิเสธการเข้าถึงผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการถูกปฏิเสธการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งก็หมายถึงการถูกปฏิเสธการเข้าถึงความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม การศึกษาเรื่องความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับลำดับชั้นของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่อยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อคนบางกลุ่ม (Carder, E., 2010) ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมมีจุดเริ่มต้นจากความเคลื่อนไหวทางสังคมของชุมชนคนผิวสี ชุมชนคนอเมริกันดั้งเดิม และชุมชนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งไม่มีอำนาจในการต่อรองเพื่อแสวงหาความเป็นธรรมจากการผลักภาระการเผชิญกับมลพิษโดยหน่วยงานรัฐ ซึ่งมักมีชนชั้นกลาง ชนชั้นสูงผิวขาว และอิทธิพลของทุนอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจแบ่งสันปันส่วนภาระทางสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นธรรม โดยมีนักวิชาการและ นักกิจกรรมองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสิทธิพลเมืองเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนากระบวนทัศน์ขึ้นมา (ศักดิ์ณรงค์ มงคล, 2558) ปัจจุบันความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแบบใหม่ที่รัฐธรรมนูญของหลายประเทศให้การรับรอง รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งหมายความว่าประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี (Right to healthy environment) มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและมีการกระจายภาระทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ภูมิภาค อาชีพ รายได้ การศึกษา และวัฒนธรรม เป็นการให้ความสำคัญกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือชุมชนที่มีอำนาจต่อรองน้อย อันเนื่องมาจากการด้อยอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงสิทธิที่จะรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

ความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครมีวิวัฒนาการและการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดึงดูดผู้คนจำนวนมากให้เข้ามาอยู่อาศัยในเมือง จากข้อมูลของกองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร ประมาณการว่าในปีพ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรมากถึง 5,862,668 คน หากรวมประมาณการจำนวนประชากรในเขตปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่มีความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจของเมืองอีกจำนวน 5,455,318 คน จะมีประชากรรวม 11,317,986 คน (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2563) ทั้งกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อความต้องการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้นตามมา โดยเฉพาะในโลกของการแข่งขันทาง

ธุรกิจ ได้มีการนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้ในการกระตุ้นการบริโภคสินค้าและบริการ โดยการโฆษณาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ การแจกใบปลิวหรือของแถมของทดลองใช้ ทำให้ประชาชนได้เห็นสินค้าเกิดขึ้นใหม่ทุกวัน ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าของใหม่ คือของดี ส่วนขยะหมายถึง ของเก่า ล้าสมัย ของเหลือ ของเสีย ใช้การไม่ได้ ไม่สวย ผลที่ตามมาคือ ทำให้สินค้าหมดคุณค่าและกลายเป็นขยะในเวลาอันรวดเร็ว โดยสถานการณ์ขยะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจนในเขตที่มีประชากรหนาแน่น เขตที่มีศูนย์การค้า ตลาด ย่านธุรกิจ เมืองอุตสาหกรรม และเมืองท่องเที่ยว (หทัยรัตน์ เสียงดัง และชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา, 2550)

แม้ว่าศูนย์กลางเมืองและย่านธุรกิจการค้าจะเป็นแหล่งผลิตขยะและสิ่งเหลือใช้จำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันขยะก็ไม่เป็นที่ต้องการของศูนย์กลางเมือง ทั้งจากปัญหาในเรื่องมลพิษทางกายภาพและความสวยงาม ซึ่งอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมือง ขยะจึงกลายเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเมือง จากข้อมูลสถิติปริมาณมูลฝอยของกรุงเทพมหานครที่จัดเก็บตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564 กรุงเทพมหานครมีขยะมูลฝอยรวม 3,116,276.27 ตัน คิดเป็น 8,674.73 ตันต่อวัน (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2564) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยขยะทั้งหมดจะถูกลำเลียงไปกองรวมกันในพื้นที่ชานเมือง 3 พื้นที่ คือ กองขยะหนองแขม กองขยะอ่อนนุช และกองขยะสายไหม ก่อนจะนำไปฝังกลบในจังหวัดใกล้เคียง บางส่วนถูกนำไปเข้าโรงหมักเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และอีกส่วนหนึ่งถูกนำไปเข้าเตาเผาขยะ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่กรุงเทพมหานครนำมาใช้กำจัดขยะในปัจจุบัน เพื่อลดปัญหาเรื่องพื้นที่ฝังกลบ

การบริหารจัดการขยะโดยเลือกชานเมืองเป็นพื้นที่รองรับขยะจากเมือง นำไปสู่ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันเชิงพื้นที่ ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะ ซึ่งเป็นคนจนเมืองกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีอำนาจในการต่อรอง ต้องเสียสละแบกรับภาระทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกกำหนดอย่างไม่เป็นธรรม ขาดสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ภายใต้การจัดระเบียบของเมืองที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในพื้นที่เมือง ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวนำมาสู่ประเด็นความสนใจว่า อะไรทำให้คนในชุมชนใกล้กองขยะยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไปท่ามกลางมลพิษสิ่งแวดล้อมจากกองขยะ ทำไมคนในชุมชนใกล้กองขยะต้องกลายมาเป็นผู้รับภาระทางสิ่งแวดล้อมของเมืองอย่างไม่เป็นธรรม พวกเขารับรู้และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดีหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การค้นหาทางออกสำหรับการสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนใกล้กองขยะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงเงื่อนไขของการอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะท่ามกลางภาระทางสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

2. เพื่อค้นหาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีที่พยายามทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมโดยอาศัยการตีความหมาย (Interpretative understanding) ตามความหมายของผู้ถูกศึกษา ให้ความสำคัญกับการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนะการมองโลกของผู้ที่ถูกศึกษา รวมทั้งให้ความสนใจบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นๆ ผ่านมุมมองของแนวคิดและทฤษฎี โดยมีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

การเลือกพื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับเรื่องที่จะศึกษา สามารถให้ข้อมูลที่หลากหลายเอื้อต่อการวิเคราะห์ และนำไปสู่ความเข้าใจประเด็นการวิจัยอย่างดีที่สุด (ชาย โพธิสิตา, 2556) โดยยึดจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับแนวความคิด จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งพื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลที่ถูกเลือกมานั้นต้องมีคุณลักษณะบางประการที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า มีประเด็นและเรื่องราวที่สามารถสะท้อนแบบแผนร่วมกันของปรากฏการณ์ที่ศึกษาตามวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนใกล้กองขยะของกรุงเทพมหานคร 3 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนใกล้กองขยะหนองแขม ชุมชนใกล้กองขยะอ่อนนุช และชุมชนใกล้กองขยะสายไหม ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คนในชุมชนใกล้กองขยะทั้ง 3 พื้นที่ พื้นที่ละ 10 คน รวม 30 คน โดยเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร 6 คน ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากสำนักสิ่งแวดล้อม สำนักผังเมือง สำนักพัฒนาสังคม ศูนย์กำจัดมูลฝอยหนองแขม ศูนย์กำจัดมูลฝอยอ่อนนุช และศูนย์กำจัดมูลฝอยสายไหม รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 36 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ในคำถามเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของชุมชนใกล้กองขยะ ลักษณะอาชีพ ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน สภาพแวดล้อม และภาระทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ ตลอดจนการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงการสังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน อารมณ์ของผู้ให้ข้อมูลเมื่อบอกเล่าถึง

เรื่องราวต่างๆ รวมถึงภาษาพูดและพฤติกรรมต่างๆ ในระหว่างการให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary research) ได้แก่ นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร ซึ่งทั้งหมดเป็นเอกสารทางราชการในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลังจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมาจัดประเภทและดูความสอดคล้องของข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการควบคู่ไปกับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มตามประเด็นของการศึกษา เช่น สาเหตุของการเข้ามาอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะ อาชีพ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ เงื่อนไขในการตัดสินใจอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะ ท่ามกลางภาระทางสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นข้อมูลจะถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด เพื่อทำความเข้าใจและแสดงข้อมูลที่ผ่านการตีความและตรวจสอบว่าคำอธิบายที่เกิดขึ้นเป็นไปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทั้งในส่วนของคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครจะถูกวิเคราะห์แยกตามพื้นที่ก่อนจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารนโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเอกสารที่เผยแพร่อย่างเป็นทางการจากหน่วยงานของรัฐ โดยข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดจะถูกนำมาวิเคราะห์ตามประเภทของเอกสาร เพื่อหาความเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากเอกสารจะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง โดยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยจะถูกนำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนของชุมชนใกล้กองขยะทั้ง 3 พื้นที่ เพื่อค้นหาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่มาจากความต้องการของคนในชุมชน หลังจากนั้นผลการวิจัยจะถูกนำเสนอผ่านเวทีเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป จนนำมาสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะจากมุมมองที่หลากหลาย

ผลการวิจัย

1. เงื่อนไขของการอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะท่ามกลางภาระทางสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.1 เงื่อนไขของการอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะท่ามกลางภาระทางสิ่งแวดล้อม

ในยุคเริ่มต้นคนในชุมชนใกล้กองขยะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากกองขยะได้ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนระหว่างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและภาระทางสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านให้ความหมายกับขยะว่าเป็นทรัพยากรที่สามารถเปลี่ยนเป็นรายได้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองโดยไม่เป็นภาระกับรัฐ เป็นความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนระหว่างภาระทางสิ่งแวดล้อมกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระดับที่พอรับได้ หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการขยะ โดยกองขยะกลายเป็นสัมปทานของบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 รวมถึงพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการเก็บขนหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตอำนาจของกรุงเทพมหานคร โดยอาจดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรกรุงเทพมหานครอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการแทน หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขนหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยได้ (ยกเว้นการจัดการของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน) ภายใต้การควบคุมดูแลของกรุงเทพมหานคร

เมื่อกองขยะกลายเป็นสัมปทานของบริษัทเอกชน ไม่ใช่ทรัพยากรที่คนในชุมชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป ทำให้คนในชุมชนใกล้กองขยะส่วนหนึ่งต้องกลายเป็นแรงงานรับจ้างให้กับทุนที่เป็นเจ้าของสัมปทานกองขยะ บางส่วนเป็นลูกจ้างให้กับหน่วยงานของรัฐ และประกอบอาชีพบริการอื่นๆ ในชุมชน เช่น ค้าขาย ร้านเสริมสวย และขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง ในขณะที่บางส่วนออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่กองขยะ แต่ยังคงอาศัยพักผ่อนหลับนอนในชุมชนใกล้พื้นที่กองขยะด้วยเงื่อนไขที่หลากหลาย เช่น ค่าเช่าราคาถูก อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานาน มีญาติอาศัยอยู่ในชุมชน และเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวก่อนขยับขยายไปอยู่ที่อื่นที่ดีกว่า คนในชุมชนใกล้กองขยะจึงยังคงเป็นผู้รับภาระทางสิ่งแวดล้อมต่อไป ในขณะที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากกองขยะลดน้อยลงด้วยนโยบายการบริหารจัดการขยะของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาระทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของคนชุมชนใกล้กองขยะ คือ ภาระมลพิษทางอากาศที่เกิดจากปัญหาเรื่องกลิ่นจากกองขยะ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ความเปียกชื้นจากน้ำฝน

ทำให้กองขยะส่งกลิ่นเหม็นรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันเมืองประสบปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นและขาดแคลนพื้นที่ฝังกลบ จึงมีการนำเทคโนโลยีเตาเผาขยะเข้ามาใช้กำจัดขยะในพื้นที่กองขยะหนองแขมและพื้นที่กองขยะอ่อนนุช ส่งผลให้คนที่อาศัยอยู่ใกล้กองขยะทั้งสองพื้นที่มีความเสี่ยงต่อการรับภาระทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากกองขยะเดิมและเตาเผาขยะที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ หากไม่มีการบริหารจัดการเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความสูงของปล่องควันจากเตาเผาขยะอาจสร้างปัญหามลพิษทางอากาศในรัศมีที่กว้างกว่าพื้นที่กองขยะ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากโรคระบบทางเดินหายใจและโรคผิวหนัง

1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และเป็นสิทธิด้านหนึ่งในหลักการของสิทธิมนุษยชน (Human rights) ซึ่งถูกกำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 41 มีสาระสำคัญ คือ บุคคลและชุมชนมีสิทธิที่จะรับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ รวมถึงสามารถร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบ หากมีการกระทำหรือ ละเว้นการกระทำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมาตรา 43 มีสาระสำคัญ คือ บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการกิจกรรมที่กระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน โดยหน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญก็กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ในมาตรา 58 มีสาระสำคัญ คือ การดำเนินกิจการใดของรัฐหรือการที่รัฐอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการแทนรัฐ ถ้ากิจการนั้นส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนหรือชุมชนอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน รวมถึงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบก่อน โดยบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการ

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ได้พูดถึงความหมายของสิ่งแวดล้อม คุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยขยะถือเป็นของเสียที่เป็นมลพิษและทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง ปนเปื้อน และเสื่อมโทรมจนกลายเป็นภาวะมลพิษ พื้นที่กองขยะและเตาเผาขยะจึงถือเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ทำให้เกิดการปนเปื้อนของมลสารทั้งในสภาพน้ำเสียและอากาศเสีย ซึ่งมีผลทำให้ค่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เปลี่ยนแปลงไป จนอาจทำให้สิ่งแวดล้อมมีสภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากความหมายดังกล่าว พื้นที่รอบกองขยะ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทั้งทางอากาศและทางน้ำ จึงเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ จำเป็นต้องมีมาตรฐานควบคุมมลพิษ หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติดังกล่าว พื้นที่กองขยะและเตาเผาขยะจัดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จำเป็นต้องมีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment, EIA) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดคุณลักษณะของโครงการและกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าพื้นที่กองขยะเป็นประเภทโครงการและกิจการที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องจัดทำรายการงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการรับฟังความความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ประกอบกับในระยะแรกคนที่เข้ามาอาศัยในชุมชนใกล้กองขยะไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในฐานะของผู้ที่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่เข้ามาด้วยเหตุผลในเรื่องของการหารายได้เพื่อยังชีพ เมื่อกองขยะกลายเป็นทรัพยากรที่สร้างรายได้ให้กับพวกเขาในการดำรงชีวิตในเมือง พวกเขาจึงตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่กับกองขยะต่อไปท่ามกลางภาระทางสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในกรณีของพื้นที่กองขยะกับเตาเผาขยะมีความแตกต่างกัน โดยเตาเผาขยะเป็นโครงการที่ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีการก่อสร้างเตาเผาขยะทั่วไปและเตาเผาขยะติดเชื้อในพื้นที่ศูนย์กำจัดมูลฝอย 2 แห่ง คือ ศูนย์กำจัดมูลฝอยหนองแขมและศูนย์กำจัด มูลฝอยอ่อนนุช ซึ่งมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย โดยคนในชุมชนใกล้กองขยะหนองแขมบางส่วนเคยยื่นเรื่องร้องเรียนเพื่อคัดค้านการก่อสร้างเตาเผาขยะ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อรองกับรัฐเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการขยะที่เปลี่ยนแปลงไป

2.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะ

2.1 ด้านนโยบายและกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะ

1) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะที่คำนึงถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการขยะ โดยต้องมีการสื่อสารให้สังคมรับรู้ผ่านกลไกของรัฐและสื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงปัญหาขยะและกระบวนการในการบริหารจัดการขยะที่รัฐเลือกใช้ ซึ่งอาจทำให้คนบางกลุ่มต้องรับภาระทางสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม

2) กำหนดให้มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการขยะหรือการจัดการกากของเสีย โดยคณะกรรมการระดับชาติมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย

ในภาพรวมและคณะกรรมการในระดับท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายในระดับชาติ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นและชุมชนสามารถค้นหาแนวทางการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเองได้ โดยกฎหมายควรมีลักษณะครอบคลุมการบริหารจัดการขยะทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การรวบรวม การจัดเก็บ การขนส่ง การกำจัด และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกำจัด

3) กำหนดให้กองขยะและเตาเผาขยะเป็นประเภทของโครงการและกิจการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนการพิจารณาเลือกพื้นที่เพื่อใช้ในการจัดการขยะหรือกากของเสีย โดยนำมาตรการต่างๆ ที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาเป็นแนวทางวางแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการกำหนดให้มีพื้นที่กันชน (Buffer zone) สำหรับพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกองขยะหรือเตาเผาขยะ เพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนในบริเวณใกล้เคียง

2.2 ด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ

รัฐจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ทบทวนอำนาจและบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้สอดรับกับนโยบายและกฎหมายที่แก้ไขปรับปรุง (ตามที่ระบุใน ข้อ 2.1) โดยส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขยายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น การลดขั้นตอนการทำงานในระดับปฏิบัติที่ซ้ำซ้อน และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงาน

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการบริหารจัดการขยะ

การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรในการสนับสนุนการทำงานของรัฐและการจัดการขยะของชุมชน ทั้งในด้านของเทคโนโลยี การรวบรวม การจัดเก็บ และการให้ความรู้กับประชาชน นอกจากนี้รัฐจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากแรงงานนอกระบบในการบริหารจัดการขยะ โดยการทำให้คนที่มีอาชีพเก็บขยะขายเป็นแรงงานในระบบที่ได้รับการรับการคุ้มครองและมีสิทธิเข้าถึงสวัสดิการจากรัฐ เพื่อสร้างโอกาสในชีวิตของคนเมืองอย่างเท่าเทียม ในขณะเดียวกันรัฐก็สามารถลดภาระการบริหารจัดการขยะของเมืองจากปริมาณขยะที่ลดลง

2.4 ด้านการสร้างโอกาสในชีวิตให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะ

การสร้างโอกาสในชีวิต (Life chances) ให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะ เพื่อให้มีสิทธิที่จะอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยเริ่มจากการสำรวจคนในชุมชนใกล้กองขยะเพื่อจำแนกออกเป็น

กลุ่มตามเงื่อนไขของการพักอาศัยในชุมชนใกล้กองขยะที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่ยังพักอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้กองขยะแต่ไม่ได้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับขยะและมีความประสงค์จะย้ายออกไปอยู่พื้นที่อื่น โดยรัฐอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเช่าที่ดินรัฐ หรือการเช่าที่ดินผ่านระบบสหกรณ์ เพื่อลดจำนวนคนในชุมชนใกล้กองขยะ

อภิปรายผล

ชุมชนใกล้กองขยะเป็นชุมชนที่ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีในเมือง กลายเป็นกลุ่มคนที่ต้องรับภาระทางสิ่งแวดล้อมจากกองขยะและเตาเผาขยะของเมือง ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการของความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมที่พยายามเปิดเผยให้เห็นถึงการป้องกันอันตรายจากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ ซึ่งนำมาสู่คำถามเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมและอำนาจทางการเมืองว่า “ใครควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น” (Bullard, R., 2008) อย่างไรก็ตามการกระจายภาระทางสิ่งแวดล้อม ยังไม่ใช่การแสดงออกถึงความยุติธรรมในเชิงปฏิบัติ แม้ว่าการกระจายภาระจะเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ต้องผูกโยงกับการรับรู้ (Recognition) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) (Schlosberg, D., 2004) สอดคล้องกับความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏในปฏิญญาริโอเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม (Public participation) และถูกรองรับในอนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมสาธารณะในการตัดสินใจ (ศุทธินี ใจคำ, 2561) สำหรับประเทศไทย พื้นที่กองขยะไม่จัดเป็นประเภทของโครงการหรือกิจการที่ต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 จึงไม่เข้าข่ายต้องศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนตามกฎหมาย แต่การศึกษาถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชนใกล้กองขยะก็เป็นสิ่งที่จำเป็นในมิติของศีลธรรม โดยอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ควรทำให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งต้องได้รับอันตรายจากภาระทางสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเสนอมาตรการในการแก้ไขเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้ โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ซึ่งเป็นสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และในขณะเดียวกันก็เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

จากการดำเนินกิจการของรัฐ ทั้งในกรณีที่รัฐดำเนินการเองและรัฐอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการแทน

ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมจึงหมายถึงประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ชาติกำเนิด หรือรายได้ โดยมีการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และนโยบายอย่างเป็นธรรม ต้องไม่มีประชาชนกลุ่มใด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ หรือกลุ่มทางเศรษฐกิจสังคม ต้องทนรับผลกระทบด้านลบของสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากอุตสาหกรรม เมือง พาณิชยกรรม หรือการดำเนินการของรัฐในนโยบายหรือโครงการที่เกี่ยวกับรัฐ ท้องถิ่น และกลุ่มชน (Bullard, R. and Johnson, G., 2000) ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดที่เกิดจากการใช้นโยบาย กฎหมาย และการบริหารจัดการของกลุ่มคนที่มีอำนาจมากที่กระทำต่อกลุ่มคนที่มีอำนาจน้อย ทำให้ได้รับผลกระทบหรือรับภาระทางสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม การค้นหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับคนที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการขยะของเมือง โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการบริหารจัดการขยะผ่านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และด้านผังเมือง ในอนาคตประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะที่ครอบคลุมการบริหารจัดการขยะทั้งกระบวนการและต้องคำนึงถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการบริหารจัดการขยะ โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีขยะปริมาณมากและมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น การกำหนดพื้นที่รองรับขยะและพื้นที่กำจัดขยะจำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นการรับรองสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชนและชุมชนตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในเมืองสำคัญๆของประเทศบราซิล ซึ่งประสบความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมกับแรงงานนอกระบบในการบริหารจัดการขยะ และความสำเร็จจากความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนในโครงการแยกขยะ รวมถึงการกำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมากขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐและสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของภาคประชาชนในภาระด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะ

องค์ความรู้ใหม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิของประชาชนและหน้าที่ของรัฐในด้านสิ่งแวดล้อม โดยรัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายและกฎหมายเพื่อใช้ในการบริหารจัดการขยะของเมืองและต้องหลีกเลี่ยงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชน ซึ่งหากนโยบายและกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันทำให้คนในชุมชนใกล้กอง

ขยะได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการบริหารจัดการขยะของเมือง จนนำมาสู่ปัญหาความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้และต่อรองเพื่อสร้างข้อเสนอใหม่ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายและกฎหมายที่สร้างความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีการกระจายภาระทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ และเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนในมิติของสิ่งแวดล้อม เมื่อนโยบายหรือกฎหมายที่ใช้กำกับควบคุมสร้างความไม่ยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนบางกลุ่ม ประชาชนและชุมชนก็มีสิทธิที่จะรับรู้และต่อรองเพื่อสร้างนโยบายและกฎหมายขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการของจัดระเบียบทางสังคมที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นพลวัต

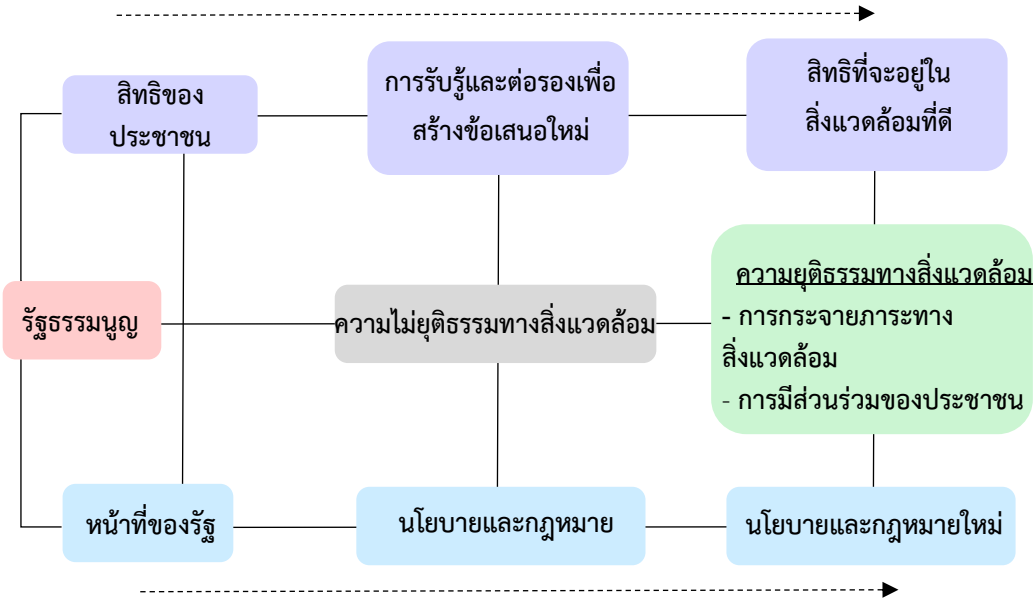

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนในมิติของสิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุมชนใกล้กองขยะชานเมืองในยุคเริ่มต้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนระหว่างเงื่อนไขในเชิงเศรษฐกิจกับภาระทางสิ่งแวดล้อม ต่อมาเมื่อพื้นที่กองขยะกลายเป็นสัมปทานของบริษัทเอกชน คนในชุมชนใกล้กองขยะจึงถูกกันออกมาจากการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรขยะ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ควบคุมและครอบครองปัจจัยการผลิตมาเป็นแรงงานรับจ้างให้กับทุนเอกชน ในขณะที่ยังคงรับภาระทางสิ่งแวดล้อมเช่นเดิม

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเตาเผาขยะเข้ามาใช้ในการกำจัดขยะ หากไม่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพก็จะทำให้คนในชุมชนใกล้กองขยะต้องรับภาระทางสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากพื้นที่กองขยะเดิมและเตาเผาขยะที่เกิดขึ้นใหม่ โดยเตาเผาขยะเป็นโครงการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่กองขยะที่จัดเป็นประเภทของโครงการและกิจการที่ไม่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 จึงไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนและชุมชน รวมถึงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนและชุมชน โดยการบริหารจัดการขยะของเมืองจำเป็นต้องมีนโยบายที่คำนึงถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการขยะที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การรวบรวม การจัดเก็บ การขนส่ง การกำจัด และผลกระทบที่เกิดจากการกำจัด โดยต้องกำหนดให้กองขยะและเตาเผาขยะเป็นประเภทของโครงการและกิจการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน รวมถึงการกำหนดให้พื้นที่กองขยะและเตาเผาขยะมีพื้นที่กันชนเพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนโดยรอบ นอกจากนี้ควรสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรภาคเอกชนและประชาชนในการบริหารจัดการขยะ เพื่อลดภาระของรัฐและทำให้ขยะเป็นต้นทุนภาระทางสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในขณะเดียวกันรัฐจำเป็นต้องสร้างโอกาสในชีวิตให้กับคนในชุมชนใกล้กองขยะได้มีสิทธิที่จะเลือกอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี ผ่านโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ในรูปแบบของความสมัครใจ การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาระทางสิ่งแวดล้อมของคนที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ฝังกลบขยะของเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ต้องกลายเป็นผู้รับภาระทางสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับคนในชุมชนใกล้กองขยะชานเมือง หากแต่เป็นคนที่อยู่ห่างไกลกว่าและอาจไม่ได้รับประโยชน์ใดๆจากเมืองศูนย์กลาง แต่ต้องเป็นผู้รับภาระทางสิ่งแวดล้อมจากขยะของเมืองศูนย์กลาง นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยถึงเนื้อหาสาระและกระบวนการทางกฎหมายทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เนื่องจากกฎหมายเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำกับควบคุมและจัดระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน และต้องไม่ทำให้คนใดหรือกลุ่มใดต้องรับภาระทางสิ่งแวดล้อมเพียงลำพัง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2561 และข้อมูลจากโครงการความเหลื่อมล้ำทางสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนกองขยะ จากการจัดการสิ่งแวดล้อมขยะของเมืองศูนย์กลาง

เอกสารอ้างอิง

ชาย โพธิสิตา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง จำกัด.

ศักดิ์ณรงค์ มงคล. (2558). ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม. วารสารพัฒนาสังคม, 17(2), 87-112.

ศุทธินี ใจคำ. (2561). พหุลักษณ์ของความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม: ภาพสะท้อนจากคดีสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับคนชายขอบ. ใน การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป/เปลี่ยนผ่าน/ปฏิสังขรณ์” (หน้า 97-117). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2563). สถิติกรุงเทพมหานคร 2563. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2565 จาก https://webportal.bangkok.go.th/sed

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). สถิติปริมาณมูลฝอย ประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2565 จาก http://www. bangkok.go.th/environmentbma/page/sub/7405

หทัยรัตน์ เสียงดัง และชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา. (2550). ความเป็นเมืองและขยะ. ใน ประชากรและสังคม 2550: นคราภิวัตน์และวิถีชีวิตเมือง. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

Bullard, R. (2008). Environmental Justice in the 21st Century. Retrieved March 11, 2021, from https://uwosh.edu/sirt/wp-content/uploads/sites/86/2017/08/Bullard_Environmental-Justice-in-the-21st-Century.pdf

Bullard, R. and Johnson, G. (2000). Environmental Justice: Grassroots Activism and its Impact on Public Policy Decision Making. Journal of Social Issues, 56(3), 555-578.

Carder, E. (2010). The American Environmental Justice Movement. Retrieved March 11, 2021, from https://iep. utm.edu/enviro-j/

Schlosberg, D. (2004). Reconceiving Environmental Justice: Global Movements and Political Theories. In Environmental Politics. 13(3), 517-540.

การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม*

EVALUATION OF HYGIENE STANDARDS OF COMMUNITY-BASED TOURISM ENTERPRISES IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

จิราภรณ์ บุญยิ่ง
Jiraporn Boonying
พนิดา นิลอรุณ
Panida Ninaron
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
E-mail: jiraporn.bo@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากผู้ประกอบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม และผู้ปฏิบัติการในสถานประกอบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 20 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.75 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.0 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 52.50 ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.0 อาชีพผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 35.50 มีรายได้ต่อเดือนที่ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.50 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการจำกัดจำนวนผู้รับบริการ จัดพื้นที่รอคิว และต้องมีระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1 เมตร เป็นลำดับแรก คิดเป็นร้อยละ 96.50 รองลงมา โดยอนุญาตให้เฉพาะ

* Received October 28, 2021; Revised February 20, 2022; Accepted April 2, 2022

ผู้รับบริการที่สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเข้าใช้บริการเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 93.75 และจัดให้มีทางเข้า-ออกทางเดียว สำหรับผู้รับบริการ คิดเป็นร้อยละ 92.50 3) การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน มีค่าอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัย, วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน, สมุทรสงคราม

Abstract

The purpose of this research paper was to study the hygiene behavior of Community -based tourism (CBT) enterprises and the evaluation of hygiene standards of CBT enterprises in Samut Songkhram Province. This research was conducted using a mixed research methodology. It consists of quantitative research and qualitative research. The research tool was a questionnaire. and interview form. The sample group used in this research study obtained from tourism operators, community-based tourism enterprise entrepreneurs in Samut Songkhram Province and operators in community enterprise tourism establishments and stakeholders were 400 people and in-depth interviews from 20 community-based tourism enterprises in Samut Songkhram Province. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Analysis using packaged programs. The results showed that 1) The behavior of the respondent mostly female accounted for 53.75%, aged between 41-50 years representing 40.0%, marital status representing 52.50%, educational level at the bachelor's degree level accounted for 69.0%, entrepreneurial career accounted for 35.50% with monthly income of 20,001 - 30,000 baht or 48.50%. 2) The level of opinion about the hygiene of Community -based tourism (CBT) enterprises. It was found that overall level, was at the highest level. There is a limit on the number of service recipients. arrange waiting area and must have a distance between people of at least 1 meter first, accounting for 96.50%, followed by allowing only service recipients who wear cloth masks or hygienic masks to use the service only accounted for 93.75% and provide a one-way entrance and exit for service recipients accounted for 92.50%. 3) Evaluation of hygiene standards of community-based tourism enterprises In Samut Songkhram Province. This value is a high level.

Keyword: Evaluation of Hygiene Standards, Community-Based Tourism Enterprises, Samut Songkhram

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกันในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า “Community-based Tourism : CBT” การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมี“ชุมชน” เป็นส่วนประกอบสำคัญ (วีระพล ทองมา, 2560)

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) ถือเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน ด้วยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ GDP ของทั้งปี 2560 ส่วนหนึ่งมาจากกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวคิดเป็นจำนวนเงินได้กว่า2,754 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาซึ่งนับเป็นแหล่งรายได้อันดับดับต้นของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยกิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวของไทย การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนให้เป็นต้นแบบชุมชนนำร่องในการวางแผน การจัดการและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชุมชน การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้ด้วยตนเอง (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

มาตรฐาน SHA (Amazing Thailand Safety and Health Administration) เป็นมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เพื่อนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวเป็นโครงการความร่วมมือของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรค กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมโรค ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รับประสบการณ์ที่ดี มีความสุข และมั่นใจในความปลอดภัยด้านสุขอนามัยจากสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยนำมาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขผนวกกับมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบการ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัส COVID-19 และยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของไทย ซึ่งมีสภา สมาพันธ์ และสมาคมต่างๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นผู้ดำเนินการตรวจประเมิน Checklist พร้อมรับรองผลการปรับปรุงสถานประกอบการตามมาตรฐาน SHA โดยแบ่งเป็น 10 ประเภทกิจกรรม ได้แก่ ประเภทภัตตาคาร/ร้านอาหาร ประเภทโรงแรม/ที่พักและสถานที่จัดประชุม ประเภทนันทนาการและสถานที่ท่องเที่ยว ประเภทยานพาหนะ ประเภทบริษัทนำเที่ยว ประเภทสุขภาพและความงาม ประเภทห้างสรรพสินค้าและศูนย์การค้า ประเภทกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว ประเภทโรงละคร โรงมหรสพและการจัดกิจกรรม และประเภทร้านค้าของที่ระลึกและร้านค้าอื่นๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) จังหวัดสมุทรสงครามในปี 2562 มีจำนวนสถานที่พัก, โรงแรม, เกสเฮาส์ และโฮมสเตย์ที่จดทะเบียนในจังหวัด จำนวน 178 แห่ง (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2563) เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิม มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายและยังใกล้กรุงเทพมหานคร ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงครามจึงได้รับความสนใจจากท่องเที่ยว

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของมาตรฐานด้านสุขอนามัยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนแบบพำนักระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยในจังหวัดสมุทรสงคราม ภายใต้มาตรฐานSHA เพื่อรองรับการท่องเที่ยวยุคปกติใหม่ และให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการที่ได้รับและกลับมาใช้บริการอีก ซึ่งประเทศไทยมีมาตรฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทยให้เป็นที่ประทับใจและเป็น World Class Destination โดยผลการประเมินมาตรฐานจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสุขอนามัย ภายใต้มาตรฐานSHA เพื่อการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวที่ต้องการเตรียมพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยวยุคปกติใหม่ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามารถในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาศัยอยู่ในชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสียในวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ ผู้ที่พักอาศัยในชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน บุคลากรท้องถิ่นของภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือกลุ่มตัวอย่างหาได้จากตารางของ Taro Yamane จำนวน 400 ราย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน พนักงานผู้ประกอบการ บุคลากรท้องถิ่นของภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และเจาะจงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดัดแปลงมาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนและผู้เชี่ยวชาญการประเมินมาตรฐานสุขอนามัยตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ดังนี้

การใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน จำนวน 6 ข้อ โดยข้อคำถามใช้มาตรวัดระดับบัญญัติ (Norminal scale) และมาตรเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลพฤติกรรมเกี่ยวกับด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 10 ข้อ โดยข้อคำถามใช้มาตรวัดระดับบัญญัติ (Norminal scale) และมาตรเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ด้าน รวมจำนวน 30 ข้อ โดยลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า (Rating scale) คำตอบของแบบสอบถามการวิจัยมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน และระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเป็นลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open questionnaire) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory Approached) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งในทุกขั้นตอนจะดำเนินอย่างต่อเนื่องจนข้อมูลอิ่มตัว (Creswell, J. W., 2013) นักวิจัยจึงต้องมีความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) ต่อการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ และทฤษฎีต่อปรากฏการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ของการท่องเที่ยวที่พักชุมชน คำถามกึ่งโครงสร้างและคำถามปลายเปิด แนวคิดแบบแผนความกลัว (Health Belief Model) ทฤษฎีแรงจูงใจความปลอดภัยด้านสุขภาพ (Health Motivation) แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ความปลอดภัยด้านสุขอนามัยที่พักชุมชนมาตรฐาน SHA ประเภทสถานประกอบการโรงแรม ที่พักและห้องประชุม เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในหลากหลายมิติอย่างลุ่มลึกรอบด้าน และได้บันทึกเสียง (โทรศัพท์มือถือ iPhone) จดบันทึกในการเก็บข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลช่วยลดความผิดพลาดในการตีความเพื่อนามาสร้างทฤษฎี (Theory Generation) (Vidich, A. J., & Lyman, S. M., 2000) ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ บุคคล เวลา และสถานที่ และการตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันเพื่อความแน่ชัดของข้อมูลที่ได้รับ จนกระทั่งข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลง เรียกว่า ถึงจุดอิ่มตัว และได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

2. การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objecti Congruence) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งมีค่า 0.50 ขึ้นไป 07 จึงจะถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถนำมาใช้เป็นข้อคำถามได้ จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970)

โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ0.94หากพิจารณารายด้านมีค่าอยู่ระหว่าง0.843-0.961 ซึ่งมีค่าเท่ากับ0.7 ขึ้นไป จึงจะถือว่ายอมรับได้ (Hair J.F. et al., 2006)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การถอดเสียงที่บันทึกจากการสัมภาษณ์จากโทรศัพท์มือถือ ออกมาในรูปข้อความโดยการบันทึกไฟล์ลงในคอมพิวเตอร์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำข้อมูลมาแยกเป็นหมวดและหมวดย่อย 2) การกำหนดปรากฏการณ์หลักจากหมวดใดหมวดหนึ่งและพิจารณาความสัมพันธ์ 3) การจัดหมวดหมู่ต่างๆ และนำมาอธิบายปรากฏการณ์ และ 4) นำเสนอทฤษฎีในรูปข้อความเพื่ออธิบายปรากฏการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หาข้อมูลโดยการหาค่าความถี่(Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการ

2. วิเคราะห์หาข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการหาระดับความสำคัญด้านสุขอนามัยผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานประกอบการ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการ/นักท่องเที่ยว ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

3. การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 4 ด้าน (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2563) ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 และรองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 185 คิดเป็นร้อยละ 46.25 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00

รองลงมาคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 มีอาชีพหลักคือผู้ประกอบการ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และรองลงมาได้แก่ พนักงานผู้ประกอบการ จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 ประกอบอาชีพประจำหน่วยงานเอกชน จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 และอาชีพประจำหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดคือกลุ่มผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 รองลงมาได้แก่ กลุ่มผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001–20,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75 กลุ่มผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.75 และกลุ่มผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 สถานภาพที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มคนที่สมรสจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 รองลงมาเป็นผู้มีสถานภาพโสด จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 สถานภาพคู่ชีวิต จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 และอื่นๆ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

ส่วนที่ 2 การศึกษาข้อมูลพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการวิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการ พบว่า มีการจำกัดจำนวนผู้รับบริการ จัดพื้นที่รอคิว และต้องมีระยะห่างระหว่างบุคคล อย่างน้อย 1 เมตร เป็นลำดับแรก มีจำนวน 386 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 และเรียงลำดับต่อไป โดยอนุญาตให้เฉพาะผู้รับบริการที่สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเข้าใช้บริการเท่านั้น มีจำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 จัดให้มีทางเข้า-ออกทางเดียว สำหรับผู้รับบริการ มีจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 92.50 มีการควบคุมสุขอนามัยและการป้องกันการแพร่เชื้อในพื้นที่โซนให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม มีจำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.75 จัดให้มีที่ล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือ ไว้บริการ มีจำนวน 364 คน คิดเป็นร้อยละ 91.00 เพิ่มความถี่ในการทำความสะอาด โดยเฉพาะจุดสัมผัสร่วม อย่างน้อยทุก 2 ชั่วโมง เช่น ที่จับประตู ห้องน้ำ เป็นต้น มีจำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 88.75 จัดให้มีการระบายอากาศที่เพียงพอ ติดตั้งและดูแลระบบการหมุนเวียนและการระบายอากาศภายในร้าน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อ มีจำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 จัดพื้นที่ในการลงทะเบียน ของผู้รับบริการทุกครั้ง มีจำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 81.00 มีบริการชำระเงินที่ปลอดภัย เพื่อลดปริมาณการพูดคุย สัมผัส จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 และ นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ทดแทนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

ส่วนที่ 3 การศึกษาข้อมูลการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ

ผลการวิจัยการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ พบว่า มีการกำหนดให้มีจุดเข้า-ออก ที่ชัดเจนตามความเหมาะสมของพื้นที่และให้มีระบบการคัดกรองพนักงาน เจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยว พร้อมทำสัญลักษณ์ให้กับผู้ที่ผ่านการคัดกรอง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.56 และ 4.54 กับค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) เท่ากับ 0.24 และ 0.23 เป็นระดับมากที่สุด (ดังแสดงตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) ของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน (n=400)

ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ความหมาย
1. กำหนดให้มีจุดเข้า-ออก ที่ชัดเจนตามความเหมาะสมของพื้นที่	4.56	0.24	มากที่สุด
2. ให้มีระบบการคัดกรองพนักงาน เจ้าหน้าที่ และนักท่องเที่ยว พร้อมทำสัญลักษณ์ ให้กับผู้ที่ผ่านการคัดกรอง	4.54	0.23	มากที่สุด
3. จัดให้มีที่ล้างมือพร้อมสบู่หรืออุปกรณ์ฆ่าเชื้ออย่างเพียงพอตลอดเวลาที่ให้บริการ	4.46	0.23	มาก
4. กำหนดให้นักท่องเที่ยวทุกคนสรวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัยและล้างมือ	4.46	0.23	มาก
5. จัดให้มีการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ตามความเหมาะสมของสถานที่	4.31	0.22	มาก
6. จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี มีอัตราการหมุนเวียนของอากาศ	3.49	0.17	ปานกลาง
7. จัดให้มีการทำความสะอาดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยว (อย่างน้อยทุก 2 ชั่วโมง)	3.59	0.17	มาก
8 กำหนดแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	4.11	0.20	มาก
รวม	**4.19**	**0.21**	**มาก**

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.19 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.21 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

3.2 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ

ผลการวิจัยการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ พบว่ามีการให้พนักงานสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเป็นลำดับแรก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(*S.D.*) เท่ากับ 0.26 ในระดับมากที่สุด (ดังแสดงตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) ของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ (n=400)

ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ	**ระดับความคิดเห็น**		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.**	**ความหมาย**
1.พนักงานต้องผ่านการคัดกรองโดยวัดอุณหภูมิ ณ จุดเข้า-ออก	4.56	0.24	มากที่สุด
2.ให้พนักงานสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย และจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันตนเองทุกครั้ง	4.81	0.26	มากที่สุด
3.กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ ดูแลรักษาสุขอนามัยส่วนตัว โดยหมั่นล้างมือด้วยสบู่และน้ำ หรือเจลแอลกอฮอล์ ให้สะอาดอยู่เสมอ	4.77	0.25	มากที่สุด
4.พนักงานหากมีอาการป่วยให้หยุดงานและรีบไปโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้	4.63	0.24	มากที่สุด
5.ให้เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ในการปฏิบัติหน้าที่กับนักท่องเที่ยว และพนักงานด้วยกัน	4.67	0.24	มากที่สุด
รวม	**4.69**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของพนักงานผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.69 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.25 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว พบว่า มีการล้างมือด้วยสบู่และน้ำหรือเจลแอลกอฮอล์ ให้สะอาดอยู่เสมอ ก่อนเข้าและออกจากสถานที่ เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ทั้งบนบกและในน้ำ และระมัดระวังการทิ้งสิ่งปนเปื้อนน้ำมูก น้ำลาย และควรทิ้งในภาชนะ หรือสถานที่ ที่จัดเตรียมไว้

ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.57 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) เท่ากับ 0.24 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด (ดังแสดงตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) ของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว (n=400)

ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ความหมาย
1.สังเกตอาการตนเองอย่างสม่ำเสมอ หากมีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก หรือเหนื่อยหอบควรงดใช้บริการและไปพบแพทย์ทันที	4.47	0.23	มาก
2. สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาขณะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ	4.49	0.23	มาก
3. ล้างมือด้วยสบู่และน้ำหรือเจลแอลกอฮอล์ ให้สะอาดอยู่เสมอก่อนเข้าและออกจากสถานที่	4.57	0.24	มากที่สุด
4. เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ทั้งบนบกและในน้ำ	4.53	0.23	มากที่สุด
5. กรณีเป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ ควรหลีกเลี่ยง ช่วงเวลาและสถานที่ ที่มีคนจำนวนมาก	4.43	0.22	มาก
6. ระมัดระวังการทิ้งสิ่งปนเปื้อนน้ำมูก น้ำลาย และควรทิ้งในภาชนะหรือสถานที่ ที่จัดเตรียมไว้	4.51	0.23	มากที่สุด
7. ควรชำระเงินค่าบริการผ่านระบบออนไลน์ (E-Payment) หรือ QR Code ผ่านแอปพลิเคชัน หากชำระด้วยเงินสดต้องไม่สัมผัสมือโดยตรง	4.37	0.22	มาก
8. ปฏิบัติตามมาตรการของสถานที่อย่างเคร่งครัด	4.38	0.22	มาก
รวม	**4.47**	**0.23**	**มาก**

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.23 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

3.4 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีการจัดให้มีจุดล้างมือพร้อมสบู่หรือน้ำยาล้างมือไว้บริการอย่างเพียงพอ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) เท่ากับ 0.23 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก (ดังแสดงตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) ของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว (n=400)

ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ความหมาย
1.ให้นักท่องเที่ยวทำแบบประเมินความเสี่ยง หากพบว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงให้ปฏิบัติ ตามขั้นตอนของสาธารณสุขโดยเคร่งครัด	4.26	0.21	มาก
2. สังเกตอาการของพนักงาน/นักท่องเที่ยว อย่างสม่ำเสมอ หากมีไข้ ไอ จามมีน้ำมูกหรือเหนื่อยหอบ ควรงดใช้บริการและไปพบแพทย์ทันที	4.41	0.22	มาก
3. จัดให้มีจุดล้างมือพร้อมสบู่ หรือน้ำยาล้างมือไว้บริการอย่างเพียงพอ	4.50	0.23	มากที่สุด
4. ทำความสะอาดอุปกรณ์ ก่อน-หลัง การให้บริการทุกครั้ง เช่น จักรยาน เสื้อชูชีพ ยานพาหนะพื้นผิว เคาเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้	4.24	0.21	มาก
5. แยกสำรับอาหารส่วนบุคคล กินอาหารปรุงสุก	4.45	0.23	มาก
6. จัดให้มีถังขยะสภาพดี มีฝาปิด สำหรับแยกทิ้งขยะที่เหมาะสมและเพียงพอ และเก็บรวบรวมขยะเพื่อส่งไปกำจัดอย่างถูกต้อง	4.46	0.23	มาก
7. จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและปรับเวลาในการทำกิจกรรมให้ เหมาะสม	4.39	0.22	มาก
8. จัดให้มีระบบการจองล่วงหน้า	4.39	0.22	มาก
9. จัดให้มีช่องทางประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์หรือประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายในการให้นักท่องเที่ยวเว้นระยะห่าง ระหว่างบุคคล 1–2 เมตร	4.29	0.21	มาก
รวม	**4.37**	**0.22**	**มาก**

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.37 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.22 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 สรุปการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม

การประเมินมาตรฐานค้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ความหมาย
1. ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานประกอบการ	4.19	0.21	มาก
2. ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ	4.69	0.25	มากที่สุด
3. ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว	4.47	0.23	มาก
4. ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว	4.37	0.22	มาก

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า การประเมินมาฐานด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.69 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพอยู่กลุ่มผู้ประกอบการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 20,001 - 30,000 บาท สถานภาพสมรสแล้วมากที่สุด

2. ข้อมูลพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าการจำกัดจำนวนผู้รับบริการ จัดพื้นที่รอคิว และต้องมีระยะห่างระหว่างบุคคล อย่างน้อย 1 เมตร เป็นลำดับแรก มีจำนวน 386 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 และเรียงลำดับต่อมา เป็นการอนุญาตให้เฉพาะผู้รับบริการที่สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเข้าใช้บริการเท่านั้น มีจำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 และ จัดให้มีทางเข้า-ออกทางเดียว สำหรับผู้รับบริการ มีจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 92.50 ส่วนการบริการชำระเงินที่ปลอดภัย เพื่อลดปริมาณการพูดคุย สัมผัส มีจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 และนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ทดแทนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ซึ่งเป็นลำดับความสำคัญค่อนข้างน้อย

3. ข้อมูลการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยว

3.1 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ ผลการศึกษา พบว่า การกำหนดให้มีจุดเข้า-ออก ที่ชัดเจนตามความเหมาะสมของพื้นที่ และให้มีระบบการคัดกรองพนักงาน เจ้าหน้าที่ และนักท่องเที่ยวพร้อมทำสัญลักษณ์ให้กับผู้ที่ผ่านการคัดกรอง ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับที่ให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย เป็นการจัดให้มีการระบายอากาศที่ดี มีอัตราการหมุนเวียนของอากาศ

3.2 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ ผลการศึกษา พบว่าการให้พนักงานสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย และจัดให้มี อุปกรณ์ป้องกันตนเองทุกครั้ง กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ ดูแลรักษาสุขอนามัยส่วนตัว โดยหมั่นล้างมือด้วยสบู่และน้ำ หรือเจลแอลกอฮอล์ ให้สะอาดอยู่เสมอ ให้เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ในการปฏิบัติหน้าที่กับนักท่องเที่ยว และพนักงานด้วยกัน พนักงานหากมีอาการป่วยให้หยุดงานและรีบไปโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ และพนักงานต้องผ่านการคัดกรองโดยวัดอุณหภูมิ ณ จุดเข้า-ออก โดยให้ความสำคัญอย่างมากที่สุด

3.3 ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยวผลการศึกษา พบว่ามีการล้างมือด้วยสบู่และน้ำหรือเจลแอลกอฮอล์ ให้สะอาดอยู่เสมอ ก่อนเข้าและออกจากสถานที่ เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร ทั้งบนบกและในน้ำ และระมัดระวังการทิ้งสิ่งปนเปื้อน น้ำมูก น้ำลาย และควรทิ้งในภาชนะ หรือสถานที่ ที่จัดเตรียมไว้ อยู่ในระดับมากที่สุดและวิธีการชำระเงินค่าบริการผ่านระบบออนไลน์ (E-Payment) หรือ QR Code ผ่านแอปพลิเคชัน หากชำระด้วยเงินสดต้องไม่สัมผัสมือโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ประกอบการรายย่อยอย่างชุมชนท่องเที่ยวต่างๆ อาทิ เช่นแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก สัมผัสวัฒนธรรมดำเนินการปรับมาตรฐานการให้บริการ ที่ไม่ใช่เพียงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์การพร่ระบาดไวรัสโคโรน่า-19 ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่เป็นการสนับสนุนการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามันอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการนำไปสู่การฟื้นฟูและสนับสนุนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่พักชุมชน (Yu, j. et al., 2021)

3.4 ด้านสุขอนามัยชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวผลการศึกษา พบว่าการจัดให้มีจุดล้างมือพร้อมสบู่ หรือน้ำยาล้างมือไว้บริการอย่างเพียงพอซึ่งให้ความสำคัญอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความกังวลของความเสี่ยงด้านสุขภาพเป็นปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ตามการศึกษาเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในหลากหลายมิติเชื่อมโยงกับความปลอดภัยด้านสุขภาพในสถานการณ์การแพร่ระบาด พบว่าปัจจัยด้านความสะอาดและปลอดภัยส่งผลกระทบต่อกระบวนการให้บริการทางการท่องเที่ยว (Vos, M. C. et al., 2019) และรองลงไปก็จะเป็นจัดให้มีถังขยะสภาพดี มีฝาปิด สำหรับแยกทิ้งขยะที่เหมาะสมและเพียงพอ และเก็บรวบรวมขยะเพื่อส่งไปกำจัดอย่างถูกต้อง แยกสำรับอาหารส่วนบุคคล กินอาหารปรุงสุก สังเกตอาการของพนักงาน/นักท่องเที่ยว อย่างสม่ำเสมอ หากมีไข้ ไอ จามมีน้ำมูกหรือเหนื่อยหอบ ควรงดใช้บริการและไปพบแพทย์ทันที จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและปรับเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม จัดให้มีระบบการจองล่วงหน้า จัดให้มีช่องทางประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์หรือประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายในการให้นักท่องเที่ยวเว้นระยะห่าง ระหว่างบุคคล 1–2 เมตร ให้นักท่องเที่ยวทำแบบประเมินความเสี่ยง หากพบว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ให้ปฏิบัติ ตามขั้นตอนของสาธารณสุขโดยเคร่งครัด และ ทำความสะอาด

อุปกรณ์ ก่อน-หลังการให้บริการทุกครั้ง เช่น จักรยาน เสื้อชูชีพ ยานพาหนะพื้นผิว เคาเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้

จากการศึกษาพฤติกรรมด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมด้านสุขอนามัยที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับพนักงานผู้ให้บริการ ด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับผู้รับบริการและนักท่องเที่ยว และด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับชุมชนและนักท่องเที่ยว หลังจากวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ที่ได้สอบถาม ผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้รับบริการ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสมุทรสงคราม มีมาตรฐานด้านสุขอนามัยครบทั้ง 4 ด้าน และมีมาตรฐานอยู่ในระดับมาก จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจเกี่ยวกับมาตรการด้านสุขอนามัยและมีความปลอดภัยเมื่อได้มาท่องเที่ยวและใช้บริการ โดยชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงครามมากยิ่งขึ้น ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่องการประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม เท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาครั้งต่อไป อาจจะทำการศึกษา การประเมินมาตรฐานด้านสุขอนามัยของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดต่างๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบถึงระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ และผู้ให้บริการ ในแต่ละวิสาหกิจโดยชุมชน ว่ามีความเหมือนหรือสอดคล้องกับวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงครามหรือไม่ และการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า2019 ไปทั่วโลก จึงมีข้อจำกัด ในหลายกรณี โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาเป็นประจำทุกปี ในภาวะเป็นปกติ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่สำคัญจากผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ มาใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนา การจัดให้บริการต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมของผู้ใช้บริการต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ให้คำปรึกษา ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ท่านอธิการบดี ท่านคณบดี ผู้บริหารวิทยาลัย

นวัตกรรมและการจัดการ คณาจารย์ บุคลากรและบิดา มารดา ครอบครัว ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนเป็นกำลังใจ.ให้ตลอดมาจนทำให้รายงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019(COVID-19) แนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าของกิจการ/ผู้ให้บริการ/ผู้ใช้บริการ. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://drive.google.com/file/d/1I5zqUvfFwNyAaO6L10LqgJagAolSeCI/view

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562-2564). เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://www.thai-german-cooperation.info/admin/uploads/publication/1be798cb24ee07703c498fcd47cbba4den.pdf

วีระพล ทองมา. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2564 จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc

สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม. (2563). สำรวจที่พักโรงแรม, พ.ศ.2563. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2564 จาก http://samutsongkhram.nso.go.th/index.php/2011-10-11-03-04-36/1001-05112563

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue

สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561). กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2564 จาก https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp

Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (3 ed.). California: SAGE.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Testing. New York: Harper & Row.

Hair J.F. et al. (2006). Multivariate data analysis. (6th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Vidich, A. J., & Lyman, S. M. (2000). Qualitative methods: Their history in sociology and anthropology. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), Handbook of qualitative research. (2nd ed.) California: SAGE.

Vos, M. C. et al. (2019). Measuring perceived cleanliness in service environments: Scale development and validation. International journal of hospitality management, 83(2019), 11-18.

Yu, j. et al. (2021). Perceived hygiene attributes in the hotel industry: customer retention amid the COVID-19 crisis. International Journal of Hospitality Management, 93(2021), 102768.

บทความวิจัย

ปัญหากฎหมายซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551: ศึกษาเฉพาะกรณีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์*

LEGAL ISSUES ARISING FROM THE ACT CONTROLLING ALCOHOLIC BEVERAGES B.E. 2551: STUDY ONLY ON THE PROHIBITION OF ELECTRONIC ADVERTISEMENTS ON ALCOHOLIC BEVERAGES

ชินพรรธน์ เกตุไทยวีรกุล
Chinapath Gatethaiveerakul
ธเนศ สุจารีกุล
Thanes Sucharikul
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
E-mail: chinapath.g@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ 2) ศึกษาข้อเปรียบเทียบเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยกับต่างประเทศเพื่อค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และ 3) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ทำให้ทราบถึงแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ 3) ทำให้ทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และ 4) ทำให้ทราบถึงแนวทางที่

* Received November 15, 2021; Revised December 26, 2021; Accepted April 9, 2022

เหมาะสม ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงและส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ความหมายของการโฆษณาคือการเชิญชวน โน้มน้าวจิตใจผู้ซื้อให้หันมาซื้อผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการตลาดที่ใช้เพื่อชักจูงพฤติกรรมการซื้อ การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ เช่น กีฬา ดนตรี ไม่ว่าจะเป็นราคา สถานที่ผลิต โปรโมชั่นแคมเปญ ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นผ่านรูปแบบการสื่อสารลักษณะต่าง ๆ การควบคุมการโฆษณาของประเทศไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันเข้ามาใช้ในวงการมากขึ้น แม้จะมีกฎหมายควบคุมที่รัดกุมในด้านการโฆษณาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

คำสำคัญ: การโฆษณา, เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, สัญลักษณ์ของเครื่องดื่ม

Abstract

This research paper aims to 1) Studying concepts and literature related to alcohol advertising under the laws of Thailand and abroad. 2) Studying the comparisons regarding Thailand's alcohol advertising ban vs. foreign countries to research legal issues regarding the ban on alcohol advertising under the Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 (2008), and 3) Studying appropriated ways to amend the law on the prohibition of alcohol advertising under the Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 (2008) respectively. This is a documentary research by gathering data from various sources i.e. books, Internet and thesis that study concepts and literature related to alcohol advertising through content analysis. The research indicates as per following 1) Understanding concept and literature according to alcoholic advertising 2) Recognizing legislation concerning alcoholic advertising prohibition in Thailand and abroad 3) Recognizing significant law problem relating to alcoholic advertising prohibition under the Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 (2008) and 4) Considering the appropriated guideline to improve legislation concerning alcoholic advertising prohibition under Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 (2008) respectively. It is aimed to ease the public for accessibility and affection toward purchasing decision. The core of advertisement is to persuade consumers to purchase. Hence, the significant promotion strategy to be applied to influence purchasing behavior of the target group is to sponsor sports and concert, etc. Pricing, production and other related promotion campaigned, all of these are promoted through various

forms of communication. Daily basis advertising control in Thailand is increasingly being concerned even though the restricted regulation on alcohol advertising criteria is available.

Keywords: Advertising, Alcoholic Beverages, Symbol of Drink

บทนำ

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจการค้าได้มีการแข่งขันกันโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาด ทำให้ผู้ประกอบกิจการแสวงหาวิธีการ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของตนเองเป็นที่สนใจ โดยเลือกใช้สื่อโฆษณาทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงการรับรู้ของผู้บริโภค ซึ่งก่อให้เกิดความต้องการหรือจูงใจให้ตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของตนเอง โดยอาศัยเทคนิคการโฆษณาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชนิดนั้น ๆ ทั้งรูปแบบ สี ชนิด ยี่ห้อ สรรพคุณ หรือคุณประโยชน์ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเลือกบริโภค ซึ่งเทคนิคดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในการโฆษณาของผู้ผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเห็นได้ชัด แต่เนื่องด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสินค้าที่มีผลกระทบต่อสุขภาพพลานามัยของประชาชน รัฐจึงเล็งเห็นความสำคัญของการควบคุมการค้าในผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้โดยเฉพาะ จึงได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมในลักษณะนี้ แม้ว่าประชาชนทั่วไปจะไม่ได้ทำการโฆษณาอันมีผลประโยชน์ทางการค้าโดยตรงก็ตามแต่ด้วยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาได้ว่า การที่บุคคลใดแสดงภาพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือทำให้ปรากฏไม่ว่าในกรณีใด ๆ ถือว่าเป็นการชักจูงให้ผู้อื่นดื่ม และอาจถูกจับดำเนินคดีตามกฎหมายได้ทั้งสิ้น (กระแส (บ.ก.), 2560) กรณีปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเห็นได้ชัด เนื่องด้วยประชาชนที่อยู่ในฐานะผู้บริโภคนั้น ย่อมสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมากกว่าการถูกบังคับใช้และดำเนินคดีในความผิดตามมาตรา 32

ในขณะที่ทางฝ่ายบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคสอง บัญญัติให้มีข้อยกเว้นให้สามารถแสดงภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงเท่านั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ย่อมส่งผลให้เกิดความเข้าใจได้ว่าการแสดงภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย หากเป็นการโฆษณาเพื่อส่งเสริมและให้ประโยชน์ต่อสังคม แม้ประชาชนทั่วไปจะรับรู้หรือจดจำตราสัญลักษณ์ซึ่งเป็นเครื่องหมาย

การค้าในลักษณะเดียวกันกับบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก็ตาม (ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2563) จึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนเข้าถึงการรับรู้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย แม้ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าที่ผิดกฎหมาย แต่ก็มิใช่สินค้าปกติที่สมควรจะให้มีการโฆษณาส่งเสริมการขายได้โดยเสรีอย่างไม่มีการควบคุม (วรพชร จันขันตี, 2559)

ปัญหาสำคัญคือการเลี่ยงการใช้ตราสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสดงบนฉลากผลิตภัณฑ์โดยผู้ผลิตนั้นได้ทำการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใหม่เพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์อย่างอื่น เช่น น้ำดื่มหรือโซดานั้น โดยสัญลักษณ์ดังกล่าวอาจมีความคล้ายกับสัญลักษณ์เก่าที่เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และถือเป็นส่วนหนึ่งของการโฆษณาตามคำนิยามของคำว่า “โฆษณา” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ด้วยหรือไม่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติเพิ่มคำนิยามของคำว่าโฆษณาให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อป้องกันการตีความของคำว่าโฆษณาอย่างกว้างขวางมากเกินไปจนอาจเกิดผลเสียแก่ประชาชนมากกว่าผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหรือเยาวชนที่อาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และตกเป็นผู้ต้องหาหรือมีความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ได้

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 แล้วจะเห็นว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวมีการระบุถึงเจตนารมณ์ในการประกาศใช้ไว้อย่างชัดเจน เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ “โดยที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุ และอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนโดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2551) ทั้งนี้ เพื่อต้องการลดปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเสี่ยงที่ยังเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2558 จากเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 30,536 คน พบว่ามีเด็กและเยาวชนที่ไม่เคยดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 8,345 คน และมีเด็กและเยาวชนที่มีประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 22,191 คน ส่วนใหญ่จะดื่มเป็นสุราและเบียร์ โดยเด็กและเยาวชนที่มีประวัติการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แบ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เคยดื่มบางครั้ง จำนวน 17,656 คน ดื่มเป็นประจำสม่ำเสมอ จำนวน 3,402 คน เคยดื่มแต่หยุดแล้วจำนวน 1,133 คน โดยมีสาเหตุการเข้าไป

เกี่ยวข้อง เช่น อยากลอง เพื่อนชวน ตามเพื่อน สังสรรค์กับเพื่อนเป็นต้น (โรจนา วิโรจน์กุล, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย ซึ่งจากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในส่วนของการควบคุม การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น พบว่าในแต่ละประเทศได้กำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้อย่างเข้มงวด กล่าวคือ ประเทศนอร์เวย์ มีการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Act on the Sale of Alcoholic Beverages หรือ Alcohol Act) ที่กำหนดห้ามมิให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีตราสินค้าหรือเครื่องหมายที่เป็นเอกลักษณ์เดียวกันกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่า 2.50 เปอร์เซ็นต์โดยปริมาตร (Helsedirektoratet, 2020) ห้ามมิให้มีการนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ โรงภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ตหรือสื่อดิจิทัลที่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมได้ ซึ่งรวมไปถึงการเป็นผู้สนับสนุนหรือโฆษณาบนเวทีที่มีการแข่งขันกีฬาหรือสปอนเซอร์ด้วย (EUCAM, 2020) ถึงแม้ว่ากฎหมายของประเทศนอร์เวย์จะอนุญาตให้ผู้ผลิตสามารถเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนเว็บไซต์ได้ แต่การนำเสนอข้อมูลและรูปภาพทั้งหมดบนเว็บไซต์จะต้องถูกเซ็นเซอร์ (Nordic Alcohol Policy Report. “Norway”, “Sweden”, 2020). เช่นเดียวกับประเทศสวีเดนที่ได้กำหนดห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งตาม Law on Radio and Television ได้กำหนดห้ามมิให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อวิทยุและโทรทัศน์โดยไม่มีข้อยกเว้น แต่หากมีการโฆษณาต้องมีข้อความแจ้งเตือนเกี่ยวกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย นอกจากนั้นประเทศสวีเดนยังไม่อนุญาตให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น การโฆษณากลางแจ้ง การโฆษณาในโรงภาพยนตร์ ศูนย์กีฬา โรงพยาบาล และรถประจำทางด้วย (EUCAM, 2020) ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดให้การโฆษณาและการทำการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งต้องห้ามซึ่งไม่สามารถนำไปโฆษณาทั้งทางโทรทัศน์และโรงภาพยนตร์ได้อย่างเด็ดขาด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าประเทศไทยควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่งใหม่ จากเดิมที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม” เป็น “ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเด็ดขาด” คล้ายกับกฎหมายของประเทศนอร์เวย์ เพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย และอาจเป็นการช่วยลดความขัดแย้งทางสังคมทางหนึ่ง อีกทั้ง

เป็นการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ให้เกิดความชัดเจน ไม่สามารถตีความได้เป็นอย่างอื่นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นคว้าแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกฎมายของทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ

2. เพื่อค้นคว้าเปรียบเทียบหลักกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยกับต่างประเทศเพื่อค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

3. เพื่อค้นคว้าหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่ซึ่งมีการศึกษาแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความสำคัญของการโฆษณา การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไปการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย การฝ่าฝืน การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลักการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศนอร์เวย์ และประเทศสวีเดน ตลอดจนผลงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

การโฆษณา เป็นรูปแบบการสื่อสารการตลาดรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ขององค์กรไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าเพราะ “ยิ่งเห็นบ่อยก็ยิ่งจำได้” เมื่อเป็นเช่นนั้นย่อมทำให้เกิดความต้องการในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

1. ความหมายของการโฆษณา การโฆษณา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Advertising มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Advertere หมายถึง “การหันเหจิตใจไปสู่” หรือ “to turn the mind toward” พิจารณาในทางตลาดมีความหมายกว้าง ๆ ว่าหมายถึง การเชิญชวน โน้มน้าวจิตใจผู้ซื้อให้หันเหความสนใจมาซื้อผลิตภัณฑ์ที่เสนอขาย

2. ความสำคัญของการโฆษณา การโฆษณา เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมการตลาดที่ใช้เพื่อชักจูงพฤติกรรมการซื้อของกลุ่มเป้าหมายโดยใช้สื่อการโฆษณา (ศิริวรรณ เสรี

รัตน์ และคณะ, 2546) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่มและเครื่องดื่มสมัยใหม่ การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ เช่น กีฬา ดนตรี และงานวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งผู้ประกอบกิจการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องทำการโฆษณาเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้โดยง่าย

3. การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไป การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไป เป็นการกล่าวถึงตัวผลิตภัณฑ์ รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ว่าจะเป็นราคา สถานที่ผลิต โปรโมชั่น แคมเปญ หรือกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอื่น ๆ ที่ถูกทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการขาย ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นผ่านรูปแบบการสื่อสารลักษณะต่าง ๆ

4. การควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ปัจจุบันการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้นำเอาความหมายเชิงวัฒนธรรมในลักษณะของ “คำทั่วไป” ที่ใช้ในชีวิตประจำวันเข้ามาใช้ในวงการโฆษณามากขึ้น เช่น คำว่า สบม. หรือก้าวต่อไป เพื่อนให้กันได้เกินร้อย เป็นต้น

5. การฝ่าฝืนการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แม้จะมีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่รัดกุมในด้านการจำกัดการโฆษณาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ปัจจุบันกลับพบว่าบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกือบทุกยี่ห้อพยายามงัดกลยุทธ์ในการเข้าถึงนักดื่มหน้าใหม่ที่หลากหลายยิ่งขึ้น

หลักการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของต่างประเทศ

การศึกษาหลักการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของต่างประเทศเป็นการศึกษามาตรการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศนอร์เวย์ และประเทศสวีเดน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส มีมาตรการทั้งในเชิงนโยบายและมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการประกอบกิจการและการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก แต่สำหรับบทบัญญัติที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ รัฐบัญญัติลงวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1991 ว่าด้วยการต่อต้านการบริโภคบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเนื้อหาบางส่วนของรัฐบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำไปบัญญัติรวบรวมไว้ในประมวลกฎหมายสาธารณสุข (Code de la santé publique) โดยรัฐบัญญัติดังกล่าวมีหลักการที่สำคัญ (เฉพาะในส่วนของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) 4 ประการ คือ (1) ให้ความรู้และข้อมูลแก่ผู้บริโภคถึงอันตรายที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) ลดอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (3) ลดปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ (4) ป้องกันเยาวชนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สำหรับกรณียกเว้นที่กฎหมายอนุญาตให้ดำเนินการได้ มีบางกรณีที่มีเหตุผลพิเศษเฉพาะสำหรับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเหตุผลทางประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไวน์และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประจำท้องถิ่นแต่ละแห่ง ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการยกเว้นกรณีดังกล่าวเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศอังกฤษ

เนื่องจากการโฆษณา เป็นวิธีการหนึ่งในการทำการตลาดของผู้ประกอบกิจการซึ่งมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค จึงทำให้ประเทศอังกฤษกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้

ในกรณีการอ้างอิงเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการหรือเครื่องหมายการค้าในการออกอากาศโทรทัศน์ ต้องไม่เป็นการส่งเสริมการขาย อาทิ กระตุ้นให้เกิดการซื้อ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม มีการกล่าวอ้าง เช่น ในโฆษณา มีการให้ข้อมูลราคาหรือช่องทางจำหน่าย มีการกล่าวทั้งทางตรงหรือทางอ้อมเกี่ยวกับคุณสมบัติเชิงบวกของผลิตภัณฑ์ บริการ หรือตราสินค้า มีการกล่าวถึงสโลแกนของผลิตภัณฑ์ บริการ หรือตราสินค้า รวมทั้งต้องได้รับการอนุญาตก่อนการกระจายเสียงเฉกเช่นเดียวกับการโฆษณา

ดังนั้น จึงสรุปว่าการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศอังกฤษ มีข้อจำกัดห้ามมิให้แสดงเนื้อหาหรือท่าทางที่เป็นการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมทั้งห้ามมิให้มีการกล่าวอ้างสรรพคุณ คุณประโยชน์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในตัวผลิตภัณฑ์ ในกรณีมีการอ้างอิงเครื่องหมายการค้าของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ต้องไม่เป็นการส่งเสริมการขาย หรือกระตุ้นให้เกิดการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การให้ข้อมูลเรื่องราคา ช่องทางการจำหน่าย ตลอดจนสโลแกนของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อนั้น ๆ เป็นต้น

ประเทศนอร์เวย์

ในประเทศนอร์เวย์ มีการบังคับใช้กฎหมายการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างสิ้นเชิง สำหรับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่า 2.5 เปอร์เซ็นต์ โดยปริมาณแอลกอฮอล์ในช่วงแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 มีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายสัปดาห์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1977 การห้ามโฆษณาอย่างสิ้นเชิงมีการใช้บังคับกับการโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ แต่ก็มีข้อยกเว้นอยู่บ้าง เช่น โฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างประเทศที่มีการนำเข้ามาในประเทศนอร์เวย์ รวมทั้งวารสารทางการค้าและการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่จำหน่ายซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมาย จะได้รับการยกเว้น และในปี ค.ศ. 1997 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ค.ศ. 1997 เพื่อใช้สำหรับการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยตาม Alcohol Act ได้

กำหนดมาตรการสำหรับควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ในส่วนที่ 9 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ

ดังนั้น จะเห็นว่าประเทศนอร์เวย์มีความเข้มงวดในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเด็ดขาด ห้ามมิให้โฆษณาสินค้าอื่นใดที่มีเครื่องหมายการค้าเช่นเดียวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ห้ามโฆษณาเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ห้ามปรากฏภาพของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสินค้าหรือบริการอื่น ๆ ตลอดจนห้ามมิให้นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีการผลิตตั้งแต่ต้นโฆษณาผ่านทางสื่อต่าง ๆ อีกด้วย

ประเทศสวีเดน

ประเทศสวีเดน ถึงภัยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 18 ซึ่งการบริโภคแอลกอฮอล์สูงขึ้นอย่างมาก จนเกิดขบวนการควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นโยบายที่ได้ผลอย่างมากก็คือนโยบายภาษีซึ่งส่งผลให้ราคาปรับตัวสูงขึ้นและลดอุปสงค์การบริโภคให้น้อยลง และนโยบายผูกขาดการค้าแอลกอฮอล์ทั้งระบบ นับตั้งแต่การนำเข้า ส่งออก การผลิต การขายส่ง และการผูกขาดช่องทางขายปลีก หรือ “Systembolaget” การผูกขาดดังกล่าวช่วยให้รัฐบาลสามารถควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้น จึงสรุปว่าประเทศสวีเดน มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่ออยู่ 2 ฉบับ คือ (1) The Alcohol Act เป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมเฉพาะในสื่อที่ไม่ใช่วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ห้ามมิให้มีการโฆษณาในกลุ่มผู้ดื่มที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ และ (2) Law on Radio and Television เป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมเฉพาะในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ห้ามมิให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อวิทยุและโทรทัศน์โดยไม่มีข้อยกเว้น แต่อย่างไรก็ตามการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศสวีเดนก็ไม่ได้ห้ามการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ นอกเหนือจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์อย่างเด็ดขาด ทำให้ผู้ประกอบกิจการยังสามารถกระทำการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านช่องทางอื่นได้ แต่ต้องไม่เจาะจงไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์

อภิปรายผล

ปัญหาการตีความและความชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่ถูกกำหนดให้มีการควบคุมการเผยแพร่หรือทำการโฆษณา เพื่อป้องกันการส่งเสริมให้มีการบริโภค ตลอดจนป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าถึงสินค้าชนิดนี้ได้โดยง่าย ซึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติ

การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น หากบุคคลใดหรือบริษัทผู้ประกอบกิจการค้าได้กระทำการฝ่าฝืน ต้องถูกดำเนินคดีตามบทบัญญัติของกฎหมาย

จากการศึกษาในมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม” ทำให้การกระทำความผิดตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง สามารถตีความได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมาย และอาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้ จากการศึกษาถึงพฤติกรรมของประชาชนทั่วไปในเรื่องของการแสดงข้อความในสื่อสังคมออนไลน์อันเป็นลักษณะเข้าข่ายการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ถือว่าทุกกรณีเป็นความผิดตามมาตรา 32 ทั้งสิ้น เช่น การแสดงหรือโพสต์รูปภาพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อหนึ่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) หรือแสดงภาพในลักษณะเชิญชวน เช่นการใส่ข้อความใต้ภาพที่ปรากฏภาชนะพร้อมฉลากให้เห็นชื่อของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นว่า มีรสชาติดีรสสัมผัสนุ่ม ดื่มแล้วสนุกสนานมีความสุข หรือกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะใหม่ของสินค้า (ASTV ผู้จัดการ Live , 2558) การแสดงรูปภาพขณะดื่มในงานเลี้ยงฉลองหรืองานสังสรรค์กับเพื่อนๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) หรือแม้แต่ในไทม์ไลน์ (Timeline) ของระบบโปรแกรมไลน์ (Line) รวมถึงการไปร่วมกิจกรรมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ๆ ซึ่งมีการแสดงภาพถ่ายขึ้นในสื่อโซเชียลมีเดีย (Gimme, 2020) เหล่านี้ ล้วนเป็นความผิดทั้งสิ้น เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 32 นี้ บุคคลทั่วไปไม่สามารถกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นไปในทางแสดงซึ่งภาพในลักษณะให้เห็นฉลากหรือบรรยายสรรพคุณหรือรสชาติเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลงบนสื่อสังคมออนไลน์ได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้บริโภคที่ซื้อมาดื่มอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม รวมไปถึงการห้ามแสดงบรรจุภัณฑ์ ฉลาก อวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงใจ หรือจัดโปรโมชั่น เช่น การลงรูปแก้วที่บรรจุไปด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แม้ไม่มีการปรากฏให้เห็นเครื่องหมายการค้าของบริษัทผู้ผลิตนั้นๆ หรือสัญลักษณ์อื่นใดก็ตาม โดยถือว่าเป็นการอวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม

การตีความตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ต้องพิจารณาจากถ้อยคำและเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวเป็นสำคัญ ทั้งนี้การกระทำตามมาตรา 32 ได้เคยมีคำพิพากษาวินิจฉัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตีความตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 พบว่า คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 7 คดีหมายเลขแดงที่ 241/2555 วินิจฉัยว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 32 แยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก การที่ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เป็นความผิดตามมาตรานี้แล้ว ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่มุ่งการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นหลักและเป็นการห้ามโฆษณาโดยเด็ดขาด ส่วนอีกกรณีเป็น

เรื่องที่ผู้ใดแสดงชื่อเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงให้ผู้อื่นโดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ ด่านเฉลิมนนท์ พบว่าปัญหาของการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากกฎหมายประสงค์จะควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเคร่งครัด เหตุใดจึงมีข้อยกเว้นให้แก่ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีอำนาจในทางเศรษฐกิจสูงสุด และมีศักยภาพในการทำโฆษณาได้ในวงกว้างสามารถโฆษณาได้

2. คำพิพากษาศาลจังหวัดราชบุรี คดีหมายเลขแดงที่ 1147/2554 วินิจฉัยว่า “เมื่อพิจารณาการกระทำดังกล่าวก็เข้าบทนิยามของคำว่าโฆษณาตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 แม้จำเลยที่ 2 จะอ้างว่าการโฆษณาต่าง ๆ นั้นไม่ได้ทำขึ้นเองแต่ได้รับจากบริษัทผู้จัดจำหน่ายและนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จำเลยที่ 2 ซื้อสินค้าและเป็นผู้มาดำเนินการติดตั้งให้ แต่การติดตั้งต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยที่ 2 ก่อน ซึ่งประโยชน์จากการโฆษณาไม่ว่าจะเพื่อให้ประชาชนทราบว่าจำเลยทั้งสองจำหน่ายสินค้าประเภทใด หรือเพื่อเหตุผลอื่นก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าจำเลยทั้งสองได้รับประโยชน์จากการโฆษณาที่ติดที่ร้านจำเลยทั้งสอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกระทำโดยตัวการตัวแทนและเป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิด นอกจากนั้นจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคล มีจำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน การกระทำของจำเลย ทั้งสองจึงมีลักษณะร่วมกัน ดังนั้นหากการโฆษณาดังกล่าวเป็นความผิด จำเลยทั้งสองก็ไม่อาจอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้” ซึ่งสอดคล้องกับมุนี คล้ายสังข์ ปัจจุบันมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งทางเว็บเพจต่างๆ You Tube.com และ Face book ในการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก

3. คำพิพากษาศาลจังหวัดธัญบุรี คดีหมายเลขแดงที่ 5241/2554 วินิจฉัยว่า “...จำเลยได้โฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แสดงชื่อ เครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยี่ห้อ Smirnoff ด้วยการแสดงป้ายข้อความว่า “Partnership of Champion” หมายความว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อ Smirnoff จะทำให้คุณมีส่วนร่วมในความสำเร็จเป็นแชมป์ได้เหมือนกับสโมสรแมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณและชักจูงให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยมิได้รับการยกเว้นใด ๆ ตามกฎหมาย พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง และมาตรา 43...”

ปัญหาการเปรียบเทียบปรับเป็นผลบังคับทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ซึ่งตามพระราชบัญญัติเดียวกันนี้ในมาตรา 43 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินห้าหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง” จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการบังคับโทษปรับ

ตามประมวลกฎหมายหมายอาญา ทั้งนี้โดยหลักการแล้ว ในการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไปนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ได้วางหลักไว้ว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ตามหลักรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลทั่วไปสมควรได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายมากกว่าการบังคับใช้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ในหลักความเป็นจริง การดำเนินคดีซึ่งผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมีความผิดตามมาตรา 32 นั้น พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจในการใช้ดุลพินิจในการแจ้งข้อกล่าวหาและเปรียบเทียบปรับกับผู้กระทำความผิดได้โดยทันที ตามที่ได้มีบทบัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2 - 4/2555 ศาลจังหวัดสุโขทัยและศาลจังหวัดปทุมธานีได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ามาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในคดีนี้จำเลยทั้งสองศาลได้ถูกรวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกันโดยถือเป็นผู้ร้องในศาลรัฐธรรมนูญซึ่งจำเลยมีข้อโต้แย้งว่า เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 3 และมาตรา 32 ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงข้อความที่มีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเด็ดขาด ถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 43 วรรคหนึ่ง บัญญัติ ให้การรับรองไว้ ทั้งนี้ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นบทนิยามซึ่งเป็นการอธิบายความหมายของคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนมาตรา 43 ตามพระราชบัญญัติเดียวกันนี้ก็เป็นบทกำหนดโทษกรณีมีการฝ่าฝืนมาตรา 32 ซึ่งโดยเนื้อหาของทั้งสองมาตรานี้ไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติใด ๆ ของรัฐธรรมนูญได้มาตรา 6 ส่วนการที่จำเลยในฐานะผู้ร้องโต้แย้งว่าตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติความควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมาตราดังกล่าวอาจกระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สิน ก็เป็นการโต้แย้งที่ไม่เกี่ยวกับมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้ ในส่วนของมาตรา 32 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นเป็นบทบัญญัติที่เป็นมาตรการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แม้ว่าการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีผลกระทบต่อการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว ซึ่งหากฝ่าฝืนมีความผิดและมีโทษทางอาญาอันเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพอยู่บางส่วนก็ตาม แต่ก็เป็นการจำกัดเสรีภาพในขอบเขตที่มาตรา 43 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญให้อำนาจกระทำได้ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพเท่าที่จำเป็น เนื่องจากมิได้ห้ามการโฆษณาโดยเด็ดขาด มิได้กระทบกระเทือนต่อ

สาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล โดยมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลที่ขายสินค้าประเภทนี้เท่านั้น ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง อันเป็นไปตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ ส่วนในวรรคสามของมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็เป็นบทบัญญัติให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักร เรื่องจากมีการถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียมมาจากต่างประเทศ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมที่จะสามารถทำได้โดยง่ายและการโฆษณานั้นย่อมสิ้นสุดไปพร้อมกับการถ่ายทอดสดรายการนั้น ๆ มิได้ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดไปเหมือนดังเช่นการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดภายในราชอาณาจักร ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงได้วินิจฉัยไว้ว่า ความตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติความควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 29 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่าการชำระค่าปรับต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้แล้วนั้นจะส่งผลทำให้คดีถึงที่สุดโดยทันที ส่งผลต่อความมั่นใจในการแสดงออกใด ๆ ของบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพการงาน ดังเช่นกรณีเจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ได้แสดงข้อความผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊ก โดยลงประกาศว่า “โปรนี้มีเครื่องดื่มฟอง และตามด้วยอิโมจิสัตว์” (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) หรือกรณีการแสดงคำว่า “เบียร์” และใช้ภาพส่วนใดส่วนหนึ่งของฉลากเบียร์ ซึ่งทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นสินค้าจากผู้ผลิตใดและชนิดใดได้ทางสื่อสังคมออนไลน์ (สยามรัฐ, 2563) ผลกระทบคือ เมื่อเกิดเหตุกรณีเช่นนี้มักจะเกิดการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ หากมีผู้ใดแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยผู้กระทำความผิดอาจกระทำไปโดยสุจริตไม่ทราบว่าสื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวมีความสุ่มเสี่ยงว่ามีความผิดหรือไม่ แม้มีสิทธิทำการแก้ไขให้ถูกต้องก็ไม่สามารถที่จะกระทำได้ จนกระทั่งถึงวันที่พนักงานสอบสวนดำเนินคดี ซึ่งอาจเป็นระยะเวลาพอสมควรนับจากวันเกิดเหตุ (จักรกฤษณ์ ด่านเฉลิมนนท์, 2562) อาจจะต้องเสียค่าปรับให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับแล้วได้ทั่วราชอาณาจักร หรือยื่นต่อผู้ที่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มอบหมายให้ดำเนินการเปรียบเทียบ

ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปรับในคดีนี้ เป็นการให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับตามกฎหมาย ซึ่งมีการกำหนดจำนวนค่าปรับตามดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับการกระทำความผิดหรือพฤติการณ์ประกอบการกระทำความผิด นอกจากนั้นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการดำเนินคดีจากผู้แจ้งเบาะแสย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะถือเป็นว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกิดจากการจูงใจโดยประสงค์ต่อสินจ้างรางวัลเป็นการตอบแทน ดังนั้นพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยวิธีการนี้จึงเป็นเรื่องของบุคคลอื่นใดซึ่งไม่ได้มีส่วนได้เสียต้องการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบอย่างหนึ่ง

ซึ่งถือเป็นการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยชอบได้เช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหากฎหมายซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551: ศึกษาเฉพาะกรณีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือมีลักษณะเป็นสารพิษ ร่วมไปถึงสารก่อมะเร็ง และสารที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสมองหลายชนิด รวมไปถึงส่งผลต่อเด็กที่อยู่ในครรภ์มารดามีสารออกฤทธิ์ในลักษณะควบคุมการทำงานของระบบประสาท ทำให้ขาดสติสัมปชัญญะอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งหากได้รับแอลกอฮอล์ในระดับหนึ่งเข้าสู่ร่างกายแล้ว เป็นสาเหตุหนึ่งที่เรียกได้ว่าก่อให้เกิดการย้ำคิดย้ำทำของมนุษย์ เป็นเหตุให้เกิดการก่ออาชญากรรมและความรุนแรงได้ และเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่ง แม้มีฤทธิ์ที่ไม่รุนแรงเท่าสารเสพติดชนิดอื่น แต่เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่ถูกต้องตามกฎหมายจึงมีผู้นิยมใช้เป็นจำนวนมากส่งผลต่อสังคม จากการศึกษาปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั่วโลกพบว่า การระงับภัยคุกคามนี้จะต้องใช้มาตรการที่สามารถเข้าถึง เช่น การจำกัดการเข้าถึงทางกายภาพ ได้แก่ การจำกัดสถานที่จำหน่าย สถานที่บริโภค ระยะเวลาให้จำหน่าย และสภาพลักษณะของบุคคลที่สามารถจำแนกประเภทได้ เช่น ผู้เยาว์หรือผู้ที่ไม่สามารถควบคุมสติสัมปชัญญะอันเกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินขนาด รวมไปถึงการจำกัดการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์ การชำระภาษีจากสินค้าชนิดนี้ และที่สำคัญที่สุดคือการจำกัดการเข้าถึงทางจิตใจของบุคคลทั่วไป หากวิเคราะห์คำพิพากษาและการพิจารณาของศาลนั้น ในการทำคำพิพากษาคดีตามกฎหมายฉบับนี้ จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาและคดีที่ขึ้นสู่ศาลจนเสร็จสิ้นไปจากศาลแล้วพบว่า เมื่อมีการจับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจำเลยจะเป็นผู้ประกอบการหรือบุคคลทั่วไป ศาลยังให้ความสำคัญในเรื่องของการตีความเจตนารมณ์ของมาตรา 32 ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ โดยถือว่าผู้กระทำความผิดได้ทำการโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งสิ้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐทำการจับกุมผู้กระทำความผิดและนำตัวส่งศาลแล้ว ถือได้ว่ามีพยานหลักฐานประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ย่อมสามารถรับฟังได้โดยชัดแจ้งว่า ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดสำเร็จตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้โดยทันทีและหากพิจารณาถ้อยคำในคำพิพากษาของศาล พบว่าศาลตีความและเข้าใจเนื้อหาบทบัญญัติของมาตรา 32 นี้ ในลักษณะว่ากฎหมายบัญญัติว่าห้ามบุคคลใดทำให้ปรากฏซึ่งภาพหรือทำให้สื่อความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งสิ้น ดังนั้นหากผู้กระทำความผิดได้ลงมือกระทำความผิดครบองค์ประกอบตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้แล้วล้วนสามารถลงโทษได้ทั้งสิ้นจึงสามารถสรุปได้ว่าศาลพิจารณาเหตุของผู้กระทำความผิดเมื่อทำให้ปรากฏถึงภาพหรือวัตถุใด ๆ จากการศึกษาปัญหา

กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในกรณีห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีข้อเสนอแนะคือ การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และทิศทางในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ไม่ต้องทำการตีความอีก เพื่อลดความสับสนของคนในสังคมและเกิดผลสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และการเปรียบเทียบปรับตามมาตรา 45 จะยึดถือตามหลักฐานที่ผู้แจ้งเบาะแสและให้ข้อมูลเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นการนำพยานหลักฐานที่มีสาเหตุมาจากการจูงใจ ประสงค์ต่อเงินรางวัลเท่านั้น อีกทั้งการกระทำดังกล่าวยังเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยรวมอีกด้วย จึงขอสรุปได้ว่าการบัญญัติกฎหมายที่มีความชัดเจน ทั้งในส่วนของถ้อยคำ ภาษามีความสำคัญต่อการรับรู้ของผู้คนเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบัน ภาษากฎหมายเป็นภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไป ไม่เหมือนกับภาษาไทยในยุคโบราณ ซึ่งทำให้ประชาชนและบุคคลทั่วไปสามารถตีความได้อย่างไม่ซับซ้อน เพราะการใช้ถ้อยคำภาษาไทยนั้น สามารถตีความได้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกัน อีกทั้งสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระแส (บ.ก.). (2562). เสนอยกเลิกกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, TCIJ ทำความจริงให้ปรากฏ. สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2017/12/current/7563. 10 กันยายน 2564.

จักรกฤษณ์ ด่านเฉลิมนนท์ (2562). ปัญหาการตีความและผลกระทบจากการตีความบทบัญญัติเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 10(2), 70-71.

ไทยรัฐออนไลน์. (2563, 14 กันยายน). เปิดใจ “เชฟบอย” เจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่นถูกจับผิดฐานโฆษณา “แอลกอฮอล์”. สืบค้นจากhttps://www.thairath.co.th/news/society/1895051. 14 กันยายน 2563.

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่. เล่ม 129 ตอนที่ 86 ก, ประกาศ ณ วันที่ 11 กันยายน 2555, หน้า 46-52.

ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลจังหวัดธัญบุรี. (2563). คดีหมายเลขแดงที่ 5241/2554. สืบค้นจาก https://decision.coj.go.th/decision/court. 15 กันยายน 2563.

ราชกิจจานุเบกษา. (2551). พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. เล่ม 125 ตอนที่ 33 ก หน้า 49. ประกาศใช้ 13 กุมภาพันธ์ 2551.

โรจนา วิโรจน์กุล. (2563). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสุราระดับชาติ ครั้งที่ 9 เรื่อง สถานการณ์ปัญหา ระบบบริการและข้อเสนอแนะมาตรการป้องกันและการพัฒนาระบบบริการสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากแอลกอฮอล์. (24-25 พฤศจิกายน 2559) โรงแรมรามาการ์เดนส์ กรุงเทพมหานคร.

วรพชร จันขันตี. (2559). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. รัฐสภาสาร, 64(4), 58-59.

สยามรัฐ. (2563, 6 มิถุนายน). เพจดังเตือน!!! โพสต์คำว่า “เบียร์-แก้วเบียร์” หรือ “โพสต์ชวนดื่ม โฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” โดนปรับเริ่มต้น 5 หมื่น. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/161012. 6 มิถุนายน 2563.

ASTV ผู้จัดการ Live. (2563). ระวัง!จะโพสต์รูปเหล้าเบียร์ลงโซเชียล – ผิดไม่ผิดดูที่เจตนา. สืบค้นจาก https://mgronline.com/live/detail/9580000113996. 15 กันยายน 2563.

EUCAM (European Centre for Monitoring Alcohol Marketing). (2020). “Sweden” Regulations on Alcohol Marketing. Retrieved 22 January 2021 from http://eucam.info/regulations-on-alcohol-marketing/sweden/.

Gimme. (2020). โพสต์รูปเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขึ้นเว็บหรือโซเชียลมีเดีย มีสิทธิ์ถูกปรับ 5 แสนบาทและเข้าคุก 1 ปี. Retrieved from https://droidsans.com/dont-post-alcohol-drink-on-social-media/ 10 กันยายน 2562.

Helsedirektoratet. (2020). Act on the Sale of Alcoholic Beverages (Alcohol Act) in Norway. Retrieved 15 February 2021 from https://www.helsedirektoratet.no/tema/alkohol/

Nordic Alcohol Policy Report. “Norway”, “Sweden”. (2020). [online]. Retrieved 15 September from https://www.nordan.org/report/.

กฎหมายการปกครองว่าด้วยหลักนิติรัฐในสังคมไทย*
ADMINISTRATIVE LEGAL ON THE RULE OF LEGAL IN THAI SOCIETY

โกเมศ ขวัญเมือง
Gomes Kwanmuang
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย
Phrakruvinaidhorn Suriya Suriyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajvidyalaya University, Thailand
E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการนำเสนอเรื่องกฎหมายการปกครองว่าด้วยหลักนิติรัฐในสังคมไทย เมื่อกล่าวถึงกฎหมายปกครองเป็นเรื่องของอำนาจปกครองที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะอยู่ในชื่อกฎหมายใด และกฎหมายแต่ละฉบับอาจจะมีทั้งเรื่องกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และกฎหมายปกครองอยู่ในฉบับเดียวกันได้ โดยกฎหมายจะบัญญัติให้อำนาจหน้าที่แก่ผู้ใช้อำนาจคือ หน่วยงานทางปกครองหรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่ใช้อำนาจปกครองและเจ้าหน้าที่ และผู้ใช้อำนาจจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ จึงใช้อำนาจปกครองในการออกกฎ การออกคำสั่งทางปกครอง การกระทำทางปกครอง และสัญญาทางปกครอง เพื่อให้บรรลุตามหน้าที่และเจตนารมณ์ของกฎหมายและสามารถนำกฎหมายไปใช้ได้อย่างถูกต้อง โดยให้รัฐใช้หลักนิติรัฐเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายมหาชนที่เรียกร้องให้รัฐมีการปกครองที่ดี การปกครองที่ดีตามที่หลักนิติรัฐคือ การปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยคน โดยการปกครองโดยกฎหมาย เป็นเรื่องที่พึงปรารถนามากกว่าการปกครองโดยมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม และเป็นรากฐานสำคัญของหลักนิติรัฐ เป็นหลักที่ยึดถือและยึดมั่นในหลักการที่ว่าการปกครองที่ดีคือ “การปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่โดยคน” หลักนิติรัฐเรียกร้องว่า แม้รัฐจะมีอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดก็ตาม แต่รัฐสมัยใหม่ที่เป็นรัฐเสรีประชาธิปไตยจะต้องเคารพกฎหมายและผูกพันตนเองด้วยกฎหมายที่รัฐสร้างขึ้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐมีอำนาจเหนือปัจเจกชน ในการสั่งการให้ปัจเจกชนกระทำการใด ๆ โดยตามอำเภอใจได้

คำสำคัญ: กฎหมายปกครอง, หลักนิติรัฐ, สังคมไทย, อำนาจอธิปไตย

---

* Received November 24, 2022; Revised January 13, 2022; Accepted April 18, 2022

Abstract

This article is a presentation on the law governing the rule of law in Thai society. When it comes to administrative law, it is a matter of administrative powers that are enshrined in various laws, regardless of the name of the law and the administrative law is in the same issue The law will prescribe powers and duties to those who use the power. Administrative agencies or other government agencies or private entities that exercise administrative powers and officials and the user of the power must act in accordance with the rules provided by the law therefore use the ruling power to issue rules issuing administrative orders administrative action and administrative contracts to fulfill the duties and intent of the law and to be able to apply the law properly. By allowing the state to use the rule of law as an important principle of public law that calls for the state to have good governance Good governance according to the rule of law is rule by law not ruled by people by the rule of law It is more desirable than human rule. whoever it is and is the cornerstone of the rule of law. It is the principle that upholds and adheres to the principle that good governance is "Government is by law, not by people," the rule of law calls for Even if the state has sovereign power, which is the supreme power. But the modern liberal democratic state must respect the law and bind itself to the laws created by the state in order to prevent the state or government from having power over the individual. in ordering an individual to do anything arbitrarily.

Keywords: Administrative Legal, Rule of legal state, Thai Society, Sovereignty

บทนำ

สังคมที่คนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หรือคณะ จำเป็นต้องมีกฎ มีระเบียบ ในการอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยในกฎหมายลายลักษณ์อักษรเขียนไว้ให้ชัดเจนสำหรับแก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายของสังคมสมัยใหม่จึงมีวัตถุประสงค์ในการใช้แต่ละประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ในรูปของจารีตประเพณี และประเภทที่สองเป็นกฎหมายที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งตามหลักพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญได้แบ่งอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภาเป็นผู้ใช้ อำนาจบริหาร คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้ และอำนาจตุลาการ ศาลเป็นผู้ใช้ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้นถือว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ตรารัฐธรรมนูญ โดยคำแนะนำ และยินยอมของ

สภาผู้แทนราษฎร กฎหมายมักถูกมองเป็น *"เครื่องมือ"* แก้ไขจัดการปัญหาของสังคม แต่บางครั้งกฎหมายกลับเป็นปัญหาเสียเอง และโจทย์ใหญ่ที่ท้าทายของสังคมไทยอย่างเรื่องคอร์รัปชัน สังคมไทยพยายามใช้ตัวบทกฎหมายในการแก้ไขปัญหา อาจกล่าวได้ว่าในการกำหนดกฎหมายขึ้นมาแก้ไขปัญหานั้นต้องกลับไปตั้งคำถามถึงที่มารากทางสังคมวัฒนธรรมของเรื่องกฎหมายจึงเป็นเรื่องสำคัญ และการมองกฎหมายด้วยกรอบการมองเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมจะช่วยให้เห็นภาพปัญหาคอร์รัปชันในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น (ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ, 2563) ซึ่งกฎหมายไทยมีใช้อยู่ในปัจจุบันจะปรากฏชื่อกฎหมายไทยที่อยู่ในชื่อรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติพระราชกำหนด ประกาศหรือคำสั่งของคณะทหาร ที่ยึดอำนาจในการปกครองได้สำเร็จ และประมวลกฎหมายเท่านั้นโดยใช้ชื่อว่า*"กฎหมายปกครอง"* เพราะกฎหมายปกครองเป็น *"เรื่องของอำนาจปกครอง"* ที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะอยู่ในชื่อกฎหมายใด และกฎหมายแต่ละฉบับอาจจะมีทั้งเรื่องกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง กฎหมายปกครองอยู่ ในฉบับเดียวกันได้ ดังนั้นกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ใน ชื่อใดบัญญัติให้อำนาจหน้าที่แก่ผู้ใช้อำนาจคือ หน่วยงานทางปกครองหรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชนที่ใช้อำนาจปกครองและเจ้าหน้าที่ และผู้ใช้อำนาจจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ จึงใช้อำนาจปกครองในการออกกฎ การออกคำสั่งทางปกครอง การกระทำทางปกครอง และสัญญาทางปกครองเพื่อให้บรรลุตามหน้าที่และเจตนารมณ์ของกฎหมายและสามารถนำกฎหมายไปใช้ได้อย่างถูกต้อง (พรรณรัตน์ โสธรประภากร, 2564)

การใช้อำนาจปกครองของรัฐตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน จะต้องอยู่ภายใต้หลักนิติรัฐและนิติธรรม มีความชอบธรรมตามกฎหมาย การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองที่มีฐานะที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครองจึงต้องกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย เช่น เมื่อรัฐตัดสินใจนานโยบายที่ได้วางแผนไว้ไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการจัดทำการบริการสาธารณะแก่ประชาชน การดำเนินนโยบายสาธารณะนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายตามหลักการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จึงจะถือได้ว่าฝ่ายปกครองได้ใช้อำนาจภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจเพื่อดำเนินนโยบายสาธารณะนั้น จะต้องมีเครื่องมือและกลไกในการขับเคลื่อนอำนาจนั้นก็คือ กฎหมายปกครอง (ชาญวิสุทธิ์ ต้นมณี และพร้อมพล สัมพันธโน, 2564) กฎหมายปกครองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารงานของรัฐ การดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครองในการจัดทำบริการสารธารณะ วางหลักความเกี่ยวพันในทางปกครองระหว่างฝ่ายปกครองกับเอกชน และฝ่ายปกครองด้วยกันเองรวมทั้งกำหนดสถานะและการกระทำของฝ่ายปกครอง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวได้แก่ มาตรการ

ทางกฎหมาย บุคลากร ทรัพย์สิน และเอกสิทธิ์แห่งอำนาจมหาชน จะขอกล่าวเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งฝ่ายปกครองของไทยจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชแผ่นดินฯ ได้จัดระเบียบบริหารราชการเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็นสามส่วนเพื่อต้องการให้บริการสาธารณะครอบคลุมและทั่วถึงประชาชนซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจทางพื้นที่ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงได้จัดให้มีการกระจายอำนาจทางด้านบริการโดยเพิ่มบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม บริการสาธารณะด้านวัฒนธรรมและท่องเที่ยว และองค์การมหาชนขึ้นอีก ดังนั้น กฎหมายปกครองจึงเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจทางการปกครองกับหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจทางปกครอง กฎหมายปกครองจะมีลักษณะพิเศษคือ ผู้ที่ใช้อำนาจหรือออกคำสั่งการปกครองได้จะต้องเป็นหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่จะมีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจทางปกครองนั่นไม่ใช่บุคคลที่กล่าวมา ซึ่งในเบื้องต้นบุคคลที่จะใช้การปกครองได้ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองได้เป็นกรณีไป (มานพ พรหมชนะ, 2565)

กฎหมายซึ่งจะผูกการกระทำของรัฐไว้ด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งจะกำหนดสิทธิของประชาชน แต่อีกส่วนหนึ่งจะกำหนดไว้ล่วงหน้าถึงหนทางและวิธีการที่จะถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุจุดประสงค์ในการดำเนินการปกครองของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐโดยทำให้รัฐอยู่ภายใต้ระเบียบแห่งกฎหมายที่กฎเกณฑ์ทั้งสองชนิดดังกล่าวสร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้ลักษณะเฉพาะของนิติรัฐที่ชัดเจนคือ การปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครองฝ่ายปกครองจะสามารถใช้วิธีการ ต่าง ๆ ได้เฉพาะที่ระเบียบแห่งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นให้อำนาจไว้ ซึ่งหลักนิติรัฐเป็นรัฐที่ในทางความสัมพันธ์กับประชาชนและเพื่อการให้หลักประกันแก่สถานะของบุคคลแล้วอยู่ภายใต้ระบอบแห่งกฎหมาย โดยที่หลักนิติรัฐ (Legal State, Etat de Droit) มุ่งหวังสร้างหลักความสูงสุดของกฎหมายในการจำกัดอำนาจรัฐเนื่องจากการแสดงออกถึงการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมแสดงออกโดยการใช้อำนาจเหนือประชาชน โดยการออกกฎหรือคำสั่งให้เอกชนกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยที่เอกชนไม่สมัครใจก็ได้ หลักนิติรัฐจึงเรียกร้องให้องค์กรของรัฐต้องยึดถือหลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) เรียกร้องให้องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ให้แก่ราษฎร หากจะล่วงล้ำก็จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารกระทำการนั้นได้ และ 2) เรียกร้องให้องค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องไม่ตรากฎหมายให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร

ล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของเอกชนเกินขอบเขตแห่งความจำเป็น เพียงเพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเท่านั้น (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2565) ดังนั้น หลักนิติรัฐจึงให้รัฐที่ใช้อำนาจปกครองโดยกฎหมาย และต้องมีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ออก โดยอาศัยอำนาจกฎหมาย รับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน และหากมีความจำเป็นที่จะต้องลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ต้องมีกฎหมายกำหนดขึ้น และใช้บังคับเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน และหากมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ ประชาชนสามารถใช้นิติวิธีที่กฎหมายรับรองไว้เข้าเยียวยาได้ ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับกฎหมายการปกครองว่าด้วยหลักนิติรัฐในสังคมไทยในหลายมุมมอง ได้แก่ กฎหมายการปกครองในสังคมไทย หลักนิติรัฐในสังคมไทย และหลักนิติรัฐในการควบคุมความชอบดวยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ได้รวบรวมนำเสนอในบทความนี้

กฎหมายการปกครองในสังคมไทย

มนุษย์ต้องมีกฎเกณฑ์ที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ กฎเกณฑ์นี้คือ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข *“กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี”* กฎหมายเป็นข้อบังคับของรัฐได้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่ กำหนดความประพฤติภายนอกของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็น หากผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ ส่วนศีลธรรมเป็นความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจของมนุษย์แต่ละคน ศีลธรรมนั้นมิได้มีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใดเป็นเพียงแต่คิดในทางที่ไม่ชอบก็ผิดศีลธรรม ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน ๆ นั้นโดยเฉพาะ ผลกระทบจากการฝ่าฝืนจริยธรรมจะได้รับเพียง การติเตียนจากสังคมเท่านั้น (พระพลากร สุมงฺคโล (อนุพันธ์), 2559) ซึ่งกฎหมายเป็นข้อบังคับของรัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมความพฤติของมนุษย์ ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ โดยกฎหมายนั้นต้องตรึงไว้ด้วยความถูกต้อง ความยุติธรรม ความดีงามในสังคม เพื่อคนได้นำมาถือเป็นแนวปฏิบัติ การใช้อำนาจปกครองของรัฐตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน จะต้องอยู่ภายใต้หลักนิติรัฐและนิติธรรม มีความชอบธรรมตามกฎหมาย การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองที่มีฐานะที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครองจึงต้องกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการจัดทำการบริการสาธารณะแก่ประชาชน การดำเนินนโยบายสาธารณะจะต้องเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายตามหลักการบริหารจัดการที่ดีมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จึงจะถือได้ว่าฝ่ายปกครองได้ใช้อำนาจภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายในการขับเคลื่อนอำนาจซึ่งก็กฎหมายปกครอง

กฎหมายปกครองจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้อำนาจรัฐเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่ว่าเพื่อใช้ควบคุม และตรวจสอบอำนาจรัฐโดยองค์กรภายในของฝ่ายปกครอง และองค์กร

ภายนอกฝ่ายปกครองเอง เพื่อให้การใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายปกครองไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ และผลเสียแก่ประชาชนซึ่งต้องเป็นการใช้อำนาจอย่างพอสมควรแก่เหตุ มีความแน่นอนชัดเจน ไม่เลือกปฏิบัติตามอำเภอใจ และคุ้มครองความเชื่อถือและความไว้วางใจ รวมทั้งเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยฝ่ายปกครองจึงต้องใช้อย่างจำกัดและมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ และเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการวางหลักประกันที่เข้มงวดและเคร่งครัด ซึ่งรัฐต้องให้ความเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการแทรกแซง ซึ่งหากฝ่ายปกครองไม่ใช่อำนาจภายใต้กฎหมายที่ให้ไว้ก็อาจทำให้การดำเนินนโยบายนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดความ เสียหายแก่ประชาชนและองค์กรได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว กฎหมายปกครองจึงเป็นเครื่องมือและกลไกที่ใช้สำหรับการดำเนินนโยบายบริการสาธารณะของฝ่ายปกครองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ ขั้นตอน กระบวนการ และวิธีการดำเนินนโยบายบริการสาธารณะให้ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง แต่ทั้งนี้องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองต้องมีความเป็นเอกภาพ เข้มแข็ง ไม่ซ้ำซ้อนและไม่ถูกแทรกแซงจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ส่วนกลไกขององค์กรควบคุม และตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองให้มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และระบบควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองต้องมีความเหมาะสมกับสภาพกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองกระทำอันจะเป็นการสร้างดุลยภาพของความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ และจากความสัมพันธ์ดังกล่าวในการดำเนินนโยบายบริการสาธารณะของฝ่ายปกครองหากดำเนินการภายใต้กฎหมายปกครองจะเป็นหลักประกันว่าการใช้อำนาจปกครองนั้นเป็นการกระทำภายใต้หลักนิติรัฐและนิติธรรมที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง (ชาญวิสุทธิ์ ต้นมณี และพร้อมพล สัมพันธโน, 2564) ดังนั้น กฎหมายปกครองจึงมีลักษณะเป็นการควบคุมการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมแบบป้องกันคือ ก่อนที่ฝ่ายบริหารจะได้วินิจฉัยสั่งการหรือก่อนจะมีการกระทำในทางปกครองที่จะไปกระทบต่อสถานภาพทางกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีกฎหมายกำหนดกระบวนการ หรือขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะมีคำสั่งออกไป โดยรัฐใช้หลักนิติรัฐคือ รัฐที่มีกฎหมายเป็นสิ่งสูงสุด ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย การที่รัฐจะกระทำการใด ๆ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยชัดแจ้ง (Stuffenbau des Gezettes) ทั้งนี้ หลักนิติรัฐมีหลักกฎหมายที่องค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ คือ

(1) หลักการแบ่งแยกอำนาจ โดยมีการแบ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหาร โดยหลักแล้วแต่ละฝ่ายต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบซึ่งกันและกัน

(2) หลักการคุ้มครองสิทธิและสิทธิและเสรีภาพ รัฐเสรีประชาธิปไตยจึงต้องเคารพขอบเขตและเสรีภาพของปัจเจกชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย

(3) หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง เป็นการเชื่อมโยงหลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองเข้ากับหลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน และ

(4) หลักความชอบกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมาย ลำดับรอง (ชาญวิสุทธิ์ ต้นมณี และพร้อมพล สัมพันธโน, 2564) สรุปได้ว่า กฎหมายปกครองสามารถการควบคุมแบบแก้ไขหรือการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจทางปกครอง และเมื่อเกิดปัญหาจากการใช้อำนาจทางปกครองนั้นต้องแก้ไขปัญหาด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ส่วนการควบคุมการใช้อำนาจรัฐแบบแก้ไขที่เร็วที่สุด หากพบว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถที่จะร้องเรียนให้มีการแก้ไขยกเลิกได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องนำคดีไปสู่การฟ้องร้องต่อศาลปกครอง

หลักนิติรัฐในสังคมไทย

กฎหมายไทยโดยมุ่งไปที่การจัดโครงสร้างขององค์กรของรัฐในรัฐธรรมนูญไทยตลอดจนการกำหนด ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎรแล้ว เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า รูปแบบและระบบกฎหมายไทยพยายามจะเดินตามแนวทางของหลักนิติรัฐที่พัฒนาขึ้นจากการยอมรับหลักการแบ่งแยกอำนาจ การยอมรับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎร เมื่อวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันประกอบกับทางปฏิบัติที่เกิดจากการปรับใช้รัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังห่างไกลจากความเป็นนิติรัฐมากนัก แม้รัฐธรรมนูญจะประกาศยอมรับหลักการแบ่งแยกอำนาจ และสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้ แต่หากพิจารณาในทางนิติศาสตร์แล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ยังขาดความสมบูรณ์อยู่มาก เนื่องจากแนวความคิดว่าด้วยนิติรัฐหรือนิติธรรมที่ยอมรับนับถือกันในสากลที่ยังไม่เห็นการซ่อนเร้น อำพรางแนวความคิดทางกฎหมายที่เป็นปรปักษ์กับหลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรม และยังคงถูกอำพรางอยู่ในรัฐธรรมนูญในนามของการปกครองแบบไทย การสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐธรรมนูญ และความยุติธรรมและสันติสุขในระบบกฎหมายย่อมยากที่จะเกิดขึ้นได้ (บรรหาญ จงเจริญประเสริฐ, 2557) ในประเทศไทยใช้คำว่า *"หลักนิติธรรม"* ก่อนคำว่า *"นิติรัฐ"* เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากนักกฎหมายไทยที่จบการศึกษากฎหมายจากประเทศอังกฤษ ส่วนคำว่า *"นิติรัฐ"* นั้นชี้ให้เห็นว่า อำนาจไม่ใช่ของส่วนตัวของบุคคลใดอีกต่อไป แต่เป็นของทุกคนในสังคม โดยอำนาจจึงเป็นของประชาชน บุคคลที่มาใช้อำนาจรัฐจึงไม่อาจสืบทอดอำนาจตามตระกูลได้ เมื่อรัฐเป็นองค์ภาพทางกฎหมาย และระบอบประชาธิปไตยและทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยมพัฒนาเติบใหญ่ขึ้นพร้อมกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม (โภคิน พลกุล, 2565)

นอกจากนี้ คำว่า *"นิติรัฐ"* ได้อธิบายให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยและทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม นั่นคือ รัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายมิใช่อยู่เหนือกฎหมาย ในขณะที่ทฤษฎีอำนาจเผด็จการหรืออำนาจเทวสิทธิ์ถือว่าคำสั่งของผู้ปกครองก็คือคำสั่งของรัฐเพราะผู้ปกครองคือรัฐ คำสั่งนั้นคือ กฎหมาย เมื่อรัฐไม่ใช่ตัวบุคคลที่เป็นผู้ปกครอง หรือผู้ใช้อำนาจแต่เป็นนิติบุคคลจึงต้องมีผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจ ทั้งผู้ใช้อำนาจและประชาชนทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ดังนั้น นิติรัฐจึงต้องเคารพทั้งกระบวนการในการออกกฎหมายและกระบวนการที่จะบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งถือเป็นเจตน์จำนงร่วมของประชาชนทุกคนในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากกฎหมายออกโดยสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน หากรัฐใดไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ยึดมั่นในรัฐธรรมนูญ ไม่เคารพกระบวนการออกกฎหมายโดยสภาที่มาจากประชาชน ไม่บังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่แท้จริงของกฎหมาย ย่อมไม่ใช่นิติรัฐ รัฐที่ทำอะไรก็ได้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าในทางนิติบัญญัติ บริหาร หรือตุลาการ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบและวิธีการที่รัฐธรรมนูญก็ดี กฎหมายลำในดับชั้นต่างๆก็ดี กำหนดไว้ นักคิดฝ่ายตะวันตกเรียกว่า *"รัฐตำรวจ"* ซึ่งหมายถึงรัฐเผด็จการ (โภคิน พลกุล, 2565) สำหรับสังคมไทยก็คือ นำหลักนิติรัฐ นิติธรรม ไปผสมผสานกับหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือ Good Governance โดยให้อำนาจของรัฐนั้นโปร่งใสและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน มีการเคารพในรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด พร้อมเปิดเผยข้อมูลทุกอย่าง

ทั้งนี้กระบวนการพิจารณาที่ได้รับการออกแบบขึ้นจะต้องเป็นกระบวนพิจารณาที่เป็นธรรม อนึ่งในกรณีที่ราษฎรได้ความเสียหายจากการใช้อำนาจมหาชนขององค์กรรัฐ ซึ่งรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรสามารถฟ้ององค์กรของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนต่อศาลได้ สำหรับหลักการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้นเรียกร้องให้รัฐกำหนดกระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เอกชนที่พิพาทกันเองต้องมีหนทางในการนำข้อพิพาทนั้นไปสู่ศาล และกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาลจะต้องได้รับการออกแบบให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรอบด้านตลอดจนกำหนดผลผูกพันเด็ดขาดของคำพิพากษาไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแน่นอนในระบบกฎหมาย ด้วยเหตุนี้หลักนิติรัฐจึงเรียกร้องต่อไปอีกว่าในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับกับราษฎรนั้น กฎหมายที่ได้รับการตราขึ้นจะต้องมีความชัดเจนและแน่นอนเพียงพอที่ราษฎรจะเข้าใจได้ ทั้งนี้ระบบกฎหมายจะต้องคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจที่บุคคลมีต่อกฎหมาย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2565) ตลอดจนการคาดหมายความคุ้มครองจากระบบกฎหมายของบุคคล และการกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลให้มีค่าบังคับทางกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญและถือว่าบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นกฎหมายโดยตรง โดยที่บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามหลักนิติรัฐ ได้แก่ สิทธิขั้นพื้นฐานมีลักษณะเป็นสิทธิหรืออำนาจที่ปัจเจกบุคคล

สามารถยกขึ้นใช้ยันรัฐได้ และสิทธิขั้นพื้นฐานย่อมมีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทุกองค์กรโดยตรง นอกจากนี้ ยังมีหลักการสำคัญคือ หลักความได้สัดส่วน หลักการนี้เป็นการใช้อำนาจของรัฐจะต้องเป็นไปโดยพอเหมาะพอประมาณเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม ดังนั้น ระบบกฎหมายจะมอบเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายให้องค์กรของรัฐดำเนินการ และ หากการใช้เครื่องมือหรือมาตรการนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ หรือวัตถุประสงค์นั้นอาจบรรลุได้ เพียงแค่ใช้เครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่รุนแรงน้อยกว่า โดยสรุปหลักนิติรัฐมีสาระสำคัญคือ รัฐหรือฝ่ายปกครองจะต้องกระทำการโดยชอบด้วยกฎหมายและเพื่อให้เป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนจะได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการกระทำตามอำเภอใจของฝ่ายปกครอง จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปกครองตามหลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐในการควบคุมความชอบดวยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง

เมื่อพิจารณาถึงหลักนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรรัฐ โดยหลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมายมี 2 หลักการ คือ หลักความมาก่อนของกฎหมาย เป็นการกระทำต่าง ๆ ของรัฐที่ออกมาในรูปบทบัญญัติของกฎหมายย่อมอยู่ในลำดับที่มาก่อนการกระทำต่าง ๆ ของรัฐทั้งหลาย รวมทั้งการกระทำของฝ่ายปกครองด้วย และหลักเงื่อนไขของกฎหมาย โดยฝ่ายปกครองจะมีอำนาจกระทำการอันใดอันหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ การกระทำดังกล่าวย่อมไม่ชอบด้วยหลักเงื่อนไขของกฎหมาย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายนั้นเป็นทั้งแหล่งที่มา (Source) และ ข้อจำกัด (Limitation) ของอำนาจกระทำการต่าง ๆ ของฝ่ายปกครอง เมื่อการกระทำทางปกครอง เป็นผลิตผล (Product) ของการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายของฝ่ายปกครองแล้ว ดังนั้น การกระทำทางปกครองจึงเป็นเพียงการบังคับให้การต่าง ๆ เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่เป็นแหล่งที่มาของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง ได้แก่ พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดังเช่น พระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนด (รวมทั้งกฎต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเสมอกับพระราชบัญญัติ) ส่วนกฎหมายที่เป็นข้อจำกัดอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง ได้แก่ พระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดังเช่น พระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่ง (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2547) โดยหลักปกติแล้วฝ่ายปกครองไม่สามารถมอบอำนาจของตนได้เว้นแต่การกระทำดังกล่าวมีกฎหมายรองรับ แต่ในสภาพการณ์พิเศษการมอบอำนาจโดยไม่มีกฎหมายรองรับสามารถทำได้และชอบด้วยกฎหมาย ในทางเดียวกันในภาวะปกติการกระทำทางปกครองไม่สามารถแทรกแซงอำนาจของรัฐบัญญัติ แต่

ด้วยสภาพการณ์พิเศษ การแทรกแซงดังกล่าวสามารถทำได้ ในปกติการกระทำทางปกครองย่อมกระทำโดยฝ่ายปกครอง แต่ถ้าฝ่ายปกครองไม่มีตัวอยู่ คณะบุคคลทั่วไปอาจใช้อำนาจนี้ได้ในกรณีสภาพการณ์พิเศษ

การใช้อำนาจรัฐในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นการตรากฎหมายขึ้นบังคับใช้ในสังคม โดยมีองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ การดำเนินภารกิจของรัฐเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย มีองค์กรฝ่ายบริหารพิจารณา วินิจฉัยเพื่อดำรงไว้ความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยที่มีองค์กรฝ่ายตุลาการบัญญัติควบคุม และกำหนดการออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมาย ทั้งในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐต้องถูกควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหลักในการตรวจสอบนั้นมีหลักการสำคัญคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจและหลักนิติรัฐ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2548) ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องนำหลักนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมาย 3 ลักษณะคือ 1) หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองนั้นเป็นการกระทำทั้งหลายขององค์กรฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งนี้ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจสั่งการให้ราษฎรกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง 2) หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายเป็นหลักที่ตราขึ้นโดยมีกฎหมายทั้งหลายที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นจะต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่ให้อำนาจองค์กรฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของราษฎรนั้นจะต้องมีข้อความระบุไว้อย่างชัดแจ้งพอสมควร ว่าให้องค์กรของฝ่ายบริหารองค์กรใดมีอำนาจล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งเสรีภาพของราษฎรได้ในกรณีใดภายในขอบเขตอย่างใดประการหนึ่ง และไม่ให้อำนาจแก่องค์กรฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของราษฎรเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะหรือกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพอีกประการหนึ่งตามหลักนี้ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องผูกพันต่อรัฐธรรมนูญ และ 3) หลักการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการเป็นหลัก การควบคุมไม่ให้การกระทำขององค์กรฝ่ายบริหารขัดต่อกฎหมาย และควบคุมไม่ให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญก็ดี จะต้องเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรฝ่ายตุลาการซึ่งมีความเป็นอิสระจากองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรตุลาการซึ่งจะทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรฝ่ายบริหาร และควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ต้องมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงจากองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติและองค์กรฝ่ายบริหาร โดยในการปฏิบัติหน้าที่นั้น องค์กรตุลาการไม่จำต้องฟังคำสั่งบังคับบัญชาจากองค์กรฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ และมีกระบวนการพิจารณาที่เปิดเผยเป็นธรรมรับฟังคู่ความและใช้เหตุผลในคำวินิจฉัยชี้ขาด (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2565)

ดังนั้น การควบคุมความชอบด้วยกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจที่เป็นศูนย์กลางของการควบคุมฝ่ายปกครองด้วยหลักนิติรัฐ เพื่อให้คำสั่งทางปกครอง หรือมาตรการทางปกครองไม่มีข้อบกพร่องในการใช้ดุลยพินิจ โดยการใช้ดุลยพินิจนั้นต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยเฉพาะคำสั่งทางปกครอง หรือมาตรการทางปกครองที่ก่อให้เกิดภาระต่อผู้รับคำสั่ง หรือต่อบุคคลอื่น ทั้งนี้ควรมีการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ และความสัมพันธ์ หรือกล่าวได้ว่าพิจารณษถึงความเหมาะสม ความจำเป็น และความสมดุลระหว่างสิ่งที่ถูกกระทบกับผลที่ได้รับ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงหลักนิติรัฐในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำขององค์กรในรัฐทุกองค์กรต้องชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ การกระทำของรัฐสภาต้องชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของรัฐบาลต้องชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของฝ่ายปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำของศาลต้องชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้การนำหลักนิติรัฐมาใช้ในการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย โดยที่รัฐต้องดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมโดยการยอมรับให้มีองค์กรตุลาการขึ้นมาเพื่อค้มครองบุคคลจากการกระทำของรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหากรัฐทำให้เสียหาย รัฐก็จะต้องชดใช้ค่าเสียหายและจะต้องมีองค์กรที่จะมาทำการชี้ขาดว่าการกระทำของรัฐนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีอำนาจในการเพิกถอน หรือบังคับให้รัฐ ชดใช้ค่าเสียหายจากศาลปกครอง หรือศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

สรุป

การมีอยู่ของ “*หลักนิติรัฐ*” ในระบบกฎหมายมหาชนภายในของรัฐนั้น ย่อมถือว่าเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีคุณค่า มีประโยชน์ มีนัยสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะหลักนิติรัฐเรียกร้องให้องค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ตรากฎหมายที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ อันเรียกว่าหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (constitutionality) ที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง หลักนิติรัฐเรียกร้องให้องค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร (ฝ่ายปกครอง: หน่วยงานทางปกครอง: และเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ไม่ให้ใช้อำนาจเหนือราษฎรในการสั่งการให้ราษฎรกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือจะเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นหรือกฎที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และถึงแม้กฎหมายจะมีการกำหนดกฎให้อำนาจก็ตาม แต่ห้ามมิให้องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายหรือกฎให้อำนาจไว้ (Ultra Vires) ซึ่งหากองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย องค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการย่อมมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร (ฝ่ายปกครอง) ว่าชอบด้วยกฎหมาย

หรือไม่ องค์กรของฝ่ายตุลาการที่ทำหน้าที่เช่นว่านี้คือ *"ศาลปกครอง"* ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นย่อมอยู่ภายใต้การตรวจสอบของ *"ศาลรัฐธรรมนูญ"* ส่วนคดีพิพาททางแพ่งและทางอาญาก็แยกออกไปให้อยู่ในเขตอำนาจของ *"ศาลยุติธรรม"* ที่ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิส่วนเอกชน (Res Private) ในท้ายที่สุดนี้ในการศึกษาคราวต่อไป เพื่อความสมบูรณ์ในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปกครองรัฐโดยกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่าสมควรที่จะศึกษาเปรียบเทียบหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐในแง่แหล่งกำเนิดแนวคิด สาระสำคัญของหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีการศึกษาเพิ่มเติมตามหัวข้อที่เสนอมานี้จะทำให้การศึกษากฎหมายมหาชนจะครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิสุทธิ์ ต้นมณี และพร้อมพล สัมพันธโน. (2564). กฎหมายปกครองกับการดำเนินนโยบายบริการสาธารณะ. วิทยาลัยสงฆ์วารสารนครลำปาง, 10(1), 257-268.

ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ. (2563). โครงการวิจัยเพื่อสังคมไทยไร้คอร์รัปชัน ระยะที่ 2: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

_____. (2548). หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

บรรหาญ จงเจริญประเสริฐ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและนิติรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมและนิติรัฐ. ใน รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย. รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

พรรณรัตน์ โสธรประภากร. (2564). ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 5(2), 173-200.

พระพลากร สุมงฺคโล (อนุพันธ์). (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี. ธรรมทรรศน์, 16(3), 277-289.

โภคิน พลกุล. (2565). สังคมไทยไปไม่ถึงนิติรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2565 จาก http://public-law.net/ publaw/ view.aspx?id=1223

มานพ พรหมชนะ. (2565). กฎหมายปกครองกับบริการสาธารณะ. สงขลา: สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2565). หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2565 จาก http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1431

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว*

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF RESEARCH PERSONNEL THROUGH PRACTICE AND SOCIAL SUPPORT FOR SAKAEO CROWN PRINCE HOSPITAL'S IMPROVING WORK QUALITY AND PROVIDING HEALTH SERVICES

มณีรัตน์ เจริญศิลป์
Maneerat Charoensilp
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
Sakaeo Crown Prince Hospital
วรพล แวงนอก
Worraphol Waengnork
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Rajabhat Rajanagarindra University
ประภาพร เมืองแก้ว
Prapaporn Muangkaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Phibunsongkhram Rajabhat University
จิตรานุช เทียมเขา
Jitanuch Thamknao
มณเฑียร พิทักษ์
Monthian Pitak
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
Sakaeo Crown Prince Hospital
E-mail : worraphol.wae@rru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยของบุคลากร 2) ศึกษาทัศนคติต่อการวิจัยของบุคลากร 3) ศึกษาการปฏิบัติการวิจัยของบุคลากร 4) ศึกษาการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากร 5) สร้างรูปแบบการส่งเสริม

* Received November 12, 2021; Revised February 11, 2022; Accepted April 2, 2022

ศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม ประเด็นคำถามในการทำกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบฯ วิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 ศึกษาการรับรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากร จำนวน 233 คน ระยะที่ 2 กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 15 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.54) ทัศนคติเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.28) การปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.65) การสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.13) รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ประกอบไปด้วยกิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย กิจกรรมส่งเสริมทัศนคติ เพิ่มแรงจูงใจการผลิตผลงานวิจัย ให้ใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพงาน เริ่มจาก CQI, R2R และวิจัย มีระบบพี่เลี้ยงการทำวิจัย แรงสนับสนุนทางสังคมจากผู้บริหารหรือหัวหน้างาน การติดตาม ควบคุมกำกับ และส่งเสริมการเผยแพร่การนำเสนอผลงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย การเรียนรู้จากการปฏิบัติ แรงสนับสนุนทางสังคม

Abstract

The purpose of this research study to: 1) investigate the staff at Sakaeo Crown Prince Hospital's perceptions on their research abilities. 2) investigate the attitudes toward research of the staff at Sakaeo Crown Prince Hospital. 3) To investigate the Sakaeo Crown Prince Hospital's research practices. 4)To investigate the executives' assistance for the Sakaeo Crown Prince Hospital's personnel research. 5. Develop a model to encourage Sakaeo Crown Prince Hospital employees to pursue research opportunities. using a mixed research design. Quizzes and questionnaires were utilized to obtain data and develop a model using focus group questions. Methods of conducting research. Phase 1 examines perceptions, attitudes and practices related to research. The sample group consisted of 233 personnel. Phase 2 was the group process to create the model. The sample consisted of 15 executives. Percentage, mean, and standard

deviation were the statistics employed in the quantitative data analysis. Qualitative data was used to examine the substance of data. The findings revealed that personnel at Sakaeo Crown Prince Hospital had a moderate perception of research skills ($\bar{x}$ = 2.54) and a moderate research mindset ($\bar{x}$ = 3.28), according to the findings. The research methodology used was modest ($\bar{x}$ = 2.65). The support of management for undertaking research was moderate ($\bar{x}$ = 3.13). A model for enhancing the research potential of employees at Sakaeo Crown Prince Hospital consists of activities which will teach people how to conduct the research. Moreover, to increase motivation to achieve research outcomes through promoting attitudes toward undertaking research. By starting with CQI and R2R and research mentoring system is in place, with the specialist as mentors. And encouraged by executives and supervisors to present both inside and beyond the organization.

Keywords: Developing the potential of research personnel, learning from practice, social support

บทนำ

การพัฒนาคนมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยถูกกำหนดไว้เป็นนโยบาย เป้าหมายยุทธศาสตร์ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสุขภาพ (Global strategy on Human Resources for Health: Workforce 2030) ซึ่งถูกกำหนดโดยองค์การอนามัยโลก (WHO) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals 2030 (SDGs) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และกำหนดเป็นวาระสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ด้วยการยกระดับคุณค่ามนุษย์ (Human Wisdom) พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 พัฒนาบุคลากรให้เป็นข้าราชการ 4.0 และเป็นองค์กรภาครัฐที่มีขีดสมรรถนะสูง มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ที่หลากหลาย (ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2560)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการบริหารและมีผลต่อความสำเร็จขององค์การ การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ในการทำงานย่อมมีความสำคัญกระบวนการพัฒนาทางวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถพัฒนาคนและผลงาน ซึ่งผลงานทางวิชาการของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว นอกจากจะเป็นตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

สระแก้ว ยังสามารถนำผลงานทางวิชาการ เช่น CQI Innovation R2R และวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการกับผู้ป่วย และพัฒนาระบบการทำงานได้ จะเห็นได้ว่าการวิจัยมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพในระดับบุคคล และองค์กร การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพด้านการวิจัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ

จากสถิติในปี 2560 - 2562 พบว่า บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วมีการทำผลงานทางวิชาการได้แก่ ประเภท CQI Innovation R2R และวิจัย เมื่อพิจารณารายประเภทมีการทำ CQI Innovation จำนวน 6, 11, 3 รายการ (ตามลำดับ) มีการทำผลงาน R2R หรือวิจัย จำนวน 1, 4, 4 รายการ (ตามลำดับ) ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยมากหากเทียบกับจำนวนบุคลากรของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ที่ผ่านมาเคยจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำผลงานวิชาการมีบุคลากรสนใจเข้าร่วมจำนวนมากแต่ไม่สามารถทำจนสำเร็จได้เนื่องจากภาระงานมากไม่มีเวลาในการทำผลงาน (กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล, 2563)

แรงสนับสนุนทางสังคมของผู้บริหารหรือหัวหน้างานมีความจำเป็นต่อการผลิตผลงานวิชาการของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว เพื่อเอื้อให้มีการผลิตผลงานวิชาการ ประเภท CQI Innovation R2R และวิจัยเพิ่มขึ้น การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพด้านการวิจัย สามารถทำได้โดยการจัดโปรแกรมส่งเสริม ศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยโดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และแรงสนับสนุนทางสังคม (นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ, 2559); (รวิพร โรจนอาชา, 2559); (ทัศนีย์ นิมนภาโรจน์, 2562) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านการวิจัยสำหรับบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว (ภรกต สูฝน และคณะ, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
4. เพื่อศึกษาการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
5. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการเชิงปริมาณและคุณภาพ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ มิถุนายน - สิงหาคม 2563 มีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาการรับรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ระยะที่ 2 กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบฯ

ประชากรในการศึกษาวิจัย เป็นบุคลากรที่เป็นข้าราชการทุกวิชาชีพของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จำนวน 467 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (วรรณี แกมเกตุ, 2563) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 233 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้ากระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วเป็นผู้บริหาร จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีดังนี้

1.เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 1 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

2.เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

3.เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 3 แบบสอบถามการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

4. เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

5. เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 5 ประเด็นคำถามในการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบ Focus group เพื่อหารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

6. เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 6 แบบประเมินรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำเครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 1 - 6 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ แพทย์ผู้บริหารด้านยุทธศาสตร์และการพัฒนาวิชาการโรงพยาบาลระดับจังหวัด อาจารย์สาธารณสุขผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและผลงานวิชาการระดับมหาวิทยาลัย และพยาบาลวิชาชีพผู้บริหารการพยาบาลด้านพัฒนาบุคลากรของโรงพยาบาลระดับจังหวัด ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 จากนั้นนำเครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 1 - 4 ทำไปทดลองใช้กับบุคลากรโรงพยาบาลอรัญประเทศที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำไปหาความเที่ยง(Reliability) ของเครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 1 - 4 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89, 0.86, 0.81, 0.85 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1.1 เตรียมทีมวิจัยเพื่อประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

1.2 ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2. ขั้นตอนดำเนินการเก็บข้อมูล

2.1 นำเครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 1- 4 ไปทำการเก็บกับบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับต้น ตัวแทนบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วที่มีและไม่มีประสบการณ์ในการทำวิจัย และทีมผู้วิจัย จำนวนรวม15 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 5 (ประเด็นคำถามในการทำกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว) และนำผลการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัย ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว และการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว มาร่วมพิจารณา

2.3 เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินรูปแบบฯ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยชุดที่ 6 (แบบประเมินรูปแบบการส่งเสริม

ศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว) เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และลงรหัสแต่ละข้อหลังจากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้ว นำไปแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา จากนั้นทำการตีความหมายของข้อมูลที่ได้รับตามการรับรู้ของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์จากเนื้อหาของข้อมูล (Content analysis) ที่ได้จากผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในประเด็นต่างๆ ที่ทำการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วกว่าครึ่งอยู่ในกลุ่มภารกิจการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 62.23 รองลงมาอยู่ในกลุ่มภารกิจตติยภูมิ คิดเป็นร้อยละ 24.89 กว่าครึ่งอายุอยู่ในกลุ่ม GenY 20 – 37 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.23 รองลงมาอยู่ในกลุ่ม GenX 38 – 52 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.91 ประมาณครึ่งหนึ่งมีสภานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 51.93 รองลงมาสมรส คิดเป็นร้อยละ 42.49 ประมาณ 1 ใน 3 มีระยะเวลาในการทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.05 รองลงมา มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.46 ประสบการณ์ในการทำวิจัยพบว่ามีเพียงร้อยละ 14.16 โดยในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ทำวิจัยคนละ 1 เรื่อง เฉพาะในช่วงปีงบประมาณ 2562 มีผลงานวิจัยเพียง 1 เรื่อง เหตุผลในการทำวิจัยเพราะต้องทำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 42.26 รองลงมาคือมีความสนใจใฝ่รู้ คิดเป็นร้อยละ 22.53 ส่วนเหตุผลที่ไม่ทำวิจัยเพราะมีภาระงานประจำมาก คิดเป็นร้อยละ 40.51 รองลงมาคือขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย คิดเป็นร้อยละ 34.84

2. การรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัย ทัศนคติต่อการวิจัย การปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัย และการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ดังแสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัย ทัศนคติต่อการวิจัย การปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัย และการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง	2.54	0.85
ด้านทัศนคติต่อการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง	3.28	1.11
ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง	2.65	0.97
ด้านการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง	3.13	0.84

จากตารางที่ 1 พบว่าบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ด้านทัศนคติต่อการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ด้านการสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13

3. รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

3.1 ผลกระทบจากการที่มีจำนวนผลงานวิจัยไม่เป็นไปตามเป้าหมายของตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์มีดังนี้

3.1.1 ระดับบุคคล สมรรถนะของบุคลากรไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ผลงานไม่ทันสมัย บุคลากรยังขาดการเรียนรู้วิธีคิดในการพัฒนางานโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ เสียโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ

3.1.2 ระดับกลุ่มงาน ไม่เกิดการพัฒนางานและระบบงาน การแก้ปัญหาอาจไม่ตรงจุด ไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ และงานวิจัยบางงานไม่ถูกนำมาพัฒนางาน

3.1.3 ระดับโรงพยาบาล มีจำนวนผลงานวิชาการน้อยกว่าที่ควรจะเป็น องค์กรเริ่มถอยหลัง ทำงานโดยอาศัยแต่องค์ความรู้แบบเดิมในขณะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงก้าวไกลไปข้างหน้า

3.2 สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้จำนวนผลงานวิจัยแต่ละหน่วยงาน/กลุ่มงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ตามตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ทั้งที่มีจำนวนบุคลากรที่เพิ่มขึ้น มีดังนี้

3.2.1 บรรยากาศองค์กรไม่เอื้อต่อการทำงานวิจัย เช่น ไม่ได้สอนผู้ทำงานวิจัยให้มีองค์ความรู้ทางด้านวิจัย ไม่มีกระบวนการในการสนับสนุน ไม่มีกระบวนการในการสนับสนุนส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิชาการ เป็นต้น

3.2.2 ขาดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องระเบียบวิธีวิจัย

3.2.3 ขาดระบบพี่เลี้ยง (Coach) ที่คอยให้คำแนะนำทางด้านการทำวิจัย

3.2.4 ไม่มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย

3.2.5 บุคลากรไม่ทำวิจัยหรือผลงานวิชาการมองว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้มากขึ้น

3.2.6 ผู้บริหารหรือหัวหน้างานมักจะมอบหมายการทำวิจัยให้เฉพาะบุคลากรที่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยมาก่อนเป็นผู้ดำเนินการ

3.2.7 บุคลากรขาดแรงบันดาลใจในการทำวิจัย เช่น ความก้าวหน้าในงาน

3.3 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพด้านการวิจัยควรมีเป้าหมายดังนี้

3.3.1 ส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการที่แก้ไขปัญหาการทำงาน

3.3.2 พัฒนาผลงานวิชาการโดยเริ่มจากการทำ CQI และต่อยอดเป็นงานวิจัย

3.3.3 องค์ความรู้ที่ได้จากการผลงานวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน โดยงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหางานได้จะเป็นงานที่สามารถใช้ประโยชน์จากการคิดค้นวิธีใหม่ ๆ ทำให้ทำงานได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย และมีการบริการผู้ป่วยที่มีคุณภาพ

วิธีที่สามารถทำได้สะดวกและประเมินผลได้เร็วไม่ยาก โดยเริ่มจากการทำพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI: Continuous Quality Improvement) แต่ทั้งนี้ควรมีแรงสนับสนุนจากผู้บริหาร เช่น การวางนโยบายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาศักภาพของบุคลากร เกิดแรงสนับสนุน มีระบบพี่เลี้ยงสนับสนุน การทำวิจัย การให้ความรู้และจัดสรรเวลาให้เกิดการขับเคลื่อน ตลอดจนการให้กำลังใจ การติดตามการเชิดชูเมื่อทำผลงานสำเร็จ

4.แนวทางการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานเพื่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย

ด้านผู้นำ ผู้นำองค์กรเห็นคุณค่า เอื้ออำนวยความสะดวกของการทำวิจัย

องค์กร ตั้งเป้าหมายทำงานวิจัยร่วมกัน 3 - 5 ปี ไว้ล่วงหน้า

ตัวผู้วิจัย ทำวิจัยด้วยความสุขและเต็มใจ มีแรงบันดาลใจตั้งใจทำให้สำเร็จ มีการจัดสรรเวลาที่เหมาะสม

<u>กระบวนการ/รูปแบบ</u>

-ควรเริ่มต้นจากผลงานที่ง่าย ๆ เล็ก ๆ เป็นเรื่องที่มาจากการแก้ปัญหาหน้างานหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ เช่น การเริ่มจาก CQI R2R และการทำวิจัย

-มีรูปแบบการพาทำวิจัย ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนสิ้นสุด

-มีตัวอย่างผลงานของบุคคลที่ทำผลงานที่ดีสามารถนำมาใช้พัฒนางานได้จริง

-มีการนำเสนอของบุคคลหรือผลงานที่ได้รับรางวัล

-จัดให้มีทีมพี่เลี้ยงนักวิจัย โดยสร้างทีมพี่เลี้ยงให้มากขึ้นเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ โดยทีมพี่เลี้ยงควรมีคุณสมบัติคือ มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัย ยินดีให้คำปรึกษา มีเวลาให้ปรึกษา เป็นคนที่คอยกระตุ้นให้ทำวิจัย อาจเป็นหัวหน้าหน่วยงานเอง หรือผู้ที่จบปริญญาโทที่มีจิตอาสา

-ควรมีทีมผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาผลงานวิจัย

-มีการจัดเวทีให้นำเสนอผลงานวิชาการและวิจัยภายในองค์กร และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิชาการและวิจัยกับองค์ภายนอก

-มีการจัดเวทีย่อยเสนอผลงานของแต่ละวิชาชีพ และนำตัวอย่างที่ดีมาเสนอให้แรงกระตุ้น

5. กำหนดการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วที่พัฒนาขึ้นมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย

เดือน	กิจกรรม
พฤศจิกายน 2563	กิจกรรมประชุมบุคลากรทุกหน่วยงานเพื่อชี้แจงแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยสำหรับบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว พร้อมเชิญชวนบุคลากรทุกหน่วยงานเข้ารับการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย

เดือน	กิจกรรม
ธันวาคม 2563	กิจกรรมเสริมแรงโดยนำเสนอผลงานวิจัยของบุคลากรที่ได้ไปนำเสนอหรือได้รับรางวัลมาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการเขียนหัวข้อวิจัย และแต่งตั้งให้เป็นโค้ชวิจัยประจำหน่วยงาน โดยพิจารณาจากบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
มกราคม 2564	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยสำหรับบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว โดยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และฝึกทักษะการทำวิจัยในทุกขั้นตอนให้กับบุคลากร รวมถึงการส่งผลงานวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมวิจัยการวิจัยในมนุษย์ และมอบหมายให้บุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาโครงร่างวิจัยอย่างต่อเนื่องในช่วงมกราคม ถึง พฤษภาคม 2564 โดยมีโค้ชวิจัยประจำหน่วยงานคอยช่วยดูแลให้คำแนะนำ
กุมภาพันธ์ - เมษายน 2654	โค้ชวิจัยประจำหน่วยงานคอยช่วยดูแลให้คำแนะนำ และกำกับติดตามการดำเนินการวิจัย หัวหน้ากลุ่มงานและหัวหน้างานสนับสนุนส่งเสริมเวลาในการดำเนินงานวิจัยให้กับบุคลากร และช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทำวิจัยให้สำเร็จ
พฤษภาคม 2564	กิจกรรมเวทีนำเสนอผลงานวิชาการและวิจัยภายในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว เพื่อให้บุคลากรให้ฝึกทักษะการนำเสนอผลงานวิจัย และได้รับฟังข้อแนะนำจากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง
มิถุนายน 2564	บุคลากรปรับปรุงแก้ไขผลงานวิจัยตามข้อเสนอแนะ
กรกฎาคม 2564	จัดประชุมวิชาการประจำปีนำเสนอผลงานเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการประกวดผลงานวิชาการประเภทต่างๆ ผู้ที่มีผลงานที่มีคุณภาพในระดับดีเด่นหรือชนะเลิศ รองชนะเลิศจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากผู้อำนวยการ
สิงหาคม 2564	โรงพยาบาลมีระบบสนับสนุนแสดงความยินดีโดยทำ Onepage ประกาศเกียรติคุณปิดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์เพื่อเชิดชูคนเก่ง และมอบค่าตอบแทนตามผลปฏิบัติงานเชิงคุณภาพผลงานวิชาการ

ผลการประเมินรูปแบบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73) และมีความคิดเห็นว่ารูปแบบฯ ที่ได้สร้างขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว รูปแบบการจัดกิจกรรมอาจมีการปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้สอดคล้องตามสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว มีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะเชิงวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 เพราะบุคลากรหลังจากจบการศึกษาแล้วไม่ได้ทำการ

วิจัยอย่างต่อเนื่องจึงขาดความรู้ทักษะระเบียบวิธีวิจัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ภรกต สูฝน และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการสร้างงานวิจัยจากงานประจำ โรงพยาบาลโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรขาดความรู้และทักษะในการเขียนรายงานวิจัย ปัญหาการสร้างเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล มองปัญหาโจทย์วิจัยไม่ออก หากบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ไม่ได้รับการเข้าอบรมฟื้นฟูองค์ความรู้และทักษะทางการวิจัยเพิ่มเติมจะทำให้บุคลากรขาดความมั่นใจในทำวิจัยได้ (ภรกต สูฝน และคณะ, 2563)

บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วมีทัศนคติเกี่ยวกับการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 โดยบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วเกือบครึ่งหนึ่งมีความคิดเห็นว่ามีภาระงานประจำมาก (ร้อยละ 40.51) และมองว่าตนเองนั้นขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (ร้อยละ 34.84) สามารถแก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนมุมมองในการทำงานใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพงาน วางแผนบูรณาการงานประจำกับการทำวิจัย บุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว บางส่วนที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยมีความคิดเห็นว่าทำวิจัยเพราะต้องการผลงานไปประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง (ร้อยละ 42.26) และมีความสนใจใฝ่รู้ในการทำวิจัย (ร้อยละ 22.53) สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภาวี เผ่ากันทรากร และเกยูรมาศ อยู่ถิ่น ที่ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของบุคลากรทางคลินิก สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัยมากที่สุด คือ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลาทำวิจัย (วิภาวี เผ่ากันทรากร และเกยูรมาศ อยู่ถิ่น, 2554)

สำหรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัยของบุคลากรในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.65) อาจเป็นเพราะบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วได้รับการสนับสนุนการทำวิจัยจากผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วควรมีนโยบายที่สนับสนุนส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานมีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการโดยเริ่มต้นจากการทำ CQI ไป R2R แล้วเข้าสู่การวิจัย และควรมีสื่อหรือทรัพยากรที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลวิจัยสำหรับบุคลากร เช่น คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต ตำรา วารสาร เป็นต้น และควรมีที่ปรึกษางานวิจัย สอดคล้องกับการศึกษาของ รวิพร โรจนอาชา ที่ได้ทำการศึกษาการประเมินผลโครงการงานประจำสู่งานวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสะเดา ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงพยาบาลควรจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอสำหรับทีมวิจัย ปรับระบบอินเตอร์เน็ตให้เร็วขึ้นเหมาะในการค้นคว้าหาข้อมูล (รวิพร โรจนอาชา, 2559)

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว โดยผู้บริหารและผู้ปฏิบัติร่วมประชุมเพื่อหารูปแบบดังนี้ ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยผู้บริหารองค์กร

เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนทรัพยากร เอื้ออำนวยความสะดวกของการทำวิจัยวิจัยของบุคลากรในหน่วยงาน จัดให้มีทีมพี่เลี้ยงที่มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัย ยินดีให้คำปรึกษามีเวลาให้ปรึกษา เป็นคนที่คอยกระตุ้นให้ทำวิจัย อาจเป็นหัวหน้าหน่วยงานเอง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ หรือผู้ที่จบปริญญาโทที่มีจิตอาสา ควรมีทีมผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาผลงานวิจัย ซึ่งหัวหน้างานหรือผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้งานวิจัยสามารถดำเนินการได้ (นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ, 2559) การสนับสนุนทางสังคมดังกล่าวจะเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรให้สามารถไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ (ประกาย จิโรจน์กุล, 2556); (ทัศนีย์ นิมนภาโรจน์, 2562) กิจกรรมยังมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การทำงานวิจัยร่วมกัน การกำกับติดตาม สำหรับตัวผู้วิจัยควรทำวิจัยด้วยความสุขและเต็มใจ มีแรงบันดาลใจทำแล้วได้อะไร สร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย กระบวนการ/รูปแบบการวิจัยให้เริ่มต้นจากผลงานที่ง่าย ๆ เล็ก ๆ เป็นเรื่องที่มาจากการแก้ปัญหาหน้างานหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ เช่น การเริ่มจาก CQI R2R และสุดท้ายทำวิจัย มีรูปแบบการพาทำวิจัย ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนสิ้นสุด มีตัวอย่างผลงานของบุคคลที่ทำผลงานที่ดีสามารถนำมาใช้พัฒนางานได้จริง มีการนำเสนอของบุคคลหรือผลงานที่ได้รับรางวัล มีการจัดเวทีให้นำเสนอผลงานวิจัยทั่วทั้งองค์กร มีการจัดเวทีย่อยเสนอผลงานของแต่ละวิชาชีพ และนำตัวอย่างที่ดีมาเสนอให้แรงกระตุ้น เป็นการจัดการความรู้แลกเปลี่ยนทำให้เกิดความคิดใหม่ที่จะสร้างผลงานวิจัยจากงานประจำที่ดูจากคนที่มาเล่าผลงานแล้วเกิดแรงบันดาลในในงานตนเอง สำหรับหน่วยงานคนที่สำคัญนอกจากผู้วิจัยเองยังมีหัวหน้าหน่วยงานจะต้องสนับสนุนและกระตุ้นให้ทำอย่างต่อเนื่องและถ้าบุคลากรทำเป็นทีมงานจะช่วยกันคิดเป็นทีมได้จะมีความสนุกในการทำมากกว่าทำคนเดียว หัวหน้าหน่วยควรมีข้อตกลงสำหรับบุคลากรที่มีผลงานวิชาการ เช่น ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนมากกว่าคนที่ไม่มีผลงาน รูปแบบกิจกรรมสอดคล้องกับแนวทางการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลจังหวัดสระแก้วที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรเพื่อบรรลุพันธกิจและ วิสัยทัศน์ของส่วนราชการ และระบบการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน มีการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมความก้าวหน้า ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น (กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล, 2563) และเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสามารถนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานได้ อันจะส่งผลให้บุคลากรทำงานมีคุณภาพที่ดีขึ้น และเกิดความสุขในการทำงาน (ณัฏฐญา พัฒนะวาณิชนันท์ และจุฬาพร กระเทศ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การพัฒนาคุณภาพงานและการให้บริการสุขภาพ รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรได้บูรณาการงานประจำสู่การวิจัย มีการสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้างานหรือผู้บริหาร ในการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรสามารถมีเวลาในการทำวิจัย โดยเริ่มจาก CQI R2R และวิจัย มีระบบพี่เลี้ยงการวิจัย ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำวิจัย และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบฯ เพื่อส่งเสริมศักยภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วได้ การวิจัยในครั้งต่อไปควรนำรูปแบบฯ ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการพัฒนาการส่งเสริมศักยภาพทางการวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล. (2563). รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล จังหวัดสระแก้ว ประจำปี พ.ศ. 2563. กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานจังหวัดสระแก้ว. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก จาก http://www.sakaeo.go.th/websakaeo/files/com_news_form/2021-05_14992705c3bc0a5.pdf

กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล. (2563). ข้อมูลการทำผลงานวิชาการของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว. (กระดาษอัดสำเนา). สระแก้ว : กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก https://skh.moph.go.th/html/index.php

ณัฏฐญา พัฒนะวาณิชนันท์ และจุฬาพร กระเทศ. (2563). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขระดับพื้นที่ จากงานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ระดับประเทศ ปี 2562. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(2), 358-370.

ทัศนีย์ นิมนภาโรจน์. (2562). การรับรู้การบริหารของหัวหน้างาน และการสนับสนุนทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรฝ่ายสนับสนุนบริการ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 7(1), 64-75.

นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ. (2559). การพัฒนาศักยภาพการวิจัยR2R ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(2), 205-214.

ประกาย จิโรจน์กุล. (2556). แนวคิดทฤษฎีการสร้างเสริมสุขภาพและการนำมาใช้. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2560). ยุทธศาสตร์บุคลากรเป็นเลิศ People Excellence Strategy. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

ภรกต สูฝน และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการสร้างงานวิจัยจากงานประจำโรงพยาบาลโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน, 3(2), 127-143.

รวิพร โรจนอาชา. (2559). การประเมินผลโครงการงานประจำสู่งานวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสะเดา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 133 -148.

วรรณี แกมเกตุ. (2563). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาวี เผ่ากันทรากร และเกยูรมาศ อยู่ถิ่น. (2554). ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของบุคลากรทางคลินิกสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา. วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา, 5(1), 23-34.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร*

THE DEVELOPMENT OF PAIN MANAGEMENT MODEL IN CRITICALLY ILL PATIENTS, JAINADNARENDRA HOSPITAL

จำลอง เมฆศรีสวรรค์
Chumlong Meksrisawan
โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร
Jainadnarendra hospital, Thailand
นฤมล จันทร์สุข
Naruemon Jansook
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท
Boromrajonani College of Nursing Chai Nat, Thailand
ดุษฎี แก้วจงประสิทธิ์
Dussadee Kaewjongprasit
โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร
Jainadnarendra hospital, Thailand
E-mail: keypinkky@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร 2) พัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน คือศึกษาสถานการณ์ ดำเนินการพัฒนารูปแบบและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเลือกแบบเจาะจงเป็นพยาบาลวิชาชีพ หอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร จำนวน 9 คน และผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต แบบรวบรวมผลลัพธ์ในการจัดการความปวด และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วย และพยาบาลวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Pair t-test ผลการวิจัยพบว่า

* Received January 11, 2022; Revised March 25, 2022; Accepted April 25, 2022

สภาพการณ์ของการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ได้แก่ ไม่มีรูปแบบในการจัดการความปวดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ ไม่มีวิธีการประเมิน และการจัดการความปวดที่เฉพาะสำหรับผู้ป่วยวิกฤต ระยะพัฒนารูปแบบ ได้รูปแบบการจัดการความปวด คือ PDCA Model ผลลัพธ์ภายหลังใช้รูปแบบ พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความปวดลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p<.01) 2) กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความปวดมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p<.01) 3) ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการความปวด, ผู้ป่วยวิกฤต

Abstract

The purposes of this research were to 1) study situation of pain management in critically ill patients, 2) develop the pain management model in critically ill patients and 3) study the effectiveness of pain management model in critically ill patients in Jainadnarendra Hospital. The research was divided into 3 steps including; Situation study, Model developing and study the effectiveness of model. The purposive sampling technique was applied for sample group. Participants were 9 nurses at intensive care unit and 42 critically ills. The research instrument used were a focus group discussion guideline, pain management model, pain, management results collection form and questionnaire of patients satisfaction and professional nurses. Qualitative data were analyzed by content analysis and summarize. Quantitative data were analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and Pair t-test. Research result, in situation study stage found there are no clear pain management model and no method of assessment and pain management specific to critically ill patients, this study found a model for critically ill patients was PDCA model. The result after using this model, 1) the experimental group had pain lower than before using the model and lower than control group with statistical significance (p<.01), 2) the experimental group had higher than before using the model and higher than control group with statistical significance (p<.01), and 3) The satisfaction of professional nurses in using the pain management model in critically ill patients was at a high level.

Keywords: Model Development, Pain Management, Critically Ill Patients

บทนำ

ความปวดได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ องค์การอนามัยโลกได้ถือว่า ความปวดเป็นสัญญาณชีพที่ 5 (Warfield, C. A. & Fausett, H. J., 2002) และมีความสำคัญยิ่งในกระบวนการเจ็บป่วย เป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน ประกอบด้วยมิติทางด้านความรู้สึกอารมณ์ การรับรู้ เป็นประสบการณ์การรับรู้ของบุคคลที่ไม่ พึงพอใจทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกจากการที่เนื้อเยื่อเสมือนว่าถูกทำลายหรือถูกทำลายจริงๆ และยังเป็นสิ่งที่ผู้ป่วยบอกหรือแสดงออกว่าปวดและยังคงอยู่ตราบเท่าที่ผู้ป่วยบอกว่ามี ผู้ที่ปวดเท่านั้นจึงจะรับรู้ว่าปวดมากน้อยเพียงใดและมีลักษณะอย่างไร ซึ่งยากที่จะอธิบายหรือบอกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ นอกจากนั้นยังเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Smeltzer, S. C. & Bare, B. C. , 2000) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความปวดเป็นปรากฏการณ์ที่บุคลากรในทีมสุขภาพพบเห็นเป็นประจำและยังเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการหาทางช่วยเหลือในระบบสุขภาพ

ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยวิกฤตได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การได้รับบาดเจ็บ การผ่าตัด ภาวะเจ็บป่วยที่เป็นอยู่ อาการของโรค การทำหัตถการเพื่อการบำบัดรักษา และการประเมินติดตามอย่างต่อเนื่อง เช่น การใส่หรือถอดท่อช่วยหายใจ การเจาะเลือดการทำแผล การผ่าตัด การพลิกตะแคงตัว การดูดเสมหะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ภาวะซึมเศร้า ความกลัว ความวิตกกังวล อาการนอนไม่หลับ ความเหนื่อยล้า ส่งผลให้ความเจ็บปวดทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และมีการตอบสนองลดลงต่อการบรรเทาความเจ็บปวด (Simpson, R. S., 2008) ความเจ็บปวดของผู้ป่วยวิกฤตเป็นการเจ็บป่วยแบบเฉียบพลัน ซึ่งเป็นการเจ็บปวดที่เกิดขึ้นทันที และมีช่วงระยะเวลาสั้นภายในเวลาไม่เกิน 3 เดือน (Macintyre, P. E. et. al. , 2010) ซึ่งเป็นปัญหาทางคลินิกที่ท้าทายความสามารถของผู้ให้การดูแลการจัดการความเจ็บปวดที่เหมาะสมเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการดูแลผู้ป่วยวิกฤตในลำดับต้นๆ หากผู้ป่วยได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความเจ็บปวดจะลดลงในเวลาอันรวดเร็ว ช่วยลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ และส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ป่วย

สถิติผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ปี 2561 ถึง 2563 มีจำนวน 1,470 , 1,536 และ 1,624 คน ตามลำดับ (โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร, 2563) จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ป่วยวิกฤตเพิ่มขึ้นทุกปี การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ที่ผ่านมายังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการจัดการความปวด ไม่มีข้อมูลที่จะใช้สื่อสารกับทีมสุขภาพเกี่ยวกับความเจ็บปวดของผู้ป่วยวิกฤต ส่งผลให้ผู้ป่วยวิกฤตไม่ได้รับการจัดการความปวดที่เหมาะสม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในหอผู้ป่วยหนัก พบว่า ผู้ป่วยที่ไม่ได้

รับการจัดการความปวดจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้ป่วยวิกฤตมีอาการกระสับกระส่าย พักไม่ได้ ก้าวร้าว ส่งผลต่อแบบแผนการนอนหลับของผู้ป่วย และพยายามดึงท่อช่วยหายใจ

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าหอผู้ป่วยหนัก รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยวิกฤต จึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร โดยนำแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA (Deming, W. E., 2004) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) เป็นการวางเป้าหมาย การหาสาเหตุของปัญหา 2) การนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ (Do) ดำเนินการตามแผน หรือแก้ไขปัญหาตามที่วางไว้ 3) การตรวจสอบ (Check) ตรวจสอบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรแล้วนำมาแก้ไข และ 4) นำแผนไปปฏิบัติการใหม่ (Action) ผลการดำเนินการเป็นไปตามแผนและนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้น มาเป็นกรอบแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต เพื่อให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการดูแลรักษาพยาบาลอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนลดภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดตามมาขณะได้รับการรักษาพยาบาล ช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย สามารถลดระยะเวลา และค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ป่วยวิกฤต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 ถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2564 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์ของการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาล ชัยนาทนเรนทร

ดำเนินการศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ปัญหาและอุปสรรค โดยการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูล คือ พยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ เป็นพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร 1 ปีขึ้นไป

เครื่องมือใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีแนวคำถามจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบันในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต และ 3) ควรมี แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตอย่างไร

2. เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 1 คน แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด 1 คน และ พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด 1 คน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเข้าใจตรงกันในประเด็นคำถามก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 1 ครั้ง ช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 โดยจัดกลุ่มสนทนา 9 คน ไม่รวมผู้วิจัย มีแนวคำถาม 2 ข้อ ให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น มีผู้จดบันทึก 2 คน (Note-Taker) และขออนุญาตบันทึกการสนทนา ใช้เวลาสนทนากลุ่มประมาณ 1 ชม. 30 นาที เมื่อสนทนาเสร็จในแต่ละประเด็นผู้วิจัย สรุปใจความสำคัญ แล้วให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นมีการถอดเทปแบบคำต่อคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอน ได้แก่ การจัดแฟ้ม การลงรหัสข้อมูล การจัดประเภทของข้อมูล การสร้างหมวดหมู่ การเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของหมวดหมู่ การตรวจสอบความถูกต้อง (Verify) (Crabtree, B. F. & Miller, W. L. , 1992)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

ดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ร่วมกับการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อยกร่างเป็นรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร PDCA Model

2. นำรูปแบบที่ได้ PDCA Model ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด จำนวน 2 คน พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้มีการจัดทำแฟ้มข้อมูล อิเล็กโทรนิกส์แนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ไว้บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ในหอผู้ป่วยหนัก เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา

3. แก้ไขรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเติมการจัดทำแฟ้มข้อมูลอิเล็กโทรนิกส์แนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ไว้บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ในหอผู้ป่วยหนัก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในการเข้าถึงข้อมูลการจัดการความปวดได้ตลอดเวลา

4. นำรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ฉบับสมบูรณ์ฉบับสมบูรณ์ หาคุณภาพของรูปแบบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) 3) ด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และ 4) ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards จากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 5 คน (เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับผู้เชี่ยวชาญในข้อที่ 2) พบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า รูปแบบดังกล่าวมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง อยู่ในระดับดีมาก

5. นำรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต PDCA Model ฉบับสมบูรณ์ไปใช้ทดลองในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

ขั้นตอนนี้เป็นใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ชนิดสองกลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง (Two Groups Pre-test Post-test Design) มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม 2564

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Power กำหนดค่าอิทธิพล (Effect Size) = 0.8 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) = .05 และค่า Power = 0.8 เป็นกลุ่มทดลอง 21 คนและกลุ่มควบคุม 21 คน เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 42 คน โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

1. อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้ป่วยวิกฤตที่มีความปวดชนิดเฉียบพลัน ทั้งเพศหญิงหรือเพศชาย
3. ยินยอมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria)

ผู้ป่วยวิกฤตที่ไม่สามารถอยู่ร่วมในการวิจัยตลอดช่วงของการวิจัย

จากนั้นทำการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 21 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีข้อมูลทั่วไปได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ใกล้เคียงกัน และเมื่อทดสอบด้วย ไค-สแควร์ พบว่า ทุกตัวแปรของข้อมูลทั่วไป ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบรวบรวมผลลัพธ์ในการจัดการความปวด ประกอบด้วย

2.1.1 แบบประเมินความปวดด้วยการบอกเป็นตัวเลข (Numeric Rating Scale) มีช่วงคะแนน 0 - 10 คะแนน สำหรับผู้ป่วยวิกฤตที่รู้สึกตัวและสื่อสารทางการพูดได้ ผู้ป่วยวิกฤตบอกตัวเลขที่แสดงถึงความปวดที่ผู้ป่วยมีขณะนั้น

2.1.2 แบบสังเกตความปวดของผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้ Critical care Pain Observation Tool (CPOT) โดยพยาบาลสังเกตพฤติกรรมผู้ป่วยตามเครื่องมือ ซึ่งมีอยู่ 4 หมวด แต่ละหมวดมีคะแนน 0 - 2 คะแนน ประกอบด้วย หมวดที่ 1 การแสดงออกทางสีหน้า หมวดที่ 2 การเคลื่อนไหวร่างกาย หมวดที่ 3 การเกร็งของกล้ามเนื้อ และ หมวดที่ 4 การหายใจสอดคล้องกับเครื่องช่วยหายใจ สำหรับผู้ป่วยวิกฤตที่ใส่ท่อช่วยหายใจ

2.1.3 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยวิกฤต ใช้เครื่องมือประเมิน Visual Analogue Scale (VAS) เป็นเส้นตรงแนวนอน ความยาว 10 เซนติเมตร โดยให้ผู้ป่วยวิกฤตทำเครื่องหมายขีดลงบนเส้นทึบดำแทนความพึงพอใจของตนเองต่อการได้รับการจัดการความปวดที่ได้รับโดยภาพรวมในขณะเข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบการจัดการความปวด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความปวดในผู้ป่วยวิกฤต 3) ผลลัพธ์ของการจัดการความปวดหลังใช้รูปแบบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 1 คน แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด 1 คน และ พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความปวด 1 คน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) เท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) = 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขอพิจารณาเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยวิกฤตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัยโดยอธิบายลักษณะงานวิจัย ลักษณะรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต อธิบาย ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจัดการความปวดของกลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดการวิจัยเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการทำกิจกรรมตาม รูปแบบให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ พร้อมสอบถามและตอบข้อสงสัยหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อคำถาม และกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบพร้อมลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

4. ผู้วิจัยประเมินผลลัพธ์และความพึงพอใจในการจัดการความปวดผู้ป่วยวิกฤตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต มาจัดกิจกรรมการพยาบาลในหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ดังนี้

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
P: Plan	วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจัดการความปวดของหอผู้ป่วยหนัก
D: Do	จัดทำแนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยและจริยธรรม 2. การประเมินความปวด 3. การบรรเทาความปวด 4. การให้ความรู้เกี่ยวกับความปวดและการบรรเทาความปวด 5. การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
	6. การพัฒนาคุณภาพบริการ
C: Check	นิเทศโดยหัวหน้าหอผู้ป่วย และให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต
A: Act	เปรียบเทียบข้อมูลการปฏิบัติ และประเมินความพึงพอใจในการจัดการความปวดในผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ

ขั้นหลังทดลอง

หลังจากดำเนินการตามรูปแบบ PDCA Model ผู้วิจัยประเมินผลลัพธ์และความพึงพอใจในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตของกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลลัพธ์และความพึงพอใจในการจัดการความปวด ก่อนและหลังการทดลองด้วย Paired sample t-test

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร เลขที่ 07.1/2564 ลงวันที่ 30 เมษายน 2564

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ของการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร พบสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาสำคัญคือ 1) ไม่มีรูปแบบในการจัดการความปวดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2) ไม่มีวิธีการประเมิน และการจัดการความปวดที่เฉพาะสำหรับผู้ป่วยวิกฤต ทำให้มาตรฐานการดูแล แตกต่างกัน และ3) การบันทึกข้อมูลความปวดไม่ครบถ้วน ดังคำพูดต่อไปนี้

"ไม่มีรูปแบบในการจัดการความปวด" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

"ผู้ป่วยไม่ได้รับการสอนวิธีการประเมินความปวดและการจัดการความปวดอย่างเป็นรูปแบบ" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

"การประเมินและการบันทึกความปวดยังไม่เป็นระบบเดียวกัน" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

"วิธีการวัดความปวดของพยาบาลยังไม่เป็นแนวทางเดียวกัน" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

"ไม่มีการประเมินผลลัพธ์ในเรื่องผลกระทบจากการปวดต่อภาวะสุขภาพ และไม่มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการจัดการความปวดที่ชัดเจน" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

"ขาดการประเมินความสามารถของพยาบาลในการจัดการความปวด" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

"พยาบาลในหอผู้ป่วยมีความรู้และวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันในการประเมินและการจัดการความปวด" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

"ไม่มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนในการประเมินและการจัดการความปวด" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

"ไม่มีวิธีทำงานการประเมิน และการจัดการความปวดที่เฉพาะสำหรับผู้ป่วยวิกฤต ทำให้มาตรฐานการดูแลแตกต่างกัน" ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

2. รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร

รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ที่พัฒนาขึ้นและดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิด PDCA Model ประกอบด้วย

P: Plan วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจัดการความปวดของหอผู้ป่วยหนัก

D: Do จัดทำแนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

1. การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยและจริยธรรม

- ผู้ป่วยวิกฤตทุกรายได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของความปวดที่เกิดขึ้นและได้รับการจัดการความปวดอย่างเหมาะสมจากพยาบาล

2. การประเมินความปวด

- ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการประเมินความปวดอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยทุก 4 ชั่วโมง และมีการประเมินความปวดซ้ำหลังการจัดการความปวด โดยใช้เครื่องมือประเมินความปวดที่เหมาะสมกับผู้ป่วยวิกฤต

3. การจัดการความปวด

- การจัดการความปวดตามระดับความปวด ทั้งการจัดการด้วยยาร่วมกับไม่ใช้ยา หรือการจัดการด้วยวิธีไม่ใช้ยาอย่างเดียว

4. การให้ความรู้เกี่ยวกับความปวดและการจัดการความปวด

- การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความปวดและการจัดการความปวดอย่างสม่ำเสมอ

5. การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง

- ผู้ป่วยวิกฤตจะได้รับการดูแลความปวดตลอดเวลาและมีการบันทึกทางการพยาบาลอย่างเป็นระบบ

6. การพัฒนาคุณภาพบริการ

- จัดตั้งทีมในการติดตามการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติและผลลัพธ์จากการใช้แนวปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

C: Check นิเทศโดยทีมติดตามการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่พยาบาลผู้ปฏิบัติ

A: Act เปรียบเทียบข้อมูลการปฏิบัติ และประเมินความพึงพอใจในการจัดการความปวดในผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ

3. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

3.1 คะแนนเฉลี่ยความปวดของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตลดลงมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.001) และคะแนนเฉลี่ยความปวดของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการการจัดการความปวดลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมหลังได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.001) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความปวดก่อนและหลังการจัดการความปวด ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n=21)

คะแนนความปวด	$\bar{x}$	S.D	t	p-value
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	7.35	.54	.839	1.625
กลุ่มควบคุม	7.39	.51		
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	2.57	.41	5.25	.001
กลุ่มควบคุม	6.93	.40		

3.2 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.001) และคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการการจัดการความปวดมากกว่ากลุ่มควบคุมหลังได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.001) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n=21)

คะแนนความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D	t	p-value
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	4.29	.57	.957	1.780
กลุ่มควบคุม	4.30	.51		
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	7.99	.42	4.26	.001
กลุ่มควบคุม	5.64	.49		

3.3 ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต อยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพต่อรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1 .ระบบการจัดการความปวด	4.35	.47	มาก
2.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความปวดในผู้ป่วยวิกฤต	4.41	.37	มาก
3.ผลลัพธ์ของการจัดการความปวดหลังใช้รูปแบบ	4.09	.48	มาก
รวม	**4.28**	**.44**	**มาก**

อภิปรายผล

1. สภาพการณ์การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร พบประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญคือ 1) ไม่มีรูปแบบในการจัดการความปวดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2) การประเมินความปวดไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง และ 3) การบันทึกข้อมูลความปวดไม่ครบถ้วน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จงลักษณ์ รสสุขุมาลชาติ และพนารัตน์ เจนจบ พบว่าปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความปวด ที่สำคัญคือ 1) พยาบาลวิชาชีพขาดความรู้และ

ความตระหนักในการจัดการความปวด 2) การประเมิน ความปวดไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง และ 3) การบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน ดังนั้น หากมีการพัฒนาแนวทางการจัดการความปวดก็จะช่วยให้การจัดการความปวดในโรงพยาบาลเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทีมสุขภาพสามารถติดตามผู้ป่วยได้อย่างใกล้ชิดมีการติดตามและประเมินผลเป็นไปตามรูปแบบที่เป็นมาตรฐานและต่อเนื่อง ช่วยให้พยาบาลตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการความปวด อันจะส่งผลทให้ผู้ป่วยเกิดความสุขสบาย ทุเลาหรือหายจากความปวดและมีความพึงพอใจ (จงลักษณ์ รสสุขุมาลชาติ และพนารัตน์ เจนจบ, 2564)

2. รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ที่พัฒนาขึ้นและดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิด PDCA Model ประกอบด้วย

P: Plan วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจัดการความปวดของหอผู้ป่วยหนัก

D: Do จัดทำแนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยและจริยธรรม 2) การประเมินความปวด 3) การจัดการความปวด 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับความปวดและการจัดการความปวด 5) การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง 6) การพัฒนาคุณภาพบริการ

C: Check นิเทศโดยทีมติดตามการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ และให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

A: Act เปรียบเทียบข้อมูลการปฏิบัติ และประเมินความพึงพอใจในการจัดการความปวดในผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ

โดยรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตที่พัฒนาขึ้น มีการศึกษาสภาพการณ์จริงโดย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกับบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ร่วมกับมีการจัดทำแนวปฏิบัติโดยใช้หลักฐาน เชิงประจักษ์ และมีการกำหนดผลลัพธ์ในการจัดการความปวดที่ชัดเจน ทำให้ได้ข้อมูลทุกมิติที่ประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการ จัดการความปวดในผู้ป่วยผ่าตัดกระดูกสันหลัง โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช โดยผู้วิจัยมีการศึกษาสภาพการณ์การจัดการความปวด มีการทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วย และกำหนดผลลัพธ์ในการดูแลผู้ป่วย ทำให้รูปแบบการจัดการความปวดที่ได้มีความครอบคลุมทุกกระบวนการในการดูแลรักษา ชัดเจน น่าเชื่อถือและเกิดผลลัพธ์ที่ดี (กรรณิกา ฉ่ำพึ่ง และอนัญญา มานิตย์, 2561)

3. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต

3.1 คะแนนเฉลี่ยความปวดของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตลดลงมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ และลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลของความปวดที่ลดลงดังกล่าวเกิดจากรูปแบบการจัดการความปวดใน

ผู้ป่วยวิกฤต ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีแนวปฏิบัติให้พยาบาลจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ครอบคลุมการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยและจริยธรรม การประเมินความปวด การจัดการ ความปวด การให้ความรู้เกี่ยวกับความปวดและการจัดการความปวด การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพบริการ รวมทั้งมีการให้คำแนะนำเพิ่มเติมเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการจัดการความปวดอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ดังคำกล่าวที่ว่า การมีแนวทางหรือแนวปฏิบัติในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตที่ชัดเจน ครอบคลุม ทำให้พยาบาลสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้เป็นแนวทางเดียวกัน ส่งผลให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการบรรเทาความปวดอย่างเหมาะสม (วรางคณา อ่ำศรีเวียง, 2558)

3.2 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ และมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการบรรเทาความปวดที่เหมาะสมกับระดับความปวด ทำให้ผู้ป่วยเกิดความสุขสบาย ลดความตึงเครียด กล้ามเนื้อ ผ่อนคลาย ลดการกระตุ้นปลายประสาทรับความรู้สึกปวด ส่งผลให้ความปวดลดลงและสามารถพักผ่อนได้ ประกอบผู้ป่วยได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ได้รับความสนใจเอาใจใส่ เกี่ยวกับอาการปวด ส่งผลให้มีการหลั่งสารความสุขและคลายความปวด (ประวีณา อัศวพลไพศาล และจุฬาวรี ชัยวงศ์นาคพันธ์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลในการจัดการความปวดแยบพลันในผู้ป่วยวิกฤต พบว่าค่ามัธยฐานของความพึงพอใจต่อการจัดการความปวดของกลุ่มใช้แนวปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มก่อนใช้ แนวปฏิบัติ (ลำดวน มีภาพ และคณะ., 2560)

3.3 ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากก่อนการใช้รูปแบบมีการประชุมให้ความรู้ในเรื่องลักษณะรูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต อธิบาย ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อจัดการความปวดของพยาบาลอย่างชัดเจน รวมทั้งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีแนวปฏิบัติในการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตที่เป็นมาตรฐาน เป็นแนวทางเดียวกัน รวมทั้งมีการจัดทำแฟ้มข้อมูลอิเล็กโทรนิกส์แนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ไว้บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ในหอผู้ป่วยหนัก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในการเข้าถึงข้อมูลการจัดการความปวดได้ตลอดเวลา ส่งผลให้พยาบาลมีทักษะ มีความรู้ความเข้าใจในการใช้รูปแบบเกิดความมั่นใจในการให้การพยาบาลผู้ป่วย และเมื่อปฏิบัติตามรูปแบบแล้วเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย จึงทำให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การใช้แนวปฏิบัติทำให้พยาบาลมีข้อมูลที่สามารถสื่อสารร่วมกันในการบรรเทาความเจ็บปวดในผู้ป่วยวิกฤตทำให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการจัดการความปวดที่เหมาะสมส่งผลให้พยาบาลเกิดความพึงพอใจ (แสงอรุณ ใจวงศ์ผาบ และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการณ์ของการของการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต พบว่า ไม่มีรูปแบบในการจัดการความปวดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ ไม่มีวิธีการประเมิน และการจัดการความปวดที่เฉพาะสำหรับผู้ป่วยวิกฤต ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) P: Planning วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อการจัดการความปวด 2) D : Do จัดทำแนวปฏิบัติการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต 3) C: Check นิเทศโดยหัวหน้าหอผู้ป่วย และ 4) A: Act เปรียบเทียบข้อมูลการปฏิบัติ และประเมินความพึงพอใจในการจัดการความปวดในผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ หลังจากนำรูปแบบไปใช้กับผู้ป่วยวิกฤตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความปวดลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p<.01$) 2) กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความปวดมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p<.01$) และ 3) ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพในการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ควรนำรูปแบบการจัดการความปวด ไปขยายผลให้ครอบคลุมทุกหน่วยบริการในโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต เพื่อดูความต่อเนื่องของการปฏิบัติในระยะยาว และควรมีการฝึกอบรมบุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ตามรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา ฉ่ำพึ่ง และอนัญญา มานิตย์. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการความปวดในผู้ป่วยผ่าตัดกระดูกสันหลัง โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช. วารสารพยาบาลโรคหัวใจแลทรวงอก. 29 (1), 42-57.

จงลักษณ์ รสสุขุมาลชาติ และพนารัตน์ เจนจบ. (2564). การพัฒนาแนวทางการจัดการความปวดสำหรับพยาบาลในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. เชียงรายเวชสาร. 13 (1), 182-199.

ประวีณา อัศวพลไพศาล และจุฬาวรี ชัยวงศ์นาคพันธ์. (2563). ประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤตศัลยกรรม ห้องผู้ป่วยหนักศัลยกรรม โรงพยาบาลแพร่.วาสารโรงพยาบาลแพร่. 29 (1), 139-152.

วรางคณา อ่ำศรีเวียง. (2558). การจัดการความปวดในผู้ป่วยวิกฤต : บทบาทที่ท้าทายสำหรับพยาบาล.วารสารการพยาบาลและการศึกษา. 8 (2), 1-8.

ลำดวน มีภาพและคณะ. (2560). แนวปฏิบัติการพยาบาลในการจัดการความปวดแบบเฉียบพลันในผู้ป่วยวิกฤต หอผู้ป่วยวิกฤตอายุรกรรม. ศรีนครินทร์เวชสาร. 32 (6), 561-570.

โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร. (2563). สถิติผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก. ชัยนาท: โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร.

แสงอรุณ ใจวงศ์ผาบ และคณะ. (2562). ประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางการพยาบาลในการบรรเทาความเจ็บปวดในผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลลำพูน. วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ. 25 (1), 49-62.

Crabtree, B. F. & Miller, W. L. (1992). Doing Qualitative Research. London: SAGE Publications.

Deming, W. E. (2004). Out of the Crisis. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.

Macintyre, P. E. et. al. (2010). Physiology and Psychology of acute pain. Working Group of the Australian and New Zealand College of Anaesthetists and Faculty of Pain Medicine, Acute Pain Management: Scientifc Evidence. (3 rd ed.). ANZCA & FPM: Melbourne

Simpson, R. S. (2008). Clinical pain management: Acute pain. London: Hodder Arnold.

Smeltzer, S. C. & Bare, B. C. (2000). Brunner and suddarth's textbook of medical surgical nursing. (9 th ed.). Philadelphia: Lippincott

Warfield, C. A. & Fausett, H. J. (2002). Manual of Pain Management. (2 nd ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE COMMUNITY ENTERPRISES OF BANDONRONG PROFESTIONAL GROUP IN KHAO PHRABAT SUB-DISTRICT, CHIAN YAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ทิพย์วรรณ จันทรา
Thippawan Chantra
พระครูอรุณสุตาลังการ
Phrakru Arunsutalangkan
พระครูวิรัตธรรมโชติ
Phrakruviratdhammachot
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail : tip06941@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง จำนวน 142 คน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้เทคนิคเชิงพรรณนา เชิงปริมาณใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัย 1) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.53) รองลงมาการตลาด (μ = 4.40) ส่วนการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (μ = 4.25) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาว่า ด้านการตลาด

* Received January 27, 2022; Revised February 14, 2022; Accepted April 7, 2022

ควรมีการวางแผนหาตลาดมารองรับผลผลิตเพื่อการดำเนินการต่อไปได้ และยกระดับสินค้าให้เป็นที่ต้องการยิ่งขึ้น ด้านการผลิต ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานทรัพยากรและผลผลิตอย่างยั่งยืน สร้างรายได้ และส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเงิน ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการของสมาชิกอย่างเป็นสัดส่วน มีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับโดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ยั่งยืน, กลุ่มอาชีพ

Abstract

The Objectives of this research article were to : 1) study sustainable community enterprise development of Bandonrong professional group in Khao Phrabat Sub-District, Chian Yai district, Nakhon Si Thammarat province and 2) study recommendations on sustainable community enterprise development of professional groups, using mixed research methods, qualitative research, non-structured interview with a group of 21 key informants were used. Quantitative questionnaires have used the population consisting of 142 members of the community enterprises of professional groups in the Bandonrong area. The qualitative analysis used descriptive techniques. And quantitatively using percentage, mean (μ), and standard deviation (σ) statistics. Research results: 1) Sustainable community enterprise development, including all four aspects, had a high mean (μ = 4.37) when considering each aspect. By sorting the average from highest to lowest, it was found that the development of financial community enterprises with the highest mean (μ = 4.53), followed by marketing (μ = 4.40), and the production with the lowest average (μ = 4.25), respectively. 2) Sustainable community enterprises found that in terms of the marketing aspect; planning to find markets to support the production for further operations and elevate the product to be more in demand. Production aspect; operations are based on sustainable resources and productivity, generating income for the group, promoting the integration of local wisdom and technology to reduce the cost of raw materials and increase the production process's efficiency. Finance

aspect; encourage the allocation of profits in the operation of the welfare fund of community enterprise members in proportion, management is prudent, transparent, verifiable, and management aspect; the organizational structure is organized according to functions, divided into different departments, controlled and supervised by rules for directors and members to follow.

Keywords: Development, Community enterprise, Sustainable, Profestional Group

บทนำ

ในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนดำรงอยู่ได้โดยมีความเกี่ยวพันกับการเกษตรมากกว่าครึ่งประเทศ เกษตรกรไทยทำการผลิตแบบดั้งเดิมที่อาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านและเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติต่อมาการพัฒนาประเทศ เป็นไปตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาตามแนวคิด “การพัฒนากระแสหลัก” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อการตลาดและการส่งออก ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ, 2553) ทำให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการ เป็นภาคหลักในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) แทนภาคเกษตรกรรม และในช่วงปี พ.ศ. 2531 ประเทศไทยได้มีการเปิดเสรีทางการเงิน มีการเข้ามาของเงินลงทุนจากต่างประเทศจำนวนมหาศาล ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง จนเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ทำให้ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์ต้มยากุ้ง” (กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู, 2556) จากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยอยู่ในสภาพที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน” หากปล่อยไว้จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว และผลสุดท้ายจะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยโดยรัฐบาลจึงทบทวนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยกลับไปหารากฐานเดิม คือ ภาคเกษตรกรรมและชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมีการปรับเปลี่ยนการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทาง การพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศ จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงมีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมียุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และ “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ที่เป็นเศรษฐกิจระดับฐาน

รากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) คือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้การบริการหรือการดำเนินการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ ในรูปนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นแนวทางที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างระบบการพึ่งพาตนเองให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนพร้อมกับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องอาศัยวิธีการผลิตที่ซับซ้อน มุ่งหวังเพียงตลาดในชุมชนก่อนในเบื้องต้น ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะใกล้เคียงกับธุรกิจชุมชนในประเด็นการซื้อขายสินค้าหรือบริการ และมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชน ในประเด็นอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต ทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนฐานคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ยังช่วยหนุนเสริมการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้กระนั้นแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวข้างต้นจะไม่มีคุณค่าอันใดเลย หากไม่มี การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะในบริบทของการจัดการชุมชน (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2560)

การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรนั้นตั้งไว้ โดยสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น กรมการพัฒนาชุมชน ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ไว้ดังนี้ ก ที่ 1 : กลุ่ม/สมาชิก ครบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสมัครใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป ก ที่ 2 : กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิกให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผลเพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก ที่ 3 : กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเองหรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ ก ที่ 4 : กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุนได้แก่ ทุนจากการระดมหุ้นของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ/เอกชน ทุนจากการจัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็นแหล่งทุนภายในชุมชนและแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ ก ที่ 5 : กิจกรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติเพื่อ

สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย บ้างก็อยู่เป็นกลุ่ม วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาชีพของชุมชนในสมัยนั้นเป็นการทำนา ชาวบ้านมีการใช้ลงแขกเกี่ยวข้าว สร้างความสามัคคีในชุมชนอย่างเหนียวแน่น ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนรับรองสถานะตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 3 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยสารพิษ 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคเขาพระบาท และ 3) วิสาหกิจชุมชนบ้านไร่ชายเขาตำบลเขาพระบาท ทั้งสิ้นซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการผลิตสินค้า (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียรใหญ่, 2564) ผลการดำเนินงานมีความโดดเด่นสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในการเลี้ยงชีพ พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงสามารถดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจไปได้ด้วยดี ชุมชนมีความสามารถเข้มแข็ง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกเป็นอย่างสูง และเป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร และควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไรให้วิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรงตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีความก้าวหน้ามากกว่าที่เป็นอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 142 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายเปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน คือ 1) การตลาด 2) การผลิต 3) การเงิน และ 4) การบริหารจัดการ จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน กล่าวคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้ 5 4 3 2 1 ตามลำดับ

การสร้างแบบสอบถาม การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้ 1.1) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 1.2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ 1.3) นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 1.4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.66 - 1 สรุปได้ว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ 1.5) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try - out) กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะเพชร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิอัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของคอร์นบาค (Cronbact’ Alpha coefficient) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 0.943 สรุปได้ว่า แบบสอบถามมี

ความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับผู้ตอบแบบสอบถามจริงได้ 1.6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ได้ปรึกษากับอาจารย์ปรึกษาให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ และนำใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขอนัดหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 142 ชุด ไปแจกให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่กำหนดไว้ข้างต้นแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ 3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง แยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานโดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ สถิติพื้นฐานมีดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2537) 1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อพิจารณาแบบสอบถามที่ได้รับคืน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลหาคะแนนค่าเฉลี่ย (μ) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง จำนวน 2 คน 2) กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน 4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอน

โรง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและความถูกต้องของภาษา 7) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอเพื่อพิจารณาอีกครั้ง 8) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 3 วันก่อนที่จะสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาไปสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเอง ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนา ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (μ = 4.53) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตลาด (μ = 4.40) และด้านการบริหารจัดการ (μ = 4.34) ส่วนด้าน การผลิต มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย (μ = 4.25) ตามลำดับ สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน (N=142)

พัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	μ	σ	แปลผล
ด้านการตลาด	4.40	0.57	มาก
ด้านการผลิต	4.25	0.58	มาก
ด้านการเงิน	4.53	0.45	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.34	0.48	มาก
รวม	**4.37**	**0.37**	**มาก**

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

2.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการตลาด การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตออกมาได้แล้วนั้น จึงสามารถทำให้การดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงสามารถที่จะดำเนินต่อไปได้ อีกทั้งโดยปกติทั่วไปแล้วการตลาดของผลผลิตที่กลุ่มวิสาหกิจผลิตออกมาได้ มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น หากมีการวางแผนการตลาดที่ดี ทำให้สินค้าน่าสนใจ ก็จะทำให้การยกระดับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงในด้านการตลาดให้เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการผลิต การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบโอกาสในสินค้าที่กลุ่มจะสามารถผลิตออกมาเพื่อดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม ดังนั้นในการผลิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพียงแค่นี้ยังไม่เพียงพอ การผลิตสินค้าให้ได้ดีนั้นต้องมีความซื่อสัตย์ เพื่อผลิตสินค้าให้แก่ผู้รับบริการที่ซื้อสินค้าไปให้ออกมาดีที่สุดอีกด้วย

2.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการเงิน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้น มักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรร

ผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิกหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี

2.4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการ สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำเพราะเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผนตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทุกวิสาหกิจชุมชนที่ได้เข้าไปเก็บข้อมูลมีปัจจัยผู้นำเป็นประเด็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ริเริ่มในการผลิตในครัวเรือน จนกระทั่งการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เลยไปถึงการขยาย การผลิต การทำการตลาดภายนอกพื้นที่ ซึ่งผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะเป็นศูนย์รวมของความเชื่อถือ และเป็นผู้นำในการดำเนินงานในช่วงแรกของการดำเนินกิจการ หลังจากวิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้าแล้วก็จะใช้ในรูปแบบคณะกรรมการในการบริหารจัดการต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตลาด ส่วนด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนพื้นที่บ้านดอนโรงมีการวางแผนการใช้เงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม อีกทั้งมีการถือหุ้น การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิกหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า ด้านการบริหารการเงินและบัญชี ซึ่งเป็นปัจจัยด้านที่มีผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจ โดยการเงินเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันที่กำลังเกิดกับวิสาหกิจหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น

ปัญหาของ การหาแหล่งเงินทุนจากทางสถาบันการเงินหรือเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากองค์การเองที่ไม่มีการจัดการทางด้านการเงิน และการบัญชีในองค์การอย่างเป็นระบบ และไม่มีการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการใช้เงินอย่างถูกวิธี (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในรายด้านมีดังนี้

ด้านการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีมีความเหมาะสมในการใช้สอยบริโภค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการใช้สอยบริโภค ส่วนท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างทั่วถึงและเพียงพอกับผลผลิตและความต้องการสินค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมีประโยชน์ต่อการใช้สอยของผู้บริโภค ทั้งนี้สินค้ามีราคาที่เหมาะสม และมีช่องทางจัดจำหน่ายสินค้า มีการส่งเสริมการตลาด เพื่อผลผลิตเพียงพอต่อท้องตลาดและเป็นที่รู้จัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรเน้นด้านการตลาด โดยเฉพาะตลาดท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้มีความหลากหลาย มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ และควรมีการถ่ายทอดความรู้ส่งเสริม ปลูกฝังความคิดให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจกระบวนการพัฒนาทางบริหารธุรกิจ เช่นการบริหารจัดการด้านการตลาด การเงินการบัญชีเทคนิคการบริหารที่ดี ทักษะการผลิตและหลักการจัดสรรผลประโยชนร่วมกัน (สุพาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ, 2559)

ด้านการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ทดแทนกันเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ท่านวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนา/ปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิต ส่วนท่านคิดว่าสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการและการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้กับกระบวนการผลิต มีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุง วัตถุดิบ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันโดยใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้กับกระบวนการผลิต รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนบริหารจัดการและการผลิตอย่างเต็ม

ความสามารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณฑริกา สุคนธสิงห์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความพร้อมทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร สำหรับการผลิตเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้เกิดความสามารถในการผลิตอย่างต่อเนื่อง และกระบวนการผลิตมีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าของผู้บริโภค (ปุณฑริกา สุคนธสิงห์, 2557)

ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีเงินทุนสำรองในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการใช้เงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม ส่วนท่านคิดว่าผู้รับผิดชอบในการจัดการบัญชีของวิสาหกิจชุมชนสามารถจัดการบัญชีได้อย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการใช้เงิน การจัดการบัญชี มีการบันทึกรายจ่าย อย่างรอบคอบรัดกุมและถูกต้องให้เป็นปัจจุบันและมีการเตรียมเงินทุนสำรองในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอในกรณีจำเป็น ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ พรมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ ที่ศึกษาความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยกาน ตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านการเงิน หรือเงินทุน มีมาจาก 3 แหล่ง คือ เงินทุนตนเอง เงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง (อภิสิทธิ์ พรมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ, 2554)

ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการมอบหมาย การปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนและปรับปรุงแก้ไขบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์กรและสมาชิก รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการศึกษาและอบรมเพิ่มเติมทักษะเพื่อการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ ส่วนท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนการมีติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนและนำไปปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพตลอดจนมีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกได้รับทราบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการมอบหมายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับตำแหน่งและหน้าที่ของสมาชิก มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้และนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้การบริหารจัดเกิดประสิทธิภาพมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกรับทราบเป็นที่ประจักษ์ ที่สำคัญได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล ได้ทำการศึกษาเรื่องความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโครุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีการจัดตั้ง

คณะกรรมการ และแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน มีการสื่อสารพูดคุยกันทุกวัน และสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีเกิดจากการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนและมีการสื่อสารกันทุกวัน (อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล, 2558)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอภิปรายผลทั้ง 4 ด้านดังนี้

2.1 ด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิตถึงแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิต แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตออกมาได้ การดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงก็ไม่สามารถที่จะดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นหากมีการวางแผนการตลาดที่ดี ทำให้สินค้าน่าสนใจ จะทำให้การยกระดับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงในด้านการตลาดให้เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น และหากมีตลาดรองรับที่ดี จะสร้างรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวณี จุลิรัชณีกร ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการตลาด เป็นการสื่อสารให้ผู้ซื้อทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและเพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อมีความต้องการที่จะซื้อ การส่งเสริมการตลาดทำได้หลายวิธี เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (เสาวณี จุลิรัชณีกร, 2564)

2.2 ด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะพิจารณาสินค้าที่กลุ่มจะสามารถผลิตออกให้เป็นประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มให้มากที่สุด ดังนั้นในการผลิต เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาวัตถุดิบได้สะดวก ต้องคำนึงในการลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ และที่สำคัญต้องคำนึงทักษะและความรู้ความสามารถ รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน และตอบโจทย์มาตรฐานของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจในปัจจุบันสามารถพึ่งพาตนเองได้จะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง มีการปรับตัว มีความหลากหลายของสินค้าโดยภาครัฐเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมความเข็มแข็งสามารถสร้างเป็นเครือข่ายในชุมชนได้ (ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล, 2560)

2.3 ด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เงินทุนที่กลุ่มวิสาหกิจจัดหามาได้ จะอยู่ในรูปของการออมทรัพย์หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี ดังนั้นกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนควรจะยึดหลักเหล่านี้ เพื่อทำให้การจัดการด้านการเงินเป็นไปได้อย่างดีที่สุด และเกิดผลดีกับทุกฝ่าย ทั้งตัวผู้นำ และสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ พรมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ ที่ศึกษาความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยกาน ตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านการเงิน หรือเงินทุน มีมาจาก 3 แหล่ง คือเงินทุนตนเอง เงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ ต่าง ๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง (อภิสิทธิ์ พรมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ, 2554)

2.4 ด้านการบริหารจัดการ สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ผู้นำจะทำให้การบริหารจัดการรวมทั้งการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางและดำเนินการ ให้บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผนตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทุกวิสาหกิจชุมชนที่เน้นปัจจัยผู้นำเป็นประเด็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ริเริ่มในกระบวนการการผลิตในครัวเรือน จนกระทั่งการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน และการการขยายผลการผลิตไปยังการตลาดภายนอกพื้นที่ และผู้นำเป็นผู้ดำเนินงานสำคัญให้วิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้า ในการบริหารจัดการวิสาหกิจต่อไป สอดคล้องกับ จักรพงษ์ นวลชื่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากรณี วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีของปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการรวบรวมข้อมูลแนวคิดปราชญ์ชาวบ้าน สามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 5 เรื่อง และสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดในเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง การออม การรวมกลุ่มมีความสามัคคี การคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา และผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น ในเรื่อง การจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สามารถนำหลักพื้นฐานการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนที่มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ มาพิจารณากับข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนเพื่อประเมินความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ในเรื่องของผลสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินงาน ได้นำปัจจัยทั้ง 10 ด้าน ที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน มาเป็นปัจจัยที่ใช้วิเคราะห์พิจารณ (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตลาด (Marketing) เป็นการหาตลาดมา

รองรับผลผลิตและยกระดับสินค้าและบริการให้เป็นที่ต้องการ 2) ด้านการผลิต (Production) เป็นการดำเนินการผลิตที่จะต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบในกระบวนการผลิต 3) ด้านการเงิน (Financial) เป็นการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการ อย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 4) ด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับ โดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ วิสาหกิจชุมชนจะมีความยั่งยืน ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในกลุ่ม รวมถึงการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการทำงาน และการผลิตสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้ง การจัดการความรู้เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ให้สามารถพัฒนา ต่อยอด และถ่ายทอดสู่คนรุ่นปัจจุบันให้เกิดความตระหนักและรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้อยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการวิจัยมาเป็น MPFM MODEL เพื่อนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาประยุกต์ หรือปรับใช้ให้เข้ากับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงให้วิสาหกิจชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพ มั่นคงและยั่งยืนต่อไป สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

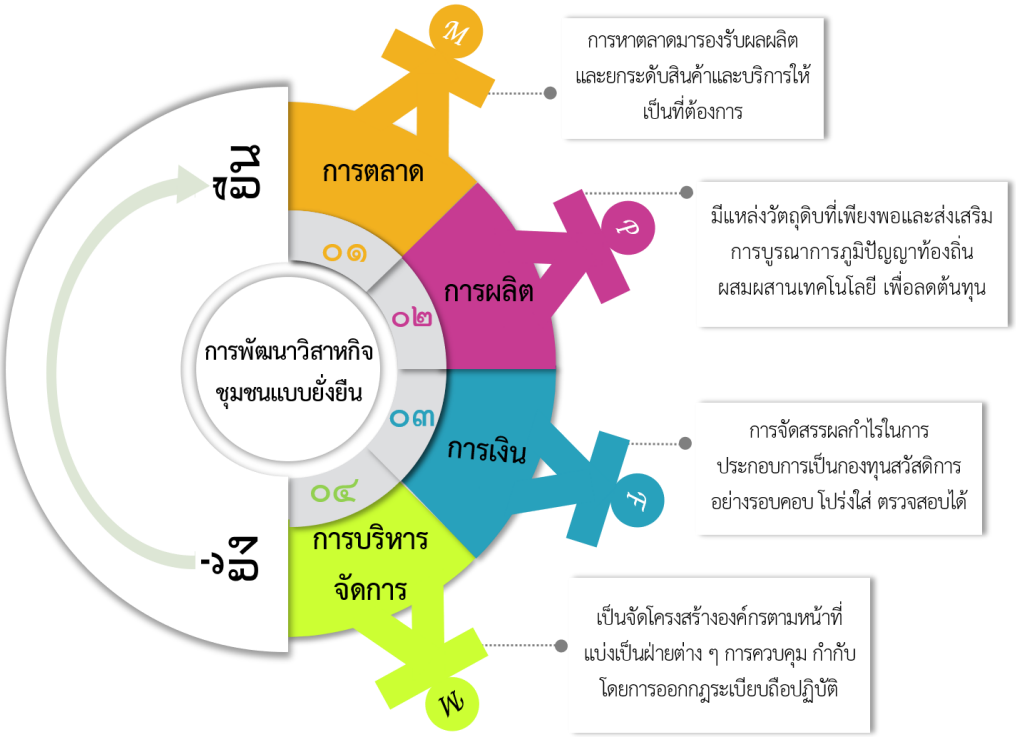

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตลาด ส่วนด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนพื้นที่บ้านดอนโรงมีการวางแผนการใช้เงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม มีการถือหุ้น การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาว่า ด้านการตลาด ควรมีการวางแผนหาตลาดมารองรับผลผลิตเพื่อการดำเนินการต่อไปได้ และยกระดับสินค้าให้เป็นที่ต้องการยิ่งขึ้น ด้านการผลิต ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานทรัพยากรและผลผลิตอย่างยั่งยืนสร้างรายได้ และส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเงิน ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการของสมาชิกอย่างเป็นสัดส่วน มีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับโดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กที่มีเงินทุนน้อย สามารถพัฒนาต่อยอดเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ 2) สำนักงานเกษตรอำเภอเชียรใหญ่จะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บไซต์โดยใช้แอพพลิเคชั่นสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น 3) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระบาท ควรกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมลงในแผนพัฒนาในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดให้ติดตาม การทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ร่วมกันในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) วิสาหกิจชุมชนจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 2) วิสาหกิจชุมชนต้องมีการเร่งจัดทำแผนงาน งบประมาณที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน และรับมือกับจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการทำวิจัยเพื่อเจาะลึกในแต่ละประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนเฉพาะด้าน เพื่อยกระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) การศึกวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สไตล์ครีเอทีฟเฮ้าส์.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก https://www.doae.go.th/index.php

กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปกรศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 108-120.

จักรพงษ์ นวลชื่น. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณี วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร. ใน รายงานการวิจัย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.

ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ. (2553). การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผักเกษตรอินทรีย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปุณฑริกา สุคนธสิงห์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2537). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียรใหญ่. (2564). ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก https://district.cdd.go.th/chianyai/category/event/

สุพาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน. วารสารราชนครินทร์, 13(29), 251-258.

เสาวณี จุลิรัชณีกร. (2564). โอกาสและศักยภาพการค้าชายแดนสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://kb.psu.ac.th/psukb/handle /2016/11860

อภิสิทธิ์ พรมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ. (2554). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยกาน. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 14(2), 16-29.

อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล. (2558). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโครุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2560). วิสาหกิจชุมชน ปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 37(2), 131-150.

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE PARTICIPATION IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF THE PEOPLE IN NONG HONG SUB - DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สุชาติ พริกเล็ก
Suchat Pricklek
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
เดโช แขน้ำแก้ว
Daycho Khaenamkhaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: suchats9461@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเคร็จซี่และมอร์แกน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.32) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{x}$ = 2.33) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการ

* Received January 28, 2022; Revised February 26, 2022; Accepted April 7, 2022

ตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 2.26) ตามลำดับ 2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พบว่า 1) ด้านการตัดสินใจ ควรจัดให้มีการทำประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงแผนในการพัฒนาชุมชนและกำหนดวันให้เหมาะสม 2) ด้านการปฏิบัติงาน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของประชาชน 3) ด้านการติดตามประเมินผล ควรจัดทำหนังสือรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละปี เพื่อชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบ นำเสนอผลการดำเนินงานผ่านทางโซเชียลมีเดียเพื่อง่ายต่อการติดตามตรวจสอบ 4) ด้านการรับผลประโยชน์ ควรดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาชุมชน, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the participation in the community development of people in Nong Hong subdistrict administrative organization, Thung Song district, Nakhon Si Thammarat province; 2) to study the recommendations on the guidelines for participation in community development of the people by using mixed research method, for qualitative research a group of 21 key informants, collected data by using a non structured interview form. Data were analyzed by using descriptive techniques. For quantitative analysis: a sample of 370 people was obtained using Krejcie and Morgan ready-made tables. Collect data by using questionnaires. The data were analyzed; mean *($\bar{x}$)* and standard deviation (SD).The results showed that; 1) People's participation in community development was at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.56) when considering each aspect by sorting the average from highest to lowest, it was found that participation in receiving benefits was the highest mean ($\bar{x}$ = 3.32) followed by participation in the evaluation ($\bar{x}$ = 2.33) and participation in decision-making was the lowest mean ($\bar{x}$ = 2.26), respectively. 2) The recommendations on the guidelines for participation in community development were found: 1) The aspect of decision-making; the community should be organized to allow people to be aware of the community development plan and set the appropriate date. 2) The aspect of operations; there should provide opportunities for people to participate in operations or activities; design activities that promote the

development of people's potential 3) The aspect of follow-up and evaluation; there should prepare a letter to report on each year's performance to explain to the public and present the results through social media for easy monitoring. 4) The aspect of benefit; there should carry out various tasks or projects in accordance with the needs of the people.

Keywords: Participation, Community Development, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ และใช้อำนาจนั้นเพื่อบริหารและจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ หน่วยงานซึ่งถือเป็นกลไกของรัฐบาลจะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค หรือหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นล้วนแล้วแต่ต้องดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ทั้งสิ้น(สถาบันพระปกเกล้า, 2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ในส่วนของเป้าหมายข้อที่ (6) ระบุไว้ว่า เป้าหมายสำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ภาครัฐจะต้องดำเนินการพัฒนาให้ภาครัฐมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) จะเห็นได้ว่าในส่วนของการพัฒนาประเทศนั้น รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก ดังเช่น แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560 - 2564 ก็ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้เช่นเดียวกัน อันได้แก่ 1) ชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็ง 2) ชุมชนจะต้องมีความปลอดภัย 3) ชุมชนจะต้องมีความสงบเรียบร้อย 4) หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความเข้มแข็ง 5) พื้นที่ภูมิภาคและพื้นที่เศรษฐกิจจะต้องมีขีดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2564) กรมการพัฒนาชุมชนเอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนนี้โดยตรง ก็ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อให้สอดรับกับเป้าหมายที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้เช่นเดียวกัน โดยได้นำสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อมของการบริหารประเทศ นำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงอนาคต ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศ ชุมชน ในด้านที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ให้มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี 2564” กรมการพัฒนา

ชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานบริหารราชการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้เข้าถึงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564) และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนมากยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันหน่วยงานบริหารราชการต่าง ๆ ของรัฐได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สิ่งใดบ้างที่ชุมชนต้องให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาพัฒนา ก็สามารถนำเสนอหรือวางแผนร่วมกับหน่วยงานนั้น ๆ ได้ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของแต่ละชุมชนมากที่สุด หรือหากมีโครงการใดที่ประชาชนหรือชุมชนไม่เห็นด้วย ก็สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาร่วมกันได้ แต่ที่ผ่านมาก็ยังมีประชาชนอีกหลายคนที่ยังไม่เข้าใจ หรือไม่ให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน จากผลการวิจัยของ นงเยาว์ ทองสุข พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการด้วยกันคือ ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาที่จะเข้าร่วม ปัญหาด้านกิจกรรม การขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม การไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น (นงเยาว์ ทองสุข, 2558) การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ชุมชน เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญในส่วนนี้อันเป็นส่วนที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและชุมชนของตน ชุมชนใดมีความรู้และมีความเข็มแข็ง ชุมชนนั้นก็สามารถพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สุขภาพและอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ล้วนเกิดจากการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมกันติดตามตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ประชาชนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่ ตั้งแต่ขั้นริเริ่มการพัฒนา ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการ ขั้นรับผลประโยชน์ จนถึงขั้นประเมินผล (ทศพล กฤตพิสิฐ, 2545) ประชาชนมีสิทธิเสนอสิ่งที่ชุมชนต้องการให้หน่วยงานของรัฐได้รับทราบ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่ตรงจุดและตรงความต้องการ สามารถเสนอความต้องการในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด นั่นก็คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนระดับตำบล หมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ชุมชนแต่ละพื้นที่มีความเจริญก้าวหน้า เป็นชุมชนที่เข็มแข็ง มีความปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อย (โกวิทย์ พวงงาม, 2545)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ มีอำนาจหน้าที่ด้านการปกครอง

ด้านการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น ด้านสาธารณูปโภค ด้านสาธารณูปการ ด้านส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมด้านการศึกษา กีฬา การท่องเที่ยว ฯลฯ รวมไปถึงการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564) ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ได้เปิดโอกาสให้ประชนชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผ่านการจัดโครงการต่าง ๆ แต่ยังประสบปัญหาในด้านการให้ความร่วมมือของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม เห็นได้จากการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์, 2563) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ จะต้องถ่ายทอดความรู้และหาวิธีการที่จะให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนที่มีความเข็มแข็ง ปลอดภัย และมีความสงบสุข ตรงตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้สร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแบบมีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันพัฒนา ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีแต่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวเกี่ยวกับทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10,275 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ แยกตามหมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) เทคนิควิธีการสุ่ม ผู้วิจัยใช้การสุ่มหลายขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามแต่ละหมู่บ้าน 2) การสุ่มแบบโคต้า (Quota sampling) หลังจากทราบจำนวนของประชากรของแต่ละหมู่บ้านแล้วนำประชากรที่ได้ มาหาสัดส่วนโคต้าของประชากรของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด 3) การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยผู้ตอบแบบสอบถาม จะเป็นใครก็ได้ ที่สามารถให้ข้อมูลได้ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ และต้องมีชื่อในทะเบียนราษฎร์ของหมู่บ้านนั้น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชน มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์

2. นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผลการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในเครื่องมือวัด พบว่ามี ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 สามารถนำเครื่องมือไปใช้เก็บข้อมูลได้

3. หลังจากแบบสอบถามปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชียวชาญจนสมบูรณ์แล้ว นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่ประชากร

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .953

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม จำนวน 370 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ณ องค์การตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2565 ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลาทั้งสิ้นรวม 7 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ และระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาคำเฉลี่ย ($\bar{x}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน (SD) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย (Best, John W., 1997)

ขั้นตอนที่ 3 รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ มาประมวลผลนำเสนอโดยแจกแจงความถี่ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว นำผลที่ได้มาสรุปและรายงานผลการวิจัย ต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ เป็นตัวแทนจาก 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารจากหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน 3) ผู้นำทางจิตวิญญาณ จำนวน 3 คน และ 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 3 รวมทั้งสิ้น 21 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบพิจารณาเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องตามหลักภาษา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูลได้อย่างครบคลุมและได้คำตอบตรงตามประเด็นที่ต้องการอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองและขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจดบันทึกและการบันทึกวิดีโอ เพื่อไม่ให้ข้อมูลตกหล่น หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนก และจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบเป็นด้าน ๆ เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ สร้าง

ข้อสรุป เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องที่ทำวิจัย 4) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

จำแนกตามเพศ พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 63.24 และเป็นเพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 36.76

จำแนกตามอายุ พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.57 อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.76 และอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.68 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 47.57 รองลงมามีระดับการศึกษาอนุปริญญา ปวส. จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.11 ระดับการศึกษาปริญญาตรี/หรือสูงกว่า จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.84 และมีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 16.49

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 35.68 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 34.86 ค้าขาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.46 และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 9,000 บาท จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 44.05 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 9,001 – 15,000 บาท จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.92 มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.43 และมีรายได้ต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.59 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ อยู่มาตั้งแต่กำเนิด จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 51.35 รองลงมา มาอาศัยอยู่ 3 – 5 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 27.30 มาอาศัยอยู่ 1 – 3 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.57 และมาอาศัยอยู่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.26	0.80	น้อย
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	2.32	0.74	น้อย
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	2.33	0.75	น้อย
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.32	0.68	ปานกลาง
รวม	**2.56**	**0.62**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.56,) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.32,) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{x}$ = 2.33) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 2.26)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

จากการรวบรวมข้อมูลภาคสนามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอ ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอให้มีการทำประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบถึงแผนในการพัฒนาชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบทั่วถึง การกำหนดวันที่ทำประชาคมก็ควรหลีกเลี่ยงวันธรรมดา เพราะประชาชนต้องประกอบอาชีพ จะไม่ว่างในการเข้าร่วม ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความสำคัญของการมีส่วนร่วม หากเข้าร่วมจะได้รับประโยชน์อะไร และหากไม่เข้าร่วมจะส่งผลเสียอย่างไร และ

เสนอแนะให้แต่ละหมู่บ้าน จัดทำแผนพัฒนาของตนเพื่อที่จะได้นำเสนอความต้องการหรือเรื่องที่เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา การเข้าประชุมเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นปัจจัยสำคัญต้องหาวิธีให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมให้ได้ เพราะหากไม่เข้าร่วมประชุมแล้ว การมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ ก็จะไม่เกิดด้วย ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมหรือโครงการเหล่านี้ จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของประชาชน หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงการต่าง ๆ ที่คนในชุมชนพอที่จะกระทำได้ ก็ควรให้ประชาชนในพื้นที่ทำ เพราะจะได้เป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้เกิดกับชุมชน ดังมีการเสนอให้ภาคประชาชน หรือประชาชนในหมู่บ้านรวมกลุ่มกัน สามารถที่จะรับงานจากภาครัฐได้ รายละเอียดเหล่านี้อาจจะต้องไปศึกษาเพิ่มเติมว่า มีระเบียบกล่าวไว้ว่าอย่างไร กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณสมบัติ ก็ควรให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในสาธารณสมบัตินั้น เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากตนหรือคนในชุมชน

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ควรจัดทำหนังสือรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละปี เพื่อชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบ หรือใช้ช่องทางโซลเชียลมีเดียในการรายงานผลดำเนินงาน ประชาชนจะได้เข้าถึงได้ง่ายและติดตามการดำเนินงานได้ง่าย ที่ผ่านมาประชาชนถือว่ามีการติดตามประเมินผลที่น้อยอยู่ เพราะไม่ทราบว่าต้องติดตามผ่านช่องทางไหน หรือเห็นว่าการติดตามการดำเนินงานไม่ใช่หน้าที่ของตน อีกประการหนึ่ง ประชาชนต้องการให้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในการตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นองค์กรติดตามตรวจสอบภาคประชาชน

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ ต้องดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชน โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนแล้ว เมื่อดำเนินการตามแผนนั้นลุล่วงแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะเกิดขึ้นกับประชาชนโดยตรง ตรง

ตามความต้องการว่าประชาชนต้องการสิ่งใดและความสำคัญกับเรื่องใดเป็นอันดับแรก เพราะแต่ละพื้นที่ก็มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน การพัฒนาที่ตรงจุดจะทำให้ไม่เกิดการสิ้นเปลืองทรัพยากร งบประมาณเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนา ดังนั้นการใช้งบประมาณต้องตอบโจทย์การแก้ปัญหารวมถึงความคุ้มค่าด้วย และการใช้งบประมาณ ไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะปัจจัยเชิงโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น แต่ให้กระจายเพื่อพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย ตามสมควรตามความต้องการของประชาชน

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริญญา จันทร์ทรง ที่พบว่า โดยภาพรวม ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ (จริญญา จันทร์ทรง, 2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัฐ กันภัย ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท้องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (รัฐ กันภัย, 2558) ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแยกอภิปรายผลตามลำดับของค่าเฉลี่ยเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดรรชนี สระบัว ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง (ดรรชนี สระบัว, 2556) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 4 ที่ว่า ท่านรู้สึกยินดีและพอใจต่อการพัฒนาชุมชนแบบให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพียงใด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้สาเหตุก็เพราะว่าประชาชนรู้สึกพึงพอใจที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในการที่จะได้นำเสนอความต้องการหรือปัญหาของตน มีความรู้สึกว่าการบริหารงานในลักษณะนี้ เป็นการรับฟังเสียงประชาชนไม่ทอดทิ้ง

ประชาชน ประชาชนจึงรู้สึกว่า ได้รับประโยชน์จากการบริหารงานในลักษณะนี้มาก แต่ด้วยภาระหน้าที่ของแต่ละครอบครัว ปัญหาเรื่องปากท้อง ก็อาจจะเข้าร่วมกับทางภาครัฐได้ไม่เต็มที่ แต่ในใจลึก ๆ แล้วก็อยากเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังนโยบายต่าง ๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า ท่านเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชนเพียงใด สาเหตุก็เพราะว่า ความสามัคคีเป็นผลสืบเนื่องจากการเข้าร่วม เมื่อชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ย่อมเกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง ยิ่งทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยเท่าไหร่ ก็ย่อมคุ้นเคยกันเท่านั้น ประชาชนจึงมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนี้ ก่อให้เกิดความสามัคคีได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 5 ที่ว่า ท่านได้รับการพัฒนาศักยภาพตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน เพียงใด ทั้งนี้สาเหตุก็เพราะว่า เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก คือ ตั้งแต่การนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน ทำให้ไม่ได้รับผลตามความต้องการของตน เพราะตนไม่ได้มีส่วนในการนำเสนอ เมื่อทางภาครัฐดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว โครงการที่ได้จึงอาจจะไม่ได้ตอบโจทย์ ไม่ตรงตามความพึงพอใจ อีกประการหนึ่งตัวประชาชนเองไม่ทราบว่า ภาครัฐดำเนินการโครงการอะไรบ้าง จึงไม่สามารถตอบได้ว่าโครงการเหล่านั้นตอบโจทย์กับตัวเองหรือไม่ จึงให้คะแนนเฉพาะที่เป็นลักษณะการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่ตนได้รับประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ท่านคิดว่าการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาชุมชนมีการประเมินผลความคุ้มค่าของแผนกิจกรรมพัฒนาที่ใช้ เพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้สาเหตุก็เพราะว่าประชาชนยังเห็นว่า งบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ใช้ไปนั้น เกิดความคุ้มค่าอยู่ ดังสืบเนื่องมาจาก การสำรวจด้านการรับผลประโยชน์ ที่ด้านการรับผลประโยชน์ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ก็แสดงให้เห็นว่า โครงการต่าง ๆ ที่ทำก็เกิดประโยชน์กับประชาชนอยู่ แต่อาจจะไม่ถูกต้องตรงตามความพอใจมากนัก แต่ส่วนหนึ่งก็ไม่สามารถโทษภาครัฐได้เพียงอย่างเดียว เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจในตั้งแต่ครั้งแรก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ข้อที่ 5 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชนตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ เพียงใด สาเหตุที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ก็เพราะว่า ประชาชนมีโอกาสในการติดตามผลที่น้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรชัย พวงงาม ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย (สุรชัย พวงงาม, 2558) เนื่องจากไม่ทราบว่าต้องติดตามผลในช่องทางใด หรือจะติดตามผลอย่างไร แต่ส่วนใหญ่ที่จะทราบก็ต่อเมื่อโครงการนั้นหรือกิจกรรมนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จึงอาจจะได้ติดตามผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชน แต่ไม่ได้ติดตามในลักษณะการเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงอย่างเป็นทางการ ส่วน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน เพียงใด สาเหตุก็เพราะว่า โอกาสที่จะถูกแต่งตั้งเป็นกรรมการนั้นมีน้อย ผู้แต่งตั้งก็ต้องคัดเลือกจากคุณสมบัติ หรือบางทันอาจจะไม่สะดวก ด้วยภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ จึงทำให้ข้อนี้มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด ในด้านการติดตามประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย สอดคลล้องกับผลการวิจัยของ ดวงพร แสนประเสริฐ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย (ดวงพร แสนประเสริฐ, 2558) ประเสริฐเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมออกแรงกายในการทำกิจกรรมโครงการเพื่อพัฒนาชุมชน เพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สาเหตุก็เพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ทำอาชีพเกษตรกรรม เช่น การกีดยาง เป็นต้น สถานการณ์ราคายาง ณ ปัจจุบันนี้ ก็ราคาตกต่ำ ทำให้รายได้ประชาการส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 9,000 บาท การเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนส่วนใหญ่ จึงจะเป็นลักษณะการใช้แรงกายมากกว่าแรงทรัพย์ แรงทรัพย์ก็พอจะมีอยู่บ้างแต่ก็ถือว่าอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ข้อที่ 4 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่วางไว้ เพียงใด สาเหตุก็เพราะว่า ปัจจุบันนี้การติดต่อสื่อสารไม่ได้ลำบากเหมือนที่เคย ใช้เพียงโทรศัพท์มือถือก็สามารถติดต่อประสานงานได้ แต่อาจจะไม่เป็นทางการมากนัก แต่ก็เพื่อความรวดเร็วในการติดต่อประสานงานในการแก้ไขปัญหา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพียงใด ทั้งนี้สาเหตุก็เพราะว่า กำลังทรัพย์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ยิ่งสถานการณ์เศรษฐกิจเช่นนี้ ที่ราคาหมูพุ่งทะยานไปกิโลกรัมละเกือบสามร้อย การใช้จ่ายต่าง ๆ ก็ต้องบริหารจัดการให้ดี เพราะมิเช่นนั้น รายรับอาจจะไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน ขั้นตอนดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สาเหตุก็เพราะว่า ประชาชนยังเชื่อว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน ในการพัฒนาชุมชน ยังเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะคนที่จะได้ประโยชน์สูงสุดก็คือตัวประชาชนเอง แต่อาจจะด้วยภาระหน้าที่ ปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง ดังที่กล่าวแล้ว หรือปัญหาการจัดสรรวันเวลาการทำประชาคม การทำประชาพิจารณ์ ของภาครัฐเอง การให้ความรู้อาจจะยังไม่ทั่วถึงมากพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงเยาว์ ทองสุข ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการ

ดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาชนต้องการสนับสนุนด้าน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์มากกว่าที่มีในโครงการ ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นตัวเงินมากกว่า ความเข็มแข็งที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น (นงเยาว์ ทองสุข, 2558) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ข้อที่ 2 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการคัดเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพียงใด สาเหตุก็เพราะว่า การที่จะตัดสินใจอะไรต่าง ๆ ได้ ประเด็นที่สำคัญ คือ ต้องเข้าร่วมประชุม ร่วมรับฟังข้อมูลข่าวสารให้ได้ก่อน เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมประชุม ก็ย่อมมีโอกาสในการเสนอข้อคิดเห็น มีโอกาสในการคัดเลือก หากไม่เข้าร่วมก็ไม่มีโอกาสได้กระทำในสิ่งเหล่านี้ ส่วนข้อเฉลี่ยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 5 ที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน เพียงใด เช่นเดียวกับข้อก่อนหน้านี้ หากไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ กิจกรรมอื่น ๆ ที่ตามมาก็แทบจะกระทำไม่ได้เลย ไม่ต้องพูดถึงเรื่องการกำหนดทรัพยากร แค่เรื่องเสนอความต้องการ การให้ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การวางแผน ขั้นตอนเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยการเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมจึงต้องคิดหาวิธีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมให้ได้ก่อนเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตวีร์ เกษมศุข ที่พบว่า การพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท ต้องเน้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผนการติดตามประเมินผลและการรับประโยชน์จากการพัฒนา โดยอาศัยกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม (Activity-based Participation) ที่เหมาะสมกับบริบทหรือภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนนั้น (จินตวีร์ เกษมศุข, 2558)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 1 ข้อเสนอแนะแนวทางในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้ภาครัฐเข้าถึงประชาชนและให้ความรู้กับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ในด้านของการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ระบุถึงความต้องการในส่วนที่อยากให้เกิดการพัฒนาในชุมชน **ประเด็นที่ 2** ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ให้ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้ติดตามการดำเนินงานว่า หลังจากการทำแผนพัฒนาชุมชนแล้ว ทางภาครัฐได้ดำเนินงานถึงขั้นตอนไหนบ้างแล้ว เพื่อที่จะได้รายงานให้กับประชาชนได้รับทราบ ทางภาครัฐควรเลือกจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปร่วมได้ เพราะหากประชาชนเข้าร่วมได้ก็จะเป็นการส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง **ประเด็นที่ 3**

ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ภาครัฐควรมีการชี้แจงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาจจะทำเป็นหนังสือ หรือรายงาน หรือข้อมูลแบบ Infographic จะทำให้เข้าใจข้อมูลและติดตามผลได้ง่าย และปัจจุบันนี้ก็มีช่องทางออนไลน์ไว้รองรับในส่วนของการทำงานด้านนี้ อาจจะใช้ช่องทางออนไลน์เช่น Line, Facebook, Youtube เพื่อรายงานผลการดำเนินงานตามลำดับ **ประเด็นที่ 4** ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การรับผลประโยชน์นั้นมีหลายด้าน แบ่งโดยย่อเป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสติปัญญา รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับประโยชน์ครบทั้ง 3 ด้าน ไม่ควรเน้นหนักไปเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ให้พิจารณาตามความเหมาะสม และความจำเป็นของประชาชน การพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาได้รวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตาบลบ้านเดื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน พบว่า 1) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า คือ มีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.64) และด้านการสนับสนุนจากภาคเอกชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.48) (อมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พบว่า 1) ด้านการตัดสินใจ ควรจัดให้มีการทำประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงแผนในการพัฒนาชุมชนและกำหนดวันให้เหมาะสม 2) ด้านการปฏิบัติงาน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของประชาชน 3) ด้านการติดตามประเมินผล ควรจัดทำหนังสือรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละปี เพื่อชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบ นำเสนอผลการดำเนินงานผ่านทางโซเชียลมีเดียเพื่อง่ายต่อการติดตามตรวจสอบ 4) ด้านการรับผลประโยชน์ ควรดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชน ข้อเสนอแนะ ภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนอย่างจริงจัง มีแผนกลยุทธ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่าง

เป็นระบบ ให้เข้าถึงประชาชน รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน รับสนองความต้องการทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก https://suphanburi.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/67/2020/10/ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน-2564.pdf

โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จริญญา จันทร์ทรง. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จินตวีร์ เกษมศุข. (2558). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-186.

ฐิติอลีนา ใจเพียร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองงา อำเภอเมืองลำพูนจังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเนชั่น.

ดรรชนี สระบัว. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ, 1(1), 61-68.

ดวงพร แสนประเสริฐ. (2558). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(2), 39-55.

ทศพล กฤตพิสิฐ. (2545). การมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

นงเยาว์ ทองสุข. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 9-15.

รัฐ กันภัย. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 8(1), 465-482 .

สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช.

สถาบันพระปกเกล้า. (2544). โครงการเฉลิมพระเกียรติ สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(พ.ศ. 2540). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก http://www.pasanglocal.go.th/athf/ law/20190604153515.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2564). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก http://www.stabundamrong.go.th/web/ kpi/kpi60_4.pdf

สุรชัย พวงงาม. (2558). การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการขยะ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขานิพันธ์ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 6(1), 119-134.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์. (2563). รายงานโครงการ อบต. พบประชาชน ประจำปีงบประมาณ 2563. นครศรีธรรมราช: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์.

_____. (2564). ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2564 จาก http://www.nonghongs.go.th/data.php?content_id=8

อมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม. (2559). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตาบลบ้านเดื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(1), 74-85.

Best, John W. (1997). Research in Education. Boston MA: Allyn and Bacon.

พลวัตในบริบทอนาคตท้องถิ่นไทย ที่มิใช่รัฐส่วนกลาง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา สวัสดิการสังคม*

DYNAMICS IN THE THAI LOCAL FUTHER CONTEXT THAT IS NOT A CENTRAL STATE SOCIETY ECONOMY EDUCATION SOCIAL WELFARE

พระไกรสร ศรีรีภพ
Phra Kraisorn Sririphop
วัดหน้าพระบรมธาตุจังหวัดนครศรีธรรมราช
Wat Na Phraborommathat Nakhon Si Thammarat, Thailand
E-mail: naprathat.golf@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการนำเสนอเรื่องพลวัตในบริบทอนาคตท้องถิ่นไทย ที่มิใช่รัฐส่วนกลางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และสวัสดิการสังคม ซึ่งทิศทางของการปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการสาธารณะที่เป็นอิสระผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ มีคณะกรรมการกลางกำกับดูแลและประเมินผล กำหนดอำนาจหน้าที่ ให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่ไม่ใช่รัฐรวมศูนย์ ซึ่งระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบันมีการปฏิรูปท้องถิ่นจึงต้องเริ่มต้นจากการพัฒนา *"วิธีคิด"* ทางการเมืองและการปกครองของประชาชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งการบริการสาธารณะใหม่เน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่เน้นการสร้างความมั่นคงยั่งยืนตามระบบรัฐสวัสดิการควบคู่กับการบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐมีความพร้อมในการบริหารระบบรัฐสวัสดิการ สามารถจัดการในการเข้ามามีส่วนร่วม และการเข้าถึงอย่างเสมอภาค การทำหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญขั้นพื้นฐานในมาตรฐานด้านการครองชีพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และสุขภาพพื้นฐาน ผลประโยชน์จากการจัดสวัสดิการของรัฐส่วนรวมถูกเสนอให้กับทุกคน เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย การปรับบทบาทหน้าที่ของภาครัฐของ

* Received March 4, 2022; Revised March 31, 2022; Accepted April 12, 2022

ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น การสร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาคอรัปชั่น และการกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่น
คำสำคัญ: พลวัต, ท้องถิ่นไทย, สังคม, เศรษฐกิจ, การศึกษา, สวัสดิการสังคม

Abstract

This article presents the dynamics in the Thai local future context that is not a centralized state, society, economy, education and social welfare. The direction of local government in the future should be defined as the main agency in providing independent public services through promotion and support from the government. There is a central supervisory and evaluation committee. Define powers and duties clearly and allow people to participate in non-centralized states. In which the current local management system has local reforms, it has to start from the development of political and governance "*thinking methods*" of the people. By creating knowledge public understanding of efficiency and sustainability. The new public service emphasizes strategic thinking in line with the 12th National Economic and social development plan. Focusing on building stability and sustainability according to the welfare state system, coupled with the management of government agencies that are ready to manage the welfare state system can manage to get involved and equal access. The government's role in administering social welfare to the people is of fundamental importance in terms of standard of living, education, housing and basic health. Public welfare benefits are offered to everyone. In order to create the well-being of the people according to the principles of human rights that should be received and the Constitution of the Kingdom of Thailand. In addition as creating a good management system, including adjusting the roles and duties of the central government sector regional and local Establishing mechanisms for solving corruption problems and decentralization to local.
Keywords: dynamics, Thai local, society, economy, education, social welfare

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งจากฐานรากของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดขึ้นควบคู่พร้อมกับการพัฒนา

ประเทศอัน เป็นลักษณะการพัฒนาที่ต้องเกิดขึ้นทั้งองคาพยพในสังคมพหุนิยม เพื่อการพัฒนาที่เน้นไปสู่การสร้างสังคมกระจายออำนาจ ซึ่งหน่วยเล็กต่างทำงานหนุนเสริมหน่วยใหญ่ขณะที่หน่วยใหญ่ต้องดูแลหน่วยย่อยอันเป็นลักษณะการพึ่งตนเองตามแนวคิดของมหาตมะ คานธี (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) เพื่อให้ผลจากการพัฒนาเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนในประเทศตามวงจรชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายอย่างสมบูรณ์แบบ (ระพีพรรณ คำหอม, 2554) การพัฒนาที่สร้างประโยชน์ต่อสังคมและเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกมิติ โดยเน้นกระบวนการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมที่ทุกหน่วยในสังคมต่องมีหน้าที่รับผิดชอบระหว่างกัน โดยภาครัฐมีหน้าที่ให้บริการพื้นฐานแก่ประชาชนและสังคม ซึ่งสังคมมีหน้าที่สนับสนุนรัฐและบริการประชาชน และประชาชนในฐานะพลเมืองย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและรัฐ เป็นวงจรร่วมกันที่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศและชุมชนเพื่อการรับมือกับโลกยุค ใหม่ที่ต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้บทบาทหน้าที่เพื่อการพัฒนาร่วมกัน ดังนั้น การพัฒนาที่ฐานรากหรือการพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่น โดยการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ชุมชนท้องถิ่นจะต้องรู้จักพึ่งตนเอง (Self-Reliance) และการจัดการตนเอง (Self-Governance) ซึ่งหลักการที่ถือเป็นวิถีแห่งการปฏิบัติร่วมที่สำคัญคือหลักการและวิถีแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ที่เป็นทั้งจุดเริ่มต้นของหลักการเป็นวิถีและกระบวนการแห่งการพัฒนาของโลกยุคใหม่ ตลอดจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย (สิริยา รัตนช่วย, 2560)

ประเทศไทยได้มีการพยายามสร้างหลักการกระจายอำนาจโดยผ่านรากฐานทางประชาธิปไตย โดยต้องการให้ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ใช้รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยการกระจายอำนาจที่เห็นเป็นรูปธรรมและเด่นชัดที่สุดก็ได้เกิดขึ้น และได้ถูกตราขึ้นในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นับเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นมาก (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ; (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2559) ถือได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นในการที่มีการกระจายอำนาจไปสู่รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อมาได้เกิดรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ขึ้น ซึ่งในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ถือได้ว่าเพิ่มรูปแบบการกระจายอำนาจในส่วนของท้องถิ่นมากขึ้นจากแต่เดิมโดยมีเนื้อหาในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ลดอำนาจจากส่วนกลางยกระดับการพัฒนางานทรัพยากรมนุษย์ สร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น (อภิชาต สถิตนิรามัย, 2555) แต่ที่ผ่านมา พบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของการกระจายอำนาจที่ไม่สามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง การกระจายอำนาจเป็นเหมือนดังพิธีกรรมโดยผ่านสัญลักษณ์ของกฎหมายที่ภาครัฐทั้งจากส่วนกลางหรือภูมิภาคต่างต้องยึดถือเป็นแนวทางและ

ขับเคลื่อนปฏิบัติ แต่ในทางตรงกันข้ามกระจายอำนาจไม่ใช่เพียงการกระจายผ่านทางตัวอักษรที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศเท่านั้น แต่กลับต้องเป็นการยกระดับให้เกิดสภาพความเป็นพลเมืองของคนในท้องถิ่นที่มีความสามารถตอบสนองในการปกครองท้องถิ่น การหวงแหนและมีจิตสำนึกร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) ; (โกวิทย์ พวงงาม, 2559) โดยมิใช่การที่ส่วนกลางเข้ามากำกับดูแลผ่านกระบวนการทางการปกครองส่วนภูมิภาคนำมาเป็นเครื่องมือใช้ในการควบคุม สั่งการ และชักใยอยู่เบื้องหลัง ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้มิใช่การกระจายอำนาจที่ท้องถิ่นพึงปรารถนา เนื่องจากบทบาทของท้องถิ่นควรมีอำนาจด้วยตัวเองในการตัดสินใจที่จะทำประโยชน์เพื่อคนในท้องถิ่นเอง (โกวิทย์ พวงงาม, 2548) แต่ในขณะเดียวกันการกำหนดการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่นของตนมิได้มาจากความต้องการจากประชาชนในท้องถิ่นเอง (อภิชาต สถิตนิรามัย, 2555) แต่การกำหนดการจัดทำริการสาธารณะนั้นเป็นความประสงค์ของราชการจากส่วนกลางโดยผ่านกลไกการปกครองส่วนภูมิภาคเข้ามาควบคุมกำกับดูแลให้ท้องถิ่นยังคงต้องอยู่ภายใต้ความควบคุมเสมอ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554)

ภาครัฐส่วนกลางพยายามที่จะทำให้รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่เป็นส่วนย่อยของระบบหนึ่งในการปกครองที่มีส่วนกลาง ที่เข้ามากำหนดบทบาทการทำงานและการบริหารจัดการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งจากการผ่านกลไกตัวแทนจากส่วนภูมิภาคเข้ามาควบคุม รวมถึงนักการเมืองระดับชาติ รัฐมนตรีที่สามารถเข้ามาทำการพิจารณามีส่วนได้เสียจากการตัดสินใจที่มีผลให้ท้องถิ่นเองต้องปฏิบัติตาม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557) ทั้งเป็นผลมาจากกฎหมายกำหนดและรูปแบบโครงสร้างการทำงานที่ถูกออกแบบมาจากส่วนกลาง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2552) ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้กระทำการเพื่อเป็นผลประโยชน์เพื่อคนท้องถิ่น โดยท้องถิ่นเอง แต่ส่วนกลางพยายามจะรวมศูนย์อำนาจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อกล่าวอ้างที่ว่าการรวมศูนย์จากรัฐส่วนกลางนั้นสามารถประสานผลประโยชน์และลด ช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายทรัพยากรให้กับพื้นที่ท้องถิ่นอย่างมีความเสมอภาคเท่าเทียม (จรัส สุวรรณมาลา และวีระศักดิ์ เครือเทพ, 2554) จากสภาพการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบริบทของระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น ทั้งบริบทโลกและบริบทภายในประเทศ ต้องเผชิญอยู่ภายใต้แรงกดดันของปัจจัยภายนอกประเทศและพัฒนาทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ส่งผลต่อสถานการณ์ในปัจจุบันเกิดประเด็นปัญหาต่าง ๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการกระจายอำนาจตามระดับการปกครอง เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะเสนอหรือมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง มิใช่การสะท้อนปัญหาดังกล่าวเป็นการสะท้อนกลับของปัญหาที่มาจากตัวแทนที่รัฐส่วนกลางเข้าไปควบคุมดูแลในท้องถิ่น ซึ่งทำให้การกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบโจทย์ของการกระจายอำนาจ

ตามเจตนารมณ์ได้ ดังนั้น ประชาชนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้หน้าที่พลเมืองอย่างมีคุณภาพ ทั้งในการคิดคู่ขนานไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถเข้ามาเรียนรู้ระบบ เพื่อการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้เขียนได้รวบรวมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอผ่าน ประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบัน 2) การบริการสาธารณะ ใหม่เน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์ และ3) ข้อเสนอตัวแบบที่เหมาะสมของระบบบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี มีรายละเอียด ดังนี้

ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบัน

ระบอบการบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration-TPA) กำเนิดในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และครอบงำการบริหารจัดการภาครัฐมาจนถึงปลายทศวรรษ 1970s แนวคิดนี้มองว่า งานสาธารณะเป็นภารกิจของรัฐ โดยมีความเชื่อว่า องค์การของรัฐนั้นจะต้อง จัดโครงสร้างองค์การแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) แบ่งงานออกเป็นแผนกย่อย ๆ (Departmentalization) จัดสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Hierarchy) เน้นทำงานโดยยึดถือกฎระเบียบอย่างเข้มงวด (Formalization) แยกการบริหารออกจากการเมือง (Separation of Administration from และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคลากร (Morale System) แนวคิดนี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าไร้ประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่น ขาดนวัตกรรม และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้ หลังจากนั้นแนวคิด TPA ได้ถูกท้าทายและเสื่อมถอยลง ตามลำดับ กระนั้นก็ตามแนวคิดนี้มิได้ดับสลายลงทั้งหมดเพียงแต่ขาดความชอบธรรม ถูกลดบทบาทลง และมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด รวมทั้งเกิดระบอบใหม่ขึ้นมาเสริม (ศุภวัฒนาการ วงศ์ธนวสุ และคณะ, 2557) ที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะงานที่ได้มีการถ่ายโอนจากหน่วยราชการส่วนภูมิภาค เช่น งานบริการ การศึกษา งานบริการสาธารณสุข และงานทะเบียนต่าง ๆ เป็นต้น เมื่ออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการรายได้และความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการด้าน ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลงานที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและสาธารณชนทั่วไป ดังนั้น การศึกษาถึงการพัฒนาการความสามารถทางการบริหารจัดการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำประสบการณ์และบทเรียนเหล่านั้น มาเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีในการพัฒนาความสามารถทางการ บริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น

และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการบริหารขององค์กร 4 ด้าน ประกอบด้วย ความสามารถด้านการพัฒนาท้องถิ่น ความสามารถด้านพัฒนาองค์กร ความสามารถด้านการบริหารการเงินการคลัง และความสามารถในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และถือเป็นหัวใจของการบริหารจัดการองค์กรปกครองท้องถิ่นยุคใหม่ (วิมล ชาตะมีนา และคณะ, 2551)

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบอบประชาธิปไตยโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 มีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนประชาชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้เป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ใหม่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่ เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการและความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้นและแตกต่างกัน ในขณะที่รัฐก็มีขีดความสามารถและมีทรัพยากรที่จำกัดในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ดังนั้น ควรมีการปฏิรูปท้องถิ่นจึงต้องเริ่มต้นจากการพัฒนา *“วิธีคิด”* ทางการเมืองและการปกครองของ ประชาชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นของตนเอง ควบคู่ไปกับการฝึกฝนอบรมและให้ความรู้ทางด้านการเมืองและการบริหารกิจการสาธารณะแก่ประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นคือ การสร้างห้องปฏิบัติการ ทดลอง และกระบวนการเรียนรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ด้านการบริหารรัฐกิจให้แก่ภาคประชาชน ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้ทางการเมือง หรือการเปิดเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น การผลักดันนำเอานโยบายและแผนชุมชนไปสู่ภาคปฏิบัติโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนในการกำกับดูแลและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรท้องถิ่นด้วย (ศุภวัฒนาการ วงศ์ธนวสุ และคณะ, 2557)

พลวัตทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจโลกในช่วงปลายคริสตวรรษที่ 20 ล้วนเป็นปัจจัย กระตุ้นให้เกิดกระบวนการปฏิรูปภาครัฐตามแนวทางการบริหารกิจการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Affairs Management) ในประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยซึ่งกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างสังคมเชิงเดี่ยว (Homogeneous Social Structure) ไปเป็นโครงสร้างสังคมที่มีความหลากหลาย (Heterogeneous Social Structure) ในด้านค่านิยมทางสังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองได้เกิดความพยายามของภาคส่วนต่าง ๆ ในการ

ปฏิรูปสัมพันธภาพระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนที่มุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความตระหนักรู้ของประชาชนในบทบาทหน้าที่พลเมืองในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากที่สุด ทั้งนี้ การปฏิรูปภาครัฐในปัจจุบันยังมุ่งพัฒนาการจัดสรรทรัพยากรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ตลอดจนยังมุ่งเสริมสร้างดุลยภาพของกลไกการแสดงความรับผิดชอบในการบริหารในระดับท้องถิ่น (ศุภวัฒนาการ วงศ์ธนวสุ และคณะ, 2557) การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี เป็นแนวความคิดในการจัดระบบการบริหารจัดการในท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรระหว่างประเทศที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนา โดยองค์กรเหล่านี้พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจะมีผลต่อการสร้างความโปร่งใส (Transparency) และความพร้อมรับผิดชอบของรัฐ (Accountability) โดยเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้ประชาชนมารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน (Social Movement) จะช่วยผลักดันให้นโยบายของรัฐเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก่อให้ประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่มากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีเป็นการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ประกอบกันขึ้นจากแนวคิดของการบริหารจัดการกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1) เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐ ได้แก่ ทรัพยากรบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และงบประมาณ 2) การปรับปรุงการดำเนินงานของรัฐให้มีลักษณะเป็นรัฐวิสาหกิจ หรือกึ่งรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้การจัดการการบริการสาธารณะแก่ประชาชนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 3) การปรับปรุงระบบอัตโนมัติโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการบริหารงานภาครัฐและการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน 4) การปรับปรุงระบบการว่าจ้างบุคลากรภาครัฐให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความรู้ และความชำนาญ และ 5) พัฒนาการจัดการภาครัฐในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการดำเนินกิจการภาครัฐ และประชาสังคม จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีลักษณะของการบริหารงานแนวใหม่และการส่งเสริมประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม (Hood, 1991) การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองตนเอง นับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นรูปแบบที่แสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของตนด้วยตนเอง และเป็นช่องทางสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งการจัดการปกครองตนเองในรูปของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และ3) การแบ่งเบาภาระของรัฐบาลที่มีอยู่อย่างมากมายและไม่อาจตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ (Shah, Anwar, 2006)

ดังนั้น สรุประบบการบริหารจัดการท้องถิ่นในปัจจุบันได้ว่า ควรมีการปฏิรูปองค์การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี 3 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี แบบสนองตอบ (Responsive Governance) คือ การบริการประจำวันที่เกี่ยวเนื่องกับความพึง พอใจของพลเมือง 2) การบริหารจัดการที่ดีแบบมีความรับผิดชอบ (Responsible Governance) คือ ต้องจัดการการใช้เงินรายจ่ายเพื่อการบริการอย่างรอบคอบ รัฐบาลท้องถิ่นควรได้รับความไว้วางใจจากคนท้องถิ่น โดยทำงานให้ดีขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายต่ำเกี่ยวกับการจัดการทางการเงินและความเสื่อมทางสังคม เพื่อชุมชน รัฐบาลท้องถิ่นควรจะเพิ่มการปรับปรุงคุณภาพ ปริมาณและการเข้าถึงบริการ สาธารณะ และ 3) การบริหารจัดการที่ดีแบบพร้อมรับการตรวจสอบคือ รัฐบาลท้องถิ่นควรพร้อมรับการตรวจสอบต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยควรยึดมั่นที่จะรักษาความปลอดภัยอย่างเหมาะสม และรับประกันว่า รัฐบาลท้องถิ่นจะรักษาผลประโยชน์สาธารณะด้วย ความซื่อตรง นอกจากนี้ ต้องมีลักษณะการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดี ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายการบริหารงาน และนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน 2) ด้านอำนาจหน้าที่ การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย 3) ด้านการวางแผน การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันแสดงความคิดเห็น และผลักดันขับเคลื่อนไปพร้อมกัน 4) ด้านการบริหารจัดการ การกำหนดขอบข่ายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบตามตำแหน่ง 5) ด้านการบุคลากร การวางแผนกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติการของอัตรากำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร รวมถึงการประสานงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และ6) ด้านการงบประมาณ การจัดสรรเหมาะสม คุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับภารกิจขององคก์ร

การบริการสาธารณะใหม่เน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์

การบริการสาธารณะใหม่เน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์กล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มียุทธศาสตร์กระทรวงในการจัดระบบสวัสดิการสังคม โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยเรื่องการจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ และแบ่งเป็น 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 4.1 สร้างสมดุลระหว่างสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (universal) กลยุทธ์ที่ 4.2 เสริมศักยภาพเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดสวัสดิการตามแนวคิดสังคมสวัสดิการที่เสนอให้ภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคมมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดสวัสดิการ เช่น การตั้งกองทุนเติมเต็มชีวิต เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ร่วมระดมทุน การร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership : PPP) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559) จากนโยบายรัฐบาล นโยบายประชารัฐ ยุทธศาสตร์

ภาครัฐ พระราชบัญญัติ และแผนพัฒนาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนให้รัฐบาลมีอำนาจหน้าที่โดยชอบธรรมในการจัดระบบรัฐสวัสดิการสำหรับสร้างความอยู่ดีกินดีให้ประชาชนเพียงแต่ต้องคำนึงถึงความเข้าใจ เข้าถึงความต้องการและสิ่งจำเป็นที่แท้จริง และต้องมีศักยภาพเพียงพอในการจัดสรรการสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2557) เห็นได้ว่า บทบาทการบริหารจัดการภาครัฐในระบบรัฐสวัสดิการมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้รัฐมุ่งสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประเทศชาติและประชาชน แต่ในขณะเดียวกันภาครัฐไทยก็มีข้อจำกัดในการบริหารจัดการระบบรัฐสวัสดิการหรือสวัสดิการถ้วนหน้าหลายประการ แต่รัฐบาลไทยอยู่ในแวดล้อมระบบทุนนิยมส่งผลให้นายทุนหันมาสนับสนุนระบบสวัสดิการชุมชนให้เป็นระบบช่วยเหลือกันเอง (Mutual Aid) ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยรัฐลดภาระลงไปได้บ้าง (พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2560) โดยแนวคิดการบริการสาธารณะใหม่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ *"ฟัง"* มากกว่า *"สั่ง"* และ *"รับใช้หรือให้บริการพลเมือง"* มากกว่า *"กำกับหรือควบคุม"* รัฐต้องสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนไทยทุกคน และมุ่งที่ผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกันประชาชนต้องก้าวสู่การเป็นพลเมือง เป็นผู้ตื่นรู้ เข้าใจปัญหาข สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้ มีส่วนร่วมคิดทำ และรับผลประโยชน์ ตลอดจนการประเมินตรวจสอบ เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิมมีความแตกต่างกันกับแนวคิดการบริการสาธารณะใหม่ โดยการจัดบริการสาธารณะแบบดั้งเดิมจะเน้นจัดบริการสาธารณะในลักษณะการรวมอำนาจและความรับผิดชอบไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งในการทำหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางอาจก่อให้เกิด *"ปัญหา"* มากกว่า *"คุณประโยชน์"* ต่อการปกครองท้องถิ่น ส่วนแนวคิดการบริการสาธารณะใหม่เน้นการกระจายอำนาจ การให้ความสำคัญกับพลเมือง การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (ชมภูนุช หุ่นนาค, 2560) ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองในรูปแบบระบอบประชาธิปไตยโดยภาครัฐมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลบริหารจัดการให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต พร้อมทั้งรัฐมีหลักประกันถึงความมั่นคงในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน เช่น การศึกษา บริการการแพทย์ การมีงานทำ กองทุน เป็นต้น (พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2560)

ฉะนั้นภาครัฐควรเน้นความโปร่งใสและความสำเร็จในผลงานมากกว่าการทำงานตามขั้นตอน มีการกระจายอำนาจให้หน่วยงานย่อยมีอิสระเทียบได้กับ *"บริษัทเอกชน"* ที่มุ่งดำเนินงานเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด รัฐบาลกลางลดการกำกับลงเพื่อให้หน่วยงานย่อยมีความคล่องตัว ให้บริการภายใต้การแข่งขัน เพื่อมุ่งตอบสนองต่อความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า และการตรวจสอบได้จากผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ รัฐยังสามารถให้ภาคเอกชนรับเหมาช่วงงานบริการสาธารณะการบริหารงานภาครัฐ (ที่เต็มไปด้วยปัญหา) ควรนำความรู้และประสบการณ์จากการจัดการธุรกิจภาคเอกชน (ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง) มา

ประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ลำพังภาครัฐมิอาจตอบสนองต่อการพัฒนาดังกล่าวได้ จึงทำให้ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมในหลาย ๆ แห่งลุกขึ้นมา เพื่อเข้าร่วมในฐานะเป็น *"ภาคี"* (Partner) ที่มีความเท่าเทียมกับรัฐ เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานและให้บริการสาธารณะประชาชน (ศุภวัฒนาการ วงศ์ธนวสุ และคณะ, 2557) นอกจากนี้ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มีความแตกต่างจากแนวคิดการบริการสาธารณะใหม่เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ เน้นกลไกตลาด และการแข่งขันในการให้บริการ เป็นต้น หนทางสู่การสร้างการบริการสาธารณะใหม่เพื่อรับใช้พลเมือง ประกอบด้วย 1) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม 2) การปรับเปลี่ยนบทบาทของข้าราชการ 3) สร้างและจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ 4) สร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะใหม่ และ 5) สร้างแรงงาน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและทักษะสูง (ชมภูนุช หุ่นนาค, 2560) โดยการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ให้ความสำคัญกับพลเมือง ผลประโยชน์สาธารณะ (PublicInterest) ความเป็นประชาธิปไตย (Democratic) ความสามารถในการรับผิดชอบได้ต่อพลเมือง (Accountability) การเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อสรุปและพันธสัญญาต่อพลเมืองและชุมชน (Community) เพื่อกระจายผลประโยชน์สาธารณะนั้นไปสู่สังคมอย่างแท้จริง สำหรับความแตกต่างระหว่างการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) กับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเพราะความตั้งใจของ NPS ในการเป็นแนวคิดหรือวาทกรรมเชิงวิพากษ์ NPM ตั้งแต่ที่ NPS ไม่เห็นด้วยที่จะมองประชาชนเป็นลูกค้าเหมือนNPM แต่กลับเห็นว่า ประชาชนคือพลเมืองที่ต้องการผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือผลประโยชน์ระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนหรือผลประโยชน์ระยะสั้น ในการบริการสาธารณะนักบริหารรัฐกิจก็เป็นเพียงผู้รับผิดชอบร่วมหาใช่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการไม่มีประสิทธิภาพและผลิตภาพไม่ใช่เรื่องที่มีความสำคัญมากไปกว่าความเสมอภาค เป็นธรรม และความรับผิดชอบได้ โดยมีมุมมองว่าค่านิยมในเรื่องความเป็นธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบได้ต่างหากที่เป็นเป้าหมายของการบริการสาธารณะการบริการของรัฐไม่ได้เป็นการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่พลเมืองเท่านั้น แต่กลับมองว่าเป็นการส่งมอบความเป็นประชาธิปไตยไปสู่พลเมือง ทั้งนี้ รัฐสวัสดิการมีจุดมุ่งหมายคือ ต้องการให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม (Equity) กับประชาชนทุกคน ซึ่งรูปแบบรัฐสวัสดิการมิได้มีเฉพาะในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น หากพิจารณาการแบ่งรูปแบบรัฐสวัสดิการในโลกทุนนิยมมีหลายรูปแบบด้วยกัน (พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2560)

รัฐสวัสดิการ เป็นรูปแบบการกำหนดนโยบายประเทศ ซึ่งเน้นการดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพในระดับพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ประเทศที่เป็นรัฐสวัสดิการพยายามใช้ *"อำนาจรัฐ"* เพื่อควบคุม *"อำนาจตลาด"* ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนให้กับพลเมือง

และเพื่อบรรเทาผลกระทบจากอำนาจตลาด โดยอาศัยกลไกทางการเมืองและการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคงทางสังคม 3 ด้าน คือ 1) ด้านรายได้ โดยสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้กับบุคคลหรือครอบครัว 2) สร้างหลักประกันให้ประชาชน โดยเป็นสร้างความมั่นคงทางด้านคุณภาพชีวิต เช่น เจ็บป่วย ว่างงาน ผู้สูงอายุ และ 3) สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสังคมโดยไม่มีสถานะชนชั้น หรือความเสมอภาคตามหลักพลเมือง (พงษ์เทพ สันติกุล, 2550) ดังนั้น บทบาทที่สำคัญมากที่สุดของภาครัฐหรือรัฐบาล คือ การบริหารจัดการในความรับผิดชอบต่อการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทั้งประเทศตามหลักการรัฐสวัสดิการคือ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย รวมถึงบทบาทการจัดหารายได้โดยตรงเพื่อเป็นทุนสำหรับใช้ในการจัดการสวัสดิการต่าง ๆ (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2565) เห็นได้ว่าจากแนวคิดรัฐสวัสดิการดังกล่าวสามารถนำมาปรับ และแปลงสู่การปฏิบัติได้จริงในทุกส่วนของประเทศ ทุกสถานการณ์ เนื่องจากรายละเอียดและเงื่อนไขการดูแลประชาชนในแต่ละประเทศขึ้นอยู่ว่ารัฐเข้ามาจัดสวัสดิการหรือให้บริการในเรื่องใดบ้างแก่ประชาชน ส่วนการที่รัฐเข้ามามีบทบาทในจัดการระบบรัฐสวัสดิการมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงที่ผู้บริหารแต่ละประเทศต้องตกลงทำความเข้าใจกับประชาชน และภาคเอกชนในประเทศตนเอง เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนควบคู่ไปกับการทำงานของภาครัฐด้วย (พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2560) การนำหลักการบริหารรัฐกิจที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการดำเนินการตามระบบรัฐสวัสดิการได้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของระบบรัฐสวัสดิการโดยสามารถแก้ไขปัญหา ความไม่เสมอภาคทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระดับรากหญ้า แม้ไม่หมดไปโดยสิ้นเชิงอาจลดลงได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งสร้างความมั่นคงยั่งยืนตามระบบรัฐสวัสดิการควบคู่กับการบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐมีความพร้อมในการบริหารระบบรัฐสวัสดิการ และสามารถจัดการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับภาระทั้งระดับเป็นชุมชน ธุรกิจเอกชน รวมถึงองค์กรไม่แสวงหากำไรด้วย

สามารถสรุปได้ว่า การทำหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมให้กับประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญขั้นพื้นฐานในด้านมาตรฐาน ทั้งด้านการครองชีพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และสุขภาพพื้นฐาน โดยเงินทุนที่นำมาใช้ในการจัดสวัสดิการมาจากรายได้ภาษีทั่วไป ผลประโยชน์จากการจัดสวัสดิการของรัฐส่วนรวมถูกเสนอให้กับทุกคน เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น การบริการสาธารณะใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมสาธารณสุข และสวัสดิการรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชนในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ตัวแบบที่เหมาะสมของระบบบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการรับรองหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีผ่านการกำหนดเป็นนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 76 บัญญัติว่า *"รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงาน ของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตาม "หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี" โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ...."* (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2564)

โดยการบริหารจัดการที่ดีจำเป็นต้องมีการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินงานตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และยึดหลักการบริหารราชการ ซึ่งระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นในยุคการกระจายอำนาจนี้ อยู่ในบริบทของความพยายามในการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีทั้งในกระแสโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ซึ่งประกอบด้วย การปรับบทบาทหนาที่ของภาครัฐของสวนกลาง สวนภูมิภาคและท้องถิ่น การสรางกลไกในการแกไขปญหาคอรัปชั่น การกระจายอำนาจ ใหแกองคกรปกครองท้องถิ่น เพื่อใหอิสระกับ องคกรปกครองสวนท้องถิ่นอยางเต็มที่ การเพิ่มรายได โดยมีการกำหนดเปาหมายที่ชัดเจน การพัฒนาภาคประชาสังคมใหมีความเขมแข็ง เพื่อใหพึ่งตนเองได้และเขามีสวนรวมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการท้องถิ่นที่กำลังอยู่ในชวงของการเปลี่ยนผาน ทำให้พบอุปสรรคและปญหาที่จะต้องแก้ไข และการระดมความคิดเห็นของฝายตาง ๆ ในสังคมเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนา ดังนั้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้สรุปตัวแบบที่เหมาะสมของการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี (Good Local Governance) โดยประสานภาคีเครือข่าย (Network) และกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. มีการจัดระบบบริหารจัดการตามหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักของความมีส่วนร่วม หลักของความรับผิดชอบ และหลักของความคุ้มค่า เพื่อเป็นกฎเกณฑ์และกลไกที่ดีในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

2. มีการความสัมพันธ์ของเครือข่ายต่าง ๆ ในท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ (Public Services) มีความหมายครอบคลุมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่

ภาครัฐ (Non-State Actors) เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยแต่ละภาคส่วนจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันอย่างต่อเนื่อง มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) มีความเชื่อใจกัน (Trust) และการใช้กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ร่วมกันเพื่อการต่อรองและตกลงกัน และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีความเป็นอิสระจากรัฐในระดับหนึ่ง เนื่องจากเครือข่ายดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่รัฐสร้างขึ้น แต่เป็นการก่อตัวขึ้นมาเองโดยอิสระ และสัมพันธ์กันในแนวราบ เหตุที่รัฐไม่มีอำนาจเหนือเครือข่าย จึงทำให้รัฐไม่สามารถชี้ทิศทางของเครือข่ายได้ทั้งหมด (imperfectly) แต่จะใช้วิธีทางอ้อมในการกระตุ้นและส่งเสริม เช่น ปรึกษาหารือข้อตกลง การสนับสนุนงบประมาณให้ทำหน้าที่เสริม เป็นต้น

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจ และพัฒนาระบบบริการจัดการให้มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ มีศักยภาพและขีดความสามารถ บุคลากร มาตรฐานทางจริยธรรมและศีลธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการใช้บริการสาธารณะในท้องถิ่นตามหลักบริหารจัดการที่ดี

สรุป

จากการศึกษาเรื่องพลวัตในบริบทอนาคตท้องถิ่นไทย ที่มิใช่รัฐส่วนกลาง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และสวัสดิการสังคม พบว่า ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาตามสถานการณ์เดิม และมีทีท่าว่าจะ สร้างความสับสนและทำให้สังคมภายนอกที่เฝ้าจับตามองดูพัฒนาการการเติบโตขององค์กรปกครองสวนท้องถิ่นอย่างจับจ้อง และอาจสร้างความเข้าใจผิดว่า อำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องเป็นอำนาจที่รัฐส่วนกลางเป็นผู้มอบให้และสามารถเข้าไปกำกับดูแล ควบคุม ตรวจสอบ ในเรื่องการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชอบธรรม ถูกต้องตามผลของกฎหมาย แต่ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวไม่อาจสามารถสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาไปไกลเกินกว่าการเป็นระบบย่อยหรือระบบย่อยของอำนาจการปกครองจากรัฐส่วนกลางที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการการรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลางเพื่อที่ส่วนกลางใช้ในแสวงหาผลประโยชน์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งจากท้องถิ่น ไม่ได้เป็นกลไกขับเคลื่อนไปสู่การกระจายอำนาจที่มุ่งสนองตอบต่อความต้องการประโยชน์ที่แท้จริงของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ จากแนวความคิดริเริ่มเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ระดับรากฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น อาจต้องเผชิญพื้นที่แห่งการแย่งชิงพื้นที่อำนาจในการปกครองของรัฐส่วนกลางหรือบรรดานักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ต่างเข้ามาหาผลประโยชน์ ถอดรูปแบบจากการเมืองระดับชาติไปไว้ในส่วนท้องถิ่น ซึ่งในความเป็นจริงไม่อาจจะสร้างรูปแบบการปกครองที่มีหลักการและวิถีทางรวมถึงอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงให้มาใช้รูปแบบการการปกครองที่เหมือนกันได้ นอกจากนี้ ภาครัฐส่วนกลางต้องไม่เข้าไปแทรกแซง กำกับ การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำงานขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระในการที่จะกำหนดทิศทางการทำงานที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตนได้ เนื่องจากท้องถิ่นเท่านั้นที่รู้ถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีที่สุด และไม่ใช่แต่เพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้นที่จะมีบทบาท ส่งเสริมต่อการกระจายอำนาจเท่านั้น แต่ยังมีประชาชนที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นจะต้องแสดงการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อันพึงมี พึงได้ที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสียใน *"เชิงรุก"* โดยปรับเปลี่ยนบทบาทจากเป็นเพียงผู้รอคอย และเป็นแสดงความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนที่ร่วมเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์.

โกวิทย์ พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย "หลักการและมิติใหม่ในอนาคต" (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบพิธการพิมพ์ จำกัด.

โกวิทย์ พวงงาม. (2559). การปกครองท้องถิ่นไทย "หลักการและมิติใหม่ในอนาคต" (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จรัส สุวรรณมาลา และวีระศักดิ์ เครือเทพ. (2554). ประเด็นท้าทายการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น.

ชมภูนุช หุ่นนาค. (2560). การบริการสาธารณะใหม่เพื่อรับใช้พลเมือง. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 19(1), 125-140.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2552). รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). การกระจายอำนาจ: แนวคิดและประสบการณ์จากเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์เทพ สันติกุล. (2550). โลกาภิวัตน์: บทบาทและอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาและสาธารณสุขของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล. (2560). การบริหารจัดการภาครัฐไทยภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการ. Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University, 4(1), 110-122.

ระพีพรรณ คำหอม. (2554). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

วิมล ชาตะมีนา และคณะ. (2551). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ และดำเนินโครงการของ อบจ.แพร่และของ อบจ.พิษณุโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ศุภวัฒนาการ วงศ์ธนวสุ และคณะ. (2557). การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นตามกระบวนทัศน์แห่งการบริหารกิจการสาธารณะแนวใหม่. ใน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2559). ข้อเสนอในการปฏิรูปโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). แนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับแนวคิดการพึ่งพาตนเองของมหาตมะ คานที. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2565 จาก http://www.gotoknow.org/post/184420

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(1), 72-87.

อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2565). ประชารัฐ ประชานิยม และรัฐสวัสดิการ กรุงเทพธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/635795

อภิชาต สถิตนิรามัย. (2555). รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2557). วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Hood. (1991). “A Public Management for All Seasons?”. Public Administration, 69, pp 3-19.

Shah, Anwar. (2006). “The Principal and the Practice of Intergovernmental Transfers” In Intergovernmental Fiscal Tranfers: Principal and Practice, by Robin Boadway and Anwar Shah. Washington. DC: World Bank.

ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A STUDY OF POLICY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ELDERLY QUALITY IN THE AREA OF THA YANG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THUNG YAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท (เพชรถาวร)
Phrakhruwinaithornsupawat Saratho (Petchthaworn)
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
เดโช แขน้ำแก้ว
Daycho Khaenamkhaew
มหาวิทยาลัยราชภัชนครศรีธรรมราช
Rajabhat University Nakhon Si Thammarat, Thailand
E-mail: phrakhru_w01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 21 คน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลฯ จำนวน 970 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบาย

* Received January 27, 2022; Revised February 20, 2022; Accepted April 7, 2022

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ฯ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 3.85) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ($\bar{x}$= 3.77) ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.46) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย คือ ส่งเสริมการดูแลเอาใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ คือ ส่งเสริมการรับรู้ทางความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้สูงอายุควรมี ด้านการมีสาวนร่วม คือ สร้างสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด ชุมชน และ ด้านสภาวะแวดล้อม คือ การสร้างชุมชนให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุฯ พบว่า ควรส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชนตนเอง เป็นต้น

คำสำคัญ : นโยบาย, การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this thesis are as follows; 1) To study policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province. 2) To study the sustainable quality of life of the elderly in the area of Tha Yang subdistrict administrative organization Thung Yai district Nakhon Si Thammarat province. The researcher used mixed-method research. The questionnaire tool was used with 4 groups of 21 key informants. The population used in this research was 970 elderly people in the sub-district administrative organization. sample size according to Krejcie and Morgan's table and got a sample of 276 persons. The results showed that; Policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province, it was found that ; by including all 4 aspects, was at a high level ($\bar{x}$ = 3.72) when considering each aspect found that the aspect of physical was at the highest level ($\bar{x}$ = 3.85), followed by the aspect of spirit ($\bar{x}$ = 3.77) and the aspect of participation was the lowest mean ($\bar{x}$ = 3.46). The policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province. The physical aspect is to promote the care and attention of physical health. The

mental aspect is to promote the perception of positive feelings that the elderly should have and on the aspect of participation is to build relationships between houses, temples and communities, and on the aspect of environment, which is building a community suitable for the elderly and service for the elderly in the temple by the community itself, etc. and the recommendations of policy for sustainable development of the elderly quality i.e. there should promote elderly service center in the temple by the community itself, etc.
Keyword: Policy, Sustainable Quality of Life Development, The Elderly

บทนำ

พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในวโรกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) และ เจ้าหน้าที่ ที่เข้าเฝ้าถวายรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยความว่า “การดำเนินงานการพัฒนาแต่ก่อนใช้วัดด้วยสายตาบ้าง เฉลี่ยไปตามความคิดเห็นที่ไม่เป็นเชิงสถิติบ้าง ทำไปเรื่อย ๆ บ้าง แต่ตอนนี้ราชการมีการสำรวจข้อมูล (จปฐ.) เป็นข้อมูลที่คิดว่าในขณะนี้ดีที่สุดแล้วดีในการเป็นฐานให้เริ่มต้น แก้ไขปัญหา เป็นข้อมูลที่ง่าย ดูง่ายและเห็นด้วยที่มีการสำรวจข้อมูล (จปฐ.) มีการวัดเพื่อให้พบปัญหาซึ่งเมื่อรู้ปัญหาแล้วจะได้มีการแก้ไขปัญหาสำหรับการวัดนั้นจะตรงหรือไม่ตรง แน่นอนต้องมีการผิดพลาดบ้างก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาใหญ่ขอให้มีสิ่งที่จะช่วยชี้ให้ฝ่ายรัฐบาลเข้าไปหาชาวบ้านได้ทราบปัญหาของชาวบ้านบ้างเมื่อเราทำจริงสำรวจจริงจะทำให้พบกับบุคคลที่ควรสงเคราะห์หรือทำให้พบปัญหาและเมื่อพบปัญหาแล้วจะแก้ไขอย่างไรเป็นสิ่งที่จะตามมาหลักการพัฒนาที่ควรจะคำนึงถึงคือช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้ การให้คำแนะนำเพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2558)

นโยบายและกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาประเทศ (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2501)ก่อให้เกิดแนวคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อรอรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานเมื่อ วันที่ 9 เมษายน 2537 ความว่า “ถ้าหากประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข คือ มีความเป็นอยู่ที่สบาย ก็หมายความว่า ประเทศนั้นมีความมั่นคง ภูมิภาคไหนมีประเทศที่มีความมั่นคงดีอย่างนี้ เป็นภูมิภาค ที่มีกำลังแข็งแรง” เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าเป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการที่จะรู้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่นั้นจำเป็นต้องมีการวัด ที่เป็นรูปธรรมซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เรียกว่าความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่าในขณะนี้คุณภาพชีวิตของตนเองครอบครัวรวมไปถึงหมู่บ้านอยู่ในระดับใด มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขเรื่องใดบ้าง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองครอบครัวและสังคมอันเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาชนบทของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาวะแวดล้อม ทำให้ผู้สูงอายุในตำบลท่ายางมีคุณภาพชีวิตที่ดี และใช้ชีวิตในช่วงผู้สูงอายุได้อย่างมีความความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองไปยังประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม รวมจำนวน 21 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์จำแนกออกเป็น 3 ตอน รวบรวมข้อมูลจาก การลงพื้นที่ภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 970 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน แบบสอบถามแบบ (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 276 ชุด ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้น รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{x}$ = 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{x}$ = 3.85, SD = 0.91รองลงมา คือ ด้านจิตใจ $\bar{x}$ = 3.77, SD = 0.83 ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{x}$ = 3.46, SD = 0.68 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{x}$ = 3.89) 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97) 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย ($\bar{x}$ = 3.79) 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย ($\bar{x}$ = 3.91)

นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านร่างกาย (Physical Policy) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ นโยบายการดูแลเอาใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย มีการบริโภคอาหารอย่างถูกสุขอนามัยและรับประทานอาหารที่ดี ทั้งนี้ จากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สุขภาพ

ทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ แข็งแรงดี ทั้งนี้นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านร่างกายนั้น ได้แก่ 1) นโยบายส่งเสริมการดูแลเอาใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย และ 2) นโยบายส่งเสริมให้มีการบริโภคอาหารอย่างถูกสุขอนามัยและรับประทานอาหารที่ดี สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1 ว่า..... “โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ทาง อบต.ท่ายาง ได้มีการสำรวจคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ โดยมีทางกลุ่ม อสม. ประจำตำบลสำรวจบ้าง มีแพทย์ประจำตำบลเป็นผู้สำรวจบ้าง (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564) และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2 ว่า ในการสำรวจคุณภาพชีวิต ด้านร่างกายของผู้สูงอายุในเขตตำบลท่ายางโดยส่วนใหญ่แล้ว จะพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลท่ายางนั้น มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ดี อาจจะมีบ้าง บางคนที่มีโรคประจำตัว ตามประสาของคนแก่ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2564) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีแผนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านจิตใจซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมให้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้สุงอายุจะมีความสุขทุกครั้งที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งใหญ่ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม มันทำให้เราเห็นภาพที่ผู้สูงอายุในเขตตำบลทุ่งใหญ่นั้นแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีความสุข จากรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2564) และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4 กล่าวนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านการมีส่วนร่วม (Participation Policy) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่า.. ตามนโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีหลายโครงการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตแห่งการมีส่วนร่วมกันของคนในตำบล หลาย ๆ เรื่องต้องยอมรับว่าผู้สูงอายุนั้นมีบทบาททางสังคมในตำบลเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเมื่อผู้สูงอายุพูด หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าการให้ความร่วมมือของคนในตำบลจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2564)

อภิปรายผล

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{x}$ =

3.72, SD = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{x}$ = 3.85, SD = 0.91รองลงมา คือ ด้านจิตใจ $\bar{x}$ = 3.77, SD = 0.83 ส่วน ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{x}$ = 3.46, SD = 0.68 2) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย $\bar{x}$ = 3.89, SD = 0.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อบต. ท่ายางได้จัดกิจกรรมให้ท่านมีสุขภาพร่างกายทเหมาะสม สมบูรณ์ แข็งแรงแรงหรือไม่ $\bar{x}$ = 4.16, SD = 0.81 รองลงมาคือ ท่านตระหนักถึงเรื่องสุขภาพกาย ตามที่ อบต.ท่ายางได้จัดกิจกรรมให้แก่ท่านหรือไม่ $\bar{x}$ = 4.11, SD = 0.68 และ ท่านคิดว่าสุขร่างภาพกายที่ดีสามารถช่วยให้ท่านอยู่ร่วมกับผู้อื่นในตำบลท่ายางได้ดีหรือไม่ $\bar{x}$ = 3.73, SD = 0.67 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x}$ = 3.97, SD = 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อบต. ท่ายางได้จัดกิจกรรมที่ทำให้ท่านสามารถระงับอารมณ์โกรธได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{x}$ = 4.32, SD = 0.86 รองลงมาคือ กิจกรรมที่ อบต. ท่ายางได้จัดให้ ทำให้ท่านสามารถเข้าใจถึงอารมณ์โกรธได้หรือไม่ $\bar{x}$ = 4.01, SD = 0.91 และ ท่านคิดว่าการระงับอารมณ์โกรธเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{x}$ = 3.70, SD = 0.72 การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย $\bar{x}$ = 3.79, SD = 0.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อท่านร่วมมือกับผู้อื่นแล้วนั้น หากมีสิ่งที่ทำให้ท่านรู้สึกไม่พอใจ ท่านสามารถใช้ปัญญาเพื่อหาทางออกอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ได้หรือไม่ $\bar{x}$ = 3.89, SD = 0.90 รองลงมาคือ ท่านสามรถให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางอบต. ท่ายางได้กำหนดให้ท่านทำได้หรือไม่ $\bar{x}$ = 3.88, SD = 0.92 และ ท่านคิดว่าความร่วมมือคือสิ่งที่ทำให้ท่านเกิดปัญญาได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{x}$ = 3.65, SD = 0.94 การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย $\bar{x}$ = 3.91, SD = 0.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านคิดสภาพแวดล้อมที่ท่านอาศัยอยู่นั้น เหมาะสมแก่การดำรงค์ชีวิตในช่วงวัยของท่านหรือไม่ $\bar{x}$ = 3.93, SD = 0.81 รองลงมาคือ ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบันตรงตามนโยบายที่ทาง อบต. ท่ายางได้กำหนดไว้หรือไม่ $\bar{x}$ = 3.90, SD = 0.82 และ ท่านคิดว่านโยบายด้านสภาพแวดส่งผลให้ท่านมีชีวิตอย่างมีความสุขในชุมชนได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด $\bar{x}$ = 3.76, SD = 0.80 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนนิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่

(ร้อยละ 65.9) เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 67.4 ปี กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมเชิงสังคม (ประชุมประจำเดือน กิจกรรมในวันสำคัญ) และกิจกรรมเชิงสุขภาพ (การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การเยี่ยมบ้าน) ผลการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ สมาชิก เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (ชนนิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ, 2557) และ อรุณี สุวรรณชาติ ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแหน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแหน มีกิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จำนวน 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่สมาชิก 2) กิจกรรมเยี่ยมเยียนสมาชิกที่เจ็บป่วย 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก 5) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 6) กิจกรรม (อรุณี สุวรรณชาติ, 2557)

อีกทั้ง ธนายุส ธนธิติ และกนิษฐา จำารูญสวัสดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นโรคความดันโลหิตสูง มากเป็นลำ ดับแรก (ร้อยละ 69.00) รองลงมาคือ โรคปวดเมื่อย/ปวดหลัง/ปวดเอว (ร้อยละ 45.20) ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับชมรมผู้สูงอายุ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ถึงมกราคม 2556 จำนวน 4 ครั้ง รวม 12 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์แนวโน้มภาวะความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีวิเคราะห์อนุกรมเวลาแบบกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) ประมาณการได้ว่าในเดือนมกราคม 2557 มีแนวโน้มลดลงซึ่งน้อยลงกว่าเดือนมกราคม 2556 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิเคราะห์ค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวและขณะหัวใจคลายตัวของผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงเรื้อรัง ใน 6 เดือน ต่อมา พบว่า มีค่าความดันโลหิตลดลงกว่าก่อนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น การพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องส่งเสริมความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเองด้านต่าง ๆ และจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุด้วย จึงทำให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาสุขภาพที่ดีได้อย่างยั่งยืน (ธนายุส ธนธิติ และ กนิษฐา จำารูญสวัสดิ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ

ร่วมกันเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย สภาวะด้านจิตใจ ส่งเสริมคุณลักษณะสภาพแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ผู้สูงอายุ อีกทั้ง ต้องมีกลไกในการสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติ จัดบูรณาการแบบต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ กำกับ ติดตาม และประเมินผลนโยบายที่นำมาเป็นแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

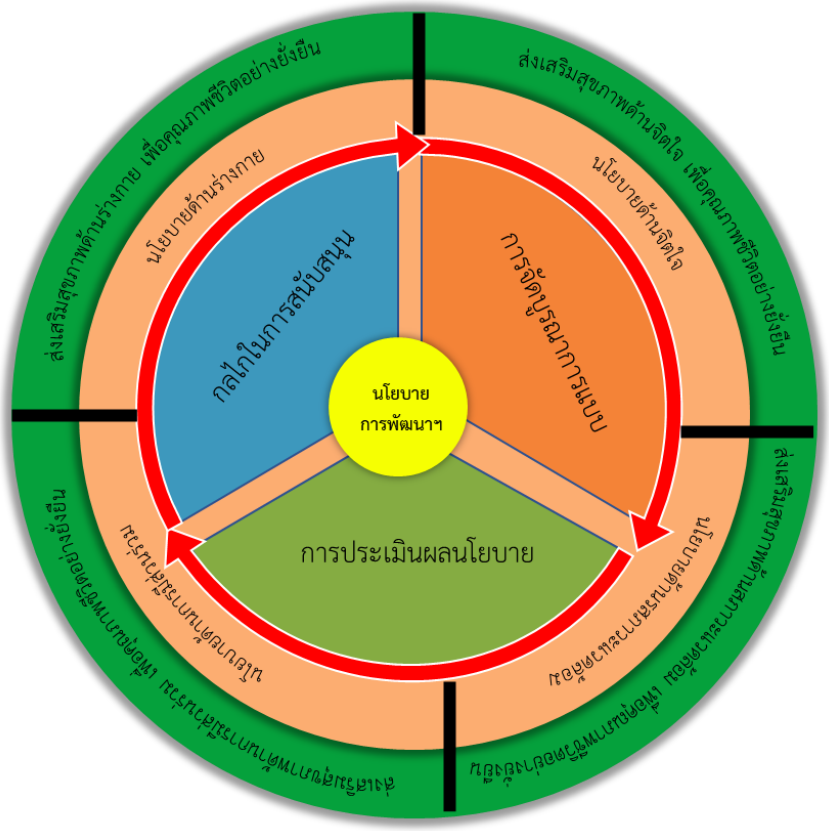

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 1) จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 และเป็นเพศหญิง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 2) จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุ 66 - 70 ปีคิดเป็นร้อยละ 31.16 รองลงมามีอายุ 60 - 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.64 มีอายุ 71 - 79 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.83 และ มีอายุ 80 ปี ขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ

21.37 3) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 65.94 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.48 มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.86 และ มีรายได้ต่อเดือน 1,5000 บาทขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.72 4) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69.56 รองลงมา มีระดับการศึกษาในชั้น มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.28 มีระดับการศึกษาใน ชั้นอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 5.44 และ มีระดับการศึกษาในชั้น ปริญญาตรี/หรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.72 การศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย จาก คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายางฯ ส่วนใหญ่แล้วจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาจจะมีปัญหาในเรื่องของโรคประจำตัวบ้าง แต่ก็เป็นปกติที่ร่างกายต้องมีความเสื่อมสภาพไปเป็นธรรมดา ซึ่งทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็น อุปสรรค์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลท่ายาง และมีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) อีกทั้งยังมีแพทย์ประจำตำบลที่คอยสำรวจและช่วยเหลือผู้สูงอายุในตำบลเรื่องของสุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ นโยบายการเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้สูงอายุ เช่น การรับรู้ถึงคุณสมบัติที่ดีในด้านต่าง ๆ ของตนเอง มีความภาคภูมิใจในชีวิตของตนเอง มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตในช่วงอายุที่สูงวัยอย่างมีความสุข และความสามารถที่จะรับมือและกำจัดความเครียด อาการซึมเศร้า ภาวะความไม่มั่นใจในตนเอง เป็นต้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เนื่องจากสังคมในปัจจุบันสังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุแล้วนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงคุณภาพของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยศึกษาบริบท ความต้องการ และสิ่งจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช่แค่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจและพัฒนานโยบายเพื่อผู้สูงอายุด้วย ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นควรทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุให้สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ดีและมีความสุขทั้งกาย และใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2558). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนตำบลเจ้าวัดอำเภอบ้านไร่จังหวัดอุทัยธานี. การบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(18), 25 - 34.

ชนนิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ. (2557). กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 20(3), 388 - 400.

ธนายุส ธนธิติ และ กนิษฐา จำารูญสวัสดิ์. (2558). การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 35(3), 57 - 58.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2501). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 75 ตอนที่ 18 (ก) 1 มีนาคม 2501.

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (18 มีนาคม 2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในตำบลท่ายางฯ. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (15 มีนาคม 2564). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในตำบลท่ายาง. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (20 มีนาคม 2564). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนฯ. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (17 มีนาคม 2564). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ของผู้สูงอายุในตำบลท่ายางฯ. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). รายงานความคืบหน้าของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา เรื่อง การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศสำนักกรรมาธิการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.

อรุณี สุวรรณชาติ. (2557). การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแหน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณะสงเคารห์. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม*

A MODEL DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT ADVANCE TOWARDS LEARNER QUALITY OF SAI-NGAM PITTHAYAKOM SCHOOL

บรรจบ ภูโสดา
Banchob Phusoda
โรงเรียนไทรงามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
Sai-Ngam Pittayakom School, The Secondary Educational Service Area Office 41, Thailand
E-mail: dr.banchob88@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม 2) เพื่อสร้างและใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม 3) เพื่อศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ปัจจัยการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) ผลลัพธ์และแนวทาง 2. ผลการตรวจสอบการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก 3. ผลการศึกษาการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม พบว่า ผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.97 และผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึง

* Received March 19, 2022; Revised April 3, 2022; Accepted April 26, 2022

ประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับ ดี-ดีเยี่ยม ร้อยละ 90 ขึ้นไป 4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารการจัดการเรียนรู้, คุณภาพผู้เรียน, โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the component and approach of a model of learning management towards learner quality at Sai-Ngam Pittayakhom School. 2) To create and implement a model of learning management towards learner quality of Sai-Ngam Pittayakhom School. 3) To study the results of using the model of learning management towards learner quality at Sai-Ngam Pittayakhom School. 4) To assess the satisfaction of the stakeholders in the model of learning management towards learner quality at Sai-Ngam School. This study is qualitative research, using the sample group including teachers, learners, and parents. The sample group consisted of 155 people using statistical data, percentage, mean (), and standard deviation (S.D.). This research showed that 1) The result of studying the component and approach of the model of learning management towards learner quality at Sai-Ngam Pittayakom School consisted of 4 components, the first component, Model objectives, the second component, Administrative factors, the third component, Administrative process, and the fourth component, Results and approaches. 2) The results of the examination of the model, the experts believe that can be a feasible possibility and usefulness at a high level. 3) The model's assessment results found that the comparison of the percentage of learning achievement scores in all of the subject departments in the 2020 academic year increased 4.97%, and the comparison of the percentage of the desirable characteristics of learner assessment results found that the 2020 academic year increased at a good-excellent level, this reached higher than 90%. 4) The stakeholder's satisfaction assessment towards the adoption of the model to use at a high level.
Keywords: Model Development, Learning Management, Learner Quality, Sai-Ngam Pittayakom School

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาให้ผู้เรียน มีความสามารถ ในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันโดยเริ่มจากหน่วยการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ สถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์สำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ก)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้มาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (2552 - 2559) กำหนดเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษา คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับทุกประเภทของการศึกษา นอกจากนั้นยังได้กำหนดไว้ในการบริหารแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ได้เน้นเป้าหมาย 3 ด้านคือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจนคำนึงถึงความสอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้กำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพเมื่อสิ้นสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

คุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษา หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สำหรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552 - 2561) ได้ระบุวิสัยทัศน์ ให้คนไทยเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีนโยบายพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีศักยภาพสู่มาตรฐานสากล และมีความสามารถทัดเทียมกับนานาชาติ โดยใช้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ (อภิวัฒน์ แสนคุ้ม, 2561) ที่กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นับเป็นตัวชี้วัดทางการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยเพราะเป็นสิ่งที่รับประกันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อม มีศักยภาพสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ความสำเร็จของการศึกษา จึงให้ความสำคัญกับการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และส่งเสริมความก้าวหน้าของครูผู้สอนให้มีวิทยฐานะที่สอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบกับคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย สำหรับการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในเป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 1 คนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล ตัวบ่งชี้ และค่าเป้าหมายสำคัญ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในวิชาหลักจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติพื้นฐานต้องมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ก) ซึ่งสอดคล้องการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่จะให้ความสำคัญกับการประเมินคุณภาพผู้เรียนถึง 75% ได้ใช้ผลย้อนหลังด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในช่วง 3 ปี โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ในมาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพผู้เรียน ระบุว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร และมีผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด มีผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสำคัญ ที่จะพัฒนาและผลักดันให้นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย โดยโรงเรียนต้องกำหนดเป้าหมายว่าแต่ละปีจะทำอย่างไร ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นและเป็นสัดส่วนเท่าใดตามสภาพความพร้อมของ

โรงเรียน ตลอดจนการประเมินผลในชั้นเรียนทั้งก่อนและหลังเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ก)

โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ได้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 มุ่งให้บริการด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นไทย ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านผู้เรียนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสามของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ในปี พ.ศ. 2554 พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ลำดับรองลงมาได้แก่ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น อยู่ในระดับคุณภาพดี แต่มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2554 ด้านผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สืบค้นความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้มากกว่าที่ครูผู้สอนจะอธิบายให้ความรู้ และให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง เพื่อสร้างกระบวนการคิดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมทั้งครูผู้สอนควรจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด เพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นใหม่ในตนเองได้ เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการวิเคราะห์โจทย์คำถาม มีวิธีการอย่างหลากหลายเพื่อหาคำตอบได้มั่นใจมากขึ้นต่อไป

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ (โรงเรียนไทรงามพิทยาคม, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2561-2562 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่าผู้เรียนมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นทางโรงเรียนไทรงามพิทยาคม จึงต้องศึกษาค้นคว้าหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพผู้เรียน ซึ่งปรากฏผลในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนต่อไป

จากความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน ไทรงามพิทยาคม ได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าวที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน จึงจำเป็นศึกษาค้นคว้าแนวคิดของนักวิชาการ โดยการแสวงหา

กฎเกณฑ์ในการบริหารที่เหมาะสมของรูปแบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ซึ่งรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม เป็นการบริหารที่ต้องอาศัยทักษะการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

3. เพื่อศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 3) แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน 4) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ 5) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ 6) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 9 คน ได้มาจาก การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ส่วนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนไทรงามพิทยาคม จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงาม พิทยาคม ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม และทำการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม เป็นการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครู

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบว่ามีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ได้แก่ 1) ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 3) ผลการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน 4) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียน 5) ผลที่ปรากฏต่อผู้เรียนเชิงประจักษ์ของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยใช้แบบสอบถามความเป็นไปได้และความ เป็นประโยชน์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหาร 2) คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์กร ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 4 การกำกับติดตาม ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงพัฒนา และองค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน 3) ความพึงพอใจของครูผู้สอน และแนวทางบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหาร

1.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการบริหาร 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นรองประธาน 3) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นคณะกรรมการ 4) หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ

1.2 หน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร 1) วางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชนเพื่อให้การบริหารจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ประชาสัมพันธ์แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน 6) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและการบริหารจัดการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียนในปีที่ผ่านมา แล้วนำผลการประเมินมาใช้เพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในปีการศึกษาถัดไป 7) รายงานผลการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ

2. คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน

2.1 คุณลักษณะของผู้บริหาร 1) มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการ 2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ รับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) มีภาวะผู้นำ 4) มีมนุษย์สัมพันธ์และมีความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อระดมทรัพยากรและความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาจากชุมชนและผู้ปกครอง 5) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และแนวทางการเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2.2 คุณลักษณะของครูผู้สอน 1) ให้ความร่วมมือกับองค์กรในการทำงาน 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลเป็นอย่างดี 3) มีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี 4) มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการเตรียมการโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2) มีการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค โอกาส 3) มีการกำหนดแผน ระบุภารกิจและผู้รับผิดชอบงาน 4) ดำเนินการตามแผนและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์กร มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) แยกประเภทของงานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของตน 2) มีการระบุอำนาจหน้าที่ตามขอบข่ายงานที่ได้รับมอบหมาย 3) พิจารณาจัดโครงสร้างให้เหมาะสม 4) ประสานงาน พิจารณาความสัมพันธ์ของงาน เพื่อการบูรณาการร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการปฏิบัติตามแผนงาน ที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย 2) มีการมอบหมายแบ่งส่วนงานที่รับผิดชอบโดยตรงตามโครงสร้างการบริหารคุณภาพการปฏิบัติงานให้ครบตามวงจร PDCA

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับติดตาม มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการกำกับติดตามตรวจสอบประเมินผล การดำเนินกิจกรรม 2) มีการติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน 3) มีการวัดคุณภาพการดำเนินงานเป็นระยะ โดยการรายงานความคืบหน้าของโครงการที่จะจัดขึ้น 4) กำหนดขอบเขตที่ต้องควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 5) เปรียบเทียบผลการดำเนินงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงพัฒนา มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การปรับปรุงที่จะเกิดจากการนำรายงานผลการประเมินการปฏิบัติงาน มาพิจารณาว่าเป็นไปตามเป้าหมายวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดหรือไม่ 2) มีการนำผลการดำเนินงานและการวางแผน มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อพัฒนา ในครั้งต่อไป 3) รายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการบริหารทุกสิ้นปี เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการแก้ไข หรือปรับปรุงพัฒนาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมครั้งต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ข้อที่ 2

ซื่อสัตย์สุจริต ข้อที่ 3 มีวินัย ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

3. ความพึงพอใจของครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง ต่อรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ค่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโรงเรียนไทรงามพิทยาคม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 4.97 2) ผลการเปรียบเทียบร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ค่าร้อยละของผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทุกข้อ ในปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 เพิ่มอยู่ในระดับ ดี-ดีเยี่ยม ร้อยละ 90 ขึ้นไป

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคม พบว่า ในภาพรวมครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไทรงามพิทยาคมไปใช้อยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และ 2) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับธนสมพร มโนรัตน์ (2560) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนบ้านห่องวารี (นิพันธ์ธรรมาภรณ์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนบ้านห่องวารี (นิพัทธ์ธรรมาภรณ์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 คือ รูปแบบ 4T Model ประกอบด้วย T1 (Target) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน T2 (Training) การพัฒนาครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน T3 (Teaching) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ T4 (Test) การตรวจสอบเพื่อปรับปรุง กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการ

ประเมินมีความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ธนสมพร มโนรัตน์, 2560) และสอดคล้องกับเอกไชย หมอกชัย และคณะ เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์ พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์ ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านกลยุทธ์ 3) ด้านระบบ 4) ด้านแบบการบริหาร 5) ด้านบุคลากรมีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน 6) ด้านทักษะ และ 7) ด้านค่านิยม นอกจากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแล้ว คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนต้องประเมินควบคู่กันไปกับการวัดและประเมินผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม (เอกไชย หมอกชัย และคณะ, 2559) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนั้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ข) ดังที่ นุวัฒน์ อุทารสวัสดิ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนบัวใหญ่ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนบัวใหญ่ มี 6 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1.1) หลักการรูปแบบการพัฒนา 1.2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.3) หลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 1.4) หลักการบูรณาการการเรียนการสอน 1.5) หลักการจัดกิจกรรมผู้เรียน (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) ระบบและกลไกของรูปแบบ ประกอบด้วย 3.1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบัวใหญ่ 3.2) ฝ่ายบริหารวิชาการ 3.3) ฝ่ายบริหารกิจการผู้เรียน 3.4) ฝ่ายบริหารทั่วไป 3.5) ฝ่ายบริหารส่งเสริมและบริการ (4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ ประกอบด้วย 4.1) พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ 4.2) การบูรณาการ ภาคีเครือข่าย 4.3) การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยสื่อเทคโนโลยี (5) การประเมินผลรูปแบบ (6) เงื่อนไขของรูปแบบ ประกอบด้วย 6.1) ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ 6.2) จัดให้มีโครงการเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6.3) ฝ่ายบริหารต้องมีระบบการประสานงานที่มีคุณภาพและมีความต่อเนื่องเป็นระบบ 6.4) มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (นุวัฒน์ อุทารสวัสดิ์, 2561)

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร และคุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ อภัย เรื่องรูปแบบการบริหารจัด

การศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและสภาพแวดล้อม ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป 2) ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุงและการรายงานผล มีการประสานงานเป็นกลไกการขับเคลื่อน 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน และประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ เงื่อนไขความสำเร็จ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) หน่วยงานต้นสังกัด มีนโยบายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 2) มีองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอและผลการประเมินรูปแบบ มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ณรงค์ อภัย, 2561) และสอดคล้องกับ ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ เรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า รูปแบบฯ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ 4) กระบวนการบริหาร 7 ขั้นตอน 5) ผลผลิต และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ รูปแบบฯ โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ผลการประเมินตนเองตามองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพโดยรวมมีคุณภาพอยู่ใน ระดับดี ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าปีการศึกษา 2561 คะแนนเฉลี่ย เพิ่มขึ้น 9.94 และความพึงพอใจโดยอยู่ในระดับมากที่สุด (ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2564)

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงาน การกำกับติดตาม และการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ ศิธาชัย ศรีอุดม และคณะ เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล พบวา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 องคประกอบ ได้แก 1) ปัจจัยนำเขา 2) กระบวนบริหารจัดการเรียนรู 3) ผลผลิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นวารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล มีความเหมาะสม นักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา พนักงาน ครู มีความเห็นวา การนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลไปใช้มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (ศิธาชัย ศรีอุดม และคณะ, 2558) และสอดคล้องกับ พันวนา อุดมสินค้า เรื่องรูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียง

กัน ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวแปรการวางแผน รองลงมาคือ การจัดองค์การ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ตัวแปรการบริหารงานบุคคล รองลงมาคือการควบคุมและการอำนวยการ ส่วนตัวแปรคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ย ระดับมาก เช่นกัน ตัวแปรสังเกตได้ของรูปแบบกระบวนการบริหาร ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสัมพันธ์กันเป็นไปในทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวแปร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.712 - 0.925 (พันวนา พัฒนาอุดมสินค้า, 2557)

องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความพึงพอใจต่อการ ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ของครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับ รุจิ ภู่สาระ กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนของผู้เรียน เช่น การส่งเสริมให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ความสามารถ ในการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ การจัดชั้นเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน (รุจิ ภู่สาระ , 2557) และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึงวิสัยทัศน์สำหรับการปฏิรูปการศึกษาโดยกำหนดเป้าหมายภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยเน้นหลัก 3 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ อภัย ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปในการนำไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (ณรงค์ อภัย, 2561) และสอดคล้องกับ พัฒนา อุดมสินค้า เรื่องรูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม มีความถูกต้องเหมาะสม มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ (พันวนา พัฒนาอุดมสินค้า และสุวรรณ นาคพนม, 2557)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ส่งให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษาที่ผ่านมา รวมทั้งความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ เรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าปีการศึกษา 2561 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 9.94 และความ พึงพอใจโดยอยู่ในระดับมากที่สุด (ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2564) และสอดคล้องกับ ศิธาชัย ศรีอุดมและคณะ เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล พบว่า การนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลไปใช้ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (ศิธาชัย ศรีอุดมและคณะ, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนไทรงามพิทยาคม ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ควรมีการอบรมหรือประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษา กำหนดนโยบายการจัดที่ชัดเจนในการจัดการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารวิชาการ กำหนดขอบข่าย หน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน จัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ณรงค์ อภัย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา

เพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(1), 32-45.

ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ. (2564). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(1), 34-51.

ธนสมพร มโนรัตน์. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนบ้านห่องวารี (นิพันธ์ธรรมาภรณ์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. ศรีสะเกษ: โรงเรียนบ้านห่องวารี (นิพัทธ์ธรรมาภรณ์อุปถัมภ์).

นุวัฒน์ อุทารสวัสดิ์. (2561). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบัวใหญ่. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(1), 24-37.

พันวนา พัฒนาอุดมสินค้า. (2557). รูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

พันวนา พัฒนาอุดมสินค้า และสุวรรณ นาคพนม. (2557). รูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม , 4(3), 43-50.

รุจิ ภู่สาระ . (2557). การบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสติวดิโอ.

โรงเรียนไทรงามพิทยาคม. (2562). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนไทรงามพิทยาคม พ.ศ.2562 – 2565. กำแพงเพชร: โรงเรียนไทรงามพิทยาคม.

ศิธาชัย ศรีอุดม และคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 74-81.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553ก). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2560) ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553ข). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเล่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

อภิวัฒน์ แสนคุ้ม. (2561). การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยนวัตกรรม “School Test”. วารสารวิชาการ, 21(2), 19-29.

เอกไชย หมอกชัย และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(ฉบับพิเศษ), 1077-1091.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช*

APPLICATION OF THE ROUR IDDHIPADA FOR PERFORMING DUTIES TOWARDS SOCIETY OF STUDENT'S IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

พระไกรสร ศรีรีภพ
Phra Kraisorn Sririphop
เดชชาติ ตรีทรัพย์
Detchat Treetrap
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Email: naprathat.golf@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา 2) ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา และ3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เป็นวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เลือกตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยใช้ตารางบัญชีรายชื่อ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาปริญญาตรี ปีที่ 1-2 จำนวน 120 คน สถิติที่ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-Test และตาราง ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.20) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.83) ค่าเฉลี่ยมากสุดคือ การส่งเสริมให้มีความรักต่อกัน และ2) ด้านการประยุกต์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.49) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.14) ค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ด้านจิตตะ 2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ พบว่า ความแตกต่างของคุณลักษณะต่าง ๆ โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3. ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้าน

* Received March 2, 2022; Revised March 29, 2022; Accepted April 12, 2022

วิมังสา มหาวิทยาลัยควรเน้นสอนเกี่ยวกับคุณธรรมทางปัญญาโดยให้ความรู้เกี่ยวกับความดีและชีวิตที่ดี เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์กระทำความดี เพื่อเป้าหมายแห่งความสุขในชีวิต และคุณธรรมทางศีลธรรมเพื่ออบรมบ่มนิสัยให้มีศีลธรรม
คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักอิทธิบาท 4 , การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม, นักศึกษา

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the application of the 4 iddhipada for performing duties towards social of student's, 2) comparative study of factors affecting the application of the 4 iddhipada for performing duties towards social of student's, and 3) study the recommendations on the application of the 4 iddhipada for performing duties towards social of student's in Mahamakut Buddhisti University, Srithammasokkaraj Campus. The qualitative research tool used as a questionnaires. Select simple random sampling using the roster table. The simple group such as: undergraduate students Year 1-2 for all 120 persons. Using analyzed with frequency statistics, percentage, mean, standard deviation, t-test. And assumptions and table layouts. The research found that: 1. application of the 4 iddhipada for performing duties towards social such as: Ethical development Overall, it was at a high level, male ($\overline{X}$ = 4.20) and female ($\overline{X}$ = 3.83) fostering love for one another, 2. comparative study of factors affecting the application of the 4 iddhipada by categorizing personal characteristics by gender, age, class, year, branch, status, occupation and income, it was found that there were no differences in the overall characteristics in all aspects. statistically significant at the .05 level, and 3. recommendations on the application such as: passion, diligence, mind, and investigation. Universities should emphasize teaching on intellectual virtues by educating them about the good and the good life. to encourage people to do good deeds for the purpose of happiness in life and moral virtues to cultivate moral character.
Keywords: Application, 4 Iddhipada, Performing Duties Towards Social, Student's

บทนำ

สถาบันศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันเก่าแก่ และเคียงคู่กับชนชาติไทยมาโดยตลอด เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจึงปะปนอยู่กับประวัติศาสตร์และสังคมของชาวไทยมาทุกยุค

ทุกสมัยอย่างแยกกันไม่ออก แต่ในปัจจุบันนี้สภาพสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นยุคของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นเรื่องวัตถุ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประสบความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ประชาชนเป็นหนี้เป็นสินต้องพบกับความยากจน ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เคยอยู่อย่างสงบสุขในอดีตนั้น ปัจจุบันต้องดิ้นรนแสวงหาทรัพย์สินเงินทองมาเลี้ยงชีวิตและครอบครัวอย่างยากลำบาก พึ่งตนเองไม่ได้ ครอบครัวแตกแยก ทำให้วิถีชีวิตของคนเริ่มเหินห่างจากพระพุทธศาสนามากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาด้านศีลธรรม ปัญหาสังคม และปัญหาทุจริตคอรัปชั่น เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการขาดการพัฒนาทางด้านศีลธรรมจรรยาอันดีงามทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การพัฒนาสังคมจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนโดยทุกคนต้องช่วยกันสอดส่อง ดูแล รับทราบ ป้องกันและร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกัน โดยอาศัยหลักการของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเหมือนเช่นกับทุกคนในสังคมไทยเคยปฏิบัติกันมาแล้วในอดีต นอกจากนี้ ควรเคารพกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายของสังคม ที่ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคม ถ้าไม่ปฏิบัติตามถือว่ามีความผิด และถูกลงโทษจากสังคม การเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมไทยที่ควรปฏิบัติคือ หน้าที่การสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่เกิดจากจิตใจโดยเริ่มปฏิบัติจากตนเองด้วยความสุข อันจะนำพาสังคมไปสู่ความสุขอย่างถ้วนหน้า (สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2542) เมื่ออยู่ในสังคมทุกคนย่อมมีหน้าที่ของตนเองที่จะต้องปฏิบัติ ทั้งการปฏิบัติเพื่อตนและเพื่อสังคม เช่น การปลูกจิตสำนึก และการสร้างความร่วมมือในสังคม เป็นต้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2539) โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทุกด้านและเป้าหมายการพัฒนาก็เพื่อให้คนสามารถพึ่งตนเองได้โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศควรมุ่งเน้นให้มีความรู้คู่คุณธรรมในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบัน องค์กรต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาพัฒนาคนให้สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นให้คนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันและอย่างทั่วถึง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคนต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

การพัฒนาประเทศชาติให้ประสบผลสำเร็จควรพัฒนาควบคู่กับคุณธรรม ในปัจจุบันสังคมไทยเริ่มประสบปัญหาทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะการปลูกฝังทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม และมีความเชื่อถือต่อศาสนาเริ่มลดน้อยลงโดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่น ส่งผลให้เกิดปัญหาในสังคม เช่น นักเรียนยกพวกตีกัน การติดเกมส์ ยาเสพติด ท้องในวัยเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกำลังที่สำคัญของชาติในอนาคต ดังนั้น หลักคำสอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม

จริยธรรมอันดีงามทางศาสนา ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชากรของประเทศจะสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้ในสังคมได้อย่างปกติ จึงต้องมีการพัฒนาทางด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กัน โดยปลูกจิตสำนึก ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม หน้าที่พลเมือง และการดูแลสุขภาพ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาทุกระดับได้มีความรู้ความสามารถในการใช้ทักษะแห่งศตวรรษ ที่ 21 จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันและอนาคต (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560) โดยการนำหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาคือ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ประกอบด้วย ฉันทะคือ ความรักงาน-พอใจกับงานที่ทำอยู่ วิริยะคือ ขยันหมั่นเพียรกับงาน จิตตะคือ ความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน และวิมังสา คือ การพินิจพิเคราะห์ หรือทำความเข้าใจ โดยอิทธิบาท 4 ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ 4 อย่าง ซึ่งเป็นหลักใกล้เคียงกับหลักการพึ่งตนเอง แต่แสดงให้เห็นว่าพึ่งตนเองอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ ซึ่งคำว่า *“อิทธิ”*แปลว่า *“สำเร็จ”* และยังแปลว่า *“ฤทธิ์ของมนุษย์ที่แสดงได้”* ดังนั้น ฉันทะ และวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคในการทำงาน และจิตตะ และวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยในการเอาชนะปัญหา และอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ลักขณา สริวัฒน์, 2554)

จะเห็นได้ว่า พุทธธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคนควรปฏิบัติหากใครได้ปฏิบัติจะส่งผลดีต่อบุคคลนั้น เนื่องจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเน้นผลด้านพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ มีผลต่อบุคคลผู้ที่ปฏิบัติโดยตรง และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจริยธรรมเป็นหลักสำหรับการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นกรอบแห่งการประพฤติที่ได้รับการตีค่าว่ามีความสูงส่งดีงามสมควรแก่การปฏิบัติ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2538)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตเขตศรีธรรมาโศกราช เปนสถาบันทางการศกึษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรการเรียน การสอนในวิชาด่านสังคมศาสตรควบคูไปกับวิชาด่านหลักธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาตามปรัชญา (Philosophy) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ว่า *“ความเปนเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา (Academic Excellence based on Buddhism)”* ที่ให่ความสำคัญกับการเรียนรูด่านวิชาการควบคูกับการสอน ให่ผู่เรียนประพฤติตนเปนคนดีมีคุณธรรมตรงตามศาสนสุภาษิตประจำมหาวิทยาลัยฯ คำวา*“วิชฺชา จรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส”* ซึ่งแปลวา *“ผู่ที่สมบูรณด ด้วยวิชชา (ความรู) และ จรณะ (ความประพฤติ) เปนผู่ประเสริฐในหมู่เทวดาและมนุษย”* โดยมีหลักสูตรการศึกษาที่ยึดหลักธรรมตามแนวทางและหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนา มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจ ซึ่งพุทธศาสนา เรียกวา *"จิตตภาวนา"* และเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาดังบัญญัติไว พระราชบัญญัติการศึกษาแหงชาติ พ.ศ.2542 ในมาตรา 23 ที่บัญญัติไวในวรรคแรกวา*"การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบฯ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม"* จากเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงของประสงค์ของนักศึกษา ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจริยธรรมคือ การศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อจะนำความรู้มาพัฒนาตนเองและนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาและปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชนและประชาชนทั่วไป และ 2) การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมคือ การออกไปปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมในด้านการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งได้แก่การอบรมสั่งสอนจริยธรรมให้กับเยาวชนในสถาบันการศึกษา (โรงเรียน) และการอบรมสั่งสอนจริยธรรมให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปนอกสถาบันการศึกษา (ชุมชน) ในการอบรมสั่งสอนจริยธรรมนั้นจะต้องทำควบคู่กันไปกับการปลุกจิตสำนึกและการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชนด้วย (เดชชาติ ตรีทรัพย์, 2650) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในชุมชน และแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เป็นการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร (Population) คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในระดับ ชั้นปีที่ 1 - 2 สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และสาขาวิชาสังคมวิทยาและการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ปีการศึกษา 2549 จำนวน 150 คน (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในระดับ ชั้นปีที่ 1 - 2 สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และสาขาวิชาสังคมวิทยาและการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ปีการศึกษา 2549 เลือกตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยใช้ตารางเลขสุ่มจากบัญชีรายชื่อนักศึกษา จำนวน 120 คน

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 การพัฒนาจริยธรรม การปลูกจิตสำนึก และการสร้างความร่วมมือ และประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิจัย และด้านวัดผลและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.61 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวนทั้ง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรม ด้านการปลูกจิตสำนึก และด้านการสร้างความร่วมมือ 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม และ4) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรม ด้านการปลูกจิตสำนึก และด้านการสร้างความร่วมมือ ระยะที่ 2 ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และระยะที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.20) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.83) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา	ระดับการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม						
	ชาย			หญิง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรักต่อกันและกัน	4.55	0.74	มาก	4.45	0.70	มาก	1
2. การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้ที่แท้จริง	4.01	0.85	มาก	3.68	0.63	มาก	5
3. การส่งเสริมให้ทุกคนอยู่ในธรรมชาติ	4.33	0.82	มาก	3.95	0.76	มาก	2
4. การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการติดต่อสื่อสาร	4.03	0.91	มาก	4.00	1.10	มาก	3
5. การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการประสานงาน	4.03	0.91	มาก	3.41	1.10	มาก	4
รวม	**4.20**	**0.64**	**มาก**	**3.83**	**0.62**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าระดับการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา มีดังนี้

1. การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรักต่อกันและกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.55) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.45) ประกอบด้วย 1) ความรักต่อกัน 2) ความรักต่อสังคมของตนเอง 3) ความรักต่อพระศาสนาของตนเอง และ 4) ความรักต่อประเทศชาติของตน

2. การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้ที่แท้จริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.01) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.68) ประกอบด้วย 1) การทำสมาธิด้วยตนเอง 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง 3) การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ 4) การเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี

3. การส่งเสริมให้ทุกคนอยู่ในธรรมชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.33) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.95) ประกอบด้วย 1) การเข้าใจถึงวิธีการดำเนินชีวิตจากธรรมชาติ 2) การรักษาสิ่งแวดล้อม 3) การนำทรัพยากรจากธรรมชาติไปใช้ในการดำรงชีวิตให้เกิดประโยชน์ และ 4) การเห็นคุณค่าของการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม

4. การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการติดต่อสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.03) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.41) ประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาจริยธรรม และ 2) การชักชวนผู้ปกครอง เด็ก และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สำคัญ

5. การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการประสานงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.07) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.58) ประกอบด้วย 1) การประสานงานให้ผู้ปกครองของเยาวชน ครู และคนในชุมชนเกิดความร่วมมือกัน และ 2) การปฏิบัติหน้าที่ได้นำวิธีการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนมาใช้

ตารางที่ 2 ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม						
	ชาย			หญิง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านฉันทะ	4.37	0.79	มาก	3.99	0.93	มาก	3
2. ด้านวิริยะ	4.57	0.68	มาก	4.22	0.83	มาก	2
3. ด้านจิตตะ	4.61	0.63	มาก	4.32	0.94	มาก	1
4. ด้านวิมังสา	4.27	0.97	มาก	4.01	1.00	มาก	4
รวม	**4.49**	**0.59**	**มาก**	**4.14**	**0.77**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.49) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.14) มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านฉันทะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.37) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 3.99) ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้วยความเสียสละ 2) ใช้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม และ 3) ทำงานให้สังคมโดยไม่หวังค่าผลตอบแทน

2. ด้านวิริยะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.57) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.22) ประกอบด้วย 1) ทำงานด้วยความขยันและอดทน 2) ช่วยเหลืองานของเพื่อนหรือผู้อื่นด้วยความยินดี และ 3) ใช้ความสามารถปฏิบัติงานเพื่อผลสำเร็จของงาน

3. ด้านจิตตะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.61) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.32) ประกอบด้วย 1) ทำงานทุกอย่างด้วยใจ 2) ภูมิใจที่ทำงานเพื่อสังคม และ 3) ครุ่นคิดถึงงานที่ได้รับมอบหมายตลอดเวลา

4. ด้านวิมังสา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.27) และเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.01) ประกอบด้วย 1) ศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน 2) เหตุผลการปฏิบัติงานมากกว่าใช้อารมณ์ และ 3) การประเมินผลงานที่ทำแล้วทุกครั้ง

การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พบว่า การจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ เมื่อใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) การวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราชที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม

ปัจจัย	เพศ	อายุ	ชั้นปี
การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติ	2.854	.285	1.336

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ชั้นปี มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านเพศ พบว่า เพศที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านอายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ด้านชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ชั้นปีที่ศึกษาที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราชที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม

การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สาขาวิชาที่ศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	.452	.226	.473
	ภายในกลุ่ม	117	55.995	.479	
	รวม	**119**	**56.447**		
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.747	.874	1.869
	ภายในกลุ่ม	117	54.700	.468	
	รวม	**119**	**56.447**		

การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.386	.693	1.473
	ภายในกลุ่ม	117	55.061	.471	
	รวม	**119**	**56.447**		
รายได้	ระหว่างกลุ่ม	3	1.373	.458	.964
	ภายในกลุ่ม	116	55.074	.475	
	รวม	**119**	**56.447**		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามสาขา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านสาขาวิชาที่ศึกษา พบว่า สาขาวิชาที่เรียนมีความแตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านสถานภาพ พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ด้านอาชีพ พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ด้านรายได้ พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พบว่า

1) ด้านฉันทะ ควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการจากมหาวิทยาลัยไว้คอยตรวจสอบและดูแลคอยให้กำลังใจกับนักศึกษาที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม และประสานงานกับหน่วยงานที่นักศึกษาเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อที่จะได้ทำงานอย่างสะดวกมากกว่าเดิม

2) ด้านวิริยะ ควรมีการควบคุมความประพฤติของนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบของมหาวิทยาลัยให้มากที่สุดควรมีการจัดแผนและนโยบายของมหาวิทยาลัยเพื่อไว้รองรับการทำงานของนักศึกษาไม่ใช่ทำปีต่อปี

3) ด้านจิตตะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานนั้น ๆ ทราบล่วงหน้าว่าการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษานั้นจะต้องทำอะไรบ้าง และเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้งก่อนออกไปปฏิบัติหน้าที่ เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดในการทำงาน

4) ด้านวิมังสา ควรทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญและร่วมมือกับนักศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมอย่างแท้จริง ควรเปิดการฝึกอบรมให้เข้าใจ

หลักธรรมอย่างแท้จริงเสียก่อน ถ้าไม่อบรมให้ความรู้อาจแนะนำผู้อื่นในทางที่ผิดได้ และควรอบรมวิธีการสอนให้กับนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาบางคนไม่เคยมีประสบการณ์ และไม่เคยออกไปฝึกสอนนอกสถานที่

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พบว่า มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1.1) การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรักต่อกันและกัน 1.2) การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้ที่แท้จริง 1.3) การส่งเสริมให้ทุกคนอยู่ในธรรมชาติ 1.4) การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการติดต่อสื่อสาร และ1.5) การส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือโดยการประสานงาน โดยมีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรักต่อกันและกัน เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสงบสุข ร่มเย็น และเกิดสันติสุขในสังคม ควรมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพึ่งพากันและกัน และ 2) ด้านการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 2.1) ด้านฉันทะ 2.2) ด้านวิริยะ 2.3) ด้านจิตตะ และ 2.4) ด้านวิมังสา โดยมีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ด้านจิตตะ เนื่องจากการจดจ่อต่อสิ่งที่ทำและรับผิดชอบ จะทำให้เกิดการใฝ่เรียนรู้มากขึ้น เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นจะเกิดความรอบคอบตามมา และทำให้มีเหตุมีผลชั่งใจในการตัดสินใจด้วย ดังที่ ลักขณา สริวัฒน์ กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนเป็นพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อในหลักพุทธธรรม และปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีแนวคิดในการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้อันเป็นเทคนิควิธีหนึ่งที่สอดคล้องกับวัตถุ ประสงค์ของการสอนในเนื้อหาแต่ละวิชาสาระการเรียนรู้ เนื่องจากอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิผล จะเห็นได้ว่า ด้านฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความชอบในการจัดกิจกรรมการสอน ซึ่งในด้านนี้เป็นด้านที่ครูผู้สอนประยุกต์ใช้ในการจัดการสอนในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูผู้สอนทุกคนได้รับรู้เป็นอย่างดีว่าการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการที่ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยการขี้แนะของครู การเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดของครู การให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนต้องการรับการปรึกษา และส่งเสริมให้กำลังใจให้นักเรียนใช้พลังความสามารถให้เต็มที่ในการแก้ปัญหาในขณะทำงาน (ลักขณา สริวัฒน์, 2554)

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมา

โศกราช พบว่า การจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมาโศกราชที่มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษามีการใช้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม เพื่อผลสำเร็จของงานโดยทำงานทุกอย่างด้วยใจ และมีการศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน ดังที่ ผอบทอง สุจินพรัหม กล่าวถึงทรรศนะของบุคลากรต่อการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีเพศ อายุ และตำแหน่งต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ได้บริหารงาน ภายในสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักคุณธรรม โดยยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคม หลักความโปร่งใส โดยการทำงานทุกขั้นตอนยึดความโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกในการทำงานร่วมกันให้สามารถตรวจสอบมีการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา และหลักการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามาและเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งจากการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวทำให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รู้เห็น และเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษา (ผอบทอง สุจินพรัหม, 2559)

จากการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พบว่า ด้านฉันทะ มหาวิทยาลัยควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตามและตรวจสอบนักศึกษาที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม เนื่องจากจะได้มีฐานข้อมูลของนักศึกษาในการประสานงานกับหน่วยงานที่ไปปฏิบัติหน้าที่ และนำผลประเมินมาพัฒนานักศึกษาและหลักสูตรต่อไป ด้านวิริยะ มหาวิทยาลัยควรมีการควบคุมความประพฤติของนักศึกษาให้อยู่ในกฎ ระเบียบ เพื่อเป็นมาตรฐานด้านคุณลักษณะนิสัย ด้านจิตตะ มหาวิทยาลัยควรมีการประชาสัมพันธ์และแจ้งแผนการปฏิบัติงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษา เพื่อจะได้มีข้อมูลในการประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงานนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้นักศึกษา และด้านวิมังสา มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญและความร่วมมือกับหน่วยงานเพื่อเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักศึกษา ดังที่ พระครูสุชัยพัชรมงคล (วิษณุ ตปสมฺปนฺโน) กล่าวถึง อิทธิบาท 4 ว่าเป็นหลักความสำเร็จ เมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ ได้แก่ 1) ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผล

กำไร 2) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข็มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ 3) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อจริงจัง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ และ 4) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจตรา ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบอกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ดังนั้น อิทธิบาท 4 คือ ทางแห่งความสำเร็จ จุดเริ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หากเราพัฒนาคนถูกต้อง จากความเป็นจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างก็สอดคล้องไปกันได้หมด ไม่มีอะไรเสียหายเมื่อเราวางฐานได้ดีแล้ว (พระครูสุชัยพัชรมงคล (วิษณุ ตปสมฺปนฺโน), 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช สรุปได้ว่าระดับการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรักต่อกันและกัน รองลงมาคือ การส่งเสริมให้ทุกคนอยู่ในธรรมชาติ และน้อยสุดคือ การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้ที่แท้จริง และระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ด้านจิตตะ รองลงมาคือ ด้านวิริยะ และน้อยสุดคือ ด้านวิมังสา เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช สรุปได้ว่าจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ เมื่อใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ความแตกต่างของคุณลักษณะต่าง ๆ นำหลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม โดยภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราชคือ ด้านฉันทะ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากมหาวิทยาลัยเพื่อตรวจสอบ ดูแล และติดตามนักศึกษาที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ด้านวิริยะ มีการควบคุมความประพฤติของนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบของมหาวิทยาลัย ด้านจิตตะ มีการวางแผนและประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงแผนการปฏิบัติงานของนักศึกษา และด้านวิมังสา ให้ความสำคัญและร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและนักศึกษาในการ

ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาด้านจริยธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะในการเรียนรู้ เข้าใจมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของนักศึกษาต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมในแต่ละมิติ

เอกสารอ้างอิง

เดชชาติ ตรีทรัพย์. (2650). แรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราชปการศึกษา 2555. Journal of Yanasangvorn Research Institute, 8(1), 131-139.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ผอบทอง สุจินพรัหม. (2559). การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 5(2), 102-111.

พระครูสุชัยพัชรมงคล (วิษณุ ตปสมฺปนฺโน). (2563). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 8(2), 173-184.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2538). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2564). สถิติข้อมูลนักศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2564 จาก https://ssc.mbu.ac.th/?fbclid=IwAR1upuvAXrx4807vTj0DTpDaGZQatNzq4E-XbNnli_5XTks_0eARNFi1Big

ลักขณา สริวัฒน์. (2554). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10 (2), 163-170.

ลักขณา สริวัฒน์. (2554). จิตวิทยาในชั้นเรียน (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2539). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิลม์และไซแท็กซ์ จำกัด.

สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. (2542). สารานุกรมทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. Veridian EJournal., (10)2, 2843-2854.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. (pp. 90-95)). New York: : Wiley & Son.

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*

COMMUNITY ENTERPRISES DEVELOPMENT FOR ECOTOURISM OF TONNAMKLAY OF PATTHANA VILLAGE NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE BASED ON COMMUNITY TOURISM

พระปลัดกิตติธัช สีลานุโลโม (กุลระวัง)
Phrapalad Kittithat sīlānulomo (Kunrawang)
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
เดโช แขน้ำแก้ว
Daycho Khaenamkhaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: kittitat.biw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร จำนวน 581 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75) ส่วนด้านการ

* Received January 27, 2022; Revised February 16, 2022; Accepted April 7, 2022

บริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{x}$ = 4.32) 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการวางแผนการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 2.1) ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้อยู่ในแผนพัฒนาของภาครัฐ 2.2) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเพิ่มแผนพัฒนาในแผนงานของรัฐแล้ว ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น 2.3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการอบรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานและรวดเร็วมากขึ้น และ 2.4) ด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย และควรมีการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the development of ecotourism community enterprises, Patthana village, Nakhon Si Thammarat province on community-based tourism 2) to study recommendations for community enterprise development by using mixed research method, for qualitative research; a group of 21 key informants collected data using unstructured interviews. for quantitative research, a group of population are 581 people, the sample size amount 237 people. The research instrument was a questionnaire, and data analysis by mean, standard deviation and interpreting the results according to the 5-level evaluation scale and interpreting the mean of the data analysis results. The results showed that. 1. The results of the analysis of community enterprise development data, by including all four aspects, were at the highest level ($\bar{x}$ = 4.52). from more to less as follows; The aspect of information was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.75). The aspect of management was at the lowest level ($\bar{x}$ = 4.32) 2. Recommendations for community enterprise development can be divided into 4 aspects: 1) Community enterprise management; A development plan should be prepared with government agencies by writing a community enterprise development plan in the government's development plan. 2) Financial aspects of community enterprises; After adding the development plan to the state roadmap, Projects should be proposed to receive budgets to develop enterprises better, 3) The aspect of

production of community enterprises; there should be training and apply technology to help higher products to be more standardized and faster, and 4) The aspect of information of community enterprises; there should expand the customer base to be varieties and should be promoted to enable products to be exported to foreign countries.

Keywords: Community Enterprises, Ecotourism, Community Tourism

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึงกิจการที่เกิดขึ้นในชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการและการอื่น ๆ ที่ดำเนิน กิจการโดยประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เป็นการนำเอาปัจจัยการผลิต ความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่ประชาชนในชุมชนพึงมีอยู่แล้วนั้น มาประกอบการเป็นผลผลิต หรือการบริการ เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนอาจวัดรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นตัวเงินที่เราสามารถเห็นได้ชัดเจน แต่อีกด้านหนึ่งที่ได้รับจากการทำวิสาหกิจชุมชน คือ ประชาชนเกิดความผูกพัน ความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง และผู้อื่นไปด้วยพร้อม ๆ กัน (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพตามที่องค์กรตั้งไว้นั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้อธิบายแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ไว้ดังนี้ ก ที่ 1: กลุ่ม/สมาชิก ครอบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสมัครใจ พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน หรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป ก ที่ 2: กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิกให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผลเพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก ที่ 3: กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่มควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสมาชิก และคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเอง หรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ ก ที่ 4: กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุนได้แก่ ทุนจากการระดมหุ้นของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ/เอกชน ทุนจกการจัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็นแหล่งทุนภายในชุมชนและแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ ก ที่ 5: กิจกรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

ในส่วนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา ความยากจนของประชาชน และเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริม ให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาดโดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวกและไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชน คือ การเน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายเกิดจากการรวมตัวของประชากรในหมู่บ้านพัฒนา หมู่ที่ 8 ตำบลนบพิตำ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยยึดหลักแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาวัฒนธรรมประเพณี ที่ถือปฏิบัติสืบกันมาของคนในชุมชนในสมัยก่อน รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่อำเภอนบพิตำ เป็นเขตที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ รวมถึงท่องเที่ยวเกษตรที่ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอนบพิตำนั้นมีความหลากหลาย สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอนบพิตำเป็นการสร้างความเข้มแข็งของประชากรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ชุมชนให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทำให้เกิดความยั่งยืน การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และได้รับประโยชน์ จากการท่องเที่ยว จึงทำให้ต้องมีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังคงเน้นความเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามรูปแบบดั้งเดิม (ศิริรัตน์ พุมดวง, 2564)

จากดำเนินการวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนาที่ผ่านมาประสบกับเหตุการณ์หลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านข้อมูลข่าวสาร เพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนานั้น เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชนเอง ไม่ได้มีเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เงินทุนในการบริหารจัดได้มาจากการรวมหุ้นกัน ของสมาชิกในกลุ่ม และได้มาจากการเก็บเปอร์เซ็นจากการท่องเที่ยว จึงทำให้การบริหารงานดำเนินการไปอย่างช้า ๆ และทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนาไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มความสามารถ (พชรพร วงษ์วาน, 2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการนำปัญหาของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 ด้าน

ที่ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นการผลักดันให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อสังคมและช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี จากการศึกษาเอกสาร คือ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพัฒนา อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 581 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ยามาเน่ (Yamane) (Yamane, T., 1967) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกไว้ 3 กลุ่ม จำนวน 21 ราย ผู้นำชุมชน 4 ราย คณะกรรมการบริหารกลุ่ม 7 ราย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 10 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเงิน 3) ด้านการผลิต 4) ด้านข้อมูลข่าวสาร จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ

ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แล้วจึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านพัฒนา อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.3 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่จดบันทึก และข้อมูลจากการถอดเทปสัมภาษณ์ไว้แล้วไปจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยรวม	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.32	0.48	มาก
2. ด้านการเงิน	4.45	0.44	มาก
3. ด้านการผลิต	4.58	0.34	มากที่สุด
4. ด้านข้อมูลข่าวสาร	4.75	0.30	มากที่สุด
รวม	**4.52**	**0.39**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75) รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต ($\bar{x}$ = 4.58) และด้านการเงิน ($\bar{x}$ = 4.45) ส่วนด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{x}$ = 4.32)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการวางแผนการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้อยู่ในแผนพัฒนาของภาครัฐ 2) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเพิ่มแผนพัฒนาในแผนงานของรัฐแล้ว ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น 3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการอบรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานและรวดเร็วมากขึ้น และ 4) ด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย และควรมีการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วน ตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมากและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการโดยภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวด้านการควบคุม การจัดองค์การ การสั่งการและการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ (ศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี, 2560)

1.2 ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ธนาคาร เรืองศิลป์สุวิทย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำเร็จของกิจการสามารถวัดได้ จากผลการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน วิสาหกิจชุมชนมีแหล่งที่มาของเงินทุนจากเจ้าของหรือ

กลุ่มมากที่สุด ในส่วนอื่น ๆ จะเป็นการได้รับเครดิตจากผู้ขายวัตถุดิบ สามารถหาต้นทุนสินค้าที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องมีความชำนาญในการบริหารการเงิน **(ธนาคาร เรืองศิลป์สุวิทย์, 2549)**

1.3 ด้านการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ คณิดา ไกรสันติ และรัสมนต์ คำศรี ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดีมีศักยภาพด้านผู้นำและการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการดำเนินงานในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต มีแหล่งวัตถุดิบในท้องถิ่น เป็นการลดต้นทุนในการผลิต มีการควบคุมคุณภาพสินค้าผ่านตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เครื่องหมายรับรองฮาลาล และองค์การอาหารและยา (อย.) จนผลิตภัณฑ์ได้ระดับ 4 ดาว (คณิดา ไกรสันติ และรัสมนต์ คำศรี, 2559)

1.4 ด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พชรพร วงษ์วาน ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจะครอบคลุมถึงการบริหารจัดการของกลุ่มในทุกด้านรองลงมา คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีคุณภาพ มีการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นให้หลากหลาย ออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายมากขึ้น ปรับปรุงการบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกด้าน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกในกลุ่ม และหาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ (พชรพร วงษ์วาน, 2563)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1 ข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การวางแผนการทำงาน การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มจะทำให้กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มย่อยให้ชัดเจน มีการวางงานที่ต้องรับผิดชอบและระเบียบของการบริหารที่ชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิก มุ่งหวังให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมที่จะประกอบการในกิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม เพื่อแสวงหา

ผลประโยชน์ให้เกิดแก่กลุ่มและสมาชิก สอดคล้องกับจินตนา กาญจนวิสุทธิ์ ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีก็ไม่สามารถทำได้เองโดยลำพังครอบครัวเดียว ต้องซื้อสินค้าจากเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกันเป็นการลดภาระการซื้อของแพงหรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน (จินตนา กาญจนวิสุทธิ์, 2558) สอดคล้องกับบานชื่น นักการเรียน และคณะ ที่กล่าวว่า การวางแผน การจัดสายงาน การปฏิบัติตามขั้นดำเนินการ และการควบคุมให้การศึกษาคน สิ่งแวดล้อมและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรชุมชน และกระทำไคอข่างมีประสิทธิผล (บานชื่น นักการเรียน และคณะ, 2562)

2.2 ข้อเสนอแนะในด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน

ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะเป็นการช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพด้วยเหตุผลดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี, 2560)

2.3 ข้อเสนอแนะในด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน

การสร้างคุณค่าให้แก่ทรัพยากรของชุมชน แปรรูปเป็นสินค้าทำให้สินค้าเกิดประสิทธิภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์เปิดผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร กล่าวว่า การใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยสามารถบรรลุเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดด้านต่าง ๆ การจัดการมาดำเนินการให้ประสบความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัตถุดิบ เครื่องจักร วิธีการและการบริหารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556) และสอดคล้องกับ ธนาคาร เรืองศิลป์สุวิทย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำเร็จของกิจการสามารถวัดได้ จากผลการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต วัตถุดิบในการผลิตมีปริมาณเพียงพอ กำลังการผลิตเพียงพอในการผลิตสินค้า พนักงานมีความชำนาญ สามารถหาวัตถุดิบทดแทนได้ สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพตามที่ต้องการ ผลิตสินค้าได้ตามระยะเวลาที่วางแผนไว้ (ธนาคาร เรืองศิลป์สุวิทย์, 2549)

2.4 ข้อเสนอแนะในด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ผ่านทางช่องทางออนไลน์ ทั้งเว็บไซต์ และโซเชียล เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และการกระจายข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงและสินค้าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ กุสุมา ภูเสตว์ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สื่อหลักที่ใช้คือสื่อมวลชน โดยใช้กลวิธีการประชาสัมพันธ์ โดยการแถลงข่าว การส่งข่าว และการแทรกในรายการผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคลได้แก่ คนในชุมชน บุคคลมีชื่อเสียงของจังหวัด นักท่องเที่ยวผ่านวิธีการบอกปากต่อปาก และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดควรเลือกสื่อที่มีความเหมาะสม และมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย (กุสุมา ภูเสตว์, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

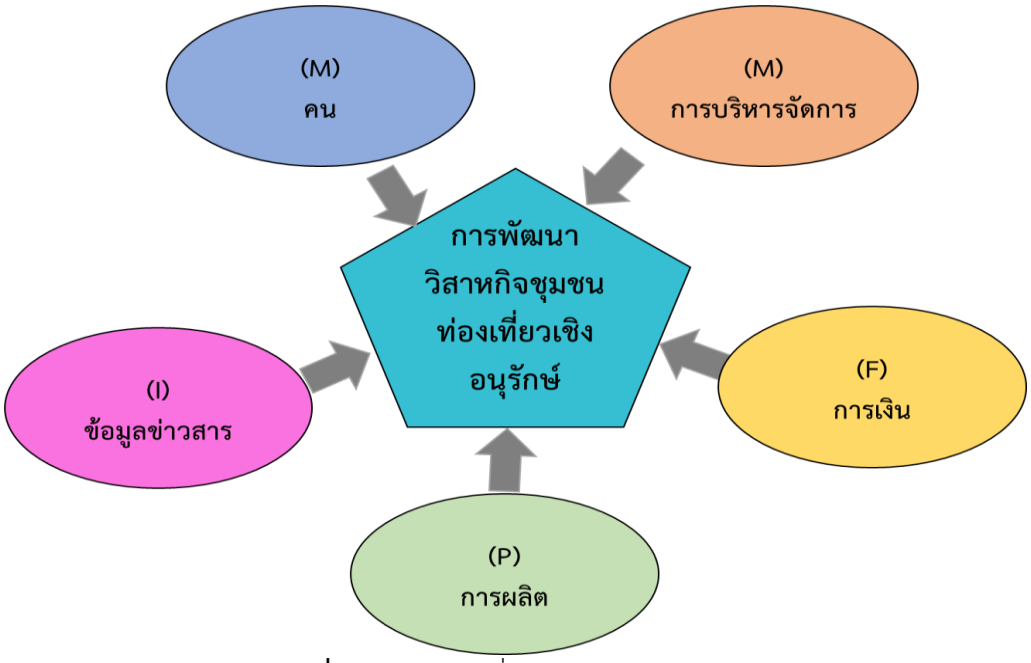

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

1. การบริหารจัดการที่ดี (M = Management) คือ การกำหนดเป้าหมายและวางแผน เพื่อสร้างงานเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเอง ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พัฒนาอาชีพและสร้างโอกาสให้ชุมชน เพื่อให้เข้าใจระบบการทำงาน

กลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและชุมชน ควบคุมการผลิต เพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิก มุ่งหวังให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมที่จะประกอบการในกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงการวางระบบบัญชี เพื่อบริหารจัดการการเงินภายในกลุ่ม และแบ่งปันผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. การเงิน (F = Finance) คือ การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการให้สมาชิกในกลุ่มนำทรัพยากรที่มีอยู่มาร่วมกันออกแบบ ผลิต และแปรรูป ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในกลุ่ม และยังมีการวางแผนการขายออนไลน์

3. การผลิต (P = Production) คือ การผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลายจึงจำเป็นต้องมีการขอรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น อย., มผช., OTOP เป็นต้น รวมทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าและบริการให้มีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค มีการตรวจสอบกระบวนการปลูก การผลิต การแปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ก่อนนำออกจำหน่ายมีการรบุ วัน/เดือน/ปี ที่ผลิตและหมดอายุในสินค้าหมวดอาหาร และมีการดูแลสินค้าให้อยู่ในระดับมาจารฐานตลอดเวลา

4. ข้อมูลข่าวสาร (I = Information) คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การนัดประชุม รวมทั้งมีการโฆษณากลุ่มและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งการได้รับรางวัล การรันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

5. คน (M = Man) คือ บุคลากรที่ขับเคลื่อนงานของวิสาหกิจชุมชนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี รวมทั้งพัฒนาทักษะการทำงาน ประสบการณ์ทำงานของบุคลากรในวิสาหกิจให้มีความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการของกลุ่ม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถสร้างรายได้ และความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับชุมชนต้นน้ำกลายในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักได้มาตรฐาน รวมถึงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่น่าสนใจกับนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง โดยมีประชาชนในชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน และผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งหาข้อมูลและติดตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการแข่งขัน ที่วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษาลูกค้าเดิมได้ 2) วิสาหกิจ

ชุมชนควรสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และร่วมกันพัฒนาวิสากิจชุมชนต่อไป และ 3) วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สไตล์ครีเอทีฟเฮ้าส์.

กุสุมา ภูเสตว์. (2553). การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. ใน รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณิดา ไกรสันติ และรัสมนต์ คำศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมาหดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

จินตนา กาญจนวิสุทธิ์. (2558). เส้นทางวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธนาคาร เรืองศิลป์สุวิทย์. (2549). การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักรสาน ในจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงสนการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บานชื่น นักการเรียน และคณะ. (2562). ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 20(1), 30-36.

พชรพร วงษ์วาน. (2563). แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 15(1), 100-111.

ศรัณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสารสนเทศ, 10(1), 141-150.

ศิริรัตน์ พุมดวง. (2564). วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2564 จาก https://www.provincialchamp.com/2019/shop/62143

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.

Yamane, T. (1967). Statistics,: Aa Introductory Analysis. New York: Harpet and Row.

มนุษย์กับศาสตร์แห่งการปกครอง*
MAN AND THE SCIENCE OF GOVERNANCE

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)
Phranattapong Yanametee (Kraithep)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: nattapongsongsam@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนี้โลกกำลังเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมวลมนุษย์ มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น ทำให้สังคมมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนแปลงวิถีทางในการดำเนินชีวิต นักสังคมวิทยาพบว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากสัตว์โลกชนิดอื่น ๆ ข้อแตกต่างที่สำคัญคือ ความเป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องใช้ชีวิตร่วมกัน และความสามารถในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นมาใช้ การศึกษาเกี่ยวกับสังคมมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญของการรู้จักสังคมและการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคม คำว่า “มนุษย์” แปลว่า “ผู้มีจิตใจสูง” หมายถึง ผู้ที่มีใจสูงด้วยคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงไว้ว่า คุณธรรมที่จะทำให้เกิดมาเป็นมนุษย์และเป็นมนุษย์ที่แท้ได้ก็เพราะเบญจศีล และเบญจธรรมคือ ศีล 5 และธรรม 5 กล่าวคือการที่จะเกิดเป็นคนได้ ก็เพราะศีลและธรรมนำให้มาเกิด โดยนัยตรงกันข้าม ใครมีเบญจศีล เบญจธรรมไม่ครบก็จะขาดความเป็นมนุษย์ตามลำดับ คือขาดมากข้อก็ยิ่งเหลือความเป็นมนุษย์ลดน้อยลงทุกที ก็เป็นแค่คนไม่ถึงขั้นเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ มนุษย์ในสังคมจะหลีกหนีไม่ได้เลยในส่วนของเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอาศัยอยู่ร่วมกัน และ การปกครองการเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม อีกทั้งการปกครองหรือที่เรียกว่า รัฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง รวมทั้งการบริหารจัดการ ตลอดจนการดำเนินงานของรัฐ มนุษย์มีความสัมพันธ์ในทางรัฐศาสตร์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กล่าวคือเวลาเกิดก็ต้องมีใบแจ้งเกิด เวลาตายก็ต้องมีใบมรณบัตร เป็นต้น

คำสำคัญ : มนุษย์, ศาสตร์, การปกครอง

* Received January 27, 2022; Revised February 14, 2022; Accepted April 7, 2022

Abstract

Nowadays, the world is progressing and developing rapidly. with modern technology to facilitate human beings have a more comfortable living causing human society to adjust the way of life Sociologists found Humans are a type of animal that is different from other animal species. The main difference is that Being a social animal that needs to live together and the ability to create a culture to use Education about human society is therefore essential. Because it is an important foundation of knowing society and human life in society. Virtue that can be born as a human and a true human being is because of the five precepts. and the five virtues are the five precepts and the five virtues, that is, to be born as a human being. because morality and dharma lead to birth On the contrary, whoever has the five precepts and not complete all the virtues will lose their humanity accordingly. That is, the lack of a lot of points, the less humanity remains. is just a person who is not even a human being. However, human beings in society are inevitable in terms of coexistence in society. It is about living together and governing the existence of human beings in society. Also, governance, also known as political science, is the science that studies politics and governance. including management as well as the operation of the state Human beings are related in political science from birth until death. That is to say, at the time of birth, you must have a birth certificate. When you die, you must have a death certificate, etc.

Keywords: Human, Science, Domination

บทนำ

มนุษย์ถูกมองว่ามีความชั่วร้ายโดยเนื้อแท้มีความรุนแรงและต้องการผู้นำที่เข้มแข็งเพื่อยับยั้งแรงกระตุ้นที่ทำลายล้างของพวกเขา พระมหากษัตริย์ในยุโรปหลายถือได้ว่าเป็นอำนาจของพวกเขาได้รับการบวชจากพระเจ้าและคำถามสิทธิของพวกเขาการปกครองเป็นประหนึ่งการดูหมิ่นในตอนแรกมุมมองดั้งเดิมเหล่านี้ถูกท้าทายโดยกลุ่มปัญญาชนกลุ่มเล็ก ๆที่เชื่อว่ากิจการของมนุษย์ควรได้รับการชี้นำด้วยเหตุผลและหลักการแห่งเสรีภาพและความเท่าเทียมกัน พวกเขาโต้แย้งว่าทุกคนถูกสร้างขึ้นมาเท่าเทียมกันดังนั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองจึงไม่สามารถชอบธรรมบนพื้นฐานของ "สายเลือดอันสูงส่ง" การเชื่อมต่อที่มีสิทธิพิเศษกับพระเจ้าหรือลักษณะอื่นใดที่ถูกกล่าวหาว่าทำให้คน ๆ หนึ่งเหนือกว่าคนอื่น ๆ พวกเขายังเป็นที่ถกเถียงกัน

อยู่ว่ารัฐบาลมีไว้เพื่อรับใช้ประชาชน ไม่ใช่ในทางกลับกัน และกฎหมายควรใช้กับผู้ที่ปกครองเช่นเดียวกับรัฐบาล (แนวคิดที่เรียกว่าหลักนิติธรรม) แนวคิดเหล่านี้บางส่วนเริ่มแสดงออกในอังกฤษในศตวรรษที่ 17 (นิสดารก์ เวชยานนท์, 2559)

เพลโตเสนอแนวคิดทางการเมืองขึ้นมาในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ว่า ประกอบด้วยจิตหรือวิญญาณที่แตกต่างกันจึงเป็นตัวสำคัญผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาไม่เหมือนกัน โดยแบ่งตามสภาพจิตใจของแต่ละบุคคลออกเป็น 3 ระดับ เพื่อจะเป็นตัวกำหนดหน้าที่บทบาทของชนชั้นในบริบทการเมือง และรูปการปกครองในอุดมคติ (ณัฐชญา จิตภักดี และคณะ, 2564) ได้แก่

1. ชนชั้นพลเมือง เป็นบุคคลที่มีจิตใจอยู่ในภาคตัณหาครอบงำ มีความละโมบที่เกิดพื้นฐานมาจากความอยาก จึงมีหน้าที่ในการผลิต และสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับรัฐ ถือว่าชนชั้นพลเมืองมีมากที่สุดในนครรัฐ

2. ชนชั้นพิทักษ์เป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณมีน้ำใจครอบครองสังคม เป็นพวกรักเกียรติยศชื่อเสียงมากกว่าทรัพย์สมบัติ มีน้ำใจสูงรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ประชาชน มีความว่องไว กำลังกายดีเหมาะแก่การเป็นผู้นำต่อต้านศัตรูภายนอกมากกว่าและให้ความคุ้มครองประชาชนภายในรัฐ

3. ชนชั้นปกครอง เป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณประกอบด้วยเหตุผลให้ความคุ้มครองประชาชน มีความฉลาด มีปัญญามาก รับรู้อะไรได้รวดเร็ว หมั่นแสวงหาแนวทางศึกษาเล่าเรียน เป็นผู้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของรัฐเป็นที่ตั้งบุคคลประเภทนี้มีจิตวิญญาณสูงส่ง

แนวติดเกี่ยวกับมนุษย์ของอลิสโตเติล

อริสโตเติลนักปราชญ์ชาวกรีก ผู้มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ แก่นปรัชญาสังคมและการเมืองของอริสโตเติล คือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและการเมือง อริสโตเติล ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของวิชารัฐศาสตร์ตะวันตก เนื่องจากได้ศึกษาสถาบันการเมืองต่าง ๆ อย่างมากมาย เป็นนักปรัชญาคนแรกที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองโดยได้ศึกษารัฐในทุกแง่มุม อธิบายองค์กรการปกครอง (ยศ สันตสมบัติ, 2556) ได้แก่ นิติบัญญัติ (legislature) บริหาร (executive)และตุลาการ (judiciary) ทฤษฎีองค์กรการปกครองทั้ง 3 นี้ ได้เป็นแนวคิดด้านการบริหารการปกครองต่อมาจนเกิดแนวคิดทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจ (the theories of separation ofpowers) กับระบบตรวจสอบและถ่วงดุล (system of checks and balances) หนังสือของท่านชื่อ Politics มีสาระสำคัญ คือ การเสนอแนะทางออกเพื่อแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองไปสู่รูปแบบของรัฐในอุดมคติ ทั้งนี้ได้คำนึงถึงจริยธรรมของมนุษย์ภายในรัฐเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการนำเสนอความคิดทางการเมืองอย่างเป็นระบบ ปรัชญาสังคมและการเมืองของท่านจึงเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับมนุษย์และจริยธรรมของมนุษย์ (social and political virtues)แม้ความคิดวิทยาการของโลกจะเปลี่ยนไป แต่มนุษย์ต้องคิดเสมอว่าจะอยู่ร่วมกัน

อย่างไรบทบาทของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองควรเป็นเช่นไร อริสโตเติลมีความเลื่อมใสระบอบการปกครองแบบนครรัฐของกรุงเอเธนส์ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2556)

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และมนุษย์ทั้งหลายต้องอยู่ในรัฐ และรัฐนั้น คือ สังคมการเมืองมหภาคของมวลมนุษย์ รัฐจึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ โดยมีจุดหมายปลายทาง คือ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกของมนุษย์เป็นที่ตั้ง ดังนั้นเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมธรรมชาติของสังคมจึงขึ้นอยู่กับมนุษย์ มนุษย์เป็นตัวก่อให้เกิดสังคม ธรรมชาติมนุษย์เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และสังคมก็เปลี่ยนแปลงไม่ได้เช่นกัน ตามความคิดของอริสโตเติล ได้แบ่งศาสตร์ (Sciences) ออกเป็น 3 ประเภท คือภาคปฏิบัติ (Practical) ภาคทฤษฎี (Theoretical) และการผลิต (Produce) สำหรับการเมืองนั้น จัดอยู่ในประเภทภาคปฏิบัติ อริสโตเติลได้ศึกษารัฐบาลที่เป็นอยู่ด้วยวิธีการรวบรวมข้อเท็จจริงทางการเมืองโดยการสังเกต (Political Facts) รัฐทางภาคปฏิบัติที่ดี (Practicalpolity) ของท่านนั้น ได้ยึดถือหลักการของการผสมผสานระหว่างคณาธิปไตย การปกครองโดยคนร่ำรวย (Oligarchy) และประชาธิปไตย การปกครองโดยคนยากจน (Democracy)ซึ่งเป็นการออมชอมระหว่างความมั่งคั่งและจำนวนของพลเมือง นอกจากนั้น อริสโตเติลได้ปฏิเสธที่จะยอมรับความคิดเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์ (Equality) ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากความไม่เป็นปกติสุข และความไม่มั่นคงในวงการของการปกครองในนครรัฐเอเธนส์สมัยโบราณ เพราะประชาธิปไตยจะแปรรูปเป็นการปกครองแบบทรราช (Tyranny) ได้ในที่สุดอริสโตเติลเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถจะประสบความสุขและความสมบูรณ์สุดยอดได้หากปราศจากรัฐ รัฐเกิดขึ้นมาเพื่อมีชีวิตดีงาม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติอันยังผลให้เกิดเป็นชุมชนสังคมขึ้นมา รูปแบบที่เป็นทางการของชุมชนสังคมมนุษย์ ก็คือ รัฐแบบนครรัฐ ชาวกรีกสมัยโบราณมีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่อาจแยกตัวออกจากรัฐได้ โดยแบ่งรัฐออกเป็น 3 รัฐ (เอนก วัดแย้ม, 2555) ได้แก่

1) นครรัฐ (city – state) ลักษณะที่สำคัญของนครรัฐ ก็คือ เป็นเมืองที่มีขนาดเล็กประกอบด้วยประชากรไม่มากเกินไป มีรัฐบาลปกครองตนเองและประชาชนมีสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล อริสโตเติลเชื่อมั่นว่านครรัฐเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของสังคม (the state isnatural) มนุษย์จะเป็นมนุษย์ก็ต่อเมื่อมนุษย์อยู่ในรัฐ ปัจเจกบุคคลที่อยู่ภายนอกนครรัฐนั้นถ้าไม่เป็นเทพเจ้าก็ต้องเป็นสัตว์ป่า นครรัฐเป็นสิ่งแวดล้อมเพียงสิ่งเดียวที่จะทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

2) รัฐศักดินา (feudal state) ในห้วงระยะเวลาของคริสต์ศตวรรษที่ 5 พวกคนป่าติวตอนนิค (Teutonic Banarians) ได้มีอำนาจจัดการปกครองในแบบรัฐหมู่ชน (TribalState) ซึ่งมีลักษณะเป็นรัฐเล็ก ๆ และมีหัวหน้าเผ่าชนเป็นผู้ปกครอง ลักษณะที่สำคัญของรูปการปกครองแบบหมู่ชน ได้แก่ การมีคณะที่ปรึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อย มีการรักษา

ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การย้ำในความสำคัญของปัจเจกชน (individual) ว่าอยู่เหนือสิทธิของรัฐ

3) รัฐชาติ (nation – state) ในตอนปลายของยุคสมัยกลางสืบต่อเนื่องถึงยุโรปสมัยใหม่ พวกขุนนางในระบบศักดินาเกิดการขัดแย้งกับชนชั้นกลาง ทั้งนี้เพราะขุนนางหวั่นเกรงว่าอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชนชั้นกลางจะทำลายการครอบครองที่ดินของตนในรัฐศักดินา และในขณะเดียวกันชนชั้นกลางก็ไม่พอใจพวกขุนนาง เพราะขุนนางพยายามใช้กำลังเข้าขัดขวางกิจกรรมทางการค้าของตน ฉะนั้น พวกชนชั้นกลางอันประกอบด้วยพ่อค้าวาณิชและผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงพากันสนับสนุนการมีอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะต่อต้านระบบศักดินา และเสริมสร้างความมั่งคั่งและความยุติธรรมให้เกิดแก่ประเทศชาติ (พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว, 2562)

มนุษย์กับการปกครอง

การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามแนวความคิดของเพลโตจะต้องเป็นผู้ที่มีดวงวิญญาณที่มีคุณธรรมมากกว่าใคร ๆ ถ้ายิ่งผู้ใดมีคุณธรรมมากและเข้าใจถึงการกระทำความดีอย่างแท้จริงได้ และผู้ปกครองรัฐที่ดีจะต้องมีร่างกายแข็งแรงและจิตใจที่สมบูรณ์ และจะต้องมีเป็นบุคคลที่ได้รับคัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดี การศึกษาก็เป็นเกณฑ์สำคัญที่จะต้องทำการควบคุมอย่างเข้มงวดมาตั้งแต่เริ่มต้น (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6, 2558)

เพลโตยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักปกครองที่ดีต้องประกอบด้วยคุณธรรมสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความฉลาด ความยุติธรรม ความรู้จักประมาณ และความกล้าหาญ

1. ปัญญา (Wisdom) บุคคลผู้มีคุณธรรมย่อมกระทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยเหตุผลเสมอ หรือกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่มีเหตุผลย่อมประกอบด้วยคุณธรรม ดังนั้น ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมที่รวมเอาคุณธรรมอื่น ๆ ไว้ทั้งหมด และเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งหมดเมื่อปราศจากปัญญาแล้ว คุณธรรมที่เหลืออยู่ก็ไม่อาจทำให้เที่ยงธรรมได้ ปัญญาจึงหมายถึง การกระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตามเวลาและสถานที่ เพลโตถือว่าการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ความระมัดระวัง การตัดสินใจที่แน่วแน่ และความสุขุมก็รวมอยู่ในคำว่าปัญญา (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2556)

2. ความกล้าหาญ (Courage) เป็นคุณธรรมที่สำคัญมากในการดำรงชีวิต เพราะเป็นคุณธรรมที่จะเป็นการป้องกันชีวิตเรา ความกล้าหาญในที่นี้หมายรวมถึงความอดทนเข้าไว้ด้วยกัน ความกล้าหาญเป็นคุณลักษณะภายนอกและความอดทนเป็นคุณลักษณะภายในของความกล้าหาญ เพราะความกล้าหาญนี้เอง บุคคลเราจึงบรรลุจุดมุ่งหมายได้โดยไม่มีอุปสรรค ดังนั้น ความกล้าหาญจึงเป็นคุณสมบัติของสังคมที่ทุกคนยอมรับ (ชวลิตร เกิดทรัพย์ และคณะ, 2552)

3. ความรู้จักประมาณ (Temperance) เป็นคุณสมบัติของปัจเจกชน ซึ่งความรู้จักประมาณ หมายถึง การรู้จักควบคุมตัวเองโดยอาศัยเหตุผลให้อยู่บนความพอดี

4. ความยุติธรรม (Justice) เป็นคุณธรรมทางสังคมที่รวมเอาคุณธรรมทางสังคมทั้งหลายเข้าไว้ด้วยกันโดยแท้จริง เช่น ความรัก ความกล้าหาญ ความรื่นเริง ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี การทำหน้าที่และการรักษาสัญญา เป็นต้น บุคคลผู้มีความยุติธรรมควรเป็นผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นด้วย เพราะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้น

คุณธรรมทั้ง 4 ประการ เพลโตยกย่องความยุติธรรมเป็นคุณธรรมสูงสุดในอุตมรัฐ เพราะว่าความยุติธรรมได้รวบรวมเอาคุณธรรมทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน เป็นที่ยอมรับกันว่า “ผู้ยึดในอุดมคติที่ว่าคุณค่าที่สำคัญที่สุดของมนุษย์อยู่ที่สัจจะ ความรู้ ความยุติธรรม คุณธรรมและความงาม” เมื่อผู้ปกครองมีความฉลาด ผู้พิทักษ์ก็ต่อสู้อย่างกล้าหาญคนงานก็ทำงานอย่างขยันขันแข็ง ทุกคนมีความเชื่อต่อเหตุผลที่ปกครองตน เมื่อมองจากทัศนะภายนอกแล้ว ความยุติธรรมก็คือ การแบ่งปันแรงงานที่สมบูรณ์นั่นเอง

รูปแบบการปกครองที่ดีสำหรับมนุษย์ตามแนวคิดของเพลโต

เพลโต เชื่อว่า ระบบการเมืองการปกครองที่ดีตามหลักอุตมรัฐ ก็คือ ระบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) ที่อำนาจการเมืองการปกครองอยู่ในชนชั้นสูงเพียงชนชั้นเดียว โดยการถูกคัดเลือกขึ้นมาจากการศึกษา มิใช่กลุ่มบุคคลผู้มาจากตระกูลมั่งมีหรือร่ำรวย ซึ่งชนชั้นนี้จะผลัดเวียนเปลี่ยนวาระกันขึ้นทำหน้าที่เป็นราชาปราชญ์หรือกษัตริย์เมธีที่มีอำนาจเด็ดขาดในการสั่งการ (พรนิภา จันทร์น้อย, 2560)

ส่วนทัศนะเกี่ยวกับระบบการเมืองที่ดีของเพลโตที่มีต่อระบบสังคมและการเมืองการปกครองที่มีอยู่ในสมัยนั้น มีอยู่ 4 แบบ ซึ่งเกิดจากลักษณะของพลเมืองว่ามีน้ำหนักทางวิญญาณ หรือทัศนะไปฝ่ายไหนมากกว่าระบบการปกครองก็จะเป็นไปตามลักษณะเช่นนั้นด้วย เมื่อรวมกับระบบการเมืองการปกครองตามแบบอุตมรัฐเข้าไปด้วยแล้ว ก็จะมีอยู่ 5 แบบ ซึ่งเรียงตามลำดับการปกครองที่ดีที่สุดไปหาระบบการปกครองที่เลวที่สุด ตามทัศนะของเพลโตมีดังนี้ (เรืองเดช เขจรศาสตร์, 2549)

1. แบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดในขณะนั้น ซึ่งมีระบบการปกครองโดยอำนาจการเมืองการปกครองอยู่ในชนชั้นผู้เป็นราชาปราชญ์ (Philosophers-Kings) เพราะราชาปราชญ์เป็นผู้ผ่านการทดสอบคัดเลือกมาเป็นอย่างดีมีคุณธรรม เมตตาแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองทุกคน

2. แบบโยธาธิปไตย (Public Works) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ผู้ปกครองนิยมชมชอบในเกียรติยศชื่อเสียง บูชาเกียรติยศชื่อเสียงเหนือสิ่งอื่นใด อันเป็นแบบการปกครอง

ของสปาร์ตาในเมืองสปาร์ตา ชนชั้นปกครองเป็นนักรบส่วนชนชั้นผู้ถูกปกครองเป็นทาสติดที่ดิน ทาสเหล่านี้คือชนชั้นราษฎรแบบอุตมรัฐ เพลโต ยกย่องสปาร์ตาเพราะเสรีชนในนครรัฐนี้ทุกคนต้องฝึกวิชาทหาร การใช้ชีวิตของเขาจึงถูกควบคุมด้วยระเบียบวินัยที่เคร่งครัด ดังนั้นรัฐ ที่มีการปกครองอย่างนี้จึงไม่สนใจแสวงหาปรัชญา เมื่อระยะเวลาผ่านไปจากการบูชาเกียรติยศชื่อเสียงและอำนาจ ย่อมจะพาไปสู่การสะสมทรัพย์สินในที่สุด เมื่อมีคนร่ำรวยมากขึ้นการปกครองแบบรักเกียรติยศชื่อเสียงจะถูกความร่ำรวยครอบงำในที่สุด การปกครองก็จะตกอยู่ในมือของคนร่ำรวยเพียงกลุ่มเดียว

3. แบบคณาธิปไตย (Oligarchy) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการประเมินทรัพย์สินของคนร่ำรวยเพื่อคนที่ร่ำรวยมีการจำกัดสิทธิทางการเมืองใช้เพื่อผลประโยชน์ในกลุ่มตน มีการกดขี่เอารัดเอาเปรียบคนชั้นอื่นโดยมุ่งเพื่อประโยชน์ตนเพียงอย่างเดียวเมื่อความมั่งคั่งและคนมั่งมีได้รับการยกย่องในรัฐ คุณธรรมและคนดีย่อมถูกเหยียดหยาม คนรวยเป็นผู้ปกครองส่วนคนจนไม่มีโอกาสได้ตำแหน่งทางการปกครอง เมื่อความอยากไม่มีที่สุดก็เกิดการแก่งแย่งระหว่างกลุ่มคนรวยด้วยกันเอง การปกครองก็อ่อนแอลง คนจนที่ถูกกดขี่จึงได้โอกาสล้มอำนาจลงแล้วเสนอการปกครองแบบประชาธิปไตยขึ้น

4. แบบประชาธิปไตย (Democracy) ถือเป็นการปกครองโดยประชาชนเพื่อประโยชน์ของประชาชน แต่เพลโตเห็นว่า การปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก เพราะให้เสรีภาพเกินไปจนเลยขอบเขต เมื่อคนส่วนใหญ่มีความรู้น้อยและฉลาดน้อยเป็นผู้ที่ใช้สิทธิออกเสียงส่วนใหญ่ คือ เป็นประชามติในการบริหารจัดการรัฐ ย่อมนำไปสู่เป้าหมายที่ผิดพลาด อีกประการหนึ่งการที่ประชาธิปไตยเน้นที่เสรีภาพเกินไป ทุกคนต่างเรียกร้องหาความเสมอภาค ทุกคนมีเสรีภาพในการออกความคิดเห็นอย่างเสรี ตัวรัฐเองก็มีเสรีภาพไปด้วย นานวันเข้าก็ไม่มีใครเกรงกลัวหรือเคารพต่อกฎระเบียบของสังคม เพราะต่างคนต่างถือว่าตัวเองมีเสรีภาพทำอะไรได้ตามใจ ขาดวินัยในตัวเอง จึงเกิดความแตกร้าวกันในภาครัฐ จนเป็นเหตุให้ต้องมีใครคนหนึ่งที่เข้มแข็งมาเป็นผู้นำที่สามารถควบคุมเหตุการณ์ได้ นั่นก็คือ การนำไปสู่การปกครองแบบทรราชในที่สุด

5. แบบทรราช (Tyrant) ถือเป็นการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งการปกครองแบบทรราชนี้สืบเนื่องมาจากการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะภายหลังจากเกิดเหตุวุ่นวายขึ้นในระบบประชาธิปไตยจนไม่สามารถจะยุติลงได้ก็จะปรากฏบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงถึงความสามารถเข้ามาระงับเหตุการณ์ให้สงบลงในตอนแรกเขาดูเหมือนวีระบุรุษของประชาชนและต่างสัญญาว่าจะให้ทุกคนมีเสรีภาพ แต่ในไม่ช้าเขาก็จะมัวเมาในอำนาจจนเป็นเหตุนำไปสู่ระบบเผด็จการในที่สุด เพลโต เห็นว่า ระบบการปกครองแบบทรราชนี้เป็นระบบที่เลวที่สุดของการปกครองที่ไม่มีกฎหมายหรือทุกระบบดังที่ได้กล่าวมา (นงนุช วงษ์สุวรรณ, 2553)

จากแนวคิดทางการเมืองทั้ง 5 แบบนั้น เพลโต ยกย่องการเมืองการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยมากที่สุดและยังได้อุปมาเปรียบเทียบลักษณะราชาผู้เป็นปราชญ์เหมือนกับนักโทษหลุดออกจากเครื่องจองจำว่า คนทั้งหลายเหมือนนักโทษที่ถูกคุมขังอยู่ในถ้ำมองเห็นสิ่งต่าง ๆ เพียงเงาสะท้อนของวัตถุจากแสงคบเพลิง เมื่อนักโทษนั้นพ้นจากที่คุมขังและออกจากถ้ำแล้ว เขาจะพบกับสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เห็นดวงอาทิตย์เป็นที่มาของสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนมีความเข้าใจแม่แบบหรือต้นกำเนิดของสิ่งต่าง ๆ อันเปรียบเสมือนแม่แบบแห่งความจริงและความดีทั้งปวงเมื่อราชาปราชญ์ได้รู้ความจริงแล้วต้องกลับคืนสู่ถ้ำเพื่อชี้ความจริงนั้นกับนักโทษ (พลเมือง) ผู้อยู่ในถ้ำ

รูปแบบการเมืองการปกครองที่ดีจะต้องมีราชาผู้เป็นปราชญ์ปกครอง ซึ่งเปรียบเหมือนหมอรักษาโรคให้แก่คนไข้ คือ พลเมืองหรือประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง ความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับประชาชนเหมือนกับคนไข้ ดังนั้น การปกครองบ้านเมืองต้องขึ้นอยู่กับนักปราชญ์ที่มองเห็นประโยชน์และความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นที่ตั้งย่อมบริหารบ้านเมืองให้พ้นจากความทุกข์ยาก (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2553)

มนุษย์กับระบบการปกครองแบบเสรีนิยม

มนุษย์มีสิทธิธรรมชาติในชีวิต รวมทั้งเสรีภาพและทรัพย์สิน ที่จะต้องร่างให้เป็นไปตามตามสัญญาสังคม รัฐบาลไม่มีสิทธิละเมิดสิทธิเหล่านี้ ทางด้านนักเสรีนิยมคัดค้านการอนุรักษ์นิยมรวมทั้งต้องการเปลี่ยนจากสมบูรณาญาสิทธิ์ให้กลายมาเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้เขายังให้เหตุผลด้านอื่นๆ อีกด้วยว่า โลกเศรษฐกิจและการเมือง มาจากผู้ที่ถูกชักจูงให้มา ผูกพันกันด้วยพลังแห่งผลประโยชน์ โดยทุกๆ คนก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง (ปราณี จุลภักดิ์ และคณะ, 2559)

เสรีนิยมเป็นแนวคิดที่เน้นเสรีภาพและการเรียกร้องเสรีภาพทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในขอบเขตของกฎหมายเสรีภาพในความหมายเสรีนิยมหมายถึงเสรีภาพภายใต้กฎหมายที่มาของแนวคิดเสรีนิยมมาจากการปฏิวัติของชาวอเมริกัน ค.ศ 1775-1783 ที่ต้องการเอกราชจากอังกฤษและทวงสิทธิ์และเสรีภาพขั้นพื้นฐานตลอดจนการปฏิวัติของชาวฝรั่งเศส ค.ส 1789 เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบเก่าและเข้าไปมส่วนร่วมในการปกครองประเทศจึงก่อให้เกิดแนวคิดเสรีนิยมขึ้นและเริ่มแพร่หลายในประเทศยุโรปอื่นๆในคริสต์ศตวรรษที่ 19

คริสต์ศตวรรษที่ 19 ก่อให้เกิดการเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่ประชนมีส่วนร่วม แนวคิดสรีนิยมในประเทศต่างๆของยุโรปก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อมาได้นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือเพื่อขยายสิทธิการเลือกตั้งให้แก่ประชาชนในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทั่วยุโรปมีบทบาทเป็นแรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปทาง

การเมืองในประเทศต่างๆในยุโรปจนระบอบประชาธิปไตยกลายเป็นระบอบของทุกๆประเทศในที่สุด

เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ เป็นทางการเมืองและอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสนับสนุนที่แข็งแกร่งสำหรับเศรษฐกิจการตลาดและทรัพย์สินส่วนตัวในปัจจัยการผลิต แม้ว่าเสรีนิยมทางเศรษฐกิจนอกจากนี้ยังสามารถสนับสนุนกฎระเบียบของรัฐบาลในระดับหนึ่ง พวกเขามีแนวโน้มที่จะต่อต้านการแทรกแซงของรัฐบาลในตลาดเสรีเมื่อมันยับยั้งการค้าเสรีและเปิดการแข่งขัน เสรีนิยมทางเศรษฐกิจได้รับการอธิบายว่าเป็นตัวแทนของการแสดงออกทางเศรษฐกิจของเสรีนิยมคลาสสิกในฐานะที่เป็นระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมทางเศรษฐกิจที่มีการจัดระเบียบในแต่ละบรรทัดซึ่งหมายความว่าจำนวนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเศรษฐกิจการตัดสินใจที่จะทำโดยบุคคลหรือผู้ประกอบการมากกว่าโดยกลุ่ม สถาบันหรือองค์กรเศรษฐกิจที่ได้รับการจัดการตามหลักการเหล่านี้อาจอธิบายได้ว่าเป็นระบบทุนนิยมเสรีหรือเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

เสรีนิยมคลาสสิก เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองและสาขาหนึ่งของเสรีนิยมที่สนับสนุนเสรีภาพของพลเมืองภายใต้หลักนิติธรรมโดยเน้นเสรีภาพทางเศรษฐกิจ โดยเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้พัฒนาขึ้นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยได้รับแนวคิดจากคริสต์ศตวรรษก่อน เพื่อตอบสนองต่อนคราภิวัตน์และการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาเหนือบุคคลที่มีแนวคิดเสรีนิยมที่โดดเด่นซึ่งมีแนวคิดสนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมแบบคลาสสิก เอาเศรษฐศาสตร์แบบคลาสสิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดทางเศรษฐกิจที่ดำเนินโดย อดัม สมิธในหนังสือเล่มที่หนึ่งเรื่องความมั่งคั่งของชาติและความเชื่อในกฎธรรมชาติ ความก้าวหน้าและการใช้ประโยชน์ ลัทธิเสรีนิยมแบบคลาสสิก ตรงกันข้ามกับสาขาเสรีนิยม เช่น เสรีนิยมทางสังคมมองในแง่ลบมากกว่าต่อนโยบายทางสังคม การเก็บภาษีและการมีส่วนร่วมของรัฐในชีวิตของบุคคล และสนับสนุนการยกเลิกกฎระเบียบ จนกระทั่งเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่และการเกิดขึ้นของสังคมเสรีนิยมมันถูกใช้ภายใต้ชื่อ เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ตามคำนิยามลัทธิเสรีนิยมแบบคลาสสิกถูกนำมาใช้ใน ศัพท์ ย้อนยุคเพื่อแยกความแตกต่างระหว่างลัทธิเสรีนิยมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 กับลัทธิเสรีนิยมทางสังคม ตามมาตรฐานสมัยใหม่ ในสหรัฐอเมริกาเสรีนิยมอย่างง่ายมักหมายถึงเสรีนิยมทางสังคม แต่ในยุโรปและออสเตรเลียเสรีนิยมธรรมดามักหมายถึงเสรีนิยมแบบคลาสสิก (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559)

สรุป

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์จึงต้องสร้างกฎกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขโดยการใช้เหตุผลในการแสวงหาความยุติธรรมระหว่างปัจเจกชนต่อรัฐ ปัจเจกชนต่อปัจเจกชน รัฐต่อรัฐ ดังนั้น ประโยชน์อย่างสูงสุดที่ได้จากแนวคิดทางสังคมและการเมืองของอริสโตเติล

คือ การให้มนุษย์หารูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด ให้ประโยชน์ที่สุดแก่ประชาชนเพราะรัฐเกิดจากการวิวัฒนาการทางธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์จำต้องมีรัฐเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง ความสงบสุข แนวความคิดของอริสโตเติลมีลักษณะมุ่งเน้นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะในเรื่องจริยธรรม (Ethics) การมีคุณธรรมจึงต้องมีทั้งทางพุทธิปัญญาและทางศีลธรรม ผู้ที่มีเฉพาะพุทธิปัญญาแต่ขาดศีลธรรม ในที่สุดจะกลายเป็นทรราชได้ คุณธรรมทั้ง 2 จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งรัฐและมวลมนุษย์ที่อยู่ภายใต้รัฐ แนวคิดทางสังคมและการเมืองของอริสโตเติลเป็นการนำเสนอให้เห็นการเมืองทั้งระบบตั้งแต่ธรรมชาติและกำเนิดของรัฐ การแบ่งชั้นตามภาระหน้าที่โดยธรรมชาติ ซึ่งท่านได้จำแนกลักษณะของการปกครองไว้ 2 ประเภทโดยใช้จำนวนและวัตถุประสงค์ของการปกครองเป็นเกณฑ์การพิจารณา โดยแบ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีและเลว การปกครองที่ดีที่สุด คือ รูปแบบ polity คือ รูปแบบผสมระหว่างคณาธิปไตยกับประชาธิปไตย โดยแบ่งประชาชนออกเป็นชนชั้นร่ำรวย ชนชั้นกลางและชนชั้นยากจน โดยให้คนรวยและคนจนเลือกชนชั้นกลางเป็นผู้ปกครอง เพื่อทำหน้าที่ในการประสานประโยชน์ของคนรวยกับคนจน แนวคิดทางสังคมและการเมืองของอริสโตเติลได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการเสนอทางเลือกของรูปแบบการเมืองการปกครองที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากกว่ารูปแบบในอุดมคติ เพราะสามารถแก้ไขความอยุติธรรมในการปกครองได้ ดังนั้น ความคิดทางปรัชญาสังคมและการเมืองของอริสโตเติล จึงมุ่งเน้นไปที่รัฐธรรมนูญและจริยธรรมของมวลมนุษย์ในรัฐ นับได้ว่าแนวคิดที่มีคุณูปการอันยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยชาติในโลกตราบเท่าทุกวันนี้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2553). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

ชวลิตร เกิดทรัพย์ และคณะ. (2552). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ (ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์), 15(1), 141-160.

ณัฐชญา จิตภักดี และคณะ. (2564). การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 8(2), 208-219.

นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2553). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

นิสดารก์ เวชยานนท์. (2559). การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส.

ปราณี จุลภักดิ์ และคณะ. (2559). การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 94-115.

พรนิภา จันทร์น้อย. (2560). รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว. (2562). การบริหารความหลากหลายของบุคลากรในองค์การ: กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2563 จาก http://www2.feu.ac.th/acad/llrc/JID/Detail.aspx?id=303

ยศ สันตสมบัติ. (2556). มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรืองเดช เขจรศาสตร์. (2549). วิถีพุทธธรรมตามแนววัดป่าภาคอีสานกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6. (2558). รูปแบบการบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุพิการ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ขอนแก่น: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2556). คุณธรรมนำความรู้ : รูปแบบการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี คอมมูนิเคชั่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564.

เอนก วัดแย้ม. (2555). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563 จาก http: / / mpa2 0 1 1 . blogspot. com/ 2 0 1 2 / 0 5 / human- resource-management.html

วิเคราะห์การเมืองการปกครองของไทยตามแนวพระพุทธศาสนา*
ANALYSIS OF THAI POLITICS AND GOVERNMENT ACCORDING TO BUDDHISM

พระครูรัตนสุตากร (ปราโมทย์ จนฺทโชโต)
Phrakhrurattanasutakorn (Pramote Chandachoto)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thaialnd
E-mail: phamote.k@gmail.com

บทคัดย่อ

นโยบายตามตัวแบบรัฐนิยม นโยบาย คือ ผลการตัดสินใช้อำนาจตามกฎหมาย (Authority) นโยบายจึงเป็นอำนาจรัฐ (State Power) ที่ถือว่ามีความชอบธรรมมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเพราะรัฐแบบนี้ถือว่ากลไกของรัฐ เช่น รัฐบาล หน่วยงานราชการต่างเป็นองค์อธิปัตย์สามารถสร้างแนวทางแห่งราชการต่าง ๆ ที่ผูกพันสังคมการเมืองอย่างเต็มที่ การบังคับใช้กฎหมายหรือการใช้อำนาจผูกขาดอำนาจรัฐไว้ด้วยกฎหมายหรือแบบแผนประเพณีการเมืองการปกครอง แม้นว่านโยบายแต่ละนโยบายที่ออกมามีระดับความเข้มข้นของการใช้อำนาจแตกต่างกันเป็นต้นว่านโยบายในระดับเชิงบังคับเข้มข้นสูง สู่นโยบายระดับรณรงค์หรือเชิญชวนขอร้องหรือขอความร่วมมือก็ตาม ล่วนแต่เป็นการเมืองของการกำหนดนโยบายที่อยู่ในรูปของประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือประชาธิปไตยที่มาจากการแข่งขันนั้นคือใครหรือกลุ่มพรรคการเมืองใดชนะผลการออกเสียเลือกตั้งคน กลุ่มพรรคการเมืองนั้นมีอิสระการตัดสินใจการใช้อำนาจอย่างเต็มที่ที่ออกนโยบายต่าง ๆ จึงเป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ผู้ชนะเลือกตั้งอิสระในกระบวนการกำหนดนโยบายทุกขั้นตอนแบบชนะเลือกตั้งแล้วคิดแทน ตัดสินใจแทน และทำแทนประชาชนภายในรัฐ นโยบายตามรัฐพหุนิยมและรัฐแบบสหการ นโยบาย คือผลการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองของกลุ่มองค์กร สถาบันต่าง ๆ เพื่อให้นโยบายเป็นไปตามความประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มองค์กรขบวนการต่าง ๆ หรืออาจจะกล่าวในทำนองที่ว่า นโยบายคือเนื้อหาของแนวทางที่เป็นผลพวงของการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองระหว่างอำนาจของกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ แน่นอนกว่าการใช้อำนาจในการเมือง

คำสำคัญ: วิเคราะห์การเมือง, การปกครองของไทย, พระพุทธศาสนา

---

* Received November 12, 2021; Revised February 11, 2022; Accepted April 2, 2022

Abstract

Policy according to the model of stateism, policy is the result of the decision to exercise the legal power (Authority). Policy is the state power (State Power) that is considered legitimacy and independent in decision-making in the policy-making process because this type of state is considered the mechanism of States, such as governments, government agencies are sovereigns, they can create different bureaucratic guidelines that fully bind the political society. Enforcement of laws or the exercise of monopoly on state power by law or political tradition Although each policy that has come out has a different level of power, such as a policy at a high compulsory level. to a campaign-level policy or inviting requests or requests for cooperation They are all the politics of policy-making in the form of representative democracy or contest-driven democracy, who or any political party wins the outcome of an election. The political party group is free to decide the exercise of power. Therefore, it is the politics in a representative democracy where the winners of independent elections in every policy-making process are win-and-win, make decisions on their behalf, and act on behalf of the people within the state. Policies based on pluralist and communal states Policies are the result of a rivalry between organizations and institutions in order to ensure that policies meet the wishes or goals of the different groups of organizations or movements. Policy is, in essence, an approach that is more definitely a consequence of the struggle between the powers of different social groups than the exercise of power in politics.

Keywords: political analysis, Thai government, Buddhism

บทนำ

นโยบายตามรัฐแบบทางเลือกสาธารณะ หรือตัวแบบรัฐตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล หรือเหตุผลในการเลือกนโยบาย คือ ผลการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าหรืออุปสงค์จากการผลิตสินค้าหรืออุปทานโดยสินค้านั้นคือนโยบายที่มีผู้ผลิต (ชัยวุฒิ เขมะรังสี, 2561) ได้แก่ พรรคการเมืองและนักการเมืองที่ส่งนโยบายหรือสินค้าลงสู่ตลาดหรือปริมณฑลการหาเสียงให้ผู้ซื้อสินค้าได้แก่ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งเช่นนี้ทำให้นโยบายเป็นเหมือนสินค้าที่ผ่านกระบวนการของการตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลเพราะผลประโยชนสูงสุดของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง การหาเสียง การเสนอความคิดความเห็นทางสาธารณะจึงเป็นกลไกสำคัญ แม้นว่าอาจจะมี

จุดอ่อนสู่นโยบายประชานิยม (Populism) แต่เชื่อกันว่าเหตุผลของผู้เลือกตั้งกับเหตุผลของนักเลือกตั้งจะสัมพันธ์กันที่ประโยชนสูงสุด (ฐานิตา เฉลิมช่วง, 2559)

การใช้อำนาจสังคมแบบบวก (Positive Interaction Process) หมายถึง การที่พลเมืองให้การสนับสนุนนโยบายรัฐ อาจจะมีกระบวนการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสนับสนุน ติดสัญลักษณ์ หรือแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ แม้นว่าการออกเสียงสนับสนุนนักการเมืองพรรคการเมืองนั้น การใช้อำนาจสังคมแบบลบ (Negative Interaction Process) หมายถึงการที่พลเมือง มีกระบวนการแสดงออกการคัดค้านต่อต้านท้าทายตอบโต้อำนาจรัฐ วิพากษ์วิจารณ์ ทั้งนี้ในกระบวนการใช้อำนาจแบบนี้มีการแสดงออกที่แตกต่างกัน ทั้งชุมนุม ชุมนุมประท้วง วิพากษ์ แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ (บุศรา โพธิสุข, 2559)การใช้ข้อมูลใหม่ชุดหรือความรู้ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม นโยบายตามรัฐชนชั้นนำ นโยบาย คือ ผลการแทรกแซงชี้นำ ชนชั้นนำ ใช้อิทธิพลบารมีความเชื่อความไว้วางใจความศรัทธาหรือแม้นกระทั่งใช้ความรู้ความสามารถของผู้นำว่ากันถึงที่สุดการใช้อำนาจนี้เป็นอำนาจทางสังคม (Social Power) แทรกแซงหรือมีอิทธิพลเหนืออำนาจรัฐ (State Power) หรือราชการเพราะคุณลักษณะพิเศษของชนชั้นนำ หรือผู้นำที่มีอยู่จำนวนไม่มากในสังคมการเมือง แต่มีอยู่เกือบทุกสังคมการเมืองทำให้คุณลักษณะพิเศษนี้สร้างอิทธิพลต่อเนื้อหาของนโยบายได ทั้งนี้ นโยบายของชนชั้นนำอาจจะมีสองทิศทาง คือนโยบายที่ดีอาจจะเป็นเพราะชนชั้นนำมีเจตจำนงค์ทางการเมืองที่ดี (Political Will) ซึ่งนโยบายจะยั่งยืนได้รับการตอบรับและส่งผลกระทบต่อการยอมรับชนชั้นนำต่อไป ตรงกันข้ามอาจจะล้มเหลวและการยอมรับต่ำเมื่อชนชั้นนำใช้อิทธิพลกำหนดนโยบายที่เห็นแกประโยชนสวนตนหรือพวกพ้องหรือวงศ์วานหวานเครือของชั้นนำเอง (พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ), 2559)

นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรหรือตัวบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายภายใต้ระบบการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้นโยบายสาธารณะจะครอบคลุมตั้งแต่สิ่งที่รัฐบาลตั้งใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ การตัดสินใจของรัฐบาลในการแบ่งสรรทรัพยากร หรือคุณค่าต่าง ๆ ในสังคมกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของรัฐบาล รวมจนถึงผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นติดตามมาจากการดำเนินงานของรัฐบาล นโยบายสาธารณะไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความสนใจและวัตถุประสงค์ในการนิยามเป็นสำคัญ โดยได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง คือ เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต และเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา รัฐบาลมีความจริงใจและจริงจังที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายอาจเป็นบวกหรือเป็นลบ หรืออาจเป็นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำก็ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554)

การตัดสินใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

โดยหลักการแล้วเป็นที่ทราบกันว่าการเมือง (Politics) ในความหมายที่พึงประสงค์เป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจ แล้วใช้อำนาจในการจัดสรรทรัพยากรของรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัดแบ่งสันปันส่วนทรัพยากรนั้นให้แก่พลเมืองในรัฐอย่างเสมอภาคบนพื้นฐานของความยุติธรรมสูงสุด การให้ความหมายลักษณะนี้ออกมาในลักษณะ “โลกสวย” หรือในเชิงอุดมคติ ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงเลยที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองมักจะแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเราปฏิเสธไม่ได้ว่าปุถุชนบุคคลย่อมมีกิเลส หรือความเห็นแก่ตัวเป็นฐานคติเบื้องต้นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลใดจะมีมากน้อยต่างกันอย่างไร นักปรัชญาการเมืองทั้งหลายจึงพยายามที่จะเสนอรูปแบบทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองใช้อำนาจเพื่อตนเองให้น้อยที่สุด เปิดโอกาสให้ทุกคนในรัฐซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมือง (Political Stakeholder) ได้เข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจทางการเมืองให้มากที่สุด จึงมาลงเอยในรูปแบบเสรีประชาธิปไตยที่โดยหลักการมีความสอดคล้องกับความหมายของการเมืองในลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สุดหลักการที่ว่า “หลักการนี้นำไปสู่การศึกษาให้เห็นรูปธรรมซึ่งออกมาในลักษณะเป็นกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น ความสนใจการเมือง การหาความรู้ทางการเมือง การพูดคุยเรื่องการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การชุมนุมทางการเมือง การประท้วง การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง การได้รับตำแหน่งทางการเมือง การแสดงบทบาทของนักการเมือง ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้หากเป็นไปตามความหมายของการเมืองตามระบบประชาธิปไตยในลักษณะที่พึงประสงค์ ก็ออกมาในลักษณะที่เป็นไปเพื่อประชาชนโดยส่วนรวมบนพื้นฐานของหลักการแห่งประชาธิปไตย (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2552) 1) หลักการแห่งฐานคติของประชาธิปไตย (Democracy assumptions) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ คือ 1.1 หลักมนุษย์เป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว และสามารถปกครองตนเองได้ 1.2 หลักสิทธิและเสรีภาพ เสรีภาพ หมายถึง ทำได้โดยปลอดอุปสรรค ส่วนสิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม การใช้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นในสังคมด้วย 1.3 หลักความเสมอภาค ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง การได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต กระจายรายได้ นำเอาทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ลดช่องว่างระหว่างชนชั้น 2) หลักการแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy domination) ดังต่อไปนี้ 2.1 หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2.2 หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน 2.3 หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อปวงชน 2.4 หลักเหตุผล ร่วมกันคิด โดยต่างก็เสนอ

ความคิดเห็น แล้วอาจมีการเปิดอภิปราย มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขว้าง ความคิดเห็นของใครที่มีเหตุผลดีกว่าก็จะได้รับเลือกให้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ต่อไป 2.5 หลักเสียงข้างมาก การตัดสินใจเลือกวิธีการ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่งไม่สามารถหามติเอกฉันท์ได้ ต้องอาศัยเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสินใจ 2.6 หลักความยินยอม ผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองย่อมได้รับความยินยอมจากปวงชน 2.7 หลักประนีประนอม แนวทางหรือวิธีปฏิบัติย่อมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือมีข้อขัดแย้งกันอาจใช้การประนีประนอมกัน โดยยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเกณฑ์ ไม่จำเป็นต้องมีการลงคะแนนเสียงข้างมากก็ได้ 2.8 หลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ต่างก็มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน 2.9 หลักเสรีภาพ เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การอบรมศึกษา การรวมตัวกันเป็นสมาคม เป็นต้น แต่ทั้งนี้เสรีภาพเหล่านี้จะถูกจำกัดโดยกฎหมาย (สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา, 2558)

การตัดสินใจทางการเมือง

การตัดสินใจทางการเมือง ส่วนคำว่า “การตัดสินใจ (Decision Making)“ ซึ่งควรตั้งอยู่บนพื้นฐานโดยอาจใช้เทคนิคในการพิจารณาทางเลือกหลายทางให้เหลือทางเลือกเดียวของข้อเท็จจริงและแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงไป การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีผ่านกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม โดยทางเลือกที่ดีที่สุดนั้นย่อมพิจารณาจากคุณค่า (Value) ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการตัดสินใจ โดยลักษณะของการตัดสินใจมีดังนี้ (สุริยา สมุทคุปติ์ และคณะ, 2543)

1) การตัดสินใจเป็นกระบวนการ (Process) ต้องผ่านกระบวนการคิด พิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์แล้ว ค่อยตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด

2) การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับทางเลือก (Solution) เป็นการพยายามสร้างทางเลือกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3) การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและบทบาททางสังคม

4) การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมคน จะเห็นว่าการตัดสินใจเกี่ยวข้องตั้งแต่คนเดียว กลุ่ม และทั้งองค์การ ซึ่งพฤติกรรมคนแต่ละคนก็แตกต่างกัน (สุริยา สมุทคุปติ์ และคณะ, 2543) เน้นแนวทางการตัดสินใจ น่าจะเป็น หรือควรจะเป็นเช่นใด จึงจะสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการตัดสินใจได้ ซึ่งการพิจารณาว่าแนวทางใดเป็นแนวทางที่น่าจะเป็น หรือควรจะเป็นนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของบุคคลแต่ละคน ซึ่งอาจจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันก็ได้ ด้วยเหตุนี้การตัดสินใจโดยใช้ทฤษฎีนี้จึงมีลักษณะการพรรณนาแบบอุดมทัศน์ (Idea Type) มากกว่าจะเป็นแบบวิเคราะห์ถึงสภาพที่แท้จริง เน้นการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาหนึ่ง ๆ จะต้องกระทำอย่างไรจึงจะสัมฤทธิ์ผลได้ไม่ว่าผลของการตัดสินใจนั้น จะเป็นที่ชื่นชอบหรือพึง

พอใจของผู้ตัดสินใจหรือไม่ก็ตาม หรือการตัดสินใจโดยใช้ทฤษฎีนี้จะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ความรู้สึกนึกคิดใด หรือค่านิยมส่วนตัวของผู้ตัดสินใจมาเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยมุ่งเน้นให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีเหตุผล มีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่แน่นอน ตลอดจนมีการนำเอาเทคนิคสมัยใหม่ต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการตัดสินใจด้วย เพื่อที่จะให้การตัดสินใจนั้นมีความถูกต้องเหมาะสมที่สุด จะเห็นว่าทั้งสองทฤษฎีตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory) การให้ความสำคัญสูงสุดกับคุณค่าที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้ตัดสินใจแล้ว หากแต่ทฤษฎีบรรทัดฐาน (Normative Theory) ให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัตตวิสัย หรือความรู้สึกของปัจเจกเป็นหลัก ส่วนทฤษฎีพรรณนา (Descriptive Theory) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์และวิธีการตัดสินใจอย่างอื่นที่ไม่ใช่อัตตวิสัย การตัดสินใจทางการเมืองออกมาในลักษณะพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลที่เกิดขึ้น โดยสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเมือง (Political behavior) (อนุสรณ์ ศิริชาติ, 2564)

รูปแบบการตัดสินใจทางการเมืองและสิทธิ์เลือกตั้ง

รูปแบบการตัดสินใจทางการเมือง เป็นเรื่องของการเข้าไปมีส่วนในการกระทำใด ๆ ในกิจกรรมทางการเมืองเริ่มตั้งแต่ระดับต่ำสุดคือการสนใจทางการเมืองไปจนถึงระดับสูงสุดคือการเป็นตัวแสดงทางการเมือง อย่างไรก็ตามคำศัพท์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนในกิจกรรมใด ๆ ซึ่งผู้เขียนพยายามเรียงตามน้ำหนักของความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) มีดังนี้ (อาดิษฐ์ อินทรจักร, 2552)

1. การเฝ้าสังเกต (Observation) หมายถึง การเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความเกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น ๆ การเป็นผู้สังเกตการณ์ถือว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การประเมินค่า หรือการให้คุณค่ากับสิ่งที่ได้สัมผัสนั้น

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ การกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ

3. การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การจัดให้บุคคลทำงานสัมพันธ์และสอดคล้องกัน โดยตระหนักถึงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติงาน การประสานงานมิได้เพียงแต่จะจัดให้มีการประสานงานเท่านั้น หากแต่ต้องให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจงานร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ จึงเห็นได้ชัดเจนว่าข้อตกลงที่สำคัญของการ

ประสานงานก็คือ ความร่วมงาน (Co-operating) ในการปฏิบัติงานเพื่อจะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จนั่นเอง

4. การร่วมงาน (Co-operation) หมายถึง การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับการร่วมมือจะมีผลให้สมาชิกของทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ ในลักษณะเป็นกลุ่ม เป็นทีม ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมรับผิดชอบงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

5. ความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง การทำงานร่วมกันทำงานในกิจกรรมระหว่างองค์กร 2 องค์กรหรือมากกว่า มีคุณลักษณะความเป็นทางการและเป็นยุทธศาสตร์ทางเลือกสำหรับการสร้างสิ่งที่น่าสนใจร่วมกัน โดยการแบ่งปันการใช้การใช้อำนาจหน้าที่และบทบาทหน้าที่ร่วมกันในความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันและเป้าหมาย

6. การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) หมายถึง ลักษณะของแบบแผนที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้ดำเนินการที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่งกลุ่ม หรือเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ดำเนินการร่วมกันเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน โดยกลุ่มผู้ดำเนินการด้านต่าง ๆ มีร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายของการสร้างประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นทางสังคมและไม่สามารถดำเนินการได้เพียงผู้ดำเนินการกลุ่มเดียว การร่วมมือแบบหุ้นส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมแบบอาสาสมัครหรือการมีส่วนร่วมที่ถูกกำหนดเอาไว้โดยเฉพาะการทำข้อตกลงร่วมกันและความเกี่ยวข้องสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ และความสามารถในการประนีประนอม เพื่อที่จะเกิดผลลัพธ์อย่างประสบความสำเร็จ เช่น การติดต่อที่บ่อยขึ้น ความเชื่อใจกันมากขึ้น ความเอาใจใส่ซึ่งกัน ความน่าเชื่อถือ การเปิดใจซึ่งกัน และความซื่อสัตย์จริงใจ เป็นต้น (เฉลิมพล ประทีปปะวณิช, 2520)

สรุป

รูปแบบของการตัดสินใจเป็นส่วนที่สำคัญเป็นอย่างมากในการจัดทำนโยบายสาธารณะเพราะการจัดทำนโยบายนั้นต้องเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ ในการประนีประนอมเพื่อที่จะเกิดผลลัพธ์อย่างประสบความสำเร็จ เช่น การติดต่อที่บ่อยขึ้น ความเชื่อใจกันมากขึ้น ความเอาใส่ใจซึ่งกัน ความน่าเชื่อถือ การเปิดใจซึ่งกัน และความซื่อสัตย์จริงใจ เป็นต้น พรรคการเมืองเกิดจากคณะบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรตามความเห็นพ้อง แนวคิด หรือวิสัยทัศน์ที่มีร่วมกันและเห็นพ้องต้องกัน โดยร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหา และนโยบาย มีการคัดเลือกบุคคลเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าไปจัดตั้งรัฐบาลหรือควบคุมดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งพรรคเดียวหรือพรรคร่วมการเมืองอื่นๆที่เข้ามาทำหน้าที่ ถือว่าเป็นกลไกการเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และข่าวสารที่เผยแพร่ถึงพรรคการเมืองไทยใน ปี พ. ศ.

2562 นั้น การจัดตั้งพรรคการเมืองนี้จำต้องใช้นโยบายที่เป็นจุดเด่นของแต่ละพรรคการเมืองเอง เพราะเมื่อมีการเข้าร่วมการเลือกตั้งของพรรคการเมืองที่มีจำนวนหลายพรรค ประชาชนก็มีตัวเลือกที่แตกต่างกันตามแต่ที่บุคคลนั้น ๆ มีความสนใจ การจะจูงใจหรือโน้มน้าวให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองของตนมาเป็นรัฐบาลนั้นย่อมต้องมีนโยบายที่น่าสนใจที่สุดและเป็นไปตามทิศทางของสังคม โดยผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อพรรคการเมืองและนโยบายของพรรคการเมืองที่มีนโยบายเด่นและประชาชนให้ความสนใจมาเรียบเรียง

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพล ประทีปปะวณิช. (2520). ทฤษฎีการเมืองแห่งนวสมัย พระนคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัยวุฒิ เขมะรังสี. (2561). การศึกษาหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 11 (3), 353 – 377.

ฐานิตา เฉลิมช่วง. (2559). ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระดับเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย, 10(1), 82-90.

บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือกอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. พิฆเนศวร์สาร, 12(1), 151-162.

พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ). (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. วารสารธรรมทรรศน์, 16(3), 177-190.

พฤศจิกายน. (2564). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและทัศนคติของผู้บริโภคกับความเป็นกลางของหนังสือพิมพ์ออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2564 จาก http://gscm.nida.ac.th/public-action/Proceeding/2558/2-6.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2552). ลุ่มน้ำโขงศึกษา: สายน้ำ ผู้คน ชายแดน วัฒนธรรม การค้า การเมือง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 5(ฉบับพิเศษ), 6-16.

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง. ใน รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุริยา สมุทคุปติ์ และคณะ. (2543). การเมืองวัฒนธรรมในบุญผะเหวดร้อยเอ็ด. นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานิทัศน์.

อนุสรณ์ ศิริชาติ. (2564). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและทัศนคติของผู้บริโภคกับความเป็นกลางของหนังสือพิมพ์ออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2564 จาก http://gscm.nida.ac.th/public-action/Proceeding/2558/2-6.pdf

อาดิษฐ์ อินทรจักร. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเวียงพร้าวอำเภอเวียงพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทความวิชาการ

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยกับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน*

DEMOCRATIC GOVERNANCE AND THAI SOCIETY IN THE PRESENT ERA

บัญญัติ แพรกปาน
Banyat Prakpan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: banyat.prak@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังไม่เจริญเต็มที่ การปกครองมักอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิด ความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและการเมืองนั้น ๆ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อกิจกรรมบ้านเมืองทำให้ผู้นำสามารถที่จะเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารข้อมูลตามที่ผู้นำต้องการได้ โดยเหตุนี้จึงไม่เป็นเรื่องยากที่จะปกครองประชาชน ตัวแบบผู้นำสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบันหลายประการ เช่น ประเทศมีการปกครองโดยชนกลุ่มน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ เกิดความรู้สึกเฉื่อยชาทางการเมือง เป็นต้น ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ลักษณะสำคัญของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลคือ นโยบายที่ยึดหลักเหตุผลนั้นเป็นนโยบายที่มุ่งเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของสังคม คำว่า “ผลประโยชน์สูงสุดของสังคม” หมายถึง รัฐบาลควรจะตัดสินใจเลือกนโยบายที่จะให้ผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไปให้มากที่สุดและสมควรหลีกเลี่ยงการเลือกนโยบายที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายมากกว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับมาใช้ ขั้นตอนสำคัญประกอบด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการตัดสินใจและผลผลิต ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยทรัพยากรทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผลสมบูรณ์แบบ รวมทั้งข้อมูลทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผล ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วยขั้นตอนของการตัดสินใจ 6 ขั้นตอนด้วยกัน ลักษณะสำคัญของตัวแบบส่วนเพิ่มนั้นมองนโยบายว่าเป็นกิจกรรมต่อเนื่องของรัฐบาลที่มีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตัวแบบนี้เสนอโดยลินด์บลอม (Lindblom) ซึ่งกล่าวว่าในโลกของความเป็นจริงผู้ตัดสินใจไม่ได้ทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ

คำสำคัญ : การปกครอง, ระบอบประชาธิปไตย, สังคมไทย

---

* Received March 4, 2022; Revised March 31, 2022; Accepted April 12, 2022

Abstract

Generally developing countries governed by democracy are not yet fully developed. Government is often influenced by ideas. The needs of the social and political elite, as the majority of the population is disinterested in civic activities, allows leaders to disclose or conceal information as they want. For this reason it is not difficult to rule the people. The leadership model reflects the realities of today's society in many respects, for example the country is ruled by ethnic minorities. because most people lack knowledge cause political indifference, etc. Rational Model The main characteristic of rational model is Rational policies are those aimed at the best interests of society. The term “best interests of society” means that governments should decide on policies that provide the benefit to society rather than outright costs. And it is better to avoid choosing policies that cost more than the benefits that society will receive. The key steps consist of the main factors: inputs, decision-making processes and outputs. The inputs contain all the resources necessary for a perfectly rational decision-making process. including all the information necessary for a rational decision-making process. part about the decision-making process It consists of 6 steps of decision making. A key aspect of the marginal model is that policy is viewed as an ongoing government activity with little modification. This example is proposed by Lindblom, who said that in the real world decision makers do not conduct a thorough analysis.

Keywords: Domination, Democracy, Thai Society

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ผู้ชนะเลือกตั้งอิสระในกระบวนการกำหนดนโยบายทุกขั้นตอนแบบชนะเลือกตั้งแล้วคิดแทน ตัดสินใจแทน และทำแทนประชาชนภายในรัฐ นโยบายตามรัฐพหุนิยมและรัฐแบบสหการ นโยบาย คือผลการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองของกลุ่มองค์กร สถาบันต่าง ๆ เพื่อให้นโยบายเป็นไปตามความประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มองค์กรขบวนการต่าง ๆ หรืออาจจะกล่าวในทำนองที่ว่า นโยบายคือเนื้อหาของแนวทางที่เป็นผลพวงของการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองระหว่างอำนาจของกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ แน่นอนกว่าการใช้อำนาจในการเมืองแบบนี้จะเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen Participation) หลากหลายระดับตั้งแต่ระดับให้ความรู้ความคิดความเห็นไปถึงการใช้อำนาจ

ตัดสินใจที่ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายมีสองประเภท คือ 1) การใช้อำนาจสังคมแบบบวก (Positive Interaction Process) หมายถึง การที่พลเมืองให้การสนับสนุนนโยบายรัฐ อาจจะมีกระบวนการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสนับสนุน ติดสัญลักษณ์หรือแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ แม้นว่าการออกเสียงสนับสนุนนักการเมืองพรรคการเมืองนั้น 2) การใช้อำนาจสังคมแบบลบ (Negative Interaction Process) หมายถึงการที่พลเมืองมีกระบวนการแสดงออกการคัดค้านต่อต้านท้าทายตอบโต้อำนาจรัฐ วิพากษ์วิจารณ์ ทั้งนี้ในกระบวนการใช้อำนาจแบบนี้มีการแสดงออกที่แตกต่างกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) ทั้งชุมนุม ชุมนุมประท้วง วิพากษ์ แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ การใช้ข้อมูลใหม่ชุดหรือความรู้ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม นโยบายตามรัฐแบบทางเลือกสาธารณะ หรือตัวแบบรัฐตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล หรือเหตุผลในการเลือกนโยบาย คือ ผลการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าหรืออุปสงค์จากการผลิตสินค้าหรืออุปทานโดยสินค้านั้นคือนโยบายที่มีผู้ผลิต ได แก่ พรรคการเมืองและนักการเมืองที่ส่งนโยบายหรือสินค้าลงสู่ตลาดหรือปริมณฑลการหาเสียงให้ผู้ซื้อสินค้าได้แก่ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งเช่นนี้ทำให้นโยบายเป็นเหมือนสินค้าที่ผ่านกระบวนการของการตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลเพราะผลประโยชนสูงสุดของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง การหาเสียง การเสนอความคิดความเห็นทางสาธารณะจึงเป็นกลไกสำคัญ แม้นว่าอาจจะมีจุดอ่อนสู่นโยบายประชานิยม (Populism) แต่เชื่อกันว่าเหตุผลของผู้เลือกตั้งกับเหตุผลของนักเลือกตั้งจะสัมพันธ์กันที่ประโยชนสูงสุด (ณัฐณิชา กงพะลี, 2552)

กำเนิดระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเลือกผู้ปกครองซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมาย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ (ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ และคณะ, 2560) การตัดสินว่าผู้ใดเป็นพลเมืองบ้างและการแบ่งปันอำนาจในหมู่พลเมืองเป็นอย่างไรนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาและแต่ละประเทศเปลี่ยนแปลงในอัตราไม่เท่ากัน นอกจากการเลือกตั้งแล้ว ความคิดที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาค สิทธิพลเมือง ความยินยอม สิทธิในการมีชีวิตและสิทธิฝ่ายข้างน้อย นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นชุดกฎเกณฑ์แทน ประชาธิปไตยแบ่งออกได้เป็นสองประเภทหลัก (สุภาภรณ์ ธานี, 2553)ประเภทแรกเริ่มปรากฏขึ้นในนครรัฐกรีกโบราณบางแห่งช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครรัฐเอเธนส์ เรียก ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งพลเมืองทุกคนมีสิทธิพิจารณากลั่นกรองและวินิจฉัยกฎหมาย ประเภทที่สองเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนโดยสาธารณะออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกผู้แทนตนไปทำหน้าที่ในรัฐสภา เช่น ระบบ

รัฐสภาและระบบประธานาธิบดี สำหรับประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่พบกันแพร่หลายนั้น การใช้อำนาจของฝ่ายข้างมากจะอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน แต่รัฐธรรมนูญมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายข้างมาก กับทั้งคุ้มครองสิทธิของฝ่ายข้างน้อย ซึ่งพลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิบางประการ เช่น เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การวินิจฉัยสั่งการส่วนใหญ่ใช้การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่บางอย่างใช้คะแนนเสียงข้างมากพิเศษหรืออาจถึงขั้นเสียงเอกฉันท์ เพื่อให้ประเด็นที่ละเอียดอ่อนมีความชอบธรรมมากขึ้น ถึงแม้ปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในโลกใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม แต่กระบวนการบางอย่างยังเป็นประชาธิปไตยทางตรง เช่น การลงประชามติ การเลือกคณะลูกขุนในศาล การเข้าชื่อเสนอกฎหมายหรือถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น (ฤทุตา เทพายากุล, 2554)

ประชาธิปไตยถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในกรีซโบราณ แต่วิธีปฏิบัติแบบประชาธิปไตยปรากฏในสังคมอยู่ก่อนแล้ว (สุพรรณี เกลื่อนกลาด, 2549) รวมทั้งเมโสโปเตเมีย ฟินีเซีย และอินเดีย วัฒนธรรมอื่นหลังกรีซได้มีส่วนสำคัญต่อวิวัฒนาการของ ประชาธิปไตย เช่น โรมโบราณ ประชาธิปไตยแบบโบราณซึ่งพลเมืองชายมากน้อยต่างกันมีสิทธิทางการเมืองนั้นค่อย ๆ หมดไปในช่วงปลายสมัยโบราณ มโนทัศน์ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเกิดขึ้นส่วนใหญ่จากแนวคิดและสถาบันซึ่งได้มีการพัฒนาระหว่างยุคกลางของทวีปยุโรปและยุคภูมิธรรมในการปฏิวัติอเมริกาและการปฏิวัติฝรั่งเศส จนมาถึงช่วงหลังสงครามเย็น ประชาธิปไตยถูกเรียกว่า "ระบอบการปกครองสุดท้าย" และแพร่หลายอย่างมากไปทั่วโลก ประชาธิปไตยแตกต่างจากระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยอยู่กับบุคคลคนเดียว เช่น สมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือที่อำนาจอธิปไตยอยู่กับคณะบุคคลจำนวนน้อย เช่น คณาธิปไตย กระนั้น ระบอบที่ตรงข้ามกับประชาธิปไตยเหล่านี้ยังสืบทอดมาแต่ปรัชญากรีก และปัจจุบันยิ่งดูเคลือบคลุมมากขึ้น เพราะรัฐบาลร่วมสมัยต่างมีส่วนที่เป็นประชาธิปไตย คณาธิปไตยและราชาธิปไตยผสมกัน (ศิรินภา จันทา, 2562)

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ความเสมอภาคทางการเมืองประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน รูปแบบจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักความเสมอภาคทางการเมืองผ่านประชาชนทุกระดับทุกอาชีพที่ต่างมีหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงเท่าเทียมกันความเสมอภาคทางเศรษฐกิจประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการประกอบการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรมไม่มีการผูกขาดทางการค้ารูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหวแสดงหลักความเสมอภาคทางเศรษฐกิจผ่านเรื่องราวของประชาชนคนหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนอาชีพได้อย่างอิสระเสรี (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540) ความเสมอภาคทางโอกาสบุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลและการให้บริการจากรัฐอยางเท่าเทียมกันรูปแบบการจัด

แสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว แสดงหลักความเสมอภาคทางโอกาสผ่านภาพเปรียบเทียบการไดรับโอกาสที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะต่างฐานะกัน สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว แสดงหลักสิทธิเปรียบเทียบผ่านเรื่องราวการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันบนท้องถนน โดยรถยนต์คันหนึ่งที่กระทำละเมิดสิทธิของรถคันอื่นที่มาก่อน เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใด ๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักเสรีภาพการเคารพเสรีภาพซึ่งกันและกันของเพื่อนที่อาศัยร่วมห้องเดียวกัน (ปารณีย์ ชนานุสาสน์, 2562) หน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักหน้าที่ผ่านอาชีพแต่ละอาชีพที่แต่ละบุคคลในสังคมพึงปฏิบัติตามหน้าที่แต่งอาชีพของตน (พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ), 2559) การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศบุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักนิติธรรมผ่านตาชั่งความยุติธรรมเท่าเทียมกันแม้ว่าอีกฝ่ายจะมีอำนาจฐานะมากกว่าอีกฝ่ายก็ตาม การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินปัญหาด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย (สุดจิต นิมิตกุล, 2553) รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักการใช้เหตุผ่านการลงมติเสียงเลือกทาสีห้องใหม่ของนักเรียนห้องหนึ่งโดยอาศัยหลักเหตุผลและเสียงข้างมากในการตัดสินแต่ไม่ละเลยเสียงข้างน้อย การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอน ฯลฯ ทางอ้อม เช่น การเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือ สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) สิทธิหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตนโดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสรภาพ หมายถึง การทำหรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2557)

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ชนชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่ และมีประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเป็นของตนเองที่ยาวนานชาติหนึ่ง จึงมีการพัฒนารูปแบบการปกครองของตนเองเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ของ

บ้านเมืองโดยเริ่มต้นจากการปกครองในสมัยกรุงสุโขทัย (ศิรินภา จันทา, 2562) ซึ่งเป็นการปกครองโดยพระมหากษัตริย์สืบเนื่องมาจนถึง สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 และยึดถือเป็นรูปแบบในการปกครองประเทศมาจนถึงปัจจุบัน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น พระมหากษัตริย์ยังทรงมีฐานะเป็นพระประมุขของประเทศและทรงใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ (สมชัย เทพสมบัติ และคณะ, 2563) ดังนี้

1. ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางสถาบันรัฐสภา
2. ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี
3. ทรงใช้อำนาจตุลาการ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชน ซึ่งถูกนำไปใช้อย่าง แพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในหลักการตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม และในความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ภายในระบบใดระบบหนึ่ง เกิดการแบ่งแยกแนวทางทางความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน ประการหนึ่งคือ เป้าหมายและผลประโยชน์ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความต้องการ และเป็นไปตามแนวคิดของกลุ่มผลประโยชน์ดังนั้นแล้ว การที่จะใช้หลักประชาธิปไตยได้อย่างดีนั้น ต้องนำเอาปัจจัยรวมมาทำการวิเคราะห์ความแตกต่างบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมกันในสังคม

สรุป

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชนตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองระบอบเดียวที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การยึดมั่นในหลักการ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีต

จนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม โดยที่การแสดงความเป็นอิสระโดยอำนาจจะก่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ประการหนึ่งคือเป้าหมายและผลประโยชน์ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความต้องการ และเป็นไปตามแนวคิดของกลุ่มผลประโยชน์ด้วยเหตุนี้ในการผลักดันให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนหนึ่งคือการแบ่งแยกทางสังคมย่อยที่แสดงออกถึงเป้าหมายและผลประโยชน์ที่ต่างกัน ปัจจัยด้านการเพิ่มขึ้นของประชากร ก็เป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ เพิ่มมากขึ้น มีการแบ่งแยกแนวทางทางความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงสังคมไทยมีความหลากหลายของกลุ่มชน มีการกระจายอำนาจภายในรัฐให้กับผู้นำกลุ่มในสังกัดกรมกองต่างๆ แม้จะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยใน ค.ศ. 1932 แต่ความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐและสังคมไทยก็ยังอยู่ในลักษณะของรัฐเข้มแข็งแต่สังคมอ่อนแอ กล่าวได้ว่าการอยู่รวมกัน ภายใต้ความคิดที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายอาจก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกทางความคิดที่ส่งผลถึงการกระทำต่างๆ ในเชิงลบได้โดยตรง การปกครองที่สามารถทำให้ทุกคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้อีกทั้งต้องจัดการให้มีการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกคนในสังคมด้วยเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดหลายประการในสังคม ปัจจุบัน เช่น จำนวนประชากรที่มีมากจนทำให้ไม่สามารถใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทางตรงได้ปัจจุบันจึงใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) ผ่านการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองแทน เช่น การเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรท้องถิ่น ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ณัฐณิชา กงพะลี. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเจิงลาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ และคณะ. (2560). การศึกษาสร้างตัวแบบสภาพลเมืองจังหวัดปทุมธานีสู่ความเข้มข้งประชาธิปไตยไทย. วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2(1), 239-254.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. (พิมพ์ครั้งที่ 5) . กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.

ปารณีย์ ชนานุสาสน์. (2562). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรเทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ). (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. วารสารธรรมทรรศน์, 16(3), 177-190.

ฤชุตา เทพายากุล. (2554). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง (Citizenship Education). วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย, 3(9), 3-15.

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ศิรินภา จันทา. (2562). วัฒนธรรมทางการเมืองบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สมชัย เทพสมบัติ และคณะ. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของครูในวิทยาลัยครูปากเซสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 8(4), 1380-1393, 8(4), 1380-1393.

สุดจิต นิมิตกุล. (2553). กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการการปกครองที่ดี (good governamce). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

สุพรรณี เกลื่อนกลาด. (2549). กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา 4 เทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาภรณ์ ธานี. (2553). กลยุทธ์การนำองค์การสู่ความเป็นเลิศของ เทศบาลตำบลนาส่วง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกฺก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากโรและเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก https://www.dailynews.co.th/article/666936

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺ.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิ้งค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)